

„Atsidavimo nektaras“

Jo Dieviškoji Kilnybė A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada.

AUTORINĖS TEISĖS:

Tai yra elektroninė šios spausdintos knygos versija, skirta susipažinimui, ir neskirta **PERPARDAVIMUI**.

Ši elektroninė knygos versija skirta tiktai asmeniniam nekomerciniam vartojimui, remiantis tarptautiniais „Fair Use“ autorių teisių principais. Jūs galite naudoti šią elektroninę spausdintos knygos versiją susipažinimui informacijos tikslais: asmeniniam vartojimui, trumpiems citavimams akademinuose darbuose, moksliniuose tyrinėjimuose, studentų darbuose, pristatymuose ir panašiai. Jūs galite platinti šią versiją kitiems internetu nekeisdami autorių teisių informacijos bei šio dokumento ir jo turinio. Jūs negalite panaudoti daugiau negu dešimt procentų (10%) šios knygos bet kokiose visuomenės informavimo priemonėse be specialaus raštiško autoriaus teisių saugotojų leidimo.

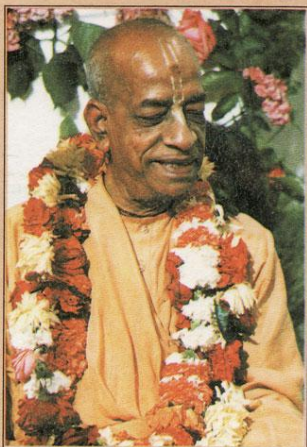
Citatas nurodyti tokiu būdu: „ Cituota iš: knygos pavadinimas, autorius, autorinės teisės priklauso Bhaktivedanta Book Trust International, www.krishna.com .“

Šios knygos ir elektroninio dokumento autorinės teisės priklauso Bhaktivedanta Book Trust International, 3764 Watseka Avenue, Los Angeles, California 90034, USA. Visos teisės yra saugomos. Jeigu turite klausimų, pastabų, norite susisiekti ar susipažinti su daugybe kitų šios kolekcijos knygų, aplankykite leidėjų interneto svetainę www.krishna.com.

*Atsīdāvimo
nektaras*

Jo Dieviškoji Malonė
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
Tarptautinės Krišnos Sąmonės Organizacijos Įkūrėjas-Ācārya

Atsidavimo nektaras

— tai pažintis su *bhakti-yoga*, atsidavimo Dievui keliu, kuriuo jau tūkstančius metų eina dvasingumo ieškotojai, priklausą vienai iš stambiausių ir seniausių pasaulio religijų.

Ši knyga — didelės vertės praktinis vadovėlis, kuris peržengia tuščių religinių jausmų ir sausų filosofinių samprotavimų ribas, atveria skaitytojui lobyną, turtingą dvasinių minčių ir jausmų.

„Atsidavimo nektaras“ apžvelgia vieną reikšmingiausių Indijos dvasinės klasikos veikalų — „*Bhakti-rasāmṛta-sindhu*“. Šį kūrinį daugiau kaip prieš keturis šimtmečius parašė žymus mokslininkas, poetas ir mistikas Śrīla Rūpa Gosvāmī, daugelį metų kruopščiai tyręs svarbiausius Indijos šventraščius.

The Bhaktivedanta Book Trust

Jo Dieviškosios Malonybės A. C. Bhaktivedantos Swami Prabhupādos knygos

lietuvių kalba:

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1 Giesmė (2 tomai)
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo (2 tomai)
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īśopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi

anglų kalba:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, 1-10 Giesmės
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īśopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kāpila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
The Path of Perfection
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Perfect Questions, Perfect Answers
Transcendental Teachings of Prahlaḍa Mahārāja
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Journey of Self-Discovery
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
A Second Chance
Message of Godhead
Žurnalas „Back to Godhead“ (įkūrėjas)

The Nectar of Devotion (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės bedrija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON

Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius

tel. +370-5-2135218

vilnius@pamho.net

www.gauranga.lt

www.krishna.lt

ISKCON

Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas

tel. +370-37-222574

krsna.info@gmail.com

www.nitaigauracandra.lt

ISKCON

Kauno Vedy kultūros centras

Panerių g. 187, 48437, Kaunas

tel. +370-37-360710

info@veducentras.lt

www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:

Bhaktivedanta Library Services

Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium

www.blservices.com

Copyright © 1991 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com

www.bbt.info

ISBN 5-7122-0009-0

Išleidimo metai 1991

Atsīdāvimos nektars

BHAKTI-YOGOS MOKSLAS

Šrīlos Rūpos Gosvāmī
„Bhakti-rasāmṛta-sindhu”
apžvalginė studija

Jo Dieviškoji Malonė
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
Tarptautinės Krišnos Sąmonės Organizacijos Įkurėjas-Ācārya

The Bhaktivedanta Book Trust

Skiriu šešioms Vṛndāvanos Gosvāmiams

*nānā-śāstra-vicāraṇaika-nipuṇau sad-dharma-saṁsthāpakau
lokānām hita-kāriṇau tribhuvane mānyau śaraṇyākarau
rādhā-kṛṣṇa-padāravinda-bhajanānandena mattālikau
vande rūpa-sanātanau raghu-yugau śrī-jīva-gopālakau*

„Su pagarba lenkiuosi šešioms Gosvāmiams — Śrī Sanātanai Gosvāmī, Śrī Rūpai Gosvāmī, Śrī Raghunāthai Bhaṭṭai Gosvāmī, Śrī Raghunāthai dāsai Gosvāmī, Śrī Jīvai Gosvāmī ir Śrī Gopālai Bhaṭṭai Gosvāmī, — kurie, siekdami nustatyti amžinus religijos principus visos žmonijos labui, su didžiu išmanymu ir kruopštumu tyrinėja apreikštuosius šventraščius. Už tai jie gerbiami visuose trijuose pasauliuose. Jie gyvena *gopių* nuotaikomis ir su transcendentine meile tarnauja Rādhai ir Kṛṣṇai, todėl verta prašyti jų prieglobsčio”.

Turinys

Pratarmė ix

Įvadas xv

PIRMA DALIS

1. Savybės, apibūdinančios tyrą atsidavimo tarnybą	3
2. Pirmieji atsidavimo etapai	15
3. Kas gali imtis atsidavimo tarnybos	23
4. Atsidavimo tarnyba pralenkia bet kokį išsivadavimą	29
5. Atsidavimo tarnybos tyrumas	37
6. Kaip atlikti atsidavimo tarnybą	43
7. Šventraščių liudijimai dėl atsidavimo tarnybos taisyklių	47
8. Nusizengimai, kurių reikėtų vengti	55
9. Tolimesnis atsidavimo tarnybos principų aptarimas	59
10. Klausymosi ir atsiminimo metodika	71
11. Transcendentinės tarnybos aspektai	77
12. Tolimesni transcendentinės tarnybos aspektai	83
13. Penkios galingosios atsidavimo tarnybos formos	91
14. Savybės, kurių reikia atsidavimo tarnybai	95
15. Spontaniška atsidavimo tarnyba	101
16. Tolimesnis spontaniško atsidavimo apibūdinimas	107
17. Ekstatinė meilė	113
18. Ekstatinės meilės apimto žmogaus bruožai	117
19. Atsidavimo tarnyba tyros meilės Dievui būsenoje	125

ANTRA DALIS

20. Transcendentinis skonis	131
21. Śrī Kṛṣṇos savybės	135
22. Tolimesnis Kṛṣṇos savybių aiškinimas	153
23. Kṛṣṇos asmenybė	171
24. Dar apie Śrī Kṛṣṇos bruožus	175
25. Kṛṣṇos bhaktos	179
26. Veiksniai, skatinantys ekstatinę meilę	183
27. Ekstatinės meilės požymiai	191

28. Egzistencinė ekstatinė meilė	195
29. Meilės Kṛṣṇai išraiškos	203
30. Kiti ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymiai	213
31. Papildomi požymiai	225
32. Nenutrūkstamos meilės ekstazės požymiai	233
33. Netiesioginės ekstatinės meilės išraiškos	237
34. Atsidavimo nektaras	239

TREČIA DALIS

35. Neutrali meilė Dievui	245
36. Transcendentinės meilės jausmas (tarnystė)	251
37. Veiksniai, skatinantys tarnystę Kṛṣṇai	257
38. Abejingumas ir išsiskyrimas	263
39. Kaip susitinkama su Kṛṣṇa	267
40. Pagarbus sūnų ir kitų valdinių atsidavimas	271
41. Broliškas atsidavimas	275
42. Broliški meilės nuotykių	283
43. Tėvų meilė	293
44. Atsidavimo tarnyba santuokinės meilės būsenoje	303

KETVIRTA DALIS

45. Juoko ekstazė	309
46. Nuostaba ir riteriškumas	313
47. Užuojauta ir pyktis	319
48. Baimė ir pasibjaurėjimas	323
49. <i>Rasų</i> sumaišymas	327
50. Tolesnė sumaišytų <i>rasų</i> analizė	333
51. Iškreiptai besireiškiantys skoniai	337
Pabaigos žodis	339

PRIEDAS

<i>Apie autorių</i>	343
<i>Atsidavimo nektaro „bangos“</i>	345
<i>Kaip kartoti Hare Kṛṣṇa mahā-mantrą</i>	347
<i>Mitybos yoga</i>	351
<i>Cituoti šaltiniai</i>	357
<i>Žodynėlis</i>	359
<i>Kaip tarti sanskritą</i>	363

Pratarmė

„Atsidavimo nektaras“ — tai apžvalginė „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” studija. „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” sanskritu parašė Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhupāda — svarbiausias iš šešių Gosvāmīų, kurie buvo tiesioginiai Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu mokiniai. Pirmą kartą Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhupāda sutiko Viešpatį Caitanya, dar būdamas musulmoniškosios Bengalijos vyriausybės ministras. Jis ir jo brolis Sanātana tada vadinosi Dabira Khāsa ir Sākara Mallika ir užėmė atsakingus ministrų postus Nawabo Hussaino Shaho vyriausybėje. Tais laikais, prieš penkis šimtus metų, induistų bendruomenė laikėsi labai griežtų normų, ir jei *brāhmaṇų* kas tos atstovas stodavo tarnauti musulmonų valdovui, *brāhmaṇų* bendruomenė nedelsiant jo išsižadėdavo. Taip nutiko ir broliams Dabirai Khāsai ir Sākara Mallikai. Jie priklausė labai aukšto rango *sārasvata-brāhmaṇų* bendruomenei, bet, užėmę ministrų postus Hussaino Shaho vyriausybėje, jos buvo atstumti. Ir tik iš Savo gailestingumo Viešpats Caitanya šias dvi ryškias asmenybes paėmė į Savo mokinius ir iškėlė juos į *gosvāmīus* — aukščiausią brahmanizmo kultūros poziciją. Viešpats Caitanya mokinių paėmė ir Haridāśą Thākura, nors Haridāsa buvo gimęs musulmonų šeimoje. Vėliau Viešpats Caitanya padarė jį šventojo Dievo vardo giedojimo (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare) *ācārya*.

Taisyklė, kurios laikosi Viešpats Caitanya, universalī. Kiekvienas, kuris gerai išmano Kṛṣṇos mokslą ir tarnauja Viešpačiui, yra aukštesnėje padėtyje už žmogų, gimusį *brāhmaṇų* šeimoje. Šią taisyklę skelbia visi Vedų raštai, o labiausiai „Bhagavad-gītā” ir „Śrīmad-Bhāgavatam”. „Atsidavimo nektaras” moko svarbiausios Viešpaties Caitanyos judėjimo nuostatos, kuri reikalauja šviesti žmones ir padėti jiems iškilti iki *gosvāmīų* lygio.

Su broliais Dabira Khāsa ir Sākara Mallika Viešpats Caitanya susitiko Rāmakeli kaimelyje, esančiame Maldaho apygardoje. Po šio susitikimo broliai nutarė pasitraukti iš vyriausybės tarnybos ir dėtis prie Viešpaties Caitanyos. Dabira Khāsa (vėliau Rūpa Gosvāmī) atsistatydino iš sa-

vo posto ir atsiėmė visus užtarnautus pinigus. „Caitanya-caritāmṛta” rašo, kad jo santaupos aukso monetomis sudarė milijonus dolerių, jos vos tilpo į didžiulę valtį. Padalindamas pinigus, jis parodė pavyzdį visai žmonijai ir ypač bhaktoms. Pusę sukaupto turto teko Kṛṣṇą įsisąmoninusioms asmenybėms — *brāhmaṇoms* ir *vaiṣṇavoms*, ketvirtadalis — giminėms, o likusį ketvirtadalį jis pasiliko sau nenumatytoms išlaidoms ar tam atvejui, jeigu iškiltų asmeninių sunkumų. Kai Sākara Mallika irgi sumanė pasitraukti iš tarnybos, Nawabas labai sunerimo ir uždarė jį į kalėjimą. Tačiau Sākara Mallika (vėliau Śrīla Sanātana Gosvāmī) pasinaudojo brolio pinigais, kuriuos tas buvo atidavęs saugoti kaimo bankininkui, ir pabėgo iš Hussaino Šhaho kalėjimo. Taip abu broliai prisijungė prie Viešpaties Caitanyos Mahāprabhu.

Pirmąsyk Rūpa Gosvāmī sutiko Viešpatį Caitanyą Prayāgoje (Allahabadas, Indija). Šio švento miesto Daśāśvamedhos maudymosi *ghāṭo*je Viešpats dešimt dienų be pertraukos mokė Rūpą Gosvāmī. Viešpats ypač daug kalbėjo jam apie Kṛṣṇos sąmonės mokslą. Viešpaties Caitanyos pamokymai Śrīlai Rūpai Gosvāmī Prabhupādai persakyti mūsų knygoje „Viešpaties Caitanyos mokymas”.

Vėliau Śrīla Rūpa Gosvāmī Prabhupāda papildė Viešpaties mokymą išsamiais apreikštųjų šventraščių žiniomis ir autoritetingomis Vedų raštų nuorodomis. Maldose šešiams Gosvāmiams Śrīla Śrīnivāsa Ācārya pasakoja, kad jie buvo ne tik puikūs sanskrito žinovai, bet labai gerai mokėjo ir užsienio — persų, arabų kalbas. Gosvāmiai labai kruopščiai studijavo visus Vedų šventraščius, kad, remdamiesi autorizuotais Vedų žinojimo pagrindais, įtvirtintų Caitanyos Mahāprabhu kultą. Šiandieninis Kṛṣṇos sąmonės judėjimas taip pat remiasi Śrīlos Rūpos Gosvāmī Prabhupādos autoritetu. Todėl mus paprastai vadina *rūpānugomis* — Śrīlos Rūpos Gosvāmī Prabhupādos pasekėjais. Śrīla Rūpa Gosvāmī parengė savo „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, kuri dabar pateikiama kaip „Atsidavimo nektaras”, siekdamas vienintelio tikslo: kad mes turėtume kuo vadovautis. Įsitraukusieji į Kṛṣṇos sąmonės judėjimą turi puikią progą pasinaudoti šia didinga knyga ir gauti tvirtus Kṛṣṇos sąmonės pamatus.

Bhakti — tai atsidavimo Dievui tarnystė. Visos tarnystės formos turi tam tikrų patrauklių bruožų, kurie skatina tarnaujantį tęsti tarnystę, nesustoti. Kiekvienas iš mūsų šiame pasaulyje nuolatos vienokiu ar kitokiu būdu tarnaujame. Akstinas tarnauti yra malonumas, kurį teikia tarnavimas. Meilė žmonai ir vaikams verčia šeimos žmogų dirbti dieną ir naktį. Lygiai taip filantropas darbuojasi iš meilės didesnei šeimai, o tautinės idėjos šalininkas — savo šalies ir jos gyventojų labui. Jėga, stumianti filantropą, šeimos žmogų, nacionalistą, vadinasi *rasa*, arba savotiškas labai malonus

skonis (savitarpio santykiai). *Bhakti-rasos* skonis labai skiriasi nuo įpras-tos *rasos*, kurią patiria materialistai, siekiantys darbo vaisių. Materialistas, siekiantis savo darbo vaisių, pluša dieną ir naktį, norėdamas patirti tam tikros rūšies *rasą*, kuri iš esmės yra juslinis pasitenkinimas. Mėgautis ma-terialia *rasa*, ją ragauti tegalima labai neilgai, todėl materialistai, siekian-tys savo darbo vaisių, nuolat kaitalioja malonumus. Dirbdamas visą sa-vaite, verslininkas negauna tikro malonumo, todėl, norėdamas pajvairin-ti savaitgalį, jis vyksta ten, kur galėtų užmiršti savo verslo reikalus. Pra-leidęs savaitgalį užmarštyje, jis vėl keičia savo užsiėmimą ir grįžta dirb-ti įprastą verslininko darbą. Materiali veikla — tai kurį laiką užimti tam tikrą padėtį, o paskui ją pakeisti. Toks nuolatinis blaškymasis nuo vieno prie kito vadinamas specialiu terminu — *bhoga-tyāga*, arba situacija, kai vienas kitą keičia juslinis pasitenkinimas ir atsižadėjimas. Gyva esybė ne-gali nei vien tik tenkinti jusles, nei vien tik visko atsižadėti, todėl nuola-tos vyksta kaitaliojimas. Mūsų konstitucinė padėtis neleidžia mums bū-ti laimingiems nei viename, nei kitame būvyje. Juslių tenkinimas negali trukti ilgai, todėl jis vadinamas *capala-sukha*, trumpalaikė laime. Antai paprastas šeimos žmogus dirba dieną ir naktį, norėdamas sukurti geras gyvenimo sąlygas savo šeimai, ir kai jam šitai pavyksta, jis patiria savotišk-ą pasitenkinimo skonį. Tačiau jo materialiai laimė tetrunka tol, kol gyvas jo kūnas ir neateina mirtis. Todėl ateistams Dievą įkūnija mirtis. *Bhak-ta* suvokia esant Dievą per atsidavimo tarnybą, o ateistai patiria Dievo buvimą mirties pavidalu. Su mirtimi ateina galas viskam ir tenka pradėti naują gyvenimo etapą visiškai naujoje situacijoje, kuri gali arba pagerėti, arba pablogėti. Gyvenimui pasibaigus, iš mūsų veiklos rezultatų nelieka nieko, ir tai pasakytina apie visas veiklos sritis: politinę, socialinę, nacio-nalinę ar internacionalinę. Dėl to nereikia abejoti.

Tačiau *bhakti-rasos* skonis, patiriamas su transcendentine meile tarnau-jant Viešpačiui, atėjus mirčiai nesibaigia. Jis nenutrūksta ir todėl yra vadi-namas *amṛta* — nemirštantis, egzistuojantis amžinai. Šitai teigia visi Vedų raštai. „*Bhagavad-gītā*“ pažymi, kad net ir nedidelė pažanga *bhakti-rasos* srityje gali išgelbėti bhaktą nuo didžiausio pavojaus — prarasti žmogaus gyvenimą. *Rasos*, kurias sukelia socialinis, šeimyninis gyvenimas, taip pat šeimyninis gyvenimas plačiąja prasme — altruizmas, filantropija, naciona-lizmas, socializmas, komunizmas, etc., — nelaiduoja, kad kitą gyvenimą mes turėsime žmogaus kūną. Savo veikla šiame gyvenime mes klojame kito gyvenimo pamatus. Gyvoji esybė gauna tam tikrą kūną kaip rezulta-tą už veiksmus dabartiniu kūnu. Visą šį procesą kontroliuoja aukščiausioji valdžia — *daiva*, arba Dievo valdžia. „*Bhagavad-gītā*“ aiškina *daivą*, kaip pirminę visa ko priežastį, o „*Śrīmad-Bhāgavatam*“ teigia, kad žmogus bū-

simą savo kūną gauna pagal *daiva-netreṇā*, arba prižiūrint Aukščiausiam. Įprasta žodžio *daiva* reikšmė — likimas. *Daivos* prižiūrimi, mes gauname vieną iš 8 400 000 gyvybės formų: pasirinkimas priklauso ne nuo mūsų norų, bet nuo mūsų likimo. Jei dabar mūsų kūnas užimtas Kṛṣṇos sąmonės veikla, tuomet mes esame tikri, kad kitą gyvenimą gausime jei ne geresnį, tai bent jau žmogaus kūną. Žmogus, veikiantis Kṛṣṇos sąmonėje, net jeigu jis ir neišeina viso *bhakti-yogos* kurso, gimsta aukštesniuose žmonių visuomenės sluoksniuose ir turi visas sąlygas toliau tobulėti Kṛṣṇos sąmonėje. Todėl visa *bona fide* veikla Kṛṣṇos sąmonėje yra *amṛta*, amžina. Apie tai ir kalba „Atsidavimo nektaras“.

Studijuodamas „Atsidavimo nektarą“, rimtas mokinys suvoks amžinąjį angažavimąsi *bhakti-rasoje*. *Bhakti-rasa*, arba Kṛṣṇos sąmonė, labai greitai atveria šviesų, be nerimo gyvenimą ir dovanoja transcendentinę būtį, tuo sumažindama išsivadavimo vertę. Vien *bhakti-rasos* pakanka, kad pajustumė išsivadavimą, nes ji patraukia Aukščiausio Viešpaties, Kṛṣṇos, dėmesį. Bhaktos neofitai paprastai labai nori išvysti Kṛṣṇą, arba Dievą, tačiau Dievo neįmanoma išvysti ar pažinti dabartiniais materijos atbuktiniais jautimais. Atsidavimo tarnybos metodas, kurį rekomenduoja „Atsidavimo nektaras“, nuosekliai kelia bhaktą iš materialaus gyvenimo būvio į dvasinį lygį, kur jis apsisvalo nuo visų įvardijimų. Tuomet nuolatinio ryšio su *bhakti-rasa* dėka jautimai atgauna savo grynumą. Išgrynintus jautimus panaudojus Viešpaties tarnybai, gyvenimas pakrypsta *bhakti-rasos* vaga, o visi veiksmai Kṛṣṇai patenkinti šioje transcendentinėje pakopoje teikia amžinus rezultatus. Atliekant tokią atsidavimo tarnybą, visos *rasos*, arba skoniai, percina į amžinybę. Iš pradžių, vadovaujant *ācāryai* (dvasiniam mokytojui), vyksta mokymosi procesas laikantis tam tikrų disciplinos reikalavimų, tačiau ilgainiui, kai žmogus patobulėja, atsidavimo tarnyba pavirsta nereikalaujančiu valios pastangų, spontanišku poreikiu tarnauti Kṛṣṇai. Šioje knygoje teigiama, jog yra dvylikos rūšių *rasos*, ir, atnaujinę mūsų savitarpio santykius su Kṛṣṇa penkiomis pirminėmis *rasomis*, mes gyvensime amžiną, kupiną žinojimo ir palaimos gyvenimą.

Mes turime bendrą tendenciją ką nors mylėti — toks fundamentalus mūsų būties principas. Niekas negali gyventi, ko nors nemylėdamas. Mylėti linkus kiekviena gyva būtybė. Net tigras turi polinkį mylėti, nors jo jausmas yra snaudulio būsenoje, o juo labiau šis polinkis būdingas žmogui. Tačiau kyla problema: kur nukreipti savo meilę, kad visi būtume laimingi. Šiandien visuomenė moko žmogų mylėti šalį, šeimą, net save patį, tačiau ji nieko nesako apie tai, kaip orientuoti meilės polinkį, kad visi būtų laimingi. Trūkstama grandis, apie kurią čia kalbama, — tai Kṛṣṇa, o „Atsidavimo nektaras“ kaip tik ir nurodo mums, kaip sužadinti savo pri-

gimtineį meilę Krišnai ir kaip pasiekti būklę, kurioje mes galėtume gyventi palaimos kupiną gyvenimą.

Iš pradžių vaikas myli tik savo tėvus, brolius ir seseris. Kasdien augdamas jis pamilsta savo šeimą, visuomenę, šalį, tautą ir net visą žmoniją. Tačiau polinkis mylėti nėra visiškai patenkinamas, net jei mylime visą žmoniją, ir tol jis lieka nepatenkintas, kol mes nesužinome, kas yra aukščiausias meilės objektas. Savo meilės jausmą tik tada visiškai patenkiname, kai jo objektu tampa Krišna. Tai svarbiausia „Atsidavimo nektaro“ mintis. Knyga moko, kaip mylėti Krišną penkiomis skirtingomis transcendentinėmis *rasomis*.

Mūsų polinkis mylėti sklinda kaip šviesos ar oro bangos, tik nežinome, kur jis baigiasi. „Atsidavimo nektaras“ moko mus, kaip nuoširdžiai mylėti išsyk visas gyvas esybes, ir siūlo labai paprastą būdą — meilę Krišnai. Mums nepavyko pasiekti taikos ir harmonijos žmonių visuomenėje. Problemos neišsprendė netgi tokia grandiozinė iniciatyva, kaip Suvienuotųjų Nacijų Organizacijos sukūrimas, kadangi mes nežinome, kaip tai turėtume padaryti. O iš tikrųjų tai visiškai paprasta, tereikėtų ramaus ir blaivaus proto. „Atsidavimo nektaras“ moko taikyti šiuo atveju paprastą ir natūralų būdą — mylėti Krišną, Aukščiausią Dievo Asmenį. Jei išmoksime mylėti Krišną, labai lengvai ir greitai pamilsime visas gyvas būtybes. Tai lygiai tas pat, kas laistyti medžio šaknis ar maistu aprūpinti skrandį. Principas „laistyti medžio šaknis ar aprūpinti maistu skrandį“ yra labai mokslinis ir lengvai įgyvendinamas, — tuo visi turėjome progos įsitikinti. Kiekvienas puikiai žino, kad energija, kurią gauname valgydami, ar maistu aprūpindami skrandį, bemat pasiskirsto po visą kūną. Analogiškai, laistant šaknis, energija, kurią teikia vanduo, tuojau pat pasiskirsto po visą medį, net jei jis ir labai didelis. Neįmanoma palaistyti medį dalimis, taip pat neįmanoma dalimis išmaitinti įvairių kūno organų. „Atsidavimo nektaras“ išmokys mus, kaip padaryti, kad vienu jungiklio spūstelėjimu viskas aplink nušvistų. Kas nežino šio metodo, neužčiuopia to, kas svarbiausia gyvenime.

Ką galima pasakyti apie materialių reikmių tenkinimą? Iš tiesų, civilizacija pastaruoju metu labai daug nuveikė kurdama sau patogų gyvenimą, ir vis dėlto mes esame nelaimingi, nes išleidžiame iš akiračio tai, kas svarbiausia. Vien materialių gyvenimo patogumų mūsų laimei nepakanka. Tai puikiai liudija Amerika: turtingiausia nacija pasaulyje, kuri turi visas sąlygas materialiam komfortui, į pasaulį išleidžia pasimetusius ir praradusius bet kokias viltis žmones. Aš kreipiuosi į šiuos, aklavietėn patekusius žmones, prašydamas jų mokyti atsidavimo tarnybos meno (kaip tai daryti — nurodo „Atsidavimo nektaras“), ir esu tikras, kad jų širdis atri-

nanti materialios būties ugnis netrukus užges. Nors mes daug pasiekėme materialaus gyvenimo srityje, mumyse snaudžiantis polinkis mylėti lieka nerealizuotas. Tai svarbiausia mūsų nepasitenkinimo priežastis. „Atsidavimo nektaras“ suteikia mums praktiškų patarimų, kaip gyventi materialiam pasaulyje, visiškai pasinėrus į atsidavimo tarnybą, ir taip įgyvendinti visus savo troškimus ir šį, ir kitą gyvenimą. „Atsidavimo nektaras“ pateiktas ne tam, kad pasmerktų materialistinę gyvenseną apskritai, bet tam, kad suteiktų žinių teologams, filosofams ir kitiems žmonėms apie tai, kaip mylėti Kṛṣṇą. Gerai, kai žmogus gyvena, nepatirdamas materialių kataklizmų, tačiau lygia greta jis turi išmokti meno mylėti Kṛṣṇą. Dabar mes išgalvojame visokiausių būdų, kaip panaudoti mūsų polinkį mylėti, tačiau neatsižvelgiame į patį svarbiausią dalyką — Kṛṣṇą. Mes laisvome visą medį, bet užmirštame palaistyti šaknis; stengiamės, kad kūnas būtų sveikas ir tvirtas, tačiau užmirštame pasirūpinti skrandžiu. Užmiršti Kṛṣṇą — tai užmiršti savąjį „aš“. Tikrasis savęs realizavimas eina lygia greta su Kṛṣṇos pažinimu. Pavyzdžiui, kai ryte matome save — tai reiškia, kad kartu matome patekant saulę, nes be saulės šviesos savęs nepamatysi. Taigi, nesuvokus Kṛṣṇos, apie savęs pažinimą negali būti nė kalbos.

„Atsidavimo nektaras“ skirtas visų pirma tiems, kurie jau dalyvauja Kṛṣṇos sąmonės judėjime. Noriu išreikšti nuoširdžią padėką visiems savo draugams ir mokiniams, kurie padeda man skleisti Kṛṣṇos sąmonės judėjimą Vakarų šalyse. Leisiu sau taip pat pažymėti didžiulį indėlį, kurį padarė mano mylimas mokinys Śrīman Jayānanda brahmacārī, ir už tai jam padėkoti. Aš taip pat dėkoju ISKCON Press vadovams, kurie įdėjo tiek daug jėgų, kad būtų išleista ši didi knyga. Hare Kṛṣṇa.

A. C. Bhaktivedanta Swami

1970 m. balandžio 13 d.
ISKCON'o būstinė
3764 Watseka Ave.
Los Angeles, California

Įvadas

Kreipimasis į Dievą meldžiant visokeriopos sėkmės: Viešpats Śrī Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, visų priežasčių priežastis, visų *rasų*, arba savitarpio santykių — neutraliųjų (pasyvi adoracija), tarnystės, draugystės, tėvystės, santuokinės meilės, juoko, užuojautos, baimės, riteriškumo, pasibjaurėjimo, nuostabos ir gilaus sukrėtimo, šaltinis. Jis yra aukščiausias patrauklumo išikūnijimas. Jo visaapimantis bei transcendentinis patrauklumas užbūrė ne tik visų *gopių*, kurių svarbiausios — Tārakā, Pālīkā, Śyāmā ir Lalitā, bet ir pačios Śrīmatī Rādhārāṇī širdis. Tepaliečia mus Jo Šviesybės malonė, kad niekas nebetrukdytų rašyti „Atsidavimo nektaro“ — įvykdyti priedermės, kuriai autorių paakino Jo Dieviškoji Malonė Śrī Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Prabhupāda.

Tebus man leista su pagarba nusilenkti prie lotoso pėdų Śrīlai Rūpai Gosvāmī Prabhupādai ir Śrīlai Bhaktisiddhāntai Sarasvatī Gosvāmī Prabhupādai, kurių įkvėptas ėmiausi darbo parengti šią apžvalginę „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ studiją. „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ — tai knyga, kuri dėsto iškilnų atsidavimo tarnybos mokslą, kaip jį pateikė Śrī Caitanya Mahāprabhu, atėjęs į šį pasaulį prieš penkis šimtus metų Vakarų Bengalijoje (Indija) Kṛṣṇos sąmonės judėjimo plėtoti.

Śrīla Rūpa Gosvāmī pradeda šią didžią knygą, išreikšdamas nuolankią pagarbą Śrī Sanātana Gosvāmī — savo vyresniajam broliui bei dvasiniam mokytojui, — ir meldžia Dievą, kad „Bhakti-rasāmṛta-sindhu“ suteiktų jam džiaugsmo. Jis taip pat meldžia, kad Śrī Sanātana Gosvāmī, kuris skendi meilės Dievui nektaro vandenyne, visad justų transcendentinę tarnystės Rādhai ir Kṛṣṇai palaimą.

Tebus leista mums su pagarba nusilenkti visiems didiesiems bhaktoms ir *ācāryoms* (šventiems mokytojams), kurie yra nelyg rykliai plačiajame nektaro vandenyne ir kuriems nerūpi įvairios išsivadavimo upės. Kaip upė įsilieja į vandenyną, taip ir impersonalistas nori įsilieti į Aukščiausiąjį. Vandenynas — tai išsivadavimas, o upės — įvairiausi išsivadavimo keliai. Impersonalistai gyvena upės vandenyje, kuris ilgainiui susimaišo su vandenyno vandenimis. Tačiau jie neturi informacijos, kad vandenyne, kaip

ir upėje, gyvūnija labai įvairi. Ryklių, gyvenančių vandenyne, nedomina į vandenyną įtekančios upės. Bhaktos amžinai gyvena atsidavimo tarnybos vandenyne ir jiems nė motais kažkokios upės. Žodžiu, tyri bhaktos visad skendi transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui vandenyne ir nesidomi jokiais kitais metodais, kuriuos tepalygintume su upėmis, labai iš lėto tekančiomis į vandenyną.

Śrīla Rūpa Gosvāmī meldžia savo dvasinį mokytoją, Śrīlą Sanātaną Gosvāmī apsaugoti „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” — „Tyro atsidavimo tarnybos nektaro vandenyną” — nuo mėgstančių pasiginčyti logikų, kurie be jokio reikalo braunasi į tarnystės Viešpačiui mokslo dalykus. Jų argumentus ir logiką jis lygina su ugnikalnių išsiveržimais. Ugnikalnių išsiveržimas vidury vandenyno nepadarys daug žalos, lygiai taip ir žmonės, priešiška nusiuteikę atsidavimo tarnybos Viešpačiui atžvilgiu ir keliantys įvairiausias filosofines tezes galutinės transcendentinės realizacijos klausimu, nesukels audros didžiuliame atsidavimo tarnybos Viešpačiui vandenyne.

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu” autorius Śrīla Rūpa Gosvāmī labai kukliai pareiškia, kad jis stengiasi paskleisti Kṛṣṇos sąmonę po visą pasaulį, nors pats jaučiasi menkas ir šiam darbui netinkąs. Tokia turėtų būti visų Kṛṣṇos sąmonės pamokslininkų vidinė nuostata, — Śrīla Rūpa Gosvāmī jiems geras pavyzdys. Niekada nereikia laikyti savęs didžiais pamokslininkais, turėtume suvokti, kad esame tik įrankis ankstesniųjų *ācāryų* rankose ir kad padėti kuo nors kenčiančiai žmonijai galėsime tik eidami jų pėdomis.

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu” skiriama į keturias dalis, kaip kartais pagal keturias pasaulio šalis yra dalijamas vandenynas. Kiekvieną tų dalių sudaro kitos, mažesnės dalys. „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” vandenynas, kaip ir paprastas vandenynas, dalijamas į rytų, pietų, vakarų ir šiaurės dalis, o mažesni šio vandenyno segmentai vadinami bangomis. Vandenyne matome banguojant rytuose ir pietuose, vakaruose ir šiaurėje, lygiai taip pat banguoja „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”. Pirmoji dalis turi keturias bangas, iš kurių pirmoji — bendriausias atsidavimo tarnybos apibūdinimas. Antroji banga — tai reguliatyvūs principai, nurodantys, kaip atsidavimo tarnybą vykdyti, trečioji — atsidavimo tarnyba ekstazės būsenoje, ketvirtoji banga — galutinis tikslas, meilė Dievui. Šie atsidavimo tarnybos etapai bei jų požymiai knygoje bus nušviesti labai detalai.

Autorizuotus *bhakti*, arba atsidavimo tarnybos, aprašymus, sekant ankstesniaisiais *ācāryomis*, susumuoja šie Śrīlos Rūpos Gosvāmī žodžiai: „Aukščiausios rūšies atsidavimo tarnybą galima pažinti pagal tai, ar žmogus linkęs visiškai pasinerti į Kṛṣṇos sąmonę ir geranoriškai tarnauti Viešpačiui”. Mat Kṛṣṇos sąmonėje galima būti ir nejaučiant tokio geranoriško nusiteikimo, bet tai nebus tyra atsidavimo tarnyba. Tyra atsidavimo tar-

nyba privalo būti laisva nuo bet kokių materialios naudos ar juslinio patitenkinimo siekių, nes tokie siekiai realizuojami karmine veikla ir filosofine spekuliacija. Dažniausiai žmonės, atlikdami įvairiausių veiklą, siekia materialios naudos, o daugelis filosofų žodinės ekvilibristikos srautais ir abstrakčiais teoriniais samprotavimais be atvangos kelia transcendentinio pažinimo idėją. Tyra atsidavimo tarnyba turi būti visada laisva nuo karminės veiklos ir filosofinės spekuliacijos. Mokytis Kṛṣṇos sąmonės, arba tyros atsidavimo tarnybos, reikia iš autoritetų spontaniškos meilės tarnybos būdu.

Atsidavimo tarnyba yra savotiška praktikos forma. Tai nėra tiesiog neveiklumas žmonių, kuriems patinka nieko neveikti ar aukoti savo laiką tyliajai meditacijai. Egzistuoja daug įvairių metodų, skirtų tiems, kurie to nori, tačiau Kṛṣṇos sąmonės praktika yra visai kas kita. Tikslus žodis, kurį šiuo atveju pavartoja Śrīla Rūpa Gosvāmī, yra *anuśīlana*, arba praktika sekant pirmtakais mokytojais (*ācāryomis*). Kai tik mes tariame žodį „praktika“, galvojame apie veiksmą. Pati sąmonė be veiksmo nebus mums naudinga. Veiksmus galima suskirstyti į dvi kategorijas: pirmoji — tai veiksmai, kurie padeda pasiekti tam tikrą tikslą, o antroji — veiksmai, kurie padeda vengti tam tikrų nepalankių aplinkybių. Sanskrito kalba šios dvi veiksmo kategorijos vadinasi *pravṛtti* ir *nivṛtti* — pozityvi ir negatyvi veikla. Negatyvių veiksmų pavyzdžių labai daug. Antai silpnos sveikatos žmogus turi būti atsargus ir vartoti vaistus, kad išvengtų nemalonios ligos.

Dvasinį gyvenimą gyvenantys ir atsidavimo tarnybą praktikuojantys žmonės visad pasinėrę į veiklą. Veikla gali būti fizinė ir psichinė. Mąstymas, pojūtis ir valia (noras) yra proto funkcija, o kai mes panorime atlikti kurį nors veiksmą, jį įkūnija „grubūs“ vykdomieji organai. Taigi savo mąstymo funkciją turėtume orientuoti į Kṛṣṇą, visad apie Jį mąstyti ir planuoti, kaip Jį patenkinti, sekdami didžiaisiais *ācāryomis* ir savo dvasiniu mokytoju. Yra kūno, proto bei kalbos funkcijos. Žmogus, įsisąmoninęs Kṛṣṇą, skiria savo žodžius Viešpaties šlovei skelbti. Tatai vadinasi *kīrtana*. Kṛṣṇą įsisąmoninęs žmogus širdyje visad mąsto apie Viešpaties žygius — apie tai, kaip Viešpats kalba Kurukšetros mūšio lauke ar atlieka įvairius žaidimus drauge su Savo bhaktomis Vṛndāvanoje. Šitaip galima be perstojo mąstyti apie Viešpaties darbus bei žaidimus. Tokia yra Kṛṣṇos sąmonės minties kultūra.

Taip pat mes galime daug ką nuveikti fiziniiais veiksmais. Tačiau visa toji veikla turi būti susieta su Kṛṣṇa. Savitarpio santykiai su Kṛṣṇa užmezgami, susiejus savo gyvenimą su *bona fide* dvasiniu mokytoju — tiesioginiu Kṛṣṇos atstovu mokinių sekoje. Todėl fizinius Kṛṣṇos sąmonės veiksmus reikėtų atlikti, vadovaujant dvasiniam mokytojui ir tikint tuo,

ką darai. Ryšys su dvasiniu mokytoju vadinasi iniciacija. Nuo tos dienos, kai dvasinis mokytojas suteikia iniciaciją, tarp Kṛṣṇos ir žmogaus, praktikuojančio Kṛṣṇos sąmonę, užsimezga ryšys. Be *bona fide* dvasinio mokytojo iniciacijos tikras kontaktas su Kṛṣṇos sąmone neįmanomas.

Kṛṣṇos sąmonės praktika nėra materialinė. Viešpats valdo tris svarbiausias energijas — išorinę, vidinę ir ribinę. Gyvosios esybės vadinamos ribine energija. Materialus kosmosas gauna išraišką išorinės, materialiosios energijos dėka. Dar egzistuoja ir dvasinis pasaulis, kuris yra vidinės energijos manifestacija. Gyvoji esybė, kuri vadinama ribine energija, veikia materialiai, kai yra žemesniosios, ar išorinės energijos įtakoje, o kai ji veikia vadovaujama vidinės, ar dvasinės energijos, jos veiksmai vadinasi Kṛṣṇos sąmonės veikla. Tai reiškia, kad savo veikloje didžiosios sielos, ar didieji bhaktos, materialios energijos poveikio nepatiria. Jie veikia globojami dvasinės energijos. Kiekvienas atsidavimo tarnybos, arba Kṛṣṇos sąmonės, veiksmas yra tiesiogiai kontroliuojamas dvasinės energijos. Kitaip sakant, energija — tai savotiška jėga, ir tą jėgą galima sudvasinti *bona fide* dvasinio mokytojo ir Kṛṣṇos malone.

Kṛṣṇadāso Kavirājo Gosvāmī „Caitanya-caritāmṛtoje“ Viešpats Caitanya teigia, kad laimingas yra tas žmogus, kuris Kṛṣṇos malone sutinka *bona fide* dvasinį mokytoją. Kas turi rimtų ketinimų dvasinio gyvenimo atžvilgiu, tam Kṛṣṇa suteikia intelekto *bona fide* dvasiniam mokytojui atrasti, o jau po to dvasinio mokytojo malone jis padaro pažangą Kṛṣṇos sąmonėje. Taigi Kṛṣṇos sąmonės įgaliojimų sferą tiesiogiai kontroliuoja dvasinė energija — Kṛṣṇa ir dvasinis mokytojas. Dvasinė energija neturi nieko bendra su materialiu pasauliu. Sakydami „Kṛṣṇa“, mes nurodome Aukščiausią Dievo Asmenį drauge su daugybe Jo ekspansijų. Jis išsiplėčia per Savo pilnutines neatsiejamas dalis, Savo diferencijuotas neatsiejamas dalis ir įvairias Savo energijas. Kitaip sakant, „Kṛṣṇa“ — tai viskas, Jis aprėpia viską. Taigi mes turime suprasti, kad žodis „Kṛṣṇa“ paprastai reiškia Kṛṣṇą ir Jo asmenines ekspansijas. Kṛṣṇa sukuria Savo ekspansijas: Baladevą, Saṅkarṣaṇą, Vāsudevą, Aniruddhą, Pradyumną, Rāmą, Nṛsimhą ir Varāhą, daugybę kitų inkarnacijų bei aibes Viṣṇu ekspansijų. „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigia, kad ekspansijos yra tarsi bangos, jų neįmanoma suskaičiuoti. Taigi Kṛṣṇa apima visas tas ekspansijas, taip pat Savo tyrus bhaktas. „Brahma-saṁhitā“ sako, kad visos Kṛṣṇos ekspansijos įkūnija absoliučią amžinybę, palaimingumą ir visažinystę.

Atlikti atsidavimo tarnybą — reiškia atlikti Kṛṣṇos sąmonės veiksmus, didinančius transcendentinį Aukščiausio Viešpaties, Kṛṣṇos, džiaugsmą. Bet kokie veiksmai, jei jie neskirti suteikti Viešpačiui džiaugsmo, nega-

li būti laikomi atsidavimo tarnyba. Pavyzdžiui, didieji demonai Rāvaṇa, Kaṁsa ir Hiranyakaśipu nuolat mąstė apie Kṛṣṇą, bet laikė Jį savo priešu. Tokia mąstysena negali būti traktuojama kaip *bhakti*, arba Kṛṣṇos sąmonė.

Impersonalistai kartais neteisingai suvokia atsidavimo tarnybą ta prasme, jog atskiria Kṛṣṇą nuo to, kas Jį supa, nuo Jo žaidimų. Antai „Bhagavad-gītā” buvo papasakota Kurukṣetros mūšio lauke. Tuo tarpu impersonalistai teigia, kad juos domina Kṛṣṇa, bet ne Kurukṣetros mūšio laukas. Bhaktos irgi supranta, kad pats Kurukṣetros mūšio laukas nėra susijęs su tuo, kuo jie užsiima, bet jie supranta ir tai, jog „Kṛṣṇa” — tai ne vien tik Kṛṣṇa ir nieko daugiau. Jis visada drauge su Savo palydovais ir su visa Savo aplinka. Antai, jei sakoma: „Pavaišinkite žmogų su ginklais”, tai reiškia, kad valgo žmogus, o ne ginklai. Tas pat ir Kṛṣṇos sąmonės atveju: bhaktą domina vieta (šiuo atveju — Kurukṣetros mūšio laukas) ir visa, kas susiję su Kṛṣṇa, o ne šiaip mūšio laukas. Jį domina Kṛṣṇa — Jo žodžiai, Jo nurodymai, etc. Mūšio laukas svarbus tuo, kad jis matė Kṛṣṇą.

Tokia yra bendra Kṛṣṇos sąmonės idėja. Jos nesuvokus, bhaktų domėjimasis Kurukṣetros mūšio lauku bus išties neteisingai suprastas. Kas domisi Kṛṣṇa, ima domėtis ir Jo žaidimais bei žygiais.

Rūpos Gosvāmī tyro bhaktos apibrėžimą, pateiktą „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, galima susumuoti taip: bhaktos tarnystė yra geranoriška ir visad siejasi su Kṛṣṇa. Norėdami išlaikyti tokį Kṛṣṇos sąmonės poelgių grynumą, turėtume išvengti visų materialių troškimų ir neišivelti į filosofinę spekuliaciją. Bet koks noras, išskyrus norą tarnauti Viešpačiui, yra materialus. O terminas „filosofinė spekuliacija” nurodo tokius apmąstymus, kurių galutinė išdava yra voidizmo ar impersonalizmo teorijos. Kṛṣṇą išsąmoninusiam žmogui toks rezultatas nereikalingas. Labai retai filosofinės spekuliacijos būdu prieinama išvada, kad reikia garbinti Vāsudevą, Kṛṣṇą. Šią mintį patvirtina ir pati „Bhagavad-gītā”. Taigi galutinis filosofinės spekuliacijos tikslas turėtų būti Kṛṣṇa, kartu suvokiant, kad Kṛṣṇa yra viskas, visų priešasčių priešastis, ir todėl reikia Jam atsiduoti. Tobulėjimas filosofijoje yra palankus tada, kai pasiekiamas šis galutinis tikslas, tačiau jeigu filosofinės spekuliacijos baigiasi voidizmu ar impersonalizmu, tai jau nėra *bhakti*.

Karma, arba veikla dėl materialių rezultatų, kartais suprantama kaip ritualiniai veiksmai. Daugeliui labai imponuoja ritualiniai veiksmai, apie kuriuos kalba Vedos. Bet jeigu traukia žmogų tik patys ritualai, o Kṛṣṇa lieka nesuvoktas, jo veiksmai nėra palankūs Kṛṣṇos sąmonei. Teisybę sakant, Kṛṣṇos sąmonė gali remtis vien klausymusi, giedojimu, atsiminimu,

etc. „Śrīmad-Bhāgavatam” nurodo devynis atsidavimo tarnybos būdus. Visi kiti veiksmai Kṛṣṇos sąmonei yra nepalankūs. Taigi reikia būti labai apdairiam ir saugotis nuopuolių.

Apibrėždamas *bhakti*, Śrīla Rūpa Gosvāmī pavartojo žodį *jñāna-karmādi*. *Karmādi* (karminę veiklą) sudaro veiksmai, negalintys padėti pasiekti tyros atsidavimo tarnybos. Daugelis tariamojo atsižadėjimo formų taip pat neskatina atsidavimo tarnybos Kṛṣṇos sąmonėje.

Śrīla Rūpa Gosvāmī pateikė apibrėžimą ir iš „Nārada-pañcarātros”: „Reikia būti laisvam nuo materialių įvardijimų ir Kṛṣṇos sąmonės dėka nusiplauti visas materijos nešvarybes. Būtina atgauti savo grynąjį „aš”, kai joslės nukreipiamos juslių šeimininkui tarnauti”. Taigi, kai mūsų joslės tarnauja tikrajam juslių šeimininkui, tai ir vadinasi atsidavimo tarnyba. Dabartiniame sąlygotame būvyje mūsų joslės yra kūno poreikių vykdytojos. O kai joslės ima vykdyti Kṛṣṇos įsakymus, mūsų veikla vadinasi *bhakti*.

Kol žmogus mano priklausąs tam tikrai šeimai, visuomenei ar asmenybei, sakoma, kad jis yra įvardijimų valdžioje. Kai jis aiškiai įsisąmonina, kad jokiai šeimai, jokiai visuomenei ir jokiai šaliai jis nepriklauso, o amžinasis ryšias yra susijęs su Kṛṣṇa, tuomet jam tampa aišku, jog visas savo jėgas jis turi skirti ne vadinamosios šeimos, visuomenės ar šalies interesams, o Kṛṣṇos labui. Toks yra siekių grynumas ir tyros atsidavimo tarnybos Kṛṣṇos sąmonėje lygmuo.

Pirma dalis

Savybės, apibūdinančios tyrą atsidavimo tarnybą

Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 29 skyriaus 12 ir 13 posmuose, mokydamas Savo motiną, Śrīla Kapiladeva šitaip apibūdino tyrą atsidavimo tarnybą: „Brangioji mama, Mano tyri bhaktos, kurių nedomina materialios gėrybės ir filosofinė spekuliacija, taip susikaupe Man tarnauja, kad jiems net mintis nekyla Manęs ko nors prašyti, išskyrus nebent tai, kad jiems nebūtų atimta galimybė tarnauti. Jie net neprašo, kad paimčiau juos į Savo buveinę gyventi kartu su Manimi”.

Yra penkios išsivadavimo rūšys: susijungti su Aukščiausiuoju, gyventi su Aukščiausiu Viešpačiu toje pačioje planetoje, turėti Viešpaties bruožus, valdyti tokius pat, kaip Viešpaties, turtus ir būti Viešpaties palydovu. Bhakta netrokšta nė vienos šių išsivadavimo rūšių, jau nekalbant apie materialų juslinį pasitenkinimą. Jam užtenka to, kad jis su meile tarnauja Viešpačiui. Tokie yra tyro atsidavimo požymiai.

Šie Kapiladevos žodžiai, paimti iš „Śrīmad-Bhāgavatam”, apibrėžia, kas iš tikrųjų yra tyras bhakta, ir nusako svarbiausias atsidavimo tarnybos ypatybes. Antraeiles atsidavimo tarnybos ypatybes Rūpa Gosvāmī nurodo, pasitelkdamas liudijimų iš įvairių šventraščių. Jis teigia, kad yra šešios tyros atsidavimo tarnybos ypatybės:

1. Tyra atsidavimo tarnyba tuoj pat išvaduoja iš visų rūšių materialių kančių.
2. Tyra atsidavimo tarnyba yra viso to, kas palankiausia, pradžia.
3. Tyra atsidavimo tarnyba savaime atneša transcendentinę palaimą.
4. Tyra atsidavimo tarnyba retai pasiekiamo.
5. Atliekantiems tyrą atsidavimo tarnybą net išsivadavimo idėja atrodo juokinga.
6. Tyra atsidavimo tarnyba yra vienintelis būdas patraukti Kṛṣṇos dėmesį.

Kṛṣṇa yra visų patraukliausias, tačiau tyra atsidavimo tarnyba net ir Jam yra patraukli. Taigi tyra atsidavimo tarnyba transcendentiskai stipresnė net ir už Patį Kṛṣṇą, nes ji yra Kṛṣṇos vidinė galia.

Išvaduoti iš materialių kančių

„Bhagavad-gītoje” Viešpats sako, kad žmogus turi atidėti į šalį visus kitus darbus ir atsiduoti Jam. Jis duoda žodį apsaugoti atsidavusias sielas nuo atoveikio už visus nuodėmingus poelgius. Śrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad kančių, kurias gimdo nuodėmingi poelgiai, priežastis yra ir dabartinės nuodėmės, ir mūsų praeitų gyvenimų nuodėmės. Dažniausiai nusidėti verčia neišmanymas. Tačiau neišmanymas neatleidžia nuo nuodėmingų darbų pasekmių. Nuodėmingi darbai yra dvejopi: subrendę ir nesubrendę. Nuodėmingi darbai, dėl kurių kenčiame dabartiniu momentu, vadinami subrendusiais. Tačiau mes esame atlikę daugybes nuodėmingų darbų, už kuriuos dar neatkentėjome, ir jie vadinami nesubrendusiais. Antai žmogus padarė kriminalinį nusikaltimą, tačiau jo dar nesuėmė. Bet vos tik nusikaltėlis paaiškėja, jo laukia areštas. Taigi dėl vienu nuodėmingų darbų kentėsime ateityje, o dėl kitų — subrendusių — kenčiame jau dabar.

Taip nuodėmingi poelgiai ir juos lydinti kančios klostosi į vieną grandinę, ir sąlygota siela kenčia dėl šių nuodėmių gyvenimas po gyvenimo. Šį gyvenimą ji kenčia už savo praėjusio gyvenimo nuodėmingus poelgius ir tuo pat metu kloja pamatą būsimo gyvenimo kančioms. Kančios, kurias sukelia chroniškos ligos, įvairūs teisminio pobūdžio nemalonumai, gimimas žemos kilmės puolusioje šeimoje, taip pat menkas išsilavinimas bei bjauri išvaizda — tai subrendusios nuodėmingos veiklos išraiška.

Dabar mes kenčiame dėl daugybės praeities nuodėmingų darbų, o ateityje kentėsime už dabartinius nuodėmingus darbus. Tačiau nuodėmingų darbų atoveikį galima tučtuojau sustabdyti, įsitraukus į Kṛṣṇos sąmonę. Įrodymui Rūpa Gosvāmī pateikia Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 19 posmą. Šis posmas perpasakoja Viešpaties Kṛṣṇos pamokymus Uddhavai. Viešpats sako: „Brangus Uddhava, atsidavimo tarnyba Man tarsi liepsna, kuri pelenais paverčia visą į ją patenkantį kurą”. Kaip liepsna pelenais paverčia visą kurą, kuris į ją patenka, taip atsidavimo tarnyba Viešpačiui Kṛṣṇos sąmonėje „sudegina” visus nuodėmingus darbus. Antai „Gītoje” pasakojama, kad Arjuna manė, jog kautis — nuodėmingas darbas, tačiau, Kṛṣṇos lieptas, jis pradėjo kovoti, ir tos kautynės virto atsidavimo tarnyba. Todėl Arjuna nepatyrė atoveikio už nuodėmes.

Śrīla Rūpa Gosvāmī cituoja kitą „Śrīmad-Bhāgavatam” posmą. Tai Trečios Giesmės 33 skyriaus 6 posmas, kuriame Devahūti kreipiasi į savo sūnų Kapiladevą, ir sako: „Brangus Viešpatie, yra devynios atsidavimo tarnybos rūšys. Visų pirma — tai klausymasis ir giedojimas. Kas girdi apie Tavo žaidimus, kas gieda Tau šlovę, kas lenkiasi Tau, kas mąsto apie Tave ir kas atlieka bet kurią iš devynių atsidavimo tarnybos rūšių, net jeigu jis ir gimęs šunėdžių [žemiausių žmonių] šeimoje, tas išsyk gali atnašauti

aukas”. Tad ar gali taip būti, kad atliekantys atsidavimo tarnybą visiškai Kṛṣṇos sąmonėje neapsivalytų? Tai neįmanoma. Kas veikia Kṛṣṇos sąmonėje ir atlieka atsidavimo tarnybą, tas, be abejonės, nusiplauna visas materialių nuodėmingų darbų nešvarybes. Atsidavimo tarnyba turi galios panaikinti atoveikį už bet kokius nuodėmingus darbus. Ir vis dėlto bhakta yra atsargus ir visad stengiasi jokiū būdu nenusidėti. Toks yra būdingas bhaktos bruožas. Taigi „Śrīmad-Bhāgavatam” teigia, kad, atlikdamas atsidavimo tarnybą, net gimusis šunėdžių šeimoje gali dalyvauti ritualuose, kuriuos teikia Vedos. Šis teiginys rodo, kad šiaip jau žmogui, gimusiam šunėdžių šeimoje, negalima atlikti *yajñų*, t.y. aukoti. Už ritualinių veiksmų, rekomenduojamų Vedose, atlikimą atsakinga šventikų kasta — *brāhmaṇos*. Kol žmogus netampa *brāhmaṇa*, jis negali atlikti minėtų apeigų.

O kokioje šeimoje žmogus gimsta — *brāhmaṇos* ar šunėdžio, — priklauso nuo jo pracies poelgių. Jei žmogus gimsta šunėdžių šeimoje, vadinasi, praeityje jis yra daug nusidėjęs. Tačiau jei net ir toks žmogus pasuka atsidavimo tarnybos keliu ir ima giedoti šventus Viešpaties vardus: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, — jis iškart gali atlikti ritualinius veiksmus. Taigi atoveikis už jo nuodėmes akimirksniu neutralizuojamas.

„Padma Purānoje” teigiama, kad yra keturių rūšių nuodėmingų darbų pasekmės: 1) pasekmės, kurios dar nedavė vaisių, 2) pasekmės, kurios glūdi sėklos pavidalu, 3) jau subrendusios pasekmės ir 4) beveik subrendusios pasekmės. Taip pat pasakyta, kad žmonėms, atsidavusiems Aukščiausiam Dievo Asmeniui, Višņu, ir įsitraukusiems į atsidavimo tarnybą visiškoje Kṛṣṇos sąmonėje, šios keturių rūšių pasekmės neturi galios.

Pasekmės, vadinamos „beveik subrendusiomis”, nurodo kančias, kurios patiriamos šiuo momentu; o pasekmės „glūdinčios sėklos pavidalu” reiškia, kad širdies gilumoje tarsi sėklos glūdi tam tikri nuodėmingi norai. Sanskrito žodis *kūṭam* pažymi, kad šie norai tuoj sudygs ar sukurs pasekmę. Pasekmės „dar nedavusios vaisių” nurodo tą atvejį, kai sėkla dar nepradėjo dygti. Šis „Padma Purānos” apibūdinimas teigia, kad susiteršimo materija procesas yra labai subtilus. Jo pradžia, brendimas, rezultatai ir kančios, kuriomis šie rezultatai pasireiškia, — tai ilgiausios grandinės dalys. Susirgus dažnai labai sunku tiksliai nustatyti ligos priežastį, pasakyti, nuo ko ji prasidėjo ir kaip plėtosis. Tačiau liga neatsiranda staiga. Tam reikalingas laikas. Medicinoje profilaktikos tikslais, siekiant sustabdyti infekcijos plitimą, daktaras išvirkiškia vakcinos. Toks pat efektyvus praktinis būdas sustabdyti nuodėmės sėklų augimą ir vystymąsi yra įsitraukimas į Kṛṣṇos sąmonės veiklą.

Ta proga Šeštos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 17 posme

Šukadeva Gosvāmī pasakoja istoriją apie Ajāmilą. Iš pradžių Ajāmila buvo doras ir pareigingas *brāhmaṇa*, bet vėliau jis, dar jaunas vyras, dėl pažinties su viena prostitute puolė. Ir vis dėlto, nepaisant daugybės padarytų nuodėmių, savo nedoro gyvenimo pabaigoje jis buvo išvaduotas, nes mirties valandą sušuko Nārāyaṇos (Kṛṣṇos) vardą. Šukadeva pažymi, kad askezė, labdara ir ritualinių veiksmy atlikimas — tai siūlytini būdai nuodėmingiems darbams neutralizuoti, tačiau jie nepašalina iš širdies troškimų, kurie glūdi sėklos pavidalu, kaip tatai ir atsitiko Ajāmilai jaunystėje. Nuodėmingų troškimų, kurie glūdi sėklos pavidalu, galima atsikratyti tik tai pasiekus Kṛṣṇos sąmonę. Tai labai paprasta — tereikia giedoti *mahā-mantrą*, arba Hare Kṛṣṇa *mantrą*, kaip tai rekomenduoja Śrī Caitanya Mahāprabhu. Kitaip sakant, kol žmogus nestoja į atsidavimo tarnybos kelią, jis negali būti visiškai laisvas nuo atoveikio už nuodėmingus darbus.

Atlikdamas Vedų ritualinius veiksmus bei askezes ar aukodamas pinigų, žmogus gali laikinai išsivaduoti nuo atoveikio už nuodėmingus darbus, tačiau jau kitą akimirką jis vėl neišvengiamai nusidės. Antai žmogus, dėl audringo lytinio gyvenimo susirgęs venerine liga, kad jos kuriam laikui atsikratytų, turi išeiti skausmingą gydymo kursą. Tačiau, nepajėgdamas iš širdies išrauti seksualinių troškimų, jis vėl atsiduoda seksui ir tampa tos pačios ligos auka. Medicina gali tik laikinai palengvinti venerinės ligos kančias, tačiau kol žmogus negauna atitinkamo išsilavinimo, kad suprastų, jog lytinis gyvenimas yra pasibjaurėtinas, šios kančios neišvengiamai pasikartoja. Taip ir ritualiniai veiksmai, labdara bei askezė, kuriuos siūlo Vedos, tik laikinai sulaiko nuo nuodėmingų poelgių, bet kol širdis netyra, nuodėmingiems darbams nebus galo.

Kitas pavyzdys, pateikiamas „Śrīmad-Bhāgavatam“, pasakoja apie dramblį, kuris, įbridęs į ežerą, labai kruopščiai maudosi ir prausia savo kūną, o po to, vos išlipęs į krantą, vėl apsipila žemėmis. Taip ir žmogus, neapmokytas Kṛṣṇos sąmonės, negali visiškai atsikratyti noro daryti nuodėmes. Nei *yogos* kelias, nei filosofinė spekuliacija, nei karminė veikla negali sunaikinti nuodėmingų troškimų sėklų. Nuo jų išsigelbėti tegalima atliekant atsidavimo tarnybą.

Kitą liudijimą randame Ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 22 skyriaus 39 posme, kur Sanat-kumāra sako: „Brangus karaliau, žmogaus netikrasis „aš“ toks galingas, kad laiko jį materialioje būtyje tvirčiau už storiausią virvę. Tiktai bhaktos, įsitraukdami į Kṛṣṇos sąmonę, gali lengvai nukirsti mazgą, į kurį susimezgė ši virvė. O kas Kṛṣṇos neišsąmoni no ir stengiasi tapti didžiais mistikais ar apeigų atlikėjais, negali padaryti tokios pažangos, kaip bhaktos. Todėl visi mes turime atsidėti Kṛṣṇos sąmonės veiklai, kad išpainiotume kietą netikrojo „aš“ mazgą ir išsivaduo-

tume iš materialių veiksmų nelaisvės”.

Kietas netikrojo „aš“ mazgas užsimezga dėl neišmanymo. Kol žmogus nežino, kas jis iš tiesų yra, jis niekaip neišvengs klaidų ir dėl to vis labiau klimps į materijos purvą. Tokį visišką tiesos neišmanymą Kṛṣṇos sąmonė irgi išsklaido. Apie tai liudija „Padma Purāṇa“: „Tyrą atsidavimo tarnybą Kṛṣṇos sąmonėje atneša didžiausią prašviesėjimą. Jos šviesa — tarytum mišką apėmusi liepsna, kurioje žūva nuodingosios troškimų gyvatės”. Šia proga pateikiamas pavyzdys: „Kai užsiplieskia miško gaisras, liepsnose žūva visos gyvatės. Miške pažemiais knibždėte knibžda gyvačių, todėl, įsiliepsnojus miškui, kai užsidega visa sausa lapija, jos žūva pirmosios”. Keturkojai gyvūnai gali pabėgti nuo ugnies ar bent bandyti gelbėtis, tačiau gyvatės žūva vietoje. Taip ir Kṛṣṇos sąmonės liepsna yra tokia kaitri, kad tuojau pat sunaikina visas neišmanymo gyvates.

Kṛṣṇos sąmonė visų palankiausia

Śrīla Rūpa Gosvāmī apibrėžė tai, kas palankiausia. Jis sako, kad pats didžiausias gėris — tai darbai, kurių tikslas — visos žmonijos laimė ir gerovė. Šiandien atskiros žmonių grupės užsiima labdara, kurios tikslas — visuomenės, bendruomenės ar tautos gerovė. Jungiantis į Suvienytųjų Nacijų Organizaciją, mėginama veikti net viso pasaulio labui. Tačiau dėl svarbiausiojo trūkumo, kad iniciatyvos pasireiškia tik nacionaliniu mastu, bendra ir sutelkta labdaros programa, kuri aprėptų visą pasaulį, iš esmės neįgyvendinama. Tuo tarpu Kṛṣṇos sąmonės judėjimas tuo ir geras, kad jis teikia didžiausią naudą visai žmonijai. Šis judėjimas patrauklus visiems, visi gali patirti, ką jis teikia. Todėl Rūpa Gosvāmī ir kiti apsišvietę mokslo žmonės sutaria, kad plati programa Kṛṣṇos sąmonės judėjimui (atsidavimo tarnybai) sklęsti visame pasaulyje — aukščiausia humanitarinė labdara.

„Padma Purāṇa” pasakoja, kuo Kṛṣṇos sąmonės judėjimas gali patraukti viso pasaulio dėmesį ir kaip kiekvienas žmogus gali pajusti Kṛṣṇos sąmonės teikiamą džiaugsmą: „Žmogus, pasišventęs atsidavimo tarnybai visiškoje Kṛṣṇos sąmonėje, labiausiai pasitarnauja visam pasauliui ir visiems pasaulyje teikia džiaugsmą. Savo veiksmais jis teikia pasitenkinimą ne tik žmonėms, bet netgi medžiams ir žvėrimis, kadangi juos irgi patraukia šis judėjimas”. Tai praktiškai pademonstravo Viešpats Caitanya, kai, propagodamas Savąjį *saṅkīrtanos* judėjimą, keliavo per Jhārikhaṇḍos girias centrinėje Indijoje. Tigras, drambliai, stirnos ir daug kitų žvėrių sekė pasikui Jį ir kaip mokėjo šoko bei giedojo Hare Kṛṣṇa.

Be to, žmogus Krišnos sąmonėje, atliekantis atsidavimo tarnybą, gali išsiugdyti visas kilniausias savybes, kuriomis šiaip jau tegali pasigirti pusdieviai. Penktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 18 skyriaus 12 posme Śukadeva Gosvāmī sako: „Brangus karaliau, kas šventai tiki Krišną ir nėra dviveidis, gali išsiugdyti visas kilniausias pusdievių savybes. Su bhakta, pasiekusiu aukštą Krišnos sąmonės lygmenį, net pusdieviai trokšta drauge gyventi, todėl, reikia manyti, jis išsiugdė pusdievių savybes”.

Kita vertus, žmogus, kuris neįsisąmonino Krišnos, nepasižymi geromis savybėmis. Jis gali būti labai išsilavinęs akademiškai, tačiau kasdieninėje veikloje, kaip paaiškėja, jis niekuo nepralenkia paprasčiausio gyvulio. Net jei žmogus gavo puikų akademinį išsilavinimą, bet nepajėgus iškilti aukščiau abstraktaus mąstymo, jo veikla neišvengiamai bus materialinė, ir jis liks neapsivalęs. Mūsų dienomis daugybė pasaulio žmonių yra gavę aukštą išsilavinimą materialistiniuose universitetuose, tačiau, kaip tenka pastebėti, jie yra nepajėgūs įsitraukti į Krišnos sąmonės judėjimą ir išsiugdyti kilnių charakterio bruožų, kurie būdingi pusdieviams.

Antai įsisąmoninęs Krišną vaikas, net jeigu jis akademinio požiūriu nėra labai išsilavinęs, gali tučtuojau atsisakyti neleistino lytinio gyvenimo, azartinių lošimų, mėsos ir intoksikatų, o neįsisąmoninusieji Krišnos, net jei jie ir labai išsilavinę, dažniausiai girtuokliauja, valgo mėsą, vaiko si sekso ir yra dideli azartinių žaidimų mėgėjai. Tai geriausias įrodymas, kaip žmogui, įsisąmoninusiui Krišną, pavyksta tobulai išsiugdyti gerąsias savybes, o tam, kuris nėra Krišnos sąmonėje, to padaryti nepavyksta. Mes iš savo patirties žinome, kad Krišną įsisąmoninusio jaunuolio netraukia kinas, naktiniai klubai, striptizai, restoranai, alkoholio parduotuvės, etc. Nuo šių dalykų jis visiškai laisvas. Jis beprasmiškai nešvaisto savo brangaus laiko rūkydamas, svaigindamasis alkoholiu, vaikščiodamas į teatrus bei šokius.

Krišnos neįsisąmoninęs žmogus dažniausiai negali net pusvalandžio ramiai išsėdėti. *Yogos* sistema moko: jei pasieksi rimtį, patirsi, jog esi Dievas. Materialistams ši sistema gal ir gera, bet kiek gi laiko jie ištvėrs ramiai besėdėdami? Materialistai gali prievartauti save, kol trunka vadinamosios meditacijos seansas, bet, vos tik jis baigiasi, jie vėl sugrįžta prie draudžiamo lytinio gyvenimo, azartinių lošimų, valgo mėsą ir daro daugelį kitų kvailysčių. O Krišną įsisąmoninęs žmogus palengva pasiekia dvasios aukštumą, išsiversdamas ir be vadinamosios „tyliosios meditacijos”. Jis neprievartaudamas savęs atsisako tų kvailysčių ir išsiugdo kilnius būdo bruožus vien todėl, kad įsitraukė į Krišnos sąmonę. Kilniausius charakterio bruožus galima išsiugdyti tapus tyru Krišnos bhakta. Reziumuodami

galėtume pasakyti, kad gerų savybių neįgysime, jei stokojame Kṛṣṇos sąmonės.

Laimė Kṛṣṇos sąmonėje

Śrīla Rūpa Gosvāmī išanalizavo įvairius laimės šaltinius. Jis skiria tris laimės kategorijas: 1) laimė, kurią teikia materialūs džiaugsmas, 2) laimė, kurią teikia savęs tapatinimas su Aukščiausiuoju Brahmanu, ir 3) laimė, patiriama Kṛṣṇos sąmonėje.

„Tantra-šastroje” Viešpats Śiva sako savo žmonai Satī: „Brangioji žmona, tas, kuris atsidavė Govindos lotoso pėdoms ir tokiu būdu išsiugdė tyrą Kṛṣṇos sąmonę, labai lengvai gauna visus tobulumus, kurių trokšta impersonalistai; be to, jis patiria laimę, kuri teprieinama tyriems bhaktoms”.

Laimė, kurią teikia tyra atsidavimo tarnyba, yra visų aukščiausia, nes ji amžina. Laimė, kurią teikia kokio nors materialaus tobulumo pasiekimas, ar savęs, kaip Brahmano, suvokimas, yra kur kas menkesnė, kadangi ji laikina. Neįmanoma apsidrausti nuo nuopuolio iš materialios laimės būsenos, o taip pat kiekvieną akimirką galima netekti dvasinės laimės, kuri patiriama, tapatinant save su beasmeniu Brahmanu.

Istorija rodo, kad didieji *māyāvādžiai sannyāsiai* (impersonalistai) — labai plačios erudicijos ir beveik realizuotos sielos — kartais sugrįžta į politinę veiklą ar veiklą, kurios tikslas — kelti socialinę gerovę. Ši jų pasirinkimą lemia tai, kad impersonali traktuotė iš tikrųjų jiems neteikia aukščiausios transcendentinės laimės, ir, jos nepatyrę, jie priversti nusileisti į materialų lygmenį ir vėl imtis žemiškų reikalų. Yra daug pavyzdžių, ypač tai būdinga Indijai, kai *māyāvādžiai sannyāsiai* nusileidžia į materialų lygmenį. Tačiau žmogus, esantis visiškoje Kṛṣṇos sąmonėje, niekada nesugrįš į jokių materialų lygį. Kad ir kokia viliojanti bei patraukli atrodytų materiali labdara, jis visad žino, jog tokia veikla net iš tolo neprilygsta dvasinei Kṛṣṇos sąmonės veiklai.

Yra aštuoni mistiniai tobulumai, kuriuos pasiekia sėkmingas *yogas*. *Aṇīmā-siddhi* — tai gebėjimas taip sumažėti, kad galėtum prasiskverbti net į akmenį. Šiuolaikinio mokslo išradimai taip pat leidžia mums prasiskverbti į akmenį: iškasta daugybė įvairiausių tunelių kalnuose, etc. Taigi materialus mokslas irgi pasiekė *aṇīmā-siddhi*, mistinį tobulumą, kuris leidžia prasiskverbti į akmenį. Visos kitos *yoga-siddhi*, ar tobulumai, kaip ir *aṇīmā-siddhi*, yra materialus menas. Antai viena *yoga-siddhi* padeda išsiugdyti sugebėjimą labai sumažinti savo svorį ir pakilti į orą ar laikytis ant van-

dens. Tą patį demonstruoja ir šiuolaikinis mokslas. Žmogus gali pakilti į orą, plaukti vandens paviršiumi ir keliauti po vandeniu.

Palyginus visas mistines *yoga-siddhi* su materialistiniais tobulumais, pasirodo, kad materialistai mokslininkai siekia tų pačių tikslų. Taigi tarp mistinio ir materialistinio tobulumo nėra jokio skirtumo. Vienas vokiečių mokslininkas kartą pareiškė, kad šiuolaikinis mokslas jau pasiekė vadina muosius *yogos* tobulumus, todėl *yogos* tobulumai jo nebedomina. Jis pasielgė išmintingai, išvykęs į Indiją sužinoti apie savo amžinus savitarpio santykius su Aukščiausiu Viešpačiu *bhakti-yogos*, arba atsidavimo tarnybos, priemonėmis.

Žinoma, mistinių tobulumų sąrašė egzistuoja atskiri metodai, kurių mokslininkai dar nesugebėjo realizuoti. Antai *yogas* mistikas Saulės spinduliais gali patekti į Saulės planetą. Šis tobulumas vadinasi *laghimā*. Taip pat *yogas* savo pirštais gali paliesti Mėnulį. Nors šiuolaikiniai astronautai erdvėlaiviais ir keliauja į Mėnulį, jiems tai kainuoja daug vargo, tuo tarpu žmogui, kuris turi mistinį tobulumą, norint paliesti Mėnulį, tereikia ištiesti ranką. Ši *siddhi* vadinasi *prāpti*, ar įgijimas. *Prāpti-siddhi* dėka *yogas* mistikas gali ne tik paliesti Mėnulio planetą, bet ir paimti iš jos viską, kas tik jam patinka. Panorėjęs, jis gali nusiskinti vaisių iš sodo, augančio už tūkstančių mylių. Tokia *prāpti-siddhi*.

Šiuolaikiniai mokslininkai sukūrė branduolinius ginklus, kurie gali sunaikinti nedidelę mūsų planetos dalį, tuo tarpu pasitelkus *yoga-siddhi*, kuri vadinasi *iṣitā*, panorėjęs galima sukurti ar sunaikinti visą planetą. Kitas tobulumas vadinasi *vaṣitā*. Su jo pagalba kiekvieną galima pajungti savo valiai. Tai viena hipnozės rūšių, kuriai beveik neįmanoma atsisipirti. Kartais matome, kaip koks nors *yogas*, vos ne vos apvaldęs mistinę *vaṣitos* jėgą, pritraukia žmones absurdiškiausiomis kalbomis, pavergia jų protus, eksploatuoja juos ir, pasiglemžęs pinigų, pabėga.

Yra dar vienas mistinis tobulumas, žinomas *prākāmyos* (magijos) vardu. *Prākāmyos* jėga žmogus gali pasiekti viską, ko tik nori. Antai jis gali į akis prisipilti vandens, o paskui padaryti taip, kad vanduo išbėgtų. Tokius stebuklus jis gali atlikti vien savo valios dėka.

Aukščiausias tobulumas iš mistinių jėgų vadinasi *kāmāvasāyitā*. Tai taip pat magija, tačiau jei *prākāmyos* jėgos veikimas sukuria stebuklingus efektus, neprieštaraujančius gamtos dėsniams, tai *kāmāvasāyitā* leidžia paprieštarauti gamtai, kitaip sakant, padaryti tai, kas neįmanoma. Žinoma, tokie materialūs *yogos* tobulumai suteikia daug laikinos laimės.

Šiuolaikinės materialios pažangos blizgesio apakinti, kvaili žmonės mano, kad Krišnos sąmonės judėjimas skirtas menkesnio intelekto žmonėms. „Verčiau jau pasirūpinti savo materialiais patogumais — puikiu namu, šei-

ma, lytiniu gyvenimu”. Taip mąstantys nežino, kad kiekvieną akimirką jie gali prarasti tą materialią padėtį, kurią užima. Per savo neišmanymą jie net nenučiuokia, kad tikrasis gyvenimas yra amžinas. Laikini kūniški patogumai nėra gyvenimo tikslas, ir tik dėl savo neapsakomo tamsumo žmonės pasiduoda burtams, kuriuos skleidžia abejotinas materialių patogumų gerinimas. Todėl Śrīla Bhaktivinoda Tḥākura kalbėjo, kad materialaus mokslo progresas daro žmogų dar kvailesnį, nes jo blizgesio apakintas žmogus užmiršta savo esmę, o tai jam pražūtis, nes žmogaus gyvybės forma skirta išsivaduoti iš materijos nešvarybių. Materialaus mokslo progresas žmones vis labiau įtraukia į materialią egzistenciją, ir jiems nėra jokios vilties išvengti šios katastrofiškos baigties.

„Hari-bhakti-sudhodaya” sako, kad Prahlāda Mahārāja, didis Viešpaties bhakta, taip meldėsi Nṛsimhadevai (pusiau liūto, pusiau žmogaus inkarnacijai): „Brangus Viešpatie, aš vėl kreipiuosi malda į Tavo lotoso pėdas, prašydamas tvirtybės atsidavimo tarnyboje. Aš meldžiu vieno — kad mano Kṛṣṇos sąmonė sutvirtėtų ir taptų nuoseklesnė, nes laimė, kurią skleidžia Kṛṣṇos sąmonė ir atsidavimo tarnyba, tokia didžiulė, kad apima visus kitus tobulumus: religingumą, ekonomikos plėtrą, juslinį pasitenkinimą ir netgi išsivadavimą iš materialios būties”.

Tyras bhakta nesivaiko nė vieno iš šių tobulumų, nes laimė, kurią teikia atsidavimo tarnyba Kṛṣṇos sąmonėje, tokia transcendentiška ir neišmatuojama, kad jokia kita laimė negali jai prilygti. Vedos sako, kad netgi visas vandenynas laimės, kurią teikia bet kuri kita veikla, negali prilygti vienam lašeliui laimės Kṛṣṇos sąmonėje. Taigi kiekvienas, kuris nors iš dalies tyrai ir su atsidavimu tarnauja Viešpačiui, labai lengvai gali užmiršti bet kurią kitą laimę, kurią teikia religingumas, ekonomikos plėtra, juslinis pasitenkinimas bei išsivadavimas.

Viešpats Caitanya turėjo ištikimą pasekėją, vardu Kholāvecā Śrīdhara, kuris buvo labai neturtingas. Jis prekiavo puodeliais iš gysločio lapų ir beveik nieko neuždirbdavo. Ir vis dėlto pusę savo kuklaus uždarbio jis skyrė Gangai garbinti, o pats šiaip ne taip mito iš likusių pinigų. Kartą Viešpats Caitanya atskleidė kas esąs Savo artimam bhaktai Kholāvecai Śrīdharai ir norėjo jam dovanoti turtus, kokių tik tas panorės. Tačiau Śrīdhara atsakė Viešpačiui nenoriš materialių turtų. Jis buvo labai patenkintas savo padėtimi ir tenorėjo būti apdovanotas beatodarišku tikėjimu ir atsidavimu Viešpaties Caitanyos lotoso pėdoms. Tokia tyrų bhaktų pozicija. Jeigu jie gali ištisą parą su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, jiems nieko daugiau nereikia — net tos laimės, kurią teikia išsivadavimas ar susiliejimas su Aukščiausiuoju.

„Nārada-pañcarātra” taip pat sako, kad kiekvienam, kuris turi nors

krislelį atsidavimo, visai nerūpi laimė, kurią teikia religingumas, ekonomikos plėtra, juslinis pasitenkinimas ar penkių rūšių išsivadavimas. Laimė, kurią teikia religingumas, ekonomikos plėtra, išsivadavimas ar jusių tenkinimas, nedrįsta net pasibelsti į tyro bhaktos širdį. Pasakyta, kad kaip tarnaitės su didžiausia pagarba nuolankiai lydi savo karalienę, taip religingumo, ekonomikos plėtos, julinio pasitenkinimo ir išsivadavimo džiaugsmas lydi atsidavimo tarnybą Viešpačiui. Kitaip sakant, tyras bhakta visais atžvilgiais laimingas. Jis neturi jokių kitų norų, išskyrus norą tarnauti Kṛṣṇai, bet jeigu jis ir turėtų kokį norą, Viešpats išpildytų jį bhaktai net neprašant.

Tyros atsidavimo tarnybos išskirtinumas

Pradinėje dvasinio gyvenimo fazėje yra atliekamos įvairios askezės sąvė realizacijai pasiekti. Tačiau net ir tada, kai atliekantis jas neturi jokių materialių troškimų, jis atsidavimo tarnybos nepasieks. Tai padaryti, pasikliaujant vien savo jėgomis, maža vilčių, nes atsidavimo tarnybos Kṛṣṇa beveik niekam nedovanoja. Kṛṣṇa gali lengvai suteikti žmogui materialią laimę ar net išsivadavimą, tačiau Jis ne taip greitai sutinka dovanoti atsidavimo tarnybą. Iš tikrųjų atsidavimo tarnybą tegalima pasiekti tyro bhaktos malone. „Caitanya-caritāmṛta” („Madhya” 19.151) sako: „Atsidavimo tarnybos lygmuo pasiekiamas Kṛṣṇos ir dvasinio mokytojo — tyro bhaktos — malone. Kito kelio nėra”.

Apie atsidavimo tarnybos išskirtinumą liudytų ir „Tantra-śāstra”, kur Viešpats Śiva sako Satī: „Brangioji Satī, patyręs filosofas, kuris analizuoja įvairius pažinimo kelius, gali pasiekti išsivadavimą iš materijos pinklių. Atliekant ritualinius aukojimus, kuriuos siūlo Vedos, galima pasiekti dovingų poelgių lygmenį ir pasinaudoti visais materialaus gyvenimo teikiama džiaugsmas. Tačiau visos šios pastangos vargu ar begali dovanoti kam nors atsidavimo tarnybą Viešpačiui, net jeigu to siekiama daug daug tūkstančių gyvenimų”.

„Śrīmad-Bhāgavatam” Prahlāda Mahārāja irgi patvirtina tą mintį, jog vien savo paties jėgomis ar aukštesniųjų autoritetų nurodymais atsidavimo tarnybos lygmens pasiekti neįmanoma. Reikia gauti palaiminimą — nubraukti dulkes nuo tyro bhaktos, kuris yra visiškai laisvas nuo nešvarių materialių troškimų, lotoso pėdų.

Penktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 6 skyriaus 18 posme Nārada tą patį sako ir Yudhiṣṭhirai: „Brangusis karaliau, Viešpats Kṛṣṇa, garsėjantis Mukundos vardu, yra amžinas Pāṇḍavų ir Yadu gynėjas. Jis yra ir tavo dvasinis mokytojas bei globėjas. Jis tau vienintelis Dievas, kurį tu

turi garbinti. Jis labai mielas ir švelnus, ir Jis kreipia visus tavo paties ir tavo giminės veiksmus. Maža to, kartais Jis vykdo tavo įsakymus, tarytum būtų tavo pasiuntinys! Brangus karaliau, tu net neįsivaizduoji, koks esi laimingas! Kitiems net sapnuotis nesisapnavo tie palankumo ženklai, kuriais tave apdovanoja Aukščiausias Viešpats”. Šio posmo esmė ta, kad Viešpats lengvai dovanuoja išsivadavimą, bet labai retai kurią sielą apdovanoja atsidavimo tarnyba, nes per atsidavimo tarnybą bhakta laimi Patį Viešpatį.

Laimė, kurią teikia susivienijimas su Aukščiausiuoju

Śrīla Rūpa Gosvāmī sako, kad jei *brahmānandą* — laimę, kurią teikia susivienijimas su Aukščiausiuoju, — padauginti trilijonus kartų, tai net ir tada ji neprilygs ir mikroskopinei dalelei tos laimės, kurios semiamasi iš atsidavimo tarnybos vandenyno.

„Hari-bhakti-sudhodayoje” Prahlāda Mahārāja kreipiasi į Viešpatį Nṛ-simhadevą tokia malda: „Brangus visatos Viešpatie, Tavo akivaizdoje aš jaučiu transcendentinį džiaugsmą ir mane užlieja laimės vandenynas. Dabar aš žinau, kad *brahmānandos* laimė, lyginant su šiuo laimės vandenynu, tėra vandens balutė, kuri telkšo karvės pėdoje”. Analogišką mintį rasime ir „Bhāvārtha-dīpikoje”, Śrīdharos Svāmī „Śrīmad-Bhāgavatam” komentare: „Brangus Viešpatie, tie laimingieji, kurie maudosi atsidavimo nektaro vandenynė ir kurie mėgaujasi pasakojimų apie Tavuosius žaidimus nektaru, išties patiria ekstazę, prieš kurią blanksta religingumo, ekonomikos plėtros, juslinio pasitenkinimo ir išsivadavimo teikiama laimė. Tokiam transcendentaliam bhaktai bet kokia kita laimė, išskyrus atsidavimo tarnybą, verta ne daugiau už gatvėje numestą šiaudą”.

Kaip patraukti Kṛṣṇą

Śrīla Rūpa Gosvāmī sako, kad atsidavimo tarnyba yra patraukli net Pačiam Kṛṣṇai. Kṛṣṇa traukia visus, tačiau atsidavimo tarnyba patraukia net Patį Kṛṣṇą. Aukščiausias atsidavimo simbolis yra Rādhārāṇī. Kṛṣṇa vadinamas „Madana-mohana”, o tai reiškia, kad Jis toks žavus, jog žavesiu nustelbia tūkstančių Kupidonų žavesį. Ir visgi Rādhārāṇī dar nuostabesnė, nes Ji sužavi Patį Kṛṣṇą. Todėl bhaktos Ją vadina „Madana-mohana-mohanī” — „sužavėjusi Tą, kuris sužavėjo Kupidoną”.

Atlikti atsidavimo tarnybą — tai citi Rādhārāṇī pėdomis, todėl, norėdami pasiekti atsidavimo tarnybos aukštumą, Vṛndāvanos bhaktos patiki save Rādhārāṇī globai. Kitaip sakant, atsidavimo tarnyba — ne šio mate-

rialaus pasaulio veikla, ją tiesiogiai globoja Rādhārāṇī. „Bhagavad-gītā” patvirtina, kad *mahātmas* — didžias sielas — globoja *daivī prakṛti*, ar vidinė energija, Rādhārāṇī. Taigi, tiesiogiai valdoma vidinės Kṛṣṇos galios, atsidavimo tarnyba yra patraukli net Pačiam Kṛṣṇai.

Apie tai Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 20 posme liudija Pats Kṛṣṇa: „Brangus Uddhava, išgirski iš Mano lūpų, kad susižavėjimo, kurį Man kelia Mano bhaktų atliekama atsidavimo tarnyba, negali sukelti nei mistinės *yogos* praktika ar filosofinė spekuliacija, nei ritualiniai aukojimai ar „Vedāntos” studijavimas, nei rūščios askezės ar dosni labdara. Tai, be abejo, puikūs darbai, tačiau jie nežavi Manęs taip, kaip transcendentinė meilės tarnyba, kurią atlieka Mano bhaktos”.

Kaip Kṛṣṇa žavi Jo bhaktų atsidavimo tarnyba, Nārada pasakoja Sepintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 10 skyriaus 48 ir 49 posmuose. Nārada prabyla į karalių Yudhiṣṭhirą, kai jis šlovina Prahlādos Mahārājos būdą. Bhakta visada labai vertina kitų bhaktų darbus — toks būdingas bhaktos bruožas. Yudhiṣṭhira Mahārāja iškėlė Prahlādos savybes, o tai vienas tyro bhaktos požymių. Tyras bhakta savęs niekadęs neaukština, o kitus laiko aukštesniais už save. Karalius mąstė: „Prahlāda Mahārāja — tikras Viešpaties bhakta, o aš, lyginant su juo, nieko vertas”. Taip Yudhiṣṭhirai mąstant, į jį kreipėsi Nārada: „Brangus karaliau Yudhiṣṭhira, jūs [broliai Pāṇḍavos] — vieninteliai laimingi žmonės šiame pasaulyje. Aukščiausias Dievo Asmuo atėjo į šią žemę ir stojo jūsų akivaizdoje kaip paprastas žmogus. Jis visada ir visur jus lydi. Jis gyvena drauge su jumis, o nuo kitų Savo prigimtį slepia. Kiti nesupranta, kad Jis — Aukščiausias Viešpats. Nors Jis yra Aukščiausias Viešpats, leidžia su jumis Savo dienas kaip jūsų pusbroliis, draugas ir pasiuntinys. Taigi, žinokite, nėra pasaulyje laimesnesnių už jus”.

Viename „Bhagavad-gīto” epizode, kai Kṛṣṇa apreiškia Savo visatos pavidalą, Arjuna meldžiasi: „Brangus Kṛṣṇa, aš laikiau Tave savo pusbroliu, ir todėl dažnai buvau Tau nepagarbus, vadindamas Tave tiesiog „Kṛṣṇa” arba „draugu”. Tu esi toks didis, kad neįstengiu Tavęs suprasti”. Taigi tokia buvo Pāṇḍavų pozicija: nors Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, didžiausias iš didžiausių, tačiau Jis niekada nesiskyrė su broliais karalaičiais, sužavėtas jų atsidavimo, draugystės bei meilės. Tai įrodo, koks iškilnus yra atsidavimo tarnybos kelias. Atsidavimo tarnyba gali sužavėti net Patį Aukščiausią Dievo Asmenį. Dievas didis, tačiau atsidavimo tarnyba didesnė ir už Dievą, nes sužavi Jį. Bet tas, kuris netarnauja Viešpačiui, niekad nesupras, kokia vertinga yra atsidavimo tarnyba.

Pirmieji atsidavimo etapai

Trys atsidavimo tarnybos kategorijos, kurias Śrīla Rūpa Gosvāmī apibūdina „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, yra praktinė atsidavimo tarnyba, atsidavimo tarnyba ekstazės būsenoje ir atsidavimo tarnyba iš tyros meilės Dievui. Kiekviena šių kategorijų skyla į daugybę subkategorijų. Paprastai laikoma, kad praktinė atsidavimo tarnyba turi dvi būdingas savybes, atsidavimo tarnyba ekstazės būsenoje — keturias, o atsidavimo tarnyba iš tyros meilės Dievui — šešias. Toliau Śrīla Rūpa Gosvāmī aiškina minėtas savybes.

Kalbėdamas šia tema, Śrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad žmogų, subrendusį Kṛṣṇos sąmonei, arba atsidavimo tarnybai, galima priskirti minėtoms žmonių kategorijoms pagal tai, koks jo skonis. Pasak jo, atsidavimo tarnyba — tai procesas, besitęsiantis iš praeito gyvenimo. Niekas nepradės su atsidavimu tarnauti Viešpačiui, jei anksčiau vienaip ar kitaip nebuvo susijęs su atsidavimo tarnyba. Štai, tarkim, šį gyvenimą aš praktikuoju atsidavimo tarnyba. Ir netgi jei atlieku ją ne visiškai tobulai, kas padaryta, nenueis perniek. Kitą gyvenimą pradėsiu nuo tos vietos, kur sustojau šį gyvenimą. Taigi šis procesas nuolat tęsiasi. Tačiau jei tokios tąšos ir nėra, jei žmogus tik atsitiktinai susidomi tyro bhaktos nurodymais, jis vis tiek galės atlikti atsidavimo tarnyba ir padaryti pažangą. Bet, šiaip ar taip, žmogui, kuris iš prigimties linkęs prie tokių knygų, kaip „Bhagavad-gītā” ir „Śrīmad-Bhāgavatam”, atsidavimo tarnyba bus lengvesnė, negu tiems, kurie įpratę spekuliatyviai mąstyti ir naudotis loginės argumentacijos metodais.

Šį teiginį remia ir daugybė praeities autoritetingų mokslo žmonių tvirtinimų. Vieninga jų nuomone, žmogus gali vadovautis įsitikinimais, kuriuos gimdo jo paties argumentai ir išvados, tačiau kitas žmogus, didesnis logikas, gali tas išvadas paneigti ir įrodyti savo tezių teisingumą. Taigi argumentų kelias niekada nebus patikimas ir produktyvus. Todėl „Śrīmad-Bhāgavatam” siūlo sekti autoritetais.

Śrī Rūpa Gosvāmī savo „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” bendrais bruožais apibūdina atsidavimo tarnyba. Anksčiau buvo teigta, kad atsidavimo tar-

nyba gali būti skiriama į tris kategorijas: praktinę atsidavimo tarnybą, atsidavimo tarnybą ekstazės būsenoje ir atsidavimo tarnybą iš tyros meilės Dievui. Toliau Śrī Rūpa Gosvāmī apibūdina praktinę atsidavimo tarnybą.

Praktikuoti — reiškia duoti savo julsėms darbo. Taigi praktinė atsidavimo tarnyba yra mūsų jutimo ir vykdomųjų organų panaudojimas Kṛṣṇos tarnybai. Vienu organų paskirtis — kaupti žinojimą, kitų — įgyvendinti mąstymo, jutimo bei valios siekius. Taigi praktikuoti — reiškia ir protą, ir jusles užimti praktine atsidavimo tarnyba. Šia praktika nesiekama išvystyti to, kas mums neįgimta. Štai, pavyzdžiui, vaikas mokosi vaikščioti. Vaikščiojimas jam nėra nenatūralus veiksmas. Sugebėjimas vaikščioti vaikui įgimtas, ir po trumpų pratybų jis jau žengia pirmuosius žingsnius. Toks pat natūralus kiekvienos gyvos esybės instinktas yra ir atsidavimo tarnyba Aukščiausiam Viešpačiui. Net necivilizuoti aborigenai su pagarba lenkiasi stebuklingiems gamtos reiškiniams ir suvokia, kad už šių nepaprastų reiškinių slypi kažkokia aukštesnė jėga. Taigi šis suvokimas būdingas kiekvienai gyvajai esybei, nors materijos užterštose esybėse jis miega. Apvalytas jis vadinasi Kṛṣṇos sąmonė.

Egzistuoja tam tikri būdai, kaip panaudoti jusles ir protą, kad mūsų mieganti sąmonė, mūsų meilė Kṛṣṇai, nubustų. Truputį pasimiklinęs, vaikas ima vaikščioti. Kam neduotas sugebėjimas vaikščioti, tam nepadės jokia praktika. Lygiai taip pat ir Kṛṣṇos sąmonės negali sukelti jokia praktika. Tokia praktika net neegzistuoja. O jei norime išugdyti savo įgimtą gebėjimą su atsidavimu tarnauti, mums siūlomi tam tikri būdai, ir, juos teoriškai pripažindami bei praktiškai taikydami, šį gebėjimą galime pažadinti. Toji praktika vadinasi *sādhana-bhakti*.

Visos materialios energijos pakerėtos gyvos esybės iš esmės yra normalioje pamišimo būklėje. „Śrīmad-Bhāgavatam” pasakyta: „Apskritai kalbant, sąlygota siela yra pamišusi, kadangi ji visada atlieka veiksmus, kurie yra vergystės ir kančių priežastis”. Dvasinė siela pirminiame savo būvyje yra džiugi, kupina palaimos bei žinojimo ir amžina. Vienintelė priežastis, kodėl ji jaučiasi nelaiminga, kodėl gyvena ne amžinai ir nieko neišmano, yra ta, kad ji išvėlė į materialią veiklą. Tai vis dėl *vikarmos*. *Vikarma* — tai „veiksmai, kurių nederėtų atlikti”. Todėl mes turėtume praktikuoti *sādhana-bhakti*: rytais atlikti *maṅgala-ārati* (garbinti Dievybes), atsisakyti tam tikrų materialių veiksmų, lenktis dvasiniam mokytojui ir laikytis daugybės kitų taisyklių, kurios knygoje bus nuosekliai aptartos. Tokia veikla padės išgyti nuo beprotybės. Kaip žmogus pagyja nuo psichinės ligos, laikydamasis psichiatro nurodymų, taip ir sąlygota siela, praktikuodama *sādhana-bhakti*, pagyja nuo beprotybės, kurią sukėlė *māyā*, materialioji iliuzija.

Nārada Muni kalba apie *sādhana-bhakti* Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 1 skyriaus 32 posme. Jis sako karaliui Yudhiṣṭhirai: „Bran-
gus karaliau, reikia visomis priemonėmis telkti mintis į Kṛṣṇą”. Tai ir yra
Kṛṣṇos sąmonė. *Ācāryos*, dvasinio mokytojo, pareiga — rasti būdus, kurie
padėtų mokiniui sukcentruoti protą į Kṛṣṇą. Taip prasideda *sādhana-
bhakti*.

Tam Śrī Caitanya Mahāprabhu ir paliko mums autorizuotą programą,
kurioje svarbiausias dėmesys skiriamas Hare Kṛṣṇa *mantras* giedojimui.
Hare Kṛṣṇa *mantra* turi tokią galią, kad ją giedant mumyse labai grei-
tai atgyja potraukis Kṛṣṇai. Visomis priemonėmis reikia stengtis sutelkti
mintis į Kṛṣṇą. Tokia *sādhana-bhakti* pradžia. Didysis šventasis Ambariṣa
Mahārāja buvo žymus valstybės valdovas, ir vis dėlto jis sugebėjo sutelkti
savo mintis į Kṛṣṇą. Kiekvienas, kuris mėgins sutelkti savo mintis į Kṛṣṇą,
darys sparčią pažangą ir sėkmingai atkurs savo pirminę Kṛṣṇos sąmonę.

Sādhana-bhakti, arba atsidavimo tarnybos praktiką, taip pat galima da-
linti į dvi stadijas. Pirmoji stadija vadinasi „tarnystė laikantis reguliaty-
vių principų”. Reguliatyvių principų laikomasi arba nurodžius dvasiniam
mokytojui, arba remiantis šventraščių autoritetu, — negali būti nė kalbos
apie kokį nors atsisakymą jų laikytis. Tai vadinasi *vaidhi*, ar reguliuoja-
moji atsidavimo tarnyba. Ją reikia atlikti be jokių diskusijų. Kita *sādha-
na-bhakti* stadija vadinasi *rāgānugā*. *Rāgānugā* nurodo tą momentą, kai
žmogus, besilaikydamas reguliatyvių principų, pajunta didesnę prisirišimą
prie Kṛṣṇos ir pradeda Jam tarnauti iš meilės. Aštai žmogui, atliekan-
čiam atsidavimo tarnybą, nurodyta keltis anksti rytą ir atlikti *ārati* (vieną
iš Dievybės garbinimo formų). Iš pradžių jis anksti keliasi ir atlieka *ārati*,
laikydamasis dvasinio mokytojo nurodymo, bet palengva jis pats pajunta
norą tai daryti. Pajutęs tokį norą, jis savaime stengiasi puošti Dievybes,
siuva Joms įvairius drabužėlius ir planuoja, kaip geriau atlikti atsidavimo
tarnybą. Ir nors ši meilės tarnystė priskirtina praktikai, ji yra spontaniška.
Taigi atsidavimo tarnybos praktiką, *sādhana-bhakti*, galima dalinti į dvi
stadijas — reguliuojamą ir spontanišką.

Taip Rūpa Gosvāmī apibūdina pirmąją atsidavimo praktikos dalį, *vai-
dhi-bhakti*: „Kai nėra jokio prisirišimo prie Viešpaties ir meilės tarnyba
Jam nėra spontaniška, kai Viešpačiui tarnaujama tik todėl, kad taip nuro-
dė dvasinis mokytojas ar šventraščiai, tokia tarnystė iš pareigos vadinasi
vaidhi-bhakti”.

Vaidhi-bhakti taisyklės aprašomos ir Antros „Śrīmad-Bhāgavatam”
Giesmės 1 skyriaus 5 posme, kur Śukadeva Gosvāmī moko pasmerk tą
myriop Mahārāją Parikṣitą, kas jam daryti. Mahārāja Parikṣitas sutiko Śu-
kadevą Gosvāmī likus septynioms dienoms iki savo mirties. Karalius bu-

vo visiškai pasimetęs ir nežinojo, ką turi daryti prieš pasitikdamas mirtį. Daug susirinko išminčių, bet nė vienas jų negalėjo teisingai jo pamokyti. O Śukadeva Gosvāmī Mahārājai Parīkṣitui pasakė: „Brangus karaliau, jei nori be baimės sutikti mirtį, kuri ištiks tave kitą savaitę (mirties akimirka visus užvaldo baimė), turi tuoj pat pradėti klausytis bei giedoti apie Dievą ir Jį atminti“. Kas gieda bei klausosi Hare Kṛṣṇa ir visad prisimena Viešpatį Kṛṣṇą, tas jau nebijo mirties, kuri gali užklupti kiekvieną akimirka.

Śukadeva Gosvāmī sako, kad Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo. Todėl Śukadeva ir pataria visiems nuolat klausytis pasakojimų apie Kṛṣṇą. Jis nepataria klausytis istorijų apie pusdievius ir giedoti jų vardų. *Māyāvā-džiai* (impersonalistai) teigia, esą nesvarbu kokį vardą giedosi — Kṛṣṇos ar kurio pusdievio, — rezultatas vis tiek bus tas pats. Tačiau tai netiesa. Pasak autorizuoto „Śrīmad-Bhāgavatam“ teksto, reikia klausytis pasakojimų tiksliai apie Viešpatį Viṣṇu (Kṛṣṇą) ir giedoti tik Jo vardus.

Taigi Śukadeva Gosvāmī patarė Mahārājai Parīkṣitui, kad, norėdamas atsikratyti mirties baimės, jis turi klausytis pasakojimų apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, Kṛṣṇą, giedoti Jo vardą ir Jį atminti. Śukadeva Gosvāmī užsimena ir apie tai, kad Aukščiausias Dievo Asmuo yra *sarvātmā*. *Sarvātmā* reiškia „visų Supersiela“. Kṛṣṇa taip pat vadinamas *īśvara* — „aukščiausiu valdovu, kuris glūdi visų širdyse“. Todėl, jei vienaip ar kitaip mes pamilstame Kṛṣṇą, Jis apsaugo mus nuo visų pavojų. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad tas, kuris tampa Viešpaties bhakta, niekada nepražūva, tuo tarpu kiti pasmerkti pražūčiai. „Pražuves“ yra tas, kuris gavo žmogaus gyvybės formą, bet neišsivadavo iš gimimo bei mirties pinklių ir prarado savo vienintelį šansą. Toks žmogus nežino, kur jį nublokš gamtos dėsnių.

Jei, turėdama žmogaus gyvybės formą, gyva esybė neugdo Kṛṣṇos sąmonės, ją įtraukia gimimo ir mirties verpetas (8 400 000 gyvybės rūšių), ir jos dvasinė esmė taip ir lieka neatskleista. Gyvybės rūšių yra be galo daug, todėl niekas nežino, kuo jis gims: augalu, žvėrimi, paukščiu ar dar kokiu gyviu. Rūpa Gosvāmī pataria, kad, norint atgaivinti mūsų pirminę Kṛṣṇos sąmonę, reikia kaip tik įmanoma stengtis nukreipti mintis į Kṛṣṇą, nes šitokiu būdu atsikratysime mirties baimės. Mes nežinome, kas mūsų laukia po mirties, kadangi esame visiškoje gamtos dėsnių valdžioje. Kṛṣṇa, Aukščiausias Dievo Asmuo, yra vienintelis gamtos dėsnių valdovas. Todėl jei mes rimtai ketiname ieškoti Kṛṣṇos prieglobsčio, mums nereikia baimintis, kad būsime nublokšti atgal į gimimo ir mirties ciklą ir keliausime per daugybę gyvybės rūšių. „Bhagavad-gītā“ tvirtina, kad nuoširdus bhakta būtinai pateks į Kṛṣṇos buveinę.

„Padma Purāṇa“ rekomenduoja tą patį metodą. Ji sako, kad reikia visada atminti Viešpatį Viṣṇu. Visada atminti Kṛṣṇą — tai *dhyāna*, medi-

tacija. Pasakyta, kad medituojama, mintis sutelkus į Višņu. „Padma Purāṇa” pataria meditacijos būdu sukaupti mintis į Višņu pavidalą ir neužmiršti Jo nė akimirkai. Toks sąmonės būvis vadinasi *samādhi*, transas.

Savo gyvenimo veiklą mes turime stengtis konstruoti taip, kad nuolatos atsimentume Višņu, ar Kṛṣṇą. Tatai ir bus Kṛṣṇos sąmonė. Visiškai tas pats, ar protą centruosime į keturrankį Višņu pavidalą, ar į dvirankį Kṛṣṇą, todėl „Padma Purāṇa” pataria: daryk kaip išeina, bet visada galvok apie Višņu ir jokiomis aplinkybėmis Jo nepamiršk. Šis nurodymas iš tikrųjų yra pats esmingiausias iš visų reguliatyvių principų. Nes kai nurodoma daryti viena, būtinai draudžiama daryti kita. Jei liepiama visada atminti Kṛṣṇą, tai draudžiama Jį užmiršti. Šis paprastas įsakymas ir draudimas apima visus reguliatyvius principus.

Minėtas reguliatyvus principas tinka visoms *varṇoms* ir *āśramoms* — kastoms bei gyvenimo skyriams. Yra keturios *varṇos*: *brāhmaṇos* (šventikai ir inteligentija), *kṣatriyos* (kariai ir valstybės veikėjai), *vaiśyos* (verslo žmonės ir ūkininkai) bei *śūdro*s (darbininkai ir tarnai). Taip pat tradiciškai yra keturios *āśramos*: *brahmacārya* (mokinystė), *gṛhastha* (šeimos žmogaus gyvenimas), *vānaprastha* (atsiskyrėlio gyvenimas) ir *sannyāsa* (pasaulio atsižadėjimas). Reguliatyvių principų laikosi ne tik *brahmacāriai* (celibatą praktikuojantys mokiniai), jie taikytini visiems. Nesvarbu, ar tu esi pradedantis *brahmacāris*, ar toli pažengęs *sannyāsis*, kiekvienas be išimties turi laikytis principo „nuolat atminti Aukščiausią Dievo Asmenį ir nė akimirkai Jo neužmiršti”.

Jei šis įsakymas vykdomas, automatiškai bus laikomasi ir kitų taisyklių. Visas kitas taisykles reikia traktuoti kaip pagalbines, ar paremiančias šią svarbiausiąją taisyklę. Apie tai, ko reikalauja taisyklės ir ką duoda jų laikymasis, kalbama Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 5 skyriaus 2 ir 3 posmuose. Camasa Muni, vienas iš devynių išminčių, atėjusių pamokyti karalių Nimi, kreipdamasis į jį, tarė: „Keturios visuomenės grupės: *brāhmaṇos*, *kṣatriyos*, *vaiśyos* ir *śūdro*s — gimė iš įvairių Aukščiausiojo Viešpaties visatos pavidalo dalių. *Brāhmaṇos* gimė iš galvos, *kṣatriyos* gimė iš rankų, *vaiśyos* — iš liemens, o *śūdro*s — iš kojų. Lygiai taip iš galvos gimė *sannyāsi*ai, iš rankų — *vānaprasthos*, iš liemens — *gṛhasthos*, o iš kojų — *brahmacāriai*”.

Šios visuomenės grupės ir dvasinės pažangos pakopos nustatomos remiantis kompetentingumu. „Bhagavad-gītā” teigia, kad keturis socialinius bei keturis dvasinius skyrius sukūrė Patsai Viešpats skirtingų individualių savybių pagrindu. Kaip skiriasi įvairių kūno dalių veikla, taip skiriasi ir įvairių socialinių bei dvasinių skyrių atstovų veikla, kuri atitinka jų savybes ir padėtį. Tačiau šios veiklos objektas visada yra Aukščiausias Dievo

Asmuo. Pasak „Bhagavad-gītos“, „Jis yra aukščiausias besimėgaujantis subjektas“. Taigi, ar žmogus yra *brāhmaṇa*, ar *sūdra*, savo veikla jis turi patenkinti Aukščiausią Viešpatį. Tą pačią mintį patvirtina ir vienas „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų: „Kiekvienas turi atlikti savo konkrečias pareigas, o kiek toji veikla tobula, reikia spręsti pagal tai, ar ji teikia pasitenkinimą Viešpačiui“. Šiame posme žmogui nurodoma veikla, kuri atitiktų jo užimamą padėtį: ji turi patenkinti Aukščiausią Asmenybę, kitaip žmogus nupuls iš savo padėties.

Pavyzdžiui, *brāhmaṇai*, kuris gimė iš Viešpaties galvos, skirta skleisti transcendentines Vedas garsų pavidalu, t.y. *śabda-brahma*. Kadangi *brāhmaṇa* yra galva, jis turi skleisti transcendentinį garsą, o taip pat valgyti Aukščiausiojo Viešpaties vardu. Vedose nurodoma, kad, *brāhmaṇai* valgant, valgo Dievo Asmuo. Tačiau *brāhmaṇos* ne tik valgo Viešpaties vardu, bet ir skelbia pasauliui „Bhagavad-gītos“ žinią. Tas, kuris skelbia „Gītos“ žinią, yra labai brangus Kṛṣṇai, — taip liudija pati „Bhagavad-gītā“. Pamokslininkas, skelbiantis „Gītos“ žinią, iš esmės yra *brāhmaṇa*, todėl tas, kuris jį pamaitina, pamaitina Patį Aukščiausią Viešpatį.

Kṣatriya turi ginti žmones nuo *māyos* antpuolių. Būtent tai ir sudaro jo pareigą. Antai išvydęs, kaip juodaodis žmogus bando nužudyti karvę, Mahārāja Parikṣitas stvėrėsi už kardo ir norėjo užmušti tą juodaodį, vardu Kali*. Tokia *kṣatriyos* pareiga. Be prievartos neapginsi. „Bhagavad-gītoje“ rašoma, kad Kurukšetros mūšio lauke Kṛṣṇa tiesiogiai nurodo Arjunai imtis prievartos veiksmų, kad būtų apginti žmonės.

Vaiśyoms skirta gaminti žemės ūkio produkciją, prekiauti ja ir rūpintis produkcijos paskirstymu. O darbininkai, ar *sūdros*, nepasižymi *brāhmaṇoms*, *kṣatriyoms* ir netgi *vaiśyoms* būdingu intelektu, todėl jiems skirta padėti šioms aukštesnėms klasėms, dirbant fizinį darbą. Taip visi visuomenės skyriai idealiai bendradarbiauja ir dvasiškai tobulėja. Kai visuomenės skyriai nebendradarbiauja, visuomenės nariai ima degraduoti. Tokia štai padėtis Kali-yugoje, vaidų amžiuje. Dabar visi vadina save *brāhmaṇomis* (inteligentais) ar *kṣatriyomis* (kariais bei valstybės veikėjais) ir be galo tuo puikuoja, tačiau niekas nevykdo savo pareigų. Iš tikrųjų tie žmonės nėra nei jokie *brāhmaṇos*, nei jokie *kṣatriyos*. Jie neturi jokio ryšio su Aukščiausiu Dievo Asmeniu, nes jie nesuvokia Kṛṣṇos. Todėl Kṛṣṇos sąmonės judėjimas yra užsimojęs atvesti žmoniją į normalią būklę, kad kiekvienas taptų laimingas ir gautų tuos palaiminimus, kuriuos teikia Kṛṣṇos sąmonės ugdymas.

Viešpats Śrī Kṛṣṇa mokė Uddhava, kad kiekvienas žmogus, laikydamas

*Nepainioti su deive Kālī, kuri įkūnija materialios gamtos naikavimo aspektą.

sis nurodymų, kurie skirti socialiniams bei dvasiniams žmonių visuomenės skyriams, gali patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, o Jį patenkinus, visuomenė gausiai ir be didelio vargo įgyja visa, kas būtina pragyvenimui. Taip yra todėl, kad iš esmės visas gyvas esybes palaiko Aukščiausias Dievo Asmuo. Jei visuomenė vykdo savo pareigą ir suvokia Kṛṣṇą, be abejonės, visi jos nariai gyvena taikiai ir laimingai. Nestokodamas pagrindinių gyvenimo reikmių, pasaulis virs Vaikuṅṭha, dvasine buveine. Bet jei pasaulis ir nepavirs Dievo karalyste, žmonija, laikydama „Śrīmad-Bhāgavatam“ nurodymų ir atlikdama Kṛṣṇos sąmonės pareigas, bus visais atžvilgiais laiminga.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 27 skyriaus 49 posme, kalbėdamas Uddhava, tą patį teigia ir Pats Kṛṣṇa. Viešpats sako: „Bran-gus Uddhava, visi žmonės veikia, — ar tai būtų įprasta materiali veikla, ar veikla, kurią nurodo apreikšti šventraščiai. Jei kurios nors iš šių dviejų veiklos formų rezultatus žmogus skiria garbinti Mane Kṛṣṇos sąmonėje, jis bus laimingas ir šiame pasaulyje, ir kitame, net ir nesistengdamas toks būti. Dėl to nekyla abejonų“. Šie Kṛṣṇos žodžiai rodo, kad veikla Kṛṣṇos sąmonėje išpildo visus norus.

Kṛṣṇos sąmonės judėjimas nuostabus tuo, kad jis net nereikalauja įvardinti save *brāhmaṇa*, *kṣatriya*, *vaiśya*, *śūdra*, *brahmacāri*, *grhastha*, *vānaprastha* ar *sannyāsi*. Tegu kiekvienas dirba tą darbą, kurį dabar turi, tačiau savo veiklos Kṛṣṇos sąmonėje rezultatais tegarbina Viešpatį Kṛṣṇą. Tada viskas stos į savo vietas, ir visi šiame pasaulyje gyvens laimingai ir taikiai. Štai kaip „Nārada-pañcarātra“ apibūdina reguliatyvius atsidavimo tarnybos principus: „Bet kurią veiklą, kuriai pritaria apreikštieji šventraščiai ir kurios tikslas — patenkinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, šventieji mokytojai traktuoja kaip reguliatyvius atsidavimo tarnybos principus. Kas, *bona fide* dvasinio mokytojo vadovaujamas, sistemingai atlieka tokią tarnybą Aukščiausiam Dievo Asmeniui, tas palengva pakyla į tyros meilės tarnystės Dievui pakopą“.

Kas gali imtis atsidavimo tarnybos

Bendraudamas su *mahātmomis* — didžiosiomis sielomis, kurios visiškai atsidėjusios tarnauja Viešpačiui, žmogus gali išsiugdyti šiokių tokių potraukį Kṛṣṇai. Tačiau jis dar gali būti labai prisirišęs prie karminės veiklos bei materialaus juslių tenkinimo ir nepasirengęs praktikuoti įvairių formų atsižadėjimo. Toks žmogus, jei jis turi beatodairišką potraukį Kṛṣṇai, yra tinkamas kandidatas atsidavimo tarnybai atlikti.

Potraukis Kṛṣṇos sąmonei, atsirandantis bendraujant su tyrais bhaktomis, — didelės sėkmės ženklas. Viešpats Caitanya ne kartą teigė, kad atsidavimo tarnybos sėkla *bona fide* dvasinio mokytojo ir Kṛṣṇos malone pasėjama tik tai laimingųjų širdyse. Apie tai Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavataṁ” Giesmės 20 skyriaus 8 posme Viešpats Kṛṣṇa sako: „Brangus Uddhava, tik tie, kuriuos lydi ypatinga sėkmė, susižavi Manimi. Net jei žmogus dar ne visiškai atsisakė karminės veiklos ir nėra visiškai pasišventęs atsidavimo tarnybai, toji tarnyba netrukus duos vaisių”.

Bhaktos skiriamos į tris klases. Pirmosios, arba aukščiausios klasės bhakta gerai išmano svarbiausius šventraščius ir, jais remdamasis, gali sėkmingai diskutuoti. Jis sugeba daryti protingas bei gerai pamatuotas išvadas ir tvirtai laikosi atsidavimo tarnybos principų. Jis puikiai supranta, kad aukščiausias gyvenimo tikslas — pasiekti transcendentinės meilės tarnystės lygį, ir žino, kad Kṛṣṇa — vienintelis garbinimo ir meilės objektas. Pirmos klasės bhakta yra tas, kuris griežtai laikosi šventraščių taisyklių, mokydamasis pas *bona fide* dvasinį mokytoją, ir nuoširdžiai jo klauso, kaip to reikalauja apreikšti šventraščiai. Jis laikomas pirmos klasės bhakta, nes turima kvalifikacija leidžia jam pamokslauti ir pačiam būti dvasiniu mokytoju. Toks bhakta niekada nenukrypsta nuo principų, kuriuos nustato aukštesni autoritetai, jis išsiugdo tvirtą tikėjimą šventraščiais, nes suvokia juos, pasitelkęs visas savo loginio mąstymo ir argumentacijos išgales. Kai sakome „loginis mąstymas, argumentacija”, galvoje turime argumentaciją bei loginį mąstymą, paremtus apreikštais šventraščiais. Pirmos klasės bhaktos nedomina sausi spekuliatyvūs metodai, išgalvoti laikui gaišti.

Žodžiu tas, kuris tvirtai apsisprendęs eina atsidavimo tarnybos keliu, laikomas pirmosios klasės bhakta.

Antrosios klasės bhaktą apibūdina šie požymiai: jis dar nesugeba sėkmingai diskutuoti apreikštų šventraščių klausimais, tačiau tvirtai tiki pasirinktu tikslu. Tai reiškia, kad antrosios klasės bhakta tvirtai tiki atsidavimo tarnybos Kṛṣṇai metodika, nors kartais diskusijose, kuriose jis remiasi apreikštaisiais šventraščiais, argumentų bei įrodymų jam pritrūksta. Širdyje jis tvirtai tiki, kad aukščiausias garbinimo objektas — Kṛṣṇa.

Neofitas, arba trečiosios klasės bhakta, — tai bhakta, kurio tikėjimas netvirtas ir kuris nesuvokia apreikštų šventraščių esmės. Stiprūs argumentai ir oponento įrodymai gali pakeisti neofito tikėjimą. Skirtingai negu antrosios klasės bhakta, kuris taip pat nesugeba pateikti argumentų bei įrodymų iš šventraščių ir vis dėlto visiškai tiki pasirinktu tikslu, neofitas tokio tikėjimo neturi. Todėl jis vadinamas bhakta neofitu.

Tolimesnę bhaktų neofitų klasifikaciją pateikia „Bhagavad-gītā”. Ji sako, kad, geisdami patenkinti atitinkamus porcikius, pas Dievą atcina ir pradeda su atsidavimu Jam tarnauti keturios grupės žmonių: nelaimingieji, stokojantys pinigų, smalsuoliai ir išmintingieji. Jie lankosi ten, kur garbinamas Dievas, ir meldžia Jį palengvinti kančias, pagerinti materialią padėtį ir patenkinti smalsumą. Neofitu taip pat laikomas išmintingas žmogus, kuris suvokia Dievo didybę. Bendraudami su tyrais bhaktomis, neofitai gali pakilti iki antros ar pirmos klasės lygio.

Neofito pavyzdys — Mahārāja Dhruva. Su atsidavimu tarnauti Viešpačiui jį paskatino troškimas valdyti tėvo karalystę. Tačiau vėliau Dhruva Mahārāja visiškai apsisakė ir atsisakė bet kokio materialaus Viešpaties palaiminimo. Panašiai nutiko ir Gajendrai, kuris meldė Viešpaties globos ir vėliau tapo tyru bhakta. Sanaką, Sanātaną, Sanandą ir Sanat-kumārą, kurie laikomi išmintingomis šventomis asmenybėmis, taip pat sužavėjo atsidavimo tarnyba. Tas pats atsitiko ir susirinkusiems į Naimiṣāraṇyos mišką išminčiams, kuriems vadovavo išminčius Śaunaka. Smalsumas vertė juos be atvangos klausinėti Sūtos Gosvāmī apie Kṛṣṇą, klausinėdami jie bendravo su tyru bhakta ir patys tapo tyrais bhaktomis. Taigi toks yra kelias į dvasios aukštumas. Kad ir kokioje būklėje būtų žmogus, jei jam nusišypsos laimė ir jis ims bendrauti su tyrais bhaktomis, jis labai greitai pasieks antros ar pirmos klasės lygį.

Šių keturių klasių bhaktos aprašyti septintame „Bhagavad-gīto” skyriuje ir visi jie laikomi dorovingais žmonėmis. Netapus dorovingu žmogumi, prieiti prie atsidavimo tarnybos neįmanoma. „Bhagavad-gītā” paaiškina, kad įsitraukti į Kṛṣṇos sąmonę tegali tas, kuris nuolat atlieka doro-

vingus darbus ir jau nebeatiria atoveikio už nuodėmes. Kitiems Kṛṣṇos sąmonė nepasiekiamo. Bhaktos naujokai skirstomi į keturias grupes (nelaimingieji, stokojantys pinigų, smalsuoliai ir išmintingieji) pagal jų darbų dorovingumo lygį. Jei žmogus neatlieka dorovingų darbų, nelaimėms užgriuvus jis tampa agnostiku, komunistu ar dar kuo nors. Jo tikėjimas Dievu labai menkas, todėl patekęs į nelaimę jis mano, kad, visiškai nustojus tikėti, jam pavyks geriau prisitaikyti prie savo nelaimės.

Viešpats Śrī Kṛṣṇa „Gītoje” sako, kad iš šių keturių neofitų grupių brangiausias Jam išmintingasis, nes, prisirišęs prie Kṛṣṇos, protingas žmogus netrokšta mainais jokių materialių gėrybių. Prisirišęs prie Kṛṣṇos, protingas žmogus nieko už tai neprašo — nei sumažinti kančių, nei pinigų. Tai reiškia, kad jau nuo pat pradžių jo prisirišimą prie Kṛṣṇos daugiau ar mažiau skatina meilė. Be to, būdamas išmintingas ir gerai išmanydamas *sāstras* (šventraščius), jis gali suvokti, kad Kṛṣṇa — Aukščiausias Dievo Asmuo.

„Bhagavad-gītā” patvirtina tą mintį, kad po daugybės gimimų, kai žmogus tampa iš tikrųjų išmintingas, jis atsiduoda Vāsudevai, nes puikiai žino, kad Kṛṣṇa (Vāsudeva) — pirmapradė visų priežasčių priežastis. Todėl jis nesitraukia nuo Kṛṣṇos lotoso pėdų ir pamažu išsiugdo meilę Jam. Toks išmintingas žmogus labai brangus Kṛṣṇai, tačiau ir kiti laikomi didžiadvaisiais, nors į Kṛṣṇą jie kreipiasi, patekę į nelaimę ar trokšdami pinigų. Kadangi pasitenkinimo jie ieško pas Kṛṣṇą, jie irgi vadinami kilniaširdžiais, plačių pažiūrų *mahātmomis*.

Nepakilus iki *jñānī*, ar išmintingojo lygio, neįmanoma tvirtai laikytis principo garbinti Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Mažiau išmintingi žmonės, kurių intelektą pasiglemžė *māyā*, prisiriša prie įvairių pusdievių, nes juos veikia gamtos *guṇos*. Protingas yra tas, kuris aiškiai supranta, kad jis — ne kūnas, o dvasinė siela. Kadangi jis suvokė save kaip dvasią, o Kṛṣṇą — kaip aukščiausiąją dvasią, jis žino, kad glaudus ryšys jį turi sieti ne su šiuo kūnu, o su Kṛṣṇa. Nelaimingieji ir trokštantieji pinigų gyvenimą suvokia materialiai, nes ir sielvertas, ir pinigų troškimas susiję su kūnu. Smalsus žmogus yra kiek aukštesnis už nelaimingąjį ir trokštantįjį pinigų, bet vis dėlto ir jis egzistuoja materialiu lygiu. Išmintingas žmogus, ieškantis Kṛṣṇos, puikiai supranta, kad jis — dvasinė siela, arba Brahmanas, o Kṛṣṇa — aukščiausia dvasinė siela, arba Parabrahmanas. Jis žino, kad dvasinė siela, kuri yra pavaldi ir ribota, turi sieti save su beribe aukščiausia siela — Kṛṣṇa. Toks išmintingo žmogaus santykis su Kṛṣṇa.

Galima daryti išvadą, kad tas, kuris atsikratė kūniškos būties sampratos, tampa tinkamu kandidatu atsidavimo tarnybai atlikti. „Bhagavad-gī-

tā” patvirtina tą teiginį, kad patyrus Brahmaną, kai išsivaduojama iš materialių rūpesčių ir suvokiama, kad visos gyvos būtybės yra vienodo lygio, atsiveria kelias į atsidavimo tarnybą.

Jau buvo sakyta, kad laimė būna trejopa: materiali, dvasinė ir atsidavimo Viešpačiui. Žmogus tol negali su atsidavimu tarnauti ir tokiu būdu patirti laimės, kol yra susiteršęs materija. Ir materialių malonumų troškimas, ir noras susiliesti su Aukščiausiuoju laikomi materialiomis idėjomis. Impersonalistai nesugeba tinkamai įvertinti dvasinės laimės ir abipusės meilės jausmo, kuris patiriamas bendraujant su Aukščiausiu Dievo Asmeniu, todėl didžiausias jų tikslas — susiliesti su Viešpačiu. Ši samprata — materialios idėjos tąsa. Materialiame pasaulyje kiekvienas stengiasi pirmuoti tarp savo draugų ar kaimynų. Materiali būties samprata verčia kiekvieną žmogų siekti pranašumo bendruomenės, visuomenės arba tautos mastu. Noras būti pranašesniui gali augti be galo, — kol žmogus neužsimano susiliesti su visų didžiausiuoju — Aukščiausiu Viešpačiu. Tai irgi materiali idėja, nors gal kiek pažangesnė.

Tačiau tobula dvasinė būties samprata — tai gerai suvokti savo konstitucinį būvį, kurį pasiekęs žmogus turi pakankamai žinių, kad įsitrauktų į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Žmogus turi suprasti, kad jis yra ribotas, o Viešpats — beribis. Taigi prilygti Viešpačiui negalime, kad ir kaip to trokštume. Tai neįmanoma ir tiek. Todėl kiekvienas, kuris nori ar puoselėja viltį patenkinti savo jusles, įgydamas vis didesnę įtaką tiek materialia, tiek dvasine prasme, negali patirti nuostabaus atsidavimo tarnybos skonio. Todėl Šrila Rūpa Gosvāmī lygino *bhukti* (materialius) ir *mukti* (išsivadavimo) troškimus su raganos burtais: nei viena, nei kita nežada nieko gera. *Bhukti* reiškia materialius malonumus, o *mukti* — išsivadavimą iš materialių vargų ir susiliejimą su Viešpačiu. Trokštantis patirti materialių malonumų ir išsivaduoti yra tarsi raganų bei vaiduoklių apsėstasis, nes kol žmogus trokšta materialių malonumų arba dvasinės vienvės su Aukščiausiuoju, jis negali pajusti transcendentinio atsidavimo tarnybos skonio.

Tyram bhaktai išsivadavimas visai nerūpi. Viešpats Caitanya Mahāprabhu meldėsi Kṛṣṇai: „Brangus Nandos sūnau, Aš visiškai nenoriu materialios laimės — Man nereikia nei pasekėjų būrio, nei gausių turtų, nei gražios žmonos, Aš nenoriu ištrūkti iš materialios egzistencijos. Aš sutinku kaskart vis iš naujo gimti, bet meldžiu Tavęs vieno: tebūnie taip, kad Aš visad beatodairiškai būčiau Tau atsidavęs”.

Visas tyro bhaktos dėmesys sukauptas su meile šlovinti Viešpaties žaidimus, Jo vardą, savybes, pavidalus, etc., ir jis taip susikaupęs, kad visiš-

kai nebesidomi *mukti*. Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura yra pasakęs: „Brangus Viešpatie, su atsidavimu Tau tarnaujant, nesunku patirti, kad Tu esi visur. O dėl išsivadavimo, tai jis, manau, rankas sudėjęs maldai, stovi už mano durų ir laukia akimirkos, kada galės man pasitarnauti”. Taigi išsivadavimas ir dvasinė emancipacija tyram bhaktai mažai terūpi.

Šiuo atžvilgiu Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 25 skyriaus 36 posme Kapiladeva Savo motinai Devahūti patarė štai ką: „Brangi mama, tyri bhaktos žavisi įvairiais Mano pavidalais, Mano veido grožiu ir Mano kūno sudėjimu. Mano juokas, Mano žaidimai ir Mano žvilgsnis jiems atrodo tokie nuostabūs, kad mintimis jie visad pasinėrę į Mane ir visą savo gyvenimą skiria Man. Jie netrokšta jokio išsivadavimo, jokios materialios laimės, ir vis dėlto Aš paimu juos į Savo palydovų tarpą aukščiausioje buveinėje”.

Toks „Śrīmad-Bhāgavatam” liudijimas laiduoja tyram bhaktai, kad jam bus leista bendrauti su Aukščiausiu Dievo Asmeniu. Ta proga Śrīla Rūpa Gosvāmī pastebi, kad žmogus, kurį iš tikro žavi Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdų grožis ar tarnyba Jam ir kurio širdyje tas prisirišimas kelia begalinę transcendentinę palaimą, visiškai netrokšta išsivadavimo, taip brangaus impersonalistams.

Analogiškų fragmentų esama ir tos pačios knygos Trečios Giesmės 4 skyriaus 15 posme, kur Uddhava kreipiasi į Viešpatį Kṛṣṇą, sakydamas: „Brangus Viešpatie, kas su transcendentine meile tarnauja Tau, nemato, ką vertingo galėtų gauti iš religingumo, ekonomikos plėtros, juslių tenkinimo ar išsivadavimo, nors jie labai sėkmingai galėtų semtis laimės iš šių keturių šaltinių. Ir vis dėlto, brangus Viešpatie, aš visiškai negeidžiu šių gėrybių. Aš tik meldžiu tvirtoti tikėjimo ir atsidavimo Tavo lotoso pėdoms”.

Panašų fragmentą randame ir Trečios Giesmės 25 skyriaus 34 posme, kur, mokydamas Savo motiną, Kapiladeva sako: „Brangioji mama, tie bhaktos, kurių širdys dega noru tarnauti Mano lotoso pėdoms, kurie pasirenge padaryti viską, kad Mane patenkintų, o ypač tie, kurie buriasi drauge garbinti Mane ir garbindami patiria transcendentinį malonumą, — šie laimingieji niekada netrokšta susiliesti su Manimi. Jie ne tik netrokšta susiliesti su Manimi, bet ir atsisako padėties, kurią Aš užimu Savo buveinėje, Mano turtų ar net galimybės asmeniškai bendrauti su Manimi, įgijus tokius pat, kaip Mano, išorės bruožus, — nes jiems pakanka vien to, kad jie gali su atsidavimu tarnauti Man”.

Ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 9 skyriaus 10 posme karalius Dhruva teigia: „Brangus Viešpatie, per savęs realizaciją patiriamas transcendentinis impersonalistų malonumas negali net iš tolo prilygti tam trans-

cendentiniam malonumui, kurį patiria tyri bhaktos, medituodami į Tavo lotoso pėdas. Tad ar gali suvokti Tave žmonės, trokštantys veiklos vaisių, — tie, kurie geriausiu atveju gali tikėtis, jog pateks į aukštesnes dangaus planetas. Argi galima sakyti, kad laimė, kurią jie patiria, bent kiek panaši į bhaktų laimę?”

Atsidavimo tarnyba pralenkia bet kokį išsivadavimą

Kiek stipriai ir rimtai bhakta prisirišęs prie atsidavimo tarnybos Aukščiausiam Dievo Asmeniui, galima spręsti iš Mahārājos Pṛthu (Ādi-rājos) žodžių, pasakytų Ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 24 posme. Štai kaip jis meldžiasi Aukščiausiam Dievo Asmeniui: „Bran-
gus Viešpatie, jei išsivadavęs aš negalėsiu klausytis apie Tavo Šviesybės šlovę, kurią iš širdies gelmių gieda tyri bhaktos, šlovindami Tavo lotoso pėdas, jei negalėsiu pajusti to transcendentinės palaimos saldumo, tada neprašau Tavęs išsivadavimo, arba vadinamosios dvasinės emancipacijos. Aš tik meldžiu Tavo Šviesybės suteikti man milijonus liežuvių ir milijonus ausų, kad galėčiau nuolat klausytis apie Tave ir giedoti Tau transcendentinę šlovę”.

Impersonalistai trokšta įsilieti į Aukščiausiojo būtį, tačiau, praradę individualybę, jie neturi jokių galimybių klausytis apie Aukščiausią Viešpatį ir giedoti Jam šlovės. O kadangi apie transcendentinį Aukščiausio Viešpaties pavidalą jie neturi jokio supratimo, negali būti ir kalbos apie tai, kad jie klausysis pasakojimų apie Jo transcendentinius darbus ir šlovins juos giesmėmis. Kitais žodžiais tariant, jei žmogus dar nėra aukščiau išsivadavimo, jis nepajus transcendentinės Viešpaties šlovės skonio, nesu-
voks transcendentinio Viešpaties pavidalo.

Analogišką teiginį randame ir Penktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 44 posme. Jame Śukadeva Gosvāmī sako Mahārājai Parīkṣitui: „Didžiajai sielai karaliui Bharatai taip patiko tarnauti Kṛṣṇos lotoso pėdoms, kad jis nedvejodamas atsisakė viešpatavimo Žemės planetoje, prisirišimo vaikams, visuomenei, draugams, karališkai prabangai ir gražiai žmonai. Jis buvo toks laimingas, kad nepriėmė tų materialių malonių, kuriomis sėkmės deivė būtų su malonumu jį apipylusi”. Śukadeva Gosvāmī aukština tokį karaliaus Bharatos elgesį. Jis sako: „Kieno širdį sužavi transcendentinės Madhusūdanos, Aukščiausio Dievo Asmens, savybės, tam neberūpi net išsivadavimas, kurio trokšta daugybė didžių išminčių, o ką jau kalbėti apie materialius turtus”.

Šeštos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 11 skyriaus 25 posme randame panašiai teigiant Vṛtrāsura. Jis kreipiasi į Viešpatį: „Brangus Viešpatie, galbūt, jei atsisakysiu Tau transcendentiskai tarnauti, galėsiu pasikelti į Dhruvalokos planetą [Šiaurės žvaigždę] ar užvaldyti visas planetų sistemas. Bet aš to netrokštu. Netrokštu aš nei mistinės *yog*os tobulumą, nei dvasinės emancipacijos. Tenoriu vieno, mano Viešpatie: būti su Tavimi ir amžinai Tau transcendentiskai tarnauti”.

Šią mintį Šeštos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 17 skyriaus 28 posme patvirtina Viešpats Šiva, taip kreipdamasis į Satī: „Brangioji Satī, kas ištikimas Nārāyaṇai [Kṛṣṇai], tas nebijo nieko. Ar jis kiltų į aukštesnes planetų sistemas, ar valytųsi nuo visų materijos nešvarybių, ar garmėtų į pragariškas gyvenimo sąlygas, — iš esmės bet kurioje situacijoje jis nebijo nieko. Bet kuri padėtis materialiam pasaulyje jam vienodai gera, nes jis rado prieglobstį prie Nārāyaṇos lotoso pėdų”.

Šeštos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 18 skyriaus 74 posme analogiškai kalba ir dangaus valdovas Indra. Jis kreipiasi į motiną Diti: „Brangi motina, žmonės, atsisakę visų troškimų ir su atsidavimu tarnaujantys Viešpačiui, žino, kur jų tikroji nauda. Jie iš tiesų daro sau gera ir yra laikomi labai išmanančiais žmonėmis, kurie žino, kaip padaryti pažangą kelyje į būties tobulumą”.

Septintos „Bhāgavatam” Giesmės 6 skyriaus 25 posme Mahārāja Prahāda sako: „Brangūs draugai, gimę bedievių šeimose, nėra nieko nuostabiau šiame pasaulyje, kaip patenkinti Aukščiausią Dievo Asmenį. Kitaip sakant, jei Kṛṣṇa jums patenkintas, būtinai išsipildys bet koks slapčiausias jūsų troškimas. O jei taip, ar verta stengtis užimti aukštesnę padėtį, siekiant vis didesnių karminės veiklos rezultatų, jei materialios gamtos *guṇ*os dovanoja juos pačios savaime? Ir kokia jums nauda iš dvasinės emancipacijos, arba išsivadavimo iš materijos nelaisvės? Jei jūs visad giedate šlovę Aukščiausiam Viešpačiui ir visad mėgaujate Viešpaties lotoso pėdų nektaru, jums viso to nebereikia”. Šie Prahādos Mahārājos žodžiai aiškiai rodo, kad tas, kuris su malonumu klausosi apie Viešpatį ir gieda Jam transcendentinę šlovę, jau pakilo virš visų materialių palaiminimų, taigi ir virš dorovingos karminės veiklos rezultatų, aukų ir net išsivadavimo iš materijos vergijos.

Tos pačios Septintos Giesmės 8 skyriaus 42 posme, kai pusdieviai meldžiasi Viešpačiui Nṛsimhai, dangaus valdovas Indra sako labai panašius žodžius: „O Aukščiausiasis, tie demonai aptarinėjo mūsų vaidmenį ritualiniuose aukojimuose, bet tereikėjo Tau pasirodyti Viešpaties Nṛsimhos pavidalu, ir Tu išgelbėjai mus nuo didžiausių baimių. Iš tiesų mūsų au-

kos dalis priklauso Tau vienam, nes Tu — aukščiausiasis aukų objektas. Tu — visų gyvų esybių Supersiela, ir iš tiesų viskas yra Tavo. Ilgai mūsų širdyse gyveno vien baimė prieš demoną Hiraṇyakaśipu. Tačiau Tu buvai toks maloningas, kad, nudobęs demoną, išginei baimę iš mūsų širdžių, ir dabar mes vėl galime atverti savo širdis Tavo Šviesybei. Tiems, kas su transcendentine meile tarnauja Tavo Šviesybei, visi turtai, kuriuos atėmė iš mūsų demonai, yra nieko verti. Bhaktoms nerūpi net išsivadavimas, o ką jau kalbėti apie materialius turtus. Ne mums juk skirti aukų vaisiai. Mūsų vienintelė pareiga — nuolat tarnauti Tau, nes viskas yra Tavo”.

Šie Indros žodžiai sako, kad nė viena esybė — nuo Brahmos iki menkiausios skruzdės, nėra materialių turtų šeimininkė. Gyvos esybės pašauktos viską aukoti aukščiausiajam šeimininkui, Dievo Asmeniui. Aukodamos jos tuo pačiu gauna naudos sau. Čia vėl tinka pavyzdys apie kūno dalis, kurios surenka maisto produktus ir paruošia juos taip, kad galėtų pasiūlyti skrandžiui. Maistas, patekęs į skrandį, vienodai naudingas visoms kūno dalims. Taigi kiekvieno mūsų priedermė — patenkinti Aukščiausią Viešpatį, nes tada bus patenkinti visi.

Analogišką posmą rasime ir Aštuntos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės trečiame skyriuje (20 posmas). Čia Gajendra sako: „Brangus Viešpatie, aš dar nepatyriau transcendentinės palaimos, kurią teikia atsidavimo tarnyba Tau, todėl ir kreipiausi į Tave, prašydamas malonės. Bet aš žinau, kad žmonės, kurie yra tyri bhaktos ir kurie, tarnaudami tyrų sielų lotoso pėdoms, išsivadavo iš visų materialių troškimų, skendi transcendentinės palaimos vandenyne ir yra laimingi vien tuo, kad šlovina Tavo tauriąsias savybes. Jiems nebėra ko trokšti, nebėra ko melsti”.

Devintos „Bhāgavatam” Giesmės 4 skyriaus 67 posme Vaikuṅthos Viešpats taip atsako Durvāsai Muni: „Mano tyri bhaktos visad jaučiasi patenkinti dėl to, kad atlieka atsidavimo tarnybą, ir jie netrokšta net išsivadavimo, kuris turi penkias pakopas: 1) susivienyti su Manimi, 2) eiti gyventi į Mano planetą, 3) valdyti Mano turtus ir galybę, 4) turėti tokius, kaip Mano, išorės bruožus, 5) asmeniškai bendrauti su Manimi. Taigi, jei jų nedomina net galimybė pasiekti šiuos išsivadavimo būvius, galima įsivaizduoti, kiek mažai jiems reiškia materialūs turtai ar materialus išsivadavimas”.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 16 skyriaus 37 posme rasime panašią *nāga-patnī* (gyvatės Kālijos žmonių) maldą. Ten *nāga-patnės* sako: „Brangus Viešpatie, dulkės ant Tavo lotoso pėdų stebuklingos. Jei žmogui nusišypso laimė nubraukti tas dulkes, jam neberūpi nei dangaus planetos ar viešpatavimas visose planetų sistemose, nei mistinės *yogos* tobu-

lumai ar net išsivadavimas iš materialios būties. Kitaip sakant, jei žmogus garbina dulkes nuo Tavo lotoso pėdų, jam nėra nerūpi kitos tobulumo pakopos”.

Panašus teiginys yra Dešimtos Giesmės 87 skyriaus 21 posme, kur Šruti, įsmeintos Vedos, taip meldėsi Viešpačiui: „Brangus Viešpatie, įvaldyti dvasinį žinojimą labai sunku. Tu atėjai į Žemę toks, koks esi, kad paaiškintum mums patį sunkiausią — žinių apie dvasią — klausimą. Todėl Tavo bhaktos, kurie paliko namus, kad galėtų bendrauti su išsivadavusiais *ācāryomis* [mokytojais], dabar visiškai pasinėrė į atsidavimo tarnybą Tavo Šviesybei, ir jiems neberūpi joks tariamasis išsivadavimas”.

Aiškinant šį posmą, reikia pažymėti, kad dvasinis žinojimas — tai savojo „aš” ir Supersielos, ar Aukščiausiojo „Aš”, suvokimas. Individuali siela ir Supersiela kokybiškai tapačios, todėl abi vadinamos Brahmanu, arba dvasia. Tačiau suprasti žinojimą apie Brahmaną labai sunku. Sielos pažinimo klausimus tyrinėja daugybė filosofų, tačiau padaryti ryškesnės pažangos šioje srityje jie neįstengia. „Bhagavad-gītā” teigia, kad iš daugybės milijonų žmonių gal tik vienas domisi dvasiniu žinojimu, o iš daugybės besidominčių gal tiktai vienas ar keletas žino, kas yra Aukščiausias Dievo Asmuo. Taigi šis posmas sako, kad pasiekti dvasinį žinojimą labai sunku, tad, norėdamas padaryti jį prieinamesnį, Aukščiausiasis Viešpats ateina į šį pasaulį Pats, Savo pirmapradžiu Śrī Kṛṣṇos pavidalu, ir tiesiogiai paskelbia Savo pamokymus vienam Savo palydovų, Arjunai, idant visi žmonės pasinaudotų dvasinėmis žiniomis. Šis posmas taip pat aiškina, kad išsivadavimas reiškia visišką materialių patogumų išsižadėjimą. Impersonalistai pasitenkina tuo, kad išsivaduoja iš materialių aplinkybių įtakos, tačiau bhaktos gali be ypatingų pastangų atsisakyti materialaus gyvenimo ir pajusti transcendentinę palaimą, klausydamiesi apie nuostabius Viešpaties Kṛṣṇos darbus ir apie juos giedodami.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 34 posme Viešpats Kṛṣṇa sako Uddhavai: „Brangus Uddhava, bhaktos, kuriems tarnystė Man yra vienintelis prieglobstis, atlieka atsidavimo tarnybą taip ištikimai, kad nieko kito jie ir netrokšta. Jei jiems pasiūlysi keturias dvasines vertenybes*, jie atsisakys jas priimti. Tad negali būti net kalbos apie tai, kad jie ko nors trokštų šiame materialiaame pasaulyje!” Panašiai Viešpats Kṛṣṇa kalba kitame „Bhāgavatam” Vienuoliktos Giesmės 14 skyriaus 14 posme: „Brangus Uddhava, žmogus, savo visas mintis ir darbus skyręs Man, nesiekia užimti nei Brahmos, nei Indros — visų planetų valdovo vie-

*Penktoji išsivadavimo rūšis — įsiliejimas į Aukščiausiajį — nelaikoma vertenybe dvasinės įvairovės egzistencijoje.

tos, jis netrokšta aštuonių mistinių tobulumų ir netgi paties išsivadavimo”. Dvyliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 10 skyriaus 6 posme Viešpats Śiva sako Devī: „Brangioji Devī, šis didysis *brāhmaṇa*, išminčius Mārkaṇḍeya, yra pasiekęs beatodairiško tikėjimo bei atsidavimo Aukščiausiam Dievo Asmeniui lygį, todėl jis nebetrokšta jokių malonių ir netgi išsivadavimo iš materialaus pasaulio”.

Analogišką teiginį randame „Padma Purāṇoje”, epizode, kuris aprašo apeigas, atliekamas Kārttikos (spalio—lapkričio) mėnesį. Kārttikos mėnesį Vṛndāvanoje galioja reguliatyvus principas kasdien melstis Viešpačiui Kṛṣṇai, turinčiam Dāmodaros pavidalą. Dāmodaros pavidalas — tai Kṛṣṇa vaikystėje, kai Jo motina Yaśodā surišo Jį virve. *Dāma* reiškia „virvės”, o *udara* — „juosmuo”. Motina Yaśodā, kuriai neklaūžada Kṛṣṇa labai trukdė, pririšdavo Jį per juosmenį virvele, — todėl Kṛṣṇa ir gavo „Dāmodaros” vardą. Kārttikos mėnesį į Dāmodarą priimta kreiptis tokia malda: „Brangus Viešpatie, Tu esi visų mūsų Viešpats ir dovanoji visus palaiminimus”. Egzistuoja daug pusdievių, tokių, kaip Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva, kurie retkarčiais apiberia savo garbintojus įvairiomis malonėmis. Antai Viešpats Śiva suteikė daug malonių Rāvaṇai, o Viešpats Brahmā — Hiranyakaśipu. Tačiau net ir Viešpats Śiva bei Viešpats Brahmā, teikdami malones, priklauso nuo Viešpaties Kṛṣṇos, todėl Kṛṣṇa vadinamas visų geradarių Viešpačiu. Viešpats Kṛṣṇa gali Savo bhaktoms suteikti viską, ko tik jie gali panorėti. Tačiau, kaip sakoma toliau bhaktos maldoje: „Aš neprašau Tavęs išsivadavimo ar kokių nors materialių malonių, menkesnių už išsivadavimą. Meldžiu Tavęs vienintelio palaiminimo: leisk man nuolat mąstyti apie Tave Dāmodaros pavidalu, kurį dabar regiu. Tu toks gražus ir patrauklus, kad mano siela trokšta vieno — regėti šį stebuklingą pavidalą”. Kitas maldos fragmentas sako: „Brangus Viešpatie Dāmodara, kartą, kai Tu buvai dar padauža berniukas ir žaidei Nandos Mahārājos namuose, Tu sudaužei indą su jogurtu. Motinos Yaśodos nuomone, Tu prasikaltai, ir Ji virve pririšo Tave prie grūstuvės. Tada Tu išvadavai du Kuveros sūnus — Nalakūvarą ir Maṇigrīvą, augusius dviejų *arjunos* medžių pavidalu Nandos Mahārājos kieme. Aš prašau, kad Savo maloningais žaidimais Tu išvaduotumci ir mane — tai vienintelis mano troškimas”.

Už šių žodžių slypi dviejų Kuveros (pusdievių iždininko) sūnų istorija. Tėvo turtai apsuko Kuveros sūnams galvas. Kartą, kai vienoje dangaus planetų jie linksminosi ežere su nuogomis dangaus mergelėmis, pro šalį ėjo išminčius Nārada Muni. Kuveros sūnų elgesys sukėlė jam nuoskaudą. Išvydusios pro šalį einant Nārada, dangaus mergelės savo nuogumą pridengė drabužiais, bet Kuveros sūnūs prarado bet kokią gėdą, nes jiedu

buvo girtuokliai. Nārada užrūstino jaunuolių elgesys, ir jis prakeikė juos: „Jūs visiškai praradote protą, todėl užuot buvus Kuveros sūnumis, jums verčiau tapti medžiais“. Išgirdę prakeikimą, jaunuoliai atsitokėjo ir ėmė maldauti, kad Nārada atleistų jiems už padarytą nusikaltimą. Tada Nārada tarė: „Jūs virsite *arjunos* medžiais ir augsite Nandos Mahārājos kieme. Tačiau ateis laikas, ir jus išvaduos Patsai Kṛṣṇa, atėjęs kaip Nandos Mahārājos įsūnis“. Taigi Nārados prakeikimas Kuveros sūnums virto palaiminimu, kadangi netiesiogiai jiems buvo išpranašauta Viešpaties Kṛṣṇos malonė. Nuo tos akimirkos abu Kuveros sūnūs virto milžiniškais *arjunos* medžiais ir augo Nandos Mahārājos kieme, kol kartą Viešpats Dāmodara, norėdamas išpildyti Nārados troškimą, truktelėjo tarp dviejų medžių įstrigusią grūstuvę ir šitaip su didžiuliu trenksmu nuvertė abu medžius. Iš nuvirtusių medžių pakilo Nalakūvara ir Maṇigrīva, kurie dabar buvo didžiai atsidavę Viešpačiui.

„Hayaśirṣa-pañcarātroje“ yra fragmentas, kuriame sakoma: „Brangusis Viešpatie, Aukščiausias Dievo Asmuo, už savo dievotą gyvenimą aš nelaukiu nei palaiminimo, nei materialios gerovės, aš netrokštu nei tenkinti juslių, nei išsivaduoti. Aš tik noriu amžinai tarnauti Tavo lotoso pėdoms. Būk man maloningas ir suteik tokį palaiminimą“.

Ten pat, „Hayaśirṣa-pañcarātroje“, pasakojama, kaip, Nṛsimhadevai panorėjus palaiminti Prahlādą Mahārāją, Prahlāda atsisakė bet kokio materialaus palaiminimo ir paprašė Viešpaties suteikti jam vienintelę malonę — būti amžinu Jo bhakta. Ta proga Prahlāda Mahārāja prisiminė Hanumāną — amžinąjį Viešpaties Rāmacandros tarną, kuris parodė pavyzdį, niekada neprašydamas Viešpaties jokios materialios malonės. Jis beatodairiškai tarnavo Viešpačiui, ir už šį kilnų bruožą Hanumāną iki šiol garbina visi bhaktos. Prahlāda Mahārāja taip pat reiškė nuolankią pagarbą Hanumānui. Garsiose savo eilėse Hanumānas sako: „Brangus Viešpatie, jei nori, gali išvaduoti mane iš šios materialios būties arba gali suteikti garbės įsilieti į Tavo būtį, bet man šito nereikia. Aš nenoriu nieko, kas suardytų mūsų tarno ir šeimininko santykius, net jei tai įvyktų man gavus išsivadavimą“.

Kitas panašus „Nārada-pañcarātros“ fragmentas skelbia: „Brangus Viešpatie, aš nesiekiu tobulumo, kurį teikia religijos apeigų atlikimas, ekonomikos plėtra, juslių tenkinimas ar išsivadavimas. Prašau Tavęs tik suteikti malonę būti prie Tavo lotoso pėdų. Man nereikia išsivadavimo joku pavidalu — nei *sālokyos* (gyventi Tavo planetoje), nei *sārūpyos* (turėti Tavo išorės bruožus). Vienos Tavo malonės meldžiu: leisk man visad su meile Tau tarnauti“.

Panašų klausimą Šeštos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 14 skyriaus 5

posme Mahārāja Parīkṣitas pateikia Śukadevai Gosvāmī: „Brangus *brāhmaṇa*, aš žinau, kad demonas Vṛtrāsura — didelis nusidėjėlis ir kad jį buvo visiškai užvaldžiusios aistros ir neišmanymo *gunos*. Kaipgi jis pasiekė tokį tobulumo lygį — atsidavimo tarnybą Nārāyaṇai? Girdėjau, kad net garsios asmenybės, kurios iškentėjo rūščias askezes ir gavo išsivadavimą bei visišką žinojimą, tik per didžiausias pastangas tampa Viešpaties bhaktomis. Visi žino, kad tokių žmonių labai reta, galima sakyti, jų iš viso nėra, todėl negaliu atsistebėti, kaip Vṛtrāsura tapo toks bhakta!”

Šiame posme pažymėtina tai, kad išsivadavusiųjų, kurie įsiliejo į beasmenio Brahmano būtį, gali būti labai daug, bet Aukščiausio Dievo Asmens, Nārāyaṇos, bhakta sutinkamas labai labai retai. Net iš milijonų išsivadavusiųjų tik vienam tenka laimė tapti bhakta.

Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 8 skyriaus 20 posme karalienė Kuntī, Viešpačiui Kṛṣṇai iškeldijant, kreipiasi į Jį šia malda: „Brangus Kṛṣṇa, Tu toks didis, kad Tavęs nesuvokia net didieji mokslo vyrai, ryžtingai ieškantys tiesos, ir *paramahamsos* [visiškai išsivadavusios sielos]. Jei Tavęs neįstengia suvokti netgi didieji išminčiai, kurie yra transcendentaliūs materialios būties sąveikų atžvilgiu, tai ką kalbėti apie mus, moteris, neturinčias tokio tvirto intelekto? Kaipgi mums suvokti Tavo šlovę ir pažinti Tave?” Šiame posme atskirai pažymėta, kad Dievo Asmenį gali suvokti ne garsūs išsivadavę žmonės, o tik bhaktos — tokie, kaip nuolankioji karalienė Kuntī. Nors ji — moteris ir nėra tokia protinga, kaip vyrai, vis dėlto ji suvokė Kṛṣṇos šlovę. Tokia šio posmo esmė.

Dar viena labai svarbi vieta — Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 7 skyriaus 10 posmas, kuris vadinamas „*ātmārāmos* posmu”. *Ātmārāmos* posmas sako, kad transcendentinės Viešpaties Kṛṣṇos savybės žavi net tuos, kurie jau visiškai nusiplovė materijos nešvarybes.* Šio posmo esmė ta, kad išvaduota siela visiškai negeidžia materialių malonumų; ji laisva nuo visų materialių troškimų, bet vis dėlto negali atsispirti norui klausytis pasakojimų apie Viešpaties žaidimus ir suvokti juos. Tai rodo, kad Viešpaties šlovė ir žaidimai nėra materialūs. Kitaip, kaip gi galėtų išsivadavę žmonės, *ātmārāmos*, žavėtis šiais žaidimais? Tai svarbi šio posmo mintis.

Iš aukščiau pareikštų minčių seka, kad bhaktai nerūpi nė viena išsivadavimo pakopų. Kaip jau aiškinta, yra penkios išsivadavimo pakopos: 1) susivienyti su Viešpačiu, 2) gyventi vienoje planetoje su Viešpačiu, 3) įgyti Viešpaties išorės bruožus, 4) valdyti tokius pat, kaip Viešpaties, turtus bei galybę, ir 5) nuolat bendrauti su Viešpačiu. Iš šių penkių išsi-

**Ātmārāmos* posmą Viešpats Caitanya gražiai išaiškino Sanātana Gosvāmī. Išsamų šio posmo komentarą rasime autoriaus knygoje „Viešpaties Caitanyos mokymas”.

vadavimo pakopų pirmoji, kuri vadinasi *sāyujya*, arba įsiliejimas į Viešpaties būtį, bhaktą domina mažiausiai. Kitos keturios išsivadavimo pakopos, nors bhaktų ir nedomina, vis dėlto neprieštarauja atsidavimo Dievui idealams. Kai kurie iš pasiekusiųjų šias keturias išsivadavimo pakopas taip pat gali išsiugdyti meilę Kṛṣṇai ir pasikelti į Goloka Vṛndāvanos planetą dvasiniame danguje. Kitaip sakant, tie, kurie pasiekė Vaikuṅṭhos planetas ir keturių rūšių išsivadavimą, kartais irgi gali patirti meilę Kṛṣṇai ir pasikelti į Kṛṣṇaloką.

Taigi esantys keturiuose išsivadavimo būviuose gali toliau eiti per įvairius būties lygius. Pradžioje jie gali norėti Kṛṣṇos turtų ir galybės, tačiau, pasiekus brandą, jų širdyse įsiviešpatauja pažadinta meilė Kṛṣṇai, kuri buvo apreikšta Vṛndāvanoje. Todėl tyri bhaktos nepripažįsta *sāyujjos* išsivadavimo (susivienijimo su Aukščiausiuoju), nors kai kuriais atvejais jie pripažįsta naudingais kitus keturis išsivadavimo būvius.

Tarp įvairiausių Aukščiausio Dievo Asmens bhaktų pirmuoju, arba tobuliausiu bhakta laikomas tas, kurį traukia pirmapradis Viešpaties pavidalas — Vṛndāvanos Kṛṣṇa. Toks bhakta niekuomet nesusigundys Vaikuṅṭhos ir net karališkojo Dvārakos miesto, kurį valdė Kṛṣṇa, prabanga. Apibendrinamas mintį, Śrī Rūpa Gosvāmī sako, kad bhaktos, besišavintys Viešpaties žaidimais Gokuloje, arba Vṛndāvanoje*, yra patys kilniausi.

Bhakta, kuriam mieliausias kuris nors vienas Viešpaties pavidalas, nenori nukreipti savojo atsidavimo į kitus pavidalus. Antai Viešpaties Rāmacandro bhakta Hanumānas žinojo, kad tarp Viešpaties Rāmacandro ir Viešpaties Nārāyaṇos nėra skirtumo, ir vis dėlto jis norėjo tarnauti tik Viešpačiui Rāmacandrai. Tai priklauso nuo konkretaus bhaktos susižavėjimo objekto. Viešpaties pavidalų yra be galo daug, tačiau Kṛṣṇa — pirmapradis pavidalas. Nors įvairiausių Viešpaties pavidalų garbintojai priklauso tai pačiai — bhaktų — kategorijai, vis dėlto pasakyta, kad atsidavę Viešpaties Kṛṣṇos pasekėjai bhaktų sąrašė pirmieji.

*Vṛndāvana — transcendentinė vietovė, kur Kṛṣṇa apreiškia Savo amžinus vaikystės žaidimus. Ji laikoma aukščiausia visos būties sfera. Apreikšta materialiam pasaulyje, ši vietovė gauna Gokulos vardą, o dvasiniame pasaulyje ji vadinasi Goloka, ar Goloka Vṛndāvana.

Atsidavimo tarnybos tyrumas

Visus aukščiau pateiktus pamokymus, kuriuos Śrīla Rūpa Gosvāmī įpy-
nė į savo plačius pasisakymus, trumpai galima taip susumuoti: žmogus tol
turi materialių polinkių ar trokšta įsilieti į dvasinį švytėjimą, kol jam neat-
siveria tyros atsidavimo tarnybos karalystė. Toliau Rūpa Gosvāmī teigė,
kad atsidavimo tarnyba yra transcendentinė visų materialių troškimų at-
žvilgiu ir nesiriboja kuria nors šalimi, žmonių grupe, visuomene ar aplin-
kybėmis. Kaip sako „Śrīmad-Bhāgavatam“, atsidavimo tarnyba yra transc-
endentinė ir neturi priežasties. Atsidavimo tarnyba atliekama nesiviliant
atlygio, ir jokios materialios aplinkybės negali jai sukliudyti. Ji prieinama
visiems, nepaisant jokių skirtumų, ir yra konstitucinė gyvų esybių funkci-
ja.

Viduramžiais, kai iš šio pasaulio pasitraukė didysis Viešpaties Caitan-
yos palydovas Viešpats Nityānanda, grupė šventikų pretendavo į Nityā-
nandos įpėdinius ir pasivadino *gosvāmīų* kasta. Be to, jie apskelbė, kad
išimtinė teisė praktikuoti ir skleisti atsidavimo tarnybą priklauso jų nedi-
delei grupei, žinomai Nityānanda-vaššos vardu. Taip jie kurį laiką nau-
dojosi savo išgalvota įtaka, ir tai tęsėsi, kol jų požiūrio galutinai nesutriuš-
kino Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura — galingas *ācārya*, priklaus-
ęs Gauḍīyos Vaišnavų *sampradāyai*. Keletą metų vyko atkakli ir sunki
kova, bet ji baigėsi sėkmingai, ir dabar įsigalėjo visiškai pagrįsta nuomo-
nė, kurią patvirtino praktika, kad atsidavimo tarnyba negali ribotis ku-
ria nors viena žmonių grupe, kad kiekvienas, kas su atsidavimu tarnauja
Viešpačiui, jau pasiekė aukščiausio lygio *brāhmaṇos* statusą. Taigi Śrīlos
Bhaktisiddhāntos Sarasvatī Ṭhākuros kovą už Kṛṣṇos sąmonės judėjimą
apvainikavo sėkmė.

Būtent jo pozicijos dėka dabar kiekvienas iš bet kurio pasaulio ar net
visatos kampelio gali tapti Gauḍīyos *vaiṣṇava*. Kiekvienas tyras *vaiṣṇava*
yra transcendentinėje būklėje, todėl jis jau pasiekė ką tik įmanoma pasiek-
ti šiame materialiaame pasaulyje — dorybės *guṇos* lygmenį. Mūsų Kṛṣṇos
sąmonės judėjimas Vakarų pasaulyje grindžiamas minėtu mūsų dvasinio
mokytojo Śrīlos Bhaktisiddhāntos Sarasvatī Gosvāmī Prabhupādos teigi-

niu. Remdamiesi jo autoritetinga nuomone, mes kviečiamės narius iš visų Vakarų šalių. Vadinamieji *brāhmaṇos* teigia, kad jei žmogus negimė *brāhmaṇų* šeimoje, jis negali gauti šventosios virvelės ir tapti aukščiausio lygio *vaiṣṇava*. Mes šios teorijos nepripažįstame, nes jos nepalaiko nei Rūpa Gosvāmī, nei šventraščiai.

Čia Śrīla Rūpa Gosvāmī ypač pabrėžia, kad kiekvienas turi įgimtą teisę užsiimti atsidavimo tarnyba ir įsisąmoninti Kṛṣṇą. Jis pateikė daugybę liudijimų iš įvairių šventraščių ir ypač rėmėsi „Padma Purānos“ posmu, kur išminčius Vasiṣṭha sako karaliui Dilīpai: „Brangus karaliau, visi turi teisę į atsidavimo tarnybą, kaip visi turi teisę maudytis ankstų rytą Māghos [gruodžio—sausio] mėnesį“. „Skanda Purānoje“, „Kāśī-khaṇḍos“ dalyje, yra ir daugiau liudijimų. Ten sakoma: „Mayūradhvajos šalyje žemesnių kastų žmonės, kurie laikomi žemesniais už *sūdras*, lygiai su kitais yra išventinami į *vaiṣṇavas* ir gali atlikti atsidavimo tarnybą. O kai jie apsirengia kaip pridera, kūną pasipuošia *tilakos* ženklais, ant kaklo užsideda vėrinčius, o į rankas paima karolius, — atrodo, tarsi būtų nužengę iš Vairūnṭhos. Tiesą sakant, jie taip gražiai atrodo, kad prieš juos nublanksta paprasti *brāhmaṇos*“.

Taigi *vaiṣṇava* savaime yra *brāhmaṇa*. Šią mintį remia Sanātana Gosvāmī savo knygoje „Hari-bhakti-vilāsa“, kuri laikoma *vaiṣṇavų* žinynu. „Hari-bhakti-vilāsoje“ jis pabrėžia, kad kiekvienas, kas tinkamai išventinamas į *vaiṣṇavas*, taip pat tampa tikru *brāhmaṇa*, kaip pavirsta auksu *kamsos* metalas (bronza), įmaišius į jį gyvsidabrio. Remdamasis autoritetais, *bona fide* dvasinis mokytojas kiekvieną žmogų gali atversti į *vaiṣṇavų* tikėjimą, ir tuomet šis natūraliai pasiekia iškilnią *brāhmaṇos* padėtį.

Tačiau Śrīla Rūpa Gosvāmī įspėja, kad *bona fide* dvasinio mokytojo išventintas žmogus neturėtų manyti, kad, gavęs šį išventinimą, jis jau nebeteri kas veikia. Reikia ir toliau labai kruopščiai vadovautis atsidavimo tarnybos taisyklėmis. Kai, pasirinkus dvasinį mokytoją ir gavus išventinimą, nesilaikoma atsidavimo tarnybos taisyklių, vėl patiriamas nuopuolis. Visada vertėtų atminti, kad esame neatsiejamos transcendentinio Kṛṣṇos kūno dalelės, todėl, kaip ir dera dalelėms, turėtume tarnauti visumai — Kṛṣṇai. Jeigu netarnausime Kṛṣṇai, vėl nupulsime. Taigi vien iniciacijos nepakanka, kad žmogus pakiltų iki aukščiausios kategorijos *brāhmaṇos* lygio. Dar reikia atlikti savo priedermę bei griežtai laikytis reguliatyvių principų.

Śrīla Rūpa Gosvāmī taip pat sako, kad, stabiliai atliekant atsidavimo tarnybą, nuopuolis negresia. Tačiau netgi patyrus atsitiktinį nuopuolį, *vaiṣṇavai* nėra reikalo atlikinėti *prāyaścittos*, ritualinės apsisvalymo apeigos. Norint pasitaisyti, pažeidus atsidavimo tarnybos taisykles, *prāyaścit-*

tos atlikti nereikia. Tereikia vėl pradėti laikytis atsidavimo tarnybos taisyklių, ir viskas sugrįš į savo vietas. Tokia *vaiṣṇavų* kulto (atsidavimo Dievui) paslaptis.

Iš esmės kalbant, dvasinės sąmonės lygį galima pasiekti trimis keliais. Tie keliai vadinasi *karma*, *jñāna* ir *bhakti*. Ritualinės apeigos įeina į *karmos* sritį, o abstrakčių samprotavimų metodai priklauso *jñānos* sričiai. Kas pasirinko *bhakti* — atsidavimo tarnybą Viešpačiui, tas neturi nieko bendra nei su *karma*, nei su *jñāna*. Jau buvo aiškinta, kad tyra atsidavimo tarnyba neturi jokių *karmos* ar *jñānos* priemaišų. *Bhakti* negali turėti filosofinės spekuliacijos ar ritualinių apeigų atspalvio.

Šiai minčiai paremti Śrīla Rūpa Gosvāmī pasitelkia liudijimų iš Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 21 skyriaus 2 posmo, kur Viešpats Kṛṣṇa pasakė Uddhavai: „Reikiamų savybių buvimą ar jų nebuvimą galima štai kaip pažinti: žmonės, pasiekę dvasios aukštumą per atsidavimo tarnybą, jau niekada nesiims karminės veiklos ar filosofinės spekuliacijos. Jei žmogus neiškrypsta iš atsidavimo tarnybos kelio ir vadovaujasi reguliatyviais principais, kuriuos nustatė autoritetai bei *ācāryos*, tai geriausias ženklas, kad jis pasižymi visomis būtinomis savybėmis”.

Šį teiginį taip pat patvirtina Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 5 skyriaus 17 posmas, kur Śrī Nārada Muni taip pataria Vyāsadevai: „Net jei žmogus nevykdo savo specifinių pareigų, bet išsyk randa prieglobstį prie Hari [Kṛṣṇos] lotoso pėdų, jis nepadaro jokie prasikaltimo ir bet kuriomis aplinkybėmis išlieka saugioje padėtyje. Net jeigu dėl netikusios draugijos jis ir suklumpa, atlikdamas atsidavimo tarnybą, arba, nespėjęs išeiti viso atsidavimo tarnybos kurso, be laiko miršta, jis nieko nepraranda. O kas atlieka vien savo nurodytas pareigas ir laikosi savo *varṇos* bei *āśramos*, bet daro tai neišsąmoninės Kṛṣṇos, tas iš esmės nepasinaudoja tomis galimybėmis, kurias teikia žmogaus gyvenimas”. Tai reiškia, kad visos sąlygotos sielos, kurios beprotiškai siekia juslinių malonumų ir nežino, kad taip jos niekada neišbrīs iš materijos purvyno, už savo pastangas tegauna vienintelį atpildą — nepabaigiamą gimimų ir mirčių virtinę.

Penktoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmėje Rṣabhadeva aiškiai sako sūnums: „Žmonės, išitraukę į karminę veiklą, kaskart iš naujo gimsta ir miršta, ir kol jie nepatiria meilės Vāsudevai, negali būti nė kalbos apie jų išivadavimą iš griežtų materialios gamtos dėsnių gnaužtų”. Todėl žinokime, kad nors žmogus ir labai rimtai atlieka pareigas, kurias nurodo jam *varṇa* ir *āśrama*, tačiau neugdo meilės Aukščiausiam Dievo Asmeniui, Vāsudevai, jis paprasčiausiai neišnaudoja žmogaus gyvybės formos teikiamų galimybių.

Ši mintis patvirtinta ir Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 11

skyriaus 32 posme, kuriame Viešpats sako Uddhavai: „Brangusis Uddhava, kiekvienas, kas visiškai atsidavė Man, rado Manyje prieglobstį ir vykdo Mano nurodymus, palikdamas nuošaly savo nurodytas pareigas, yra laikomas tobuliausiu žmogumi“. Šie Aukščiausio Dievo Asmens žodžiai rodo, kad žmonės, kuriuos labiausiai vilioja filantropinė, etinė, moralinė, altruistinė, politinė veikla bei socialinės gerovės kėlimo klausimai, gali būti laikomi gerais žmonėmis tik pagal materialaus pasaulio kriterijus. „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir kiti autentiški Vedų raštai aiškina, kad žmogaus, veikiančio Kṛṣṇos sąmonėje ir atliekančio atsidavimo tarnybą, padėtis daug geresnė negu tų, kurie užsiima filantropijos, etikos, moralės, altruizmo ir socialinės gerovės kėlimo problemomis.

Ši mintis dar labiau akcentuojama Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 5 skyriaus 41 posme, kur Karabhājana Muni taip kreipiasi į Mahārājā Nimi: „Brangus karaliau, jei žmogus apleidžia savo pareigas, nurodytas įvairioms *varṇoms* ir *āśramoms*, bet visiškai atsiduoda Viešpaties lotoso pėdoms ir randa jų prieglobstį, jis niekam nebeskolingas ir niekuo neįpareigotas prieš didžiuosius išminčius, protėvius, gyvas esybes ir šeimos bei visuomenės narius. Nebereikia jam ir vargintis, atliekant penkių rūšių *yajñas* (aukas), kad apsivalytų nuo nuodėmių purvo. Jis atleidžiamas nuo visų įsipareigojimų vien todėl, kad vykdo atsidavimo tarnybą“. Čia norėta pasakyti, kad vos tik užgimęs, žmogus yra jau daug kam skolingas. Jis skolingas didiesiems išminčiams, nes gauna daug naudos, skaitydamas jų knygas bei autoritetingus šventraščius. Pavyzdžiui, mes naudojames knygomis, kurias parašė Vyāsadeva. Vyāsadeva paliko mums visas Vedas. Kol Vedų raštų jis neužfiksavo rašytine forma, jie buvo perduodami iš lūpų į lūpas. Mokiniai greit išmokdavo *mantras*, jų klausydami, o ne skaitydami. Vėliau Vyāsadevai pasirodė išmintinga Vedas užrašyti, nes šio amžiaus žmonių atmintis trumpa, ir jie nesugeba įsiminti visų dvasinio mokytojo pamokymų. Todėl visą Vedų žinojimą jis perteikė knygomis ir po savęs paliko Purānas, „Vedāntą“, „Mahābhārata“ bei „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Mes skolingi daugeliui išminčių, tokių, kaip Śaṅkarācārya, Gautama Muni ir Nārada Muni, nes naudojames jų išmintimi. Taip pat mes skolingi savo protėviams, nes gimstame jų šeimose, naudojames tuo, ką jie turi, ir paveldime jų nuosavybę. Todėl mes skolingi savo protėviams ir turime po jų mirties aukoti jiems *piṇḍā* (*prasādā*). Skolingi esame apskritai visiems žmonėms, taip pat savo giminėms, draugams ir net gyvuliams: karvėms ir šunims, kurie daug kuo mums pasitarnauja.

Taigi mes skolingi pusdieviams, protėviams, išminčiams, gyvuliams ir apskritai visai plačiajai visuomenei. Mūsų pareiga — atlyginti jiems tarnau-

vimu. Tačiau jei žmogus pasirenka greičiausią kelią — atsisako visų pareigų ir tiesiog atsiduoda Aukščiausiam Dievo Asmeniui, — jis nustoja būti skolininku ir nebeturi jokių įsipareigojimų jokiam kitam geradariui.

„Bhagavad-gītoje” Viešpats sako: „Atmesk visus savo užsiėmimus ir tiesiog atsiduok Man. Aš pažadu apsaugoti tave nuo atoveikio už visas nuodėmes”. Kam nors gali kilti mintis, kad, atsidavę Aukščiausiam Dievo Asmeniui, negalėsime vykdyti kitų savo pareigų. Tačiau Viešpats vėl pabrėžia: „Nesvyruok. Nemanyk, kad, atmetus visus kitus darbus, tavo gyvenimas taps nepilnavertis. Nemanyk taip. Aš visada tave ginsiu”. Taip Viešpats Kṛṣṇa patikina „Bhagavad-gītoje”.

Dar vieną liudijimą randame „Agastya-saṁhitoje”: „Kaip išsivadavusiam žmogui nebereikia laikytis raštuose rekomenduojamų reguliatyvių principų, taip ir tam, kuris gerai tarnauja Viešpačiui Rāmacandrai, nebereikia atlikti apeigų, nurodytų papildomuose Vedų raštuose”. Žodžiu, Viešpaties Rāmacandros, arba Kṛṣṇos, bhaktos yra išsivadavusios asmenybės ir neprivalo laikytis visų reguliatyvių principų, minimų Vedų apeiguose.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 5 skyriuje 42 posme Karabhājana Muni kreipiasi į karalių Nimi ir sako: „Brangus karaliau, kas nustoja garbinti pusdievius ir visas savo jėgas skiria atsidavimo tarnybai Aukščiausiam Dievo Asmeniui, tas yra labai brangus Viešpačiui. Todėl, jei atsitiktinai ar per klaidą jis padaro draudžiamą dalyką, jam nereikia atlikinėti jokių apsivalymo apeigų. Viešpats glūdi širdyje, todėl Jis pasigaili bhaktos, jam padarius atsitiktinę klaidą, ir pataiso ją iš vidaus”. Dauge lyje „Bhagavad-gītos” vietų pažymima, kad Aukščiausias Dievo Asmuo, Kṛṣṇa, ypatingai domisi Savo bhaktomis ir garsiai skelbia, kad niekas negali priversti Jo bhaktos nupulti. Jis visad globoja Savo bhaktas.

Kaip atlikti atsidavimo tarnybą

Šrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad jo vyresnysis brolis (Sanātana Gosvāmī) sudėjo „Hari-bhakti-vilāṣā”, kaip vadovą *vaiṣṇavoms*, ir pateikė jį daug taisyklių, kurių *vaiṣṇavoms* privalu laikytis. Kai kurios jų labai svarbios ir žinomos, todėl dabar mūsų labai Šrīla Rūpa Gosvāmī paminės šiuos labai svarbius reikalavimus. Tai reiškia, kad Šrīla Rūpa Gosvāmī žada nesileisti į detales, o kalbėti tik apie svarbiausius principus. Vienas svarbiausių principų yra tas, kad reikia pasirinkti dvasinį mokytoją, o kaip bus vykdomi dvasinio mokytojo nurodymai — jau detalė. Tarkim, jei žmogus vykdo savo dvasinio mokytojo nurodymą, ir tasai nurodymas neatitinka kito dvasinio mokytojo nurodymų, tai jau priklauso smulkios informacijos sričiai. Tačiau svarbiausias principas — būtinumas kreiptis į dvasinį mokytoją — yra universalus, nors jo taikymo detalės kiek ir skirsis. Šrīla Rūpa Gosvāmī čia nesiruošia gilintis į smulkmenas, jis tenori išdėstyti mums pačius pagrindus.

Štai svarbiausi iš jo išvardintų principų: 1) rasti prieglobstį prie *bona fide* dvasinio mokytojo lotoso pėdų, 2) gauti dvasinio mokytojo iniciaciją ir sužinoti iš jo, kaip atlikti atsidavimo tarnybą, 3) su tikėjimu ir atsidavimu vykdyti dvasinio mokytojo nurodymus, 4) dvasiniam mokytojui vadovaujant, eiti didžiųjų *ācāryū* (mokytojų) pėdomis, 5) klausinėti dvasinį mokytoją, kaip tobulėti Kṛṣṇos sąmonėje, 6) būti pasirengus atsisakyti visko, kas materialu, kad patenkintume Aukščiausią Dievo Asmenį, Šrī Kṛṣṇą (tai reiškia, kad, su atsidavimu tarnaudami Kṛṣṇai, turime būti pasirengę atsisakyti to, ko galbūt ir nenorėtume atsisakyti, o kartu daryti tai, ko galbūt nenorime), 7) gyventi šventoje vietoje, pavyzdžiui: Dvārakoje ar Vṛndāvanoje, 8) tenkintis tuo, kas būtinausia; apriboti santykius su materialiu pasauliu, paliekant neišvengiamą minimumą, 9) pasninkauti per Ekādaśī, 10) garbinti šventus medžius — banjaną ir kitus.

Šie dešimt punktų preliminariai būtini, norint pradėti atsidavimo tarnybą pagal reguliatyvius principus. Neabejotina, kad, iš pradžių ėmęsis laikytis minėtų dešimties principų, bhakta neofitas greitai padarys ryškia pažangą Kṛṣṇos sąmonėje.

Toliau pateikiama ši nurodymų grupė: 1) griežtai vengti abhaktų draugijos, 2) nemokyti žmogaus, kuris nenori pradėti atsidavimo tarnybos, 3) būti santūriam, kai reikalas liečia brangių šventyklų bei vienuolynų statybą, 4) stengtis neskaityti pernelyg daug knygų ir nepuoselėti minties pelnyti pragyvenimą, profesionaliai skaitant „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gītā“ arba paskaitas apie šiuos kūrinius, 5) rūpestingai atlikti kasdieninius darbus, 6) nepasiduoti sielvartui ką nors praradus ir nedžiūgauti laimėjus, 7) gerbti pusdievius, 8) nekelti nereikalingų rūpesčių jokiai gyvai esybei, 9) rūpestingai vengti visokių nusižengimų, kartojant šventą Viešpaties vardą ir garbinant Jį šventykloje, 10) nepakęsti piktžodžiavimo prieš Aukščiausią Dievo Asmenį, Kṛṣṇą, ar Jo bhaktas.

Nesilaikydami šių dešimties taisyklių, nepasieksime deramo *sādhana-bhakti*, arba praktinės atsidavimo tarnybos, lygio. Iš viso Śrīla Rūpa Gosvāmī mini dvidešimt punktų, ir kiekvienas jų labai svarbus. Svarbiausi iš dviejų dešimčių punktų yra trys pirmieji — rasti *bona fide* dvasinio mokytojo prieglobstį, gauti jo iniciaciją ir su pagarba jam tarnauti.

Kiti svarbesnieji punktai būtų tokie: 1) puošti kūną *tilaka* — *vaiṣṇavų* ženklų (tai daroma tam, kad žmogus, pamatęs *tilakos* ženklus ant *vaiṣṇavos* kūno, tuojau prisimintų Kṛṣṇą. Viešpats Caitanya sakė, jog *vaiṣṇava* yra tas, kurį išvydę, iškart prisimename Kṛṣṇą. Taigi *tilakos* ženklai ant *vaiṣṇavos* kūno labai svarbūs, nes primena kitiems apie Kṛṣṇą), 2) žymintis *tilakos* ženklus ant kūno, kartais galima išvedžioti ir užrašą „Hare Kṛṣṇa“, 3) priimti gėles ir girliandas, pasiūlytas Dievybei ir dvasiniam mokytojui, ir puošti jomis savo kūną, 4) išmokti šokti prieš Dievybę, 5) išmokti tuoj pat nusilenkti, išvydus Dievybę ar dvasinį mokytoją, 6) lankantis Viešpaties Kṛṣṇos šventykloje, tuoj pat atsistoti, 7) kai Dievybė išnešama pasivaikščioti į gatvę, bhakta nedelsdamas prisijungia prie procesijos (šia proga reikia pastebėti, kad Indijoje, ypač Viṣṇu šventyklose, be didžiosios Dievybės, kurios nuolatinė vieta — pagrindinėje šventyklos salėje, dažniausiai esti ir mažesnių Dievybių, kurios vakarais išnešamos su procesija. Kai kuriose šventyklose yra įsigalėjusi tradicija vakarais rengti gausias procesijas. Jose dalyvauja muzikantų ansamblis, o Dievybės, dengiamos didžiulio skėčio, iškilmingai sėdi išpuoštuose sostuose judančiame vežime arba neštuvuose, kuriuos neša bhaktos. Dievybės išnešamos iš šventyklos ir keliauja aplinkinėmis gatvėmis, o vietos gyventojai išeina iš namų ir siūlo Joms *prasādos*. Visi kaimynystėje gyvenantys žmonės eina su procesija — tai labai gražus reginys. Dievybę išnešant, šventyklos tarnai pateikia Jai dienos ataskaitą: tiek buvo pajamų, o tiek — išlaidų. Tuo parodoma, jog Dievybė yra visos šventyklos ūkio šeimininkė, o šventi-

kai bei šventyklos prižiūrėtojai tėra Dievybės tarnai. Ši tvarka labai labai sena, ir jos laikomasi iki šiol. Todėl čia sakoma, kad, Dievybei išėjus pasivaikščioti, žmonės turi eiti Jai iš paskos), 8) bhakta turi lankytis Višņu šventykloje bent vieną du kartus per dieną, rytą ir vakarą (Vṛndāvanoje šios sistemos laikomasi labai griežtai. Visi miestelio bhaktos kas rytą ir vakarą cina į įvairias šventyklas. Todėl tokiu laiku visame mieste susiburia didžiulės minios žmonių. Vṛndāvanoje yra apie penkis tūkstančius šventyklų. Žinoma, visų šventyklų aplankyti neįmanoma, bet yra bent dešimt labai didelių ir svarbių, kurias įkūrė Gosvāmiai ir kurias reikia lankyti), 9) apeiti aplink šventyklos pastatą ne mažiau kaip tris kartus (visos šventyklos pastatytos taip, kad jas galima būtų apeiti. Apeiti aplink šventyklą reikia bent tris kartus. Kai kurie bhaktos apeina ne tris, o dešimt, penkiolika kartų — priklausomai nuo duotų įžadų. Gosvāmiai eidavo aplink Govardhanos kalną); apeiti visą Vṛndāvanos teritoriją, 10) pagal reguliatyvius principus garbinti Dievybę šventykloje (aukoti *ārati*, *prasāda*, puošti Dievybę, etc. — tai reikia daryti reguliariai), 11) asmeniškai tarnauti Dievybei, 12) giedoti, 13) atlikti *saṅkīrtana*, 14) kartoti *mantras*, 15) melstis, 16) recituoti žymesnes maldas, 17) ragauti *mahā-prasāda* (maistą nuo lėkštės, kurioje jis aukojamas Dievybėms), 18) gerti *caraṇāmṛta* (vandenį, kuriuo maudomos Dievybės ir kuris siūlomas svečiams), 19) uostyti smilkalus ir gėles, paaukotus Dievybei, 20) liestis prie Dievybės lotoso pėdų, 21) žvelgti į Dievybę su didžiu atsidavimu, 22) aukoti *ārati* (*ārātrika*) įvairiu dienos laiku, 23) klausytis apie Viešpatį ir Jo žaidimus iš „Śrīmad-Bhāgavatam“, „Bhagavad-gīto“ ir kitų analogiškų knygų, 24) melsti Dievybę malonės, 25) nuolat atminti Dievybę, 26) medituoti į Dievybę, 27) savanoriškai patarnauti, 28) matyti Viešpatyje Savo draugą, 29) viską aukoti Viešpačiui, 30) siūlyti Viešpačiui kokį mėgstamą daiktą (maistą, drabužį), 31) Kṛṣṇos labai nebijoti rizikuoti ir dėti visas pastangas, 32) bet kuriomis aplinkybėmis būti atsidavusia siela, 33) laisvinti *tulasī* medelį, 34) reguliariai klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir kitų analogiškų raštų, 35) gyventi šventoje vietoje — Mathuroje, Vṛndāvanoje ar Dvārakoje, 36) patarnauti *vaiṣṇavoms* (bhaktoms), 37) vykdyti atsidavimo tarnybą pagal savo išgales, 38) Kārttikos (spalio—lapkričio) mėnesį surengti ypatingų apeigų, 39) Janmāṣṭamī metu (Kṛṣṇos atėjimo į šį pasaulį dieną) rengti ypatingą ceremoniją, 40) viską daryti labai rūpestingai ir su atsidavimu Dievybei, 41) „Bhāgavatam“ skaitymo džiaugsmu dalintis su bhaktomis, o ne su pasauliečiais, 42) bendrauti su tais bhaktomis, kurie laikomi labiau pažengusiais, 43) kartoti šventą Viešpaties vardą, 44) gyventi Mathuros apylinkėse.

Taigi reguliatyvos taisyklės turi iš viso šešiasdešimt keturis punktus. Kaip minėjome, pirmiausia reikėtų laikytis dešimties svarbiausių taisyklių. Po to dar yra dešimt antraeilių taisyklių ir dar keturiasdešimt keturi reikalavimai. Taigi iš viso susidaro šešiasdešimt keturi reikalavimai, kurie ir reguliuoja praktinę atsidavimo tarnybą. Iš šių šešiasdešimt keturių reikalavimų ypač svarbūs yra penki: garbinti Dievybę, klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“, bendrauti su bhaktomis, atlikti *saṅkīrtanā* ir gyventi Ma-thuroje.

Šešiasdešimt keturios atsidavimo tarnybos taisyklės turi aprėpti visas mūsų kūno, proto ir kalbos funkcijas. Kaip minėta pradžioje, svarbiausias atsidavimo tarnybos reguliatyvus principas reikalauja, kad visos mūsų juslės tarnautų Viešpačiui. Kaip tai praktiškai galėtume padaryti, ir nusako minėti šešiasdešimt keturi punktai. Dabar Śrīla Rūpa Gosvāmī pateiks įvairių šventraščių liudijimus, patvirtinančius daugelio iš šių taisyklių autentiškumą.

Šventraščių liudijimai dėl atsidavimo tarnybos taisyklių

Rasti bona fide dvasinio mokytojo prieglobstį

Vienuoliktoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmėje 3 skyriuje 21 posme Prabuddha sako Mahārājai Nimi: „Brangus karaliau, gerai įsidėmėk, kad materialiam pasaulyje laimės nėra. Klysta tas, kuris mano, kad čia yra laimė, — be vargo šiame pasaulyje nieko daugiau nerasime. Kiekvienas, kas rimtai siekia tikros laimės, turi ieškoti *bona fide* dvasinio mokytojo ir rasti jo prieglobstį iniciacijos būdu. Dvasinis mokytojas apmąstymuose ir diskusijose turi būti suvokęs šventraščių esmę ir sugebėti įtikinti kitus jų teisingumu. *Bona fide* dvasiniais mokytojais laikytinos tokios iškilnios asmenybės, kurios rado Aukščiausio Dievo Asmens prieglobstį ir atsisakė bet kokių materialių išskaičiavimų. Tokį *bona fide* dvasinį mokytoją turi stengtis susirasti kiekvienas tam, kad įvykdytų žmogaus gyvenimo misiją — pereitų į dvasinės palaimos plotmę”.

Čia norėta pasakyti, kad savo dvasiniu mokytoju neturime pasirinkti visiško kvailio, kuris nesivadovauja šventraščių nurodymais, yra labai abejotino būdo, nesilaiko atsidavimo tarnybos taisyklių arba nėra įveikęs šešių juslių tenkinimo faktorių poveikio. Yra šeši juslių tenkinimo faktoriai: liežuvis, lytiniai organai, skrandis, pyktis, protas ir žodžiai. Kas išmoko juos valdyti, tas turi teisę imti mokinius iš viso pasaulio. Pasirinkti dvasinį mokytoją, kuris įveikė šešių juslių tenkinimo faktorių įtaką, — lemiamas dalykas pažangai dvasiniame gyvenime. Jei žmogui nusišypso laimė ir jis randa prieglobstį pas *bona fide* dvasinį mokytoją, jis, be jokios abejonės, sėkmingai įveiks dvasinio išsigelbėjimo kelią.

Būti dvasinio mokytojo inicijuotam ir gauti iš jo nurodymus

Išminčius Prabuddha toliau kalbėjo karaliui Nimi: „Brangus valdove, mokinys turi žiūrėti į mokytoją ne tik kaip į dvasinį mokytoją, bet ir kaip

į Aukščiausio Dievo Asmens bei Supersielos atstovą”. Kitaip sakant, mokinys turi laikyti dvasinį mokytoją Dievu, nes dvasinis mokytojas yra išorinė Kṛṣṇos apraiška. Taip liudija visi šventraščiai, ir mokinys turi būtent šitaip žiūrėti į dvasinį mokytoją. Reikia labai rimtai, su didžiausia pagarba dvasiniam mokytojui, studijuoti „Śrīmad-Bhāgavatam”. „Śrīmad-Bhāgavatam” klausymasis ir jos aptarimas — tai religijos procesas, pakylėjantis žmogų į tarnystės ir meilės Aukščiausiam Dievo Asmeniui lygmenį.

Mokinys turi būti visada pasirengęs patenkinti *bona fide* dvasinį mokytoją. Tada jam bus labai lengva perprasti dvasines žinias. Taip liudija Vėdos. O toliau tekste Rūpa Gosvāmī paaiškina, kad žmogui, tvirtai tikinčiam Dievą ir dvasinį mokytoją, viskas lengvai atsiskleidžia.

Ištikimai ir su pasitikėjimu tarnauti dvasiniam mokytojui

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 17 skyriaus 27 posme Viešpats Kṛṣṇa štai ką sako apie iniciacijos gavimą iš dvasinio mokytojo: „Brangusis Uddhava, į dvasinį mokytoją reikia žiūrėti ne tik kaip į Mano atstovą, bet kaip į Mane Patį. Jo niekada negalima statyti greta paprastų žmonių. Dvasiniam mokytojui neturėtume pavydėti, kaip kartais pavydime paprastam žmogui. Į dvasinį mokytoją visada turime žvelgti kaip į Aukščiausio Dievo Asmens atstovą. Tarnaudami dvasiniam mokytojui, mes tarnaujame visiems pusdieviams”.

Eiti šventųjų pėdomis

„Skanda Purāṇa” pataria bhaktoms eiti praeities *ācāryū* ir šventųjų pėdomis, nes tokiu būdu galima pasiekti pageidaujama rezultatą ir nesusiurti savo kelyje su sielvartu bei pralaimėjimais.

Šventraštis, žinomas „Brahma-yāmalos” vardu, sako: „Jeigu kas deda didelių bhakta, tačiau nesivadovauja apreiškų šventraščių autoritetu, jo veiksmai nepadės jam tobulėti atsidavimo tarnyboje. Jis tikrai trukdys nuoširdiems pasekėjams, besimokantiems atsidavimo tarnybos”. Tuos, kurie griežtai nesilaiko apreiškųjų šventraščių taisyklių, paprastai vadina *sahajiyomis* — žmonėmis, kurie viską labai pigiai įsivaizduoja, kurie viską prasimano ir nesilaiko šventraščių nurodymų. Tokie žmonės tik trukdo kitiems atlikti atsidavimo tarnybą.

Neatliekantys atsidavimo tarnybos ir nepripažįstantys apreiškų šventraščių šia proga gali pareikšti savo prieštaravimus. Apie tai liudija budizmo filosofijos pavyzdys. Viešpats Buddha apsireiškė aukšto luomo *ksatrijos* (karaliaus) šeimoje, tačiau jo skelbiama filosofija prieštaravo Vėdoms ir dėl to buvo atmesta. Induisto karaliaus Mahārājos Aśokos globojama,

budizmo religija paplito po visą Indiją ir gretimas šalis. Tačiau į šį pasaulį atėjus didžiam ir nepalenkiamam mokytojui Šaṅkarācāryai, budizmas buvo išguitas iš Indijos.

Budistai ir kitų religijų pasekėjai, ignoruojantys apreikštuosius šventraščius, kartais sako, kad yra daug Viešpaties Buddhos pasekėjų, kurie su atsidavimu Jam tarnauja, ir dėl to juos reikia laikyti bhaktomis. Atremdamas šį argumentą, Rūpa Gosvāmī pažymi, kad Buddhos pasekėjų negalima laikyti bhaktomis. Nors Viešpats Buddha pripažįstamas Kṛṣṇos inkarnacija, tokių, kaip Buddha, inkarnacijų pasekėjai ne labai gerai išmano Vedas. Studijuodami Vedas, neišvengiamai prieisime prie išvados apie Dievo Asmens viršenybę. Todėl bet koks religijos teiginys, kuris neigia Dievo Asmens viršenybę, nepriimtinas ir vadinamas ateizmu. Ateizmas — tai Vedų autoriteto neigimas ir didžiųjų *ācāryų*, kurie skelbia Vedų raštų tiesas visos žmonijos labui, menkinimas.

„Śrīmad-Bhāgavatam” pripažįsta Viešpatį Buddhą Kṛṣṇos inkarnacija, bet ji vėlgi teigia, kad Viešpats Buddha atėjo į šį pasaulį suklaidinti ateistų. Todėl jo filosofija, skirta ateistams suklaidinti, neturėtų būti pripažįstama. Jei kas klaustų: „Kam gi Kṛṣṇai prireikė propaguoti ateizmo principus?“, atsakytume taip: Aukščiausias Dievo Asmuo norėjo užkirsti kelią prievartai, kuri anuomet buvo vykdoma prisidengus Vedų vardu. Tariamai tikintieji Vedomis pateisino mėsos valgymą bei kitus prievartos aktus, todėl Viešpats Buddha ir nužengė, kad apsaugotų puolusius žmones nuo tokio klaidingo Vedų interpretavimo. O tarp ateistų Viešpats Buddha skleidė ateizmą, norėdamas padaryti juos Savo pasekėjais ir apgaulės būdu įtraukti į atsidavimo tarnybą Buddhai, arba Kṛṣṇai.

Klausti apie amžinus religijos principus

„Nārādīya Purāṇoje” pasakyta: „Jei žmogus išties labai rimtai žiūri į atsidavimo tarnybą, visi jo troškimai nedelsiant išsipildo”.

Būti pasirengus atsisakyti visko, kas materialu, Kṛṣṇos malonumui

„Padma Purāṇoje” teigiama: „To, kas atsisakė materialių juslinių džiaugsmų ir pasirinko atsidavimo tarnybos taisykles, laukia Viṣṇulokos [Dievo karalystės] turtai”.

Gyventi šventoje vietoje

„Skanda Purāṇa” taip pat sako, kad žmogaus, kuris gyvena Dvārakojje pusę metų, mėnesį ar bent dvi savaites, laukia Vaikuṅṭhalokų ir visi

sārūpya-mukti (privilegijos turėti tokį pat keturrankį kūną, kaip Nārāya-
nos) privalumai.

„Brahmā Purāṇoje” pasakyta: „Neįmanoma žodžiais apsaityti, kaip transcendentiška svarbi Puruṣottama-kṣetra — aštuoniasdešimties kvadratinų mylių Viešpaties Jagannāthos laukas. Net pusdievių iš aukštesniųjų planetų sistemų akimis Jagannāthos Purī gyventojai savo išore visiškai tokie pat, kaip Vaikuṇṭhos gyventojai. Tai yra, Jagannāthos Purī gyventojus pusdieviai mato keturrankius”.

Naimiṣāraṇyoje susirinkus didiesiems išminčiams, Sūta Gosvāmī deklamavo „Śrīmad-Bhāgavatam” ir tokiais žodžiais iškėlė Gangos svarbumą: „Gangos vandenys dvelkia *tulasī* medelio, paaukoto prie Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdų, kvapu, todėl Gangos vandenys amžiais teka, skleisdami Viešpaties Kṛṣṇos šlovę. Kur teka Gangos vandenys, ten viskas bus šventa — ir išore, ir vidumi”.

Imti tik tai, kas būtina

„Nārādīya Purāṇa” nurodo: „Jei žmogus rimtai nusitcikęs vykdyti atsidavimo tarnybą, jis neturi imti daugiau, negu jam reikia”. Tai reiškia, kad būtina stengtis laikytis atsidavimo tarnybos taisyklių, bet nereikia užsikrauti tų atsidavimo tarnybos nuostatų, kurios mums labai sunkiai įveikiamos. Štai nurodyta, kad Hare Kṛṣṇa *mantrą* su karolių vėrinium kasdien reikia pakartoti mažų mažiausiai šimtą tūkstančių kartų. Bet jeigu tai neįmanoma, skaičių reikia sumažinti ir kartoti pagal savo išgales. Paprastai savo mokiniams mes patariame kasdien kartoti ne mažiau kaip šešiolika ratų, ir šio skaičiaus mažinti jau nevalia. Jei kas nepajėgia tą dieną įveikti net šešiolikos ratų, likusius galima atidėti kitai dienai. Mokinys turi tvirtai laikytis duoto įžado. Jei šios taisyklės jis laikosi negriežtai, neišvengiamai į visa kita jis pradės žiūrėti pro pirštus. Tarnaujant Viešpačiui, toks elgesys jau laikomas įžeidimu. Jei toleruosime nusižengimus, negalėsime padaryti pažangos atsidavimo tarnyboje. Reikėtų nusistatyti reikalavimus pagal savo galimybes ir tvirtai laikytis duoto įžado. Tai padės tobulėti dvasiniame gyvenime.

Pasninkauti Ekādaśī dieną

„Brahma-vaivarta Purāṇoje” pasakyta, kad pasninkaujantis Ekādaśī dieną išsivaduoja nuo atoveikio už visus nuodėmingus poelgius ir visas jo gyvenimas tampa dorovingesnis. Svarbiausia — ne pasninkauti, o ugdyti

tikėjimą bei meilę Govindai, Kṛṣṇai. Tikroji Ekādaśī pasninko prasmė — sumažinti kūno poreikius ir skirti mūsų laiką tarnauti Viešpačiui, giedant šventus Jo vardus ar atliekant panašaus pobūdžio tarnybą. Pasninko dienomis geriausia prisiminti Govindos žaidimus ir nuolat girdėti Jo šventą vardą.

Reikšti pagarbą banjano medžiui

„Skanda Purāṇa” bhaktai nurodo aukoti vandenį *tulasī* augalui ir *āmalakos* medžiui. Jis turi reikšti pagarbą karvėms bei *brāhmaṇoms* ir tarnauti *vaiṣṇavoms*, su pagarba jiems lenktis ir medituoti į juos. Visi šie veiksmai padės bhaktai sumažinti atoveikį už nuodėmingus savo praeities darbus.

Atsisakyti abhaktų draugijos

Vienas Viešpaties Caitanyos bhaktų, šeimos žmogus, kartą paklausė Viešpaties Caitanyos, kokie yra bendriausi *vaiṣṇavų* elgsenos principai. Viešpats Caitanya atsakė, kad *vaiṣṇava* turi visada atsisakyti abhaktų draugijos, ir paaiškino, kad yra du abhaktų tipai: vieni yra priešiški Kṛṣṇos viršenybei, o kiti pernelyg materialistiški. Taigi žmonės, kurie geidžia materialių malonumų ir nepripažįsta Viešpaties viršenybės, vadinami *avaiṣṇavomis*, ir jų draugijos derėtų griežtai atsisakyti.

„Kātyāyana-saṁhitoje” sakoma, kad bhaktos verčiau pasirinktų gyventi geležiniame narve ar tarp laužo liepsnų, negu leis dienas su abhaktomis, kurie visa savo esybe yra priešiški Viešpaties viršenybei. „Viṣṇu-rahasya” irgi sako: geriau apglėbti gyvatę, tigrą ar aligatorių, negu bendrauti su tais, kurie garbina įvairius pusdievius ir yra materialių troškimų valdžioje.

Trokštantiems gauti konkrečios materialios naudos šventraščiai pataria garbinti tam tikrą pusdievį. Pavyzdžiui, trokštančiam išsigydyti nuo ligos patariama garbinti saulės dievą. Norint gauti gražią žmoną, reikia garbinti Umą, Viešpaties Šivos žmoną, o siekiant gero išsilavinimo, galima garbinti Sarasvatī. Norintiems garbinti pusdievius „Śrīmad-Bhāgavatam” pateikia pusdievių sąrašą pagal atitinkamus materialius troškimus. Tačiau visi tie garbintojai, nors atrodytų ir labai ištikimi bei atsidavę pusdieviams, laikomi abhaktomis. Jų negalima vadinti bhaktomis.

Māyāvādžiai (impersonalistai) teigia, esą nesvarbu, kokį Viešpaties pavidalą garbini, nes, šiaip ar taip, visi eis ten pat. Tačiau „Bhagavad-gītoje” aiškiai pasakyta, kad pusdievių garbintojai galų gale pateks tik į pusdievių planetas, tuo tarpu Paties Viešpaties bhaktos eis į Viešpaties buvei-

nę — Dievo karalystę. Taigi iš esmės „Gītā” smerkia pusdievių garbintojus. Pasakojama, jog geismas atima jiems intelektą ir dėl to jie ima garbinti pusdievius. Taigi, teigdama, kad geriau gyventi su pačiais pavojingiausiais žvėrimis, negu bendrauti su tokiais žmonėmis, „Višnu-rahasya” ryžtingai pasmerkia pusdievių garbintojus.

Neimti netikusių mokinių, nestatyti per daug šventyklų ir neskaityti per daug knygų

Dar vienas apribojimas: galima turėti daug mokinių, tačiau būtina elgtis taip, kad nė vienam jų nebūtum skolingas už kokį jų veiksmą ar paslaugą. Labai santūriam reikia būti ir tada, kai reikalas liečia naujų šventyklų statybą ar įvairiausio pobūdžio knygų skaitymą, išskyrus tas knygas, kurios padeda tobulėti atsidavimo tarnyboje. Jei žmogus labai įdėmiai skaito „Bhagavad-gītā”, „Śrīmad-Bhāgavatam”, „Viešpaties Caitanyos mokymą” ir šį „Atsidavimo nektarą”, jis gaus pakankamai žinių, kad suvoktų Kṛṣṇos sąmonės mokslą. Nėra reikalo vargintis, skaitant kitas knygas.

Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 13 skyriaus 8 posme, aptardamas su Mahārāja Yudhiṣṭhira įvairias skirtingų visuomenės skyrių funkcijas, Nārada Muni pamini ir taisyklės *sannyāsiam* — žmonėms, atsižadėjusiems materialaus pasaulio. Tam, kuris davė *sannyāso* įžadus, draudžiama imti į mokinius nepasirengusį kandidatą. Pirma *sannyās*is turi įsitikinti, ar būsiamasis mokinyš nuoširdžiai siekia Kṛṣṇos sąmonės. Jei ne, į mokinius jo iššventinti negalima. Tačiau Viešpats Caitanya parodė nepriežastinę malonę, patardamas visiems *bona fide* mokytojams visur kalbėti apie Kṛṣṇos sąmonę. Todėl Viešpaties Caitanyos sekoje net ir *sannyās*is gali visur skelbti Kṛṣṇos sąmonę. O kas turi rimtų ketinimų tapti mokiniu, tą *sannyās*is visada iššventins į savo mokinius.

Reikia pasakyti, kad be naujų mokinių neįmanoma skleisti Kṛṣṇos sąmonės kulto. Todėl kartais Caitanyos Mahāprabhu sekos *sannyās*is gali rizikuoti ir iššventinti į mokinius net ne visai tam pasiruošusį žmogų. Ilgainiui tokio *bona fide* dvasinio mokytojo malone mokinyš patobulėja. Tačiau tas, kuris ima daug mokinių dėl kažkokio prestižo ar tuščios garbės, neišvengiamai patirs nuopuolį Kṛṣṇos sąmonės praktikoje.

Bona fide dvasiniam mokytojui taip pat nėra jokio reikalo skaityti daug knygų vien todėl, kad skaitydamas paskaitas parodytų savo išprusimą ir įgytų populiarumą. To reikia vengti. Taip pat pasakyta, kad *sannyās*is turi būti labai santūrus šventyklų statybos reikalu. Įvairių Śrī Caitanyos Mahāprabhu sekos *ācāryū* gyvenimas rodo, kad šventyklų statybos reikalu jie nereiškė perdėto entuziazmo. Tačiau jci kas nors parodo iniciatyvą ir

pasiūlo savo paslaugas, *ācāryos*, šiaip jau nelinkę tai daryti, skatina donatorius statyti šventyklas. Antai, kai imperatoriaus Akhbaro kariuomenės vadas Mahārāja Mānsīnghas pasiūlė Rūpai Gosvāmī savo paslaugas, Rūpa Gosvāmī nurodė jam pastatyti didžiulę Govindajį šventyklą, kuriai prireikė labai daug lėšų.

Taigi *bona fide* dvasinis mokytojas neturi pats asmeniškai imtis atsakomybės statyti šventyklos, bet jei turtingas žmogus nori išleisti tam pinigų ir tokiu būdu pasitarnauti Kṛṣṇai, tokie *ācāryos*, kaip Rūpa Gosvāmī, gali panaudoti bhaktos lėšas puikiai ir prabangiai Viešpaties šventyklai statyti. Deja, rinkdami lėšas šventyklų statybai, į turtuolius kartais kreipiasi žmonės, visiškai neverti dvasinio mokytojo vardo. Tačiau negalima taikstyti su tuo, kad nekompetentingi dvasiniai mokytojai naudojasi tomis lėšomis, patogiai įsikurdami brangiose šventyklose ir nedirbdami pamokslininko darbo. Žodžiu, dvasinis mokytojas neturėtų veržtis statyti šventyklų, dangstydamasis tariamo dvasinio tobulėjimo vardu. Jo pirmutinis ir svarbiausias užsiėmimas — pamokslavimas. Šiuo atžvilgiu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī Mahārāja rekomenduoja: dvasinis mokytojas turi spausdinti knygas. Turint pinigų, užuot stačius brangias šventyklas, geriau juos išleisti autoritetingoms knygoms leisti, kad jos įvairiomis kalbomis propaguotų Kṛṣṇos sąmonės judėjimą.

Tiesumas kasdieniniuose reikaluose ir susivaldymas, ką nors praradus ar laimėjus

„Padma Purāņoje“ sakoma: „Žmonių, įsitraukusių į Kṛṣṇos sąmonę, niekada neturi jaudinti materialūs laimėjimai ar netektis. Net ir patyrus materialią netektį, reikia ne sielotis, o širdyje nuolat prisiminti Kṛṣṇą“. Čia norėta pasakyti, kad visos sąlygotos sielos yra pasinėrusios į mintis apie materialius reikalus; joms reikia išsivaduoti nuo šių minčių ir visiškai atsidėti Kṛṣṇos sąmonei. Kaip jau aiškinta, svarbiausias Kṛṣṇos sąmonės principas — nuolat mąstyti apie Kṛṣṇą. Materiali netektis turi ne jaudinti mus, bet, priešingai, skatinti sutelkti mintis į Viešpaties lotoso pėdas.

Bhakta neturi aimanuoti ar pasiduoti iliuzijai. „Padma Purāņoje“ yra tokie žodžiai: „Kṛṣṇa negali apsireikšti širdyje to, kurį užvaldė sielvartas ir pyktis“.

Pusdieviai

Neturėtume vengti reikšti pagarbą pusdieviams. Galima nebūti ištikimu pusdievių pasekėju, bet tai nereikia, kad jų nereikia gerbti. Pavyzdžiui,

vaišņava nėra Viešpaties Šivos ar Viešpaties Brahmos garbintojas, tačiau rodyti pagarbą tokią aukštą padėtį užimantiems pusdieviams — jo pareiga. Pasak *vaišņavų* filosofijos, reikia gerbti net skruzdę, tad ką ir kalbėti apie tokias iškilnias asmenybes, kaip Viešpats Šiva ir Viešpats Brahmā.

„Padma Purāṇa” sako: „Kṛṣṇa, arba Hari, — visų pusdievių valdovas, todėl Jį reikia visuomet garbinti. Bet tai nereiškia, kad nereikia reikšti pagarbos pusdieviams”.

Nesuteikti skausmo jokiai gyvai esybei

„Kas nesudrumstė ramybės ir neįskaudino nė vienos gyvos esybės, kam kaip tėvui visi yra mylimi vaikai ir kieno širdis tyra, tas tikrai labai greitai patiria Aukščiausio Dievo Asmens malonę”, — taip teigia „Mahābhārata”.

Vadinamoje civilizuotoje visuomenėje kartais propaguojamos idėjos kovoti prieš žiaurų elgesį su gyvuliais, tuo tarpu skerdyklos ir toliau dirba kaip dirbusios. *Vaišņava* taip nesielia. *Vaišņava* niekada nepritars gyvulių žudynėms skerdyklose ir nesuteiks skausmo jokiai gyvai esybei.

Nusižengimai, kurių reikėtų vengti

Papildomuose Vedų raštuose pateikiamas sąrašas, į kurį įeina šie trisdešimt du nusižengimai tarnaujant Viešpačiui: 1) į šventyklą įvažiuoti ralais, būti įneštam palankine ar įeiti apsiavus, 2) Aukščiausiojo Dievo Asmens malonumui nešvęsti švenčių, tokių, kaip Janmāṣṭamī, Ratha-yātrā ir kt., 3) nesilenkti Dievybei, 4) įeiti į šventyklą, taip pat garbinti Viešpatį, nenusiplovus rankų ir kojų po valgio, 5) įeiti į šventyklą nešvariam (pasak Vedų, mirus kuriam nors šeimos narių, visa šeima kurį laiką, atsižvelgiant į jos padėtį, laikoma nešvari. Antai *brāhmaṇų* šeimai tas laikotarpis trunka 12 dienų, *kṣatriyoms* ir *vaiśyoms* — 15 dienų, o *sūdroms* — 30 dienų), 6) nusilenkti, pasirėmus viena ranka, 7) garbinti ką nors priešais Śrī Kṛṣṇą, apeinant ratu (einant aplink šventyklą, pradėti reikia Dievybei iš dešinės ir eiti ratu. Šventyklos pastatas apeitinas ne mažiau, kaip triskart per dieną), 8) prieš Dievybę ištiesti kojas, 9) sėdinti prieš Dievybę, rankomis laikytis už kulkšnių, alkūnių ar kelių, 10) priešais Kṛṣṇos Dievybę gulėti, 11) prieš Dievybę valgyti *prasāda*, 12) priešais Dievybę kalbėti netiesą, 13) priešais Dievybę kalbėti labai garsiai, 14) priešais Dievybę kalbėtis su kitais, 15) priešais Dievybę garsiai verkti ar vaitoti, 16) priešais Dievybę vaidytis ar peštis, 17) priešais Dievybę ką nors bausiti, 18) priešais Dievybę šelpti elgetas, 19) priešais Dievybę šiurkščiai su kuo nors kalbėti, 20) priešais Dievybę dėvėti kailinį apsiaustą, 21) priešais Dievybę ką nors liaupsinti ar girti, 22) priešais Dievybę keiktis, 23) priešais Dievybę gadinti orą, 24) garbinti Dievybę prasčiau, negu leidžia išgalės („Bhagavad-gītā” sako, kad bhakta Viešpatį patenkina, paaukojęs Jam lapelį ar truputį vandens. Laikytis šios taisyklės gali visi, net pats didžiausias vargšas. Tačiau tai nereiškia, kad žmogus, kurio išgalės leidžia jam garbinti Viešpatį prabangiai, taip pat turėtų vadovautis šia taisykle ir teaukoti Viešpačiui vandenį bei lapelį. Turint pakankamai lėšų, Dievybei reikia aukoti dailius papuošalus, gražias gėles, gardų maistą ir atlikti visas apeigas. Nederėtų žmogui visus pinigus leisti savo julslems tenkinti, o Aukščiausiajam Viešpačiui teaukoti lapelį ir truputį vandens),

25) valgyti tai, kas nebuvo paaukota Kṛṣṇai, 26) atėjus sezonui, neaukoti Kṛṣṇai šviežių vaisių ir grūdų, 27) siūlyti kam nors pagamintą valgi, prieš tai nepaaukojus jo Dievybei, 28) sėdėti į Dievybę nugara, 29) lenktis dvasiniam mokytojui tyloomis (kitai sakant, nusilenkiant dvasiniam mokytojui, maldos turi būti kalbamos *balsu*), 30) pamačius dvasinį mokytoją, vienaip ar kitaip jo nepagerbti, 31) girtis dvasinio mokytojo akivaizdoje, 32) priešais Dievybę pajuokti pusdievius.

Čia išvardinti trisdešimt du nusižengimai. Greta jų „Varāha Purāṇa“ mini dar ir šiuos nusižengimus: 1) liesti Dievybę tamsiame kambaryje, 2) garbinant Dievybę, griežtai nesilaikyti visų taisyklių, 3) įeiti į Dievybės šventyklą be garso, 4) aukoti Dievybei maistą, kurį matė šuo ar koks kitas žemesnis gyvulys, 5) garbinimo metu nutraukti tylą, 6) garbinimo metu šlapintis ar tuštintis, 7) aukoti smilkalus, nepaaukojant gėlių, 8) aukoti bekvapės gėles, 9) ne kasdien ir nekrupščiai valyti dantis, 10) įeiti į šventyklą tuoj po lytinio akto, 11) liesti moterį per mėnesines, 12) įeiti į šventyklą, prieš tai lietus lavoną, 13) eiti į šventyklą, dėvint raudonus, mėlynus ar neskaltbus drabužius, 14) įeiti į šventyklą, prieš tai mačius lavoną, 15) šventykloje gadinti orą, 16) šventykloje pykti, 17) įeiti į šventyklą po apsilankymo krematoriume, 18) prieš Dievybę riaugeti; taigi nederą eiti į šventyklą, nesuvirškinus maisto, 19) rūkyti marichuaną ar *gañjā*, 20) vartoti opiumą ar panašius intoksikatus, 21) įeiti į Dievybės kambarį ar liesti Dievybės kūną, išsitepus kūną aliejumi, 22) negerbti šventraščių, kurie moko apie Viešpaties viršenybę, 23) skelbti Vedoms prieštaraujančius raštus, 24) priešais Dievybę kramtyti betelį, 25) aukoti gėles, laikytas nešvariame inde, 26) garbinti Viešpatį, sėdint ant plikų grindų (reikia įsitaisyti sėdėjimo vietą ar pasitiesti kilimą), 27) liesti Dievybę, nebaigus apsiplauti, 28) kaktą žymėtis trijų linijų *tilaka*, 29) prieš įeinant į šventyklą, nenusiplauti rankų ir kojų.

Kitos taisyklės draudžia Dievybėms aukoti maistą, kurį pagamino ne *vaiṣṇava*, garbinti Dievybes abhaktos akivaizdoje, taip pat nurodo garbinti pusdievį Gaṇapati, kuris pašalina visas kliūtis atsidavimo tarnybos kelyje. „Brahma-saṁhitā“ sako, kad Gaṇapati garbina Viešpaties Nṛsimhadevos lotoso pėdas, todėl šį pusdievį labai palanku garbinti, norint pašalinti iš savo kelio visas kliūtis. Taigi visi bhaktos turi garbinti Gaṇapati. Dievybių negalima maudyti vandenyje, į kurį buvo įmerkti nagai ar pirštai. Kai bhakta prakaituoja, jam nederėtų garbinti Dievybių. Yra ir kitų draudimų, pavyzdžiui: negalima peržengti ar užminti gėlių, paaukotų Dievybėms, taip pat prisiekinėti Dievo vardu. Visa tai yra nusižengimai, ir, atliekant atsidavimo tarnybą, reikia rūpestingai jų vengti.

„Padma Purāṇoje“ pasakyta, kad Viešpats apsaugos net visiškai nuo-

dėmėse paskendusį žmogų, jei tik šis atsiduos Jam. Taigi visi sutinka, kad tas, kuris atsiduoda Aukščiausiam Dievo Asmeniui, išsivaduoja nuo atoveikio už visas nuodėmes. Galimybė išsivaduoti egzistuoja net tada, kai nusižengiamo Pačiam Aukščiausiam Dievo Asmeniui, tačiau turime visiškai pasitikėti šventais Dievo vardais — Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Žodžiu, norint sunaikinti nuodėmes, giedoti Hare Kṛṣṇa yra labai palanku, bet jei žmogus nusižengia šventiems Viešpaties vardams, jis negalės išsivaduoti.

Giedant šventą Dievo vardą, nusižengimu laikoma: 1) piktžodžiauti prieš bhaktas, paskyrusius savo gyvenimą propaguoti šventą Viešpaties vardą, 2) laikyti, kad Viešpaties Šivos, Viešpaties Brahmos ir kitų pusdievių vardai lygūs Viešpaties Višnu vardui ar yra nepriklausomi nuo jo (kartais ateistai teigia, kad bet kuris pusdievis niekuo ne blogesnis už Aukščiausią Dievo Asmenį — Višnu. Tačiau bhakta žino, kad joks pusdievis, net pats didžiausias, negali lygiuotis su Aukščiausiu Dievo Asmeniu. Todėl manyti, kad kartoti „Kālī, Kālī!“ ar „Durgā, Durgā!“ tolygu kartoti „Hare Kṛṣṇa“, — didžiausias nusižengimas), 3) nepaklusti dvasinio mokytojo nurodymams, 4) piktžodžiauti prieš Vedų raštus ar raštus, atitinkančius Vedų traktuotę, 5) Hare Kṛṣṇa kartojimo didybę laikyti įsivaizduojama, 6) savaip interpretuoti šventą Viešpaties vardą, 7) daryti nuodėmingus darbus, tikintis, kad juos atsvers šventas Viešpaties vardas (švento Viešpaties vardo kartojimas išvaduoja nuo atoveikio už visas nuodėmes, tačiau dėl to nevalia manyti, esą galima ir toliau daryti nuodėmes, nes giedant jos bus neutralizuotos. Toks pavojingas požiūris — didelis nusižengimas, ir jo reikia vengti), 8) manyti, kad Hare Kṛṣṇa kartojimas tėra vienas palankių ritualinių veiksmų, kuriuos Vedos rekomenduoja kaip karminę veiklą (*karma-kāṇḍa*), 9) pasakoti netikinčiam apie švento vardo šlovę (kartojant šventą Viešpaties vardą, gali dalyvauti visi, bet pradžioje nereikia pasakoti žmogui apie transcendentinę Viešpaties galybę. Dideli nusidėjėliai nesupras transcendentinės Viešpaties šlovės, todėl jiems geriau jos neatskleisti), 10) ne iki galo tikėti šventų vardų giedojimu ir išsaugoti materialius prisirišimus po to, kai jau buvo išklaudyta tiek daug nurodymų apie tai.

Kiekvienas bhakta, kuris laiko save *vaiṣṇava*, turi saugotis šių nusižengimų, idant galėtų greitai pasiekti trokštamos sėkmės.

Tolimesnis atsidavimo tarnybos principų aptarimas

Piktžodžiavimas prieš Dievą

Su piktžodžiu prieš Dievą ar Jo bhaktas neturėtume taikstyti. Šiuo atžvilgiu Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 74 skyriaus 40 posme Śukadeva Gosvāmī sako Parīkṣitui Mahārājai: „Brangus karaliau, jei, išgirdęs šventvagiškas kalbas apie Viešpatį ir Jo bhaktas, žmogus nepasišalina iš tos vietos, jis netenka visų savo dorovingų darbų vaisių”.

Vienas Viešpaties Caitanyos „Śikṣāṣṭakas” posmų skelbia: „Bhakta turi būti pakantesnis už medį ir nuolankesnis už žolę. Jis turi reikšti visokeriopą pagarbą kitiems, bet nelaukti pagarbos sau”. Nors Viešpats Caitanya buvo labai nuolankus ir švelnus bhakta, vis dėlto, išgirdęs, kad Śrī Nityānanda sužeistas, Jis tuojau nuskubėjo į įvykio vietą, norėdamas užmušti užpuolikus — Jagāi ir Mādhāi. Šis Viešpaties Caitanyos poelgis labai prasmingas. Jis rodo, kad *vaiṣṇava* gali būti labai pakantus bei švelnus, gali atleisti asmeninius garbės įžeidimus, tačiau kai susiduriama su Kṛṣṇos ar Jo bhaktos garbe, jis nepakęs jokio įžeidimo.

Kai įžeidinėjami Kṛṣṇa ar Jo bhaktos, galima elgtis trejopai. Išgirdus piktžodžiaujant prieš Dievą, reikia sugebėti argumentais nurungti pašnekovą. Kitas kelias: kai nurungti pašnekovo nesugebame, ne stovėti nuleidus galvą, o nusižudyti. Trečia išeitis — pasišalinti iš įvykio vietos. Pastaroji pasirenkama, kai negalima pritaikyti dviejų pirmųjų. Jei bhakta nepasirenka nė vieno minėtų trijų kelių, jo atsidavimo lygis krenta.

Tilaka ir tulasī karolių vėrinys

„Padma Purānoje” aprašyta, kaip *vaiṣṇava* turėtų puošti savo kūną *tilaka* ir karoliais: „Visiems žinotina, kad žmonės, kurie nešioja ant kaklo *tulasī* karolius, kurie dvylika kūno vietų žymi kaip Viṣṇu šventyklas, piešdami Viṣṇu ženklus [tai keturi simboliai, kuriuos Viešpats Viṣṇu laiko keturiose rankose: kriauklė, vėzdas, diskas ir lotosas], ir kurie ant kaktos

turi *viṣṇu-tilaką*, šiame pasaulyje atpažįstami kaip Viešpaties Viṣṇu bhaktos. Jie apvalo pasaulį, ir vieta, kur jie gyvena, niekuo nenusilicidžia Vairakunṭhai”.

Analogiškai teigiama „Skanda Purāṇoje”: „Prie žmogaus, kuris yra papuošęs *tilaka* arba *gopī-candana* [molio rūšis, primenantį vėlėjo žemę ir gaminama kai kuriose Vṛndāvanos miesto dalyse], kuris kūną ženklina šventais Viešpaties vardais ir ant kaklo bei krūtinės nešioja *tulasī* vėrinius, niekada nepriartins Yamadūtos”. Yamadūtos — tai karaliaus Yamos (mirties dievo), baudžiančio visus nusidėjėlius, pareigūnai. Pas *vaiṣṇavas* Yamarājos pareigūnai niekada nesilanko. „Śrīmad-Bhāgavatam” istorija apie Ajāmilos išsivadavimą pasakoja, kad Yamarāja nurodė savo padėjėjams neliesti *vaiṣṇavų*. Spręsti *vaiṣṇavų* likimą neįeina į Yamarājos kompetencijos sferą.

„Padma Purāṇoje” taip pat pasakyta: „Žmogus, kurio kūnas papuoštas sandalmedžio pasta ir šventų Viešpaties vardų piešiniais, išsivaduoja iš atoveikio už visas nuodėmes ir po mirties eina tiesiai į Kṛṣṇaloką, kur jis gyvena drauge su Aukščiausiu Dievo Asmeniu”.

Puoštis gėlių girliandomis

Dar vienas nurodymas — puoštis gėlių girliandomis, kurios buvo paaukotos Dievybei. Apie tai Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 6 skyriaus 46 posme Uddhava sako Kṛṣṇai: „Brangus Kṛṣṇa, aš pasiėmiau tai, kuo Tu naudojaisi ir kas teikė Tau malonumą, — gėlių girliandas, šventus dalykus, rūbus, papuošalus, — ir tevalgau Tavo maisto likučius, nes esu nuolankiausias Tavo tarnas. Todėl, esu tikras, manęs neužburs materialios energijos kerai”. Taigi šis posmas teigia, kad tada, kai žmogus puošia savo kūną *tilaka*, *gopī-candana* ar sandalmedžio pasta ir nešioja Kṛṣṇai aukotas girliandas, — kaip nurodo taisyklės, — negali būti nė kalbos, kad jį užburs materialios energijos kerai. Mirties akimirka jo nepašauks Yamarājos pareigūnai. Net jei žmogus ir nepripažįsta visų *vaiṣṇavų* principų, bet vis dėlto valgo Kṛṣṇai aukoto maisto likučius — *kṛṣṇa-prasāda*, ilgainiui jis įgauna atitinkamų savybių ir pasiekia *vaiṣṇavos* lygį.

„Skanda Purāṇoje” Viešpats Brahmā išsako analogišką mintį Nārada Muni: „Brangus Nārada, kas užsideda ant kaklo gėlių girliandą, kuri prieš tai puošė Kṛṣṇos kaklą, tas išsivaduoja nuo visų ligų bei atoveikių už nuodėmingus darbus ir palengva apsisvalo nuo susiteršimo materija”.

Šokti priešais Dievybę

„Dvārakā-māhātmyoje” Viešpats Kṛṣṇa pabrėžia šokimo priešais Dievybę svarbą šiais žodžiais: „Jei žmogaus nuotaika džiugi, jci, šokdamas

prieš Mane, jis jaučia gilią atsidavimo ekstazę, ir jei ta ekstazė įgauna akivaizdžią išraišką per kūno požymius, — visos jo nuodėmių pasekmės, kurios susikaupė per daugelį tūkstančių metų, sudega”. Toje pačioje knygoje randame ir Nārados teigimą: „Kai žmogus, apimtas ekstazės, ploja rankomis ir šoka priešais Dievybę, visos nuodėmių pasekmės tarsi pabaidyti paukščiai pakyla ir nuskrenda šalin”. Suplojus galima išbaidyti būrius paukščių. Taip išbaidome ir visas nuodėmių pasekmes, kurios tarsi paukščiai apsėdo kūną, — tereikia šokti priešais Kṛṣṇos Dievybę ir ploti rankomis.

Nusilenkti, pagerbiant Dievybę

„Nārādīya Purāṇoje” yra keletas eilučių apie nusilenkimus Dievybei ir pagarbos Jai rciškimą. „Purāṇa” sako: „Tie, kurie atliko didžiules aukojimo apeigas, niekada neprilygs tiems, kurie tiesiog nuolankiai nusilenkdami pagerbė Viešpatį”. Žmogus, atlikęs didžiules aukojimo apeigas, bus atlygintas dorovingos veiklos rezultatais, bet, jiems išsekus, jis vėl turės gimti Žemės planetoje; tuo tarpu žmogus, netgi kartą pagarbiai nusilenkęs Dievybei, nebegrįš į šį pasaulį, nes eis tiesiai į Kṛṣṇos buveinę.

Atsistoti, pasitinkant Viešpatį

„Brahmāṇḍa Purāṇoje” pasakyta: „Kas dalyvauja Viešpaties Ratha-yātros vežimų šventėje ir atsistoja, pasitikdamas Viešpatį, to kūnas apsivalo nuo atoveikio už visas nuodėmes”.

Eiti paskui Dievybę

Analogišką teiginį randame „Bhaviṣya Purāṇoje”. Ten pasakyta: „Kas eina greta Ratha-yātros vežimo jam iš priekio ar iš paskos, tas, netgi būdamas žemos kilmės, būtinai pasieks tokią padėtį, kai turtais ir galybe prilygs Viṣṇu”.

Lankytis Viṣṇu šventyklose arba šventose vietose

Purāṇos sako: „Pašlovinti tie, kas stengiasi aplankyti šventas vietas, pavyzdžiui, Vṛndāvaną, Mathurą ar Dvāraką. Keliudami po šventas vietas, jie pereina materialios egzistencijos dykumą”.

„Hari-bhakti-sudhodayoje” paaiškinta, kokią naudą žmogus gauna, lankydamas Viešpaties Kṛṣṇos šventyklas. Jau minėjome, kad Vṛndāvanoje, Mathuroje ir Dvārakoje bhaktos pagal seną tradiciją lanko įvairias šių vietovių šventyklas, išnaudodami kiekvieną palankią galimybę. „Hari-bhakti-sudhodayoje” pasakyta: „Tiems, kurie per tyrą atsidavimo tarnybą

pasiekė Kṛṣṇos sąmonę ir todėl vyksta į šventyklas aplankyti Višņu Dievybių, tikrai nebeteks dar kartą tūnoti motinos iščių kalėjime”. Sąlygota siela užmiršta baisias kančias ir didelius skausmus, kuriuos gimdama patiria iščiose. Tam, kuris nori išvengti šios materialios būsenos, patariama lankyti Višņu šventyklas kupinam atsidavimo. Tada labai lengvai galima išsigelbėti nuo kančių, kurias atneša gimimas materialiam pasaulyje.

Apeiti aplink Višņu šventyklą

„Hari-bhakti-sudhodaya” sako: „Višņu Dievybės garbinimas, apeinant aplink Ją, gali sustabdyti gimimo ir mirties pasikartojimą šiame materialiam pasaulyje”. Materialioje būtyje sąlygota siela klajoja gimimo ir mirties ratu, bet, norint iš jo ištrūkti, reikia apeiti aplink Dievybę šventykloje.

Šrāvaṇos mėnesį Indijoje prasideda Cāturmāsijos apeigos, kurios atliekamos keturis mėnesius liūčių sezono metu (apytikriai — liepą, rugpjūtį, rugsėjį ir spalį). Šiuos keturis mėnesius šventieji žmonės, kurie nuolat, be sustojimo keliauja ir skelbia Kṛṣṇos sąmonę, apsistoja vienoje, dažniausiai šventoje, vietoje. Šiuo laikotarpiu griežtai laikomasi kai kurių ypatingų taisyklių. „Skanda Purāṇa” tvirtina, kad šiuo metu apeiti aplink Višņu šventyklą bent keturis kartus tolygu apkeliauti visą visatą. Jei žmogus apėjo aplink Višņu šventyklą keturis kartus, vadinasi, jis aplankė visas šventas vietas, kurias skalauja Gangos vandenys, o jei laikosi Cāturmāsijos reguliatyvių principų, jis labai greitai pasieks atsidavimo tarnybos lygmenį.

Arcanā

Arcanā — tai Dievybės garbinimas šventykloje. Atlikdamas *arcanā*, žmogus tarsi patvirtina, kad jis — ne kūnas, o dvasinė siela. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 81 skyriaus 19 posme pasakojama apie artimą Kṛṣṇos draugą Sudāmą, kuris, eidamas į *brāhmaṇos* namus, sau kalbėjo: „Užtenka garbinti Kṛṣṇą, kad laimėtum dangaus turtus, išsivadavimą, teisę valdyti visatos planetų sistemas, visus šio materialaus pasaulio turtus ir mistines jėgas, kurias teikia *yogōs* sistema”.

Po to, kai Sudāmā ištarė šiuos žodžius, įvyko štai kas: Śrī Kṛṣṇa liepė Savo draugui Sudāmāi nueiti į *brāhmaṇų* namus ir paprašyti maisto. Tuo metu *brāhmaṇos* atnašavo didelę auką, ir Śrī Kṛṣṇa liepė Sudāmāi paprašyti juos maisto, nes Jis ir Balarāma buvo alkani. Kai Sudāmā atėjo pas *brāhmaṇas*, jie atsisakė ką nors duoti, bet *brāhmaṇų* žmonos, išgirdusios, kad Kṛṣṇa nori valgyti, tuojau pat paėmė daug skanių valgių ir nunešė juos Kṛṣṇai. „Višņu-rahasya” taip pat sako: „Šiame pasaulyje visi, kas garbina

Višnu, labai lengvai pasiekia amžinai palaimingą Dievo karalystę, garsėjančią Vaikuṅṭhalokos vardu”.

Tarnystė Viešpačiui

„Višnu-rahasya” sako: „Kiekvienas, kuris įstengia tarnauti Viešpačiui, kaip tarnauja tarnai karaliui, po mirties, be abejonės, pasikelia į Kṛṣṇos buveinę”. Indijoje šventyklos ištis primena karaliaus rūmus. Jos išsiskiria iš kitų pastatų, nes Kṛṣṇa turi būti garbinamas kaip karalius savo rūmuose. Todėl Vṛndāvanoje ir yra šimtai šventyklų, kuriose Dievybė garbinama visiškai kaip karalius. „Nārādīya Purāṇoje” pasakyta: „Jei žmogus užeis į Viešpaties šventyklą nors kelioms akimirks, jis tikrai pasieks transcendentinę Dievo karalystę”.

Taigi turtingi žmonės turėtų statyti gražias šventyklas ir sudaryti sąlygas garbinti Višnu, kad žmonės noriai šias šventyklas lankytų ir galėtų šokti priešais Dievybę, kartoti ir girdėti šventą Viešpaties vardą. Tada kiekvienam bus suteikta galimybė pasikelti į Dievo karalystę. Kitaip sakant, net paprastas žmogus, atėjęs į dailią šventyklą, galės gauti aukščiausią palaiminimą, jau nekalbant apie bhaktas, kurie nuolat tarnauja Viešpačiui visiškoje Kṛṣṇos sąmonėje.

Ta proga Ketvirtoje „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmėje 21 skyriaus 31 posme karalius Pṛthu savo pavaldiniams sako: „Brangūs miestelėnai, prašau įsidėmėti, kad Aukščiausias Dievo Asmuo, Hari, — visų puolusių sąlygotų sielų išvaduojojas. Išvaduoti sąlygotų sielų negali nė vienas pusdievis — šis darbas ne jų jėgoms, nes ir patys pusdieviai yra sąlygoti. Sąlygota siela negali išvaduoti kitos sąlygotos sielos. Ją tegali išvaduoti Kṛṣṇa arba Jo *bona fide* atstovas. Gangos vandenys, tekantys iš Viešpaties Višnu kojos piršto, krinta į Žemę bei kitas planetas ir išvaduoja visas sąlygotas gyvas esybes, paskendusias nuodėmėse. Tad ar yra prasmė kalbėti apie nuolatinių Viešpaties tarnų išvadavimą? Kad jie išsivaduos, nėra jokios abejonės, netgi jei juos slėgtų per daugybę gimimų susikaupusių nuodėmingų darbų našta”. Žodžiu, žmogus, kuris garbina Dievybes, gali labai susilpninti atoveikį už nuodėmes, padarytas per daugybę ankstesnių gimimų. Kaip garbinti Dievybes, jau rašyta, ir kiekvienas turėtų pasistengti labai rimtai laikytis tų taisyklių.

Giedoti

„Liṅga Purāṇoje” taip pasakyta apie Viešpaties garbinimą ir apdainavimą: „*Brāhmaṇa*, visad giedantis Viešpačiui šlovę, be abejonės, bus pakylėtas į Aukščiausio Dievo Asmens planetą. Jo giesmės Viešpats Kṛṣṇa brangina labiau net už Viešpaties Šivos maldas”.

Saṅkīrtana

Kai žmogus garsiai apdainuoja Viešpaties darbus, savybes, pavidalą, etc., jis atlieka *saṅkīrtaną*. *Saṅkīrtana* vadinamas ir kolektyvus šventų Viešpaties vardų giedojimas.

Štai kaip „Viṣṇu-dharmos“ eilutės šlovina šį kolektyvų giedojimą: „Mano brangus karaliau, žodis „Kṛṣṇa“ toks palankus, kad visi, kas gieda šį šventą vardą, tuojau pat atsikrato atoveikio už visus nuodėmingus darbus, kuriuos darė daugybę gimimų“. Tai faktas. „Caitanya-caritāmṛtoje“ pasakyta: „Nors kartą ištarus šventą Kṛṣṇos vardą, neutralizuojama daugiau nuodėmių, negu įmanoma padaryti“. Nusidėjėlis gali būti labai nuodėmingas, tačiau neįmanoma nusidėti tiek, kad, vieną vienintelį kartą ištarus žodį „Kṛṣṇa“, nuodėmės nebūtų nuplautos.

Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 9 skyriaus 18 posme Mahārāja Prahlāda meldžiasi Viešpačiui: „Brangus Viešpatie Nṛsimha, jei aš būčiau pakeltas į Tavo tarnus, galėčiau klausytis apie Tavuosius darbus. Tu esi aukščiausias draugas, aukščiausia garbinimo verta Dievybė. Tavo žaidimai yra transcendentiniai, vien klausantis apie juos, neutralizuojamos visos nuodėmės. Todėl nesuksi sau galvos dėl nuodėmių, — juk klausydamasis apie Tavo žaidimus, aš nusiplausiu visas nešvarybes, kurios turi materialių prisirišimų formą“.

Apie Viešpaties darbus sukurta daug giesmių. Tai „Brahma-saṁhitā“, „Nārada-pañcarātra“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, kurias sudėjo Viešpats Brahmā, Nārada Muni ir Śukadeva Gosvāmī. Išgirdęs šias giesmes, bet kas lengvai ištrūksta iš nešvarių materijos letenų. Giesmių, apdainuojančių Dievą, neturėtų būti sunku klausytis. Jos pasiekia mus iš milijonų metų glūdumos ir tebėra naudingos žmonėms. Tad kodėl gi dabar, mūsų laikais, žmogui nepasinaudojus jomis ir neišsivadavus?

Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 5 skyriaus 22 posme Nārada Muni sako savo mokiniui Vyāsadevai: „Brangus Vyāsa, žinok, kad žmonės, kurie atlieka askezes ir didžiulius aukojimus, studijuoja Vedas, gieda Vedų himnus, samprotauja transcendentinio pažinimo klausimais ir užsima labdara, už visus gerus darbus gaus galimybę bendrauti su bhaktomis ir giedoti Viešpaties šloves“. Čia pažymėtina, kad giedoti šventus vardus ir šlovinti Viešpatį yra aukščiausia gyvos esybės funkcija.

Japa

Tylus ir lėtas *mantros*, arba himno, tarimas vadinasi *japa*. Ta pati *mantra*, giedama garsiai, vadinasi *kīrtana*. Pavyzdžiui, *mahā-mantra* (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare) tariama tyliai, pačiam sau, vadinasi *japa*, o giedama

garsiai, kad girdėtų kiti, vadinasi *kīrtana*. *Mahā-mantra* tinka ir *japai*, ir *kīrtanai*. Kalbėti *japą* naudinga tik pačiam kalbančiajam, o kai atliekama *kīrtana*, jos palankų poveikį patiria visi, kas ją girdi.

„Padma Purānoje” pasakyta: „Kiekvienam, kas tyliai ar garsiai gieda šventą vardą, tuoj pat atsiveria kelias į išsivadavimą ar net į dangišką laimę”.

Paklusimas, nuolankumas

„Skanda Purāna” taip kalba apie paklusimą Viešpaties lotoso pėdoms. Išmintingieji bhaktos paklusimą Kṛṣṇai gali išreikšti trim būdais: 1) *samprārthanātmikā* — labai jausmingai meldamiesi, 2) *dainyavodhikā* — nuolankiai aukodamiesi, 3) *lālasāmayī* — trokšdami tam tikro tobulumo. Toks tobulumo troškimas dvasiniame gyvenime nėra juslių tenkinimas. Kai žmogus ima suprasti savo konstitucinius ryšius su Aukščiausiu Dievo Asmeniu, jis suvokia savo pirminę būklę ir nori į ją sugrįžti — tapti Kṛṣṇos draugu, tarnu, tėvu arba mylimuoju. Didžiulis noras grįžti į savo natūralią būklę vadinasi *lālasāmayī*. *Lālasāmayī* paklusimas atsiranda, pasiekus visišką išsivadavimą, kuris įvardijamas specialiu terminu *svarūpa-siddhi*, kai gyva esybė per dvasinį tobulėjimą ir apreiškimą suvokia savo pirminius santykius su Viešpačiu.

„Padma Purānoje” yra žodžiai, kurie išreiškia besimeldžiančio Viešpačiui bhaktos kupiną meilės paklusimą: „Mano Viešpatie, žinau, kad merginos jaučia natūralų potraukį vaikinams, o vaikinai — merginoms. O aš prie Tavo lotoso pėdų meldžiu, kad mano mintys lygiai taip pat savaimingai pakryptų į Tave”. Šis pavyzdys čia labai tinka. Vaikinas ar mergina, matydami priešingos lyties atstovą, pajunta natūralų potraukį — nebūtina jų net pažindinti. Natūralaus potraukio nereikia kažkaip specialiai skatinti, jis atsiranda savaime, o sukelia jį lytinis impulsas. Šis pavyzdys materialus, tačiau bhakta meldžia, kad jis galėtų išsiugdyti tokį pat savaimingą, nesavanaudišką ir nemotyvuotą prisirišimą prie Aukščiausiojo Viešpaties. Toks natūralus potraukis Viešpačiui — tai tobula savęs realizacijos pakopa.

O apie paklusimą, pasireiškiantį nuolankumu, „Padma Purānoje” pasakyta: „Brangus Viešpatie, nėra didesnio nusidėjėlio už mane, ir niekas nėra labiau Tau nusikaltęs. Aš taip smarkiai nusidėjęs, kad gėda išpažinti Tau savo nuodėmes”. Bhaktai būdinga taip jaustis. Nenuostabu, kad savo praeityje sąlygota siela yra nusidėjusi. Reikia tai pripažinti ir išpažinti savo nuodėmes Viešpačiui. Nuoširdžiam bhaktai, kuris išpažįsta nuodėmes, Viešpats nedelsdamas atleidžia. Bet tai nereiškia, kad nepriežastine Viešpaties malone galima piktnaudžiauti ir tikėtis, kad kaskart, kai

vėl taip pat nusidėsime, Jis vėl mums atleis. Taip galvoti gali tik prara-
dęs gėdą žmogus. Čia aiškiai pabrėžiama: „Man gėda išpažinti savo nuo-
dėmes“. Todėl jei žmogus nesigėdina savo nuodėmių ir nesiliauja jas da-
ręs, numanydamas, kad Viešpatis jam atleis, — tai yra didžiausia kvailystė.
Šiai minčiai nerassite pritarimo nė vienoje Vedų raštų dalyje. Giedodamas
šventą Viešpaties vardą, žmogus nusiplauna visas praeities nuodėmes —
tai gryna tiesa. Bet tai nereiškia, kad, nusiplovęs nuodėmes, jis gali vėl
jas daryti ir tikėtis jas nusiplausiąs. Tai absurdiška mintis, ir atsidavimo
tarnybos procese taip elgtis neleistina. Kai kas gali pagalvoti: „Visą savai-
tę sau nuodėmingai gyvensiu, o paskui vieną dieną nueisiu į šventyklą ar
bažnyčią ir atliksiu išpažintį. Nusiplovęs nuodėmes, vėl galėsiu nusidėti“.
Taip manyti — didžiausia kvailystė ir nusikaltimas, ir „Bhakti-rasāmṛta-
sindhu” autorius tam nepritaria.

„Nārada-pañcarātroje” kalbama apie nuolankumą, kurį lydi tobulumo
siekimas. Bhakta sako: „Mano brangus Viešpatie, ar ateis tokia diena, kai
Tu prašysi manęs pavėduoti Tave ir sakysi: „Pavėduok Mane šitaip”, —
kai Tau bus malonu?“ Šiame posme norima pasakyti, kad bhakta nori
pats vėduoti Aukščiausią Dievo Asmenį. Tai reiškia, kad jis trokšta tapti
asmeniniu Aukščiausio Viešpaties palydovu. Žinoma, kiekvienas bhakta
bet kurioje *rasoje* — ar kaip tarnas, draugas, ar kaip mylimasis, susijęs su
Juo santuokos saitais, — nuolat tiesiogiai bendrauja su Viešpačiu. Tačiau,
atsižvelgiant į individualų skonį, žmogus trokšta turėti vienokius, o ne ki-
tokius santykius. Šiame epizode, kaip matome, bhakta trokšta tapti Vie-
špaties tarnu ir nori vėduoti Viešpatį, kaip tai daro sėkmės deivė Lakš-
mī, Jo vidinė energija. Be to, jis norėtų, kad Dievo Asmuo jam nurodytų,
kaip būtent vėduoti. Toks nuolankumas, lydymas transcendentinio troški-
mo, arba *lālasāmayī vijñapti*, yra aukščiausias dvasinės realizacijos tobu-
lumo lygis.

„Nārada-pañcarātroje” nuolankumas išreiškiamas dar kitaip. Tenai
bhakta sako: „Brangus Viešpatie, o lotosaaki, kada išauš ta diena, kai ant
Yamunos kranto aš kaip pamišėlis be atvangos kartosiu Tavo šventą var-
dą, o ašaros upeliais liesis man iš akių?“ Tai kitas tobulumo lygis. Vieš-
pats Caitanya irgi karštai troško: „Kada akimirka Man prailgs kaip tūks-
tantmetis, o pasaulis atrodys tuščias dėl to, kad neregėsiu Tave, Mano
brangus Viešpatie?“ Melskimės iš širdies ir stenkimės atlikti savo specifi-
nę tarnystę Viešpačiui. Taip mokė visi didieji bhaktos, o labiausiai tą pa-
brėžė Viešpats Caitanya.

Žodžiu, išmokime šauktis Viešpaties. Tai mažmožis, kurio reikia išmok-
ti. Labai atkakliai, su ašaromis akyse, melskime galimybės kaip nors spe-
cifiškai patarnauti Viešpačiui. Tarnystė tam tikru ypatingu būdu vadina-

ma *laulyam*, o ašaros meldžiantis — tai mokestis už aukščiausiąjį tobulumą. Išsiugdyti *laulyam* — nepaprastą norą išvysti Viešpatį ir tarnauti Jam tam tikru ypatingu būdu — tokia yra kaina, kurią reikia sumokėti už galimybę įžengti į Dievo karalystę. Jokiais materialiais būdais neįmanoma užmokėti už bilietą į Dievo karalystę. Vienintelis įėjimo mokestis — *laulyam lālasāmayī*, arba didžiulis noras.

Kalbėti žymesnes maldas

Didieji mokslo žinovai teigia, kad „Bhagavad-gītoje“ daug autorizuotų maldų, ypač Vienuoliktame skyriuje, kur Arjuna meldžiasi Viešpaties visatos pavidalui. Visi „Gautamīya-tantros“ posmai iš esmės irgi yra maldos. „Śrīmad-Bhāgavatam“ randame šimtus maldų Viešpačiui. Taigi bhakta pasirenka kurias nors šių maldų ir garsiai jas deklamuoja. Štai kaip „Skanda Purānoje“ pabrėžiama šių maldų didybė: „Bhaktoms, kurių lūpas puošia nenutrūkstama malda Viešpačiui Kṛṣṇai, visuomet rodo savo pagarbą net didieji šventieji ir išminčiai. Tokius bhaktas garbina net pusdieviai”.

Menkos nuovokos žmonės dėl materialios naudos labiau linkę garbinti įvairius pusdievius, o ne Kṛṣṇą. Bet čia pasakyta, kad bhaktą, kuris nenutrūkstamai meldžiasi Viešpačiui, garbina net patys pusdieviai. Tyram bhaktai nėra ko prašyti pas jokių pusdievį, priešingai, tai pusdieviai stengiasi paaukoti savo maldas tyriems bhaktoms.

„Nṛsīṃha Purānoje“ sakoma: „Nėra jokių abejonių, kad kiekvienas, kas ateina prie Viešpaties Kṛṣṇos Dievybės ir kalba įvairias maldas, tuojau pat išsivaduoja iš atoveikio už visus nuodėmingus darbus ir įgyja teisę įžengti į Vaikuṅṭhaloką”.

Ragauti prasādą

„Padma Purānoje“ yra labai specifiškas fragmentas: „Žmogus, kuris gerbia *prasādą* bei reguliariai jį valgo (ne priešais Dievybę) ir geria *caraṇāmṛtą* [vandenį, sumaišytą su *tulasī* medelio sėklomis ir pasiūlytą Viešpaties lotoso pėdoms], tuojau pat paragauna dorovingų darbų vaisių, kurie paprastai pasiekiami tik atlikus dešimt tūkstančių ritualinių aukojimų”.

Gerti caraṇāmṛtą

Caraṇāmṛta gaunama rytais, kai Viešpats prieš aprenkiant maudomas. Sumaišytas su kvepalais ir gėlėmis vanduo, nutekėjęs Jo lotoso pėdomis, sumaišomas su jogurtu. Taigi *caraṇāmṛta* turi ne tik nuostabų skonį, bet

ir milžinišką dvasinę vertę. „Padma Purāņoje” pasakojama, kad net tas, kuris niekuomet nedavė išmaldos, niekad nerengė didžiulio aukojimo, nestudijavo Vedų ir negarbino Viešpaties, arba, kitaip sakant, niekada neatliko jokio dorovingo darbo, gerdamas šventykloje laikomą *caranāmṛtą*, gauna teisę įžengti į Dievo karalystę. Šventyklose *caranāmṛtą* įprasta laikyti dideliame inde. Bhaktos, atėję aplankyti šventyklos ir išreikšti pagarbos Dievybei, nuolankiai nuryja tris *caranāmṛtos* lašus ir būna laimingi, nes pajunta transcendentinę palaimą.

Uostyti smilkalus ir gėles, aukotus Dievybei

„Hari-bhakti-sudhodayoje” kalbama apie smilkalų aukojimą šventykloje: „Uostydami puikų Dievybei paaukotų smilkalų kvapą šventykloje, bhaktos pagyja nuo apsinuodijimo materijos nešvarybėmis lygiai taip, kaip pagyjama nuo gyvatės įkandimo, uostant paskirtas gydomasias žoles”. Aiškinant šį posmą, reikia pažymėti, kad džiuņglėse auga žolė, kurią žiniuoniai moka panaudoti gyvatės įkaštam žmogui atgaivinti. Pauosčiusi tos žolės, auka tuoj pat atsigauņa — gyvatės nuodai jos nebeveikia. Tas pats nutinka ir žmogui, kuris atėjo aplankyti šventyklos ir įkvėpė Dievybei paaukotų smilkalų kvapo. Jis tuoj pat išsigydo nuo visų materijos nešvarybių.

Atėjęs į šventyklą, kiekvienas bhakta ką nors aukoja: vaisių, smilkalų, gėlių, etc. Jei žmogus negali paaukoti pinigų, jis aukoja ką nors kita. Indijoje įprasta, kad vyrai ir moterys, rytais eidami į šventyklas, atneša kas ko gali. Galima siūlyti net žiupsnelį ryžių ar miltų. Egzistuoja griežta taisyklė, kad, neturint ko nors paaukoti, negalima eiti pas šventą žmogų arba lankyti Dievybių šventykloje. Auka gali būti ir labai kukli, ir, priešingai, — neįkainojama. Galima aukoti gėlę, keletą vaisių, vandens — kas tik įmanoma ir kiek galima. Taigi, kai bhakta ryte ateina į šventyklą paaukoti ką nors Dievybei, jis neišvengiamai įkvėpia gardaus smilkalų kvapo ir išsyk apsivalo nuo materialios egzistencijos nuodų poveikio.

„Tantra-śāstra” teigia: „Jei šventykloje žmogaus uoslę pasiekia Dievybei paaukotos girliandos kvapas, jo potraukis nuodėmingiems darbams tuoj pat išnyksta. O žmogus, kuris nėra nusidėjęs, įkvėpdamas paaukotų gėlių kvapą, iš *māyāvādžio* [impersonalisto] lygio pakyla į bhaktos”. Tokių pavyzdžių daug; bene ryškiausias jų — keturių Kumārų atsivertimas. Jie buvo impersonalistai *māyāvādžiai*, bet po to, kai šventykloje įkvėpė paaukotų gėlių bei smilkalų kvapo, atsivertė į bhaktas. Pacituotas posmas rodo, kad *māyāvādžiai*, arba impersonalistai, kažkiek yra užsiteršę. Jie nėra tyri.

„Śrīmad-Bhāgavatam” patvirtina tą mintį: „Kas nenusiplovė atoveikio už visus nuodėmingus darbus, tas negali būti tyras bhakta. Tyras bhakta jau neabejoja Dievo Asmens viršenybe, todėl įsitraukia į Kṛṣṇos sąmonę ir atsidavimo tarnybą”. Apie tai skelbia ir „Agastya-saṁhitā”: „Kad mūsų uoslė apsivalytų nuo nešvaros, turime uostyti gėles, šventykloje paauskotas Kṛṣṇai”.

Liestis prie Dievybės

„Viṣṇu-dharmottaroje” sakoma apie prisilietimą prie Viešpaties lotoso pėdų: „Tik tas, kuris yra iššventintas į *vaiṣṇavas* ir atlieka atsidavimo tarnybą Kṛṣṇos sąmonėje, turi teisę prisiliesti prie Dievybės kūno”. Gandžio politinio judėjimo laikais Indijoje buvo varoma reformistinė agitacija, kadangi pagal Vedų reikalavimus žemųjų klasių žmonėms, tokiems, kaip gatvių šlavėjai ir *caṇḍālos*, buvo draudžiama įeiti į šventyklą. Dėl žemųjų polinkių, kurie jiems būdingi, toks draudimas išties egzistuoja, bet, kita vertus, žemųjų klasių atstovams suteikta galimybė pakilti į atsidavimo tarnybos aukštumas, bendraujant su tyrais bhaktomis. Tobulėti neuždrausta jokios kilmės žmogui, tačiau visų pirma reikia apsivalyti. Apsivalymo procesas būtinas. Gandis norėjo labai lengvos išeities — apvalyti juos, pavadindamas juos išgalvotu vardu *hari-jana* („Dievo vaikai”). Dėl to tarp šventyklų šeiminkų ir Gandžio šalininkų ilgai vyko arši kova.

Bet, šiaip ar taip, visi raštai skelbia vieną įstatymą: „Į šventyklą gali įeiti tik tas, kuris apsivalė”. Tokia yra tvarka. Ne visi, o tik tie, kas tinkamai inicijuoti ir kas tinkamai laikosi taisyklių, gali įeiti į šventyklą ir prisiliesti prie Dievybės. O kas, laikydamasis reguliatyvių principų, prisiliečia prie Dievybės, tas išsyk nusiplauna materialių nuodėmių purvą ir visi jo norai bematant išsipildo.

Žvelgti į Dievybę

„Varāha Purāṇoje” yra eilutės, kurios aukština žvelgimą į Śrī Kṛṣṇos Dievybę šventykloje. Šioje Purāṇoje vienas bhakta sako: „Brangus Vasundharā, kas nuvyksta į Vṛndāvaną ir pamato Govindadevos Dievybę, tas yra atleidžiamas nuo Yamarājos teismo ir gauna leidimą įžengti į aukščiausią planetų sistemą, kurioje gyvena pusdieviai”. Tai reiškia, kad net paprastas žmogus, nuvykęs į Vṛndāvaną iš smalsumo ir atsitiktinai apsilankęs šventykloje, — ypač tai liečia Govindadevos šventyklą, — jei ir nepakyla į dvasinę karalystę, tai būtinai pasikelia bent į aukštesniąsias planetų sistemas. Vadinas, pakanka aplankyti Govindos Dievybę Vṛndāvanoje, kad pasiektume dorovingo gyvenimo aukštumą.

Atlikti āratī ir švėsti Viešpaties šventes

„Skanda Purāṇa” taip nusako naudą, kuri gaunama, stebint Dievybės āratī (garbinimą): „Jei žmogus mato Viešpaties veidą per āratī, jis išva-duojamas nuo atoveikio už visas nuodėmes, kurios susikaupė per daugybę tūkstančių ir milijonų metų. Jam atleidžiamas net *brāhmaṇos* nužudymas ir kitokie neleistini poelgiai”.

Kaip jau buvo aiškinta, yra daug švenčių, kurias reikia švėsti: Kṛṣṇos gimtadienis, Viešpaties Rāmacandros gimtadienis, kai kurių įžymiųjų *vaišnavų* gimtadieniai, Jhulana-yātros apeigos, kai Viešpats supamas sūpynėse, Dola-yātrā (Viešpaties žaidimai kovo mėnesį) ir t.t. Per visas šventes Viešpats keliamas į iškilmių vežimą ir vežiojamas miesto gatvėmis, kad žmonės galėtų Jį pamatyti ir gauti tokią pat naudą, kaip ir aplankius šventyklą. „Bhaviṣya Purāṇoje” pasakyta: „Net *caṇḍāla* [šunėdis] priskiriamas prie Viṣṇu palydovų, jeigu jis vien iš smalsumo pamato per šias šventes vežimu keliaujantį Viešpatį”.

„Agni Purāṇa” sako: „Kiekvienas, kas džiūgaudamas stebi, kaip Viešpats garbinamas šventykloje, pasieks *kriyā-yogos* rezultatų, kurie aprašyti „Pañcarātros” šventraštyje”. *Kriyā-yoga* — tai sistema, kurios praktika primena atsidavimo tarnybą, tačiau iš esmės ji skirta mistinės *yogos* pasekėjams. Kitaip sakant, per laipsnišką *kriyā-yogos* procesą *yogai* mistikai galų gale pasiekia atsidavimo tarnybos Viešpačiui lygį.

Klausymosi ir atsiminimo metodika

Klausymasis

Kr̥ṣṇos sąmonė ir atsidavimo tarnyba prasideda nuo klausymosi, sanskrito kalba vadinamo *śravanam*. Visiems žmonėms reikia suteikti galimybę prisijungti prie grupių, atliekančių atsidavimo tarnybą, kad jie galėtų klausytis. Pažangai Kr̥ṣṇos sąmonėje tai labai svarbu. Kai žmogus per savo klausos aparatą priima transcendentinius virpesius, jis gali labai greit apsisvalyti ir išgryninti širdį. Viešpats Caitanya teigė, kad klausytis transcendentinių garsų labai svarbu. Jų klausymasis išgrynina užsiteršusios sielos širdį, ir per trumpą laiką ji pasiekia tinkamą lygį, kad galėtų pradėti atsidavimo tarnybą ir suvokti Kr̥ṣṇos sąmonę.

Apie klausymosi svarbą gražiai pasakyta „Garuḍa Purāṇoje“: „Sąlygotas gyvenimas materialiam pasaulyje panašus į gyvatės įgelto ir gulinčio be sąmonės žmogaus būklę: abi nesąmoningumo būklės nutraukiamos *mantr*os garsais“. Gyvatės įgeltas žmogus nemiršta vietoje, pirmiausia jis netenka sąmonės ir kurį laiką būna komos būklėje. Visi šio materialaus pasaulio gyventojai miega tarytum gyvatės įgelti, nesuvokdami savo tikrojo „aš“, t.y. tikrosios savo pareigos ir savitarpio santykių su Dievu. Taigi materialistinis gyvenimas — tai būklė, kai žmogų yra įgėlus *māy*os, arba iliuzijos, gyvatė. Jis neturi Kr̥ṣṇos sąmonės, todėl, galima sakyti, yra miręs. Tačiau žmogus, kurį mirtinai įgėlė gyvatė, gražinamas į sąmonę, giedant tam tikrą *mantr*ą. Šį darbą gali atlikti prityrę *mantr*ų giedotojai. Lygiai taip iš gilios nesąmoningumo būklės — materialaus gyvenimo — žmogus sugrįžta į Kr̥ṣṇos sąmonę, klausydamasis *mahā-mantr*os: Hare Kr̥ṣṇa, Hare Kr̥ṣṇa, Kr̥ṣṇa Kr̥ṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare.

Ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 29 skyriaus 40 posme Śukadeva Gosvāmī aiškina Mahārājai Parīkṣitui, kaip svarbu klausytis apie Viešpaties žaidimus: „Brangus karaliau, žmogus turėtų gyventi ten, kur

didieji *ācāryos* [šventieji mokytojai] kalba apie transcendentinius Viešpaties darbus, ir atverti klausą nektaro upei, kuri srūva iš mėnulio šviesumo didžiųjų asmenybių veidų. Jei žmogus noriai klausysis tokių transcendentinių garsų, jam daugiau nebeteks kęsti materialaus alkio, troškulio, baimės ir sielvarto, taip pat jis išsivaduos iš materialios būties iliuzijų”.

Bc to, ši klausymosi metoda Šrī Caitanya Mahāprabhu rekomendavo kaip savęs realizacijos būdą Kali amžiuje. Šiame amžiuje pernelyg sunku griežtai laikytis reguliatyvių principų ir studijuoti Vedas — daryti tai, kas buvo rekomenduojama anksčiau. Tačiau jei žmogus atvers klausą didžiųjų bhaktų ir *ācāryų* žodžiams, kuriuos jie kalba, jau vien tai išlaisvins jį iš materijos nešvaros. Todėl Caitanya Mahāprabhu kiekvienam žmogui pataria paprasčiausiai klausytis autoritetų, kurie iš tikrųjų yra Viešpaties bhaktos. Jei klausysimės žmonių, kurie *mantrų* giedojimą pavertė savo profesija, klausymasis nebus veiksmingas. Bet kai klausysimės tų, kurie jau pasiekė savęs realizaciją, tuomet į mūsų ausis liesis nektaro upės, panašios į tas, kurios teka Mėnulio planetoje. Tokia yra aukščiau pateikto posmo metaforos esmė.

„Bhagavad-gītoje” pasakyta: „Užmiršti savo materialius troškimus materialistas tegali, pasiekęs Kṛṣṇos sąmonę”. Neįmanoma atsisakyti žemų polinkių, nesuradus aukštesnių. Materialiame pasaulyje visi pasinėrę į iliuzinę žemesnės energijos veiklą, tačiau, gavę progos pajusti aukštesnės Kṛṣṇos energijos darbų skonį, žmonės užmiršta visus menkesnius malonumus. Materialistui Kṛṣṇos žodžiai Kurukšetros mūšio lauke atrodo tik kaip dviejų draugų pasikalbėjimas, bet iš tikrųjų tai — nektaro upė, srūvanti iš Kṛṣṇos lūpų. Arjuna atvėrė klausą Kṛṣṇos žodžiams ir taip buvo išvadotas nuo visų iliuzinių materialių problemų.

Dvyliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 3 skyriaus 15 posme pasakyta: „Žmogus, kuris trokšta tyrai su atsidavimu tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai, šlovinamam transcendentiniais garso virpesiais, turi nuolat klausytis apie Jo šlovę ir transcendentines savybes. Toks klausymasis sunaikins jo širdyje visokį blogį”.

Laukti Viešpaties malonės

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 8 posme pasakyta: „Brangus Viešpatie, kiekvienas, kas, neprarasdamas vilties laukia Tavo nepriežastinės malonės ir toliau kenčia atoveikį už praeities piktadarystes, bet iš visos širdies pagarbiai Tau lenkiasi, tikrai vertas išsivaduoti, nes tai jo teisėtas noras”.

Šiais „Śrīmad-Bhāgavatam” žodžiais turi vadovautis visi bhaktos. Bhakta nesitiki, kad bus tuojau pat išgelbėtas nuo atoveikio už savo praeities nuodėmes. Tokį atoveikį patiria kiekviena sąlygota siela, nes materialinė egzistencija — tai begalinė virtinė kančių ir malonumų, kuriuos lemia praeities darbai. Kai žmogus nutraukia materialią veiklą, jis daugiau nebegimsta. Tai įmanoma tik pradėjus veikti Kṛṣṇos sąmonėje, nes Kṛṣṇos sąmonės veikla nesukelia atoveikių. Ir kai tik žmogus pradeda tobulai veikti Kṛṣṇos sąmonėje, jis nebegimsta materialiam pasaulyje. Todėl bhakta, dar ne visiškai išsivadavęs nuo atoveikių, turi susikaupęs tęsti savo veiklą Kṛṣṇos sąmonėje, nepaisydamas daugybės galimų kliūčių. Iškilus kliūtims, jis turėtų prisiminti Kṛṣṇą ir tikėtis Jo malonės. Tai vicintelė paguoda. Jei bhakta eina gyvenimo keliu taip nusiteikęs, jo laukia Viešpaties buveinė. Tokiais darbais jis užsitarnauja teisę įžengti į Dievo karalystę. Tikslus žodis, pavartotas šiame posme — *dāya-bhāk*. Žodis *dāya-bhāk* reiškia, kad sūnus teisėtai paveldi tėvo turtą. Taip ir tyras bhakta, kuris atlieka Kṛṣṇos sąmonės pareigas ir pasiruošęs bet kokiems išbandymams, turi teisę įžengti į transcendentinę karalystę.

Atsiminimas

Jei žmogus koku nors būdu mintyse užmezga nenutrūkstamą ryšį su Kṛṣṇa, toksai ryšys vadinasi atsiminimas. Apie atsiminimą gražiai pasakyta „Viṣṇu Purāṇoje”: „Tiesiog prisimindamos Aukščiausiąjį Dievo Asmenį, visos gyvos esybės užsitarnauja gerą lemtį. Todėl tebūnie man leista nuolatos atminti Viešpatį — negimusį ir amžiną”. „Padma Purāṇa” atsiminimą aiškina taip: „Tebus man leista žemai nusilenkti Aukščiausiam Viešpačiui Kṛṣṇai, nes žmogus, atmindamas Jį mirties valandą ar prisimindamas visą savo gyvenimą, išsivaduoja iš atoveikio už visas nuodėmes”.

Meditacija

Medituoti — tai užimti protą mintimis apie Viešpaties pavidalą, Viešpaties savybes, Viešpaties darbus ir tarnybą Viešpačiui. Meditacija nėra koks impersonalizmo ar voidizmo metodas. Pasak Vedų raštų, meditavimo objektas visada yra Viṣṇu pavidalas.

„Nṛsīmha Purāṇoje” taip kalbama apie meditavimą į Viešpaties pavidalą: „Meditacija, susikaupiant į Aukščiausio Dievo Asmens lotoso pėdas, — tai transcendentinis veiksmas, kuris yra aukščiau materialaus skausmo ir malonumų. Medituodamas net pats didžiausias niekšas gali išvengti atoveikio už visas gyvenime padarytas nuodėmes”.

„Višnu-dharmoje” yra tokie žodžiai apie transcendentinių Viešpaties savybių meditavimą: „Žmonės, nuolat gyvenantys Kṛṣṇos sąmonėje ir prisimenantys transcendentines Viešpaties savybes, išsivaduoja iš atoveikio už visus nuodėmingus darbus ir apsisalę pelno teisę įžengti į Dievo karalystę”. Kitaip sakant, įžengti į Dievo karalystę tol neįmanoma, kol neišsivaduojame iš atoveikio už nuodėmes. Atoveikio už nuodėmes galima išvengti paprasčiausiai prisimenant Viešpaties pavidalą, savybes, žaidimus, etc.

„Padma Purāṇa” apie Viešpaties darbų atsiminimą kalba: „Žmogus, nuolat medituojantis žavius Viešpaties žaidimus ir stebuklingus darbus, be abejonės, išsivaduoja iš visų materijos nešvarybių”.

Kai kurios Purāṇos liudija, kad tercikia medituoti atsidavimo tarnybos veiksmus, kad pasiektume trokštamą tikslą ir akis į akį išvystume Aukščiausią Dievo Asmenį. Ta proga „Brahma-vaivarta Purāṇa” pasakoja istoriją apie *brāhmaṇa* iš Pratiṣṭhānapuros miesto (Pietų Indija), kuris, nors ir buvo neturtingas, tačiau dėl nieko nesielvartavo. Jis buvo įsitikinęs, jog pinigų ir kitų gėrybių stokoja dėl praeities piktų darbų ir dėl to, kad taip panoro Kṛṣṇa. Taigi jis visiškai nesisielojo dėl savo neturto bei materialios padėties ir gyveno labai taikiai. Jis buvo labai nuoširdus ir kartais eidavo pasiklausti paskaitų, kurias skaitydavo tobulos, savęs realizaciją pasiekusios sielos. Kartą tokio susitikimo metu, nuolankiai klausydamas apie *vaiṣṇavų* pareigas, jis sužinojo, kad atsidavimo tarnybą galima atlikti ir medituojant. Žodžiu, jei žmogus negali tokios tarnybos atlikti fiziškai, jis gali medituoti *vaiṣṇavų* veiksmus ir taip pasiekti tą patį tikslą. Kadangi *brāhmaṇa* nebuvo turtingas, jis nutarė mintyse atlikti prabangią karališkąją atsidavimo tarnybos ceremoniją. Savo tarnybą *brāhmaṇa* pradėdavo taip.

Jis maudydavosi Godāvārī upėje. Išsimaudęs sėdavo atokioje vietoje ant upės kranto ir, atlikdamas *prāṇāyāmos* pratimus (įprastus *yogų* kvėpavimo pratimus), susikaupdavo. Kvėpavimo pratimai skirti mechaniškai nukreipti protą į kurią nors objektą. Toks yra kvėpavimo pratimų, taip pat įvairių *yogos* sėdimų pozų rezultatas. Kitados net paprasčiausias žmogus mokėjo susikaupti ir nuolat atminti Viešpatį, taigi tą patį darė ir *brāhmaṇa*. Giliai susikaupęs mintimis į Viešpaties pavidalą, jis įsivaizdavo, kad rengia Viešpatį brangiaisiais rūbais, puošia Jį brangenybėmis, uždeda Jam šalmą ir kitus atributus. Po to jis žemai nusilenkia Viešpačiui. Aprengęs Viešpatį, jis įsivaizduoja, kad labai kruopščiai išplauna šventyklą. Po to pasiima auginsius ir sidabrinčius ašočius ir eina prie upės pasemti švento vandens. Jis semia vandenį vienu metu ne tik iš Godāvārī, bet ir iš Ganges, Yamunos, Narmados ir Kāverī upių. Įprasta, kad Viešpaties garbini-

mo metu *vaišnava* vandenį iš tų upių semia kalbėdamas *mantras*. Tačiau šis *brāhmaṇa*, užuot kalbėjęs *mantrą*, įsivaizdavo, kad auksiniais ir sidabriniais ašočiais jis iš tikrųjų semiasi tų upių vandens. Po to jis renka viską, ko reikia garbinimui — gėles, vaisius, smilkalus ir sandalmedžio pastą. Padeda visa tai prieš Viešpatį. Vandenį, gėles ir kvapiuosius smilkalus bei sandalmedžio pastą jis labai gražiai pasiūlo Dievybėms, kad suteiktų Joms malonumo. Tada jis atlieka *ārati* ir užbaigia visus darbus, kaip to reikalauja garbinimo taisyklės.

Šias apeigas jis atlikdavo kasdien kaip įprastines pareigas, ir tai truko daugelį metų. Ir štai kartą, meditacijos metu, *brāhmaṇa* įsivaizdavo, kad pagamino ir paaukojo Dievybėms pienišką saldžių ryžių patiekalą. Tačiau jis buvo nepatenkintas savo auka, nes saldžius ryžius jis buvo ką tik pagaminęs, ir todėl ryžiai buvo pernelyg karšti. (Šį patiekalą — saldžius ryžius reikėtų valgyti šaltus. Kuo saldūs ryžiai šaltesni, tuo jie gardesni.) Tad kadangi saldžius ryžius *brāhmaṇa* buvo ką tik pagaminęs, jis norėjo juos paliesti ir sužinoti, ar Viešpats jau gali ragauti. Tačiau, vos prisilietęs prie puodo, jis tuoj pat nudegė pirštą. Taip jo meditacija nutrūko. Pažvelgęs į pirštą, jis su nuostaba išvydo nudegimo žymes ir niekaip negalėjo atsistebėti, kaip tai nutiko. Saldžių ryžių puodą jis lietė mintyse, todėl jam net nedingtelėjo, kad pirštas iš tikrųjų nudegs.

Taip jam bemažtant, Viešpats Nārāyaṇa, būdamas su sėkmės deive Lakṣmī Vaikuṅṭhoje, ėmė linksmi šypsotis. Lydėjusios Viešpatį sėkmės deivės tai pastebėjo ir ėmė smalsauti, kodėl Viešpats Nārāyaṇa šypsosi. Tačiau Viešpats nepatenkino jų smalsumo, o tuoj pat pasiuntė atvesti *brāhmaṇos*. Siųstu iš Vaikuṅṭhos lėktuvu *brāhmaṇa* buvo bematant pristatytas pas Viešpatį Nārāyaṇą. Kai *brāhmaṇa* stojo prieš sėkmės deives ir Viešpatį, Viešpats Nārāyaṇa viską papasakojo. Po to laimingajam *brāhmaṇai* buvo leista visiems laikams pasilikti Vaikuṅṭhoje ir bendrauti su Viešpačiu bei Jo sėkmės deivėmis. Šis nutikimas rodo, kad Viešpats, nors ir gyvena Savo buveinėje, apima visą pasaulį. Būdamas Vaikuṅṭhoje, Jis kartu buvo ir *brāhmaṇos* širdyje, kai šis meditavo atliekams atsidavimo tarnybą. Taigi galime suprasti, jog Viešpats priima net tai, ką bhakta aukoja Jam medituodamas, ir tokia auka padeda mums pasiekti trokštamų rezultatų.

Transcendentinės tarnybos aspektai

Tarnystė

Karmių (žmonių, dirbančių dėl naudos) nuomone, tarnystė — tai *karmos* rezultatų aukojimas. Tačiau *vaišnavų ācāryos*, tokie, kaip Rūpa Gosvāmī, moko, kad tarnystė — tai nuolat kaip nors patarnauti Viešpačiui.

„Skanda Purāṇa” sako, kad bhaktomis vadinami tie, kurie yra prisirišę prie ritualinių veiksmų, keturių visuomeninio gyvenimo ir keturių dvasinio gyvenimo skyrių. Tačiau kai bhaktos tiesiogiai tarnauja Viešpačiui, jie yra *bhāgavatos*, arba tyri bhaktos. Žmonės, kurie užsiima karmine veikla, t.y. atlieka savo pareigas, nurodytas keturiems visuomeninio ir dvasinio gyvenimo skyriams, iš tiesų nėra tyri bhaktos. Ir vis dėlto jie laikomi bhaktomis, nes aukoja savo veiklos vaisius Viešpačiui. Kai žmogus, neturėdamas materialaus noro, veikia spontaniškai, iš meilės Dievui, jis turi būti pripažintas tyru bhakta. Susilietusios su materialiu pasauliu, visos sąlygotos sielos užsidega didesniu ar mažesniu noru viešpatauti materialioje gamtoje. *Varnāśramos* sistema ir į ją įeinančios nurodytos pareigos taip sumanytos, kad trokštanti tenkinti jusles sąlygota siela gali patogiai gyventi materialiam pasaulyje ir kartu pasiekti dvasinį savęs suvokimą. *Varnų* ir *āśramų* taisyklės nurodo daug veiklos rūšių, kurios priskiriamos atsidavimo tarnybai Kṛṣṇos sąmonėje. Bhaktos, turintys šeimą, atlieka ir Vedų ritualus, ir nurodytas atsidavimo tarnybos pareigas, nes ir Vedų ritualų, ir atsidavimo tarnybos tikslas — patenkinti Kṛṣṇą. Kai vedęs bhakta atlieka kurias nors Vedų ritualines pareigas, jis tai daro Kṛṣṇai patenkinti. Kaip jau sakėme, atsidavimo tarnybą laikomas bet koks veiksmas, atliekamas Aukščiausiam Dievo Asmeniui patenkinti.

Śrīla Rūpa Gosvāmī apibūdina žmogų, kuris jau gali užsiimti atsidavimo tarnyba. Jis sako, kad pradedantieji, arba neofitai, išsiugdę nors truputį meilės Dievui, tuo mažiau domisi veiksmis, skirtais juslėms tenkinti, kuo tvirtesnis jų atsidavimas. Bet jei kažkoks potraukis tenkinti jusles

vis dėlto išlieka, šios veiklos rezultatus reikia aukoti Kṛṣṇai. Tai vadina si tarnystė Viešpačiui, kai Viešpats — šeimininkas, o tas, kuris veikia, — tarnas.

„Nārādiya Purāṇoje” kalbama apie tokios tarnystės transcendentalumą. Joje pasakyta, kad žmogus, kuris nuolat vykdo atsidavimo tarnybą kūnu, protu ir žodžiais, arba jos net nevykdo, o tik nori vykdyti, yra laikomas išsivadavusiu.

Atsidavimo tarnyba draugystės būsenoje

Atsidavimo tarnybą draugystės būsenoje galima skirti į dvi kategorijas: kai veikiama artimo Viešpaties tarno arba geradarijo vaidmenyje. Bhakta, neabejojantis atsidavimo tarnybos Viešpačiui veiksmingumu, nuosekliai laikosi jos taisyklių ir tiki, kad pasieks transcendentinio gyvenimo lygmenį. Antrasis atsidavimo draugystės tipas — tapti Aukščiausio Dievo Asmens geradariu. „Bhagavad-gītoje” pasakyta, kad pamokslininką Viešpats laiko Savo brangiausiu tarnu. Kiekvienas, kas skelbia visai žmonijai slaptinę „Gītos” žinią, yra Kṛṣṇai toks brangus, kad tarp žmonių nėra jam lygių.

„Mahābhāratoje” Draupadī sako: „Brangus Govinda, Tu žadi, kad Tavo bhakta niekada nepažus. Aš Tavo žodžiais tikiu, todėl visose negandose atsimenu juos ir jais gyvenu”. Draupadī ir penki jos vyrai, Pāṇḍavos, žiauriai kentėjo nuo savo pusbrolio Duryodhanos ir kitų skriaudėjų. Jie kentėjo taip stipriai, kad net Bhīsmadeva, visą gyvenimą buvęs *brahmacāris* ir didis karys, prisiminęs juos pravirkdavo. Jį visada stebino tai, kad nors Pāṇḍavos buvo tokie dorybingi, Draupadī, galima sakyti, pati sėkmės deivė, o Kṛṣṇa — jų draugas, vis dėlto jiems teko iškentėti tokias baisias negandas. Bet kad ir didžiulės buvo tos negandos, Draupadī jos nepalaužė. Ji žinojo, kad galų gale jie bus išgelbėti, nes Kṛṣṇa — jų draugas.

Analogišką teiginį rasime Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 53 posme, kur karaliaus Rṣabhos sūnus Havi kreipiasi į Mahārājā Nimi: „Brangus karaliau, žmogus, kuris nė akimirksni nesiliauja tarnavęs Aukščiausio Asmens lotoso pėdoms (o taip tarnauti trokšta net tokie didieji pusdieviai, kaip Indra) ir tvirtai tiki, kad pasaulyje daugiau nėra ko garbinti ir trokšti, vadinamas pirmos klasės bhakta”.

Śrī Rūpa Gosvāmī sako, kad bhakta neofitas, kuris išsiugdė kad ir nedidelę meilę Dievui, yra tikrai perspektyvus kandidatas užsiimti atsidavimo tarnyba. Kai jo atsidavimo tarnyba įgauna tvirtumo, šis jo padėties tvirtumas tampa slaptinę jo atsidavimo tarnybos dalimi.

Pasitaiko atvejų, kai šventykoje tyras bhakta išsitiesia ant grindų, kad tarnautų Viešpačiui kaip Jo artimas draugas. Tokį draugišką bhaktos elgesį galima laikyti *rāgānuga* — spontanišku. Nors, pagal taisykles, Aukščiausio Dievo Asmens šventykoje gulėti ant grindų nedera, tokią spontanišką meilę Dievui galėtume vadinti atsidavimo tarnyba draugystės būsenoje.

Viską paaukoti Viešpačiui

Apie visišką paklusimą (pasiaukojimą) gražiai pasakyta Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 29 skyriaus 34 posme, kur Viešpats kalba: „Žmogų, kuris visiškai paklūsta Man ir atsisako bet kokios kitos veiklos, išskyrus atsidavimo tarnybą, globoju Aš Pats ir ši, ir ateinantį gyvenimą. Kitaip sakant, Aš noriu padėti Jam kuo greičiau tobulėti dvasiniame gyvenime. Galima tvirtinti, kad toks žmogus jau pasiekė *sārṣṭi* lygį [turi tokius pat, kaip Viešpaties turtus]“. „Bhagavad-gītoje“ patvirtinama: kai tik žmogus pasišvenčia Kṛṣṇos lotoso pėdoms, Kṛṣṇa ima juo rūpintis ir laiduoja apsaugą nuo atoveikio už visas nuodėmes. Taip pat Jis moko ir iš vidaus, kad bhakta galėtų sparčiai žengti dvasinio tobulėjimo keliu.

Toks visiškas savojo „aš“ paaukojimas vadinamas *ātma-nivedana*. Įvairūs autoritetingi šaltiniai žodį „aš“ aiškina įvairiai. Kartais „aš“ siejamas su dvasiniu asmenybės pradū, arba siela, o kartais — su protu ar kūnu. Tad visiškai paklusti Viešpačiui — reiškia atiduoti Jam ne tik savo dvasinį „aš“ (sielą), bet ir paaukoti Viešpaties tarnystei savo protą bei kūną. Apie tai Śrīla Bhaktivinoda Thākura gieda nuostabią giesmę. Kreipdamasis į Viešpatį kaip visiškai atsidavusi siela, jis sako: „Brangus Viešpatie, aukoju Tavo tarnystei viską, ką turiu — protą, šeimos reikalus, savo kūną. Su šia auka gali elgtis kaip tinkamas. Tu — aukščiausiasis visa ko savininkas, todėl gali mane užmušti arba apsaugoti, — kaip pageidausi. Visa valdžia Tavo rankose. Man nėra į ką reikšti savo teisių“.

Panašią mintį savo maldose Viešpačiui išreiškė Śrī Yāmunācārya. Jis kalbėjo: „Brangus Viešpatie, aš galiu gyventi įvairiuose kūnuose — ir žmogaus, ir pusdievio, tačiau man nerūpi; kokį pavidalą gausiu, nes šie kūnai tėra antrinis trijų materialios gamtos *gunų* produktas; aš, jų savininkas, atsiduodu Tavo valiai“.

„Hari-bhakti-vivekoje“ pasakyta, kaip galima paklusti Viešpačiui, paaukojant Jam savo kūną. Ten bhakta sako: „Brangus Viešpatie, kaip parduotam gyvuliui nereikia rūpintis iš ko gyventi, taip ir aš, atidavęs savo sielą ir kūną į Tavo rankas, daugiau nebesirūpinu, kaip ir iš ko gyvensiu“. Žodžiu, žmogui nereikia sukti galvos dėl savo paties ar šeimos pragyve-

nimo šaltinių. Jei žmogus yra atsidavęs visu kūnu ir siela, jis turi nuolat atminti, kad vienintelis jo rūpestis — atsidavimo tarnyba Viešpačiui.

Śrīla Rūpa Gosvāmī sako, kad atsidavimo tarnyba draugystės būsenoje ir atsidavimo tarnyba paklusus (pasiaukojus) Viešpačiui — tai du tikrai sudėtingi keliai. Todėl tokie savitarpio santykiai su Viešpačiu labai reti. Abu šiuos kelius labai lengvai įveikia tik pažengę bhaktos. Tai reiškia, kad labai retai sutinkamas paklusimas Viešpačiui, kuriame reikštūsi ir nuoširdus ekstatinis atsidavimas. Tam reikia visiškai atsiduoti Viešpaties valiai.

Aukoti mėgstamus daiktus

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 11 skyriaus 41 posme Viešpats Kṛṣṇa sako Uddhavai: „Brangus drauge, jei žmogus paaukvoja Man tai, ką turi geriausia arba tai, ką labai mėgsta, jis turės amžiną naudą”.

Visus sumanymus skirti Kṛṣṇai

„Nārada-pañcarātroje” pasakyta, kaip elgtis įvairiose gyvenimo sferose, kad patenkintume Viešpatį. Tenai sakoma, kad žmogus, kuris išties atlieka atsidavimo tarnybą, neturėtų atsisakyti jokios veiklos. Jis turi atlikti ir apreikštųjų raštų nurodomą veiklą, ir veiklą, kuri yra jo pragyvenimo šaltinis. Kitaip sakant, bhakta atlieka ne tik nurodytas atsidavimo tarnybos pareigas, apie kurias kalba apreikštieji raštai, bet ir kasdienines savo Kṛṣṇos sąmonės pareigas. Pavyzdžiui, jei bhakta turi didelį ūkį ar gamyklą, materialios nuosavybės teikiamus vaisius jis gali aukoti Viešpaties tarnybai.

Būti paklususia, pasiaukojusia Viešpačiui siela

„Hari-bhakti-vilāsoje” apie paklusimą Viešpačiui pasakyta: „Brangus Viešpatie, kas pakluso Tau ir yra tvirtai įsitikinęs, jog priklauso Tau, ir iš tikrųjų įrodo tai savo kūnu, protu ir žodžiais, tas išties žino transcendentinės palaimos skonį”.

„Nṛsimha Purāṇoje” Viešpats Nṛsimhadeva teigia: „Kiekvienas, kuris meldžiasi Man ir randa Mano prieglobstį, tampa Mano globotiniu, ir Aš visad jį saugau nuo visų nelaimių”.

Tarnauti tulasī medeliui

Vienas iš „Skanda Purāṇos” tekstų labai išaukština *tulasī* medelį: „Tebūnie man leista nusilenkti *tulasī* medeliui, kuris gali tučtuojau sunaikinti galybes nuodėmių. Užtenka pažvelgti į šį medelį ar prie jo prisiliesti, ir

mus aplenks bet koks sielvartas ir ligos. Vien tik lenkiantis *tulasī* medeliui ir jį laistant, galima atsikratyti baimės prieš Yamarājos [mirties dievo, baudžiančio nusidėjėlius] teismą". Jei žmogus pasodina *tulasī* medelį, jis tikrai taps Viešpaties Kṛṣṇos bhakta. O kai *tulasī* lapeliai su atsidavimu aukojami Kṛṣṇos lotoso pėdoms, meilė Dievui atsiskleidžia visiškai.

Indijoje kiekvienas induizmo pasekėjas, net ir ne *vaiṣṇava*, *tulasī* medeliui skiria ypatingą dėmesį. Net dideliuose miestuose, kur auginti *tulasī* labai sunku, dažnai žmonės rūpestingai jį augina. Jie laisto jį ir lenkiasi jam, nes atsidavimo tarnyba *tulasī* medelio garbinimui skiria labai svarbią vietą.

„Skanda Purāṇoje” yra kitos eilutės apie *tulasī*: „*Tulasī* lemia tik gera. Matyti šį medelį, liestis prie jo, jį prisiminti, jam melstis bei lenktis, klausytis pasakojimų apie jį arba jį sodinti — visa tai atneša vien gėrį. Kas vienu šių būdų tarnauja *tulasī* medeliui, tas amžinai gyvena Vaikuṇṭhos pasaulyje”.

Tolimesni transcendentinės tarnybos aspektai

Klausytis apreikštųjų raštų

Pasak Rūpos Gosvāmī, knyga, kuri moko tobulėti atsidavimo tarnyboje, laikoma apreikštu šventraščiu. Śrīlos Madhvācāryos apibrėžimu, *apreikštasis šventraštis* nurodo tokias knygas, kaip „Rāmāyaṇa“, „Mahābhārata“, Purāṇos, Upaniṣados ir „Vedānta“, prie jų taip pat priskirtini visi raštai, kurie atitinka apreikštųjų šventraščių dvasią.

„Skanda Purāṇoje“ rasime teiginį: „Žmogus, kuris nuolat skaito knygas, skirtas *vaiṣṇavų* atsidavimo tarnybos kulto klausimams, yra šlovingiausias tarp žmonių, ir Viešpats Kṛṣṇa tikrai juo patenkintas. Jei žmogus namuose stropiai užlaiko tokias knygas ir reiškia visokeriopą pagarbą joms, jis išsivaduoja iš atoveikio už visas nuodėmes ir galų gale pelno pusdievių garbinimą“.

Nārada Muni taipgi pasakya: „Brangus Nārada, kai žmogus rašo *vaiṣṇavų* knygas ir turi jas namie, jo namuose gyvena Viešpats Nārāyaṇa“.

Dvyliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 13 skyriaus 15 posme pasakya: „Śrīmad-Bhāgavatam“ — visos „Vedāntos“ filosofijos esmė. Visi, kas vienaip ar kitaip pamėgsta skaityti „Śrīmad-Bhāgavatam“, nebenori skaityti jokių kitokių knygų. Kitaip sakant, žmogaus, kuris ragavo transcendentinės „Śrīmad-Bhāgavatam“ palaimos skonio, pasaulietinė rašliava jau nebepatenkins“.

Apsigyventi Mathuroje

„Varāha Purāṇoje“ yra žodžiai, aukštinantys Mathuros gyvenvietę, kurioje derėtų apsigyventi. Viešpats Varāha sako žemės gyventojams: „Bet kurį žmogų, kuriam patinka ne Mathurā, o kitos vietovės, neabejotinai užvaldys iliuzinė energija“. „Brahmāṇḍa Purāṇoje“ teigiama, kad vien prisilietimas prie šventos Mathuros žemės lygiavertis kelionei į šventas vietas visuose trijuose pasauliuose. Daugelis *sāstrų* (šventraščių) teigia, kad,

klausant apie Mathuros žemę, ją šlovinant, ilgintis jos, regint arba liečiant ją, gali išsipildyti visi troškimai.

Tarnauti bhaktoms

„Padma Purāņoje” gražiai pašlovinamas tarnavimas *vaiṣṇavoms*, arba bhaktoms. Šiame šventraštyje Viešpats Śiva sako Pārvatī: „Brangioji Pārvatī, yra įvairių garbinimo būdų, bet aukščiausiu iš jų laikomas Aukščiausio Dievo Asmens garbinimas. Tačiau Viešpaties bhaktų garbinimas aukštesnis ir už Viešpaties garbinimą”.

Panašiai teigiama Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 7 skyriaus 19 posme: „Tebūnie man leista nuoširdžiai tarnauti bhaktoms, nes, tarnaujant jiems, galima pasiekti tyrą atsidavimo tarnybą Viešpaties lotoso pėdoms. Tarnavimas bhaktoms sumažina materialius vargus ir išugdo mummyse gilią atsidavimo meilę Aukščiausiam Dievo Asmeniui”.

Analogiškai pasakyta ir „Skanda Purāņoje”: „Nors kartą pamačius žmogų, kurį puošia *tilakos* ženklas, simbolizuojantis kriauklę, diską, vėzdą ir lotosą, kurio galva padabinta *tulasī* medelio lapais, o kūnas — *gopī-candana*, galima išsivaduoti iš atoveikio už visas nuodėmes”.

Panašią mintį rasime Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 19 skyriaus 33 posme: „Jei žmogus aplanko bhaktą, prisiliečia prie jo lotoso pėdų arba pasiūlo jam atsisėsti, jis būtinai išsivaduoja iš atoveikio už visus nuodėmingus darbus. Tereikia prisiminti tokio *vaiṣṇavos* darbus, kad apsisvalytum kartu su visa šeima. O ką jau kalbėti apie tiesioginį tarnavimą jam”.

„Ādi Purāņoje” yra žodžiai, kuriais Pats Viešpats Kṛṣṇa kreipiasi į Arjuną: „Brangus Pārtha, kas teigia esąs Mano bhakta, tas nėra Mano bhakta. Tikrasis Mano bhakta tik tas, kuris laiko save Mano bhaktos bhakta”. Niekas negali tiesiogiai priartėti prie Aukščiausio Dievo Asmens. Jis pasiekiamas tik per tyrus bhaktas. Todėl *vaiṣṇavų* tvarka visų pirma reikalauja pasirinkti kurį nors bhaktą savo dvasiniu mokytoju ir jam tarnauti.

Śrī Rūpa Gosvāmī patikina, kad visas citatas iš įvairių šventraščių, kurios pateikiamos „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, pripažįsta didieji *ācāryos* ir Viešpaties bhaktos.

Tarnauti Viešpačiui, atsizvelgiant į savo padėtį

„Padma Purāņoje” teigiama, kad apeigas Viešpačiui reikia vykdyti pagal savo finansines galimybes. Visi turi atlikinėti įvairias apeigas ir švęsti Viešpačiui skirtas šventes, kiek tik leidžia galimybės.

Atlikti atsidavimo tarnybą Kārttikos mėnesį

Viena iš tokių svarbesnių apeigų yra Ūrja-vrata. Ūrja-vrata švenčiama Kārttikos mėnesį (spalis—lapkritis). Tada šventyklose, ypač Vṛndāvanoje, atliekama tam tikra programa — organizuojamas specialus Dāmodaros pavidalo Viešpaties garbinimas. „Dāmodara“ — tai Kṛṣṇa, motinos Yaśodos surištas virve. Sakoma, kad Dāmodaros, arba Kārttikos, mėnuo bhaktų branginamas kaip Pats Viešpats Dāmodara.

Vykdyti atsidavimo tarnybą Kārttikos mėnesį, Ūrja-vratos metu, ypač patartina Mathuroje. Daugelis bhaktų iki šiol laikosi šio papročio. Jie vyksta į Mathurą ar į Vṛndāvaną ir gyvena tenai ištisą Kārttikos mėnesį, kad galėtų tuo metu atlikti atsidavimo tarnybą.

„Padma Purānoje“ pasakyta: „Viešpats gali pasiūlyti bhaktai išsivadavimą arba materialią laimę, bet jeigu bhaktos patiria atsidavimo tarnybos skonį, ypač jeigu jie tarnauja Viešpačiui Mathuroje Kārttikos mėnesį, jie tenori vieno — tyros atsidavimo tarnybos Viešpačiui“. Tuo norima pasakyti, kad atsidavimo tarnybos dovanos Viešpats nesuteikia tam, kas rimtai apie ją negalvoja. Tačiau net ir tokiems nerimtiems žmonėms, jei jie pagal visas taisykles vykdo atsidavimo tarnybą Kārttikos mėnesį Indijoje, Mathuros apskrityje, labai lengvai suteikiama galimybė tarnauti asmeniškai Viešpačiui.

Rengti festivalius, šlovinančius Viešpaties darbus

„Bhaviṣya Purānoje“ kalbama apie įvairias apeigas švenčiant Viešpaties atėjimą (gimimo dieną) ir kitus transcendentinius žygius. Tenai sakoma: „Mano Viešpatie Janārdana [Kṛṣṇa], pasakyk, kurią dieną Tave pagimdė motina Devakī-devī. Jei tu būsi toks malonus ir nurodysi mums tą dieną, mes surengsime didžiulę šventę. O Keśī nugalėjotau, mes — visiškai Tavo lotoso pėdoms atsidavusios sielos ir, atlikdami apeigas, tetrokštame nudžiuginti Tave“.

Šie „Bhaviṣya Purānos“ žodžiai liudija, kad, atlikdamas įvairias apeigas Viešpaties garbei, žmogus tikrai suteiks malonumo Viešpačiui.

Tarnauti Dievybei su didžiu atsidavimu

„Ādi Purānoje“ pasakyta: „Žmogus, kuris nuolat kartoja šventąjį vardą ir patiria transcendentinį atsidavimo tarnybos džiaugsmą, išties apdovanojamas atsidavimo tarnyba ir visad pelno daugiau negu vien paprastą *mukti* [išsivadavimą]“.

Mukti reiškia laisvę nuo materijos nešvarybių; išsivadavus nebereikia atgimti materialiam pasaulyje. Impersonalistai trokšta įsilieti į dvasinę egzistenciją ir tuo baigti savo individualiąją egzistenciją, tačiau, pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, *mukti* tėra sugrįžimo į savo normalią būseną pradžia. Normali kiekvienos gyvos esybės būseną — su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. „Ādi Purāṇas” teiginys rodo, kad bhakta patiria pasitenkinimą tik tada, kai pradeda atsidavimo tarnybą. Jis nesiveržia išsivaduoti iš sąlygoto materialaus gyvenimo. Kitaip sakant, atlikdamas atsidavimo tarnybą, žmogus jau nebeegzistuoja materialiai, nors iš pažiūros taip gal ir atrodo.

Recituoti Śrīmad-Bhāgavatam bhaktoms

„Śrīmad-Bhāgavatam” — tai Vedų išminties troškimų medis. *Veda* reiškia „bendra žinių suma”. „Śrīmad-Bhāgavatam” išsamiai pateikia visas žmonių visuomenei reikalingas žinias. Vedų raštuose reprezentuojamos įvairios mokslo šakos: sociologija, politika, medicina, karyba. Vedos puikiai atskleidžia šiuos ir kitus mokslus. Dėl dvasinio žinojimo, tai Vedose jis taip pat išsamiai pateiktas, o „Śrīmad-Bhāgavatam” laikoma prinokusių troškimus pildančio Vedų medžio vaisiumi. Apie medį sprendžiama iš jo vaisių. Antai mango medis labai vertinamas už tai, kad ant jo šakų sunoksta visų vaisių vaisius — mango. Nunokęs mango vaisius — gražiausia šio medžio dovana, o „Śrīmad-Bhāgavatam” — tai nunokęs Vedų medžio vaisius. Ir kaip sunokęs mango vaisius tampa dar gardesnis, kai jį savo snapu prakerta papūga, arba *śuka*, taip ir „Śrīmad-Bhāgavatam” tapo dar puikesnė, kai ji nusprūdo nuo transcendentinių Śukadevos Gosvāmī lūpų.

„Śrīmad-Bhāgavatam” patiriama per nenutrūkstamą mokinių seką. Nunokęs vaisius išlieka sveikas, kai iš medžio šakų nusileidžia ant žemės, perduodamas iš rankų į rankas. Tokia pat nepažeista išlieka ir „Śrīmad-Bhāgavatam”, kai suvokiame ją per *paramparos* sistemą — mokinių seką. „Bhagavad-gītā” teigia, kad mokinių seka, arba *paramparā*, — tai būdas transcendentinėms žinioms gauti. Transcendentinės žinios pasiekia mus per mokinių seką, t.y. per autoritetus, kurie suvokia tikrąją *sāstrų* prasmę.

Śrī Caitanya Mahāprabhu pataria išgirsti „Śrīmad-Bhāgavatam” iš save realizavusio žmogaus, *bhāgavatam*, lūpų. *Bhāgavata* reiškia „tai, kas siejasi su Dievo Asmeniu [Bhagavānu]”. Taigi *bhāgavatam* kartais vadinamas ir bhakta, ir knyga apie atsidavimo tarnybą Aukščiausiam Dievo Asmeniui. Norintiems patirti tikrąjį „Śrīmad-Bhāgavatam” skonį Śrī Caitanya Mahāprabhu patarė mokytis pas *bhāgavatam*. Skaitydami „Śrīmad-Bhāgavatam”, palaimą patiria net ir pasiekusieji išsivadavimą. Štai Śukadeva Gosvāmī prisipažino, kad nors išvadavimą gavo dar motinos įščiose,

didžiu bhakta jis tapo tik po to, kai patyrė „Śrīmad-Bhāgavatam” skonį. Taigi, jei žmogus nori tobulėti Kṛṣṇos sąmonėje, jis turi suvokti „Śrīmad-Bhāgavatam” esmę, klausydamasis, kaip ją aptaria autoritetingi bhaktos.

Antros „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 1 skyriaus 9 posme Śukadeva Gosvāmī teigia, kad nors jį labai traukė beasmenis Brahmanas, kai iš savo tėvo Vyāsadevos jis išgirdo apie transcendentinius Aukščiausio Dievo Asmens žaidimus, „Śrīmad-Bhāgavatam” jį ėmė žavėti dar labiau. Čia pažymima, kad Vyāsadeva taip pat buvo realizuota siela ir savo brandžias transcendentines žinias jis išsamiai išdėstė pačiam Śukadevai Gosvāmī jau minėtu būdu.

Bendrauti su pažengusiais bhaktomis

Naimiṣāraṇyos susitikimo metu, kuriame dalyvavo Sūta Gosvāmī, Śaunaka Muni visiems išaiškino, kaip svarbu aptarinėti „Śrīmad-Bhāgavatam” tyrų bhaktų draugijoje. Sūta Gosvāmī patikino, kad jei žmogui nusišypso laimė nors akimirką pabendrauti su tyru Viešpaties bhakta, ta akimirka yra labai vertinga, ir jai neprilygs net ir doringieji darbai, kurių dėka žmogus pakyla į dangaus planetas arba išsivaduoja iš materialių vargų. Kitaip sakant, tam, kurį sužavėjo „Śrīmad-Bhāgavatam”, neberūpi nei gėrybės, kurios laukia pakilus į aukštesniųjų planetų karalystes, nei impersonalistų trokštamas išsivadavimas. Tad bendravimas su tyrais bhaktomis turi tokią transcendentinę vertę, kad jam neprilygs jokia materiali laimė.

„Hari-bhakti-sudhodaya” pateikia Prahlādos Mahārājos ir jo tėvo Hiranyakaṣipu pokalbį, kuriame Hiranyakaṣipu kreipiasi į Prahlādą: „Brangus sūnau, bendravimas yra labai reikšmingas. Jis tarsi kalnų krištolas, atspindintis viską, kas priešais jį padedama”. Todėl jei bendrausime su tyrais kaip gėlės Viešpaties bhaktomis ir mūsų širdys bus skaidrios kaip krištolas, tikrai tapsime tokie pat, kaip bhaktos. Ir dar vienas pavyzdys: jei vyras lytiškai pajėgus, o moteris sveika, jų santuokoje gims vaikų. Lygiai taip, jei tiek dvasinių žinių ieškotojas, tiek jų skleidėjas yra nuoširdūs, *bona fide*, jų bendravimas duos gerų rezultatų.

Giedoti šventąjį Viešpaties vardą

Antros „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 1 skyriaus 11 posme pabrėžiama, kaip svarbu kartoti: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Śukadeva Gosvāmī sako Mahārājai Parīkṣitui: „Brangus karaliau, kai žmogus junta savaimingą potraukį kartoti Hare Kṛṣṇa *mahā-mantra*, tai rodo, jog jis jau pasiekė aukščiausią tobulumo lygį”. Atskirai paminėta, kad *karmiai*, trokštantys savo karminės veiklos rezultatų, *jñāniai*, besiveržiantys susiliesti su

Aukščiausiu Asmeniu, ir *yogai*, trokštantys mistinių tobulumų, gali pasiekti visų tobulumo lygių rezultatus tiesiog kartodami *mahā-mantrą*. Šukadeva pavartoja žodį *nirñītam* — „nuspręsta“. Jis buvo išsivadavusi siela, todėl negalėjo pasirinkti to, kas nebūtų geriausia. O Šukadeva Gosvāmī ypač pabrėžia: žmogus, savo ryžtu ir atkaklumu pasiekęs Hare Kṛṣṇa *mantras* kartojimo etapą, laikytinas išlaikiusiu visus karminės veiklos, spekuliatyvių samprotavimų ir mistinės *yogos* išbandymus.

Tą patį „Ādi Purānoje“ kalba Kṛṣṇa. Kreipdamasis į Arjuną, Jis sako: „Reikia pripažinti, jog tas, kuris kartoja Mano transcendentinį vardą, nuolat bendrauja su Manimi. Atvirai prisipažinsiu, toks bhakta gali lengvai Mane pavergti“.

Analogiškus žodžius randame ir „Padma Purānoje“: „Hare Kṛṣṇa *mantra* suskamba tik to žmogaus lūpose, kuris jau daugel gyvenimų garbino Vāsudevą“. Dar „Padma Purānoje“ sakoma: „Nėra skirtumo tarp švento Viešpaties vardo ir Paties Viešpaties. Savo išbaigtumu, grynumu ir amžinumu šventas vardas tobulas kaip ir Pats Viešpats. Šventas vardas nėra materialus garsas, ir jo neteršia materija“. Todėl tas, kuriam nepavyko apvalyti savo juslių, negali kartoti šventojo vardo nenusižengdamas. Kitaip sakant, materialinės juslės negali deramai kartoti šventų Hare Kṛṣṇa *mahā-mantras* žodžių. Tačiau jei žmogus ima taikyti šį kartojimo būdą, jis gauna galimybę apivalyti ir neilgai trukus jis jau sugeba kartoti šiuos žodžius nenusižengdamas.

Caitanya Mahāprabhu patarė, kad visi kartotų Hare Kṛṣṇa *mantrą* vien todėl, kad apvalytų savo širdis nuo purvo. Kai širdis švari, žmogus pradeda suvokti švento vardo reikšmę. Tie, kurie nelinkę išvalyti širdį nuo purvo ir nori viską palikti kaip buvę, negaus transcendentinės Hare Kṛṣṇa *mantras* kartojimo naudos. Todėl žmogų reikia skatinti ugdyti polinkį tarnauti Viešpačiui, nes tai padės jam kartoti be nusižengimų. Dvasiniam mokytojui vadovaujant, mokinys mokomas lygiagrečiai tarnauti ir kartoti Hare Kṛṣṇa *mantrą*. Atsiskleidus savaimingam polinkiui tarnauti, jis tuoj pat perpras transcendentinę šventų *mahā-mantras* vardų esmę.

Gyventi Mathuroje

„Padma Purānoje“ kalbama apie tai, kaip svarbu gyventi šventose vietose, tokiose, kaip Mathurā ar Dvārakā. Ten pasakyta: „Keliuoti į šventąsias vietas — reiškia išsivaduoti iš materijos nelaisvės. Tačiau išsivadavimas iš materijos nelaisvės dar nėra aukščiausias tobulumo lygis. Pasiekus šį išsivadavimą, reikia pasišvęsti atsidavimo tarnybai Viešpačiui. Pakilus į *brahma-bhūtos* [išsivadavimo] būvį, galima žengti toliau, artėjant

prie atsidavimo tarnybos. Taigi gyvenimo tikslas — pasiekti transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, ir tai visiškai nesunku tam, kas išbuvo Mathurā-maṇḍaloje nors keletą sekundžių”.

Toliau sakoma: „Parodykit man žmogų, kuris nepanorėtų garbinti Mathuros žemės? Mathurā išpildo visus troškimus ir siekius tų, kurie dirba dėl naudos, bei tų, kurie svajoja apie išsigelbėjimą ir trokšta susilieti su aukščiausiu Brahmanu. Žinoma, Mathurā būtinai išpildys troškimus bhaktų, kurie tenori vieno — pasišvęsti atsidavimo tarnybai Viešpačiui”. Vedų raštai dar teigia: „Kaip nuostabu, kad žmogus pajunta transcendentinę meilę Aukščiausiam Dievo Asmeniui, vos dieną išgyvenęs Mathuroje! Mathuros žemę reikia šlovinti labiau už Vaikuṅṭha-dhāmą — Dievo karalystę!”

Penkios galingosios atsidavimo tarnybos formos

Rūpa Gosvāmī teigė, kad penki atsidavimo tarnybos veiksmai — gyventi Mathuroje, garbinti Viešpaties Dievybę, skaityti „Śrīmad-Bhāgavatam“, tarnauti bhaktai ir kartoti Hare Kṛṣṇa *mantrą* — tokie galingi, kad net neofitui, teturinčiam menkiausią potraukį kuriam nors šių penkių veiksmų, gali sukelti atsidavimo ekstazę.

Apie Viešpaties formos — Dievybės — garbinimą Rūpa Gosvāmī sukūrė tokį posmą: „Brangūs draugai, jei jūs vis dar trokštate bendrauti su savo bičiuliais šiame materialiam pasaulyje, nežiūrėkite į Kṛṣṇą tuo pavidalu, kuriuo Jis stovi Keśi-ghāṭos [maudyklė Vṛndāvanoje] pakrantėje. Tai kerinčių akių Govinda. Jis groja fleita, o Jo galvą puošia povo plunksna. Jo kūnas tviska mėnesienoje”.

Šiame posme sakoma, kad žmogus, kuris susižavi *śrī-mūrti*, arba Kṛṣṇos Dievybe, garbindamas Ją namuose, užmiršta, kas yra vadinamieji draugai, meilė ir visuomenė. Todėl kiekvieno šeimos žmogaus pareiga — įkurdinti namuose Viešpaties Dievybes ir kartu su šeimos nariais Jas garbinti. Dievybių garbinimas apsaugos žmogų nuo tokių nepageidautinų veiksmų, kaip lankyti klubus, kino teatrus, diskotekas, rūkyti, ruošti išgertuves, etc. Visos tos kvailystės išgaruos iš galvos, jei namuose Dievybėms garbinti bus skiriamas didžiausias dėmesys.

Rūpa Gosvāmī toliau rašo: „Mano paikas drauge, man regis, kad jau esi šį tą girdėjęs apie gera lemiančią „Śrīmad-Bhāgavatam”, kuri smerkia geidžiančius karminės veiklos rezultatų, materialaus tobulėjimo ir išsivadavimo. Manau, nesuklysiu, kad Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės posmai, apsakantys Viešpaties žaidimus, palengva pasieks tavo ausis ir prasiskverbs į tavo širdį”.

„Śrīmad-Bhāgavatam” pradžioje pasakyta: kol žmogus nesugeba tarsi šiukšlių atmesti religinių apeigų, materialaus tobulėjimo ir susiliejiimo su Aukščiausiuoju (arba išsivadavimo) karminių rezultatų, tol jis nesupras „Śrīmad-Bhāgavatam”. „Bhāgavatam” objektas vienas — atsidavimo tarnyba. Perprasti Viešpaties žaidimus, kurie aprašyti Dešimtoje Giesmėje,

tegalima su atsižadėjimu studijuojant „Śrīmad-Bhāgavatam”. Kitaip sakant, nereikia stengtis suvokti Dešimtos Giesmės temų, *rāsa-līlos* (meilės šokio), jei neįjauti gyvo susižadėjimo „Śrīmad-Bhāgavatam”. Išties, patirti „Śrīmad-Bhāgavatam” tokią, kokia ji yra, tegalima pradėjus tyrą atsidavimo tarnybą.

Minėtuose dviejuose posmuose Rūpa Gosvāmī pasitelkia metaforines analogijas, kurios netiesiogiai smerkia materialistinius socialinius ryšius, draugystę ir meilę. Dažniausiai žmones vilioja kompanijos, draugystė ir meilė, ir jie, puoselėdami šiuos netyrus materialius ryšius, būna labai išradingi, tam skiria daug jėgų. Tačiau regėti Rādhos ir Kṛṣṇos *śrī-mūrti* — reiškia užmiršti polinkį materialiai bendrauti. Savo posmą Rūpa Gosvāmī sudėjo taip, kad iš pirmo žvilgsnio atrodė, jog jis šlovina materialius ryšius — draugystę, meilę, etc. ir smerkia ištikimus *śrī-mūrti*, arba Govindos, garbintojus. Tačiau ši metaforinė analogija pateikta taip, jog kas joje tariamai šlovinama, iš tikrųjų yra smerkiama, o kas smerkiama, iš tiesų yra šlovinama. Tuo tarpu posme teigiama, kad, norint užmiršti tokias kvailystes, kaip materialio draugystė, meilė ir visuomenė, reikia žvelgti į Govindos pavidalą.

Taip pat Śrīla Rūpa Gosvāmī atskleidė malonumo, kuris patiriamas klausantis pasakojimų apie Kṛṣṇą, transcendentinę esmę. Vienas bhakta kartą kalbėjo: „Kaip keista, kad nuo tos akimirkos, kai aš pamačiau Aukščiausią Dievo Asmenį ir kai Jį nuprausė mano ašaros, mano kūną krečia virpuly, kuris trukdo man atlikti savo materialias pareigas. Nuo tada, kai Jį išvydau, ramiai nebenusėdžiu namuose. Nuolat noriu bėgti pas Jį”. Taigi, jei žmogui nusišypso laimė susitikti su tyru bhakta, jis privalo užsiliepsnoti noru girdėti apie Kṛṣṇą, kuo daugiau apie Jį sužinoti, žodžiu, kuo labiau įsisąmoninti Kṛṣṇą.

Kalbama Vedose ir apie *mahā-mantras* klausymąsi bei giedojimą: „Pasakyta, kad kai Nārada nenuilsdamas gieda šlovę Viešpačiui Kṛṣṇai, šventieji girdi, kaip Nārados rankose skamba *vīṇos* stygos. Dabar, kai šie *vīṇos* garsai pasiekė mano ausis, aš jaučiu nuolatinį Aukščiausio Asmens buvimą, o mano prisirišimas prie materialių malonumų tolydžio silpnėja”.

Śrīla Rūpa Gosvāmī aprašė Mathurā-maṇḍalą: „Menu Viešpatį, stovintį Yamunos pakrantėje. Jis toks gražus tarp *kadambos* medžių, o aplinkui soduose čiulba pulkai paukščių. Tas įspūdis leidžia man suvokti transcendentinį grožį ir palaimą”. Ši Rūpos Gosvāmī jausmą Mathurā-maṇḍalai ir Vṛndāvanai gali pajusti net abhaktos. Mathuros apylinkės, kurios sudaro aštuoniasdešimt keturias kvadratinės mylias, driekiasi puikiais Yamunos krantais. Jas išvydęs, niekas nebenorės sugrįžti atgal į materialųjį pasaulį. Šie Rūpos Gosvāmī žodžiai iš tikrųjų yra Mathuros ir Vṛndāvanos apra-

šymai realizuotos asmenybės akimis. Visos Mathuros ir Vṛndāvanos ypatybės byloja apie tai, kad Mathura ir Vṛndāvana — transcendentinės. Antraip Mathurā ir Vṛndāvana nežadintų mummyse transcendentinių jausmų. Transcendentiniai jausmai visad pabunda, vos tik nuvyksti tenai.

Kai kam gali atrodyti, jog žodžiai apie tai, ką duoda atsidavimo tarnyba, yra perdėti, tačiau iš tikrųjų jokiū būdu taip nėra. Kaip liudija apreiškietieji raštai, tokio bendravimo poveikį kai kurie bhaktos pajusdavo tuoj pat, nors tai įmanoma ne kiekvienam. Antai Kumāros tapo bhaktomis, vos tik užuodė smilkalų kvapą šventykloje. Bilvamaṅgalai Ṭhākurai tereikėjo išgirsti apie Kṛṣṇą, ir jis paliko savo nuostabią draugę ir patraukė į Mathurą ir Vṛndāvaną, kur tapo tobulas *vaiṣṇava*. Taigi šie žodžiai — joks perdėjimas ar pasakaitės. Tai tikri dalykai, nors galioja nebūtinai visiems — tik kai kuriems bhaktoms. Šiais pasakojimais, net jei laikytume juos perdėtais, reikia iki paskutinio žodžio patikėti, nes jie padeda nukreipti mūsų dėmesį nuo laikinojo materialaus grožio į amžinąjį Kṛṣṇos sąmonės grožį. O tam, kas jau išitraukė į Kṛṣṇos sąmonę, minėtieji dalykai neatrodo kažkas nepaprasta.

Kai kurie mokslo žmonės įrodinėja, jog tereikia laikytis *varṇų* bei *āśramų* normų, ir palengva pasieksi tokį pat tobulumo lygį, kaip atlikdamas atsidavimo tarnybą, tačiau didieji autoritetai su tuo nesutinka. Viešpats Caitanya, kalbėdamas su Rāmānanda Rāya apie laipsnišką atsidavimo tarnybos plėtojimą, šią idėją irgi pasmerkia. Rāmānandos Rāyos iškeltą mintį apie lemiamą *varṇāśrama-dharmos* reikšmę Viešpats atmetė ir pareiškė, kad tobulėjimas, taikant *varṇų* ir *āśramų* sistemą, yra labai paviršinis. Egzistuoja tobulesnis kelias. „Bhagavad-gītoje” Viešpaties pasakyta, kad reikia atmesti visus kitus tobulėjimo kelius ir ryžtingai pasukti Kṛṣṇos sąmonės keliu. Tai padės pasiekti aukščiausią gyvenimo tobulumą.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 9 posme Pats Viešpats pareiškia: „Pareigos, kurias nurodo *varṇos* ir *āśramos*, atliekamos tol, kol neatsiranda gyvas noras klausytis apie Mano žaidimus ir darbus”. Kitaip sakant, nurodytos *varṇų* ir *āśramų* praktinio taikymo formos — tai religijos ritualiniai veiksmai, kurių tikslas — ekonomikos plėtra, juslių tenkinimas ir išsivadavimas. Visa tai naudinga tiems, kas neišsiugdė Kṛṣṇos sąmonės; iš esmės, apreiškietieji raštai religijos ritualinius veiksmus tesiūlo todėl, kad jie veda į Kṛṣṇos sąmonę. Tačiau tam, kas jau patyrė spontanišką meilę Kṛṣṇai, šventraščiuose nurodytos pareigos nereikalingos.

Savybės, kurių reikia atsidavimo tarnybai

Kai kurie mokslo žmonės teigia, kad žinojimas ir atsižadėjimas — labai svarbūs veiksniai, atsidavimo tarnybos lygiui pasiekti. Tačiau iš tikrųjų taip nėra. Puoselėti žinojimą ir atsižadėjimą gal ir naudinga pradžioje, kai nori įgauti tvirtesnę Krišnos sąmonės pagrindą, tas tiesa, tačiau ilgai — jį galima atsisakyti, nes atsidavimo tarnybai tereikia vieno dalyko — nusiteikimo, ar noro tarnauti. Ji reikalauja tik nuoširdumo.

Patyrę bhaktos žino, kad spekuliatyvūs samprotavimai ir nenatūralios askezės, taikomi *yogos* praktikoje, gali būti naudingi, stengiantis nusiplauti materialias nešvarybes, tačiau nuo jų rambėja širdis. Atsidavimo tarnybos jie visiškai neskatina. Todėl žmogui, kuris nori imtis transcendentinės meilės tarnybos Viešpačiui, šie metodai netinka. Iš tikrųjų Krišnos sąmonė (atsidavimo tarnyba) — tai vienintelis būdas žengti pirmyn atsidavimo Dievui keliu. Atsidavimo tarnyba absoliuti, ji tuo pat metu yra ir priežastis, ir pasekmė. Aukščiausias Dievo Asmuo — visa ko priežastis ir pasekmė. Kad prie Jo — Absoliuto — priartėtume, turime pasirinkti absoliutų būdą. Toks būdas yra atsidavimo tarnyba.

„Bhagavad-gītoje” šią mintį patvirtina Pats Viešpats: „Suvokti Mane tegalima per atsidavimo tarnybą”. Pradėdamas Arjunai aiškinti „Gītą”, Viešpats sako: „Tu esi Mano bhakta, todėl atskleisiu tau šias paslaptis”. Galutinis Vedų žinojimo tikslas — suvokti Aukščiausią Viešpatį, o atsidavimo tarnyba yra būdas, kuris atveria kelią į Jo karalystę. Tai pripažįsta visi autentiški šventraščiai. Spekuliatyvūs mąstytojai ignoruoja atsidavimo tarnybos būdą, tačiau vien tik stengiantis nurungti oponentus filosofiniais išprotavimais, nepavyks patirti atsidavimo ekstazės.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 31 posme Krišna sako: „Brangus Uddhava, kas rimtai Man tarnauja, tam nenaudinga atsidėti tuščiai filosofinei spekuliacijai ir puoselėti dirbtinį atsižadėjimą. Kas tampa Mano bhakta, tas net nesistengdamas galės džiaugtis materialių malonumų atsižadėjimo vaisiais ir pasiekti tokį žinojimo lygį, jog sugebės suvokti Absoliučią Tiesą”. Toks yra pažangos atsidavimo tarnybo-

je rodiklis. Bhakta negali skendėti tamsybėje, kadangi Viešpats suteikia jam ypatingą malonę ir apšviečia jo protą iš vidaus.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 32 ir 33 posmuose Viešpats toliau moko Uddhavą: „Brangus drauge, Mano bhaktoms — tiems, kuriuos su Manimi sieja vien tik meilės tarnystės ryšiai, savaimė tenka vaisius, kurį teikia karminė veikla, askezė, filosofinio žinojimo ugdymas, atsižadėjimas, mistinės *yogos* praktika, labdara ir kiti palankūs veiksmai. Šie bhaktos gali gauti viską, tačiau jų nedomina niekas, išskyrus atsidavimo tarnybą Man. Jeigu bhakta įsigeistų kokios nors materialios dovanos, tarkim, pakilti į dangaus planetas, ar dvasinės — patekti į Vaikunṭhas, Mano nepriežastinė malonė jų troškimai labai lengvai išsipildytų”.

Jei žmogus puoselėja Kṛṣṇos sąmonę ir vis dėlto tebejaučia šiokią tokią potraukį materialiams malonumams, jis netrukus iš to potraukio išsivaduos, nuosekliai vykdydamas atsidavimo tarnybą ir vadovaujamas *bona fide* dvasinio mokytojo.

Śrīla Rūpa Gosvāmī pataria neprisirišti prie materialių juslinių džiaugsmų, tačiau džiaugtis viskuo, kas siejasi su Kṛṣṇa. Antai valgyti būtina. Tačiau, kad patenkintume skonio juslę, norime valgyti gardžiai. Šiuo atveju ruoškime gardžius valgius, tik ne savo liežuviui patenkinti, o Kṛṣṇos malonumui, ir aukokime Jam. Tatai jau atsižadėjimas. Ruoškime gardžius valgius, bet nevalgykime, nepaaukoję jų Kṛṣṇai. Įžadas „atmesti viską, kas nepasiūlyta Kṛṣṇai” ir reikštų tikrąjį atsižadėjimą. O per tikrąjį atsižadėjimą galime patenkinti ir juslių poreikius.

Impersonalistai, besistengiantys išvengti visko, kas materialu, gali vykdyti rūščias askezes, tačiau jie praleidžia galimybę įsitraukti į Viešpaties tarnybą. Todėl tobulumui pasiekti jų atsižadėjimo per maža. Yra daug pavyzdžių, kai impersonalistai, atlikdami dirbtines askezes, kurios nesusijusios su atsidavimo tarnyba, susižavėję materijos nešvarybėmis vėl patiria nuopuolį. Net šiais laikais yra daug tariamai atsižadėjusiųjų, kurie oficialiai davė *sannyāso* įžadus ir dėl akių skelbia, kad dvasinė egzistencija — tai tiesa, o materialinė — netiesa. Taip jie vaidina materialaus pasaulio atsižadėjimo spektaklį. Tačiau impersonalistai nepasiekia tikslo ir vėl sugrįžta prie materialios veiklos — filantropijos bei politinės agitacijos, nes nepakyla iki atsidavimo tarnybos lygmens. Galėtume paminėti nemažą vadinamųjų *sannyāsīų*, kurie šalinosi šio pasaulio kaip netikro, tačiau ir vėl grįždavo į tą patį materialųjį pasaulį, nes neieškojo sau tikrojo prieglobsčio prie Viešpaties lotoso pėdų.

Neatsižadėkime to, ką galėtume panaudoti tarnaudami Viešpačiui. Tai atsidavimo tarnybos paslaptis. Panaudokime viską, kas naudinga Kṛṣṇos

šamonės tobulinimo ir atsidavimo tarnybos pažangai. Antai mūsų Kṛṣṇos šamonės judėjimui plėtoti mes naudojames įvairiausiomis technikos naujovėmis: rašomosiomis mašinėlėmis, diktofonais, magnetofonais, mikrofonais ir lėktuvais. Kai kas mūsų klausia: „Kodėl gi jūs naudojatės materialiais daiktais, jei smerkiate materialios civilizacijos pažangą?“. Mes jos nesmerkiame. Mes tik prašome žmonių, kad viską, ką jie daro, darytų Kṛṣṇos šamonėje. Tai tas pats principas, kurio „Bhagavad-gītoje“ Kṛṣṇa mokė Arjuną, patardamas jam karžygio sugebėjimus panaudoti atsidavimo tarnybai. Mes irgi naudojame šią techniką Kṛṣṇos tarnybai. Taip nusiiteikę Kṛṣṇos, ar Kṛṣṇos šamonės atžvilgiu, mes galime panaudoti viską. Jei rašomoji mašinėlė praverčia mūsų Kṛṣṇos šamonės judėjimui plėtoti, mes turime ją panaudoti. Lygiai taip panaudotinas ir diktofonas arba bet kuri kita technikos priemonė. Mūsų požiūriu, Kṛṣṇa yra viskas. Kṛṣṇa yra ir priežastis, ir pasekmė, — mums nepriklauso niekas. Kṛṣṇos daiktus reikia panaudoti Kṛṣṇos tarnybai. Toks mūsų požiūris.

Tačiau tai nereiškia, kad galime užmiršti atsidavimo tarnybos principus arba nesilaikyti jos taisyklių. Pačioje atsidavimo Dievui pradžioje reikia laikytis visų taisyklių, kurias nurodo autoritetingas dvasinis mokytojas. Ką nors pripažindami arba atmesdami, turėtume vadovautis atsidavimo tarnybos normomis; čia ne ta sritis, kur galima remtis pačių išgalvotais kriterijais, kas tinka ir kas netinka. Todėl dvasinis mokytojas, kaip visiems akivaizdus Kṛṣṇos pasireiškimas, reikalingas, kad vadovautų bhaktai Aukščiausio Dievo Asmens vardu.

Dvasiniam mokytojui negali apsukti galvos turtai arba gausybė mokinių. *Bona fide* dvasiniam mokytojui niekada taip neatsitiks. Tačiau retkarčiais, kai dvasinis mokytojas neturi reikiamų įgaliųjų ir dvasiniu mokytoju tapo savo paties iniciatyva, jis gali susigundyti turtais ir gausybe mokinių. Atsidavimo tarnybos požiūriu jis nėra aukšto lygio. Jei žmogus netampa abejingas tokiems pasiekimams, jo atsidavimo tarnyba silpsta. Todėl reikia griežtai laikytis mokinių sekos principų.

Žmogus, įsisąmoninęs Kṛṣṇą, savaime tyras, ir jam nėra jokio reikalo taikyti kažkokį ypatingą būdą apvalyti mintims ir darbams. Pasiekęs Kṛṣṇos šamonės aukštumą, jis jau įgyja visas tauriąsias savybes ir laikosi taisyklių, būtinų, praktikuojant mistinę *yogą*. Mistinės *yogos* taisyklėmis bhaktos vadovaujasi netgi ir nesistengdami jų laikytis. Konkretus pavyzdys: smurto nenaudojimas laikomas tauria savybe. Bhakta savaime nenaudoja smurto, ir jam nereikia šios savybės ugdyti specialiai. Kai kas, norėdamas apsivalyti, dalyvauja vegetarų judėjime, tačiau bhakta savaime yra vegetaras. Jam nėra reikalo ugdyti savyje tokį bruožą — jis jau yra vegetaras.

Yra daug pavyzdžių, kurie rodo, kad bhaktai nereikia ugdyti jokių savybių, išskyrus Kṛṣṇos sąmonę. Visas tauriausias pusdievių savybes jis įgyja savaime. Kas sąmoningai stengiasi tapti vegetaru arba nenaudoti smurto, gal ir turi gerų savybių materialiu požiūriu, tačiau šios savybės dar nepadarą jo bhakta. Vegetaras — dar nebūtinai bhakta ir nebūtinai žmogus, nenaudojantis smurto. O bhakta savaime yra ir vegetaras, ir nenaudojantis smurto. Todėl peršasi išvada, kad vegetarizmas ar smurto nenaudojimas dar nėra atsidavimo Dievui priežastis.

Ta proga „Skanda Purāṇa” pasakoja, kaip vienas medžiotojas, išklausęs Nārados Muni pamokymų, atsivertė ir tapo didis bhakta. Tapęs tobulu bhakta, medžiotojas saugojosi nužudyti net skruzdę. Nārados draugas Parvata Muni, išvydęs, kaip stebuklingai atsidavimo tarnyba pakeitė medžiotoją, pastebėjo: „Brangus medžiotojau, nenuostabu, kad tu negali pakelti rankos net prieš skruzdę. Kiekvienas, kas atskleidžia savyje atsidavimą Dievui, turi visas tauriausias savybes, kurios savaime išryškėja. Bhakta niekada niekam nesukelia skausmo”.

Čia Śrī Rūpa Gosvāmī tvirtina, kad žmoguje, kuris vykdo atsidavimo tarnybą, savaime išryškėja tokie bruožai, kaip šviesi sąmonė, tyra fizinė veikla, asketiškumas, proto ramybė, etc.

Śrī Rūpa Gosvāmī ta proga pažymi, kad yra devyni atsidavimo tarnybos būdai: klausymasis, giedojimas, atsiminimas, tarnavimas, Dievybės garbinimas šventykloje, malda, įsakymų vykdymas, tarnavimas Jam, kaip draugui, ir visko aukojimas Jam. Kiekvienas šių būdų toks galingas, kad, tariant bent vieną jų, neabejotinai galima pasiekti trokštamą tobulumą. Antai vienam žmogui patinka klausytis apie Viešpatį, kitam — giedoti šlovę Viešpaties vardui, bet jie abu pasieks trokštamą atsidavimo tarnybos tikslą. Tai išaiškinta „Caitanya-caritāmṛtoje”. Žmogus gali praktikuoti vieną, du, tris ar išsyk visus atsidavimo tarnybos būdus ir galų gale jis pasieks trokštamą tikslą — įsitvirtins atsidavimo tarnyboje.

Yra konkrečių pavyzdžių, kaip bhakta tampa tobulas, atlikdamas vieną iš tarnystės būdų. Karalius Parikṣitas pasiekė gyvenimo tikslą, vien tesiklausydamas „Śrīmad-Bhāgavatam”. Śukadevos Gosvāmī gyvenimo tikslas išsipildė, kai jis recitavo „Śrīmad-Bhāgavatam”. Prahlāda Mahārāja susilaukė sėkmės atsidavimo tarnyboje, visad prisimindamas Viešpatį. Sėkmės deivė Lakṣmī pasiekė savo tikslą, masažuodama Viešpaties lotoso pėdas. Karalių Pṛthu lydėjo sėkmė, nes jis garbino Viešpatį šventykloje. Akrūra pelnė sėkmę malda. Hanumānas pelnė sėkmę, asmeniškai patarnaudamas Viešpačiui Rāmacandrai. Arjunai nusišypsojo sėkmė, nes jis buvo Kṛṣṇos draugas, o Bali Mahārājai — kad paaukojo Kṛṣṇai visą savo turtą.

Yra ir tokių pavyzdžių, kai bhaktos praktikavo visus atsidavimo tarnybos būdus kartu. Devintos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 4 skyriaus 18, 19 ir 20 posmuose pasakojama apie Mahārāją Ambariṣā, praktikavusį visus atsidavimo būdus. Šiuose posmuose Śukadeva Gosvāmī sako: „Karalius Ambariṣa visų pirma sutelkė savo protą į Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdas, savo kalbą skyrė Viešpaties žaidimams ir darbams nusakyti. Jo rankos plovė Viešpaties šventyklą. Ausys klausėsi apie transcendentinę Viešpaties šlovę, o akys žvelgė į nuostabią Dievybę šventykloje. Jo kūnas bendravo su tyrais Viešpaties bhaktomis. [Bendraudant su kitais, drauge sėdima, valgoma, etc., todėl bendraudantys neišvengia abipusių prisilietimų.] Ambariṣa Mahārāja bendravo tik su tyrais bhaktomis ir neleisdavo prie savo kūno prisiliesti kam kitam. Jo nosis uodė Kṛṣṇai paaukotų gėlių ir *tulasī* kvapą, o liežuvis ragavo Kṛṣṇos *prasāda* [Viešpačiui paaukotą maistą, kurio likučius valgo bhaktos]. Mahārāja Ambariṣa galėjo aukoti Kṛṣṇai labai gardų *prasāda*, nes jis buvo karalius ir nieko nestokojo. Kṛṣṇai jis visad aukodavo išties karališkus valgius, o paaukojęs likučius ragaudavo, kaip *kṛṣṇa-prasāda*. Jo užmojis buvo karališkas, nes jis turėjo labai gražią šventyklą, kurioje Viešpaties Dievybė buvo išdabinta brangiaisiais papuošalais, Jai buvo aukojamas geriausias maistas. Taigi nieko čia netrūko, o jis pats visad skendėjo Kṛṣṇos sąmonėje”. Čia teigiama, kad mes visad turime sekti didžiųjų bhaktų pavyzdžiu. Jei negalime vykdyti visų atsidavimo tarnybos būdų, turime stengtis atlikti nors kurį vieną, kaip rodo ankstesniųjų *ācāryų* pavyzdys. Jei vykdome visus atsidavimo tarnybos punktus, kaip tai darė Mahārāja Ambariṣa, tada atsidavimo tarnybos tobulumas bus užtikrintas pagal kiekvieną šių punktų. Kai tik bhakta visiškai pasineria į tarnystę, jis savaime nusiplauna visas materijos nešvarbes, o išsivadavimas tampa jo tarnu. Šią mintį patvirtina Bilvamaṅgala Ṭhākura: kai žmogus išsiugdo tyrą atsidavimą Viešpačiui, išsivadavimas seka jam iš paskos kaip ištikimiausias tarnas.

Śrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad atsidavimo tarnybos reguliatyvius principus didžiausi jos žinovai kartais vadina didingu tarnystės Viešpačiui keliu.

Spontaniška atsidavimo tarnyba

Spontaniškos atsidavimo tarnybos pavyzdžių apstu tarp tiesioginių Kṛṣṇos palydovų Vṛndāvanoje. Spontaniški Vṛndāvanos gyventojų poelgiai, susiję su Kṛṣṇa, vadinami *rāgānugā*. Šioms būtybėms nereikia mokytis atsidavimo tarnybos, jie ir taip tobulai vykdo visus reguliatyvius principus ir yra pasiekę spontaniškos meilės tarnybos Aukščiausiam Dievo Asmeniui lygį. Antai piemenukams, kurie žaidžia su Kṛṣṇa, nebereikia per asketiškus žygius arba *yogos* praktiką mokytis, kaip su Juo žaisti. Jie išlaikė visus išbandymus, kurie susieti su reguliatyvių principų laikymusi ankstesniuose gyvenimuose, ir dėl to dabar pasiekė lygį, kai bendrauja su Kṛṣṇa tiesiogiai, kaip Jo brangūs draugai. Jų spontaniška laikysena vadinasi *rāgānugā-bhakti*.

Rāgānugā-bhakti Śrī Rūpa Gosvāmī apibūdino kaip savaiminį potraukį kam nors, kai mintimis visiškai pasineriama į savo potraukio objektą, o širdis karštai trokšta jį mylėti. Atsidavimo tarnyba, atliekama su tokios spontaniškos meilės jausmu, vadinama *rāgānugā-bhakti*. Toliau galima išskirti dvi *rāgānugos* atsidavimo tarnybos kategorijas: viena jų vadinasi „jutiminis potraukis“, o kita — „savitarpio santykiai“.

Šiuo požiūriu prasmingi Nārados Muni žodžiai Yudhiṣṭhirai Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 1 skyriaus 30 posme. Tenai Nārada sako: „Brangus karaliau, nemaža yra bhaktų, kurie susidomi Dievo Asmeniu, norėdami patenkinti jusles, paskatinti pavydo, iš baimės Jam arba norėdami užmegzti su Juo meilės ryšius. Galų gale šis jausmas apsivalo nuo materijos nešvarybių, ir garbintojas, palapsniui išsiugdęs dvasinę meilę, pasiekia galutinį gyvenimo tikslą, apie kurį svajoja tyri bhaktos“.

Spontaniškos meilės, kaip jutiminio potraukio, pavyzdys — *gopės*. *Gopės* — jaunutės mergaitės, o Kṛṣṇa — vaikas. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad *gopės* jaučia Kṛṣṇai lytinį potraukį. Kaṁsa, kaip ir *gopės*, irgi negalėjo užmiršti Kṛṣṇos, tačiau prisiminti Kṛṣṇą jį vertė baimė. Kaṁsą persekiojo nuolatinė Kṛṣṇos baimė, nes jam buvo išpranašauta žūti nuo sesers sūnaus, Kṛṣṇos, rankos. Šisūpāla juto nenumaldomą pavydą Kṛṣṇai.

O karaliaus Yadu palikuonys, susiję su Kṛṣṇa giminystės ryšiais, visad prisiminė Jį kaip savo giminaitį. Visiems šiems bhaktoms būdingas skirtingų kategorijų spontaniškas potraukis Kṛṣṇai, bet jie pasiekia tą patį išsvajotą gyvenimo tikslą.

Ir *gopių* potraukis Kṛṣṇai, ir Yadu dinastijos narių meilės jausmai laikomi spontaniškais, arba *rāgānugā*. Tačiau Kaṁsos potraukis Kṛṣṇai dėl baimės ir Śiśupālos potraukis dėl pavydo nelaikomi atsidavimo tarnyba, nes jie nebuvo palankiai nusiteikę Kṛṣṇos atžvilgiu. Atsidavimo tarnyba atliekama tik su palankia nuostata. Todėl, Śrīlos Rūpos Gosvāmī nuomone, tokio pobūdžio potraukis atsidavimo tarnyba nelaikytinas. Jis analizuoja ir Yadu giminės narių jausmus: jei tuos jausmus skatina draugystė, tada tai spontaniška meilė, bet jei tai tik reguliatyvių principų laikymasis — ne. Tik tada, kai jausmas ima reikštis aukštesniu spontaniškos meilės lygmeniu, jis priskirtinas prie tyros atsidavimo tarnybos kategorijos.

Kartais būna sunku suprasti, kodėl ir *gopės*, ir Kaṁsa pasiekė tą patį tikslą. Suvokime teisingai: Kaṁsos bei Śiśupālos nuostatos skyrėsi nuo *gopių*. Nors visais šiais atvejais įvykių ašis — Aukščiausias Dievo Asmuo, o visi bhaktos pasiekė dvasinį pasaulį, vis dėlto reikia skirti dvi sielų kategorijas. Pirmoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmėje pasakyta, kad Absoliuti Tiesa viena ir kad Ji reiškiasi kaip beasmenis Brahmanas, kaip Paramātmā (Supersiela) ir kaip Bhagavānas (Aukščiausias Dievo Asmuo). Štai kur dvasinis skirtumas. Nors Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas — viena nedaloma Absoliuti Tiesa, tokie bhaktos, kaip Kaṁsa ir Śiśupāla, tegalėjo pasiekti Brahmano spindesį. Jie negalėjo patirti Paramātmos ar Bhagavāno. Čia ir yra skirtumas.

Šiuo atveju galėtų praversti Saulės rutulio ir Saulės šviesos analogija: būti Saulės nušviestam dar nereiškia, kad tu nuvykai į Saulę. Saulės rutulio ir Saulės šviesos temperatūros skiriasi. Kas skrido šviečiant Saulei reaktyviniais lėktuvais ar kosminiais laivais, nereiškia, jog keliavo į Saulės rutulį. Nors Saulės šviesa ir pati Saulė iš esmės yra viena ir tas pat, vis dėlto tarp jų egzistuoja ir skirtumas, nes vienas šių objektų — energija, o kitas — energijos šaltinis. Absoliuti Tiesa ir Jos kūno spindesys sudaro sykiu vienovę ir skirtybę. Kaṁsa ir Śiśupāla pasiekė Absoliučią Tiesą, tačiau jiems nebuvo leista įžengti į Goloka Vṛndāvanos buveinę. Impersonalistus ir Viešpaties priešus traukia prie Dievo, todėl jiems leidžiama įžengti į Jo karalystę, bet jiems užkirstas kelias į Vaikuṅthos planetas ir Aukščiausio Viešpaties planetą — Goloka Vṛndāvaną. Įžengti į karalystę nėra tas pats, kas praverti karaliaus rūmų duris.

Čia Śrīla Rūpa Gosvāmī stengiasi atskleisti skirtumą tarp to, ką pasiekia impersonalistai ir personalistai. Impersonalistams ir priešiška nusitei-

kusiems Aukščiausio Dievo Asmens atžvilgiu kelias paprastai atvertas tik į beasmenį Brahmaną, ir tai tik tuo atveju, kai jie yra pasiekę dvasinį tobulumą. Vadinasi filosofai impersonalistai tam tikra prasme yra Viešpaties priešai, kadangi ir mirtiniems Viešpaties priešams, ir impersonalistams leidžiama įžengti į beasmenį *brahmajyoti* spindėjimą. Taigi jie priskirtini vienai kategorijai. Juk iš tiesų impersonalistai yra tikri Dievo priešai, nes jie negali pakęsti neprilygstamų Viešpaties turtų ir galybės. Jie nuolat mėgina prilygti Viešpačiui, nes pavydi Jam. Śrī Caitanya Mahāprabhu skelbė impersonalistus prasikaltus prieš Viešpatį. Tačiau Viešpats toks geras, kad leidžia Savo priešams įžengti į dvasinę karalystę ir egzistuoti beasmeniame *brahmajyoti* — neatsiejamoje nuo Absoliuto šviesoje.

Kartais impersonalistai palengva pakyla iki Viešpaties, kaip asmenybės, suvokimo. „Bhagavad-gītā” tai patvirtina: „Kas išties žino, tas po daugybės gimimų ir mirčių atsiduoda Man”. Atsiduodamas Viešpačiui, net impersonalistas gali pakilti į Vaikuṅṭhaloką (dvasinę planetą), kur, kaip atsidavusi siela, jis gauna panašų į Viešpaties kūną.

„Brahmaṇḍa Purāṇa” sako: „Pasiėkusieji išsivadavimą nuo materijos nešvarybių ir demonai, kurie žuvo nuo Aukščiausio Dievo Asmens rankos, persiima Brahmano idėja ir gyvena dvasiniame *brahmajyoti* danguje”. Dvasinis dangus, apie kurį čia kalbama, yra labai toli nuo materialaus dangaus. „Bhagavad-gītā” taipgi liudija, jog už šio materialaus dangaus plyti kitas — amžinasis dangus. Priešams ir impersonalistams gali atsiverti kelias tik į Brahmano spindėjimą, apie kurį kalbama posme, tačiau Kṛṣṇos bhaktos pasikelia tiesiai į dvasines planetas. Tyri bhaktos išsiugdė spontanišką meilę Aukščiausiam Dievo Asmeniui, todėl jiems leista įžengti į dvasines planetas ir patirti dvasinę palaimą Aukščiausio Dievo Asmens draugijoje.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 87 skyriaus 23 posme personifikuotos Vedos taip kreipiasi į Viešpatį: „Brangus Viešpatie, *yogai* medituoja Tave, egzistuojantį lokalizuotu aspektu, ir medituodami pasiekia dvasinį tobulumą, susilieja su beasmeniu *brahmajyoti*. Žmonės, išvelgiantys Tavyje priešą, pasiekia tokį pat tobulumo lygį be meditacijos. Tokį pat tobulumo lygį pasiekia ir liepsnojančios geidulingumu *gopės*, suspaustos Tavo švelnių ir lanksčių kaip gyvatės rankų glėbyje. O dėl mūsų — pusdievių, atsakingų už atskiras Vedų žinojimo dalis, tai mes nuolat sekam *gopių* pavyzdžiu ir todėl tikimės pasiekti tokį pat tobulumo lygį”. Kai kalbama apie „tokį pat tobulumo lygį”, turėtume visad prisiminti pavyzdį apie Saulę ir Saulės šviesą. Impersonalistai susilieja su analogišku Saulės šviesai *brahmajyoti*, bet tie, kas myli Aukščiausią Asmenį, įžengia į aukščiausią Viešpaties buveinę — Goloka Vṛndāvaną.

Gopių „geidulingumas“ neturi nieko bendra su jokiais seksualiniais ryšiais. Śrīla Rūpa Gosvāmī aiškina, kad tasai „geismas“ — tai saviti bhaktos santykiai su Kṛṣṇa. Kiekvienam bhaktai, kuris tapo tobulas, būdingas spontaniškas potraukis Viešpačiui. Spontaniškas potraukis kartais vadinamas bhaktos „geismu“. „Geismas“ yra didžiulis bhaktos troškimas tarnauti Kṛṣṇai tam tikrame vaidmenyje. Toks troškimas atrodytų kaip siekimas patirti malonumą per Viešpatį, tačiau iš tikro tai tėra karštas noras bendrauti su Dievo Asmeniu būtent tokiaime vaidmenyje. Štai, pavyzdžiui, bhakta gali trokšti tarnauti Dievo Asmeniui kaip draugas piemenukas. Jis nori tarnauti Viešpačiui, padėdamas Jam ganyti karves. Iš pirmo žvilgsnio tai panašu į norą patirti malonumą Viešpaties draugijoje, bet iš tikrųjų tai spontaniška meilė, kai Jam tarnaujama, padedant ganyti transcendentines karves.

Jutiminis potraukis

Šis didžiulis noras tarnauti Viešpačiui ryškus transcendentinėje Vrajos žemėje, o ypač jis pasireiškia tarp *gopių*. *Gopių* meilė Kṛṣṇai nesuvokiama ir kilni, bet kad mums būtų aiškiau, ji kartais nusakoma žodžiu „geismas“.

„Śrī Caitanya-caritāmṛtos“ autorius Kavirāja Kṛṣṇadāsa išaiškino skirtumą tarp geismo ir noro tarnauti, taip sakydamas: „Geidulingas troškimas nurodo norą patenkinti savo paties jusles, o transcendentinis troškimas — norą pasitarnauti Viešpaties julsėms“. Materialiame pasaulyje nebūna, kad įsimylėjęs norėtų patenkinti mylimojo jausmus. Materialiame pasaulyje kiekvienas iš esmės labiausiai stengiasi patenkinti savo paties jusles. Tačiau *gopės* sau nieko netroško, jos tenorėjo tenkinti Viešpaties jausmus. Materialiame pasaulyje tokių pavyzdžių nerasime. Todėl mokslo žmonės ekstatinę *gopių* meilę Kṛṣṇai kartais vaizduoja kaip materialaus pasaulio „geidulį“, tačiau to nereikėtų suprasti paraidžiui. Tai tik pastangos suvokti transcendentinę situaciją.

Didieji bhaktos, pasiekusieji Uddhavos lygį, — labai brangūs Viešpaties draugai; jie trokšta eiti *gopių* pėdomis. Tad *gopių* meilė Kṛṣṇai jokiū būdu ne materialus geismas. Antraip, argi Uddhava norėtų eiti jų pėdomis? Kitas pavyzdys — Patsai Viešpats Caitanya. Davęs *sannyāsio* įžadus, Jis ypač vengė bendrauti su moterimis. Ir vis dėlto Jis mokė, kad nėra geresnio būdo garbinti Viešpatį, kaip tas, kurį parodė *gopės*. Todėl tokią Viešpaties garbinimo būdą, tarsi padiktuotą geismo, labai aukštai vertino net Śrī Caitanya Mahāprabhu. Tai reiškia, kad nors *gopių* potraukis Kṛṣṇai panašus į geismą, jame nebuvo nė krislo materialumo. Žmogui, kuris

nepasiekė transcendentinio lygio, labai sunku suprasti *gopių* santykius su Kṛṣṇa. O kadangi jie primena įprastus vaikinų ir merginų santykius, kai kas klaidingai traktuoja juos kaip paprasčiausią seksą, kuris taip paplitęs šiame materialiam pasaulyje. Tie, kurie nesugeba suvokti transcendentinio *gopių* ir Kṛṣṇos meilės nuotykių pobūdžio, yra įsitikinę, kad Kṛṣṇos meilės nuotykiu su *gopėmis* — žemiški dalykai, ir kai kas, tuo remdamasis, netgi ima tapyti nešvankius modernistinius paveikslus.

Antra vertus, Kubjos geismą mokslo žmonės nusako jau kaip „beveik tikrą geismą“. Kubjā buvo kuprota moteris, kuri, kaip ir *gopės*, troško Kṛṣṇos su didele ekstatine meile. Tačiau jos jausmas Kṛṣṇai buvo beveik žemiškas, tad jos meilės nederėtų lyginti su *gopių*. Jos meilės jausmas Kṛṣṇai vadinamas *kāma-prāyā* — „labai panašus į *gopių* meilę Kṛṣṇai“.

Tolimesnis spontaniško atsidavimo apibūdinimas

Giminystė

Vṛndāvanos gyventojų, tokių, kaip Nanda Mahārāja ir motina Yaśodā, laikysena tobulai įkūnija transcendentinę sampratą, koks turėtų būti Kṛṣṇos — pirmapradžio Dievo Asmens — tėvas ir motina. Tikrovėje niekas negali tapti Kṛṣṇos tėvu ar motina, tačiau tokie transcendentiniai bhaktos jausmai vadinasi tėviška meile Kṛṣṇai. Tie jausmai gerai buvo žinomi ir Vṛṣṇiams (Kṛṣṇos artimiesiems Dvārakoje). Taigi spontanišką tėvišką meilę matome ir tarp Dvārakos gyventojų, priklausiusių Vṛṣṇi dinastijai, ir tarp Vṛndāvanos gyventojų.

Spontaniška Vṛṣṇių ir Vṛndāvanos gyventojų meilė Kṛṣṇai amžinai dega jų širdyse. Atsidavimo tarnybos stadijoje, kai laikomasi reguliatyvių principų, neverta aptarinėti šios meilės — ji atsiranda savaime, pasiekus aukštesnę stadiją.

Savybės, kurių reikia spontaniškai atsidavimo tarnybai

Žmonės, kurie nori sekti amžinų Viešpaties bhaktų, tokių, kaip Vṛṣṇiai ir Vṛndāvanos gyventojai, pavyzdžiu, vadinasi *rāgānugā* bhaktomis; tai reiškia, kad jie siekia anų bhaktų tobulumo. Atsidavimo tarnybos taisyklių *rāgānugā* bhaktos laikosi ne itin griežtai, tačiau jie spontaniškai žavisi amžiniais bhaktomis, pavyzdžiui, Nanda bei Yaśoda, ir stengiasi sekti jų pėdomis. Noras tapti panašiu į kurį konkretų bhaktą išsiugdomas palaipsniui, o patsai siekimas vadinasi *rāgānugā*.

Tačiau mes turėtume nuolat atminti, kad troškimas eiti Vrajos (Vṛndāvanos) gyventojų pėdomis tol neatsiranda, kol žmogus neatsikrato materijos nešvarybių. Laikantis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, pasiekama stadija, kuri vadinasi *anartha-nivṛtti*, kai nelieka jokių materijos nešvarybių. Kartais atsiranda žmonių, kurie mėgdžioja tokią atsidavimo

meilę, bet jie nėra laisvi nuo *anarthų*, arba nepageidautinų įpročių. Yra buvę, kai tariamieji bhaktos skelbėsi Nandos, Yaśodos ar *gopių* pasekėjais, tačiau juose ryškiai galėjai matyti šlykštų polinkį į žemišką lytinį gyvenimą. Tokia meilė Dievui — tik pigi imitacija. Kai žmogų natūraliai traukia *gopių* meilė, jo būdai visiškai svetimi žemiški užterštumai.

Todėl pradžioje kiekvienas turi griežtai laikytis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, kuriuos nurodo šventraščiai ir dvasinis mokytojas. Tik ilgainiui, kai žmogus išsivaduoja iš visų materijos nešvarybių, jis gali tikėtis, kad jam pavyks sekti Vṛndāvanos bhaktų pavyzdžiu.

Śrī Rūpa Gosvāmī sakė: „Tik iš tikrųjų atsikratęs materijos nešvarybių, žmogus gali nuolat prisiminti kurį nors amžinųjų bhaktų iš Vṛndāvanos, kad lygiai taip, kaip ir tas bhakta, pamiltų Kṛṣṇą. O išsiugdęs tokį sugebėjimą, jis niekad, net mintyse, neapleidžia Vṛndāvanos“. Čia norėta pasakyti, kad kiekvienas, jei tai įmanoma, turėtų nuvykti į Vrajabhūmi, Vṛndāvaną, apsigyventi ten ir visad tarnauti Viešpačiui, sekdamas Vraja-dhāmos — dvasinės Vrajos karalystės — bhaktų pavyzdžiu. Tačiau, jei gyveniti Vṛndāvanoje nėra galimybių, derėtų, esant kitur, medituoti, kad gyveniti Vṛndāvanoje. Kad ir kur žmogus gyventų, jis turi visados galvoti, kad gyvena Vraja-dhāmoje ir, tarnaudamas Viešpačiui, seka kurio nors bhaktos pavyzdžiu.

Bhakta, jei jis išties pažengęs Kṛṣṇos sąmonėje ir nuolat su atsidavimu tarnauja Viešpačiui, neturi to rodyti net jeigu ir pasiekė tobulumo. Čia norima pasakyti, kad, gyvendamas materialiam kūne, jis turėtų laikytis kaip bhakta neofitas. Reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų turėtų laikytis net ir tyras bhakta. Tačiau, kai jis realiai suvokia savo santykius su Viešpačiu, atlikdamas reguliuojamą tarnybą jis gali mąstyti širdyje apie Viešpatį bei, orientuodamasis į kurį konkretų Viešpaties bhaktą ir juo sekdamas, puoselėti savyje tam bhaktai būdingus transcendentinius jausmus.

Ta proga reikėtų pasakyti, kad turime saugotis vadinamojo *siddha-praṇālī*. *Siddha-praṇālī* kelio šalininkai — tai grupė niekieno neįgaliotų žmonių, kurie išgalvojo savąjį atsidavimo tarnybos būdą. Jie įsivaizduoja, kad tapo Viešpaties palydovais, ir tariasi, kad norintiems jais tapti to gana. Toks paviršutiniškas elgesys jokiū būdu nesuderinamas su reguliatyviais principais. Vadinamojo *siddha-praṇālī* kelio šalininkai yra *prākṛta-sahajiyā* — „vaišnavų“ pseudosrovė. Rūpos Gosvāmī nuomone, ši veikla tik trukdo tikrai atsidavimo tarnybai.

Śrī Rūpa Gosvāmī pažymi, kad didžiai mokyti *ācāryos* pataria mums laikytis reguliatyvių principų net patyrus spontanišką meilę Kṛṣṇai. Reguliatyvūs principai numato devynis giminingus atsidavimo veiklos būdus, —

jie jau buvo nurodyti, — ir mes turėtume išsirinkti tokią atsidavimo tarnybą, į kurią iš prigimties esame linkę. Antai vienam labiau patinka klausytis apie Viešpatį, kitam — giedoti šventą Jo vardą, o dar kitam — tarnauti šventykloje. Taigi šiuos ar kurį kitą iš šešių atsidavimo tarnybos būdų (atminimas, tarnavimas, malda, kurio nors įpareigojimo atlikimas, draugiškų santykių su Viešpačiu palaikymas, viso savo turto aukojimas) reikia kuo uoliau atlikti. Kiekvienas renkasi tokį atsidavimo tarnybos būdą, koks jam labiausiai patinka.

Santuokinė meilė

Atsidavimo tarnyba sekant Vṛndāvanos *gopėmis* ar Dvārakos karalienėmis vadinama atsidavimo tarnyba santuokinės meilės būsenoje. Galima skirti dvi atsidavimo tarnybos santuokinės meilės būsenoje kategorijas: netiesioginę ir tiesioginę. Ir vienu, ir kitu atveju sekama *gope*, kuri tarnauja Viešpačiui santuokine meile Goloka Vṛndāvanoje. Tiesioginis prisirišimas prie Aukščiausio Dievo Asmens per santuokinę meilę apibrėžiamas specialiu terminu *keli*. Pasiiekti *keli* — tai betarpiškai susijungti su Dievo Asmeniu. Esama bhaktų, kurie geidžia ne tiesioginio ryšio su Aukščiausiu Asmeniu, o gėrėtis Viešpaties ir *gopių* santuokinės meilės nuotykiams. Šie bhaktos patiria malonumą tikrai tada, kai klausosi pasakojimų apie Viešpaties pramogas su *gopėmis*.

Santuokinė meilė atsiskleidžia tikrai tiems, kurie jau laikosi reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų: pagal taisykles šventykloje garbina Rādhā ir Kṛṣṇā. Šie bhaktos palengva išsiugdo spontanišką meilę Dievybei. Girdėdami apie Viešpaties ir *gopių* meilės nuotykius, kuriuose iniciatyva abipusė, ilgainiui jie ima žavėtis šiais nuotykiams. Kai šis spontaniškas susižavėjimas labai stiprus, bhakta jau priskirtinas prie vienos minėtų kategorijų.

Santuokinė meilė gali atsiskleisti ne tik moterims. Materialus kūnas su dvasinės meilės dalykais nesusijęs. Moteris gali pajusti polinkį tapti Kṛṣṇos draugu, o vyras gali turėti potencialių Vṛndāvanos *gopės* bruožų. „Padma Purānoje“ rašoma, kaip bhakta, turintis vyro išorę, trokšta tapti *gope*: „Anuo metu Daṇḍakāraṇyoje buvo daug išminčių. Daṇḍakāraṇya — tai miškas, kuriame keturiolika metų tėvo ištremtas gyveno Viešpats Rāmacandra. Tais laikais daug kilnių išminčių pakerėjo Viešpaties Rāmacandros grožis, ir jie panoro tapti moterimis, kad galėtų apkabinti Viešpatį. Vėliau šie išminčiai gimė *gopėmis*, Kṛṣṇos draugėmis. Gokula Vṛndāvanoje, kur nužengė Patsai Kṛṣṇa. Taip jie pasiekė dvasinio gyvenimo tobulumą”.

Istoriją apie Daṇḍakāraṇyos išminčius galėtume šitaip paaiškinti. Viešpačiui Rāmacandrai gyvenant Daṇḍakāraṇyoje, išminčius, kurie ten vykdė atsidavimo tarnybą, pakerėjo Jo grožis ir pažadino juose prisiminimus apie Vṛndāvanos *gopes*, kurias su Kṛṣṇa siejo santuokinės meilės ryšiai. Šis pavyzdys aiškiai rodo, kad Daṇḍakāraṇyos išminčiai visai kaip *gopės* troško santuokinės meilės, nors puikiai suvokė, kad ir Kṛṣṇa, ir Viešpats Rāmacandra yra Aukščiausias Viešpats. Jie žinojo, kad Rāmacandra — idealus valdovas ir negali pasiimti daugiau kaip vieną žmoną, o Viešpats Kṛṣṇa, kuris yra visagalis Dievo Asmuo, Vṛndāvanoje gali patenkinti visų jų troškimus. Daṇḍakāraṇyos išminčiai nusprendė, kad Viešpaties Kṛṣṇos pavidalas patrauklesnis, negu Viešpaties Rāmacandros, todėl jie meldė Viešpatį Rāmacandrą, kad savo būsimuose gyvenimuose jie taptų *gopėmis* ir galėtų susitikti su Kṛṣṇa. Viešpats Rāmacandra tylėjo, ir Jo tylėjimas rodė, kad Jis išgirdo išminčių maldas. Viešpaties Rāmacandros palaiminimas liudijo, kad savo būsimuose gyvenimuose jie susitiks su Viešpačiu Kṛṣṇa. Gavę šį palaiminimą, jie gimė Gokuloje moterimis iš *gopių* iščių. Taip išsipildė jų ankstesniųjų gyvenimų troškimas, ir dabar jie linksmi leido dienas Viešpaties draugijoje, kuris tuo metu irgi gyveno Gokula Vṛndāvanoje. Taigi, pažadinę transcendentinį norą patirti santuokinę meilę su Viešpačiu Kṛṣṇa, jie visiškai įgyvendino tai, kam skirta žmogaus gyvybės forma.

Santuokinė meilė būna dvejopa: vyro ir žmonos bei dviejų įsimylėjėlių meilė. Tas, kuris atskleidžia savyje santuokinę žmonos meilę Kṛṣṇai, pakyla į Dvāraką, kur tampa Viešpaties karaliene. O atskleidusieji savyje santuokinę įsimylėjėlio meilę pakyla į Goloka Vṛndāvaną, kur bendrauja su *gopėmis* ir dalyvauja meilės nuotykiuose su Kṛṣṇa. Pabrėžtina, kad santuokinė *gopių* ir karalienių meilė galima ne tik moterims. Santuokinės meilės jausmą gali išsiugdyti ir vyrai. Tai įrodė Daṇḍakāraṇyos išminčiai. Kas trokšta santuokinės meilės, tačiau neseka *gopėmis*, pateks į Dvāraką ir ten bendraus su Viešpačiu.

„Mahā-kūrma Purāṇa” sako: „Didieji išminčiai — ugnies dievų sūnūs — griežtai laikėsi reguliatyvių principų, norėdami patirti santuokinę meilę su Kṛṣṇa. Todėl kitą gyvenimą jie galėjo bendrauti su Viešpačiu — kūrinių šaltiniu, vardu Vāsudeva, ar Kṛṣṇa. Kiekvienas gavo Jį į vyrus”.

Tėvystė arba draugystė

Bhaktos, kurie trokšta matyti Kṛṣṇą savo vaiku ar draugu, turi sekti Nandos Mahārājos ar Subalos pavyzdžiu. Nanda Mahārāja — tėvis, o Subala — artimiausias iš visų Kṛṣṇos draugų Vrajabhūmyje.

Puoselėjantiems tėviškus arba draugiškus jausmus Viešpačiui yra du pasirinkimai. Vienas — tiesioginėmis pastangomis tapti Kṛṣṇos tėvu, kitas — sekti Nandos Mahārājos pavyzdžiu, o norą būti Kṛṣṇos tėvu puoselėti kaip idealą. Pirmasis šių kelių (tiesioginės pastangos tapti Kṛṣṇos tėvu) — nerekomenduotinas, nes juo einant galima patirti teršiamą *māyāvādos* (impersonalizmo) filosofijos įtaką. *Māyāvādžiai*, arba monistai, mano, jog patys yra Kṛṣṇa, o jei kam dingtelėjo: „Aš tapau Nanda Mahārāja“, tai reiškia, kad jo tėvišką meilę žalingai paveikė *māyāvādos* filosofija. *Māyāvādos* filosofinė mąstysena nusikalstama, ir nė vienas, prasi Kaltęs prieš Dievą, neižengs į Jo karalystę ir nebendrus su Kṛṣṇa.

„Skanda Purāṇa“ pasakoja istoriją apie senuką, kuris gyveno Hastināpuroje, Pāṇḍavų karalystės sostinėje. Jis norėjo, kad Kṛṣṇa būtų jo mylimas sūnus. Nārada pamokė senuką sekti Nandos Mahārājos pavyzdžiu, ir jis įgyvendino savo svajonę.

„Nārāyaṇa-vyūha-stavos“ maldynas teigia, kad žmonės, kurie visad atmena Viešpatį ir Jame mato savo vyrą, draugą, tėvą ar geradarį, verti, kad mes amžinai juos garbintume. Spontaniška meilė Kṛṣṇai teatsiskleidžia per ypatingą Kṛṣṇos ar Jo tyro bhaktos malonę. Šis atsidavimo tarnybos kelias kartais vadinamas *puṣṭi-mārga*. *Puṣṭi* — tai „puoselėjimas“, o *mārga* — „kelias“. Toks jausmo puoselėjimas labiausiai sutvirtina atsidavimo tarnybą, todėl jis vadinamas „puoselėjimo“ keliu, arba *puṣṭi-mārga*. Vallabha-sampradāya, kuri *vaiṣṇavų* religijoje priklauso Viṣṇusvāmio srovei, garbina Kṛṣṇą *puṣṭi-mārgos* būdu. Šią *puṣṭi-mārgos* kryptį pasirinko ir dauguma Gujarato bhaktų, kurie garbina Bāla Kṛṣṇą.

Ekstatinė meilė

Vykdamą sistemingą atsidavimo tarnybą, pasiekiamas transcendentinis lygis, kur materialios gamtos *guṇos* nebeveikia. Tada žmogaus širdis nušvinta it saulė. Saulės neužstoja jokios planetų sistemos, neaptemdo jokie debesys. Taip ir bhakta, nušvitęs lyg saulė, iš tyros širdies ima spinduliuoti ekstatine meile, daug ryškesne už saulės šviesą. Tik dabar prisirišimas prie Kṛṣṇos tampa tyras. Bhakta užsidega spontanišku noru su ekstatine meile tarnauti Kṛṣṇai. Tai *uttama-adhikārī* lygis, arba tobulas atsidavimas. Tada bhaktos nejaudina materialios aistros, jį tedomina tarnavimas Rādhai ir Kṛṣṇai.

Dėl aiškumo ankstesniuose skyriuose atsidavimo tarnybos požymiai aiškinami, pateikiant nurodymus, kaip atlikti atsidavimo tarnybą esamomis julsėmis ir palaiptams išskirti į spontaniškos meilės ekstazės lygį. Apertotos dvi atsidavimo tarnybos atmainos: atsidavimo tarnyba laikantis reguliatyvių principų ir atsidavimo tarnyba iš spontaniškos meilės. Atsidavimo tarnyba, kai laikomasi reguliatyvių principų, taip pat dvejopa: egzekutyvioji ir efektyvioji. Efektyvioji atsidavimo tarnyba vadinasi *bhāva*, arba ekstazė. Šiuo atveju, *tantrų* teigimu, ekstazė — pirmasis tyros meilės Dievo Asmeniui požymis. Jai būdingos netikėtos ašaros ir ūmus virpulis, tačiau tai ne nuolatinės reakcijos — jos pasireiškia kartas nuo karto. Kai Durvāsos prakeiktas karalius Ambariṣa pateko į keblią padėtį, jis prisiminė Viešpaties lotoso pėdas ir jo kūnas pasikeitė, o skruostais ėmė riedėti ašaros. Tai ekstazės išraiška. Jai būdinga kūno virpėjimas ir ašaros. Pasireiškus išoriniams ekstazės požymiams, ekstazė paveikia ir protą. Jos tęsinys vadinasi *samādhi*, per kurį ilgainiui užsimezga meilės santykiai su Kṛṣṇa.

Ekstazės būvį galima pasiekti dvejopai. Pirmasis būdas — nuolat bendrauti su tyrais bhaktomis, antrasis — pelnyti ypatingą Kṛṣṇos ar Jo tyro bhaktos malonę. Ekstatinis būties būvis dažniausiai pasiekiamas, bendraujant su tyrais bhaktomis. Pasiekti jį per ypatingą Kṛṣṇos ar Jo tyro bhaktos malonę pavyksta labai retai. Taigi, vykdamą atsidavimo tarnybą, jei išties norime pasiekti tokį ekstazės lygį, nepaprastai svarbu bendrauti

su tyrais bhaktomis. Žinoma, kai kada pavyksta patirti ypatingą Kṛṣṇos malonę, ir nors mums privalu visada jos tikėtis, sėdėti sudėjus rankas ir jos laukti mums nedera. Privalome vykdyti savo įprastines pareigas. Tai toks pat retas atvejis, kaip ir nesimokius nei mokykloje, nei koledže tapti pripažintam dideliu mokslininku ar gauti garsių universitetų garbės laipsnius. Tačiau tai nereiškia, kad reikia vengti mokyklos ir tikėtis, jog nei iš šio nei iš to būsi pažymėtas kurio nors universiteto garbės laipsniu. Taip ir atsidavimo tarnyboje: turime su atsidavimu laikytis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų ir kartu tikėtis Kṛṣṇos ar Jo bhaktos malonės.

Pavyzdžių, kaip ekstatinės meilės būvis pasiekiamas, kai laikomasi atsidavimo tarnybos reguliatyvių principų, yra Nārados gyvenimo istorijoje, kurią Vyāsadeva papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“. Nārada pasakoja apie savo ankstesnį gyvenimą, kaip jisai pasiekė ekstatinės meilės būseną. Tarnaudamas didiems bhaktoms, jis dažnai girdėdavo jų pokalbius ir giesmes. Kadangi jam nusišypsojo laimė ir apie Kṛṣṇos žaidimus jis išgirdo iš tyrų bhaktų lūpų, iš visos širdies jais susižavėjo. Kai Nārada su didžiausiu įdomumu klausėsi pokalbių apie Kṛṣṇos žaidimus, palengva atsiskleidė jo ekstatinė meilė Kṛṣṇai. Ši meilė gimsta prieš pasireiškiant tyrai meilei Kṛṣṇai, nes kitame posme Nārada pažymi, kad jo meilė Dievui atsiskleidė nejučiomis, klausantis didžiųjų išminčių pokalbių. Apie tai Nārada toliau kalba Pirmos „Bhāgavatam“ Giesmės 5 skyriaus 28 posme: „Rudenį, per liūčių sezoną, aš leidau dienas, bendraudamas su didžiais išminčiais. Kas rytą ir kas vakarą girdėdavau juos giedant ir kartojant Hare Kṛṣṇa *mantrą*, ir, jų besiklausant, mano širdis palengva apsisvalė. Kai ėmiau įdėmiau klausytis jų žodžių, dingo materialių neišmanymo ir aistros *gunų* poveikis man, ir aš tvirtai pasiryžau su atsidavimu tarnauti Viešpačiui“.

Tai praktiniai pavyzdžiai, kaip ekstatinės meilės būvis pasiekiamas vien bendraujant su tyrais bhaktomis. Taigi labai svarbu nuolat bendrauti su tyrais bhaktomis, nuo aušros iki sutemos kartojančiais Hare Kṛṣṇa *mantrą*. Su jais bendraudamas, žmogus įgyja galimybę apvalyti savo širdį ir išsiugdyti ekstatinę tyrą meilę Kṛṣṇai.

Šį teiginį patvirtina Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 25 skyriaus 25 posmas, kur Viešpats Kapila sako: „Brangioji mama, bendraudamas su tyrais bhaktomis, žmogus pajunta kilnią atsidavimo tarnybos Man jėgą“. Kitaip sakant, tyro bhaktos žodžiai veikia klausytojų širdis. Kur klausy mosi ir kartojimo paslaptis? Kalbėtojas profesionalas nesugeba perteikti transcendentinės ekstazės, kad ją širdimi pajustų klausytojas. O kai prabyla realizuota siela, tarnaujanti Viešpačiui, ji pajėgia prikelti klausytojus dvasiniam gyvenimui. Taigi su tokiais tyrais, nepriekaištingais bhaktomis ir reikia stengtis bendrauti. Bendraudamas su tyrais bhaktomis ir tarnau-

damas, bhakta neofitas neabejotinai išsiugdo prisirišimą, meilę ir atsida-
vimą Aukščiausiam Dievo Asmeniui.

„Padma Purāṇa” pateikia istoriją apie bhaktą neofitą, kuris, norėdamas
pasiekti ekstazę ir prisišaukti Viešpaties malonės, per naktį šoko.

Tačiau atsitinka, kad žmogus pajunta meilę Kṛṣṇai ir be jokios atside-
vimo tarnybos. Tokį staigų troškimo tarnauti Viešpačiui atsiradimą reikė-
tų vertinti kaip ypatingą Kṛṣṇos ar Jo bhaktos malonę. Galėtume skirti
tris grupes iš pažiūros atsitiktinio ekstatinių jausmų atsiradimo, kurių sąly-
goja nepriežastinė Kṛṣṇos malonė: tai ekstatinių jausmų atsiradimas, kai
tereikia žodžio, žvilgsnio ir gero palinkėjimo.

„Nārādīya Purāṇa” pasakoja, kaip ekstatinės meilės atsiradimą paska-
tino žodis. Viešpats Kṛṣṇa Nāradaui tarė: „O geriausias iš *brāhmaṇų*, no-
riu, kad pajustum polinkį tyrai atsidavimo tarnybai, kuri teikia transcen-
dentinį džiaugsmą ir gėrį”.

„Skanda Purāṇos” posme pateikiamas atvejis, kai ekstatinės meilės Kṛṣ-
ṇai priežastis tebuvo vien žvilgsnis. Posme sakoma: „Kai Jāṅgalos provin-
cijos gyventojai išvydo Dievo Asmenį — Kṛṣṇą, juos pagavo tokie stiprūs
jausmai, jog jie negalėjo nuo Viešpaties atitraukti akių”.

O dėl nuoširdaus gero palinkėjimo, tai „Śuka-saṁhitoje” yra Nārados
žodžiai Śrīlai Vyāsadevui: „Tu turi sūnų — didį Dievo Asmens bhaktą, ir
aš matau, kad jis, visai nesilaikydamas reguliatyvių atsidavimo tarnybos
principų, jau praturtėjo daugeliu puikių savybių, kurios per atsidavimo
tarnybą įgaunamos tik po daugybės daugybės gimimų”.

Kalbėdami apie ekstatinę meilę Kṛṣṇai, galėtume pateikti žodžius iš
Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 4 skyriaus 36 posmo, kuriais
Nārada kreipiasi į karalių Yudhiṣṭhirą: „Brangusis karaliau, Prahlādos bū-
dą labai sunku apsaityti. Jis parodė įgimtą potraukį Kṛṣṇai, ir ką besaky-
čiau apie jo būdą, tai tebus bedvasiai žodžiai. Nusakyti, koks iš tikrųjų jo
būdas, neįmanoma”. Taigi Nārada pats pripažino, jog įgimtos Prahlādos
ekstatinės meilės priežastis — Viešpaties Kṛṣṇos malonė.

Įgimtas Prahlādos susižavėjimas Kṛṣṇa tegalėjo atsiskleisti Nārados ma-
lone. Kai Prahlāda Mahārāja buvo motinos iščiose, užuojautos pagautas
Nārada suteikė jam žinių apie atsidavimo tarnybos mokslą ir linkėjo, kad
dar iščiose esantis kūdikis jomis pasinaudotų. Prahlāda Mahārāja įgavo
visas savybes, kuriomis pasižymi tobuli bhaktos, nes jam to linkėjo Nā-
rada — garsus bhakta ir didis Dievo Asmens palydovas. Tatai yra įgimtas
potraukis, ir jį pažadina ypatinga Dievo Asmens ar didžio bhaktos, tokio,
kaip Nārada, malonė.

„Skanda Purāṇoje” Parvata Muni Nāradaui sako: „Brangus Nārada, iš
visų šventųjų tu išsiskiri ypatinga didybe ir šlove, nes vien tavo gerų pa-

linkėjimų pakako, kad žemos kilmės medžiotojas irgi taptų didis ir kilnus Viešpaties Kṛṣṇos bhakta”.

Ekstatinę meilę Kṛṣṇai galėtume suskirstyti į penkias dalis, kurias Śrī Rūpa Gosvāmī apibūdins vėliau.

Ekstatinės meilės apimto žmogaus bruožai

Toliau Rūpa Gosvāmī nurodo savybes, kurios apibūdina žmogų, patyrusį ekstatinę meilę Kṛṣṇai. Jis pasižymi šiomis savybėmis:

1. Visada susirūpinęs, kaip tinkamai panaudoti savo laiką atsidavimo tarnybai Viešpačiui. Nemėgsta dykinėti. Nori tarnauti nuolat, be paliovos dvidešimt keturias valandas per parą.
2. Visuomet susitvardęs ir ištvermingas.
3. Jo nevilioja jokie materialūs malonumai.
4. Nesitiki jokio materialaus atpildo už savo darbus.
5. Niekada neabejoja, kad Kṛṣṇa suteiks jam Savo malonę.
6. Visada labai noriai ir ištikimai tarnauja Viešpačiui.
7. Jam labai patinka kartoti šventuosius Viešpaties vardus.
8. Visad noriai kalba apie transcendentines Viešpaties savybes.
9. Džiaugiasi, gyvendamas Viešpaties žaidimų vietose: Mathuroje, Vṛndāvanoje ar Dvārakoje.

Laiko panaudojimas

Ekstatinę meilę Kṛṣṇai patyrusio tyro bhaktos žodžiai — tai nuolatinė malda Kṛṣṇai. Mintyse jis visada mato Kṛṣṇą, o jo kūnas pamaldžiai lenkiasi Dievybei arba atlieka kitokią tarnystę. Galimi atvejai, kai, atlikdamas šiuos ekstatinius darbus, jis ūmai pravirksta. Taigi visas jo gyvenimas skirtas tarnauti Viešpačiui, ir jis nė akimirkos neskirs kitiems darbams.

Ištvermė

Kai žmogus nesutrinka net ir turėdamas tam daug įvairių priežasčių, jis vadinamas susitvardžiusiu ir ištvermingu. Tokio susitvardymo ir ištvermės pavyzdį parodė karalius Parīkṣitas. Apie tai pasakojama Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 19 skyriaus 15 posme. Karalius Parīkṣitas susirinkusiems jo mirties valandą išminčiams pasakė: „Brangūs *brāhmanos*, laikykite mane nuolankiu savo tarnu. Aš atėjau ant Gangos kranto, kad

atiduočiau savo sielą Viešpaties Krišnos lotoso pėdoms. Tad prašau jus palaiminti, kad pelnyčiau motinos Gangos palankumą. Ir tegul prakeikia mane *brāhmaṇos* sūnus — manęs tai nė kiek nejaudina. Tik vieno prašau: paskutinę mano gyvenimo akimirką giedokite šventąjį Višņu vardą, kad galėčiau suvokti Jo transcendentines savybes”.

Mahārājos Parikṣito elgesys — jo kantrumas prie mirties slenksčio, dvasios ramybė — tikro susitvardymo pavyzdys. Tai viena savybių, būdingų bhaktai, kuris patyrė ekstatinę meilę Krišnai.

Nepriširišimas

Juslės nuolat trokšta, kad jas tenkintume, tačiau kai bhakta patiria transcendentinę meilę Krišnai, materialūs troškimai jo juslių nebevilioja. Tokia dvasios būseną vadinasi nepriširišimas. Puikus nepriširišimo pavyzdys pateiktas Penktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 43 posme, kur kalbama apie karaliaus Bharatos būdą. Posme sakoma: „Karalių Bharatą taip sužavėjo Krišnos lotoso pėdų grožis, kad jis dar jaunystėje atmetė viską, kas jį sieja su šeima, vaikais, draugais, karalyste, etc., tarsi jie būtų neliečiamos išmatos”.

Imperatorius Bharata — tipingas prisirišimų neturėjimo pavyzdys. Materialiame pasaulyje jis turėjo viską, ko tik širdis geidžia, ir visko atsiskė. Taigi prisirišimų neturėjimas nėra kažkoks dirbtinis izoliavimasis nuo visų prisirišimo pagundų. Nepriširišęs yra tas, kurio nesugundo didžiausios pagundos. Žinia, iš pradžių bhakta neofitas turėtų vengti pagundų, tačiau tvirtam subrendusiam bhaktai būdinga tai, kad jis nepasiduos pagundoms, su jomis susidūręs. Toks yra prisirišimų neturėjimo kriterijus.

Nesikėlimas į puikybę

Kai visas grynios realizacijos savybes turintis bhakta nesididžiuoja savo aukšta padėtimi, tatai ir vadinasi nesikėlimu į puikybę (kuklumu). „Padma Purānoje” kalbama apie Bhagīrathą — visų karalių valdovą, kuris taip ekstatiskai pamilo Krišną, jog tapo elgeta ir ėjo prašyti išmaldos net į savo politinių priešų bei neliečiamųjų namus, pagarbiai jiems lenkdamasis, — toks jis buvo nuolankus.

Indijos istorijoje gausu tokių pavyzdžių. Dar visai neseniai, maždaug prieš du šimtus, o gal ir dar mažiau metų, vienas stambus žemvaldys, vardu Lāl Bābu, valdęs dideles žemes Kalkutoje, tapo *vaiṣṇava* ir apsigyveno Vṛndāvanoje. Jis, kaip ir karalius Bhagīratha, prašydamas išmaldos beldėsi į kiekvienas duris, neaplenkdamas net savo politinių priešų namų. Elgetaujant tenka būti pasirengusiam patirti įžeidimus tų, kurių namus tu

lankai. Tai natūralu. Kṛṣṇos vardan įžeidimus reikia pakęsti. Tarnaudamas Kṛṣṇai, Kṛṣṇos bhakta pakenčia viską.

Didžiulė viltis

Tvirtas žmogaus įsitikinimas, kad jis tikrai pelnys Aukščiausio Dievo Asmens malonę, sanskrito kalba vadinasi *āśā-bandha*. *Āśā-bandha* reiškia neprarasti vilties: „Aš iš visų jėgų stengsiuosi laikytis kasdieninės atsidavimo tarnybos taisyklių, tad esu tikras, kad grįšiu pas Dievą — atgal namo”.

Čia pakaktų pateikti vieną Rūpos Gosvāmī maldą, kaip pavyzdį, kokia turėtų būti viltis. Jis sako: „Aš nemyliu Kṛṣṇos, manęs nevilioja net būdai, kurie leidžia patirti meilę Kṛṣṇai — klausymasis ir giedojimas. Nepakankama mano *bhakti-yogos* praktika, kuri padeda žmogui nuolat galvoti apie Kṛṣṇą ir niekada širdyje neužmiršti Jo lotoso pėdų. Juo labiau negaliu gilinti filosofinių žinių ar užsiimti dorovingais darbais. Maža to, aš net nesu kilęs iš geros šeimos. Tad man belieka melstis Tau, Gopījana-vallabha [Kṛṣṇa, visų *gopių* globėjas ir mylimasis]. Aš tetrokštu ir tesiviliu, kad man pavyks priartėti prie Tavo lotoso pėdų, tačiau ta viltis man skaudė, kadangi manau, kad nesu vertas pasiekti šį transcendentinį gyvenimo tikslą”. Tai reiškia, kad *āśā-bandha* turėtų paskatinti mus neprarasti vilties, jog vienokiu ar kitokiu būdu mums būtina pavyks priartėti prie Aukščiausio Viešpaties lotoso pėdų.

Karštas noras patirti sėkmę

Kai žmogus pakankamai karštai trokšta patirti atsidavimo tarnybos sėkmę, tas karštas troškimas vadinamas *samutkaṅṭha*. *Samutkaṅṭhā* reiškia „absoliutus troškimas”. Iš tikrųjų karštas noras — tai kaina, kurią turime mokėti už sėkmę Kṛṣṇos sąmonėje. Viskas turi savo kainą ir, norint ką nors gauti, reikia už tai mokėti. Vedų raštuose teigiama, kad, norint įsigyti brangiausią dalyką — Kṛṣṇos sąmonę, reikia labai trokšti pasiekti šį tikslą. Tokį didelį troškimą puikiai išreiškė Bilvamaṅgala Ṭhākura savo knygoje „Kṛṣṇa-karṇāmṛta”. Jis rašo: „Aš nekantriai laikiu, kada pamatysiu Vṛndāvanos berniuką, kurio kūno grožis keri visą visatą, kurio akys aprėžtos juodų antakių ir visad plačiai atvertos lyg išsiskleidę lotosai, kuris pasigėrėjimo kupinu žvilgsniu nori aprėpti visus bhaktas ir todėl truputį pasuka galvą tai į vieną, tai į kitą pusę. Jo akys visad drėgnos, lūpos vario spalvos, o nuo lūpų nusprūsta garsai, kuriuos išgirdęs žmogus šelsta labiau už pasiutusį dramblių. Kaip aš trokštu susitikti su Juo Vṛndāvanoje!”

Potraukis kartoti šventus Viešpaties vardus

Ten pat, „Kṛṣṇa-karṇāmṛtoje“, pasakojama ir apie tai, kaip Rādhārāṇī kartoja šventus vardus. Viena iš Rādhārāṇī palydovių sako: „O Viešpatie Govinda, ši mergelė, karaliaus Vṛṣabhānu dukra, dabar lieja ašaras ir susijaudinusi kartoja Tavo šventą vardą — „Kṛṣṇa! Kṛṣṇa!“

Noras kalbėti apie transcendentines Viešpaties savybes

Prisirišimas prie Viešpaties šlovinimo „Kṛṣṇa-karṇāmṛtoje“ nusakytas dar ir šiais žodžiais: „Ką aš galėčiau padaryti Kṛṣṇai, kurio žavesys pralenkia bet kokią vaizduotę, kuris išdykesnis už labiausiai išdykusius berniukus? Kṛṣṇos nuostabūs darbai vilioja mano širdį, ir aš nebežinau, ką man daryti!“

Noras gyventi Kṛṣṇos žaidimų vietoje

Rūpos Gosvāmī knygoje „Padyāvālī“ apie Vṛndāvaną taip pasakytas: „Čia Nandos Mahārājos sūnus gyvena su Savo tėvu, visų piemenukų karaliumi. Čia Viešpats Kṛṣṇa sudaužė vežimą, kuriame slėpėsi demonas Śakaṭāsura. Čia motina Yaśodā surišo virve Dāmodarą — tą, kuris nukerta mūsų materialios būties mazgą“.

Tyras Viešpaties Kṛṣṇos bhakta gyvena Mathuros apygardoje arba Vṛndāvanoje ir lanko visas vietas, kur vyko Kṛṣṇos žaidimai. Šiose šventose vietose Kṛṣṇa leido Savo vaikystės dienas, žaisdamas su piemenukais ir motina Yaśoda. Viešpaties Kṛṣṇos bhaktų iki šiol įprasta apeiti šias šventas vietas. Kas tik atvyksta į Mathurą ar Vṛndāvaną, visi pajunta transcendentinį džiaugsmą. Išties, kai atvyksti į Vṛndāvaną, tuojau imi ilgėtis Kṛṣṇos, kuris, čia gyvendamas, atliko tokius nuostabius žygius.

Potraukis atminti Kṛṣṇos žygius vadinasi prisirišimu prie Kṛṣṇos. Tačiau kai kurie filosofai impersonalistai ir mistikai vaidina atsidavimo tarnybos spektaklį, vildamiesi, jog ilgainiui susilies su Aukščiausio Viešpaties egzistencija. Pasitaiko, kad impersonalistai mėgina imituoti tyro bhaktos polinkį lankyti šventas vietas, kur vyko Kṛṣṇos žaidimai, tačiau vienintelis jų tikslas — išsivadavimas, todėl jų veiksmų neturėtume laikyti prisirišimu.

Rūpa Gosvāmī sakė, kad tyrų bhaktų prisirišimas prie Kṛṣṇos jokių būdu nesubręs širdyse žmonių, dirbančių dėl naudos (*karmiu*), ar spekuliatyvių mąstytojų, nes prisirišimas tyros Kṛṣṇos sąmonės lygiu labai retas, nepasiekiamas net daugeliui išsivadavusių asmenybių. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, išsivadavimas nuo materialaus užterštumo — tai būvis, kai

tampa pasiekiamą atsidavimo tarnyba. Kas nori tiktai išsivaduoti ir susilieti su impersonaliu *brahmajyoti*, tam prisirišimas prie Kṛṣṇos neįmanomas. Prisirišimo dovana Kṛṣṇa nesišvaisto ir ją suteikia tik tyriems bhaktoms. Net daugelis bhaktų negali pasigirti grynu prisirišimu prie Kṛṣṇos. Tai kaipgi nusišypsos sėkmė tiems, kurių širdyse — karminių veiksmų ir jų atoveikių purvas, kuriuos supainiojo įvairiausi spekuliatyvūs samprotavimai?

Yra nemažai „bhaktų“, kurie apsimestinai medituoja Kṛṣṇos žaidimus. Jie vadinasi *aṣṭa-kālīka-līlā*. Pasitaiko imituojančių Jo žaidimus, apsimešančių, kad berniukas Kṛṣṇa jam kažką sako, ar besidedančių, neva jam apsiereiškė Kṛṣṇa su Rādhārāṇī ir kalbasi su juo. Kartais tokius spektaklius rengia impersonalistai ir taip jie prisivilioja nekaltus žmones, kurie neturi jokių atsidavimo tarnybos mokslo žinių. Tačiau prityręs bhakta, matydamas tokią apgailėtiną imitaciją, supranta, kad tai apgavystė. Jei toks apsimitėlis kartais vaizduoja prisirišimą prie Kṛṣṇos, jis nebus palaikytas nuoširdžiu. Tačiau galima sakyti, kad nors tokio apsimitėlio prisirišimas ir suvaidintas, jis teikia vilties, jog kada nors ateityje apsimitėlis vis dėlto pasieks tyrą atsidavimo tarnybą.

Suvaidintas prisirišimas būna dvejopas: šešėlinis ir *parā* (transcendentinis). Šešėlinis prisirišimas — tai prisirišimas, kurį rodo nesilaikantis atsidavimo tarnybos taisyklių ir nevadovaujamas *bona fide* dvasinio mokytojo, žmogus. Pasitaiko, kad ir materialių malonumų mėgėjui ar išsivadavimo trokštančiam žmogui nusišypsos laimė atsidurti tarp tyrų bhaktų tada, kai jie kartoja šventą Viešpaties vardą. Viešpaties malone žmogus prie jų pritampa ir taip pat ima kartoti. Tada bendravimo su tyrais bhaktomis, kurių širdžių šviesa tarsi mėnesiena atsispindi jo širdyje, dėka, jame nušvinta tolimas prisirišimo atšvaitas. Tą prisirišimą gimdo smalsumas. Bet visa tai labai netvirta. O jeigu, pasireiškus šiam šešėliniam prisirišimui, pajuntama, kad materialūs skausmai išnyko, tada šis prisirišimas yra *parā*.

Šešėlinis ar *parā* prisirišimas gali atsirasti, bendraujant su tyrais bhaktomis arba lankantis šventose vietose — Vṛndāvanoje ar Mathuroje. Jei paprastas žmogus pajunta šešėlinį ar *parā* prisirišimą prie Kṛṣṇos ir jei, jo laimei, jis ima vykdyti atsidavimo veiksmus tyrų bhaktų draugijoje, jis irgi gali pakilti iki tyros atsidavimo tarnybos lygio. Taigi transcendentinis prisirišimas toks galingas, kad, pajutęs jį bendravimo su tyru bhakta dėka, tobulumą gali pasiekti net paprastas žmogus. Tačiau tas, kam nusišypsos laimė bendrauti su tyrais bhaktomis, tokio prisirišimo prie Kṛṣṇos niekada nepatirs.

Kaip bendravimas su tyrais bhaktomis pagimdo prisirišimą, taip prasi Kaltimas prieš tyrų bhaktų lotoso pėdas jį sunaikina. Kad būtų aiškiau,

reikia pridurti, jog prisirišimas prie Kṛṣṇos atsiranda bendraujant su tyrais bhaktomis, tačiau prasikaltus prieš bhaktos lotoso pėdas, šešėlinis arba *parā* prisirišimas gali išnykti. Jis išnyksta kaip dylantis mėnulis, kuris vis labiau menkėja, ir pagaliau stoja tamsa. Taigi, bendraudami su tyrais bhaktomis, turėtume būti labai atsargūs ir stengtis neprasikalsti prieš jų lotoso pėdas.

Transcendentinis prisirišimas — ir šešėlinis, ir *parā* — gali išnykti dėl įvairaus sunkumo prasikaltimų. Jei prasikaltimas prieš bhaktų lotoso pėdas labai sunkus, prisirišimas gali beveik visai išnykti, o jei prasikalstama nelabai sunkiai, prisirišimas gali tapti antrarūšiu ar trečiarūšiu.

Jei žmogus prisiriša prie išsivadavimo arba susiliejiimo su *brahmajyoti* egzistencija, jo ekstazė palengva silpnėja iki šešėlinio arba *parā* prisirišimo lygio ar net transformuojasi į *ahaṅgrahopāsanā*. *Ahaṅgrahopāsanā* — tai gyvoji esybė, kuri pradėjo savo dvasinę realizaciją, sutapatindama save su Aukščiausiu Viešpačiu. Šis savęs realizacijos lygis dažniausiai vadinamas monizmu. Monistas įsivaizduoja, kad jis sudaro vienovę su Aukščiausiu Viešpačiu. Kadangi monistas savęs nuo Aukščiausio Viešpaties neskiria, jis mano, jog garbindamas save jis garbina aukščiausiąją visumą.

Kartais naujokas bhakta labai noriai dalyvauja giedant ir šokant, o širdies gilumoje jam atrodo, jog jis susiliejo su aukščiausiąja visuma. Toks monistinis supratimas visiškai nesutampa su tyra, transcendentinės atsidavimo tarnybos idėja. Tačiau jei kartais žmogus parodo tobulą atsidavimą reguliatyvių principų net nesilaikydamas, vadinasi, ši atsidavimo tarnybos lygi jis buvo pasiekęs ankstesniame gyvenime. Dėl vienokių ar kitokių priežasčių jo atsidavimo tarnyba laikinai buvo nutrūkusi, greičiausiai prasikaltus prieš bhaktos lotoso pėdas. Dabar, atsiradus galimybei, jis vėl ima tobulėti. Tad apibendrinant reikia daryti išvadą, jog atsidavimo tarnybos pažanga vis dėlto tegalima bendraujant su tyrais bhaktomis.

Jei kam pavyksta palengva pakelti savo atsidavimo tarnybos lygį, jis turėtų prisiminti, jog tai Paties Kṛṣṇos nepriežastinė malonė. Jei žmogus, visiškai atsakęs materialių malonumų ir pažadinęs savyje tyrą ekstatinį atsidavimą, kartais netyčia ir nukryptų nuo atsidavimo tarnybos reikalavimų, netūžkime ant jo. Mintį, jog beatodairiškai tikintį ir atsidavusį Viešpačiui bhaktą, netgi jei jis kartais netyčia pažeistų tyros *bhakti* taisyklės, vis dėlto reikėtų priskirti prie tyrų bhaktų, patvirtina ir „Bhagavad-gītā”. Beatodairiškas tikėjimas atsidavimo tarnyba, Viešpačiu Kṛṣṇa ir dvasiniu mokytoju iškelia žmogų į atsidavimo tarnybos aukštumas.

„Nṛsimha Purānoje” pasakyta: „Jei visas savo mintis, kūną ir veiklą žmogus skiria tarnystei Aukščiausiam Dievui, tačiau padaro netinkamų darbų, jis netrukus neabejotinai liausis juos daręs dėl savo beatodairiško

atsidavimo jėgos". Ta proga pateikiamas mėnulio pilnatis, kurioje juoduoja panašios į raupų žymes dėmės. pavyzdys. Nors mėnulio pilnatis ir dėmėta, jos skleidžiamos šviesos užtemdyti neįmanoma. Taip ir nedidelė nuodėmė prieš gausybę atsidavimo tarnybos darbų — ne nuodėmė. Prisirišimas prie Krišnos — tai transcendentinė palaima. Ir menka materialios ydos dėmelė transcendentinės palaimos jūroje negali turėti didesnės reikšmės.

Atsidavimo tarnyba tyros meilės Dievui būsenoje

Kai žmogaus troškimas turėti su Krišna specifinius meilės santykius sustiprėja, jis vadinamas tyra meile Dievui. Pradžioje bhakta laikosi atsidavimo tarnybos reguliatyvių principų todėl, kad taip jam liepia jo dvasinis mokytojas. Vėliau, kai visiškai apsisvaloma nuo materijos nešvarybių, atsiranda prisirišimas prie atsidavimo tarnybos, pajuntamas jos skonis. Tas skonis ir prisirišimas ilgainiui stiprėja ir virsta meile. Žodį *meilė* iš tikrųjų tegalima vartoti, kalbant apie santykius su Dievo Asmeniu. Materialiam pasauliui ši sąvoka visiškai netinka. Tai, kas materialiam pasaulyje vadinama meile, yra ne kas kita, kaip geismas. Tarp meilės ir geismo praraja ne mažesnė, kaip tarp aukso ir geležies. „Nārada-pañcarātroje“ aiškina: kai geismas nukreipiamas į Aukščiausią Dievą ir giminystės sąvoka siejama tik su Juo, tokią būseną didieji autoritetai — Bhīṣma, Prahlāda, Uddhava ir Nārada — laiko tyra meile Dievui.

Didžiųjų autoritetų, tokių, kaip Bhīṣma, nuomone meilė Dievui — tai visiškas atsisakymas vadinamosios meilės bet kuriai kitai asmenybei. Pasak Bhīṣmos, meilė — tai visų meilės jausmų sutelkimas į vieną asmenį, nepaliekant jų niekam kitam. Tyrą meilę galima sutelkti į Dievo Asmenį, esant dviems sąlygoms: ekstazei ar Paties Aukščiausio Dievo Asmens nepriežastinei malonci.

Ekstazė

Stipri ekstatinė meilė Dievui gali pabusti, paprasčiausiai laikantis atsidavimo tarnybos taisyklių, kurias nurodo šventraščiai, ir vadovaujant *bona fide* dvasiniam mokytojui. Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 2 skyriaus 40 posmas ekstatinę meilę, kuri gimsta atliekant atsidavimo tarnybą pagal visas taisykles, aiškina taip: „Laikydamasis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, bhakta pažadina savyje įgimtą Krišnos sąmonę ir, atlėgus širdžiai, ima giedoti ir šokti tarsi pamišęs. Kartodamas šventąjį

Viešpaties vardą, jis ūmai pratrūksta ašaromis, nekontroliuojamai kalba, gieda, o kartais, nekreipdamas dėmesio į aplinkinius, pakvaišusiai šoka”.

„Padma Purāṇa” pasakoja apie ekstatinę meilę, kurią pagimdo spontaniškas jausmas. Garsėjanti savo grožiu šviesiaveidė Candrakānti griežtai saugojo skaislybę, tikėdamasi gauti sau už vyrą Kṛṣṇą. Ji be atvangos meditavo transcendentinį Viešpaties pavidalą ir visad giedojo Viešpačiui šlovę. Ji nenorėjo sau jokio kito vyro, tvirtai nutarusi, kad jos vyras tebus Viešpats Kṛṣṇa.

Ypatinga Viešpaties malonė

Jei bhaktą su Viešpačiu sieja nuolatiniai ekstatinės meilės ryšiai, vadinasi, šią dovaną jis gavo per ypatingą, nepriežastinę Paties Viešpaties malonę. Ypatingos malonės pavyzdys pateikiamas Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 12 skyriaus 7 posme, kur Viešpats Kṛṣṇa kalba Uddhavai: „Vṛndāvanos *gopės* nestudijavo Vedų, kad pasiektų Mane. Jos nekeliavo po šventas vietas, nesilaikė jokių reguliatyvių principų, neatliko jokių askezių. Aukščiausią atsidavimo tarnybos tobulumą jos pasiekė tik todėl, kad bendravo su Manimi”.

Pavyzdžiai apie Candrakānti iš „Padma Purāṇos” ir apie *gopes* iš „Śrīmad-Bhāgavatam” rodo, kad jei bhakta be atvangos galvoja apie Kṛṣṇą ir gieda Jam šlovę meilės ekstazėje, nors ir kokia būtų jo padėtis, ypatinga Viešpaties Kṛṣṇos malone jis pasieks aukščiausią tyro atsidavimo ir meilės Kṛṣṇai tobulumą. Tą mintį patvirtina ir „Śrīmad-Bhāgavatam”: „Jei žmogus garbina ir myli Hari, Aukščiausią Viešpatį, vadinasi, savęs realizacijos kelyje jis atliko visas galimas askezes, išmėgino visus savęs pažinimo būdus. Tačiau jei atlikęs visas įmanomas askezes ir mistinės *yogos* pratybas, jis neišsiugdo meilės Hari, tada visa tai, ką jis darė, reikia laikyti tuščiu laiko gaišimu. Jei žmogus visad mato Kṛṣṇą viduje ir išorėje — tai reiškia, kad jis jau pranoko visas savęs pažinimui skirtas askezes. O jei, atlikęs įvairiausias askezes, jis vis dėlto negali visad matyti Kṛṣṇos viduje ir išorėje, jo pastangos buvo bergždžios”.

Spontaniškas potraukis Kṛṣṇai, kuris, kaip jau sakyta, atsiranda per ypatingą Viešpaties malonę, būna dvejopas. Tai gali būti gili pagarba Viešpaties didybei arba gyvas susižavėjimas Kṛṣṇa be jokių pašalinių motyvų. „Nārada-pañcarātra” sako, kad jei gili pagarba Aukščiausio Viešpaties didybei pažadina žmoguję stiprų jausmą ir tvirtą meilę, jis tikrai pasieks keturis *vaiṣṇavų* išsivadavimus: gaus tokį, kaip Viešpaties, kūną, valdys tokius, kaip Viešpaties, turtus ir galybę, gyvens toje pačioje planetoje

ir pelnys amžiną Viešpaties draugiją. *Vaišnavų* išsivadavimas visiškai skiriasi nuo *māyāvādžių* išsivadavimo, kuris tesuteikia galimybę susilieti su Viešpaties spindesiu.

„Nārada-pañcarātra” pažymi, kad tyra, besąlygiška atsidavimo tarnyba neturi jokių asmeniškų išskaičiavimų. Patraukti Viešpaties dėmesį gali tik tokia atsidavimo nuostata, kai bhakta visas pasinėręs į meilę Viešpačiui Kṛṣṇai ir visada apie Jį galvoja. Kitaip sakant, tyras *vaišnava* yra tas, kuris nuolatos galvoja apie Viešpaties Kṛṣṇos pavidalą.

Dažniausiai bhaktą, kuris pelnė nepriežastinę Viešpaties malonę griežtai laikydamasis atsidavimo tarnybos taisyklių, patraukia aukščiausioji Viešpaties didybė, Jo transcendentinis grožis ir spontaniška atsidavimo tarnyba. Aiškiau kalbant, laikantis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, galima patirti transcendentinį Viešpatį visu grožiu. Tačiau, šiaip ar taip, tokia egzaltuota padėtis tegalima, kai Viešpats suteikia bhaktai ypatingą malonę.

Bendrauti su tyrais bhaktomis

Iki šiol kalbėta apie daugelį būdų, kaip pažadinti meilę Dievui. Tačiau dabar Śrīla Rūpa Gosvāmī bendrais bruožais apibūdins geriausiąjį šių būdų, kaip pasiekti tokią aukštą padėtį. Ekstatinė meilė Dievui dažniausiai prasideda tikėjimu. Egzistuoja nemaža įvairių bendrijų ir grupių, subūrusių tyrus bhaktas, ir jei kas nors, kad ir menkai tikintis, užmezga ryšius su tyrų bhaktų bendrijomis, jis sparčiai artėja prie tyros atsidavimo tarnybos.

Tyro bhaktos įtaka menkai tikinčiam žmogui pasireiškia tuo, kad bendraudamas su bhakta, jis gali išgirsti apie Viešpatį iš tokių autoritetingų šaltinių, kaip „Bhagavad-gītā” ar „Śrīmad-Bhāgavatam”. Taip Viešpaties, kuris yra kiekvieno širdyje, malone žmogus palapsniui išsiugdo tikėjimą autoritetingų šventraščių žodžiais. Tai pirmoji bendravimo su tyrais bhaktomis pakopa. Antrojoje pakopoje, šiek tiek pažengęs ir labiau subrendęs, bhakta niekieno neskatinamas pareiškia norą laikytis atsidavimo tarnybos taisyklių, vadovaujamas tyro bhaktos, ir pripažįsta jį savo dvasiniu mokytoju. Tolimesnėje pakopoje bhakta, dvasinio mokytojo vadovaujamas, vykdo reguliatyvią atsidavimo tarnybą, ir tai padeda atsisakyti visų nepageidautinų užsiėmimų. Kai jis atsisako nepageidautinų užsiėmimų, jo tikėjimas sutvirtėja, ir palengva jis pajunta atsidavimo tarnybos, prisirišimo ir ekstazės transcendentinį skonį, o aukščiausioje pakopoje jis patiria tyrą meilę Dievui. Štai tokiomis pakopomis vystosi tyra meilė.

Patirti tokią sėkmę savo gyvenime pavyksta tik patiems laimingiausiems. Akademiškai studijuojant Vedų raštus, suprasti, kaip vystosi tyra meilė Dievui, neįmanoma. Todėl „Nārada-pañcarātroje” Viešpats Šiva sako Pārvatī: „Brangi aukščiausioji deive, štai ką tau pasakysiu: kas patiria meilės Aukščiausiam Dievo Asmeniui ekstazę ir iš meilės Jam visad skendi transcendentinėje palaimoje, tas neišsivaizduoja, kas yra materialie kančia ir džiaugsmas, kuriuos gimdo kūnas ar protas”.

Meilės jausmas ir meilės reikalai — tai atskiros pirminio meilės medžio šakos. Po jų seka daugybė įvairiausių meilės apraiškų, kurių čia neaptarinėsime. Tas apraiškas aprašė Sanātana Gosvāmī savo „Bhāgavatāmṛtoje”. Nors meilės jausmai ir meilės reikalai — labai intymus dalykas, Sanātana Gosvāmī juos aprašė labai tiksliai ir aiškiai.

Taip Śrī Rūpa Gosvāmī užbaigia pirmą „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalį, sakydamas, kad savo kūrinį skiriaš, norėdamas suteikti transcendentinio malonumo, Sanātanai Gosvāmī, kuris įvedė į vartoseną transcendentinio grožio sąvoką, o taip pat Gopālai Bhaṭṭai Gosvāmī, Śrī Raghunāthai Bhaṭṭai Gosvāmī ir Raghunāthai dāsai Gosvāmī. Ši dedikacija rodo, jog tuo metu, kai buvo parašyta „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, didysis Śrīla Jīva Gosvāmī aktyviau dar nesireiškė.

Taip Bhaktivedanta baigia apžvelgti pirmąją „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalį ir priartėja prie ekstatinės meilės Dievui aprašymų, apie kuriuos toliau bus kalba.

Antra dalis

Transcendentinis skonis

Šioje, antroje „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalyje autorius reiškia nuolankiausią pagarbą „Sanātanaui”. „Sanātana” gali būti arba Pats Kṛṣṇa, arba Sanātana Gosvāmī, vyresnysis Rūpos Gosvāmī brolis ir jo dvasinis mokytojas. Tarkim, kad „Sanātana” — tai Śrī Kṛṣṇa, tada nuolanki pagarpa Kṛṣṇai reiškiamą dėl Jo įgimto grožio ir dėl to, kad Jis nugalėjo demoną Aghą. O jei tarsime, kad galvoje turimas Sanātana Gosvāmī, ji reiškiamą dėl to, kad Rūpa Gosvāmī jautė pastarajam didžiausią prielankumą, visad tarnavo ir kad jis naikino visokias nuodėmes. Šioje „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalyje autorius nori aptarti bendrus požymius, kurie apibūdina transcendentinį atsidavimo tarnybos skonį (arba meilės nuotaiką).

Antroji „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalis nagrinėja penkias svarbiausias temas: 1) *vibhāva* — ypatingus ekstazės požymius arba priežastis, 2) *anubhāva* — tolimesnę ekstazę, 3) *sātvika-bhāva* — konstitucinę arba egzistencinę ekstazę, 4) *vyabhicāri-bhāva* — agresyviąją ekstazę, 5) *sthāyi-bhāva* — aistringąją arba nenutrūkstamą ekstazę.

Žodį *rasa*, vartojamą „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, komentatoriai suprantą įvairiai, nes rasti tikslų anglišką atitikmenį labai sunku. Mūsų dvasinis mokytojas vertė *rasa* žodžiu „mellow”, ir mes, sekdami jo pavyzdžiu, šį žodį versime taip pat.*

Rasa, arba skonių, vadinama specifinė meilės nuotaika, kuri patiriama, mylint Aukščiausią Dievo Asmenį ir susilaukiant į tą meilę atsako. Kai įvairios *rasos* susijungia, jos padeda patirti atsidavimo tarnybos, kuri atliekama stipriausios transcendentinės ekstazės būsenoje, skonį. Nors tai absoliučiai transcendentalus mūsų patirčiai lygis, šioje dalyje, sekdami Śrīlos Rūpos Gosvāmī pavyzdžiu, mėginsime kiek galėdami jį paaikškinti.

Neįmanoma ką nors veikti, neįjaučiant vienokio ar kitokio tos veiklos skonio, arba tam tikros meilės nuotaikos. Tas pat tinka pasakyti ir apie

*„Mellow” (angl.), kaip ir žodis *rasa*, sunkiai verčiamas į lietuvių kalbą. „Mellow” turi keletą prasminių atspalvių ir apytikriai galėtų reikšti „subtilus dvasinės ekstazės skonis”. Toliau vartojamas apytikris atitikmuo — „skonis”. (Vert. past.)

transcendentinį Kṛṣṇos sąmonės gyvenimą bei atsidavimo tarnybą — mes turime justi tam tikrą specifinį tos tarnybos skonį. Dažniausiai tas skonis pajuntamas kartojant, klausantis, garbinant Dievybę šventykloje ir tar naujant Viešpačiui. Todėl, kai žmogus pajunta transcendentinę palaimą, tatai reiškia, jog jis „pajuto skonį“. Formuluoju aiškiau, atsidavimo tarnybos „skoniais“ gali vadintis laimės pojūčiai, patiriami atliekant atsidavimo tarnybą.

Transcendentinį atsidavimo tarnybos skonį patiria ne visi, nes tą svaigią meilės nuotaiką lemia arba praėjusio gyvenimo darbai, arba ji atsiranda bendraujant su tyrais bhaktomis. Kaip jau buvo minėta, bendravimas su tyrais bhaktomis — tai tikėjimo atsidavimo tarnyba pradžia. Pajusti tikrąjį atsidavimo tarnybos skonį galima arba puoselėjant tikėjimą tyro bhaktos draugijoje, arba turint atsidavimo veiklos kraitį iš praėjusio gyvenimo. Kitaip sakant, transcendentinė palaima neprieinama paprastam žmogui, kol jam nenusišypso nepaprasta laimė bendrauti su bhaktomis arba tęsti atsidavimo veiklą, pradėtą praeitą gimimą.

Kaip vyksta šis laipsniškas kilimas į atsidavimo tarnybą, aiškina Pirmoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmė: „Pirmas žingsnis — klausytis apie Viešpatį Kṛṣṇą drauge su tyrais bhaktomis, kurie patys apvalė savo širdis bendraudami. Klausymąsi apie transcendentinius Viešpaties darbus vainikuoja nuolatinis transcendentinės palaimos jausmas“. „Bhagavad-gītā“ antrina: pirmas visiems matomas požymis, bylojantis, kad žmogus išties priėjo dvasinį lygį, — jo nesudrumsčiamas džiaugsmas. Kupina džiaugsmo būtis pasiekama, skaitant „Bhagavad-gītā“ ar „Śrīmad-Bhāgavatam“ arba bendraujant su tais, kurie domisi dvasiniu Kṛṣṇos sąmonės gyvenimu, ypač jeigu jie yra tvirtai pasiryžę pelnyti Govindos malonę transcendentine meilės tarnyba Jo lotoso pėdoms. Šio jausmo padrąsintas, žmogus, kuris nuolatos laikosi reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų taip, kad Aukščiausias Dievo Asmuo būtų patenkintas, pajunta dvejomis varomąją jėgą, kuri vadinasi *vibhāva*. Taip jis patiria transcendentinę palaimą.

Yra keletas tokios „priverstinės“ meilės Kṛṣṇai šaltinių, ar priežasčių, — tai Pats Kṛṣṇa, Kṛṣṇos bhaktos ir Kṛṣṇos griežimas fleita. Rezultatas gali būti meilė arba nuostaba.

Ekstazė kūne pasireiškia aštuoniais transcendentiniais požymiais, tačiau jie įmanomi tik kaip jau minėtų penkių ekstazės pradų derinys. Be vienokio ar kitokio šių penkių pradų derinio pajusti transcendentinės palaimos neįmanoma. Priežastis, arba pagrindas, transcendentiniam skoniui atsirasti ir yra tai, ką mes reiškiamo žodžiu *vibhāva*. *Vibhāva* būna bazinė ir skatinamoji, ar teikianti impulsą. „Agni Purāṇa“ pateikia tokį *vibhāvovos* apibūdinimą: „Pagrindas atsirasti ekstatinei meilei vadinasi *vibhāva*,

o ji būna dvejopa — bazinė ir skatinamoji”. Kitaip sakant, ekstatinė meilė būna dviejų rūšių. Bazinės ekstatinės meilės objektas — Kṛṣṇa ir Jo bhakta. Viešpats Kṛṣṇa — bazinės ekstatinės meilės objektas, o Jo tyras bhakta, šios meilės šaltinis, yra skatinamosios ekstatinės meilės objektas. Taigi skatinamoji ekstatinė meilė — tai meilė, kuri atsiranda, matant kurį nors objektą, primenantį apie Kṛṣṇą.

Svarbiausia ekstatinės meilės priežastis yra Viešpats Kṛṣṇa, kurio rankose visos nesuvokiamos galios ir transcendentinės išminties bei palaimos kokybės. Dėl savo įvairių inkarnacijų ir ekspansijų Viešpats Kṛṣṇa yra taip pat ekstatinės meilės šaltinis (skatulys). „Śrīmad-Bhāgavatam” pateiktas tekstas dėl *brahma-vimohana-līlos*, kuris kažkiek atskleidžia tą skatinamosios, ar teikiančios impulsą, ekstatinės meilės bruožą. Kai Kṛṣṇa, pasidauginęs į didžiulį būrį piemenukų, veršelių ir karvių, pergudravo Brahmą, vyresnysis Kṛṣṇos brolis Śrī Baladeva (tiesioginė Paties Kṛṣṇos ekspansija) labai nustebo ir tarė: „Argi ne nuostabu, kad Mano ekstatinė meilė Kṛṣṇai dabar štai nukrypo į didžiulį būrį berniukų, veršelių ir karvių!” Taip galvodamas, Jis didžiai stebėjosi. Tai vienas pavyzdžių, kai Pats Kṛṣṇa sykiu yra skatinamosios ekstatinės meilės objektas ir šaltinis.

Śrī Kṛṣṇos savybės

Asmenybės bruožai būna dvejopi: paslėpti ir išreikšti. Kai Kṛṣṇa dangstosi įvairiais drabužiais, Jo asmens bruožai paslėpti. Jo paslėptų asmens bruožų pavyzdys yra „Śrīmad-Bhāgavatam”, *dvārakā-līlos* (Kṛṣṇos karaliavimo Dvārakoje) epizode. Kartais Kṛṣṇa persirengdavo moterimi. Išvydęs tokį Kṛṣṇą, Uddhava tarė: „Argi nenuostabu, kad ši moteris sužadina man tokią pat ekstatinę meilę, kaip ir Pats Viešpats Kṛṣṇa. Greičiausiai tai bus Kṛṣṇa, persirengęs moters rūbais!”

Vienas bhakta, išvydęs Viešpatį išreikštu asmenišku aspektu, ėmė girti Jo išorės bruožus. Jis sušuko: „Koks nuostabus Viešpats Kṛṣṇa asmenišku aspektu! Kaip panašus Jo kaklas į kriauklę! O kokios gražios Jo akys — tarytum jos norėtų savo grožiu pranokti lotoso žiedą. Jo kūnas tamsus kaip *tamālos* medis. Jo galvą dengia tankios garbanos. Ant Jo krūtinės — Śrīvatsos ženklai, o rankoj Jis laiko Savo kriauklę. Daili išvaizda demono Madhu priešą daro tokį mielą, kad, rodos, tercikia pamatyti Jo transcendentines savybes, ir Jis apdovanos tave transcendentine palaima”.

Pasitikslinęs pagal įvairius šventraščius, Śrīla Rūpa Gosvāmī vardina šias transcendentines Viešpaties savybes: 1) dailios išorės, 2) pažymėtas kuo palankiausiais bruožais, 3) teikiantis nepaprastą džiaugsmą (žavus), 4) spindulingas, 5) stiprus, 6) amžinai jaunas, 7) puikus lingvistas, 8) teisingas, 9) maloniai kalba, 10) gražiakalbis, 11) labai išsilavinęs, 12) gilaus proto, 13) genijus, 14) artistiškas, 15) nepaprastai sumanus, 16) išmanantis, 17) dėkingas, 18) tvirtai apsisprendęs, 19) išmanančiai įvertina laiką bei aplinkybes, 20) viską vertina ir kalba remdamasis Vedų, arba šventraščių, autoritetu, 21) tyras, 22) susitvardęs, 23) atkaklus (nepalenkiamas), 24) kantrus, 25) atlaidus, 26) rimtas (orus), 27) patenkintas Savimi, 28) išlaikantis pusiausvyrą, 29) kilniaširdis, 30) religingas, 31) didvyriškas, 32) užjaučiantis, 33) pagarbus, 34) mandagus (meilus), 35) plačių pažiūrų, 36) drovus, 37) atsidavusių sielų globėjas, 38) laimingas, 39) bhaktų geradaris, 40) meilės valdomas, 41) visiems maloningas, 42) pats galingiausias, 43) visų garsiausias, 44) populiarus, 45) šališkas bhaktoms, 46) labai patrauklus moterims, 47) visų garbinamas, 48) visų turtingiausias, 49) vi-

sų gerbiamas, 50) aukščiausias valdovas. Aukščiausias Dievo Asmuo turi visas šias penkiasdešimt transcendentinių, neaprépiamų kaip vandenynas savybių. Kitaip sakant, begalinio Jo savybių masto suvokti neįmanoma.

Kaip neatsiejamos Aukščiausio Viešpaties dalelės, individualios gyvos esybės taip pat gali turėti dalelę šių savybių — aišku, jei jos taps tyrais Viešpaties bhaktomis. Kitaip sakant, bhaktos gali turėti visų transcendentinių savybių, tačiau labai menką kiekį, tuo tarpu Aukščiausias Dievo Asmuo amžinai nepamatuojamai kupinas šių savybių.

Be minėtųjų, yra dar ir kitų transcendentinių savybių, apie kurias „Padma Purānoje” Viešpats Šiva pasakoja deivei Pārvatī, o Pirmoje „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmėje apie tai kalbasi žemės deivė ir religijos valdovas Yamarāja. Ten sakoma: „Jei žmogus trokšta tapti didžiu, jį turi puošti šios savybės: teisingumas, švara, maloningumas, ištvermė, atsižadėjimas, ramybė, paprastumas, sugebėjimas tramdyti jusles, proto pusiausvyra, asketiškumas, lygus požiūris į visus, pakantumas, ramumas, išsimokslinimas, žinios, neprisirišimas, turtingumas, riteriškumas, įtakingumas, jėga, aštri atmintis, nepriklausomumas, taktiškumas, šviesumas, kantrybė, švelni širdis, išradingumas, mandagumas (meilumas), išsiauklėjimas, ryžtingumas, puikus visų mokslų išmanymas, mokėjimas gerai atlikti visus darbus, visų objektų, skirtų džiaugtis, turėjimas, rimtumas, pastovumas, ištikimybė, šlovingumas, pagarbumas, netikro egotizmo neturėjimas”. Jei žmogus nori tapti didžia siela, jis turi pasižymėti visomis minėtomis savybėmis, tad galime neabejoti, jog šias savybes turi ir aukščiausia siela — Viešpats Kṛṣṇa.

Be minėtų penkiasdešimties, Kṛṣṇa turi dar penkias savybes, kurios kartais iš dalies yra būdingos Viešpačiui Brahmai ar Viešpačiui Šivai. Štai šios transcendentinės savybės: 51) nekintamas, 52) visa žinantis, 53) amžinai jaunas, 54) *sac-cid-ānanda* (turi amžiną palaimingą kūną), 55) pasižymi visais mistiniais sugebėjimais.

Kṛṣṇa turi dar penkias savybes, kurios išreikštos Nārāyaṇos kūne: 56) Jis nesuvokiamai galingas, 57) iš Jo kūno atsiranda aibės visatų, 58) Jis — pirmapradis visų inkarnacijų šaltinis, 59) Jis dovanoja išsivadavimą Savo nužudytiesiems priešams, 60) Jis žavi išsivadavusias sielas. Visos šios transcendentinės savybės stebuklingai pasireiškia Viešpatyje Kṛṣṇoje.

Be minėtųjų šešiasdešimties transcendentinių savybių, Kṛṣṇa turi dar keturias, kuriomis nepasižymi netgi Dievas Nārāyaṇa, jau nekalbant apie pusdievius ar gyvas esybes. Štai jos: 61) Jis apreiškia įvairius nuostabius žaidimus (ypač tai būdinga Jo vaikystės žaidimams), 62) Jį supa bhaktos, apdovanoti stebuklinga meile Dievui, 63) grodamas Savo fleita, Jis gali

sužavėti visų pasaulių gyvas esybes, 64) Jis pasižymi stebuklingu grožiu, su kuriuo niekas visoje kūrinijoje negali varžytis.

Pridėję šias keturias išskirtines Kṛṣṇos savybes, iš viso suskaičiuotume šešiasdešimt keturias Kṛṣṇos savybes. Śrīla Rūpa Gosvāmī pasistengė apie visas šešiasdešimt keturias Aukščiausio Viešpaties savybes pateikti šventraščių liudijimus.

1. Dailūs išorės bruožai

Bet koks Viešpaties kūno dalių palyginimas su kuriais nors materialiais daiktais nėra tobulas. Tačiau materialūs palyginimai leidžia paprastiems žmonėms suprasti, kokie egzaltuoti Viešpaties išorės bruožai. Sakoma, jog Kṛṣṇos veidas dailus tarsi mėnulis, Jo šlaunys tvirtos kaip dramblio straubliai, Jo rankos — tarsi stulpai, Jo delnai panašūs į išsiskleidusius lotoso žiedus, Jo krūtinė — lyg vartai, Jo klubai — tarytum urvai, o Jo juosmuo panašus į atšlaitę.

2. Palankūs požymiai

Tam tikri galūnių bruožai laikomi labai palankiais. Visi jie yra Viešpaties kūne. Ta proga verta prisiminti vieną Nandos Mahārājos draugą, kuris, kalbėdamas apie palankius požymius, kuriais pažymėtas Kṛṣṇos kūnas, pasakė: „Brangus piemenų karaliau, tavo sūnaus kūne aš regiu trisdešimt du palankius požymius! Stebiuosi, kaip šis berniukas galėjo gimti piemens šeimoje”. Paprastai materialiam pasaulyje Viešpats Kṛṣṇa apsi-reiškia gimdamas *kṣatrijų* (karalių) šeimoje, kaip Viešpats Rāmacandra, ir kartais — *brāhmaṇų*. Tačiau Kṛṣṇa ėmėsi Mahārājos Nandos sūnaus vaidmens, nepaisydamas, kad Nanda priklausė *vaišyų* bendruomenei. *Vaišyų* bendruomenės nariai verčiasi prekyba, komercija ir karvių globa. Todėl Nandos draugas, greičiausiai būdamas *brāhmaṇa*, nustebė, kaip toks nepaprastas vaikas galėjo gimti *vaišyų* šeimoje. Šiaip ar taip, Kṛṣṇos įtėviui jis nurodė palankius ženklus vaiko kūne.

Jis tęsė: „Septynios berniuko kūno dalys yra rausvo atspalvio: akys, rankų delniukai, padai, gomurys, lūpos, liežuvis ir nagučiai. Rausvumas šiose septyniose vietose laikomas palankiu ženklu. Trys Jo kūno dalys — juosmuo, kakta ir krūtinė — labai plačios. Trys — kaklas, šlaunys ir lyties organai — trumpos. Ir trys — balsas, protas ir bamba — labai gilios. Penkioms Jo kūno dalims — nosiai, rankoms, ausims, kaktai ir šlaunims — būdingas iškilumas. Penkioms Jo kūno dalims — odai, plaukams ant galvos ir kitose kūno vietose, dantims ir pirštų galiukams — būdingas subtilumas. Tokių kūno požymių visuma tepasireiškia didžioms asmenybėms”.

Palankiais kūno požymiais laikomos ir likimo linijos delne. Ta proga viena senutė *gopī* karaliui Nandai pasakė: „Likimo linijos tavo sūnaus delnuose tiesiog puikios. Jo delnuose — lotoso žiedų ir ratų ženklai, o Jo paduose matyti vėliava, žaibas, žuvis, virbas drambliui valdyti ir lotoso žiedas. Pažvelki, kokie tai palankūs ženklai!”

3. Teikiantis džiaugsmą, žavus

Išorės bruožai, savaime patraukiantys akį, vadinasi *rucira* (teikiantys džiaugsmą, žavūs). Krišnos asmens pavidalas turi tokio žavesio (*rucira*) žymę. Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 13 posme apie tai pasakyta: „Tuo metu, kai karalius Yudhiṣṭhira aukų arenoje atlikinėjo Rājasūyos aukojimą, apsirengęs džiuginančiais akį drabužiais pasirodė Aukščiausias Dievo Asmuo. Į aukojimo areną buvo pakviesti visi žymūs asmenys iš įvairių pasaulio šalių, ir, pasirodžius Krišnai, visi pamanė, jog Kūrėjas, kurdamas Krišnos kūną, išsėmė visus Savo sugebėjimus”.

Sakoma, kad aštuonios transcendentinio Krišnos kūno dalys — veidas, akys, rankos, bambos sritis ir kojos — panašios į lotoso žiedą. *Gopės* ir Vṛndāvanos gyventojai visur matė gražiuosius lotoso žiedus, ir nuo tokio reginio jie vos atitraukdavo žvilgsnį.

4. Spindulingas

Spindesys, kuris persmelkia visatą, yra Aukščiausio Dievo Asmens spinduliai. Aukščiausioji Krišnos buveinė nuolat skleidžia šviesą, kuri vadinasi *brahmajyoti*. *Brahmajyoti* spinduliai sklinda iš Jo kūno.

Brangakmenių, kurie puošia Viešpaties krūtinę, švytėjimas nustelbia net saulės šviesą, ir vis dėlto, lyginant su Viešpaties kūno švytėjimu, tas brangakmenių sietynas bliksi kaip vieniša žvaigždutė danguje. Transcendentinė Krišnos įtaka tokia didžiulė, jog ji bet ką paguldo ant menčių. Kai Krišna pasirodė Savo priešo karaliaus Kaṁsos aukojimo arenoje, ten buvę imtynininkai matė, koks gležnas Śrī Krišnos kūnas, tačiau mintis, kad su Juo teks kautis, sukėlė jiems nerimą ir baimę.

5. Stiprus

Žmogus, kuris pasižymi didžiule fizine jėga, vadinamas *balīyān*. Krišnai nudobus Ariṣṭāsūrą, kai kurios *gopės* kalbėjo: „Brangiosios draugės, ar matėt, kaip Krišna nudobė Ariṣṭāsūrą! Nors demonas buvo stipresnis už

kalną, Kṛṣṇa sugriebė jį tarsi medvilnės gniužulėlį ir be jokio vargo sviedė šalin!” Kitur sakoma: „Branגיעji Viešpaties Kṛṣṇos bhaktos, tesaugo jus nuo pavojų Viešpaties Kṛṣṇos kairioji ranka, pakėlusi Govardhanos kalną tarsi sviedinuką”.

6. Amžinai jaunas

Kṛṣṇa gražus bet kokio amžiaus — ir vaikystėje, ir paauglystėje, ir jaunystėje. Tačiau Jo jaunystė stačiai trykšte trykšta džiaugsmu; jaunystė — tai tas amžius, kai yra įvairiausių galimybių Jam pasitarnauti. Šio amžiaus Kṛṣṇa apreiškia daugiausiai Savo transcendentinių savybių ir atlieka Savo transcendentinius žaidimus. Todėl Jo jaunystės pradžią bhaktos laiko žavingiausiu, ekstatinei meilei teikiančiu daugiausia galimybių, laikotarpiu.

Jaunuolis Kṛṣṇa apibūdinamas šitaip: „Kṛṣṇos jaunystės jėga puikiai tiko prie Jo nuostabios šypsenos, prieš kurią blanko net mėnulio pilnatis grožis. Visada dailiai pasipuošęs, Savo grožiu Jis pranoko patį Kupidoną ir žavėjo *gopių* širdis. O *gopės* dėl to jautė begalinį džiaugsmą”.

7. Puikus lingvistas

Rūpa Gosvāmī teigia, kad puikus lingvistas yra tas, kas moka įvairių kraštų kalbas, ypač sanskritą — pusdievių miestų kalbą, — bei kitas kalbas, tarp jų gyvulių kalbą. Taigi Kṛṣṇa supranta bei moka ir gyvulių kalbas. Viena senutė Vṛndāvanoje, kuri gyveno tenai, kai Kṛṣṇa apreiškė Savo žaidimus, kartą stebėjosi: „Argi ne nuostabu, kad Kṛṣṇa, visų Vrajabhūmi merginų širdžių valdovas, puikiausiai susikalba su *gopėmis* Vrajabhūmi kalba, su pusdieviais Jis bendrauja sanskrito kalba ir gali susikalbėti net su karvėmis bei jaučiais gyvulių kalba! Jis puikiai reiškia mintis Kashmiro provincijos kalba, papūgų ir kitų paukščių kalbomis, bei kitomis ypač paplitusiomis kalbomis!” Ji klausinėjo *gopių*, kaip Kṛṣṇa taip puikiai išmoko įvairiausių kalbų.

8. Teisingas

Žmogus, kuris niekuomet nelaužo savo garbės žodžio, yra teisingas. Kartą Kṛṣṇa pažadėjo Kuntī, Pāṇḍavų motinai, kad Jis grąžins iš Kuruṣketros mūšio lauko jos penkis sūnus. Mūšiui pasibaigus ir visiems Pāṇḍavoms sugrižus namo, Kuntī šlovino Kṛṣṇą ištesėjus duotą žodį. Ji pasakė:

„Saulės spinduliai atvės. o mėnesiena taps kaitri, bet Tu Savo žodžio nesulaužysi”. Panašiai nutiko ir su Jarāsandha. Kai Kṛṣṇa, Bhīmos ir Arjunos lydimas, kartą atėjo iškviesti Jarāsandhos į kovą, Jis tiesiai pasakė Jarāsandhai, kad Jis esąs amžinasis Kṛṣṇa, o atėjusieji su Juo — Pāṇḍavos. Reikalas tas, kad Kṛṣṇa ir abu Pāṇḍavos, šiuo atveju — Bhīma ir Arjuna. buvo *kṣatrijos* (valdovai kariai). Jarāsandha irgi buvo *kṣatriya*, beje, labai dosnus *brāhmaṇoms*. Kṛṣṇa, kuris nutarė susikauti su Jarāsandha, drauge su Bhīma ir Arjuna atvyko pas jį persirengę *brāhmaṇomis*. Kai dosnus *brāhmaṇoms* Jarāsandha paklausė, ko jie pageidauja, jie pareiškė norį kautis su juo. Tada, vilkėdamas *brāhmaṇos* drabužiais, Jis ir pareiškė esąs Kṛṣṇa, amžinas karaliaus Jarāsandhos priešas.

9. Maloniai kalba

Maloniai kalbančiu vadina tą, kuris net su savo priešu sugeba maloniai kalbėti ir jį nuraminti. Kṛṣṇa kalba ypatingai maloniai. Yamunos vandenyse nurungęs Savo priešą Kāliya, Jis kalbėjo: „Brangus valdove, Aš tau suteikiau daug skausmo — nepyk ant Manęs. Mano pareiga — globoti šias karves. kurias garbina net pusdieviai. Tik norėdamas apsaugoti jas nuo pavojaus, kurį tu keli savo buvimu, buvau priverstas išvyti tave iš čia”.

Kāliya gyveno Yamunos vandenyse, ir todėl upės senvagė buvo apnuodyta. Daug karvių, gėrusių vandenį, krito. Todėl Kṛṣṇa, būdamas vos ketverių ar penkerių metų amžiaus, išsoko į vandenį ir, labai griežtai nubaudęs Kāliya, liepė jam išsinešdinti.

Tąkart Kṛṣṇa pasakė, kad karvėms lenkiasi net pusdieviai, ir parodė, kaip jos turėtų būti globojamos. Todėl sekti Jo pavyzdžiu ir visokeriopai globoti karves turėtų bent jau tie, kas įsisąmonino Kṛṣṇą. Karvėms lenkiasi ne tik pusdieviai. Tam tikromis progomis, ypač Gopāṣṭamī ir Govardhana-pūjos dienomis, jas garbina Patsai Kṛṣṇa.

10. Gražiakalbis

Gražiakalbiu, arba *vāvadūka*, vadinamas tas, kuris, išlaikydamas geras manieras, kuo mandagiausiai kalba prasmingus žodžius. „Śrīmad-Bhāgavatam” labai gražiai papasakota apie mandagią Kṛṣṇos kalbą. Vieno piemens žmona buvo sužavėta, kaip mandagiai Kṛṣṇa liepė Savo tėvui Nandai Mahārājai nutraukti ritualinius aukojimus lietaus dievui Indrai. Vėliau savo draugėms ji pasakojo apie Kṛṣṇos pokalbį su Savo tėvu: „Kṛṣṇa su Savo tėvu šnekėjo taip mandagiai ir švelniai, jog, atrodė, į visų besiklau-

sančiųjų ausis Jis pylė nektarą. Išgirdus tokius švelnius Kṛṣṇos žodžius, argi įmanoma Juo nesižavėti?”

Kṛṣṇos kalbą, pasižyminčią visomis geriausiomis savybėmis, kokias tik galima rasti visatoje, Uddhava apibūdina taip: „Kṛṣṇos žodžiai tokie patrauklūs, kad, Jam prabilus, sušvelnėja net priešo širdis. Jo žodžiai gali tuojau pat išspręsti visus pasaulyje kylančius klausimus ir problemas. Nors kalba Jis trumpai, kiekvienas nuo Jo lūpų nucinantis žodis be galo prasmingas. Kṛṣṇos kalbos labai mielos mano širdžiai”.

11. Labai išsilavinęs

Labai išsilavinęs yra tas, kuris gavo aukštą išsilavinimą ir vadovaujasi griežtais moralės principais. Mokytu vadinamas tas, kuris išmano įvairias mokslo šakas, o jeigu jis vadovaujasi dar ir moralės principais, yra ir moraliai tvirtas. Abu šie faktoriai sudaro išsilavinimą.

Štai kaip Śrī Nārada Muni pasakoja apie Kṛṣṇos mokslus pas Sāndīpani Muni: „Pradžioje Viešpats Brahmā ir kiti tarsi debesys pakilo iš plataus vandenyno — Kṛṣṇos. Kitaip sakant, iš pradžių Brahmā gavo Vedų išsilavinimą iš Kṛṣṇos, kaip debesys gauna vandens iš vandenyno. Vedų išsilavinimas, arba mokslas, Brahmos apreiškėtas pasauliui žodžiu, vėliau buvo sukaupintas ant Sāndīpani Muni kalno. Sāndīpani Muni pamokymai — tarsi kalno viršūnėje telkšantis ežeras, kurio vanduo upe veržiasi žemyn, kad vėl įsilietų į savo šaltinį — Kṛṣṇos vandenyną”. Aiškiau pasakius, kaip niekas negali tiekti vandens vandenynui, išskyrus patį vandenyną, taip lygiai niekas negali būti Kṛṣṇos mokytojas. Taip tik atrodo, kad vandenyną maitina upės. Tad aišku, kad Brahmai išsilavinimą suteikė Kṛṣṇa, o Brahmā per mokinių seką Vedų mokslą paskleidė plačiau. Sāndīpani Muni galima palyginti su upe, plukdančia savo vandeniu atgalios į pirminį Kṛṣṇos vandenyną.

Siddhos, gyvenantys Siddhalokoje (kur visi gimsta su visiškai atsiskleisusiomis mistinėmis jėgomis), ir kitų planetų gyventojai Cāraṇos taip meldžiasi Kṛṣṇai: „Mano Viešpatie Govinda, mokslo deivė spindi keturiolika išsilavinimo puošmenų, jos išmanymas aprėpia keturias Vedų dalis, jos dėmesys visad skiriamas įstatymų knygoms, kurias paliko didieji išminčiai, tokie, kaip Manu, ji apsiginklavusi šešiais didžiausiais mokslais: Vedų liudijimais, gramatika, astrologija, retorika, žodynu ir logika. Ji pasipuošusi galutinėmis visų mokslų išvadomis. Ji neatskiriama Vedų papildymų (Purāṇų) draugė. Ir štai dabar ji gavo progos pabūti Tavo klasės drauge ir Tau tarnauti”.

Kr̥ṣṇai, Aukščiausiam Dievo Asmeniui, nereikalingas joks išsilavinimas, bet Jis suteikia galimybę mokslo deivei pasitarnauti Jam. Kr̥ṣṇa Pats Sau pakankamas, ir nors Jis turi daug bhaktų, Jam nereikia jokios gyvos esybės patarnavimų. Kr̥ṣṇa labai geras ir maloningas, todėl Jis suteikia kiekvienam galimybę pasitarnauti, tarsi Jam iš tiesų tos bhaktų tarnystės reiktų.

O dėl Jo ištikimybės moralės principams, tai „Śrīmad-Bhāgavatam” pasakyta, kad, Kr̥ṣṇai valdant Vṛndāvaną, piktadariams Jis buvo personifikuota mirtis, doringiesiems — skaidriausias džiaugsmas, jaunoms mergaitėms — neapsakomo grožio Kupidonas, o vargšams — didžiausias dosnuolis. Savo draugams Jis gairius tarsi mėnulio pilnatis, o priešams — tarsi viską naikinanti ugnis, kurią siunčia Viešpats Śiva. Tad Savo savitarpio santykiuose su įvairiais žmonėmis Kr̥ṣṇa elgiasi kaip didžiausias moralistas. Kai sakoma, kad piktadariams Kr̥ṣṇa — personifikuota mirtis, tai nereikia, jog Jis neturi moralinių principų arba yra žiaurus; Jis geras, kadangi nubausti piktadarių mirtimi — reiškia parodyti aukščiausią dorovinį principingumą. „Bhagavad-gītoje” Kr̥ṣṇa irgi sako, kad su įvairiais žmonėmis Jis elgiasi atsižvelgdamas į tai, koks jų santykis su Juo. Kr̥ṣṇos elgesys su bhaktomis ir abhaktomis, nors ir nevienodas, tačiau visad abiems vienodai geras, kadangi Kr̥ṣṇa — patsai gėris, ir Jis visada ir su visais geras.

12. Gilaus proto

Žmogus vadinamas protingu, kai turi gerą atmintį ir yra labai nuovokus. O dėl Kr̥ṣṇos atminties pasakyta, kad Jis parodė labai aštrią atmintį dar besimokydamas Sāndīpani Muni mokykloje Avantīpuroje. Jam pakakdavo kartą išgirsti mokytojo žodį, kad Jis tobulai perprastų bet kurią dėstomą dalyką. Į Sāndīpani Muni mokyklą Jis ėjo, norėdamas parodyti pasauliui, jog kad ir koks didis ar išradingas yra žmogus, bendrą išsilavinimą jis turi gauti pas didesnius autoritetus. Žmogus gali būti labai didis, tačiau jis turi pasirinkti vadovą arba dvasinį mokytoją.

Jog turi puikią nuovoką, Kr̥ṣṇa parodė, kaudamasis su užpuolusiu Mathuros miestą neliečiamųjų karaliumi. Vedos reikalauja iš karalių *ksatrijų* neliešti neliečiamųjų netgi tada, kai juos reikia nužudyti. Todėl, neliečiamųjų karaliui apgulus Mathuros miestą, Kr̥ṣṇa suvokė, jog bus negerai, jei karalius žus nuo Jo rankos. Ir vis dėlto karalius turėjo būti nužudytas, todėl Kr̥ṣṇa nusprendė bėgti iš mūšio lauko ir taip priversti neliečiamųjų karalių Jį vyti. Tuomet Jis galėsiąs įvilioti karalių į kalnų olą, kur miego-

jo Mucukunda. Kārttikeya dovanojo Mucukundai galią paversti pelenais kiekviena, kas pirmasis pakliūs jam į akis ir pabudins jį iš miego. Todėl Kṛṣṇa pamanė, kad bus išmintingiausia įvilioti neliečiamųjų karalių į kalnų olą, kad ten jis pažadintų miegantį Mucukundą ir tuoj pat būtų paverstas pelenais.

13. Genijus

Žmogus laikomas genijumi, jei visas oponento tezes jis gali paneigti kas kart vis naujais argumentais. Ta proga „Padyāvali“ yra fragmentas, kuriame perteikiamas šis Rādhos ir Kṛṣṇos pasikalbėjimas. Viena rytą, Kṛṣṇai atėjęs pas Rādhą, Rādhā Jo paklausė: „Brangusis Keśava, kur dabar Tavoji *vāsa*?” Sanskrito žodis *vāsa* turi tris reikšmes: pirmoji — gyvenamoji vieta, antroji — aromatas ir trečioji — drabužis.

Rādhārāṇī Kṛṣṇos klausė: „Kur Tavo drabužis?” Tačiau Kṛṣṇa žodį *vāsa* priėmė kaip „gyvenamoji vieta” ir atsakė Rādhārāṇī: „Brangioji belaisve, šiuo metu Mano gyvenamoji vieta — Tavo nuostabiosios akys”.

Tada Rādhārāṇī atkirto: „Mielasis gudruoli, Aš neklausiau Tavęs, kur Tu gyveni. Aš klausiau Tavęs apie drabužius”.

Tuomet Kṛṣṇa, traktuodamas *vāsa* kaip aromatą, tarė: „Brangi laimingoji mergaite, Aš įgavau tą aromatą, kad susijungčiau su Tavo kūnu”.

Śrīmatī Rādhārāṇī vėl paklausė Kṛṣṇos: „Kur Tu praleidai naktį?” Sanskrito žodis, kurį Ji pavartojo, buvo *yāminyāmuṣitaḥ*. *Yāminyām* reiškia „naktį”, o *uṣitaḥ* — „praleisti”. Tačiau Kṛṣṇa žodį *yāminyāmuṣitaḥ* padalino į du atskirus žodžius: *yāminyā* ir *muṣitaḥ*. Taip suskaidžius žodį išeina, jog Ji buvo pasigrobusi Yāminī — naktis. Todėl Kṛṣṇa atsakė Rādhārāṇī: „Brangioji Rādhārāṇī, argi naktis gali Mane pagrobti?” Ir taip gudriai Jis atsakinėjo į visus Savo mieliausios *gopės* Rādhārāṇī klausimus, kad Ją labai pralinksmino.

14. Artistiškas

Tas, kuris kalbėdamas ir rengdamasis pasižymi dideliu artistiškuumu, vadinasi *vidagdha*. Šis charakteringas bruožas ryškus Śrī Kṛṣṇos asmenybei. Apie jį Rādhārāṇī kalbėjo: „Brangioji drauge, pažvelki, kokias puikias Kṛṣṇa sudėjo giesmes, kaip Jis šoka, juokauja ir groja fleita, pasipuošęs dailiomis girliandomis. Jis taip žavingai pasidabinęs, tarsi prie šachmatų lentos būtų nurungęs visus žaidėjus. Nepranokstamas artistiškumas Jo kraujyje”.

15. Sumanus

Sumanus tas, kuris sugeba vienu metu dirbti įvairius darbus. Apie tai viena iš *gopių* yra pasakiusi: „Brangiosios draugės, pažvelkit, koks sumanus Śrī Kṛṣṇa! Jis sudėjo gražias giesmes apie piemenukus ir džiugina karves. Savo reikšmingais žvilgsniais Jis džiugina *gopes* ir tuo pat metu kaudasi su demonais — Arištāsura ir kitais. Taigi su kiekviena gyva esybe Jis randa būdą elgtis savaip ir moka kuo geriausiai išnaudoti aplinkybes”.

16. Išmanantis

Išmanantis žmogus tas, kuris sugeba greitai atlikti labai sudėtingą darbą. Apie šią Kṛṣṇos savybę pasakojama Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 59 skyriaus 17 posme, kur Śukadeva Gosvāmī sako Mahārājai Parikṣitui: „O geriausias iš Kuru, Śrī Kṛṣṇa sukapojo į šipulius pačius įvairiausių ginklus, kuriuos vartoja kariai”. Kitados buvo kovojama, laidant įvairias strėles. Kai viena pusė paleisdavo strėlę, kita pusė turėdavo ją atremti, paleidusi dar vieną strėlę. Tarkim, viena pusė paleidžia strėlę, kuri iššaukia liūtį, tada antroji pusė, norėdama ją nukenksminti, turi paleisti strėlę, kuri prapliupusį liūtį tuojau pat paverstų debesimis. Taigi Kṛṣṇa labai gerai išmanė, kaip atremti priešo strėles. Kadangi šokdamos *rāsos* šokį visos *gopės* prašė, kad Kṛṣṇa būtų kiekvienos jų partneris, Kṛṣṇa tuoj pat sukūrė daugybę Savo ekspansijų, kad sudarytų porą su kiekviena *gope*. Taip šalia kiekvienos *gopės* atsirado Kṛṣṇa.

17. Dėkingas

Dėkingas tas, kuris moka įvertinti savo draugo gerus darbus ir niekada neužmiršta jo paslaugų. „Mahābhāratoje” Kṛṣṇa sako: „Kai buvau toli nuo Draupadī, ji šaukėsi Manęs: „*He govinda!*” Jos šauksmas pavertė Manę skolininku, ir ta skola Mano širdyje nuolat auga”. Šie Kṛṣṇos žodžiai liudija, kad Aukščiausią Viešpatį galime patenkinti, paprasčiausiai kreipdamiesi į Jį: „*He kṛṣṇa! He govinda!*”

Mahā-mantra (Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare) taip pat yra kreipimasis į Viešpatį ir Jo energiją. Tad galime įsivaizduoti, kiek Aukščiausias Viešpats skolingas tokiam žmogui, kuris nuolat šaukiasi Viešpaties ir Jo energijos. Viešpats niekada neužmirš tokio bhaktos. Iš šio posmo akivaizdu, kad savo kreipimusi į Viešpatį kiekvienas tuoj pat patraukia Jo dėmesį, ir Viešpats lieka jo amžinas skolininkas.

Kitas Kṛṣṇos parcigos jausmo pavyzdys pateiktas pasakojime apie Jo santykius su Jāmbavānu. Viešpačiui atėjus į šį pasaulį Viešpaties Rāmacandros pavidalu, didis beždžionių karalius Jāmbavānas labai ištikimai Jam tarnavo. Kai Viešpats vėl apsireiškė, šį kartą kaip Viešpats Kṛṣṇa, Jis vedė Jāmbavāno dukrą ir reiškė jam visokeriopą pagarbą, kokia dažniausiai išreiškiama vyresniesiems. Kiekvienas doras asmuo jaučiasi esąs skolingas savo draugui už paslaugas. Kṛṣṇa — aukščiausias ir visų doriausias, tad ar gali Jis užmiršti Savo pareigą tam, kuris Jam tarnauja?

18. Apsisprendęs

Apsisprendęs tas, kuris laikosi reguliatyvių principų ir patvirtina savo pažadus darbais. Viešpaties apsisprendimo pavyzdį pateikia „Harivaṁśa“, kur kalbama apie Viešpaties darbus. Tai istorija apie Viešpaties Kṛṣṇos kovą su dangaus valdovu Indra, iš kurio jėga buvo atimta *pārijātos* gėlė. *Pārijāta* panaši į lotosą ir auga dangaus planetose. Kartą viena Kṛṣṇos karalienių, vardu Satyabhāmā, užsigeidė tokios gėlės, ir Kṛṣṇa pažadėjo ją atnešti. Tačiau Indra nesutiko skirtis su *pārijātos* gėle. Užvirė didelis mūšis, kur vienoje pusėje kovėsi Kṛṣṇa ir Pāṇḍavos, o kitoje — visi pusdieviai. Galų gale Kṛṣṇa įveikė pusdievius ir atnešė *pārijātos* gėlę Savo karalienei. Kalbėdamas apie šį įvykį, Kṛṣṇa pareiškė Nāradaui Muni: „Brangusis išminčiau tarp pusdievių, paskelbki visiems bhaktoms, o ypač abhaktoms, kad kovoje dėl *pārijātos* gėlės Mane mėgino nurungti visi pusdieviai — Gandharvos, Nāgos, demonai Rākṣasos, Yakṣos ir Paṇnagos, — tačiau niekas neįstengė priversti Manęs sulaužyti pažado, kurį daviau Savo karalienei”.

„Bhagavad-gītoje” Kṛṣṇa skelbia, kad Jo bhakta niekada nepražus. Todėl nuoširdus bhakta, paniręs į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, turi tvirtai žinoti, kad Kṛṣṇa niekad nesulaužys duoto pažado ir visomet, visomis aplinkybėmis globos Savo bhaktą.

Dovanodamas Satyabhāmāi *pārijātos* gėlę, išgelbėdamas Draupadī nuo pažeminimo ir gelbėdamas Arjuną nuo priešų antpuolių, Kṛṣṇa parodė, kaip Jis vykdo Savo pažadą.

Kṛṣṇos pažadą, kad Jo bhaktos niekada nepražus, savo kailiu patyrė ir Indra, pralaimėjęs *govardhana-līloje*. Kai Kṛṣṇa sustabdė Vrajos (Vṛndāvanos) gyventojus, kurie norėjo garbinti Indrą, Indra įpyko ir pasiuntė į Vṛndāvaną nesibaigiančias liūtis. Tačiau Kṛṣṇa apsaugojo visus Vṛndāvanos gyventojus ir gyvulius, iškėlęs virš jų galvų tarsi skėtį Govardhanos kalną. Kai viskas laimingai baigėsi, Indra nusilenkė Kṛṣṇai ir skyrė Jam

daug maldų, kuriose pripažino: „Pakėlęs Govardhanos kalną ir apsaugojęs Vṛndāvanos gyventojus, Tu ištesėjai pažadą, jog Tavo bhaktos niekada nepražūva”.

19. Išmanančiai įvertina laiką ir aplinkybes

Kṛṣṇa, bendraudamas su žmonėmis, moka atsižvelgti į aplinkybes, šalį, laiką ir bendrą padėtį apskritai. Apie tai, kaip Jis sugeba išnaudoti laiką, aplinkybes ir žmones, Kṛṣṇa nusakė, pasakodamas Uddhavai apie *rāsos* šokį su *gopėmis*. Jis pareiškė: „Palankiausias laikas — pilnatis naktis rudenį, tokia kaip ši. Geriausia vieta visam pasauly — Vṛndāvana, o gražiausios merginos — *gopės*. Taigi, mielasis Uddhava, manau, turiu pasinaudoti visomis šiomis aplinkybėmis ir pradėti *rāsos* šokį”.

20. Visą vertina, remdamasis šventraščių autoritetu

Tas, kuris nenukrypstamai laikosi šventraščių nurodymų, vadinamas *śāstra-cakṣus*. *Śāstra-cakṣus* viską vertina šventraščių požiūriu. Kiekvienas patyręs ir mokytas žmogus išties turėtų žvelgti į viską per šventraščių prizmę. Pavyzdžiui, žvelgiant plika akimi, Saulės rutulys panašus į kokį šviečiantį daiktą, tačiau, pažvelgus į jį per autorizuotų mokslinių knygų prizmę, aišku, kad Saulė daug didesnė už mūsų Žemę, kad ji labai galinga. Taigi žiūrėti į viską plika akimi — dar nereiškia gerai matyti. Teisingiausia — viską regėti autorizuotų knygų arba mokytojų akimis. Antai Aukščiausias Dievo Asmuo, Kṛṣṇa, mato praitį, dabartį ir ateitį, tačiau, norėdamas pamokyti žmones, Jis visuomet kreipiasi į šventraščius. Pavyzdžiui, nors „Bhagavad-gītoje” Kṛṣṇa kalba kaip aukščiausias autoritetas, vis dėlto kaip autoritetingą šaltinį Jis mini ir cituoja „Vedānta-sūtrą”. „Śrīmad-Bhāgavatam” yra vieta, kur vienas žmogus juokaudamas sako, kad Kṛṣṇa, Kamsos priešas, garsėja tuo, jog viską mato tik per *śāstrų* prizmę. Norėdamas įrodyti Savo viršenybę, dabar Jis žvelgia į *gopes*, o tai varo jas iš proto.

21. Tyras

Tobuliausias tyrumas būna dvejopas. Yra tyrumas, kuriuo pasižymintieji gali išvaduoti nusidėjėlių, ir yra tyrumas, kuriuo pasižymintieji vengia visko, kas nešvaru. Kas pasižymi šiom dviem savybėm, vadinamas tyriausiu. Toks yra Kṛṣṇa. Jis gali išvaduoti visas nuodėmingas sąlygotas sielas ir nedaro to, kas Jį suterštų.

Ta proga, norėdamas padėti savo vyresniajam broliui Dhṛtarāṣṭrai atsi-
kratyti prisirišimo prie šeimos, Vidura yra pasakęs: „Brangusis broli, tau
tereikia sutelkti mintis į Kṛṣṇos lotoso pėdas. Didieji išminčiai ir šventieji
garbina Kṛṣṇą nuostabiomis išmintingomis eilėmis. Iš tų, kurie gali suteik-
ti išsivadavimą, Kṛṣṇa — aukščiausias. Žinoma, dar yra pusdieviai, tokie,
kaip Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā, tačiau ar jie suteiks išsivadavimą,
priklauso nuo Kṛṣṇos malonės”. Todėl Vidura savo vyresniajam broliui
Dhṛtarāṣṭrai patarė sutelkti mintis į Kṛṣṇą ir tegarbinti Jį vieną. Jei žmo-
gus kartoja šventą Viešpaties vardą, šis vardas tarsi galingoji saulė pateka
jo širdy ir tuoj pat išsklaido neišmanymo tamsybes. Todėl Vidura patarė
Dhṛtarāṣṭrai nuolat mąstyti apie Kṛṣṇą, kad šitaip jis tuoj pat nusiplautų
didžiausius nešvarybių sluoksnius, kurie susikaupė dėl nuodėmingų dar-
bų. „Bhagavad-gītoje” Arjuna kreipiasi į Kṛṣṇą kaip į tyriausiąjį: *param
brahma param dhāma pavitram*. Yra daug ir kitų pavyzdžių, kurie liudija
apie aukščiausią Kṛṣṇos tyrumą.

22. Susitvardęs

Žmogus, kuris visiškai valdo savo jusles, vadinasi *vaśī* — susitvardęs.
Apie tai „Śrīmad-Bhāgavatam” pasakyta: „Visos šešiolika tūkstančių Kṛṣ-
ṇos žmonių buvo tokio nepaprasto grožio, kad savo šypsenomis ir drovu-
mu galėjo sužavėti net tokius pusdievius, kaip Viešpats Śiva. Ir vis dėlto,
nors jų moteriškas žavesys buvo labai stiprus, joms nepavyko sujaudinti
Kṛṣṇos proto”. Kiekviena iš šešiolikos tūkstančių Kṛṣṇos žmonių manė su-
žavėjusi Kṛṣṇą savo moterišku grožiu, tačiau taip nebuvo. Taigi Kṛṣṇa —
galingiausias juslių valdovas; tai pripažįsta ir „Bhagavad-gītā”, kur į Jį
kreipiamasi „Hṛṣīkeśa” — juslių valdovas.

23. Atkaklus, nepalenkiamas

Žmogus, dirbantis iki pasiekia savo tikslą, vadinamas atkakliu (nepa-
lenkiamu).

Kartą susirėmė Kṛṣṇa ir karalius Jāmbavānas. Kṛṣṇa turėjo atgauti iš
Jāmbavāno vertingąjį Syamantakos brangakmenį. Karalius bandė pasi-
slėpti miške, tačiau Kṛṣṇos tai nesustabdė, ir galų gale po atkaklaus per-
sekiojimo Jis atgavo brangakmenį.

24. Kantrus

Kantrus tas, kuris pakelia visokiausius vargus, nors tie vargai kartais
atrodo tiesiog nepakeliami.

Gyvendamas Savo dvasinio mokytojo namuose, Kṛṣṇa nevengė jokių sunkumų ir uoliai tarnavo Savo *guru*, nors Jis buvo labai švelnaus ir gležno kūno. Mokinio pareiga — nepaisant jokių sunkumų tarnauti dvasiniam mokytojui. Mokinys, kuris gyvena pas dvasinį mokytoją, turi prašyti išmaldos prie kiekvienų durų ir nešti aukas mokytojui. Kai patiekiamą *prasāda*, dvasinis mokytojas kviečia mokinius valgyti. Jei kartais mokytojas užmiršta mokinių pakviesti paragauti *prasādos*, tokiu atveju šventraščiai mokiniui pataria tą dieną pasninkauti ir nesistengti rasti sau maisto. Analogiško pobūdžio apribojimų daug. O kartais Kṛṣṇa eidavo į mišką ir rinkdavo žagarus ugniai.

25. Atlaidus

Atlaidus tas, kuris gali pakęsti įvairius savo priešininkų įžeidimus.

Viešpaties Kṛṣṇos atlaidumas aprašytas „Śiśupāla-vadhos“ epizode, kur Jis draudžia žudyti Śiśupālą. Karalius Śiśupāla valdė Cedi karalystę ir nors jis buvo Kṛṣṇos pusbrolis, jį nuolat griaužė pavydo Kṛṣṇai jausmas. Kiekvieną kartą, kai jie susitikdavo, Śiśupāla imdavo įžeidinėti Kṛṣṇą ir kaip įmanydamas Jį koneveikti. Kai Śiśupāla ėmė visai plūsti Kṛṣṇą aukojimo arenoje, kur vyko Mahārājos Yudhiṣṭhīros Rājasūyos aukojimas, Kṛṣṇa nekreipė į tai dėmesio ir tylėjo. Kai kurie arenoje buvusių žmonių jau ruošėsi užmušti Śiśupālą, bet Kṛṣṇa buvo toks atlaidus, kad juos sulaukė. Sakoma, kai debesyse griaudžia griaustinis, galingas liūtas atsako jam savo garsiu riaumojimu, bet visiškai nekreipia dėmesio į kvailų šakalų viauksėjimą.

Śrī Yāmunācārya šlovina Kṛṣṇos atlaidumą šiais žodžiais: „Brangus Viešpatie Rāmacandra, Tu toks maloningas, kad atleidai varnui, suleidusiam nagus į Jānakī spenelius, kai jis Tau nusilenkė“. Kartą dangaus valdovas Indra, pasivertęs varnu, užpuolė Viešpaties Rāmacandros žmoną Sītā (Jānakī) ir kirto jai į krūtinę. Tai, be abejo, buvo visatos motinos Sītos įžeidimas, ir Viešpats Rāmacandra jau ruošėsi nudobti varną, tačiau kai varnas nusilenkė Viešpačiui, Jis atleido įžeidimą. Śrī Yāmunācārya tęsia: Viešpaties Kṛṣṇos atlaidumas didesnis negu Viešpaties Rāmacandros, nes Śiśupālai buvo jau į kraują įaugę nuolat koneveikti Kṛṣṇą — jis tai darė ne vieną gyvenimą, bet ištisus tris. Ir vis dėlto Kṛṣṇa buvo toks maloningas, kad suteikė Śiśupālai išsivadavimą ir galimybę įsilieti į Jo būtį. Taigi monistų tikslas — susilieti su Aukščiausiojo spindesiu — nesunkiai pasiekiamas. Į Śiśupālą panašūs žmonės, kurie visada priešiška nusiteikę Kṛṣṇos atžvilgiu, taip pat gali gauti tokį išsivadavimą.

26. Orus

Oriū vadinamas tas, kuris neatskleidžia visiems savo minčių arba kurio mintis ir planus sunku atspėti. Ižeidęs Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, Brahmā meldėsi Jam ir prašė atleidimo. Ir nors Brahmā kreipėsi į Kṛṣṇą puikiomis maldomis, jis negalėjo suprasti, ar Kṛṣṇa patenkintas, ar vis dar teberūstauja. Kṛṣṇa buvo toks orus, kad nepriėmė Brahmos maldų labai rimtai. Kitas Kṛṣṇos orumo pavyzdys yra pasakojime apie Jo meilės santykius su Rādhārāṇī. Kṛṣṇa niekada niekam nepasakojo apie Savo meilės santykius su Rādhārāṇī, todėl net Baladeva, Jo vyresnysis brolis ir nuolatinis palydovas, dėl orios Kṛṣṇos laikysenos negalėjo suprasti Kṛṣṇos vidinių pergyvenimų.

27. Patenkintas Savimi

Patenkintu savimi vadinamas tas, kuris, nieko daugiau netrokšdamas, pasitenkina savo būtimi ir nesijaudina net esant labai rimtai priežasčiai nusiminti.

Pasitenkinimo Savimi pavyzdį Kṛṣṇa parodė, su Arjuna ir Bhīma atvykęs pas Jarāsandhą, galingąjį Magadhos valdovą, iškviesti jį kovai. Visus pergalės prieš Jarāsandhą nuopelnus Kṛṣṇa priskyrė Bhīmai. Tai rodo, kad Kṛṣṇai visai nerūpi šlovė, nors niekas nėra už Jį šlovingesnis.

Kitas Kṛṣṇos nesudrumsčiamos ramybės pavyzdys — Jo laikysena, klausantis Śiśupālos įžeidimų. Visi karaliai ir *brāhmaṇos*, susirinkę Mahārājos Yudhiṣṭhiros aukojimo arenoje, labai sunerimo ir norėjo tuoj pat numaldyti Kṛṣṇą savo nuostabiomis maldomis. Tačiau nė vienas tų karalių ir *brāhmaṇų* nepastebėjo, kad Kṛṣṇa būtų nors kiek susijaudinęs.

28. Išlaikantis pusiausvyrą

Išlaikantis pusiausvyrą yra tas, kurio neveikia prisirišimai ir pavydas.

Kṛṣṇos pusiausvyros pavyzdį galime rasti Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 16 skyriaus 33 posme, kur kalbama, kaip Kṛṣṇa nubaudė šimtagalvę gyvatę Kāliya. Tada, kai Kṛṣṇa rūščiai baudė Kāliya, Jį apspito Kālijos žmonos ir ėmė melsti: „Brangusis Viešpatie, Tu nužengei į šią žemę, kad nubaustum visas demoniškas būtybes. Mūsų vyras Kāliya — didžiausias nusidėjėlis, todėl Tu baudi jį visiškai pelnytai. Mes žinome, kad bausdamas priešus Tu jiems toks pat maloningas kaip Savo sūnums. Mes suprantame, jog Tu baudi šį nelaimingą padarą, galvodamas apie jo ateitį”.

Kitoje maldoje sakoma: „Brangus Viešpatie Kṛṣṇa, geriausias iš Kuru giminės, Tu toks nešališkas, kad negaili malonės net Savo mirtinam priešui, tačiau jei nusikalsta kuris Tavo sūnų, Tu jį nubaudi. Tokia Tavo valia, nes Tu — aukščiausias visatų kūrėjas. Tu esi nešališkas. Neabejotina, jog klysta tas, kuris randa Tavyje nors žymę šališkumo”.

29. Kilniaširdis

Kilniaširdis yra tas, kuris linkęs į labdarą. Karaliaudamas Dvārakoje, Kṛṣṇa buvo toks kilniaširdis ir dosnus, kad Jo labdaringsiems darbams nebuvo ribų. Išties Dvārakoje Jis buvo labdaringesnis negu dvasinėje karalystėje, kuri spindi visais *cintāmaṇi* (filosofinio akmens), troškimų medžių ir *surabhi* karvių turtais. Dvasinėje Viešpaties Kṛṣṇos karalystėje, kuri vadinasi Goloka Vṛndāvana, ganosi *surabhi* karvės, kurios duoda neribotai pieno. Ten auga troškimų medžiai, nuo kurių gali skintis trokštamų vaisių kiek nori. Goloka Vṛndāvanos žemė — tai filosofinis akmuo, kuris paverčia geležį auksu, vos tik prie jos prisiliečia. Kitaip sakant, nors dvasinė karalystė — Kṛṣṇos buveinė — kupina stebuklingų turtų, tačiau kai Kṛṣṇa buvo Dvārakoje, Jo dosnumas pranoko Goloka Vṛndāvanos turtus. Kur yra Kṛṣṇa, ten begaliniai Goloka Vṛndāvanos turtai ir didybė.

Pasakyta, kad, gyvendamas Dvārakoje, Viešpats Kṛṣṇa pasidaugino į 16 108 pavidalus ir kiekviena šių ekspansijų gyveno atskirai su viena karalienių Savo rūmuose. Ir ne tik Kṛṣṇos ir Jo karalienių rūmai skendo turtuose, — iš kiekvienų rūmų Jis atiduodavo labdarai po 13 054 karves, gausiai išdabintas nuostabiomis medžiagomis ir papuošalais. Kasdien 16 108 Kṛṣṇos rūmai atiduodavo šitiek karvių. 13 054 padauginę iš 16 108, gautume skaičių karvių, kurias Kṛṣṇa kasdien skirdavo labdarai. Neįmanoma nustatyti tokios gausybės dovanotų karvių vertės, tačiau kai Kṛṣṇa valdė Dvārakoje, tai buvo Jo kasdieninis darbas.

30. Religingas

Relingingu vadinamas žmogus, kuris laikosi religijos normų taip, kaip jos išdėstytos *sāstrose*, ir kuris to paties moko kitus. Vien tik skelbti kurį nors tikėjimų dar ne religingumas. Žmogus turi vadovautis religijos principais ir savo pavyzdžiu mokyti kitus. Tik toks žmogus yra religingas.

Kai Kṛṣṇa gyveno šioje planetoje, netikinčių joje nebuvo. Todėl Nārada Muni kartą juokaudamas tarė Kṛṣṇai: „Brangusis piemenukų Viešpatie, Tavo jaučiai [jaučiai — religijos įvaizdis], skabydami žolę ganykloje ir savo keturiom kojom trypdami jos žemę, jau, ko gero, visai išnaikino

netikėjimo žoles!” Kitaip sakant, Kṛṣṇos malone religijos principais buvo taip rūpinamasi, jog vargu ar koks bedieviškas darbas buvo įmanomas.

Pasakyta, kad, Kṛṣṇai nuolat aukojant įvairias aukas ir kviečiant jose dalyvauti pusdievius iš aukštesnių planetų sistemų, pusdievių žmonos beveik visada likdavo vienos. Nepatenkintos, jog nėra greta vyrų, jos ėmė šauktis Viešpaties Buddhos — devintosios Kṛṣṇos inkarnacijos, kuri pasirodo Kali amžiuje. Kitaip sakant, jos nesidžiaugė, kad atėjo Viešpats Kṛṣṇa, bet ėmė laukti Viešpaties Buddhos, devintosios inkarnacijos, nes, norėdamas sustabdyti gyvulių žudymą, Viešpats Buddha nutraukia Vedų siūlomus ritualines apeigas ir aukojimus. Pusdievių žmonos manė, kad, į pasaulį atėjus Viešpačiui Buddhai, aukojimai nutrūks ir jų vyrams nebereikės juose dalyvauti, o tada jie nebesiskirs su savo žmonomis.

Kartais galima išgirsti tokį klausimą: „Kodėl pusdieviai iš aukštesniųjų planetų sistemų nesilanko Žemės planetoje mūsų laikais?” Atsakymas labai paprastas: kai atėjo Viešpats Buddha ir griežtai pasmerkė aukojimus, norėdamas, kad šioje planetoje būtų liautasi žudyti gyvulius, aukų atnašavimai nutrūko, ir pusdieviams nėra reikalo čia vykti.

Tolimesnis Kṛṣṇos savybių aiškinimas

31. Didvyriškas

Didvyrišku vadinamas tas, kuris su džiaugsmu dalyvauja karo veiksmuose ir gerai valdo įvairius ginklus.

Apie Kṛṣṇos didvyriškumą mūšyje pasakya: „Brangus priešų naikintojau, kaip ežere besimaudantis dramblys, mojuodamas straubliu, sulaužo visus lotoso stiebus vandenyje, taip ir Tu, — tereikia Tau kilstelėti Savo rankas, panašias į dramblio straublius, — ir tarsi gležni lotoso žiedai krinita priešai”.

O dėl Kṛṣṇos mokėjimo valdyti ginklą, tai užtenka paminėti, kad Jarāsandha ir trylika jo divizijų, atakavę Kṛṣṇos kariuomenę, nesugebėjo sužeisti nė vieno Kṛṣṇos pusėje kovojusio kario. Taip atsitiko todėl, kad Kṛṣṇa — prityręs karys. Tai nepakartojamas atvejis karybos istorijoje.

32. Užjaučiantis

Užjaučiantis yra tas, kuris neabejingas kito žmogaus nelaimei.

Kṛṣṇos užuojauta kenčiantiems atsiskleidė, kai Jis išlaisvino Magadhendros įkalintus karalius. Mirdamas senolis Bhīšma meldėsi Kṛṣṇai ir pavadino Jį saule, kuri išsklaido tamsą. Magadhendros belaisviai karaliai tūnojo tamsiose kameroose, o kai tik kalėjime pasirodė Kṛṣṇa, tamsa išsisklaidė, tarytum būtų patekėjusi saulė. Taigi, nors Magadhendrai pavyko įkalinti daugybę karalių, pasirodžius Kṛṣṇai visi jie išėjo į laisvę. Kṛṣṇa taip pasielgė iš nuoširdžios užuojautos.

Kṛṣṇos užuojauta pasireiškė ir tada, kai senolis Bhīšma gulėjo visas pervertas strėlių. Gulėdamas strėlių guoly, Bhīšma troško pamatyti Kṛṣṇą, ir Kṛṣṇa pasirodė. Pamatęs apgailėtiną Bhīšmos padėtį, Kṛṣṇa prašneko su ašaromis akyse. Kṛṣṇa ne tik verkė — iš gailėsčio Bhīšmai Jam aptemo

sąmonė. Todėl bhaktos, užuot tiesiogiai lenkėsi Pačiam Kṛṣṇai, lenkiasi Jo užuojautos kupinai prigimčiai. Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, todėl priartėti prie Jo labai sunku. Bet bhaktos, pasinaudodami Jo užuojautos kupina prigimtimi, kuriai atstovauja Rādhārāṇī, visad per Ją meldžia Kṛṣṇos užuojautos.

33. Pagarbus

Pagarbiu laikomas tas, kuris rodo deramą pagarbą dvasiniam mokytojui, *brāhmaṇai* ir senam žmogui.

Kai pas Kṛṣṇą susirinkdavo vyresnieji, Jis pirmiausiai pagerbdavo Savo dvasinį mokytoją, po to — tėvą, ir pagaliau — vyresnįjį brolių Balarāmą. Taip lotosaakis Viešpats Kṛṣṇa likdavo tyras širdimi ir visiškai laimingas visuose Savo darbuose.

34. Mandagus, meilus

Mandagi (meiliu) vadina tą, kuris nėra akiplėša ir pasipūtėlis.

Savo mandagumą Kṛṣṇa parodė, atvykęs į Savo vyresniojo pusbrolio Mahārājos Yudhiṣṭhiros Rājasūyos aukojimo areną. Mahārāja Yudhiṣṭhira žinojo, kad Kṛṣṇa — Aukščiausias Dievo Asmuo, ir jau lipo iš savo iškilmų vežimo pasitikti Jo. Bet jam dar nespėjus išlipti, Viešpats Kṛṣṇa nušoko iš Savojo vežimo ir puolė karaliui po kojų. Ir nors Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, Jis niekada neužmiršta laikytis įprastų visuomenėje normų.

35. Plačių pažiūrų

Plačių pažiūrų žmogumi laikomas tas, kuris iš prigimties yra labai pakantus.

Kai buvo pagrobtas Syamantakos brangakmenis, Uddhava pasakė, jog Kṛṣṇa yra toks maloningas ir prielankus, kad net tada, kai bhakta kaltinamas kuo nors labai baisiu, Kṛṣṇa nekreipia į tai dėmesio. Jo dėmesys teskiriamas tarnystei, kurią atlieka Jo bhakta.

36. Drovus

Droviu vadinamas tas, kuriam kartais būdingas nuolankumas ir nedrąsa.

„Lalita-mādhavoje” aprašyta, koks Kṛṣṇa buvo drovus, kai ant mažojo kairės rankos pirštelio laikė iškeltą Govardhanos kalną. Visos *gopės* stebėjo šį stebuklingą Kṛṣṇos žygdarbį, o Kṛṣṇa, žvelgdamas į *gopes*, šypsojosi. Kai Kṛṣṇos žvilgsnis nuslydo *gopių* krūtimis, Jo ranka suvirpėjo, ir šitai pastebėję piemenys, kurie stovėjo po iškeltu kalnu, sunerimo. Pasigirdo baisus griausmas, ir visi ėmė melsti Kṛṣṇą, kad juos apsaugotų. Mintis, kad piemenys išsigando sudrebėjus Govardhanos kalnui, Viešpačiui Balarāmai sukėlė šypsena. Tačiau Kṛṣṇa, išvydęs Balarāmos šypsena, pamanė, kad Balarāma pagavo Jo žvilgsnį, ir labai dėl to susigėdo.

37. Atsidavusių sielų globėjas

Kṛṣṇa — visų atsidavusių sielų globėjas.

Vienam Kṛṣṇos priešui dingtelėjo mintis, kad jam nebereikia bijotis Kṛṣṇos, nes vien tik atsidavęs Jam, jis bus visiškai apsaugotas. Kartais Kṛṣṇa lyginamas su mėnuliu, kuris ramybės spindulius skleidžia visiems vienodai, neaplenkdamas net *caṇḍālų* ar kitų neliečiamųjų.

38. Laimingas

Laimingu vadinamas tas, kurio nuotaika visuomet džiaugsminga ir kuris nepažįsta sielvarto.

Dėl Kṛṣṇos džiaugsmų, tai Vedos pasakoja, jog Kṛṣṇos ir Jo karalienių papuošalai nesisapnavo net Kuverai — dangaus karalystės išdininkui. O šokių, kurie buvo atliekami prie Kṛṣṇos rūmų vartų, negalėjo įsivaizduoti net dangaus karalystės pusdieviai. Danguos karalystėje Indra nuolat mato laisvo elgesio merginų šokius, tačiau net ir Indra negalėjo įsivaizduoti, kaip gražiai šokama prie Kṛṣṇos rūmų vartų. Viešpaties Šivos žmoną vadina Gaurī; *Gaurī* reiškia „skaisčiaodė”. Bet gražuolių moterų, kurios gyveno Kṛṣṇos rūmuose, oda buvo daug skaistesnė negu Gaurī; jas lygindavo net su mėnesiena, o juk Kṛṣṇai jos visad buvo prieš akis. Todėl niekas negali patirti džiaugsmų daugiau negu Kṛṣṇa. Džiaugsmai siejami su gražiomis moterimis, papuošalais ir turtais. Gražių moterų, papuošalų ir turtų Kṛṣṇos rūmuose buvo taip pasakiškai daug, jog netgi Kuveros, Viešpaties Indros ar Viešpaties Šivos vaizduotei tai buvo nepasiekiama.

Kṛṣṇa negali patirti nė mažiausio sielvarto. Kartą viena *gopė* nuėjo į *brāhmaṇų* aukavietę ir tarė: „Mielosios *brāhmaṇų* žmonos, žinokit, jog net menkiausias sielvarto šešėlis nepažįstamas Kṛṣṇai. Jis nepatiria praradimų, Jam nepažįstamas šmeižtas, Jis nieko nebijo ir neturi jokių rūpes-

čių, Jis nežino, kas yra vargas. Apsuptas Vrajos šokėjų, Jis džiaugsmingai šoka *rāso* šokį”.

39. Savo bhaktų geradaris

Apie Kṛṣṇos bhaktas pasakyta, kad jei su meile ir atsidavimu jie paaukvoja Viešpačiui Višņu truputį vandens ar *tulasī* lapelį, Viešpats Višņu jiems toks maloningas, kad atiduoda Save.

Savo prielankumą bhaktoms Kṛṣṇa atskleidė kautynėse su Bhīšma. Kai mirštantis Bhīšma gulėjo strėlių guoly, Kṛṣṇa buvo greta, ir Bhīšma prisiminė, koks maloningas Kṛṣṇa buvo mūšio lauke. Kṛṣṇa žadėjo Kurukšetros mūšyje nepadėti nė vienai pusių, net neprisiliesti prie ginklo ir į nieką nesikišti. Nors Kṛṣṇa buvo Arjunos vežėjas, tačiau Jis pažadėjo, kad nepadės Arjunai ginklu. Bet vieną dieną, norėdamas Kṛṣṇos pažadą paversti niekais, Bhīšma taip įnirtingai puolė Arjuną, kad Kṛṣṇai teko iššokti iš karo vežimo. Pagriebęs lūžusį karo vežimo ratą, Jis tarsi liūtas, trokštantis užmušti dramblių, pasileido bėgti senolio Bhīšmos link. Senolis Bhīšma prisiminė šį epizodą ir aukštino Kṛṣṇą už Jo didžiulį palankumą Savo bhaktai, Arjunai, nors dėl to Kṛṣṇa vos nesulaužė Savo pažado.

40. Meilės valdomas

Kṛṣṇą labiau įpareigoja ne tiek bhaktos atliekama tarnystė, kiek jo meilės dvasia. Tobulai tarnauti Kṛṣṇai nesugeba niekas. Jis Pats tiek tobulas ir Sau pakankamas, kad jokios bhaktos tarnystės Jam nereikia. Kṛṣṇą įpareigoja tik bhaktos meilė ir atsidavimas. Labai gražų tokio įsipareigojimo pavyzdį Kṛṣṇa parodė, į Jo rūmus atėjus Sudāmā Viprai. Sudāmā Vipra, Kṛṣṇos mokslo draugas, gyveno labai vargingai ir tik žmonos verčiamas ryžosi ateiti pas Kṛṣṇą pagalbos. Kai Sudāmā Vipra atėjo į Kṛṣṇos rūmus, Kṛṣṇa labai gražiai jį sutiko ir, reikšdami *brāhmaṇai* pagarbą, Jis su žmona nuplovė Sudāmos Vipros pėdas. Sutikdamas Sudāmą, Kṛṣṇa prisiminė, kokie šilti santykiai juos siejo vaikystėje, ir nubraukė ašaras.

Kitas Kṛṣṇos įsipareigojimo Savo bhaktai pavyzdys pateiktas Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 9 skyriaus 18 posme, kur Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkšitui: „Brangus karaliau, kai motina Yaśodā, besistengdama surišti Kṛṣṇą virve, pavargo ir suprakaitavo, Kṛṣṇa leidosi surišamās”. Vaikystėje Savo išdaigomis Kṛṣṇa labai vargino motiną Yaśodą, todėl ji norėjo Jį surišti. Motina Yaśodā atsinešė iš namų virvę ir pamėgino surišti vaiką, tačiau negalėjo sumegzti mazgo, nes per trumpa buvo virvė. Ji surišo į vieną daugybę virvių, tačiau virvės ilgumo vėl nepakako. Greitai motina Yaśodā pavargo ir ją išmušė prakaitas. Tada Kṛṣṇa

pasidavė ir leidosi surišamas. Taigi Kṛṣṇą gali surišti tik meilė. Jį tesuriša įsipareigojimas Savo bhaktoms už jų ekstatinę meilę Jam.

41. Visiems maloningas

Žmogus, kuris nuolat stengiasi daryti visiems tik gera, vadinamas maloningu.

Viešpačiui Kṛṣṇai palikus šią planetą, Uddhava prisiminė Viešpaties žygius ir tarė: „Savo stebuklingais žaidimais Kṛṣṇa užganėdino visus didžius išminčius. Jis suardė žiaurių karališkųjų sluoksnių demonišką veiklą, apgynė dorovingus žmones, o mūšio lauke nukovė piktavalius karius. Taigi Jis — visų maloningiausias, o Jo malonė skirta visiems žmonėms”.

42. Pats galingiausias

Galingas tas, kuris visada sutriuškina savo priešą.

Galingoji saulė tamsą priverčia slėptis urvuose. Taip ir Kṛṣṇa, gyvendamas šioje planetoje, išvaikė visus Savo priešus, kurie tarsi pelėdos spruko Jam iš akių ir slėpėsi.

43. Visų garsiausias

Visų garsiausiu laikomas tas, kuris išgarsėjo savo nepriekaištingu būdu.

Pasakyta, jog Kṛṣṇos šlovė sklinda tarsi mėnesiena, tamsą paverčianti šviesa. Taigi, jei Kṛṣṇos sąmonė bus skelbiama visame pasaulyje, nežinojimo tamsą ir materialios egzistencijos rūpesčius pakeis skaisčiausia tyrumo, ramybės ir klestėjimo šviesa.

Kai didysis išminčius Nārada giedojo Viešpačiui šlovę, nuo Viešpaties Šivos kaklo dingo melsva žymė. Tai pamačiusi, Viešpaties Šivos žmona Gaurī išsigando ir pasiskubino apleisti jo draugiją, pamaniusi, kad kažkas svetimas persirengė jos vyru. Išgirdęs kartojant Kṛṣṇos vardą, Viešpats Balarāma pastebėjo, kad Jo apdaras pabalo, nors dažniausiai Jis vilkėdavo melsvais drabužiais. O piemenaitės pamatė, kad Yamunos vanduo virsta pienu, ir pradėjo mušti iš jo sviestą. Taigi, skleidžiant Kṛṣṇos sąmonę, arba Kṛṣṇos šlovę, viskas pabąla ir nušvinta.

44. Populiarus

Tas, kuris labai brangus kitiems, vadinamas populiariu.

Apie Kṛṣṇos populiarumą kalbama Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 11 skyriaus 9 posme, kuriame pasakojama, kaip Kṛṣṇa grįžta namo

iš sostinės Hastināpuros. Jam išvykus iš Dvārakos į Kurukšetros mūšį, visi Dvārakos gyventojai apniuko. O kai Jis sugrižo, miestelėnai džiaugsmingai Jį sutiko ir kalbėjo: „Brangus Viešpatie, kol Tavęs nebuvo mieste, mūsų dienos buvo juodos kaip naktis. Kaip tamsią naktį prailgsta kiekviena akimirka, taip ir Tau išvykus akimirka mums prilygo milijonams metų. Išsiskyrimas su Tavimi mums stačiai nepakeliamas“. Iš šių žodžių akivaizdu, koks populiarus buvo Kṛṣṇa visoje šalyje.

Panašiai nutiko Kṛṣṇai, kai Jis įžengė į aukojimo areną, kurią karalius Kaṁsa paruošė Jo mirčiai. Kṛṣṇai tik pasirodžius, visi išminčiai ėmė šaukti: „Jaya! Jaya! Jaya!“ („Jaya!“ reiškia „Pergalė!“). Tuomet Kṛṣṇa buvo dar vaikas, bet visi išminčiai su pagarba Jam lenkėsi. Ten buvę pusdieviai taip pat kreipėsi į Kṛṣṇą puikiomis maldomis. Iš visų arenos pusių moterys ir mergaitės šūksniais reiškė savo džiaugsmą. Taigi tarp visų susirinkusiųjų Kṛṣṇa buvo labai populiarus.

45. Šališkas bhaktoms

Nors Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo ir todėl niekam nėra šališkas, „Bhagavad-gītoje“ pažymėta, kad bhaktai, kuris su meile ir atsidavimu garbina Jo vardą, Jis jaučia ypatingą prielankumą. Kṛṣṇai gyvenant mūsų planetoje, vienas bhakta šitaip išreiškė savo jausmus: „Brangus Viešpatie, jei Tu nebūtum pasirodęs mūsų planetoje, *asuros* [demonai] ir ateistai tikriausiai būtų sutrikdę bhaktų gyvenimą ir veiklą. Sunku net įsivaizduoti, kokios milžiniškos nelaimės Tu padėjai išvengti Savo buvimu“. Nuo tos akimirkos, kai Kṛṣṇa apsireiškė, Jis buvo didžiausias demonų priešas, tačiau, antra vertus, Kṛṣṇos priešiškumą demonams galima lyginti su Jo draugiškumu bhaktoms, nes kiekvienas Kṛṣṇos nužudytas demonas išsyk gaudavo išvadavimą.

46. Labai patrauklus moterims

Žmogus, pasižymintis kuriomis nors ypatingomis savybėmis, tuojau patraukia moterų dėmesį.

Vienas bhakta taip kalbėjo apie Dvārakos karalienes: „Kaip man apsaityti Dvārakos karalienių šlovę, jei jos pačios patarnauja Viešpačiui? Viešpats toks didis, kad vien kartodami Jo vardą, net didieji išminčiai, tokie, kaip Nārada, pajunta transcendentinę palaimą. Tad ką čia bepasakysi apie karalienes, kurios nuolat regėjo Viešpatį ir pačios Jam tarnavo?“ Dvārakoje Kṛṣṇa turėjo 16 108 žmonas ir kiekvieną jų Jis traukė tarsi magnetas

geležį. Vienas bhakta yra pasakęs: „Brangus Viešpatie, Tu — tarsi magnetas, o Vrajos mergelės — tarsi geležis; kad ir kur Tu eitumei, jos seka Tau iš paskos kaip magneto traukiama geležis”.

47. Visų garbinamas

Visų garbinamu, arba *sarvārādhyā*, vadinamas tas, kurį gerbia ir garbina visi žmonės bei pusdieviai.

Krišną garbina ne tik tai visos gyvos esybės, o kartu ir didieji pusdieviai, tokie, kaip Viešpats Šiva ar Viešpats Brahmā, bet ir Višnu ekspansijos (Dievo pavidalai), pavyzdžiui, Baladeva bei Šeša. Baladeva — tiesioginė Krišnos ekspansija, tačiau ir Jis Krišną laiko vertu garbinimo. Kai Krišna pasirodė Mahārājos Yudhištīros surengto Rājasūyos aukojimo arenoje, visų ten susirinkusiųjų akys nukrypo į Jį ir visi reiškė Jam pagarbą.

48. Visų turtingiausias

Krišna kupinas visų vertenybių — jėgos, turtų, šlovės, grožio, žinojimo ir atsižadėjimo. Kai Krišna gyveno Dvārakoje, Jo šeimą, garsėjančią Yadu dinastijos vardu, sudarė 560 milijonų narių, ir visi šios šeimos nariai buvo Krišnai labai paklusnūs bei ištikimi. Yadu dinastijai priklausė daugiau kaip 900 tūkstančių didelių rūmų, ir visi rūmų gyventojai gerbė Krišną ir laikė Jį labiausiai garbintinu. Bhaktos, matydami Krišnos turtus, didžiai stebėdavosi.

Tai patvirtina ir Bilvamaṅgala Ṭhākura, „Krišna-karṇāmṛtoje” taip kreipdamasis į Krišną: „Brangusis Viešpatie, ką aš galiu pasakyti apie Tavo Vṛndāvanos turtus? Netgi Vṛndāvanos mergelių kojų papuošalai brangesni už *cintāmani*, o jų rūbai savo puikumu primena dangiškasias *pārijātos* gėles. Vṛndāvanos karvės niekuo nesiskiria nuo *surabhi*, kurios gyvena transcendentinėje buveinėje. Taigi Tavo turtai — tarsi vandenynas, kurio niekas negali aprėpti”.

49. Visų gerbiamas

Visų gerbiamas tas, kuris yra svarbiausias iš visų svarbiausiųjų asmenų.

Dvārakoje Krišną dažnai lankė tokie pusdieviai, kaip Viešpats Šiva, Viešpats Brahmā, dangaus valdovas Indra ir daugelis kitų. Kartą durininkas, įleidžiantis pusdievius, tarė: „Brangūs Viešpatie Brahma ir Viešpatie Šiva, prisėskit ant šio suoloelio ir palūkėkit. Brangus Indra, būkit malonus

ir liaukitės kartojęs savo maldas — jūs keliate daug triukšmo. Prašau tytulėliai palaukti. O jūs, gerbiamas Varuṇa, galite grįžti atgal. Ir apskritai, brangūs pusdieviai, galite negaišti laiko. Kṛṣṇa labai užsiėmęs, ir Jis negalės jūsų priimti!”

50. Aukščiausias valdovas

Valdovai būna dviejų tipų. Valdovu gali vadintis ir tas, kuris visiškai nepriklausomas, ir tas, kurio įsakymų niekam nevalia ignoruoti.

Apie visišką Kṛṣṇos nepriklausomybę ir viešpatystę liudija „Śrīmad-Bhāgavatam“: nors Kālīya buvo labai prasikaltęs, Kṛṣṇa apdovanojo jį malone, palikdamas ant jo galvų Savo lotoso pėdų žymes, tuo tarpu Viešpačiui Brahmai, nors jis meldėsi Kṛṣṇai nuostabiausiomis eilėmis, taip ir nepavyko Jo sužavėti.

Toks prieštaringas Kṛṣṇos elgesys atitinka Jo esmę, juk visi Vedų raštai Jį apibūdina esant visiškai nepriklausomą. „Śrīmad-Bhāgavatam” pradžioje Viešpats pavadintas *svarāt* — „visiškai nepriklausomu”. Tokia yra Aukščiausia Absoliuti Tiesa. Absoliuti Tiesa ne tik sąmoninga, bet ir visiškai nepriklausoma.

Apie tai, kad Kṛṣṇos įsakymai privalomi kiekvienai gyvai esybei, Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 21 posme Uddhava kalba Vidurai: „Viešpats Kṛṣṇa valdo tris materialios gamtos *guṇas*. Jis — tasai, kuris naudojasi visais turtais, todėl niekas negali Jam prilygti ir Jo pranokti”. Visi didieji karaliai ir imperatoriai dažnai atvykdavo pas Viešpatį su dovanomis ir nuolankiai Jam lenkdavosi, savo šalmais liudiodami Jo pėdas. Vienas bhakta pasakė: „Brangus Kṛṣṇa, įsakydamas Brahmai: „Kurk visatą”, arba paliepdamas Viešpačiui Śivai: „Sunaikink šią kūriniją”, Tu Pats ir kuri, ir naikini materialią kūriniją. Tu palaikai pasaulius Savo įsakymais ir daline reprezentacija, Viṣṇu. Taigi, o Kṛṣṇa, o Kamšos priešė, egzistuoja pulkai Brahmų ir Śivų, kurie tiesiog vykdo Tavo paliepinimus”.

51. Nekintamas

Kṛṣṇa niekada nekeičia Savo konstitucinės padėties, net ir tada, kai apsiireiskia šiame materialiaame pasaulyje. Konstitucinė gyvųjų esybių dvasinė padėtis yra paslėpta. Jos gauna įvairius kūnus ir veikia pagal savo sudarytą kūnišką sampratą. Tačiau Kṛṣṇa Savo kūno nekeičia. Jis ateina į šį pasaulį Savo Paties kūnu ir todėl materialios gamtos *guṇos* Jo neveikia. Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 11 skyriaus 38 posme pasakyta, jog ypatinga aukščiausio valdovo privilegija ta, kad jo visai neveikia

gamtos *guṇos*. Puikus to pavyzdys — Viešpaties globojami bhaktos, kurių material gamta taip pat neveikia. Įveikti materialios gamtos įtaką labai sunku, tačiau bhaktų ir šventųjų, kuriuos globoja Viešpats, ji paveikti negali. O ką jau kalbėti apie Patį Viešpatį? Dėl aiškumo tektų pažymėti, jog nors Viešpats kartais ir atcina į šį pasaulį, Jis neturi nieko bendra su materialios gamtos *guṇomis* ir elgiasi visiškai nepriklausomai, kadangi Jis yra transcendentiškas. Tai ypatinga Viešpaties savybė.

52. Visa žinantis

Visa žinančiu vadinamas tas, kuris supranta, ką jaučia kiti žmonės, ir žino viską, kas vyksta aplink kiekvieną akimirką.

Viešpaties visažinystės savybė gerai nusakyta Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 15 skyriaus 11 posme, kur kalbama apie Durvāsos Muni apsilankymą Pāṇḍavų namuose miške. Duryodhana sumanė pasiūsti Durvāsą Muni su dešimčia tūkstančių jo mokinių pasisvečiuoti pas Pāṇḍavas, kurie gyveno miške. Duryodhana pasistengė, kad Durvāsā ir jo palydovai ateitų pas Pāṇḍavas tada, kai šie bus pabaigę pietauti ir nebeturės pakankamai maisto tokiam būriui svečių pamaitinti. Žinodamas Duryodhanos sumanymą, Krišna atėjo pas Pāṇḍavas ir paklausė jų žmonos Draupadī, ar neliko ko valgyti ir ar Draupadī Jo nepavaišintų. Draupadī atnešė Jam indą, kurio dugne buvo likę keli trupinėliai daržovių patiekalo, ir Krišna tuoj pat juos suvalgė. Tuo metu Durvāsā ir jį lydėję išminčiai maudėsi upėje. Kai Krišna suvalgė Draupadī pasiūlytą maistą ir pasisotino, jie taip pat pasijuto sotūs, ir jų alkis buvo numalšintas. Kadangi Durvāsā ir jo palydovai jautėsi sotūs ir valgymas jų netraukė, jie nuėjo savais keliais, net neužsukę į Pāṇḍavų namus. Taip Pāṇḍavos buvo apsaugoti nuo didelio Durvāsos įtūžio. Duryodhana siuntė didžiausią būrį išminčių, žinodamas, kad Pāṇḍavos negalės jų priimti ir kad Durvāsā dėl to supyks ir Pāṇḍavas prakeiks. Bet Krišnos gudrybė ir visažinystė išgelbėjo juos nuo šios baisios nelaimės.

53. Amžinai jaunas

Apie Krišną nuolat galvoja ir Jo vardą kartoja milijonai bhaktų, tačiau jiems to vis nepakanka. Užuoat praradę susidomėjimą Krišna ir Jo švento vardo kartojimu, bhaktos kas kartą gauna vis naujų impulsų toliau tai daryti. Todėl Krišna yra amžinai jaunas. Amžinai jaunas ne tik Pats Krišna, bet ir Krišnos mokslas. „Bhagavad-gītā“, paskelbtą prieš 5 000 metų, dar ir dabar tebeskaito daugybė žmonių ir nuolat ką nors joje atranda. Todėl

Kr̥ṣṇa, Jo vardas, šlovė, savybės ir visa, kas su Juo susiję, visada gyva ir nauja.

Visos Dvārakos karalienės buvo sėkmės deivės. Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 11 skyriaus 33 posme pasakyta, kad sėkmės deivės labai nepastovios, jos nenustygsa vietoje ir niekas negali jų ilgiau sulaikyti. Todėl ir žmogaus laimė dažniausiai būna nepastovi. Tačiau gyvendamos su Kr̥ṣṇa Dvārakoje, sėkmės deivės net akimirkai negalėdavo išsiskirti su Juo. Tai liudija, kad Kr̥ṣṇos patrauklumas amžinai gyvas ir naujas. Net sėkmės deivės negali nuo Jo atsitraukti.

Apie nuolatinį Kr̥ṣṇos žavių savybių gaivumą Rādhārāṇī kalba „Lalita-mādhavoje”. Kr̥ṣṇa Ji palygina su didžiu skulptoriumi, nes Jis sumaniai kėsina* į moterų skaistybę. Kitaip sakant, net jei stengdamosi išlaikyti ištikimybę savo vyrams, dorovingos moterys ir laikytųsi Vedų rekomenduojamų nuostatų ir principų, Kr̥ṣṇa jų tvirtą kaip akmuo skaistybę vis tiek sudaužys Savo grožio kaltu. Dauguma Kr̥ṣṇos draugių buvo ištekėjusios, tačiau jos pažinojo Kr̥ṣṇą dar iki savo vestuvių ir todėl negalėjo užmiršti Jo patrauklių savybių, kurios visada jas žavėjo, net joms ir ištekėjus.

54. Sac-cid-ānanda-vigraha

Transcendentinis Kr̥ṣṇos kūnas yra amžinas ir kupinas žinojimo bei palaimos. *Sat* reiškia „esantis visur ir visada”, arba „visa apimantis laike ir erdvėje”. *Cit* — „kupinas žinojimo”. Kr̥ṣṇai iš nieko nereikia mokytis. Jis Pats, nepriklausomai nuo nieko, yra kupinas žinių. *Ānanda* — „visų malonumų šaltinis”. Impersonalistai stengiasi susiliesti su Brahmano amžinybės ir žinojimo šviesa, tačiau tai darydami jie praranda didžiąją absoliutaus malonumo dalį, kuri glūdi Kr̥ṣṇoje. Transcendentinę susiliejimo su Brahmano spindesiu palaimą galima patirti tuojau pat, tereikia išsivaduoti iš materialios iliuzijos nešvaros, klaidingo savęs tapatinimo, prisirišimų bei jų neturėjimo ir pasinėrimo į materiją. Tai preliminaros savybės Brahmanui pažinti. „Bhagavad-gītā” siūlo prisipildyti džiaugsmo. Tai nėra džiaugsmas tiesiogine prasme, o laisvės nuo visų rūpesčių jausmas. Laisvė nuo visų rūpesčių gali būti rimta priežastis džiaugtis, bet tai dar nėra tikras džiaugsmas. Suvokusieji savąjį „aš”, ar tapusieji *brahma-bhūta*, dar tik rengiasi pakilti į džiaugsmo lygmenį. Tikrasis džiaugsmas pasiekiamas tik užmezgus ryšį su Kr̥ṣṇa. Kr̥ṣṇos sąmonė tokia išbaigta, kad

*Žodžių žaismas: *to chisel* (angl.) — 1) dirbti kaltu; 2) kėsintis apgauti. (Vert. past.)

ji aprėpia transcendentinį malonumą, patiriamą pažinus beasmenį Brahmaną. Kṛṣṇos asmeniniu pavidalu, vadinamu „Śyāmasundara“, susižavės net impersonalistas.

„Brahma-saṁhitos“ teiginys pritaria minčiai, kad Brahmano spindesys — tai Kṛṣṇos kūno šviesa. Brahmano spindesys tėra Kṛṣṇos energijos apraiška. „Bhagavad-gītoje“ Pats Kṛṣṇa tvirtina: Jis — Brahmano spindėsio šaltinis. Taigi peršasi išvada, kad beasmenis Absoliučios Tiesos aspektas — dar ne viršūnė; Absoliučios Tiesos viršūnė — Kṛṣṇa.

Siekdami dvasinio tobulumo, *vaiṣṇavų* mokyklų atstovai niekada nesistengia susilieti su Brahmano spindesiu. Aukščiausiu savęs realizacijos tikslu jie pripažįsta Kṛṣṇą. Todėl Kṛṣṇa vadinamas „Parambrahmanu“ (Aukščiausiu Brahmanu) arba „Parameśvara“ (aukščiausiu valdovu). Śrī Yāmunācārya taip meldėsi: „Brangus Viešpatie, žinau, jog milžinišką visatą ir jos beribius erdvę bei laiką dengia dešimt materijos pradmenų sluoksnių, ir kiekvienas sluoksnis dešimt kartų storesnis už ankstesnįjį. Trys materialios gamtos *guṇos*, Garbhodakaśāyī Viṣṇu, Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu ir Mahā-Viṣṇu, o anapus jų — dvasinis dangus su dvasinėmis Vairuokliu planetomis ir Brahmano spindesiu, — visa tai kartu tėra mažytė Tavo galios apraiška”.

55. Pasižymintis visais mistiniais sugebėjimais

Tobulumas turi daug lygių. Aukščiausi materialūs sugebėjimai, kuriuos pasiekia tobuli *yogai*, yra aštuoni: tapti mažiausiu iš mažiausių, didžiausiu iš didžiausių, etc. Visų šių materialių bei dvasinių tobulumų visuma yra Kṛṣṇos asmenybėje.

56. Nesuvokiamos Kṛṣṇos galios

Kṛṣṇa yra visur: ne tik visoje, ne tik kiekvienos gyvos esybės širdyje, bet ir kiekviename atome. Karalienė Kuntī savo maldose užsimena apie šią nesuvokiamą Kṛṣṇos galią. Kṛṣṇa kalbėjo su Kuntī ir tuo pat metu įėjo į Uttaros, kuriai grėse Aśvatthāmos paleisto atominio ginklo pavojus, iščias. Kṛṣṇa gali paskatinti iliuzijai net Viešpatį Brahmą ir Viešpatį Śivą, o visus atsidavusius bhaktas Jis gali apsaugoti nuo atoveikio už nuodėmingus darbus. Tai tik keletas Jo nesuvokiamų galių pavyzdžių.

Todėl Śrīla Rūpa Gosvāmī lenkiasi Kṛṣṇai šiais žodžiais: „Visa materialioji gamta tėra Kṛṣṇos, nužengusio čia žmogaus pavidalu, šešėlis. Jis pasidaugina į daugybę karvių, veršelių bei piemenukų ir kiekviename jų vėl

apsireiškė kaip keturrankis Nārāyaṇa. Milijonus Brahmų Jis mokė savęs realizacijos, ir todėl Jį turėtų garbinti ne tik visatų valdovai, bet apskritai visos iki vienos būtybės. Todėl tebūnie man leista visuomet laikyti Jį Aukščiausiu Dievo Asmeniu”.

Kai mūšyje dėl *pārijātos* gėlės, augančios dangaus planetose, Kṛṣṇa nugalėjo Indra, Nārada, sutikęs Indra, subarė jį: „O Indra, didysis dangaus valdove, Kṛṣṇa nugalėjo Viešpatį Brahmą ir Viešpatį Śivą. Tad ko vertas toks nereikšmingas pusdievis, kaip tu?” Žinoma, Nārada subarė Indra juokais, ir Indrai tai patiko. Nārados žodžiai patvirtina, kad Kṛṣṇa galėjo pastūmėti į iliuziją ir Viešpatį Brahmą bei Viešpatį Śivą, ir Indra. Tai ką tuomet kalbėti apie žemesnes gyvas esybes.

Štai kaip „Brahma-samhitā” aprašo Kṛṣṇos sugebėjimą palengvinti kančias dėl atoveikio už nuodėmes: „Visi, nuo didžiojo dangaus valdovo iki mažiausios skruzdės, kenčia atoveikį už praeities darbus, bet Kṛṣṇos bhakta Jo malone atleistas nuo šio atoveikio”. Tai ypač išryškėjo, kai Kṛṣṇa nuvyko į Yamarājos — mirties dievo, buveinę atsiimti Savo mokytojo mirusio sūnaus. Kṛṣṇos mokytojas paprašė Kṛṣṇos surasti mirusį sūnų, ir, vykdydamas mokytojo prašymą, Kṛṣṇa nuvyko pas Yamarāją, reikalaudamas pašaukti sielą, kurią Yamarāja buvo čia atsivedęs ir laikė savo valdžioje. Kṛṣṇa įsakė Yamarājai: „Būk palaimintas šiuo Mano paliepimu ir gražink tą sielą Man!” Šis atvejis rodo, kad net tada, kai žmogus patenka gamtos dėsnių valdžion ir pagal šiuos dėsnius yra Yamarājos baudžiamas, Kṛṣṇos malone jis gali būti išgelbėtas.

Apie nesuvokiamas Kṛṣṇos galias Śukadeva Gosvāmī taip sakė: „Kṛṣṇa nesuvokiamas mano protui. Jis negimsta, tačiau atėjo į šį pasaulį Nandos Mahārājos sūnumi. Jis — visa persmelkiantis, ir vis dėlto Yaśodā laiko Jį ant savo kelių. Nors Jis yra visur, Jį surišo Yaśodos meilė. Nors Jis turi nesuskaičiuojamą daugybę pavidalų, prieš Savo tėvą Nandą ir motiną Yaśodą ropinėja vieni vienas Kṛṣṇa”. „Brahma-samhitā” taip pat pažymi, kad nors Kṛṣṇa amžinai gyvena Savo transcendentinėje buveinėje, Golo-ka Vṛndāvanoje, kartu Jis yra visur, net atomuose.

57. Iš Kṛṣṇos kūno atsiranda nesuskaičiuojama daugybė visatų

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 11 posme Viešpats Brahmā sako: „Brangus Viešpatie, netikras ego, intelektas, protas, dangus, oras, ugnis, vanduo ir žemė — materialios sudėtinės pasaulio, kurį galima palyginti su gigantišku katilu, dalys. Šiame gigantiškame inde mano kūnas yra apgailėtinais mažas, ir nors vieną šių visatų sukūriau aš,

nesuskaičiuojami pasauliai įeina ir išeina iš Tavo kūno porų kaip atomo dalelės, mirguliuojančios saulės šviesoje. Aš matau, koks esu silpnas prieš Tave, ir todėl prašau man atleisti. Būk man maloningas”.

Žvilgtelėkime tik į vieną visatą ir rasime nuostabiausių dalykų: neskaičiuojamą daugybę planetų, be galo daug pusdievių rūmų ir buveinių. Visatos skersmuo — 4 milijardai mylių. Joje gausu nepasiekiamų sričių, kurios vadinasi Pātālos, arba žemesnės planetų sistemos. Nors Krišna — viso to šaltinis, Jis nuolat yra Vṛndāvanoje ir ten apreiškia Savo nesu-
vokiamas galias. Tad ar įmanoma tinkamai garbinti tokį visagalį Viešpatį, kuris turi tiek nesuvokiamų energijų?

58. Pirmapradis visų inkarnacijų šaltinis

Savo „Gīta-govindoje” Jayadeva Gosvāmī gieda: „Žuvies pavidalo Viešpats išgelbėjo Vedas, o vėžlio pavidalo Jis visą pasaulį laikė ant Savo nugaros. Šerno pavidalo Jis išgriebė šią planetą iš vandens, o kaip Nṛsimha Jis nužudė Hiranyakašipu. Kaip Vāmana, Jis apgavo Mahārāją Balį, o kaip Paraśurāma Jis išnaikino visas *kṣatrijų* dinastijas. Viešpaties Rāmos pavidalo Jis susidorėjo su demonais. Kaip Balarāma, Jis laiko didžiulį arklą. Kaip Viešpats Kalki, Jis sunaikino ateistus, o kaip Viešpats Buddha — išgelbėjo vargšus gyvulius”*. Čia trumpai apibūdinta keletas inkarnacijų, kuriomis reiškiasi Krišna. „Śrīmad-Bhāgavatam” rodo, kad iš Krišnos kūno kaip bangos vandenyne nuolat išeina neskaičiuojama daugybė inkarnacijų. Nesuskaičiuojamos bangos vandenyne, neskaičiuojamos ir inkarnacijos, kurios atsiranda iš Viešpaties kūno.

59. Krišna dovanoja išsivadavimą Savo nužudytiesiems priešams

Išsivadavimas dar vadinamas *apavarga*. *Apavarga* — tai žodžio *pavarga* (įvairūs šios materialios egzistencijos vargai) antonimas. Žodis *pa-varga* susideda iš penkių sanskrito raidžių: *pa*, *pha*, *ba*, *bha* ir *ma*. Tai pirmosios raidės žodžių, kurie nusako penkias, žemiau aprašytas būsenas. Pirmoji raidė *pa* žymi žodį *parābhava*, kuris reiškia „pralaimėjimas”. Materialioje kovoje dėl būvio mes pasmerkti pralaimėjimams. Iš tikrųjų mes pašaukti įveikti gimimą, mirtį, ligas ir senatvę, o kadangi šių materialių vargų įveikti neįmanoma, dėl iliuzijos, *māyos*, mes susiduriame vien tik

*Visos šios Dievo inkarnacijos aprašytos to paties autoriaus Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 3 skyriuje.

su *parābhava*, arba pralaimėjimu. Kita raidė, *pha*, yra žodžio *phena* dalis. *Phena* — tai putos, pasirodančios iš burnos labai pavargus (taip atsitinka arkliams). Raidė *ba* žymi žodį *bandha*, „jungas“. *Bha* nurodo žodį *bhīti*, „baimė“. *Ma* paimta iš žodžio *mṛti*, arba „mirtis“. Tad žodis *pavarga* reiškia kovą dėl būvio, kurioje mūsų laukia pralaimėjimai, nuovargis, jungas, baimė ir galų gale — mirtis. *Apavarga* yra tai, kas visas šias materialias sąlygas panaikina. Pasakyta, kad Kṛṣṇa yra tasai, kuris parodo *apavargos* kelią — kelią į išsivadavimą.

Impersonalistams ir Kṛṣṇos priešams išsivaduoti — reiškia susilieti su Aukščiausiuoju. Demonams ir impersonalistams Kṛṣṇa nerūpi, bet Kṛṣṇa toks maloningas, kad suteikia išsivadavimą net Savo priešams bei impersonalistams. Ta proga pasakyti prasmingi žodžiai: „O Murāri [Kṛṣṇa]! Ar gi ne nuostabu, kad demonai, kurie visada pavydėjo pusdieviams, nors ir nesugebėjo pralaužti Tavo karių falangų, vis dėlto įžengė į *mitros* sritį — Saulės rutulį“. Žodis *mitra* čia metafora. *Mitra* reiškia „Saulės rutulys“, tačiau *mitra* taip pat reiškia ir „draugas“. Demonai, pasipriešinę Kṛṣṇai, norėjo pralaužti Jo karių falangas, tačiau tai jiems nepavyko ir jie žuvo mūšyje, o po mirties pateko į Mitros planetą, arba Saulę. Žodžiu, jie įžengė į Brahmano spindesį. Apie Saulę čia kalbama todėl, kad ji visad skleidžia šviesą kaip ir dvasinis dangus, kuriame plauko nesuskaičiuojama daugybė švytinčių Vaikunṭhos planetų. Kṛṣṇos priešai krito mūšyje, o užuot pralaužę Kṛṣṇos falangas, jie įžengė į dangišką dvasinės šviesos sritį. Tuo pasireiškia Kṛṣṇos malonė ir todėl Jis garsėja „dovanojančio išsivadavimą net Savo priešams“ vardu.

60. Žavintis išsivadavusias sielas

Yra daug pavyzdžių, kaip Kṛṣṇa sužavėjo net didžias išsivadavusias sielas, tokias, kaip Śukadeva Gosvāmī ir Kumāros. Ta proga Kumāros yra pareiškę: „Nuostabiausia tai, kad mes, kurie esame visiškai išsivadavę, tai yra neturime jokių troškimų ir esame pasiekę *paramahmsu* lygį, vis dėlto trokštame patirti Rādhos ir Kṛṣṇos žaidimų skonį“.

61. Atliekantis nuostabius žaidimus

„Bṛhad-vāmana Purānoje“ Viešpats sako: „Aš apreiškiau daug žavingų žaidimų, tačiau tereikia Man prisiminti *rāsa-līlā* — Savo šokį su *gopėmis*, ir Aš pajuntu didžiulį norą vėl jį šokti“.

Vienas bhakta kalbėjo: „Aš girdėjau apie Nārāyaṇą, sėkmės deivės vyrą, ir daugelį kitų Viešpaties inkarnacijų. Žinoma, visų šių inkarnacijų žai-

dimai labai jaudina mano sielą, ir vis dėlto Viešpaties Krišnos *rāsa-līlos* žaidimai stebuklingai sustiprina mano transcendentinį džiaugsmą”.

62. Krišną supa mylintys bhaktos

Kai kalbame apie Krišną, omeny turime ne tik Jį vieną. Sąvoka „Krišna“ aprėpia ir Jo vardą, savybes, šlovę bei draugus, atributus bei apsuptį. Kai kalbama apie karalių, savaime aišku, kad jį supa ministrai, patarėjai, karo vadai ir daug kitų žmonių. Taigi ir Krišna nėra beasmenis. Ir tai ypač būdinga Vṛndāvanos *līlai*: Krišną supa *gopės*, piemenukų būrys, Jo tėvas, motina ir visi Vṛndāvanos gyventojai.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 31 skyriaus 15 posme *gopės* skundžiasi: „Brangus Krišna, dieną, kai su Savo karvėmis Tu patrauki į Vṛndāvanos mišką, viena akimirka mums prailgsta tarsi tūkstantmetis, ir laikas slenka kankinamai lėtai. O kai vakarop Tu sugrįžti, mus taip pakeri dailus Tavo veidas, kad mes negalime nuo Tavęs atitraukti akių. Tačiau kai pačios to nenorėdamos sumirksime, imame koneveikti kūrėją, Viešpatį Brahמą, vadindamos jį bukagalviu, kad nesugebėjo sukurti tobulų akių!” Kitaip sakant, *gopės* pyko, kad mirksėdamos, jos nematydavo Krišnos. Iš to akivaizdu, jog *gopės* taip karštai ir susižavėjusios mylėjo Krišną, kad joms buvo sunku net akimirką išbūti be Jo. O išvydus Krišną, joms vėl būdavo neramu. Tai paradoksalu.

Viena *gopė* prabilo Krišnai apie savo jausmus: „Kai naktį susitinkam su Tavim, naktis mums atrodo be galo trumpa. Bet ką naktis? Net Brahmos naktis*, ir ta, mums prabėgtų tarsi akimirka”. Brahmos dienos trukmę leidžia įsivaizduoti vienas „Bhagavad-gītos” teiginys (8.17): „Žmonių skaičiavimais, vieną Brahmos dieną sudaro tūkstantis *yugų* ciklų. Tiek pat trunka ir jo naktis”. *Gopės* kalbėjo, kad jų susitikimui su Krišna neužtektų net tokios ilgos nakties.

63. Užburianti Krišnos fleita

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 35 skyriaus 15 posme *gopės* sako motinai Yaśodai: „Nors Viešpats Śiva, Viešpats Brahמā ir Indra gar-seja kaip labai išsilavinusios ir didžios asmenybės, kai tavo sūnus pradeda griežti fleita, jie visiškai pameta galvas. Nors jie ir labai žymūs, tačiau, išgirdę Krišnos fleitą, nuolankiai lenkiasi ir kupini rimties, susikaupę jos klausosi”.

*4 300 000 000 saulės metų sudaro dvylika vienos Brahmos nakties valandų.

Savo knygoje „Vidagdha-mādhava” Śrī Rūpa Gosvāmī taip aprašo Kṛṣṇos fleitos garsus: „Stebuklingi Kṛṣṇos fleitos garsai privertė Viešpatį Šivą liautis mušus savo *diṅdimos* būgną ir sudrumstė keturių didžiųjų išminčių — Kumārų meditaciją. Viešpats Brahmā, kuris, pasinėręs į kūrimą, sėdėjo lotoso žiede, iš nuostabos sukluso, o Anantadeva, ant Savo gobtuvo oriai laikantis visas planetas, ėmė lėtai linguoti, apsalęs nuo transcendentinių Kṛṣṇos fleitos garsų, kurie pro visatos dangą skverbėsi į dvasinį dangų”.

64. Stebuklingas Kṛṣṇos grožis

Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 12 posme Uddhava Vidurai sako: „Mielas pone, Kṛṣṇos pavidalas buvo pats nuostabiausias, kai Jis atėjo į šią planetą ir atskleidė Savo vidinės energijos galią. Stebuklingai patraukliu pavidalu Jis apsireiškė žemėje, kai čia vyko Jo žaidimai, ir vidine energija Jis atskleidė Savo stulbinančias savybes. Jis buvo toks gražus, kad Jam nereikėjo puoštis. Teisybę sakant, ne papuošalai puošė Kṛṣṇą, o Kṛṣṇos grožis teikė naujo spindesio šiems”.

Kṛṣṇos kūno grožio ir Jo fleitos garsų patrauklumą išreiškia *gopių* žodžiai, kuriais Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 29 skyriaus 40 posme jos kreipiasi į Kṛṣṇą: „Nors mūsų santykiai su Tavimi panašūs į meilužių ryšius, vis dėlto mus labai stebina, kad nėra nė vienos moters, kuri, išgirdusi Tavo fleitos garsus, išsaugotų savo skaistybę. Ir ką kalbėti apie moteris, jei Tavo fleitos garsai pavilioja netgi kietaširdžius vyrus. Tiesą pasakius, mes matėme, kaip Vṛndāvanoje visus — net karves, stirnas, paukščius ir medžius — pakerėjo švelnūs Tavo fleitos garsai ir Tavo Paties žavesys”.

Rūpos Gosvāmī „Lalita-mādhavoje” pasakya: „Kartą Kṛṣṇa netyčia išvydo dailų Savo atspindį brangakmeniais klotose grindyse. Pamatęs Savo kūno atspindį, Jis sušuko: „Argi ne nuostabu, Aš niekad anksčiau nemačiau tokio dailaus kūno! Nors tai Mano Paties kūnas, Aš kaip Rādhārāṇī bandau jį apkabinti ir patirti dangišką palaimą”. Šie žodžiai liudija, kad Kṛṣṇa ir Jo atspindys — tas pat. Nėra skirtumo nei tarp Kṛṣṇos ir Jo atspindžio, nei tarp Kṛṣṇos ir Jo paveiklo. Tokia transcendentinė Kṛṣṇos padėtis.

Pateikti pavyzdžiai nusako kai kuriuos stebuklingus Kṛṣṇoje slypinčius malonumo šaltinius ir transcendentines Jo asmenybės savybes. Kṛṣṇos transcendentinės savybės lyginamos su vandenynu: nickas negali nusakyti, kaip plačiai jis driekiasi. Tačiau kaip vandens sudėtį galima nustatyti, ištyrus vieną vienintelį jo lašą, taip ir šie pavyzdžiai padės mums suvokti transcendentinę Kṛṣṇos padėtį ir savybes.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 7 posme Viešpats Brahmā sako: „Brangus Viešpatie, nesuvokiamos savybės, grožis ir darbai, kuriuos Tu apreiški, būdamas šioje planetoje, nepasiduoda jokiems materialiams skaičiavimams. O jei kas nors mėgintų įsivaizduoti, kad „Kṛṣṇa galbūt štai toks”, tai irgi būtų bergždžios pastangos. Gal po daugybės gimimų ar po daugybės metų ir išauš diena, kai mokslininkai materialistai nustatys viso pasaulio atominę sandarą arba suskaičiuos atomų daleles, kurios užpildo erdvę, o gal net nustatys atomų skaičių visatoje, ir vis dėlto jie niekada nepajėgs suskaičiuoti Tavo Asmenybės — transcendentinės palaimos šaltinio — transcendentinių savybių”.

Kr̥ṣṇos asmenybė

Śrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad nors Viešpats Kr̥ṣṇa yra begalinės palaimos šaltinis ir didžiausias lyderis, vis dėlto yra trys atvejai, kai Jis priklauso nuo Savo bhaktų. Atsižvelgiant į emociinę bhaktos būseną, Aukščiausias Dievo Asmuo vertinamas trejopai: kaip pats tobuliausias, kaip labai tobulas ir kaip tobulas. Kai Jis visiškai atskleidžia Save, didieji apsišvietę mokslo žmonės vertina Jį kaip patį tobuliausią. Jam mažiau atskleidus, Jis vadinamas labai tobulu. O kai Jis atsiskleidžia dar mažiau, Jį vadina tiesiog tobulu. Tai reiškia, kad Kr̥ṣṇa vertinamas trimis tobulumo lygiais. Štai kaip šie trys tobulumo lygiai pasireiškia: kai Kr̥ṣṇa yra Goloka Vṛndāvanoje, Jo transcendentinės savybės atsiskleidžia pačiu tobuliausiu lygiu, Dvārakoje Savo savybes Jis atskleidžia labai tobulai, o Mathuroje — tobulai.

Nurodomi šie Kr̥ṣṇos Asmenybės bruožai: *dhīrodātta*, *dhīra-lalita*, *dhīra-prasānta* ir *dhīroddhata*. Jei kas paklaustų, kaip galima vieną asmenybę tirti keturiais, visiškai priešingais požiūriais, tam galėtume atsakyti: Viešpats — visų transcendentinių savybių ir darbų šaltinis, todėl įvairius Jo aspektus galima tirti, atsižvelgiant į apreikštus žaidimus, kurių įvairovei nėra nei galo, nei krašto. O jei taip, jokių prieštaravimų nėra.

Dhīrodātta

Dhīrodātta — tas, kuris iš prigimties labai rimtas, mandagus, atlaidus, gailestingas, ryžtingas, kuklus, labai kompetentingas, riteriškas ir patrauklios išvaizdos.

Ta proga labai reikšmingus žodžius yra pasakęs dangaus valdovas Indra: „Brangus Viešpatie, prisipažinsiu, kad labai Tau prasikaltau, tačiau aš negaliu net apsaakyti, kaip dėl to apgailestauju, nes mane glumina Tavo nepaprastas karingumas, Tavo karštas noras apsaugoti Savo bhaktas, Tavo ryžtas, ištvermė, kai Tu laikei didžiulį Govardhanos kalną, Tavo patraukli išorė ir Tavo stulbinanti savybė būti patenkintu Savo bhaktų ir prasikaltusių Tau maldomis”.

Šie dangaus valdovo žodžiai ryškiai patvirtina, jog Kṛṣṇa — *dhīrodātta*. Daugelis apsišvietusių mokslo žmonių sutaria, kad *dhīrodātta* reikia pripažinti ir Viešpatį Rāmacandrą, tačiau visos Viešpaties Rāmacandros savybės telpa Viešpaties Kṛṣṇos asmenybėje.

Dhīra-lalita

Dhīra-lalita yra tas, kuris labai linksmas iš prigimties, jaunatviškas, moka juokauti ir nepažįsta rūpesčių. *Dhīra-lalitos* bruožą turinti asmenybė dažniausiai lengvai pripranta prie savo mylimojo ir yra jam labai nuolanki. *Dhīra-lalitos* bruožą, kuriuo pasižymi Kṛṣṇos asmenybė, nusako „Śrīmad-Bhāgavatam“ epizodas, kur vieno iš *brāhmaṇų*, atlikusių aukojimą Vṛndāvanoje, žmona Yajña-patnī pasakoja draugėms: „Vieną dieną, kai Śrīmatī Rādhārāṇī su draugėmis ilsėjosi Savo sode, pas jas atėjo Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Atsisėdęs Jis ėmė begėdiškai pasakoti apie Savo praėjusios nakties, praleistos drauge su Rādhārāṇī, nuotykius. Išgirdusi tokias kalbas, Rādhārāṇī labai sumišo. Jai buvo gėda ir Ji giliai susimąstė. Tuo pasinaudojęs Kṛṣṇa išpasiš Jos krūtis įvairiausiai *tilakos* ženklais. Pasirodo, Kṛṣṇa gerai išmanė šį meną“. Taigi Kṛṣṇa, kaip tikras *dhīra-lalita*, *gopių* draugijoje mėgavosi jaunystės teikiama malonumais.

Išmanantys dramaturgai idealiu *dhīra-lalita* dažniausiai vadina Kupidoną, tačiau Kṛṣṇos asmenybėje charakteringos *dhīra-lalitos* savybės pasireiškia dar ryškiau ir pilniau.

Dhīra-prasānta

Dhīra-prasānta — labai taikus, kantrus, atidus ir paslaugus. Kṛṣṇos *dhīra-prasāntos* bruožas pasireiškė, Jam bendraujant su Pāṇḍavomis. Pāṇḍavos buvo ištikimi ir atsidavę Viešpačiui, todėl Jis sutiko būti jų vežėju, patarėju, draugu ir pasiuntiniu, o kartais — ir asmens sargybinu. Tai vienas pavyzdžių, ką gali duoti atsidavimo tarnyba Višṇu. Kalbėdamas su Mahārāja Yudhiṣṭhira apie religijos principus, Kṛṣṇa atskleidė didžią erudiciją, tačiau kadangi Kṛṣṇa reiškėsi, kaip jaunesnysis Yudhiṣṭhiros pusbrolis, Jis kalbėjo labai švelniu tonu, kuris dar labiau pabrėžė Jo dailius išorės bruožus. Jo akių judesiai ir kalbėsena rodė, kad Jis labai gerai išmano, kaip mokyti dorovės. Kai kurie mokslo žinovai Mahārājā Yudhiṣṭhirą taip pat pripažįsta *dhīra-prasānta*.

Dhīroddhata

Dhīroddhata mokslo žmonės vadina tą, kuris labai pavydus, išdidus, lengvai pasiduoda pykčiui, neramus ir patenkintas savimi. Tokios savybės

buvo būdingos ir Viešpačiui Krišnai. Antai, rašydamas laišką Kālayavanai, Krišna išvadino jį nuodėminga varle. Savo laiške Krišna patarė Kālayavanai nešdintis kuo toliau ir susirasti kokį tamsų šulinį, nes viena juoda gyvatė, vardu Krišna, nori praryti visas nuodėmingas varles. Krišna Kālayavanai priminė, jog tereikia vieno Jo žvilgsnio, kad visą pasaulį paverstų pelenais.

Pagalvotume, kad Krišna taip kalbėjo iš pykčio, tačiau kai kada ši savybė yra labai geras bruožas, nelygu koks žaidimas, vieta bei laikas. Krišnos *dhīroddhatos* savybės laikomos kilniomis, kadangi jos išryškėja tik tada, kai reikia apginti bhaktas. Žodžiu, vykdant atsidavimo tarnybą, gali praversti net ir neigiami bruožai.

Dhīroddhata kartais vadinamas ir Bhīma, antrasis iš brolių Pāṇḍavų.

Kartą, kaudamasis su demonu, kuris pasivertė elniu, Krišna metė jam iššūkį: „Stojau prieš tave kaip didžiulis dramblys, vardu Krišna. Nešdinkis iš mūšio lauko ir prisipažink pralaimėjęs, antraip tavęs laukia mirtis“. Toks iššūkis neprieštarauja švelniam Krišnos būdui, nes Jo, kaip Aukščiausiosios Būtybės, charakteriui įmanoma viskas.

Apie šiuos prieštarigus Aukščiausio Dievo Asmens bruožus gražiai pasakytą „Kūrma Purāṇoje“. Ten pažymėta, jog Aukščiausias Dievo Asmuo nei per storas, nei per plonas, Jis visada transcendentalus materialių savybių atžvilgiu. Jo kūnas juosvas, o akys rausvos, Jis — pats galinčiausias ir valdo įvairiausius turtus. Prieštaringi Krišnos asmenybės bruožai visiškai nestebina; nereikia manyti, kad Krišnos — Aukščiausio Dievo Asmens, savybės viena kitai prieštarauja. Reikia stengtis suvokti Krišnos savybes, remiantis autoritetais, ir suprasti, kaip aukščiausiaja Viešpaties valia šios savybės panaudojamos.

„Mahā-varāha Purāṇa“ sako, kad transcendentiniai Aukščiausio Dievo Asmens ir Jo ekspansijų kūnai egzistuoja amžinai. Aukščiausio Dievo Asmens ir Jo ekspansijų kūnai visiškai nematerialūs, jie — grynai dvasiniai ir kupini žinojimo. Jie trykšte trykšta visomis transcendentinėmis savybėmis. „Višņu-yāmala-tantra“ sako, kad Dievo Asmens ir Jo ekspansijų kūnai visada kupini žinojimo, palaimos bei amžinumo, todėl jiems nebūdingi šie aštuoniolika materialių nešvarumų — iliuzija, nuovargis, klydimas, šiurkštumas, materialus geismas, nerimas, puikybė, pavydas, prievarta, negarbė, išsekimas, neteisingumas, pyktis, troškimai, priklausomumas, noras valdyti pasaulį, priešybių matymas ir apgavystė.

Po to, kas pasakytą, visiškai aišku, kad materialiam pasaulyje visų inkarnacijų šaltinis — Mahā-Višņu. Tačiau nepaprasti Nandos Mahārājos sūnaus turtai yra dar didesni, todėl mes suprantame, kad Jis yra Paties Mahā-Višņu šaltinis. Tai patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“, kur sako-

ma: „Žemai lenkiuosi Govindai, kurio dalinė apraiška yra Mahā-Viṣṇu“. Gigantiškas Mahā-Viṣṇu pavidalas — nesuskaičiuojamos daugybės visatų atsiradimo priežastis. Jam iškvepiant atsiranda be galo daug pasaulių, o Jam įkvepiant šie pasauliai sugrižta į Jį. Mahā-Viṣṇu taip pat yra pilnutinė Kṛṣṇos dalies dalis.

Dar apie Śrī Kṛṣṇos bruožus

Aprašęs įvairius Kṛṣṇos turtus, Śrīla Rūpa Gosvāmī mėgina apibrėžti dar kai kuriuos Kṛṣṇos tobulumus bei savybes. Jis rašo, kad Viešpats yra pasipuošęs, džiaugsmingas, malonus, patikimas, tvirtas ir dominuojantis. Taip pat jis pažymi, jog Kṛṣṇa mėgo gražiai rengtis ir buvo didžiadvasiškas. Įprasta manyti, kad šios savybės būdingos didžioms asmenybėms.

Pasipuošęs

Pasakyta, kad asmenybė yra didi, jei ją puošia gailastingumas nelaimingiems, jei ji yra labai galinga, pranaši, riteriška, kupina entuziazmo, prityrusi ir teisinga. Šias gerąsias savybes Kṛṣṇa atskleidė Savo *govardhana-līlos* metu. Kaip jau minėta, tąsyk atsitiko, kad Indra siuntė nesiliaujančias liūtis, nuo kurių kentėjo visa Vṛndāvanos žemė. Pirma mintis, kuri šovė Kṛṣṇai, buvo tokia: „Aš atlyginsiu už Indros kerštą ir sunaikinsiu dangaus karalystę“. Tačiau prisiminus dangaus karaliaus menkumą, Kṛṣṇai labai pagailo Indros ir Jis apsigalvojo. Kṛṣṇos rūstybės niekas negali atlaikyti, taigi, užuot atsimokėjęs Indrai už blogą, Jis parodė užuojautą Savo draugams Vṛndāvanoj, pakeldamas Govardhanos kalną, kad juos apsaugotų.

Džiaugsmingas

Džiaugsmingas yra tas, kuris visad laimingas ir kalbėdamas dažniausiai šypsosi. Šis Kṛṣṇos bruožas atsiskleidė, kai Jis atėjo į karaliaus Kamsos aukojimo areną. Pasakojama, jog lotosaakis Kṛṣṇa, stojęs prieš imtynininkus, nepratarė jiems nė vieno šiurkštaus žodžio, tik ryžtingai juos nužvelgė, o imtynininkams pasirodė, tarsi Jis būtų dramblys, pasiruošęs sutrypti gležnus augalėlius. Netgi kalbėdamas su jais, Kṛṣṇa šypsojosi ir narsiai stovėjo ant imtynėms paruoštos pakylos.

Malonus

Apie švelnų ir visų laukiamą žmogų sakoma, kad jis yra malonus. Kad Kṛṣṇa malonaus būdo, rodo šis pavyzdys iš „Śrīmad-Bhāgavatam“: „Vie-
ną dieną, ant Yamunos kranto laukdamas Rādhārāṇī, Kṛṣṇa ėmė verti

kadambos žiedų girliandą. Netrukus pasirodė Śrīmatī Rādhārāṇī, ir tada Murāri [Kṛṣṇa], Muros priešas, labai švelniai pažvelgė į Ją”.

Vertas pasitikėjimo

Vertas pasitikėjimo yra tas, kuriuo visuomet galima pasikliauti. Pasak Rūpos Gosvāmī, net demonai pasitikėjo Kṛṣṇa, nes žinojo, jog Kṛṣṇa niekada nei iš šio, nei iš to jų nepuls, ir gyveno plačiai atvertomis durimis, kupini ramybės ir pasitikėjimo. O pusdieviai, nors labai bijojo demonų, buvo įsitikinę, kad Kṛṣṇa juos apgins. Todėl linksmynosi net tada, kai grėsi didžiausias pavojus. Žmonės, niekada neatlikinėję jokių apvalomųjų ritualinių Vedų apeigų, buvo tikri, kad Kṛṣṇai tereikia jų tikėjimo bei atsidavimo, tad gyveno panirę Kṛṣṇos sąmonėje ir neturėjo jokių rūpesčių. Taigi visi žmonės, nuo pusdievių iki barbarų, gali pasikliauti nepriežastine Aukščiausio Viešpaties malone.

Tvirtas

Tvirtas yra tas, kuris nesutrinka net prieštaruose situacijose. Koks Jis tvirtas, Kṛṣṇa parodė, kai nubaudė demoną Bāṇą. Demonas Bāṇa turėjo daug rankų, ir Kṛṣṇa kirto jas vieną po kitos. Demonas Bāṇa buvo labai atsidavęs Viešpaties Śivos ir deivės Durgos pasekėjas. Todėl matydami, kad Kṛṣṇa nori Bāṇą nubausti, jie didžiai užsirūstino ant Kṛṣṇos. Tačiau Kṛṣṇa nekreipė į juos dėmesio.

Dominuojantis

Dominuojantis yra tas, kuris sugęba paveikti kiekvieną. Kalbėdamas apie Kṛṣṇos dominavimą, Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 43 skyriaus 17 posme Śukadeva Gosvāmī taip apibūdina Kṛṣṇą karaliui Parikṣitui: „Brangusis karaliau, imtynininkams Kṛṣṇa buvo tarsi perkūnas iš giedro dangaus, paprastieji žmonės — pats gražiausias žmonių giminės atstovas, jaunoms mergaitėms — nelyg Kupidonas, piemenims — artimiausias giminaitis, nedoriems karaliams — aukščiausias valdovas, Savo tėvams Nandai ir Yaśodai — paprasčiausiai vaikas, Kaṁsai, Bhojos karaliui, — įsikūnijusi mirtis, bukapročiams — bedvasis akmuo, *yogams* — Aukščiausia Absoliuti Tiesa, o Vṛṣṇiams — Aukščiausias Dievo Asmuo. Toks spinduliuojantis pranašumu Kṛṣṇa pasirodė arenoje drauge su Savo vyresniuoju broliu Balarāma”. Kai Kṛṣṇa — visų skonių šaltinis, pasirodė Kaṁsos arenoje, kiekvienam Jis atrodė vis kitoks, nes su visais Jį siejo skirtingos *rasos*. „Bhagavad-gītā” teigia, kad kiekvienam žmogui Jis atrodė toks, kokio to žmogaus santykiai su Juo.

Kai kurie išmanantys mokslo žmonės „dominuojančiu“ vadina tą, kuris nepakenčia, kai yra ignoruojamas. Ši Kṛṣṇos ypatybė pasireiškė, kai Kaṁsa įžeidinėjo Nandą Mahārāją ir kai Vasudeva paprašė Kṛṣṇos padėti užmušti Kaṁsą. Kṛṣṇa pažvelgė į Kaṁsą ilgesingu žvilgsniu tarsi kokia laisvo elgesio moteris ir pasiruošė jį pulti.

Puošeiva

Tas, kuris labai mėgsta puoštis, vadinamas *lalita*, arba puošėiva. Šis Kṛṣṇos bruožas pasireiškia dvejopai: kartais Jis išpuošdavo Rādhārāṇī įvairiausiais ženklais, o kartais, kai rengdavosi nudobti kurį nors demoną, pavyzdžiui, Arištāsurą, labai kruopščiai ir dailiai persijuosdavo diržu.

Didžiadvasiškas

Didžiadvasiški yra tie, kurie aukojasi kitiems. Niekas negali būti didžiadvasiškesnis už Kṛṣṇą, nes Kṛṣṇa visada pasirengęs visiškai pasiaukoti Savo bhaktai. Viešpaties Caitanyos pavidalu Kṛṣṇa aukojasi ir suteikia išsivadavimą netgi tam, kas nėra Jo bhakta.

Nors Kṛṣṇa yra visiškai nepriklausomas, iš Savo nepriežastinės malonės Jis jaučiasi įpareigotas Gargai Rṣi už įgytas tikybos žinias, Sātyakiui — už išmoktą karybos meną, o Savo draugui Uddhavai — už gerus patarimus.

Kr̥ṣṇos bhaktos

Kr̥ṣṇos bhakta — tai žmogus, nuolat pasinėręs į Kr̥ṣṇos sąmonę. Śrīla Rūpa Gosvāmī pareiškė, kad visomis transcendentinėmis savybėmis, apie kurias buvo kalbama, pasižymi ir Kr̥ṣṇos bhaktos. Kr̥ṣṇos bhaktas galima suskirstyti į dvi grupes: tuos, kurie puoselėja atsidavimo tarnybą, siekdami įžengti į transcendentinę karalystę, ir tuos, kurie atsidavimo tarnybos tobulumo jau pasiekė.

Žmogus, kuris pajuto potraukį Kr̥ṣṇai ir įgavo visas reikiamas savybes įeiti į Dievo karalystę, tačiau dar neišsigavo iš materijos aklavietės, vadinamas *sādhaka*. *Sādhaka* — tai žmogus, kuris puoselėja atsidavimą Kr̥ṣṇos sąmonėje. *Sādhaka* bhaktos aprašymas pateikiamas Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 2 skyriaus 46 posme. Ten pasakyta, jog puoselėjantis atsidavimo tarnybą yra tas, kuris beatodairiškai tiki ir myli Dievo Asmenį, draugauja su Kr̥ṣṇos bhaktomis ir yra labai gailestingas tamsuoliams, skatindamas juos siekti atsidavimo tarnybos.

Kai žmogus, girdėdamas apie Viešpaties žaidimus, verkia, jo ašaros užgesins materialios būties liepsną. Kai bhaktos kūnas virpa, o plaukai šiaušiasi, tai reiškia, kad jis arti tobulumo. Atsidavimo tarnybą puoselėjančio *sādhakos* pavyzdys — Bilvamaṅgala Ṭhākura.

Kam niekada nepabosta atsidavimo tarnybos praktika, kas visada užimtas darbais Kr̥ṣṇos sąmonėje ir nuolatos junta transcendentinį bendravimą su Kr̥ṣṇa skonį, tas yra tobulas bhakta. Ištobulėti jis gali dviem būdais: nuoseklia pažanga atsidavimo tarnyboje arba nepriežastine Kr̥ṣṇos malone (net jeigu jis visų atsidavimo tarnybos reikalavimų ir nevykdo).

Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 15 skyriaus 25 posmas puikiai apibūdina bhaktą, kuris pasiekė tobulumo būvį nuolatine atsidavimo tarnybos praktika: žmogus, išsivadavęs nuo netikro egoizmo sampratos, kurią jam primetė materialioji būtis, arba pažengęs mistikas įgyja teisę įeiti į Dievo karalystę, kuri vadinasi Vaikuṅṭha. Visada laikydamasis reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, mistikas ima spinduliuoti tokiu džiaugsmingumu, jog pelni ypatingą Aukščiausio Viešpaties prielankumą. Galinčias mirties prievaizdas Yamarāja iš tolo bijo tokio bhaktos, taigi galime

įsivaizduoti, kokia galinga atsidavimo tarnyba, ypač kai pažengę bhaktos susirenka draugėn ir kalbasi apie Aukščiausio Dievo Asmens žaidimus. Kai pažengę bhaktos išsako savo jausmus, jų širdys tirpsta ekstazėje, o kūnuose pasireiškia daugybė transcendentinių požymių. Visi, kas nori tobulėti atsidavimo tarnyboje, turi eiti tokių bhaktų pėdomis.

Prahlāda Mahārāja pažymėjo, jog niekas nepasiekės atsidavimo tarnybos tobulumo, jei nesilenks didiems bhaktoms. Apsišvietę išminčiai, tokie, kaip Mārkaṇḍeya Rṣi, tobulumo atsidavimo tarnyboje pasiekė vien laikydamiesi šių reguliatyvių tarnybos principų.

Kaip nepriežastine Viešpaties malone galima pasiekti tobulumo atsidavimo tarnyboje, paaiškinta „Śrīmad-Bhāgavatam“, kur kalbama apie *brāhmaṇas* ir jų žmonas, atliekančius *yajñą*, arba auką. Kai *brāhmaṇų* žmonoms Kṛṣṇa parodė prielankumą ir kai jos pajuto meilės Dievui ekstazę, jų vyrai ėmė kalbėti: „Argi ne nuostabu, kad šitos moterys neatliko jokių apvalomųjų apeigų: negavo *brāhmaṇos* virvelės, negyveno vienuolyne pas dvasinį mokytoją ir nesilaikė griežtų celibato reikalavimų, neatliko jokių askezių ir filosofiskai negvildeno ritualinių apeigų prasmės, — o pelnė tokį Kṛṣṇos prielankumą, apie kurį net didieji mistikai svajoja! Keisčiausia, kad jos pasiekė šį tobulumą, o mes, *brāhmaṇos*, nors visus apsivalymo veiksmus ir vykdėme, tokio lygio pasiekti vis negalime!”

Panašią mintį Nārada išsakė Śukadevai Gosvāmī: „Brangus Śukadeva Gosvāmī, tu nesivarginai ir negyvenai, prižiūrimas dvasinio mokytojo, tačiau pasiekei šitokias transcendentinio žinojimo aukštumas. Tu niekada nesistengei atlikti griežtų askezių ir vis dėlto nuostabiausia tai, kad pasiekei tobuliausią meilės Dievui būvį”.

Śukadeva Gosvāmī ir *brāhmaṇų* žmonos, dalyvavusios *yajñoje*, — puikus pavyzdys bhaktų, kurie Aukščiausio Dievo Asmens malone pasiekė atsidavimo tarnybos tobulumą.

Amžinas tobulumas

Amžinai tobuli žmonės tie, kurie pasiekė amžiną, palaimingą gyvenimą — tokį, kaip Śrī Kṛṣṇos, ir kurie savo transcendentine meilės tarnyba gali patraukti Viešpatį Kṛṣṇą. Jiems pavadinti yra specialus terminas — *nitya-siddha*. Skiriamos dvi gyvų esybių kategorijos: *nitya-siddha* ir *nitya-baddha*. Jos skiriasi tuo, kad *nitya-siddhos* — amžinai įsisąmoninusios Kṛṣṇą ir nieko neužmiršta, o *nitya-baddhos* — amžinai sąlygotos sielos, kurios savo santykius su Kṛṣṇa užmiršo.

Nitya-siddhų padėtis apibrėžta „Padma Purāṇos” epizode, kuriame pa-

teiktas Aukščiausio Dievo Asmens pokalbis su Satyabhāmā-devī. Viešpats sako: „Brangioji Satyabhāmā-devī, Aš nužengiau į šią Žemės planetą, Viešpaties Brahmos ir kitų pusdievių prašomas. Visi, kurie gimė Yadu šeimoje, — Mano amžini palydovai. Brangioji žmona, nemanyk, kad Mano palydovai kada nors atsiskiria nuo Manęs, jie — Mano asmeninės ekspansijos, todėl žinok, kad jie beveik tokie pat galingi, kaip ir Aš. Dėl savo transcendentinių savybių jie Man nepaprastai brangūs, lygiai kaip ir jiems Aš brangus”. Kas jaučia pakilimą, girdėdamas apie Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo palydovų žaidimus šioje žemėje, turi būti laikomas *nitya-siddha*, amžinai tobulu.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 32 posme pasakyta: „Kokie nuostabūs laimingieji Vṛndāvanos gyventojai — Nanda ir kiti piemenys. Juk Aukščiausias Dievo Asmuo, Aukščiausias Brahmanas, tapo jų artimu draugu!”

Panašus teiginys ir Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 26 skyriaus 10 posme. Kai Viešpats Kṛṣṇa pakėlė Govardhanos kalną, Jo globjami piemenys apstulbo. Nuėję pas Nandą Mahārāją, jie ėmė klausinėti: „Brangus Nanda, kodėl mes taip tvirtai prisirišę prie Kṛṣṇos, o Kṛṣṇa taip karštai prisirišęs prie mūsų? Ar tai reiškia, kad Jis — visų mūsų Supersiela?”

Visi Vṛndāvanos ir Dvārakos gyventojai — piemenys ir Yadu giminės nariai — amžini ir tobuli Viešpaties bhaktos. Kai Viešpats Savo nepriežastine malone nužengia į žemę, šie bhaktos taip pat ateina čia padėti Viešpačiui Jo žaidimuose. Jie nėra paprastos gyvos esybės ar sąlygotos sielos, jie — amžinai išsivadavusios asmenybės, Dievo Asmens palydovai. Nužengęs į žemę, Viešpats Kṛṣṇa elgiasi tarsi paprastas žmogus. Visai kaip paprasti žmonės elgiasi ir Yadu dinastijos nariai bei Vṛndāvanos gyventojai. Tačiau tai ne paprasti žmonės, jie tokie pat laisvi, kaip ir Pats Viešpats Kṛṣṇa.

„Padma Purāṇoje”, „Uttara-khaṇḍos” dalyje, sakoma: „Kaip Viešpats Rāmacandra nužengia drauge su Lakṣmaṇa (Saṅkarṣaṇos ekspansija) ir Bharata (Pradyumnos ekspansija), taip dalyvauti transcendentiniuose Viešpaties žaidimuose kartu su Kṛṣṇa nužengia ir Vṛndāvanos piemenys bei Yadu dinastijos nariai. Kai Aukščiausias Viešpats sugrįžta į Savo amžinąją buveinę, kartu su Juo sugrįžta ir Jo palydovai. Šių amžinai išsivadavusių *vaiṣṇavų* materialūs gimimo ir mirties dėsniai nevaržo”.

Kaip „Bhagavad-gītoje” Pats Viešpats pasakė, Jo gimimas, žygiai ir visi veiksmai yra transcendentiniai. Tokie yra ir Viešpaties palydovų gimimas, žygiai ir visi veiksmai. Todėl laikyti save Yaśoda, Nanda ar kitu Viešpa-

ties palydovu yra toks pat nusižengimas, kaip ir laikyti save Kṛṣṇa. Turime visada atminti, jog Viešpaties palydovai transcendentiniai, jie visada yra išvaduotos sielos.

Kaip minėta, Kṛṣṇa, Kaṁsos priešas, pasižymi šešiasdešimt keturiom transcendentinėm savybėm, o visos amžinai išsivadavusios sielos, kurios lydi Viešpatį, pasižymi pirmom penkiasdešimt penkiom Jo savybių. Tuo nereikia abejoti. *Nitya-siddha* bhaktas sieja su Aukščiausiu Dievo Asmenu kuris nors iš penkių transcendentinių ryšių: neutralusis, tarnystės, draugystės, tėvystės ar santuokinės meilės. Šie ryšiai su Viešpačiu amžini, todėl *nitya-siddha* bhaktoms nereikia stengtis pasiekti tobulumo, laikantis reguliatyvių atsidavimo principų. Jie turi visas reikiamas savybes, kad amžinai tarnautų Kṛṣṇai.

Veiksniai, skatinantys ekstatinę meilę

Ekstatinę meilę Kṛṣṇai žadina Jo transcendentinės savybės, nepaprasti darbai, šypsena, apdarai, girliandos, fleita, buivolo ragas, kojų varpeliai, kriauklė, pėdų žymės, žaidimų vieta (pavyzdžiui, Vṛndāvana), mėgiamas augalas (*tulasī*), bhaktos ir tam tikros progos Jį prisiminti. Viena šių progų — Ekādaśī, kuris būna dukart per mėnesį — vienuoliktąją pilnėjančio mėnulio ir vienuoliktąją dylančio mėnulio dieną. Tą dieną visi bhaktos per naktį pasninkauja ir be atilsio gieda Viešpačiui šlovę.

Transcendentinės Kṛṣṇos savybės, Jo nepaprasti darbai ir šypsena

Transcendentines Kṛṣṇos savybes galėtume suskirstyti į tris grupes. Tai savybės, kuriomis pasižymi Jo transcendentinis kūnas, Jo transcendentinė kalba ir Jo transcendentinis protas.

Kṛṣṇos amžius, Jo transcendentiniai išorės bruožai, Jo grožis ir Jo švelnumas — tai Jo kūno požymiai. Kṛṣṇos kūnas tapatus Pačiam Kṛṣṇai, todėl Jo kūno transcendentinės savybės tolygios Jam Pačiam. Bet kadangi šios savybės žadina ekstatinę bhaktos meilę, jos suvokiamos kaip įvairios ekstatinės meilės priežastys. Susižavėti Kṛṣṇos savybėmis — tolygu susižavėti Pačiu Kṛṣṇa, nes realaus skirtumo tarp Kṛṣṇos ir Jo savybių nėra. Kṛṣṇos vardas, Kṛṣṇos šlovė, Kṛṣṇos apsuptis irgi yra Kṛṣṇa. Kṛṣṇa ir visa, kas su Juo susiję, kas žadina meilę Jam, — visa tai yra Kṛṣṇa, bet kad mums būtų aiškiau, šias savybes galima aptarti atskirai.

Kṛṣṇa — visų transcendentinių džiaugsmų šaltinis. Todėl meilės Kṛṣṇai akstinai, nors iš pirmo žvilgsnio netapatūs Jam, iš tikrųjų nesiskiria nuo Paties Kṛṣṇos. Speciali sanskrito terminija tokias savybes, kaip Kṛṣṇos vardas bei šlovė, vadina ir Kṛṣṇos meilės šaltiniais, ir jos skatintojais.

Skiriami trys Kṛṣṇos amžiaus tarpniai: pirmieji penkeri gyvenimo metai, kurie vadinami *kaumāra*, laikotarpis nuo šeštųjų metų pradžios iki dešimtujų pabaigos — *pauganḍa*, ir laikotarpis nuo vienuolikos iki penkio-

likos metų — *kaišora*. Pradėjęs šešioliktuosius metus, Kṛṣṇa vadinamas *yauvana* — jaunuoliu ir daugiau Jis nesikeičia.

O dėl transcendentinių Kṛṣṇos žaidimų, tai dažniausiai jie vyksta *kaumāros*, *pauganḍos* bei *kaišoros* metais. Kupini meilės ir švelnumo žaidimai su tėvais vyksta *kaumāros* amžiuje. Draugystės su piemenukais santykiai išryškėja *pauganḍos* laikotarpiu, o draugystė su *gopėmis* — *kaišoros* amžiuje. Kṛṣṇos žaidimai Vṛndāvanoje nutrunka, baigiantis penkioliktiesiems Jo metams. Vėliau Jis iškeliauja į Mathurą ir Dvāraką, kur įvyksta visi kiti žaidimai.

Śrīla Rūpa Gosvāmī savo knygoje „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” vaizdžiai aprašo Kṛṣṇą, kaip visų džiaugsmų šaltinį. Štai keli šių aprašymų fragmentai.

Kṛṣṇos *kaišoros* amžių galima skirti į tris dalis. *Kaišoros* amžiaus pradžioje, Kṛṣṇai pradėjus vienuoliktuosius metus, Jo kūno žavesys tampa toks ryškus, jog ima žadinti ekstatinę meilę. Jo akyse atsiranda rausvi ratilai, o ant kūno ima dygti švelnūs plaukeliai. Apibūdindama šį ankstyvąjį *kaišoros* amžiaus tarpsnį, viena Vṛndāvanos gyventojų, Kundalatā, savo draugei kalbėjo: „Miela drauge, neseniai pastebėjau, kad Kṛṣṇa nepaprastai išgražėjo. Jo juosvas kūnas primena *indranilos* brangakmenį, akys įgavo rausvumo, o ant kūno prasikalė trumpi švelnūs plaukeliai. Išryškėjus šiems požymiams, Jis tapo neapsakomai gražus”.

Šia proga Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 21 skyriaus 5 posme Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkṣitui: „Brangus karaliau, pamėginsiu apsaityti, kaip *gopių* protus užvaldė mintys apie Kṛṣṇą. *Gopės* meditavo Kṛṣṇą, kuris, pasidabinęs lyg šokėjas, žengė Vṛndāvanos miškan, palikdamas žemėje Savo pėdų žymes. Jos meditavo Kṛṣṇą, kuris pasipuošė šalmu, povo plunksna bei auskarais ir pasidabino geltonu aukso spalvos rūbu, nusagstytu brangakmeniais ir perlais. Jos meditavo Kṛṣṇą, kuris griežė Savo fleita, bei piemenukus, kurie giedojo Viešpačiui šlovę”. Taip aprašoma *gopių* meditacija.

Kartais *gopės* prisimindavo Jo švelnius nagus, išraiškingus antakius ir dantis, kurie, bekramtant betelį, nusidažė *catechu** spalva. Viena *gopė* kalbėjo apie Kṛṣṇą savo draugei: „Brangioji, pažvelki, kaip išgražėjo tas Aghos priešas! Jo antakiai visai kaip Kupidono, o kaip jie juda — tarytum šoktų. Jo nagų galiukai minkšti kaip išdžiūvę bambuko lapai. Jo dantys rausvi, ir, iš visko sprendžiant, Jis pyksta. Pagalvok pati, argi įmanoma jaunai mergaitei nesusižavėti tokiu grožiu ir nesibijoti, jog tapsi šio grožio auka?”

**Catechu* — raudonai rudi milteliai, gaunami iš *Acacia Catechu* medienos.

Apie Kṛṣṇos patrauklumą kalbėjo ir Vṛndā — *gopė*, kurios vardu pavadinta Vṛndāvana. Ji sakė Kṛṣṇai: „Brangus Mādhava, Tavo naujoji šypseną taip pakerėjo *gopių* širdis, kad jos žadą prarado! Dabar jos visai sutrikusios ir su nieku nesikalba. Visos *gopės* taip sužavėtos, jog, atrodo, kad savo gyvybes pašlakstė trimis vandens lašais. Žodžiu, prarado bet kokią viltį gyventi”. Pagal vieną Indijos paprotį, numirėlio kūnas pašlakstomas vandeniū. Taigi Vṛndā norėjo pasakyti, kad *gopės* taip pakerėjo Kṛṣṇos grožis, jog, negalėdamos išreikšti savo jausmų, jos nutarė nusižudyti.

Kai Kṛṣṇa pasiekė trylikos keturiolikos metų amžių, Jo rankos ir krūtinė tapo neapsakomai gražios, o visa Jo povyza visus kerėte kerėjo. Trylikamečio Kṛṣṇos šlaunys buvo tvirtos kaip dramblių straubliai, Jo iškilī krūtinė panašėjo į brangakmeniais išpuoštas duris, o plaštakos atrodė tvirtesnės už durų skląščius. Kas apsakys šiuos nuostabius Kṛṣṇos bruožus? Ypač Jį puošė švelni šypseną, gyvos akys ir pasaulį kerinčios Jo giesmės. Tokie yra specifiniai šio amžiaus bruožai.

Šia proga pasakyta, kad Kṛṣṇos išorės bruožai, Jam pasickus šio amžiaus, nepaprastai išdailėjo: Jo akyse žaidė Kupidonas, o švelni šypseną priminė jauną lotoso žiedą. Stebuklingi Jo giesmių garsai tapo didžiuliu kliuvininiu jaunoms merginoms, kurios privalėjo būti doros ir ištikimos savo vyrams.

Kaišoros amžiuje Kṛṣṇa šoko *rāsa-līlos* šokį, kurio metu Jis nepaprastai mokėjo juokauti su piemenaitėmis ir maloniai su jomis leisti laiką sodų tankynėse, kurios driekėsi Yamunos paupiais.

Šiuo klausimu pasakyta: „Visa Vṛndāvanos žemė buvo nusėta Kṛṣṇos ir *gopių* pėdų žymėm, o kai kur mėtėsi povo plunksnos. Vṛndāvanos sodų tankynėse buvo įrengti patogūs guoliai, tai šen, tai ten styrojo žemių krūvelės, kurios liko po Govindos ir *gopių* šokio”. Tai keletas žymių, kurios likdavo po įvairių Śrī Kṛṣṇos sugalvotų žaidimų krašte, kuris žinomas Vṛndāvanos vardu.

Štai kaip viena *gopė* kalba apie šio amžiaus Kṛṣṇos žavesį: „Brangi drauge, pažvelki, kaip staiga Kṛṣṇos danguje pateka galingoji saulė ir kaip ji nustelbia mūsų skaistybės mėnesieną. Mus taip traukia prie Kṛṣṇos, kad mūsų minties lotosas baigia nudžiūti ir mums temsta sąmonė, nes negalime apsispręsti, ar išlikti skaisčiomis mergelėmis, ar pasiduoti Kṛṣṇos grožiui. Miela drauge, aš manau, mes nebeturime jokių vilčių!”

Kaišoros amžiuje, nuo vienuolikos iki penkiolikos metų, ant Kṛṣṇos rankų, kojų ir šlaunų įsirėžia trys linijos. Šiuo laikotarpiu Kṛṣṇos krūtinė tampa iškilesnė už *marakatos* brangakmenių kalną, Jo rankos atrodė tvirtesnės už *indranīlos* brangakmenio kolonas, trys linijos ant Jo juosmens gilesnės už Yamunos upės bangas, o Jo šlaunys savo formų tobulumu pra-

noksta nuostabiuosius bananus. Viena *gopė* kalbėjo: „Visi šie nepaprasti Kŗŗņos kūno bruoŗai daro Jį neapsakomai graŗų, todėl savo mintyse nuolat meldŗiu Jį apsaugoti mane, nes Jis — visų demonų prieŗas”.

ŗie ŗodŗiai liudija, jog savo potraukį Kŗŗņai *gopė*s lygina su demonų antpuoliu. Todėl, norėdamos atsispirti Kŗŗņos groŗio kerams, jos su viltimi kreipiasi į Jį, nes Jis nukauna visus demonus. Kitaip sakant, *gopė*s nebeiŗmano ką daryti, nes jas traukia Kŗŗņos groŗis, taŗiau tuo pat metu joms reikalinga Kŗŗņos pagalba kovoje su ŗiuo potraukio demonu.

Kaiŗoros amŗius — tai paauglystė. Œiam periodui baigiantis, visos *gopė*s kalbėjo: „Kŗŗņa sunaikina potraukį Kupidonui ir todėl Jis yra neseniai iŗtekėjusių merginų ramybės drumstėjas. Kŗŗņa neapsakomai iŗgrაŗėjo, Jo iŗorė bruoŗai pasiekė aukŗčiausio meniŗkumo virŗūnę. Prieŗ Jo judrias akis nublanksta net paties puikiausio ŗokėjo menas, tad Kŗŗņos groŗio neliko su kuo lyginti”. Todėl iŗmanantys mokslo ŗmonėŗ ŗio amŗiaus Kŗŗņos kūno bruoŗus vadina *nava-yauvana*, arba ką tik praŗydzusia jaunyste. Kai Kŗŗņos iŗorė bruoŗai pasiekė tokį raidos lygį, plaŗiai ėmė reikŗtis santuokinėŗ meilėŗ nuotyķiai su *gopė*mis ir panaŗūs ŗaidimai.

ŗtai ŗeŗi santuokinėŗ meilėŗ nuotyķių bruoŗai: taikymasis, kivirŗijimasis, vaikŗŗiojimas į pasimatymus, sėdėjimas drauge, iŗsiskyrimas ir paramos teikimas. Vieŗpats Kŗŗņa labai iŗplėtė ŗių ŗeŗių bruoŗų „valdas”, nes Jis buvo jų kunigaikŗtis. Kur nors Jis kivirŗijosi su jaunom mergaitėm, ėia Jis drėskė joms papūgų nagais, o dar kitur skubėjo aplankyti *gopių* arba per Savo draugus piemenukus praŗėsi *gopių* prieglobsŗio.

Kai kurios *gopė*s Jam sakė: „Brangus Kŗŗņa, pasiekęŗ paauglio amŗių, Tu tapai mergaiŗių dvasiniu mokytoju ir mokai jas tarpusavy ŗnabŗdėtis bei iŗkilmingai melstis, taip pat apgaudinėti savo vyrus, naktimis bėgti pas Tave į sodus ir neklausyti vyresniųjų pamokymų. Tu audrini jas Savo ŗavingos fleitos garsais ir, kaip mokytojas, mokai jas visų meilėŗ gudrybių”.

Pasakyta, kad penkerių metų berniukas Kŗŗņa jau tryŗko didŗiule jaunatviŗka energija, taŗiau iŗmanantys mokslo ŗmonėŗ nesiiima to aiŗkinti, nes tai dar nebuvo deramas amŗius ŗioms energijoms pasireikŗti. Kŗŗņa buvo graŗus, nes kiekviena Jo kūno dalis buvo iŗbaigta, be jokio trūkumo. Apie Kŗŗņos iŗorė bruoŗų tobulumą pasakyta: „Brangus Kamŗos prieŗe, Tavo plaŗiai atvertos akys, Tavo iŗkili krūtinė, Tavo dvi į kolonas panaŗios rankos ir lieknas stomuo visada ŗavi visas graŗias lotosaakes mergaites”. Iŗ tiesų, ne papuoŗalai ant Kŗŗņos kūno puoŗė Kŗŗņą, o Kŗŗņa puoŗė juos.

ŗmogus yra gleŗnas, kai nepakenŗia net ŗvelniausio prisilietimo. Pasak apraŗymų, visos Kŗŗņos kūno dalys buvo tokios ŗvelnios, kad Jo oda net gleŗnam, vos prasiskleidusiam lapeliui prisilietus parausdavo. *Kaiŗo-*

ros amžiaus Krišna labiausiai mėgo rengti rāsos šokius ir žudyti demonus Vṛndāvanos miške. Kai Vṛndāvanos miške Krišna su berniukais ir mergaitėm pramogaudavo, Kaṁsa tuo metu siūsdavo vis naujus savo bendrus, kad jie nužudytų Krišną, tačiau Krišna kaskart narsiai juos nudobdavo.

Krišnos apdarai ir girliandos

Dažniausiai Krišnos kūną puošia ketveriopi drabužiai: marškiniai, turbanas, juosta ir rūbai, keičiami atsižvelgiant į metų laiką. Vṛndāvanoj Jis dėvi rausvus rūbus ir aukso spalvos marškinius, o ant galvos nešioja oranžinį turbaną. Įvairios juostos, kuriomis Jis juosiasi, ir Jo kerinti šypsena Jo palydovams visada didina transcendentinę palaimą. Pasak aprašymų, Jo rūbai labai prabangūs. Kaip jaunas dramblys kartais išpuošiamas spalvingais apdarais, taip ir Krišnos puikumą paryškina spalvingi apdarai, puošiantys įvairias Jo kūno dalis.

Žodis *ākalpa* nurodo Krišnos plaukų ypatybes, Jo gražiai aprengtą, sandalmedžio pasta ištrintą ir gėlių girliandomis papuoštą kūną, Jo *tilaką* ir tai, kad Jis kramto betelį. Krišna visada puošiasi taip, kad šį puošimąsi nusako žodis *ākalpa*. Krišnos plaukai, nusagstyti gėlėmis, sukami į kuodą viršugalvyje arba laisvai krenta ant pečių. Taigi Krišna Savo plaukus šukuoja vis kitaip. Sandalo pasta, kuria tepamas Jo kūnas, dažniausiai yra balta, o sumaišyta su šafrano dažais — geltona.

Ant kaklo Krišna dažniausiai kabina *vaijayantī* girliandą. *Vaijayantī* girliandai reikia mažiausiai penkių spalvų gėlių. Girlianda visada siekia Krišnos kelius arba pėdas. Be šios girliandos, Krišna dėvi ir kitokių gėlių girliandas: jos puošia Jo galvą, kaklą arba krūtinę. Be to, Krišnos kūnas meniškai išdažomas sandalmedžio pasta ir spalvintu sandalu.

Viena *gopė* savo draugei ėmė liaupsinti Krišnos išorės bruožus. Ji gyrė Jo juosvą veidą ir paraudusias nuo betelio kramtymo lūpas, kurios šimtus kartų didino Krišnos grožį, Jo garbanotus plaukus, raudonas *kumkum** žymes ant kūno ir *tilaką* Jo kakteje.

Jo šalmas, auskarai, kaklo vėrinys, keturių rūšių rūbai, diadema, žiedai ant pirštų, varpeliai ant kulkšnių ir Jo fleita — tai įvairūs Krišnos papuošalai. Krišna, Aghos priešas, visada gražus su Savo neprilygstamu šalmu, deimantų auskarais, perlų vėriniu ant kaklo, apyrankėm, siuvinėtais rūbais ir dailiais žiedais.

Kartais Krišna vadinamas *vana-mālī*. *Vana* reiškia „miškas“, o *mālī* — „sodininkas“, taigi *vana-mālī* nusako tą, kuris gausiai puošia savo kūną

**Kumkum* — maloniai kvepiantys raudoni milteliai, kuriais apibarstomos garbinimo vertos asmenybės.

gėlėmis ir girliandomis. Šitaip Kṛṣṇa rengėsi ne tik Vṛndāvanoje, bet ir Kurukṣetros mūšio lauke. Išvydę tokius spalvingus rūbus ir įvairiausių gėlių girliandas, kai kurie didieji išminčiai meldėsi: „Viešpats Kṛṣṇa į Kurukṣetros mūšį atvyko ne kariauti, bet Savo buvimu visiems bhaktoms malonę suteikti”.

Kṛṣṇos fleita

Dėl Kṛṣṇos fleitos pasakyta, kad šio stebuklingo instrumento garsai galėjo nutraukti didžiausiųjų išminčių meditaciją. Fleita skelbdamas Savo transcendentinę šlovę visam pasauliui, Kṛṣṇa mesdavo iššūkį Kupidonui.

Kṛṣṇa naudojami trijų rūšių fleitomis. Viena jų vadinasi *venu*, kita — *muralī*, o trečia — *varṁśī*. *Venu* — mažytė, ne ilgesnė kaip 6 colių (15 cm), su šešiom kiaurymėm pūsti. *Muralī* — apie 18 colių (46 cm) ilgio, su skylute gale ir keturiom kiaurymėm fleitos korpuse. Ši fleita skleidžia labai žavingą garsą. *Varṁśī* fleita — apie 15 colių (37 cm) ilgio, jos korpuse devynios kiaurymės. Kṛṣṇa grieždavo viena šių trijų fleitų, atsizvelgiant į aplinkybes. Kṛṣṇa turėjo ir ilgesnę *varṁśī* fleitą, kuri vadinasi *mahānandā*, arba *sammohinī*. Dar ilgesnė fleita vadinasi *ākaraṣiṇī*, o ilgesnė už šią — *ānandinī*. *Ānandinī* fleita labai patinka piemenukams ir turi specialų vardą — *varṁsulī*. Kai kurios šių fleitų nusagstytos brangakmeniais. Jos dirbamos iš marmuro arba tuščiavidurio bambuko. Fleita, padirbta iš brangakmenių, vadinasi *sammohinī*, o iš aukso — *ākaraṣiṇī*.

Kṛṣṇos buivolo ragas

Buivolo ragu Kṛṣṇa naudodavosi kaip pučiamuoju instrumentu. Jis būdavo visada kruopščiai nublizgintas ir aptaisytas aukso lankeliais, o vidury žiojėjo kiaurymė. Apie šiuos instrumentus buvo sukurta metafora, susijusi su *gope*, vardu Tārāvalī. Sakoma, jog Tārāvalī įgėlė nuodingiausia gyvatė — Kṛṣṇos fleita. Tada, norėdama panaikinti nuodų veikimą, ji išgėrė pieno, kuris tekėjo iš buivolo rago Kṛṣṇos rankose. Bet užuot susilpnėjęs, nuodų poveikis tūkstantį kartų sustiprėjo, ir taip apsinuodijusi *gopė* tapo labai nelaiminga.

Kṛṣṇos kojų varpelių žavesys

Viena *gopė* kartą tarė draugei: „Miela drauge, vos tik išgirdau skimbčiojant Śrī Kṛṣṇos kojų varpelius, tuojau puoliau iš namų paskui Jį. Bet, deja, kelią man pastojų vyresnieji, ir aš turėjau grįžti”.

Kr̥ṣṇos kriauklė

Kr̥ṣṇos kriauklė vadinasi „Pāñcājanya”. Pāñcājanyos kriauklė minima „Bhagavad-gītoje”. Kr̥ṣṇa pūtė ją prieš Kurukṣetros mūšį. Pasakyta, jog Viešpačiui Kr̥ṣṇai pučiant Savo transcendentinę kriauklę, žūdavo vaisius demonų žmonų iščiose, o pusdievių žmonos gaudavo didžiausius palaiminimus. Taip gaudė Kr̥ṣṇos kriauklė, ir jos garsas sklido po visą pasaulį.

Kr̥ṣṇos pėdų žymės

„Śrīmad-Bhāgavatam” pasakyta: kai Akrūra, kuris vežė Kr̥ṣṇą iš Vṛndāvanos į Mathurą, Vṛndāvanos žemėje išvydo Kr̥ṣṇos pėdų žymes, jam sukilo tokia ekstatinė meilė Kr̥ṣṇai, kad ant kūno pasišiaušė plaukai, o akys pritvinko ašarų. Ekstazės pagautas, jis iššoko iš vežimo, ir puolęs ant žemės, ėmė kartoti: „Koks stebuklas! Koks stebuklas!”

Panašų jausmą patyrė *gopės*, kurios, eidamos Yamunos krantais, dulkėse pamatė Kr̥ṣṇos pėdų žymes. Kr̥ṣṇai žengiant Vṛndāvanos žeme, Jo pėdų ženklai (vėliava, žaibas, žuvis, virbas drambliui valdyti ir lotoso žiedas) įsispausdavo dulkėse. *Gopės* alpavo iš ekstazės, vos tik išvydavo žemėje šiuos ženklus.

Kr̥ṣṇos žaidimų vietos

Vienas bhakta sušuko: „Ak, aš iki šiol nematęs stebuklingų vietų, kur vyko Viešpaties žaidimai. Tačiau tereikia man išgirsti Mathuros vardą, ir mane užlieja džiaugsmas!”

Kr̥ṣṇos mėgiamas augalas — tulasī

Viešpats Kr̥ṣṇa labai mėgsta *tulasī* lapus ir pumpurus. Kadangi paprastai *tulasī* pumpurai aukojami Kr̥ṣṇos lotoso pėdoms, vienas bhakta kartą meldėsi *tulasī* pumpurams, prašydamas papasakoti apie Viešpaties lotoso pėdas. Bhakta vylėsi, kad *tulasī* pumpurai turėtų ką nors žinoti apie Viešpaties Śrī Kr̥ṣṇos lotoso pėdų šlovę.

Kr̥ṣṇos bhaktos

Kartais džiaugsmas užlieja žmogų tiesiog išvydus Viešpaties bhaktą. Kai Dhruva Mahārāja pamatė, kad prie jo artinasi du Nārāyaṇos palydovai, nuoširdžios pagarbos ir atsidavimo pagautas, jis tuoju pat pakilo ir sudėjęs prieš juos rankas sustingo; pagautas ekstatinės meilės, jis net nesugebėjo deramai jų priimti.

Viena *gopė* kreipėsi į Subalą, Kṛṣṇos draugą: „Brangus Subala, aš žinau, kad Kṛṣṇa — tavo draugas ir kad jūs drauge šypsotės ir juokaujate. Anądien aš mačiau judu stovinčius — tu laikei ranką ant Kṛṣṇos peties ir abu linksmai šypsojotės. Pamačius jus šitaip tolumoje, mano akys tuojau prisipildė ašarų”.

Ypatingos dienos Kṛṣṇai atminti

Dėl švenčių, skirtų įvairiems Kṛṣṇos žygiams pažymėti, yra daug nuorodų. Viena šių švenčių — Janmāṣṭamī, Kṛṣṇos gimtadienis. Janmāṣṭamī diena — didžiausia šventė bhaktoms, ir ji iki šiol visuose induistų namuose Indijoje labai iškilmingai švenčiama. Kartais net išpažįstantys kitas religijas naudojami tokia proga ir šią palankią dieną dalyvauja Janmāṣṭamī apeigose. Ekstatinė meilė Kṛṣṇai sustiprėja ir Ekādaśī dienomis; tai irgi šventinės dienos, skirtos Kṛṣṇai atminti.

Ekstatinės meilės požymiai

Fiziniai požymiai, kuriais pasireiškia ekstatinė meilė, vadinami *anubhāva*. Štai konkretūs *anubhāvōs* pavyzdžiai: šokimas, ritinėjimasis žeme, labai garsus dainavimas, ražymasis, garsūs šūksmai, žiovilys, sunkus kvėpavimas, aplinkinių ignoravimas, seilių skyrimasis, pamišėliškas juokas; galvos sukiojimas ir raugėjimas. Kai ekstatinė meilė ypač suintensyvėja ir pasireiškia visi šie fiziniai požymiai, žmogus pajunta transcendentinį atsipalaidavimą.

Anubhāvōs požymiai skiriami į dvi grupes: *śītā* ir *kṣepaṇā*. Viena požymių grupė, kuriai priklauso žiovilys, vadinama *śīta*, o kita grupė, kuriai priklauso šokimas, — *kṣepaṇa*.

Šokis

Stebint Viešpaties Kṛṣṇos ir *gopių rāso* šokį, Viešpaties Śivos žvilgsnis užkliuvo už dailaus Kṛṣṇos veido, ir jis išsyk ėmė šokti ir mušti savo *diṇḍimos* būgnelį. Viešpačiui Śivai ekstatiskai šokant, kartu stojo šokti jo vyresnysis sūnus Gaṇeśa.

Ritinėjimasis žeme

Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 1 skyriaus 32 posme Vidura Uddhavo klausia: „Brangus drauge, argi Akrūrai nesišypso sėkmė? Jis — ne tik apsišvietęs mokslo žmogus, nesusitepęs nuodėme, bet ir Viešpaties Kṛṣṇos bhakta. Jis taip ekstatiskai myli Kṛṣṇą, kad mačiau, kaip jis tarsi pamišėlis vartėsi dulkėse ant Kṛṣṇos pėdų žymių“. Arba štai viena *gopė* pranešė Kṛṣṇai, kad Rādhārāṇī, kęsdama išsiskyrimą su Juo ir apsvaigusi nuo Jo giriandų kvapo, ritinėjosi žeme ir susižeidė Savo švelnų kūną.

Garsus dainavimas

Viena *gopė* pranešė Kṛṣṇai, kad, giedodama Jam šlovę, Rādhārāṇī taip pakerejo Savo drauges, jog tos sustingo ir neteko žado, o iš ekstatinės meilės ėmė tirpti netoliese gulėję akmenys.

Kai Nārada Muni kartojo Hare Kṛṣṇa *mantrą*, jis tai darė taip garsiai, jog, rodėd, bus apsireiškęs Viešpats Nṛsimha. Išsigandę demonai spruko į visas šalis.

Ražymasis

Pasakyta, kad kartais Nārada Muni, *vīṇos* nešėjas, su didele ekstaze prisiminęs savo Viešpatį Kṛṣṇą, ima taip smarkiai ražytis, kad net jo šventoji virvelė nutrūksta.

Garsūs šūksmai

Kartą viena *gopė* Kṛṣṇai pasakė: „Brangus Nandos Mahārājos sūnau, išgirdus Tavo fleitos garsus, Śrīmatī Rādhārāṇī apima baimė ir sielvartas, todėl dabar Ji šūkčioja virpančiu balsu tarytum *kurarī* paukštis”.

Vedose pasakojama, kad Viešpats Śiva, išgirdęs Kṛṣṇos fleitos garsus, labai suglumsta ir ima taip garsiai šaukti drebindamas erdvę, kad demonai pasijunta nugalėti, o bhaktos nesitveria džiaugsmu.

Žiovulys

Sakoma, kad, patekėjus pilnačiai, prasiskleidžia lotoso žiedlapiai. Taip ir pasirodžius Kṛṣṇai, Rādhārāṇī veidas, primenantis lotoso žiedą, ištįsda vo nuo žiovulio.

Sunkus kvėpavimas

Apie sunkų kvėpavimą taip pasakyta: „Lalitā [viena iš *gopių*] yra nelyg *cātakī* paukštis, geriantis tik tą vandenį, kuris krinta iš lietumi pratrūkusio debesies”. Čia Kṛṣṇa lyginamas su tamsiu debesiu, o Lalitā, tetrokštanti Kṛṣṇos draugijos, — su *cātakī* paukščiu. Ši metafora toliau pažymi: „Kaip stiprus vėjas kartais išsklaido didžiulį debesį, taip sunkus kvėpavimas, dvelkias iš Lalitos nosies, privertė ją netekti Kṛṣṇos, kuris dingo, vos jai spėjus atgauti jausmus”.

Aplinkinių ignoravimas

Puikus aplinkinių ignoravimo pavyzdys — *brāhmaṇų* žmonos, kurios dalyvavo aukų atnašavime Vṛndāvanoj. Vos tik išgirdusios, kad netoliese yra Kṛṣṇa, jos tuojau išbėgo iš namų, užmiršusios savo mokytus vyrus. Vyrai ėmė apie tai kalbėtis: „Argi ne stebuklingas tas potraukis Kṛṣṇai, dėl kurio šios moterys viską metė ir paliko mus!” Tokia Kṛṣṇos įtaka.

Taigi kiekvienas, kuris susižavi Kṛṣṇa, gali išsivaduoti iš gimimo ir mirties nelaisvės, kuri lyginama su užrakintais ir apleistais *brāhmaṇų* žmonių namais.

„Padyāvālī” bhaktos sako: „Nekreipkim į kitus dėmesio. Tegu iš mūsų juokias, o mes vis tiek nepaisykim jų. Mes džiaugsimės, ragaudami transcendentinį Hare Kṛṣṇa kartojimo skonį, — ritinėsimės žeme ir šoksime ekstazės pagauti. Taip mes amžinai skendėsime transcendentinėje palaimoje”.

Seilių skyrimasis

O dėl seilių skyrimosi, tai pasakyta, kad kartais, giedodamas Hare Kṛṣṇa *mantrą*, Nārada Muni akimirką sustingdavo ir jam iš burnos imdavo tekėti seilės.

Pamišėliškas juokas

Kai bhakta labai garsiai, tarsi pamišėlis, juokiasi, jis tai daro iš nepaprasto susijaudinimo, kurį ekstatinė meilė sukelia jo širdyje. Pamišėliškas juokas išreiškia dvasios būseną, kuri vadinasi *aṭṭa-hāsa*. Kai bhaktą apima ši dvasios būseną, lūpos išreiškia jo meilę. Juoko protrūkiai, sekantys vienas po kito, — tarsi gėlės, krintančios nuo atsidavimo augalo, kuris žydi bhaktos širdyje. „Caitanya-caritāmṛtoje” atsidavimo tarnyba Viešpačiui taip pat lyginama su augalu, kuris stiebiasi ligi Kṛṣṇos lotoso pėdų Goloka Vṛndāvanoje.

Galvos sukiojimas

Viena *gopė* savo draugei tarė: „Panašu, kad iš Viešpaties Kṛṣṇos — demono Aghos priešo — burnos išstrūko viesulas, kuris sukioja tavo galvą ir dabar pamažu artėja prie kitų lotosaakių *gopių* padaryti joms tą patį”.

Raugėjimas

Kartais ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymis yra ir raugėjimas. Šią mintį patvirtina Paurṇamāsī žodžiai, pasakyti vienai verkiančiai Rādhārāṇī palydovci: „Miela dukrele, nesisielok, kad Śrīmatī Rādhārāṇī raugėja. Ko gero aš žinau vaistą nuo šitos ligos. Neraudok taip garsiai. Ji raugėja visai ne dėl blogo virškinimo — tai ekstatinės meilės Kṛṣṇai ženklas. Tuojau padarysiu, kad Ji nustos raugėjus. Nesirūpink”. Šie Paurṇamāsī žodžiai įrodo, kad ekstatinė meilė Kṛṣṇai kartais pasireiškia raugėjimu.

Pasitaiko, kad, kaip reakcija į ekstatinę meilę Kṛṣṇai, virpa visas kūnas ir kraujuoja kuri nors kūno dalis, tačiau tokie požymiai labai reti, todėl Śrīla Rūpa Gosvāmī smulkiau jų neapartinėja.

Egzistencinė ekstatinė meilė

Kai bhakta nuolat išgyvena stiprią meilę Kṛṣṇai ir turi tiesioginį ryšį su Juo arba yra tik šiek tiek nuo Jo nutolęs, tokia būseną vadinasi egzistencinė ekstatinė meilė. Požymiai, kuriuos sukelia egzistencinė ekstatinė meilė, būna trejopi: „drėgni“, „sudegę“ ir „išdžiūvę“.

„Drėgna“ egzistencinė ekstatinė meilė Kṛṣṇai būna dvejopa: tiesioginė ir netiesioginė. Rādhārāṇī vėrė girliandą iš *kundos* žiedų, bet, išgirdusi Kṛṣṇos fleitos garsus, tuojau metė Savo darbą. Tai tiesioginės „drėgnos“ egzistencinės ekstatinės meilės pavyzdys. Netiesioginę „drėgną“ egzistencinę ekstatinę meilę apibūdina toks teiginys: Kṛṣṇa, kurį dar vadina Puruṣottama, motinai Yaśodai yra tarsi debesis *cātakī* paukščiui. Kai Kṛṣṇa buvo išvežtas į Mathurą, motina Yaśodā, labai susijaudinusi ir supykusi, ėmė koneveikti Mathuros karalių.

„Sudegusi“ egzistencinė ekstatinė meilė būna trejopa. Štai jos pavyzdys. Kartą motina Yaśodā susapnavo, kad milžiniška demonė Pūtanā guli jos kieme, ir tuoj pat suskato ieškoti Kṛṣṇos.

Kai ekstatinės meilės požymiai pasireiškia abhaktos kūne, jie vadinami „išdžiūvusiais“ ekstatinės meilės požymiais. Abhaktos iš tikrųjų yra materialistai, bet, sutikę tyrą bhaktą, kartais ir jie pajunta šiokią tokią ekstazę. Išmanantys atsidavimo mokslą žmonės šiuos požymius vadina „išdžiūvusiais“.

Yra aštuoni egzistencinės ekstatinės meilės požymiai: sustingimas, prakaitavimas, pasišiaušę plaukai, trūkinėjantis balsas, kūno drebulys, kūno spalvos pasikeitimas, ašarojimas ir gilaus sukretimo jausmas.

Rūpa Gosvāmī pateikia štai tokį šių aštuonių požymių mokslinį paaiškinimą. Kai gyvybės jėga susijungia su žeme, ištinka sustingimas. Tai pačiai jėgai susijungus su vandeniu, srūva ašaros, o susijungus su ugnimi — muša prakaitas. Gyvybės jėga, susijungusi su dangumi, sukelia visiškos netekties jausmą, o, jai susijungus su oru, kūną ima krėsti drebulys, trūkinėja balsas ir pasišiausia plaukai.

Šie požymiai kartais pasireiškia išoriškai, o kartais vidujai. Tyras bhak-

ta širdyje nuolat jaučia šias simptomatines reakcijas, tačiau dažniausiai jų neparodo, vengdamas, kad aplinkiniai pastebės.

Sustingimas

Sustingstama dėl ekstatinio sielvarto, baimės, nuostabos, apgailestavimo ir pykčio. Sustingimas pasireiškia tuo, kad žmogus nekalba, nejuda, pajunta tuštumos jausmą ir nepakeliamą ilgesį.

Vidurai apie Kṛṣṇos žaidimus Uddhava pasakojo: „Kartą Kṛṣṇa, persirengęs sodininkės drabužiais, įėjo į šiltnamį, norėdamas pralinksinti ir prajuokinti *gopes*. Jį išvydusios, *gopės* sustingo. Kai vėliau Kṛṣṇa iš šiltnamio išėjo, jos žvelgė į Kṛṣṇą su tokiu įkvėpimu, tarsi jų mintys ir akys būtų Jam įkandin ėjusios“. Šie požymiai rodo, kad nors *gopės* dar nebuvo pabaigusios savo darbo, tačiau iš ekstatinės meilės jos krustelti nepajėgė.

Kitas epizodas, kur pasireiškė sustingimo reakcija, įvyko Kaṁsos aukojimo arenoje, kai Kṛṣṇą apsupo imtynininkai. Matydama šį vaizdą, Jo motina Devakī* sustingo ir jos akys išdžiūvo.

Kitas pavyzdys — Viešpaties Brahmōs nuostaba. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 13 skyriaus 56 posme pasakojama, kaip Brahmā apstulbo, supratęs, jog šis piemenukas — Pats Aukščiausias Dievo Asmuo. Visos jo juslių funkcijos sustojo, kai jis pamatė, kad visi piemenukai tebežaidžia su Kṛṣṇa. Viešpats Brahmā taip sustingo, jog panašėjo į auksinę keturgalvę statulą. Taip pat apstulbo ir Vrajos gyventojai, pamatę, kaip Kṛṣṇa kaire ranka pakėlė Govardhanos kalną.

Nuostabos iš sielvarto pavyzdys ryškus epizode, kai Kṛṣṇa žengia į demono Bakāsuros pilvą. Šitai regėdami, visi aukštesniųjų planetų pusdieviai suakmenėjo iš sielvarto. Tas pat atsitiko ir Arjunai, kai šis pamatė, kad Aśvatthāmā rengiasi paleisti į Kṛṣṇą savo *brahmāstrā***.

Prakaitavimas

Prakaitavimo iš džiaugsmo pavyzdį pateikia „Śrīmad-Bhāgavatam“. Viena *gopė* kreipiasi į Rādhārāṇī: „Brangi Rādhārāṇī, kam Tu kaltini sau-

*Devakī — „tikroji“ Kṛṣṇos motina, o Vasudeva — Kṛṣṇos tėvas. Norėdamas išgelbėti dieviškąjį kūdikį nuo Devakī brolio Kaṁsos, Vasudeva atnešė Kṛṣṇą į Vṛndāvaną Nandai ir motinai Yaśodai. Ten Kṛṣṇa Savo vaikystės žaidimus ir apreiškė. Šešiolikmetis Jis grįžo į Mathurą (kur Jį buvo pagimdžiusi Devakī) ir aukojimo arenoje, apie kurią čia kalbama, susidorojo su Kaṁsa. Platesnės informacijos apie šiuos įvykius žiūrėkite to paties autoriaus knygoje „Kṛṣṇa“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“.

***Brahmāstra* — branduolinis ginklas, valdomas *mantros*, arba garso virpesių.

lės šviesą. Man rodos, Tu prakaituoji, nes labai kaisti iš aistros, matydama Kṛṣṇą”.

Iš baimės suprakaitavo Raktaka, vienas Kṛṣṇos tarnų. Kartą Kṛṣṇa apsiėmė visai kaip Rādhārāṇī vyras Abhimanyu. Abhimanyu nepatikio, kad Rādhārāṇī bendrauja su Kṛṣṇa, todėl Raktaka, pamatęs Kṛṣṇą Abhimanyu drabužiais ir Jo nepažinęs, ėmė Jam stipriai priekaištauti. Bet kai Raktaka pagaliau susivokė, kad priešais jį Kṛṣṇa Abhimanyu rūbais, jį išpylė prakaitas. Raktaka suprakaitavo iš baimės.

Prakaitavimo iš pykčio pavyzdys — Garuḍa, erelis, kuris ant savo nugaros nešioja Višņu. Kartą dangaus karalius Indra siuntė į Vṛndāvaną didžiules liūtis. Garuḍa stebėjo tai iš už debesų, ir iš pykčio jį išmušė prakaitas.

Pasišiaušę plaukai

Išvydus Kṛṣṇos burnoj visas visatos planetų sistemas, motinai Yaśodai pasišiaušę plaukai. Ji paprašė Kṛṣṇą plačiai išsižioti, nes norėjo įsitikinti, ar Jis nevalgė žemės. Bet kai Kṛṣṇa išsižiojo, Jo burnoj ji išvydo ne tik tai visą žemę, bet ir daugybę kitų planetų. Plaukai ant jos kūno pasišiaušę tai išvydus.

Pavyzdys, kai plaukai ant kūno šiaušiasi iš džiaugsmo, pateikiamas Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 30 skyriaus 10 posme, kur kalbama apie *gopės*, šokančias *rāsos* šoki. Šokio metu Kṛṣṇa drauge su Rādhārāṇī staiga dinga, ir *gopės* puolė Jo ieškoti. Jos ėmė kalbėtis su žeme: „Bragioji Žemės planeta, kiekgi askezių tau teko iškentėti, kad Kṛṣṇos lotoso pėdos nuolat liestų tavo paviršių. Tu turbūt labai džiūgauji, nes tarsi plaukai ant tavo kūno didingai stiebiasi medžiai ir kiti augalai. Ar galima paklausti, kada tau pirmąsyk pasireiškė šie požymiai? Ar tu jauti šį džiaugsmą nuo tada, kai prie tavęs prisilietė Vāmanos inkarnacija ar kai tave išgelbėjo Varāhos inkarnacija?”

Kartais Kṛṣṇa su piemenukais juokais surengdavo kautynes. Vienąsyk, kai tokių kautynių metu Kṛṣṇa papūtė Savo ragą, priešingoje pusėje kovęsis Śrīdāmā pajuto, kad pasišiaušę jo plaukai. Taip pat nutiko ir Arjūnai: išvydus milžinišką visatos pavidalą, jam pasišiaušę plaukai.

Balso trūkinėjimas

Kai Kṛṣṇa vyko į Mathurą vežimu, kurio vežėjas buvo Akrūra, Yaśodā ir visos *gopės* bandė neišleisti Kṛṣṇos ir stengėsi užtvirti Jam kelią. Tuo metu Rādhārāṇī taip susijaudino, kad trūkinėjančiu balsu paprašė motinos Yaśodos, kad ji sustabdytų Akrūrą.

Brahmai balsas trūkinėjo iš nuostabos. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 13 skyriaus 64 posme minima, kaip, nusilenkęs Viešpačiui Kṛṣṇai, Brahmā pakilo nuo žemės ir trūkinėjančiu balsu ėmė melstis Viešpačiui.

Dešimtos Giesmės 29 skyriaus 30 posme aprašoma, kaip trūkinėjo *gopių* balsas, kai jos atėjo pas Kṛṣṇą, trokšdamos su Juo šokti. Kṛṣṇa paprašė jų grįžti namo, pas savo vyrus. Atrodo, *gopės* labai supyko, ir kai jos prašneko į Kṛṣṇą, jų balsai trūkinėjo.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 39 skyriaus 56 ir 57 posmuose pasakojama, kaip iš džiaugsmo trūkinėjo Akrūros balsas, kai jam buvo apreikštos visos Vaikuṅthos planetos Yamunos upėje. Supratęs, jog Kṛṣṇa — Aukščiausias Dievo Asmuo, jis nulenke galvą prie Kṛṣṇos lotoso pėdų ir sudėjęs rankas, trūkinėjančiu balsu ėmė melstis.

Yra pavyzdžių, kai balsas trūkinėja iš baimės. Vienas Kṛṣṇos draugų taip Jį gyrė: „Brangus drauge, Tavo fleitą gavo pasaugoti Tavo tarnas Patrī, o kai aš paprašiau fleitą gražinti, jis ėmė trūkinėjančiu balsu kažką veblenti ir jo veidas pagelto”.

Drebulys

Kṛṣṇai mėginant sučiupti demoną Śaṅkhą, Rādhārāṇī ėmė drebėti iš baimės. Panašus drebulys krėtė jaunesnįjį Nakulos brolių Sahadevą. Tuo metu, kai Śiśupāla įnirtingai koneveikė Viešpatį, Sahadeva visas virpėjo iš pykčio.

Rādhārāṇī imdavo visa virpėti ir iš sielvarto. Ji virpėjo, kalbėdama vienai *gopiy*: „Nejuokauk su tuo viliokliu! Būk gera, paprašyk Jo, kad nesiartintų prie Manęs — mums Jis teatneša vien sielvartą”.

Kūno spalvos pasikeitimas

Pasitaiko, kad Kṛṣṇos poelgiams sukėlus didelį nusiminimą, keičiasi kūno spalva. Todėl *gopės* kreipėsi į Viešpatį: „Brangus Kṛṣṇa, išsiskyrus su Tavim, persimainė visų Vṛndāvanos gyventojų kūno spalva. Dėl šio pasikeitimo net didžiajam išminčiui Nāradaui Vṛndāvana atrodė panaši į baltą salą pieno vandenyne”.

Kṛṣṇai ir Balarāmai stovint Kamšos arenoje, pakito Kamšos kūno spalva. Lygiai taip pasikeitė ir Indros veido spalva, kai jis pamatė, jog Kṛṣṇa pakėlė Govardhanos kalną ir taip apsaugojo visus Vrajos gyventojus. Jei spalva keičiasi iš didelio džiaugsmo, oda parausta. Kadangi toks paraudi-

mas pasitaiko retai, Śrīla Rūpa Gosvāmī plačiau šio klausimo neaptarinėja.

Ašaros

Ašaros iš akių srūva iš džiaugsmo, pykčio ar ilgesio. Džiaugsmo ašaros būna šaltos, o pykčio — karštos. Bet kuriuo atveju akys būna labai judrios ir dažniausiai parausta. Atsiranda niežėjimas, ir imama trinti akis.

Kai pirmajai Kṛṣṇos karalienei Dvārakoje, lotosaakei Rukmiṇī, iš ekstatinio džiaugsmo ėmė bėgti ašaros, jai tas nepatiko. „Hari-vaṁšoje“ yra fragmentas, kur Satyabhāmai byra ašaros iš karštos meilės Kṛṣṇai.

Pykčio ašaromis pasruvo Bhīmos akys, kai Rājasūyos aukojimo arenoje jis pamatė Śīsupālą įžeidinėjant Kṛṣṇą. Bhīma norėjo užmušti Śīsupālą vietoje, bet, negavęs Kṛṣṇos leidimo, iš pykčio paniuro. Rašoma, kad karštos ašaros jo akyse suspindo tarsi permatomi debesys, užplaukiantys ant vakarinio mėnulio. Vakare mėnulis po tokių debesų skraiste atrodo be galo gražiai. Toks pat gražus, pratrūkęs pykčio ašaromis, atrodė ir Bhīma.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 60 skyriaus 23 posme pateikiamas ryškus pavyzdys, kaip Rukmiṇī liejo sielvarto ašaras. Kṛṣṇai ir Rukmiṇī kalbantis, Rukmiṇī išsigando, kad jai teks išsiskirti su Kṛṣṇa, todėl savo rausvais lyg lotosas kojų nagais ji ėmė braukyti žemę. Ašaros plovė nuo jos akių juodus dažus ir krito ant krūtinės, nubarstytos *kumkum* pudra. Rukmiṇī sielvartas buvo toks didelis, kad jai užgniauzė kvapą.

Gilaus sukrėtimo jausmas

Kai žmogus vienu metu jaučia laimę bei sielvartą ir nežino, ką jam daryti, toks sumišimo jausmas vadinamas *pralaya* — giliu sukrėtimu. *Pralayos* būsenoje žmogus kartais griūva ant žemės, ir jam pasireiškia visi ekstatinės meilės požymiai. Kartą, *gopēms* beieškant Kṛṣṇos, Jis netikėtai išdygo prieš jas iš krūmų ir vijoklių, ir *gopės*, netekusios žado, sustingo. Šioje būsenoje jos atrodė nepaprastai gražios. Tai *pralayos* — gilaus sukrėtimo laimės būsenoje pavyzdys.

Pralayą galima patirti ir sielvarte. Vienas toks pavyzdys aprašomas Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 39 skyriaus 15 posme, kur Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkṣitui: „Brangus karaliau, kai *gopės* pasigesdavo Kṛṣṇos, jos pasinerdavo į tokią gilią meditaciją, kad visos jų jus-

lės nustodavo veikusios, ir jos nebejausdavo kūno. Atrodė, lyg jos būtų laisvos nuo viso, kas materialu”.

Ekstatinių požymių laipsniai

Iš visų ekstatinių fizinių požymių ypač reikšmingas sustingimas. Atsižvelgiant į sustingimo stiprumą, sujaudinama kūno gyvybės jėga, todėl pakinta ir kiti ekstatiniai požymiai. Šie transcendentiniai ekstatiniai požymiai palengva plėtojasi ir, atsižvelgiant į jų plėtrą, vadinami „rūkstančiais”, „liepsnojančiais” arba „šviečiančiais”. Ši trejopo stiprumo ekstazė patiriama daugybę metų ir apima įvairias kūno dalis. Priešingai verksmui ir balso trūkinėjimui, sustingimas apima visą kūną, tuo tarpu verksmas ir balso trūkinėjimas tėra lokaliniai požymiai.

Tačiau verkiant akių vokai kartais pabrinksta, akys pabaļa ir net kinta akių lęšiukų forma. Pasitaiko, kad, trūkinėjant balsui, užgniauzia gerklę ir atsiranda nerimo jausmas. Kadangi įvairūs šių ekstazės apraiškų požymiai lokaliniai, juos lydi įvairios lokalinės reakcijos: kai, trūkinėjant balsui, užgniauzia gerklę, gali pasigirsti garsas, panašus į „ghura”. Toks garsas paralyžuoja balsą, ir galimi labai įvairūs šios reakcijos variantai, kuriuos lydi didžiulis dvasios nerimas. Visi minėtieji požymiai priskiriami prie egzistencinės „išdžiūvimo” būklės, kuri vadinama „rūkstančia”. Jie pasireiškia labai įvairiai.

Kartais, dalyvaujant šventėse, kurios skirtos Kṛṣṇos žaidimams paminėti, arba bendraujant su bhaktomis, galima stebėti šokio ekstazę. Tokie jausmai vadinasi „liepsnojančios”.

Nė vienas minėtųjų požymių nėra įmanomas, jei neturi pagrindo — stipraus prieraišumo Kṛṣṇai. Kitaip „rūkstančiame” būvyje ekstazės išraiškos būtų užslėptos. Šio tipo realizaciją patyrė šventikas Gargamuni, Nandos Mahārājos namuose atlikinėjęs tam tikras ritualines apeigas. Kai jis išgirdo, kad Kṛṣṇa nudobė demoną Aghāsura, jo akyse sublizgo ašaros, gerklė virpėjo, visą kūną išmušė prakaitas. Dailus šventiko Gargamuni veidas tapo dar gražesnis.

Kai išryškėja keli ekstazės požymiai, būvis vadinamas „liepsnojančiu”. Antai vienas Kṛṣṇos draugų kalbėjo: „Brangus drauge, kai išgirdau Tavo fleitos garsus, sklidusius iš miško, man atėmė rankas, o akyse pritvinko ašarų. Buvau taip sukrestas, jog negalėjau atpažinti Tavo povo plunksnos. Mano kojos visai sustingo ir aš negalėjau pajudėti. Todėl, mielas mano drauge, turiu pripažinti, kad Tavo fleitos garsai tikrai stebuklingi”.

Panašiai viena *gopė* kalbėjo kitai: „Brangi drauge, išgirdusi Kṛṣṇos fleitos garsus, bandžiau nuslėpti, kaip jie mane veikia, tačiau negalėjau su-

valdyti virpulio, krėtusio mano kūną, ir visi namuose buvę draugai, be jokios abejonės, pastebėjo, kad nesu abejinga Kṛṣṇai”.

Kai ekstazės reakcijų suvaldyti neįmanoma ir kai vienu metu ištinka ketveriopo ar penkeriopo pobūdžio reakcijos, toks ekstatinės meilės būvis vadinasi „šviečiantis”. Ta proga, kaip pavyzdys, pateikiamas įvykis apie išminčių Nārada. Jam išvydus Viešpatį Kṛṣṇą, apmirė jo kūnas ir jis nustojo skambinti savo *vīṇa*. Nārados balsas trūkinėjo, todėl jis negalėjo melstis Kṛṣṇai. Akys pritvinko ašarų, ir jis vos ne vos įžiūrėjo Kṛṣṇą.

Kai panašius fizinius požymius patyrė Śrīmatī Rādhārāṇī, kai kurios draugės ėmė Jai priekaištauti: „Brangioji drauge, Tu kaltini gėlių kvapą, kad ėmė ašaroti Tavo akys, ir priekaištauji vėjui, kad pašiausė Tavo plaukus. O pasivaikščiojimą po mišką Tu bari už tai, kad stingsta šlaunys. Tačiau Tavo trūkinėjantis balsas išduoda tikrąją priežastį — viskuo kaltas Tavo prisirišimas prie Kṛṣṇos!”

Śrīla Rūpa Gosvāmī pažymi, kad įvairiems požymiams smarkiai išryškėjus, bhaktos padėtį galima pavadinti pačia šviesiausia. Antai į Kṛṣṇą vienas Jo draugas kreipėsi: „Brangus Pitāmbara, ilgėdamiesi Tavęs, visi Goloka Vṛndāvanos gyventojai prakaituoja. Savo sielvartą jie reiškia įvairiais žodžiais, o jų akys drėksta nuo ašarų. Visi jie labai sumišę”.

Aukščiausias ekstatinės meilės požymis vadinasi *mahābhāva*. Šis požymis tegalėjo pasireikšti Rādhārāṇī, bet vėliau visi *mahābhāv*os požymiai pasireiškė ir Śrī Kṛṣṇai Caitanyai, kai Jis atėjo į šią žemę išgyventi tai, ką jaučia Rādhārāṇī, mylėdama Kṛṣṇą. Ta proga Śrī Rūpa Gosvāmī pažymi, kad lygis, kai ekstatinės meilės požymiai tampa patys šviesiausi, laikomas *mahābhāva*.

Toliau Śrīla Rūpa Gosvāmī analizuoja ekstatinės meilės požymius ir skiria juos į keturias grupes, vadinamas *sāttvikābhāsa*.

Kartais ekstatinės meilės požymius demonstruoja ir impersonalistai, kurie atsidavimo tarnyba visiškai neužsiima, tačiau tai nėra tikra ekstazė. Tai tėra tolimas jos atšvaitas. Antai Vārāṇasī, šventame impersonalistų *paṇḍitū* mieste, kartais galima matyti, kaip, išgirdęs apie Viešpaties šlovę, kuris nors *sannyāsī* apsverkia. Galima pamatyti ir kaip impersonalistai kartoją Hare Kṛṣṇa *mantrą* bei šoka, tačiau jų tikslas nėra tarnystė Viešpačiui. Jie siekia susivienyti su Viešpačiu ir įsilieti į Jo egzistenciją. Todėl Rūpa Gosvāmī sako, kad jei impersonalisto kūne ir pasireiškia šie požymiai — reakcija į šventojo vardo kartojimą, — juos reikia laikyti ne tikrojo prisirišimo požymiais, o tik šio prisirišimo atspindžiu, kuris panašus į saulės atspindį, krintantį tamsiame kambaryje nuo poliruoto stiklo. Taip apšviečia tamsų kambarį saulė, atsispindėjusi nuo stiklo. Tačiau Hare Kṛṣṇa kartojimas yra toks transcendentistiškai iškilnus, kad gali suminkštinti net

impersonalistų širdis. Rūpa Gosvāmī sako, kad požymiai, kurie pasirodo impersonalistams, tėra ekstatinės meilės atšvaitas, tai — netikras dalykas.

Kartais net užkietėjusių logikų, kurie nieko neišmano apie atsidavimo tarnybą ir nesuvokia transcendentinės Viešpaties šlovės, širdys, atrodo, suminkštėja ir jie apsiverkia, prisėdę pasiklausyti apie Viešpatį. Šia proga galima prisiminti vieno bhaktos žodžius, kuriuos jis pasakė Viešpačiui: „Brangus Mukunda, nesugebu apsaityti, kokie šlovingi Tavo žaidimai. Išgirdę apie Tavo šlovingus žaidimus, net abhaktos iš susijaudinimo apsiverkia ir juos krečia drebulys”. Iš tikrųjų tokių abhaktų širdys nesuminkštėja, jie — kietaširdžiai. Tačiau Viešpaties šlovė taip stipriai veikia, kad kartais net abhaktos apsiverkia.

Pasitaiko, kad abhakta, kuris nieko nejaučia Kṛṣṇai ir nesilaiko jokių taisyklių, pasipraktikavęs suvaidina atsidavimo požymius ir net apsiverkia bhaktų draugijoje. Tačiau iš tikrųjų šios ašaros — ne ekstatinės meilės išraiška. Šito yra tiesiog išmokta. Nors čia aptarinėti tokių ekstatinės meilės atšvaitų ir nėra reikalo, tačiau Rūpa Gosvāmī pateikia pavyzdžių, kai šie požymiai pasireiškia ir be atsidavimo tarnybos.

Meilės Kṛṣṇai išraiškos

Nepaprastai stiprią ekstatinę meilę (*vyabhicāri-bhāva*) rodo tam tikri fiziniai požymiai. Šių požymių yra trisdešimt trys: neviltis, sielvartas, nuolankumas, kaltės jausmas, nuovargis, apsvaigimas, išdidumas, abejonės, išgąstis, didelis susijaudinimas, pamišimas, užmaršumas, liga, sumišimas, mirtis, tingumas, nepaslankumas, drovumas, jausmų slėpimas, atminimas, sugebėjimas argumentuoti, nerimas, susimąstymas, tvirtumas, laimė, nekantravimas, smurto panaudojimas, pasipūtimas, pavydas, įžūlumas, svai-gulys, mieguistumas ir pagyvėjimas.

Neviltis

Verčiamas veikti neleistinai arba atsisakyti deramo elgesio, žmogus jaučiasi pažemintas. Jį apima neviltis. Tokį žmogų ima kankinti nerimas, jis verkia, keičiasi jo kūno spalva, jis tampa nuolankus ir sunkiai kvėpuoja.

Kai, norėdamas nubausti gyvatę Kāliya, Kṛṣṇa, atrodė, nuskendo nuodinguose Yamunos vandenyse, Nanda Mahārāja tarė Yaśodai-devī: „Brangioji žmona, Kṛṣṇą prarijo gilūs vandenys, todėl mums nebėra prasmės rūpintis savo nuodėmingais kūnais! Šokime ir mudu į nuodingus Yamunos vandenį ir šitaip išpirkim savašias nuodėmes!” Tai stipraus šoko pavyzdys, kai bhaktą apima didžiulė neviltis.

Kai Kṛṣṇa išvyko iš Vṛndāvanos, artimas Jo draugas Subala taip pat nusprendė išvykti. Išvažiuodamas iš Vṛndāvanos, Subala mąstė apie tai, kad be Kṛṣṇos Vṛndāvanoje nebeliko jokio džiaugsmo. Negalėdamas patirti transcendentinio malonumo Vṛndāvanoje, Subala paliko ją kaip bitė, kuri nuskrenda nuo gėlės, kai ši nebeturi medaus.

„Dāna-keli-kaumudī” rasime Śrīmatī Rādhārāṇī žodžius, skirtus vienai Savo draugij: „Miela bičiule, jei negali girdėti apie šlovingus Kṛṣṇos darbus, geriau jau apkursti. O jei negali daugiau Jo regėti, verčiau būti ak-lai”. Tai dar vienas nevilties išsiskyrus su Kṛṣṇa pavyzdys.

„Hari-varṁśoje” Satyabhāmā, viena Kṛṣṇos karalienių Dvārakoje, sako savo vyrui: „Brangus Kṛṣṇa, aš girdėjau, kaip Nārada išgyrė Tau Rukmiṇī.

O aš, turbūt, nieko verta!” Tai neviltis, sukelta pavydo. Ir Satyabhāmā, ir Rukmiṇī — Kṛṣṇos žmonos, todėl natūralu, kad abi jos jaučia viena kitai moterišką pavydą. Todėl pagyrus Rukmiṇī, tai sukėlė Satyabhāmai pavydą bei nevilį.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 51 skyriaus 47 posme pasakyta: „Brangus Kṛṣṇa, de ja, aš negaliu tvirtinti, kad tik kiti paskendę materialioje būtyje, — mane irgi užvaldė kūniška būties samprata. Aš tesirūpinu savo šeima, namais, žmona, turtu, žeme bei karalyste. O kadangi materialiai aplinka taip aptemdė mano protą, manau, dabar mano gyvenimas bevertis”. Šią nevilį sukėlė sielvartas.

Anot Bharatos Muni, tokia neviltis nėra palanki. Tačiau kiti mokslo žmonės ją laiko neutralios nuotaikos išraiška, kuri apsaugo ekstatinę meilę.

Sielvartas

Kai žmogui nepavyksta pasiekti išsvajoto gyvenimo tikslo, kai jo veikla neteikia jam pasitenkinimo, kai persekioja nesėkmės ir jį kamuoja kaltės jausmas, sakoma, jog jį apėmė sielvartas.

Sielvarto apimtą žmogų apninka abejonės, jis susimąsto, tampa liūdnas ir dėl visko apgailestauja. Jis sunkiai kvėpuoja, persimaino jo kūno spalva ir džiūsta burna.

Vienas nebejaunas bhakta kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangus Kṛṣṇa, demono Aghos nugalėjau, susenau ir mano kūnas visai nukaršo: nebegaliu sklاندžiai kalbėti, trūkinėja balsas, sumenko protas ir dažnai aptemsta atmintis. O Tu, brangus Viešpatie, panašus į mėnesieną, ir štai ko aš apgailestauju: nejausdamas, kokia maloni Tavo šviesa, aš netobulėju Kṛṣṇos sąmonėje”. Šie žodžiai išreiškia sielvartą, kurį sukėlė negalėjimas pasiekti trokštamo tikslo.

Vienas bhakta kalbėjo: „Šiąnakt sapnavau, kad sode skyniau įvairiausias gėles ir norėjau iš jų suverti girliandą Kṛṣṇai. Bet, mano nelaimei, staiga nubudau ir mano troškimas neišsipildė”. Tokį sielvartą sukelia neįvykdyta pareiga.

Nanda Mahārāja, išvydęs, kaip sutriko jo įsūnis Kṛṣṇa Kaṁsos aukojimo arenoje, tarė: „O varge, kodėl neužrakinau savo sūnaus kambary! De ja, de ja, pats atvežiau Jį į Mathurą, o dabar matau, kaip Jis sutriko, išvydęs milžinišką dramblių Kuvalayą, — tarytum Žemės šešėlis būtų užstojęs Kṛṣṇos Mėnulį”. Taip sielvartaujama dėl pablogėjusios padėties.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 9 posme Brahmā pareiškė: „Brangus Viešpatie, koks aš buvau įžūlus! Tu esi beribis, pirma-

pradis Dievo Asmuo, Supersiela. Tu valdai tobuliausias iliuzines energijas. O aš esu toks įžūlus! Aš norėjau pergudrauti Tave, pasikliaudamas savo galiomis. Ir kaip aš didžiavausi savo menkute jėga! Kaip mažytė laužo kibirkštis nepakenks laužui, taip ir mano klaidinamoji energija pasirodė bejėgė prieš Tavo aukščiausią iliuzinę galią. Todėl aš jaučiuosi pats menkiausias, niekam netikęs padaras”. Šie Brahmos žodžiai — tai susikrimitimo prasikaltus pavyzdys.

Nuolankumas

Nuolankumas yra silpnumo pasireiškimas, kuris atsiranda ištikus nelaimėi, iš baimės ar prasikaltus. Šio jausmo pagautas žmogus pasidaro labai šnekus, menkadvasis, jo mintys praranda aiškumą, jis tampa kupinas nerimo ir pasyvumo.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 51 skyriaus 57 posme yra karaliaus Mucukundos žodžiai: „Brangus Viešpatie, aš nuolat kremtuosi dėl savo praeities piktadarysčių. Troškimai neduoda man nurimti, nes mano juslės nepatiria materialaus pasitenkinimo. Šiaip ar taip, per Tavo malonę aš patyriau ramybę, nes atradau prieglobstį prie Tavo lotoso pėdų, kurios nežino sielvarto, baimės ir mirties. O aukščiausias globėju, o aukščiausioji siela! O aukščiausiasis valdove! Būk maloningas ir apsaugok mane. Aš toks sutrikęs”. Šie Mucukundos žodžiai — pavyzdys nuolankumo, kurį sąlygoja nepaprastai sunki materialioji būtis.

Kai Aśvatthāmā paleido į Uttarą savo *brahmāstrą*, ji išsigando, kad žus jos kūdikis — Mahārāja Parīkṣitas, kuris buvo jos iščiose. Ji nedelsdama nuolankiai kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangus Viešpatie, būk man maloningas, išgelbėk mano kūdikį! Savimi aš nesirūpinu, tegu ir žūčiau nuo Aśvatthāmos *brahmāstros*”. Šis nuolankumas iš baimės.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 14 skyriaus 10 posme Viešpats Brahmā kreipiasi: „O nepatiriantis nuopuolio! Aš gimiau, valdomas aistros *guṇos*, ir todėl kvailai didžiavausi, esą sukūriau šį materialųjį pasaulį. Mano kvaila puikybė buvo tarsi aklina tamsa, per kurią tapau aklas. Apakęs tariausi esąs Tavo — Aukščiausio Dievo Asmens — varžovas. Brangus Viešpatie, nors mane laiko šios visatos kūrėju, esu amžinas Tavo tarnas. Tad būk maloningas, atleisk man, ir tegu Tavo užuojauta visad lydi mane”. Šie Brahmos žodžiai — dar vienas nuolankumo prasikaltus pavyzdys.

Kartais nuolankumą gimdo drovumas. Antai, kai Kṛṣṇa pagrobė besimaudančių upėje *gopių* rūbus, jos meldė Kṛṣṇos, kad pasigailėtų. *Gopės* kreipėsi: „Brangusis Kṛṣṇa, mes žinom, kad Tu esi Nandos Mahārājos sū-

nus ir visų Vṛndāvanos gyventojų numylėtinis. Mes irgi Tave be galo mylim! Bet kodėl Tu mus taip skriaudi? Maldaujame, gražink mums rūbus. Pažvelk, kaip drebame sustirusios iš šalčio!” Melsti Kṛṣṇą *gopės* vertė drovumas, nes jos buvo nuogos.

Kaltės jausmas

Kai žmogus smerkia save už netikusius darbus, jis patiria kaltės jausmą.

Kartą Śrīmatī Rādhārāṇī Kṛṣṇai plakė jogurtą. Jai besidarbuojant, brangakmeniais išdabintos apyrankės slankiojo ant rankų, o Ji kartojo šventą Kṛṣṇos vardą. Staiga Ji susigriebė: „Juk Aš giedu šventą Kṛṣṇos vardą! Dar išgirs vyresnieji — anyta ir brolienė!” Šovus į galvą šiai minčiai, Ji labai sunerimo. Tai kaltės jausmas, kuris kyla dėl atsidavimo Kṛṣṇai.

Kartą dailiaakė Śrīmatī Rādhārāṇī išsiruošė į mišką gėlių, nes norėjo suverti Kṛṣṇai girliandą. Skindama gėles Ji išsigando, kad kas nors pamatys Ją, ir Ją pakirto nuovargis bei silpnumas. Šis epizodas rodo, kaip kaltės jausmas apima besidarbuojant Kṛṣṇai.

„Rasa-sudhākaroje” pasakojama, jog po nakties su Kṛṣṇa Rādhārāṇī pajuto tokį silpnumą, kad negalėjo pasikelti iš lovos. Kai Kṛṣṇa paėmė Ją už rankos, norėdamas padėti, Rādhārāṇī pajuto labai didelę kaltę dėl su Juo praleistos nakties.

Nuovargis

Nuovargstama po ilgo pasivaikščiojimo, šokio ar lytinio aktyvumo. Dėl nuovargio atsiranda galvos svaigimas, išmuša prakaitas, nusilpsta rankos ir kojos, ima žiovulys, darosi sunku kvėpuoti.

Kartą Kṛṣṇa prasikalto Yaśodai, ir ji ėmė vaikytis Kṛṣṇą po kiemą. Netrukus ji labai pavargo, suprakaitavo ir jos plaukų kuodas išsileido. Tai nuovargio po sunkaus darbo pavyzdys.

Kartais, atlikdami įvairius ritualus, visi Kṛṣṇos draugai piemenukai drauge su Balarāma šoka. Jų girliandos švytuoja į visas puses, juos išpila prakaitas ir netrukus nuo ekstatinio šokimo jie būna visai šlapi. Tai nuovargis po šokio.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 33 skyriaus 20 posme pažymėta, kad kartais po malonių meilės nuotykių su Kṛṣṇa — šokių su Juo, glamonių bei bučinių — *gopės* labai nuovargdavo, ir Kṛṣṇa iš Savo nepriežastinės malonės ir užuojautos Savo panašiais į lotosą delnais nušluostydavo joms veidus. Tai nuovargis, atsiradęs per *rāsos* šokį.

Apsvaigimas

Kai paveiktas svaigalų ar iš geidulio žmogus ima tuščiai pūstis ir riesti nosį, užkimsta jo balsas, temsta akyse ir įrausta oda. „Lalita-mādhavoje” pasakojama, kad kartą Viešpats Baladeva, apsvaigęs nuo pernelyg didelio kiekio midaus, ėmė kalbėtis su skruzdėmis: „Ei, jūs, skruzdėlių karaliai! Ko slepiatės tose landynėse?” O į dangaus valdovą kreipėsi: „O karaliau Indra! Tu žaislas Śacī rankose! Tu dar juokiesi? Dabar Aš galėčiau su-triuškinti visą visatą ir žinau, kad Kṛṣṇa ant Manęs visai nesupyks”.* Po to Jis kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangusis Kṛṣṇa, tuoj pat atsakyk, ko dreba visas pasaulis ir ko ištįso šis mėnulis! O jūs, Yadu giminės nariai, ko juokiatės iš Manęs? Gražinkite Mano gėrimą iš medaus, surinkto nuo *kadambos* medžio žiedų!” Śrīla Rūpa Gosvāmī meldžia, kad šitaip, tarsi apsvaigęs žmogus, kalbantis Viešpats Balarāma būtų visiems mums maloningas.

Apsvaigęs Balarāma pajuto nuovargį ir atsigulė pailsėti. Iškilnios asmenybės apsvaigusios dažniausiai eina gulti, vidutiniški žmonės apsvaigę juokiasi ir dainuoja, o menkystos ima vulgariai kalbėti ir verkti. Apsvaigusio žmogaus elgesys priklauso nuo amžiaus ir proto tobulumo. Daugiau Śrīla Rūpa Gosvāmī apie tai nekalba, nes čia smulkiai visa tai aptarinėti nėra būtinybės.

Aprašyti ir Śrīmatī Rādhārāṇī apsvaigimo išvydus Kṛṣṇą požymiai. Kartais Ji imdavo svirduliuoti, kartais juokėsi, slėpdavo Savo veidą arba kalbėjo beprasmybes, o kartais meldėsi Savo draugėms *gopėms*. Regėdamos tokį Rādhārāṇī elgesį, *gopės* viena kitai sakė: „Tik pažvelki, kaip apsvaigo Rādhārāṇī, vos išvydusi Kṛṣṇą!” Tai apsvaigimo ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Išdidumas

Ekstatinę meilę, per kurią pasireikštų išdidumas, gali lemti dideli tur-tai, didelis grožis, prašmatnus gyvenimas arba gyvenimo idealo pasiekimas. Išdidžiu vadinamas ir tas žmogus, kuriam nerūpi kitų požiūris į jį.

Bilvamaṅgala Ṭhākura sakė: „Brangus Kṛṣṇa, Tu palieki mane, jėga išsiverždamas iš mano glėbio. Tačiau Tavo jėga imsiu stebėtis tada, kai Tu išsiverši iš mano širdies gelmių”. Tai ekstatinė meilė Kṛṣṇai, pažymėta išdidumo.

Kartą, kai šokant *rāsos* šokį Rādhārāṇī pradingo iš šokio aikštelės ir Kṛṣṇa ėmė Jos dairytis, viena artima Rādhārāṇī draugė Kṛṣṇai pasakė: „Brangus Kṛṣṇa, Tu buvai labai paslaugus mūsų Śrī Rādhārāṇī ir dabar

*Baladeva, arba Balarāma, — vyresnysis Kṛṣṇos brolis. Kaip aiškina „Śrīmad-Bhāgavatam”, Jis — Paties Dievo ekspansija, todėl pripažįstamas Dievo inkarnacija.

bėgi Jos ieškoti, palikdamas visas kitas *gopes*. Leiski Tavęs paklausti, kaipgi po to Ji turėtų Tave vertinti?” Tai didžiavimasis savo nepaprastu grožiu.

Kartais Rādhārāṇī ir Pati prieš Save pasididžiudavo: „Nors ir gražias girliandas suveria Kṛṣṇai piemenukai, tačiau Mano dovanotoji girlianda Jį apstulbina, ir nustebeš Jis nedelsdamas ją užsikabina ir priglaudžia prie širdies”.

Panašiai Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 2 skyriaus 33 posme Viešpaties Brahmos pasakyta: „Brangus Madhusūdana, tyri Tavo Šviesybės bhaktos jaučia Tavo ekstatinę draugystę, todėl jų niekad nenugali priešai. Jie žino, kad Tu visada juos globoji, ir todėl, tiesiogine šio žodžio prasme, žengia per priešų galvas ir nieko nesibijo”. Kitaip sakant, žmogus, kuris tikrąjį prieglobstį randa prie Viešpaties lotoso pėdų, visada didžiuojasi, jog gali įveikti visus priešus.

Vienas Mathuros audėjas kalbėjo Kṛṣṇai: „Brangus Vṛndāvanos karaliau, aš taip didžiuojuos Tavo nepriežastine malone parodyta man, kad Vaikuṅṭhos valdovo malonė, kurios gilia meditacija siekia didieji išminčiai, man neberūpi”. Taigi, nors *yogai* ir didieji išminčiai sustingę medituoja Viešpatį Višņu, kuris gyvena Vaikuṅṭhoje, Kṛṣṇos bhakta tiek išdidus, kad šiai meditacijai neskiria dėmesio. Toks išdidumas teatsiranda, pasiekus aukščiausią gyvenimo tikslą — Kṛṣṇą.

Abejonės

Pagrobęs iš Kṛṣṇos visas karves, veršelius ir piemenukus, Viešpats Brahmā jau rengėsi pasišalinti, bet staiga jį apniko abejonės dėl atliktojo poelgio ir savo aštuoniomis akimis jis ėmė dairytis į visas puses. Viešpats Brahmā turi keturias galvas, taigi ir aštuonias akis. Tai ekstatinė meilė su abejonėmis, kurios kilo apsigovus.

Norėdamas suteikti malonumo Kṛṣṇai, Akrūra pavogė Syamantakos *maṇi* — brangakmenį, kuris gamina kiek nori aukso, bet po to ėmė apgailėstauti taip pasielgęs. Šis pavyzdys vėlgi atskleidžia ekstatinę meilę Kṛṣṇai, kai abejojama apsigovus.

Kai dangaus karalius Indra pasiuntė ant Vrajos žemės liūtį, jam buvo patarta ieškoti prieglobsčio prie Kṛṣṇos lotoso pėdų. Tai sukėlė Indrai abejonių, ir jo veidas apniuko.

Išgąstis

Kai, išvydus žaibą danguje, pamačius įpykusį gyvulį arba išgirdus didelį triukšmą, sunerimsta širdis, sakoma, kad žmogus išsigando. Išsigandęs žmogus stengiasi rasti vietą, kur jis galėtų prisiglausti. Kartais išsigandus

šiaušiasi plaukai, virpa kūnas, daromos klaidos. Pasitaiko, kad sustingsta kūnas.

„Padyāvālī” pasakyta: „Brangus drauge, man labai neramu, kad Kṛṣṇa gyvena demoniškame Mathuros krašte, kur viešpatauja demonų karalius Kaṁsa”. Tai pavyzdys, kai ekstatinė meilė Kṛṣṇai padeda žmogui nujausti Kṛṣṇai gresiantį pavojų.

Kai Vṛndāvanoj jaučio pavidalu apsiereiškė Vṛṣāsura, *gopės* be galo išsigando. Labai sunerimusios, jos prisiglaudė prie *tamālos* medžių. Tai pavyzdys, kai išsigandus pikto gyvulio ieškoma prieglobsčio ir ekstatinė meilė verčia prisiminti Kṛṣṇą. Išgirdusi Vṛndāvanos miške staugiant šakalus, motina Yaśodā neišleisdavo Kṛṣṇos iš akių, bijodama, kad jie neužpultų Jo. Tai ekstatinė meilė Kṛṣṇai, bijant baisaus triukšmo. Toks išgąstis kiek skiriasi nuo tikrosios baimės. Kai žmogus ko nors pabūgsta, jis prisimena pracių ir pagalvoja, kas galėtų atsitikti. Tačiau apėmus ekstatiniam išgąsčiui, apie tai mintis nekeyla.

Stiprus susijaudinimas

Jaudina dažniausiai tai, kas labai brangu arba labai nemalonu, — gaisras, stiprus vėjas ar lietus, gaivalinės nelaimės, didžiulio dramblio ar priešo pasirodymas. Kai susijaudiname, išvydę ką nors mums labai brangų, nedelsdami imame švelniai ir maloniai kalbinti. Sujaudinti nemalonaus reginio, garsiai surinkame. Kilus gaisrui, susijaudinę norime kuo greičiau sprukti iš gaisro vietos. Kartais ima virpėti kūnas, užsimerkiame ir praverkstame. Kai mus sujaudina smarkus vėjas, pasileidžiame bėgti ir triname akis. Prasadėjus lietuvi, čiumpame skėtį, kūne pajuntame įtampą. Kai susijaudiname staiga kam užklupus, išbąlame, nustėrame, ima drebėti kūnas. Išvydus dramblių, kartais mus permelkia jausmas, kuriam atsiradus pašokame ir mums pasireiškia įvairūs baimės požymiai, o kartais vis apsižvalgome. Jaudulio nutvelkti pasirodžius priešui, dairomės patikimo ginklo ir bandome gelbėtis.

Kai Kṛṣṇa grįždavo iš Vṛndāvanos miško, motina Yaśodā, išvydusi savo sūnų, taip smarkiai susijaudindavo, kad iš jos krūtų imdavo bėgti pienas. Tai pavyzdys, kai stipriai susijaudinama pamačius tą, kuris brangus širdžiai.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 23 skyriaus 18 posme Śukadeva Gosvāmī karaliui Parīkṣitui pareiškė: „Brangus karaliau, *brāhmaṇų* žmonos dažniausiai labai mielai garbino Kṛṣṇą ir visada ieškojo būdų, kaip Jį sutikti. Todėl, išgirdusios, kad netoliese yra Kṛṣṇa, jos labai panoro Jį pamatyti ir išbėgo iš namų”. Tai pavyzdys, kaip susijaudinama, kai pasirodo labai brangi asmenybė.

Kai Kṛṣṇa parbloškė ant žemės ir nudobė demonę raganą Pūtana, motina Yaśodā apstulbo iš nuostabos ir susijaudinusi sušuko: „Ak, kas tai?! Kas tai?!“ Pamačiusi savo numylėtą kūdikį Kṛṣṇą bežaidžiant ant negyvos demonės krūtinės, motina Yaśodā nebežinojo ko griebtis ir ėmė blaškytis. Tai pavyzdys, rodantis kaip susijaudinama, pamačius ką nors baisaus.

Kai Kṛṣṇa su šaknimis išrovė du *arjunos* medžius, motina Yaśodā išgirdo griūvančių medžių trenksmą ir taip išsigando, kad, nebeišmanydama ką daryti, užvertė į dangų akis. Taip susijaudinama, išgirdus didelį triukšmą.

Kilus Vṛndāvanos miške gaisrui, visi piemenys subėgo draugėn ir iš nevilties šaukėsi Kṛṣṇos pagalbos. Taip susijaudinama, pamačius kilusį gaisrą.

Kartą demonas viesulas Tṛṇāvarta stvėrė Kṛṣṇą ir kartu su milžiniškais medžiais, kuriuos bestverdama išrovė, bloškė į orą ir ėmė mėtyti Jį. Nematydama savo sūnaus, motina Yaśodā be galo susijaudino ir ėmė šen ten blaškytis. Tai pavyzdys, kai sujaudina smarkus vėjas.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 25 skyriaus 11 posme aprašoma, kaip Indra siuntė į Vṛndāvaną didžiules liūtis. Vėjas bei šaltis karves ir piemenėlius tiek įskaudino, kad jie susibūrė ir prigludo prie Kṛṣṇos lotoso pėdų. Tai jausmai užklupus smarkiai liūčiai.

Kartą Vṛndāvanos miške Kṛṣṇą užklupo nepaprastai smarki kruša. Vyresnieji sakė Jam: „Kṛṣṇa, niekur nebėki! Stipresni ir vyresni už Tave dabar nedrįstų kur nors eiti, o Tu — dar visiškai vaikas. Tad stovėk ramiai!“ Šias emocijas sukėlė smarki kruša.

Kai užnuodytuose Yamunos vandenyse Kṛṣṇa baudė Kāliya, motina Yaśodā susijaudinusi sušuko: „Ak, kaip dreba žemė! Atrodo, kad prasidėjo žemės drebėjimas, o danguje vėjas blaško ašaras! Mano brangusis sūnus įšoko į užnuodytus Yamunos vandenį. Ką man dabar daryti?“ Taip susijaudinama dėl stichijos šėlsmo.

Kai Kamšos arenoje Kṛṣṇą puolė didžiuliai drambliai, ten susirinkusios moterys ėmė kalbėti: „Brangus berniuk, tuoj pat spruk iš čia! Bėk greičiau! Argi nematai, Tave tuoj sutryps didžiuliai drambliai? Mums baisu žiūrėti, kaip Tu Savo nekaltomis akimis žvelgi į juos!“ Tada Kṛṣṇa tarė motinai Yaśodai: „Brangi mama, nesirūpink. Dėl šių grėsmingai artėjančių dramblių ir arklių, kurių keliamos dulkės apakino lotosaakes moteris, nerimauti tau neverta. Netgi jei demonas Keśī kelią Man pastotų, Mano rankos nudobtų ir jį. Tad prašau tavęs nesijaudinti“.

„Lalita-mādhavoje“ motinos Yaśodos draugė sako jai: „Argi ne stebuklas, kad nuostabusis Tavo sūnus, kuris grožiu prilygsta Kupidonui, vienas nukovė demoną Śaṅkhacūḍā, kai šis — milžiniškas ir galingas tarsi

uola — užpuolė Jį. Visoje Vṛndāvanoje nebuvo nė gyvos dvasios, nieko, kas galėtų pagelbėti, ir vis dėlto tavo mažylis nudobė demoną! Matyt, Jis išsigelbėjo tik dėl didelių askezių, kurias tu atlikai ankstesniuose gyvenimuose”.

„Lalita-mādhavoje” yra dar fragmentas, kuriame pasakojama, kaip Kṛṣṇa pagrobė Rukmiṇī per jos karališkąsias vestuves. Tuoj po šio įvykio visi iškilmėse dalyvavę karalaičiai ėmė tartis: „Mes turime dramblius, arklius, kovos vežimus, lankus ir strėles bei kardus, tad ko mums bijoti Kṛṣṇos? Pulkime Jį! Jis viso labo geismo kupinas piemuo! Kaip Jis galėjo išdrįsti pagrobti karalaitę! Pulkime Jį visi!” Tai atvejis, kai susijaudinimą sukelia priešopasirodymas.

Pateiktais pavyzdžiais Śrīla Rūpa Gosvāmī mėgina paaiškinti, kad, kalbant apie santykius su Kṛṣṇa, negali būti ir kalbos apie jokią impersonalumą. Visi santykiai su Kṛṣṇa yra personalūs.

Pamišimas

Śrīla Bilvamaṅgala Ṭhākura savo knygoje meldžiasi: „Teapvalo Śrīmatī Rādhārāṇī visą pasaulį, nes Ji visiškai atsidavė Kṛṣṇai. Iš ekstatinės meilės Jam, Ji kartais elgėsi tarsi pamišusi ir bandė suplakti jogurtą tuščia me puode. Tai išvydęs, Kṛṣṇa taip susižavėjo Rādhārāṇī, kad, užuot melžęs karvę, ėmė melžti bulių”. Kalbant apie Rādhos ir Kṛṣṇos meilės nuotykius, galima pateikti ne vieną pamišimo atvejį. „Śrīmad-Bhāgavatam” pasakojama apie tai, kaip Śrīmatī Yaśodā-devī visai pametė protą, Kṛṣṇai panirus į nuodingus Yamunos vandenis. Užuot ieškojus vaistažolių, ji kalbėjosi su medžiais, tarsi jie būtų gyvačių kerėtojai. Sudėjusi rankas, ji lenkėsi jiems, klausdama: „Kokia vaistažolė gali išgelbėti Kṛṣṇą nuo mirties, kuri gresia Jam dėl užnuodytų vandenių?” Šis fragmentas galėtų iliustruoti pamišimo būseną, kurią sukelia didelis pavojus.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 30 skyriaus 4 posme apibūdinta pamišimo iš ekstatinės meilės būseną. Šis epizodas aprašo, kaip *gopės* ieškojo Kṛṣṇos Vṛndāvanos miškuose. Ieškodamos jos ėjo iš vieno miško į kitą, garsiai dainuodamos apie Jo šlovę. Jos žinojo, kad Kṛṣṇa nėra tik vienoje kurioje nors vietoje, bet yra visur. Jis — danguje ir vandenyje, Jis — ore ir Jis — Supersiela kiekvieno širdyje. Todėl *gopės* ir klausinėjo visų medžių ir augalų, ar jie nematė kur nors Aukščiausio Dievo Asmens. Tai bhaktų ekstatinio pamišimo pavyzdys.

Ekstatinė meilė sukelia ir ligos požymius. Tokią būseną išmanantys mokslo žmonės vadina *mahābhāva*. Ši iškilni būseną dar vadinama *divyonmāda*, arba transcendentiniu pamišimu.

Užmaršumas

Kai Kṛṣṇa išvyko iš Vṛndāvanos ir apsigyveno Mathuroje, Śrīmatī Rādhārāṇī nusiuntė Jam žinią, kad Jo mama — Vrajos karalienė — Jo taip ilgisi, kad jai iš burnos eina putos, panašios į vandenyno pakrantės putas. Kartais ji pakelia rankas tarsi vandenynas bangas ir iš baisaus ilgesio, garsiai dejuodama, ritinėjasi žeme. O kartais ji tyli — lyg jūra be vėjo. Išsiskyrimo su Kṛṣṇa požymiai vadinasi *apasmāra* — užmaršumas. Kai iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai ima reikštis šie požymiai, žmogus visiškai užsimiršta kas esąs.

Kita žinutė Kṛṣṇai pranešė, kad, Jam užmušus Kaṁsą, vienas Kaṁsos draugų demonų išprotėjo. Iš demono burnos ėjo putos, jis mosikavo rankomis ir ritinėjosi žeme. Šie požymiai demonui pasireiškė todėl, kad su Kṛṣṇa jį siejo mirtinos baimės saitai. Toks skonis — vienas iš netiesioginių santykių su Kṛṣṇa. Pirmieji penki santykiai vadinami tiesioginiais, o kiti septyni — netiesioginiais. Šiaip ar taip, demoną su Kṛṣṇa siejo tam tikras ryšys, nes minėti požymiai pasireiškė, kai jis išgirdo apie Kaṁsos mirtį nuo Kṛṣṇos rankos. Śrīlos Rūpos Gosvāmī nuomone, ir tokiuose požymiuose esama transcendentinio puikumo.

Liga

Kṛṣṇai išvykus iš Vṛndāvanos ir apsigyvenus Mathuroje, keli Jo draugai atsiuntė žinutę: „Brangus Kṛṣṇa, išsiskyrimas su Tavimi Vrajos gyventojams suteikė tiek sielvarto, kad jie susirgo. Jie karščiuoja, sunkiai begali judėti, guli pasliki ir vos tealsuoja”.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 12 skyriaus 44 posme pasakojama, kad Mahārāja Parīkṣitas paklausė Śukadevos Gosvāmī apie Viešpatį Anantą, o Śukadeva Gosvāmī, išgirdęs jo klausimą, vos neapalpo. Jis susitvardė ir tyliu balsu atsakė į karaliaus klausimą. Toks alpulyš laikomas karštligiška būseną, kurią sukelia ekstatinis džiaugsmas.

Kitas „Śrīmad-Bhāgavatam” epizodas pasakoja apie tai, kaip, po daugybės metų nuo vaikystės žaidimų, šventame Kurukṣetros lauke Vrajos mergelės susitiko su Kṛṣṇa. Jiems susitikus šventoje vietoje, užtemo saulė, ir *gopės* tarytum suakmenėjo. Jos liovėsi alsuoti, nemirksėjo jų akių vokai, ir stovėjo priešais Kṛṣṇą net nekrustelėdamos, tarsi statulos. Tai dar vienas atvejis, kai susergama dėl transcendentinio džiaugsmo pertekliaus.

Kiti ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymiai

Sumišimas

„Haṁsadūtoje” pasakyta: „Kartą Śrīmatī Rādhārāṇī, kuri labai liūdėjo išsiskyrusi su Kṛṣṇa, su draugėmis nuėjo prie Yamunos kranto. Ten Rādhārāṇī pamatė trobelę, kurioje Ji ir Kṛṣṇa patyrė daug meilės džiaugsmų. Juos prisiminus, Jai ėmė svaigti galva, o Jos svaigulį visi gerai matė”. Tai sumišimas iš ilgesio.

Kitur aprašomas sumišimas iš baimės. Šį jausmą patyrė Arjuna, kai Kurukšetros mūšio lauke išvydo Kṛṣṇos visatos pavidalą. Tada jis taip sumišo, jog jam iš rankų iškrito lankas bei strėlės ir aptemo akys.

Mirtis

Kartą demonas Bakāsura pasivertė didžiule antimi ir išsižiojęs norėjo praryti Kṛṣṇą bei piemenukus. Kai Kṛṣṇa jau buvo bepatenkęs į demono snapą, Balarāma ir kiti piemenukai vos nenualpo, visi atrodė tarsi negyvi. Netgi patikėję kokio siaubą keliančio vaizdo ar nelaimingo atsitikimo iliuzija, bhaktos niekadoms neužmiršta Kṛṣṇos. Jie prisimena Kṛṣṇą ir didžiausio pavojaus metu. Netgi mirties valandą, kai sutrinka visos kūno funkcijos, sąmonės gelmėse bhakta mena Kṛṣṇą ir taip išsigelbsti, neįpuolęs į materialią būtį — štai kur Kṛṣṇos sąmonės nauda. Kṛṣṇos sąmonė iš materialaus lygio jį tuoj pat pakelia į dvasinį pasaulį.

Šia proga apie žmones, mirusius Mathuroje, pasakyta: „Išplėtę akis, jie sunkiai gaudė orą, persimainė jų kūno spalva. Jie pradėjo pašnibždomis kartoti šventą Kṛṣṇos vardą ir šioje būklėje paliko savo materialius kūnus”. Šie požymiai — pirmieji mirties ženklai.

Tingumas

Tinginys yra tas, kuris, turėdamas pakankamai jėgų, ar iš pasitenkinimo savo būkle, ar dėl to, kad jam nepatinka sunkiai dirbti, neatlieka savo

pareiḡų. Tingėjimas nesvetimas ir ekstatinei meilei Kṛṣṇai. Kartą, Nandai Mahārājai pakvietus keletą *brāhmaṇų* apeiti Govardhanos kalną, jie atsakė, kad jiems mieliau būtų dalinti palaiminimus, o ne šį kelią minti. Tai tingumas, kurį sukėlė pasitenkinimas savo būkle.

Kartą, kai Kṛṣṇa su Savo draugais žaisdamas surengė kautynes, Subala vaidino, jog kriste krinta iš nuovargio. Kṛṣṇa pasakė kitiems Savo draugams: „Subala labai pavargo, kaudamasis su Manim. Netrukdykim jo daugiau ir nebekvieskim kautis“. Tai tingumas, kurį sukėlė nenoras sunkiai dirbti.

Nepaslankumas

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 21 skyriaus 13 posme *gopės* pasakoja mačiusios, kokios nepaslankios Vṛndāvanos karvės. *Gopės* stebėjo, kaip karvės, besiklausydamos malonių Kṛṣṇos fleitos garsų, tarsi gerte gėrė šį transcendentinių garsų nektarą. Veršeliai sustingo ir užmiršo žįsti. Žvilgsniu jie glamonėjo Kṛṣṇą, jų akyse žvilgėjo ašaros. Tai nepaslankumas, kurį sukelia transcendentiniai Kṛṣṇos fleitos garsai.

Išgirdusi negražias kalbas apie Kṛṣṇą, Lakṣmaṇā tartum suakmenėjo — net mirksėti liovėsi. Tai dar vienas pavyzdys, kai nepaslankumą sukelia klausymasis.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 71 skyriaus 39 posme pasakojama, kaip sumišo karalius Yudhiṣṭhira, kai jam pavyko su didžiausia pagarba atsivesti Kṛṣṇą į savo namus. Dėl transcendentinio džiaugsmo, kad Kṛṣṇa apsilankė jo namuose, jis taip suglumo, kad visiškai užmiršo save. Tai atvejis, kai nepaslankumą sukelia džiaugsmas matyti Kṛṣṇą.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 39 skyriaus 36 posme pateikiamas ir kitas epizodas. Kṛṣṇai išvykstant į Mathurą, visos *gopės* susirinko prie Kṛṣṇos vežimo, o kai vežimas pajudėjo, jos taip ir tebestovėjo priblokštos. Jos net nekrustelėjo, kol vėliava, plėvesuojanti virš vežimo, ir ratų sukeltos dulkės visai išnyko iš akių.

Kartą draugai kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangus Mukunda [Kṛṣṇa], palikę vieni be Tavęs, piemenukai stovi tarsi apleistos Dievybės *brāhmaṇos* profesionalo namuose“. Yra tokia *brāhmaṇų* profesionalų kategorija, kurie Dievybių garbinimą paverčia pragyvenimo šaltiniu. Šios kategorijos *brāhmaṇoms* Dievybės mažai terūpi; juos labiau domina pinigai, kuriuos jie uždirba, dėdamiesi dideliais švėteivomis. Todėl *brāhmaṇų* profesionalų Dievybės labai skurdžiai papuoštos, nėkeičiami Jų rūbeliai ir neplaunami Jų kūnai. Jos atrodo nešvarios ir nepatrauklios. Dievybes reikėtų garbin-

ti labai rūpestingai, kasdien turi būti keičiami rūbeliai, puošti Jas reikia kiek tik įmanoma. Kad Dievybės trauktų lankytojų akį, viskas turi spindėti švara. Čia ir kalbama apie tokio profesionalo *brāhmaṇos* Dievybes, kurios buvo visai nepatrauklios. Kṛṣṇos draugai Jam išvykus atrodė tarsi šios apleistosios Dievybės.

Drovumas

Supažindinama su Kṛṣṇa, Rādhārāṇī buvo labai drovi. Viena Rādhārāṇī draugių Jai tarė: „Miela drauge, Tu jau pardavei Govindai ir Save, ir visą Savo grožį. Tad dabar nesidrovėk. Pažvelk į Jį linksmai. Kas paroduoda dramblių, dėl trišakio drambliui valdyti derėtis ilgai neturėtų“. Šios rūšies drovumą sukelia pažintis su Kṛṣṇa ekstatinės meilės būsenoje.

Dangaus valdovas Indra, pralaimėjęs Kṛṣṇai mūšyje dėl *pārijātos* gėlės, labai susigėdo. Jis stovėjo prieš Kṛṣṇą nuleidęs galvą. Tada Kṛṣṇa tarė: „Ką gi, Indra, imk tą *pārijātos* gėlę. Antraip savo žmonai Śacīdevī negalėsi nė akyse pasirodyti“. Indra drovėjosi savo pralaimėjimo. O kitąsyk Kṛṣṇa ėmė girti Uddhavą už jo įvairias kilnias savybes, ir, Kṛṣṇos giriamas, Uddhava taip pat droviai nuleido galvą.

„Hari-vaṁšoje“ pasakojama, kaip Satyabhāmā, jausdama savo menkumą prieš Rukmiṇī, tarė: „Brangus Kṛṣṇa, Raivatakos kalne visad žydi pavasarinės gėlės, tačiau dabar, kai aš Tau nieko nebereiškiu, man nėra prasmės gėrėtis jomis“. Tai drovumas pralaimėjus.

Jausmų slėpimas

Vienas ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymių — slėpti savo dvasios būseną, išorėje elgiantis visiškai kitaip. Žmogus dairosi į šalis, be reikalo imasi kokio neįvykdomo darbo arba kalba taip, kad neįspėtųmei jo minčių. Pastangas nuslėpti savo tikruosius jausmus *ācāryos*, gerai išstudijavę žmogaus psichologiją, laiko savotišku ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymiu.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 32 skyriaus 15 posme Śukadeva Gosvāmī sako: „Brangus karaliau, *gopės* visada pasižymi grožiu, jų veidus puošia vylingos šypsenos, o kūnus dabina gundantys drabužiai. Savo judesiais jos visaip stengiasi sužadinti Kṛṣṇos geismą: tai prispaus Kṛṣṇos delnus prie savo kelių, tai užsidės Jo lotoso pėdas ant krūtų. Po to jos apsimeta labai įtūžusios ir bāra Jį“.

Yra dar vienas tokio jausmų slėpimo esant ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys. Kai Kṛṣṇa, nepranokstamas pokštininkas, Satyabhāmos kieme

pasodino *pārijātos* medį, Rukmiņī, karaliaus Vidarbhos duktė, labai supyko, tačiau dėl įgimto švelnumo visiškai to neparodė. Niekas nežinojo, ką išties jautė Rukmiņī. Tai išgyvenimai, kurie slepiami, kai su kuo nors varžomasi.

Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 11 skyriaus 32 posme pasakojama: Kṛṣṇai įžengus į Dvāraką, kiekvienas Jo šeimos narys sutiko Jį įvairiai. Dvārakos karalienės, kurios jau iš tolo pamatė savo vyrą, mintyse apkabino Jį ir pamažu nužvelgė nuo galvos iki kojų. Kṛṣṇai prisiartinus, Jos išstūmė į priekį savo sūnus, kad šie Jį apkabintų. Kiti gi drovėdamiesi stengėsi sulaikyti savo ašaras, kurios nesutramdomos ritosi jų veidais. Šiuo atveju jausmus slėpti verčia drovumas.

Sykį, pamaniusi, kad Kṛṣṇa bus susidėjęs su kita moterimi, Śrīmatī Rādhārāṇī tarė Savo draugei: „Miela drauge, kai pagalvoju, kad Kṛṣṇą, šį piemenuką, bus paviliojusi kita moteris, Man darosi taip baisu, kad šiaušiasi plaukai. Šiom akimirkom turiu būti labai atsargi, nes Kṛṣṇa gali tai pastebėti“. Čia jausmai slepiami iš drovumo ir gudrumo.

Dar pasakojama: „Nors Śrīmatī Rādhārāṇī karštai mylėjo Kṛṣṇą, kad kiti nesuprastų tikrosios Jos būsenos, Savo nuotaikas Ji slėpė giliai širdyje“. Tokį uždarumą skatino švelnumas.

Kartą, maloniai besišnekučiuodamas su Savo draugais piemenukais, Kṛṣṇa leido Sau pasakyti keletą lengvabūdiškų posakių. Tai pralinksmino Kṛṣṇos tarną Patrī. Tačiau Patrī tuoj pat prisiminė, jog jis yra tarnas, tad nusilenkė šeiminkui ir iš didelės pagarbos susilaikė nenusišypsojęs. Ši sutramdyta šypsena — jausmų slėpimo iš pagarbos pavyzdys.

Atminimas

Yra daugybė ekstatinės meilės požymių, kurie atsiranda, kai pagalvojama apie Kṛṣṇą. Antai vienas Kṛṣṇos draugas pranešė Jam: „Brangus Mukunda, išvydusi danguje melsvą debesį, lotosaakė Rādhārāṇī tuoj prisiminė Tave. Vos pamatė tą debesį, Ji tuoj pat aistringai panoro regėti Tave“. Taip prisimenamas Kṛṣṇa, matant ką nors, kas Jį primena. Kṛṣṇos kūnas melsvas lyg debesis, todėl, vos pamačiusi melsvą debesį, Śrīmatī Rādhārāṇī tuoj prisiminė Kṛṣṇą.

Vienas bhakta kalbėjo, kad, net nebūdamas labai susikaupęs, jis kartais — turbūt iš kokio pamišimo, širdyje prisimindavo Kṛṣṇos lotoso pėdas. Šis pavyzdys rodo, kaip Kṛṣṇą padeda atsiminti nuolatinė praktika. Kitaip sakant, jei bhakta nuolat mąsto apie Kṛṣṇos lotoso pėdas, tai išsiblaškyimo akimirka nesutrukdo jam nuolat regėti širdyje Viešpaties Kṛṣṇos atvaizdą.

Sugebėjimas argumentuoti

Madhumaṅgala, artimas Kṛṣṇos draugas, buvo kilęs iš *brāhmaṇų* šeimos. Dauguma Kṛṣṇos draugų buvo *vaiṣyų* kilmės, tačiau buvo ir tokių, kurie priklausė *brāhmaṇų* bendruomenei. Vṛndāvanoje *vaiṣyų* ir *brāhmaṇų* bendruomenių padėtis reikšminga. Kartą Madhumaṅgala kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangus drauge, aš matau, kad Tu nepastebi, kaip ant žemės krinta povų plunksnos. Tau nė motais ir gėlių girliandos, kuriomis papuošėme Tave. Matydamas, kaip Tavo akys gauda Śrīmatī Rādhārāṇī žvilgsnį — nelyginant juodieji tranai lėktų prie lotoso žiedų, atrodo, nuspėju Tavo išsiblašymo priežastį“. Taip ekstatinės meilės būsenoje atsiranda sugebėjimas spėti ir argumentuoti.

Kartą, kai Kṛṣṇa išėjo pasivaikščioti, viena Rādhārāṇī draugių tarė Jai: „Miela drauge, neįsivaikščioti, kad ši judanti figūra — *tamālos* medis*? Bet argi *tamālos* medis gali vaikščioti ir būti toks gražus? O gal tai debesis? Bet kodėl Jame nespindi skaistūs mėnuo? Manau, galime neabejoti, jog Jis — tai tas nuostabusis Dievo Asmuo, kurio fleitos garsai užbūrė visus tris pasaulius. Tai ne kas kitas, o Pats Mukunda, stovintis prie Govardhanos kalno“. Tai dar vienas pavyzdys, kaip ekstatinė meilė skatina sugebėjimą argumentuoti.

Nerimas

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 29 skyriaus 29 posme pasakojama, kaip Kṛṣṇa kreipėsi į *gopes*, prašydamas jų grįžti namo, o *gopės* tai labai nepatiko. Iš širdgėlos jos sunkiai alsavo, o jų dailūs veidai tarsi nuvyto. Taip jos stovėjo, nepratardamos nė žodžio. Paskui kojų pirštais jos ėmė braukyti žemę, o ašaros iš jų akių, nuplovusios juodus dažus, krito ant raudonais *kumkum* milteliais nubarstytų krūtinių. Tai pavyzdys, kai ekstatinės meilės būsenoje pasireiškia nerimas.

Kartą vienas Kṛṣṇos draugų kreipėsi į Jį: „Brangusis demono Muros nugalėtojai, geroji ir švelnioji Tavo mama labai nerimavo, kai Tu negrįžai namo. Visą vakarą ji prarimojo ant balkono, kupina baimės. Stebiuosi, kaip Tu galėjai pamiršti Savo motiną ir išeiti kažkur linksmintis!“ Tai irgi pavyzdys, kai ekstatinė meilė sukelia didelį nerimą.

Kai motina Yaśodā, labai nerimaudama, laukė sugrįžtant iš Mathuros Kṛṣṇos, Mahārāja Nanda prakalbo: „Nesijaudink, brangioji Yaśoda. Nubrauk ašaras nuo savo gražaus lyg lotosas veido. Ko gi taip sunerimusi

*Sakoma, kad *tamālos* medis niekada nekeičia spalvos kaip ir Kṛṣṇa.

alsuojį? Netrukus su Akrūra važiuoju į Karnos rūmus ir parvežu tau tavo sūnų”. Taip nerimas ekstatinės meilės būsenoje kyla, kai gresia Kṛṣṇai pavojus.

Susimąstymas

„Padma Purāṇos” „Vaiśākha-māhātmyos” dalyje vienas bhakta pažymi, kad kai kurios iš aštuoniolikos Purāṇų nekalba apie Viešpaties Viṣṇu garbinimą, bet siūlo garbinti pusdievius, tačiau toks garbinimas tęstųsi milijonus metų. Labai atidžiai pasigilinę į Purāṇas, suprasime, kad vis dėlto Viešpats Viṣṇu yra Aukščiausias Dievo Asmuo. Tai pavyzdys, kaip ekstatinę meilę sukelia susimąstymas.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 60 skyriaus 39 posme pasakojama, kaip Rukmiṇīdevī laiške Kṛṣṇai prašo Jį prieš vestuves ją pagrobtį. Savo laiške Rukmiṇī išreiškia ypatingą prisirišimą prie Kṛṣṇos: „Brangus Viešpatie Kṛṣṇa, Tavo transcendentinę šlovę apdainuoja didieji išminčiai, laisvi nuo materijos nešvarybių, o Tu jiems toks maloningas, kad mainais už tai dosniai dalini Save. Žmogus gali vien per Tavo malonę iškilti, ir vien Tavo valia amžinasis laikas gali panaikinti visas žmogui duotas malones. Todėl aš pasirenku Tave savo vyru, atsisakydama net didžiųjų asmenybių Brahmos ir Indros, nekalbant apie kitus”. Rukmiṇī pamilo Kṛṣṇą, vien tegalvodama apie Jį. Tai susimąstymo ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Tvirtumas

Kai žmogus visiškai patenkintas savo įgytomis žiniomis, kurios leidžia jam išverti visas negandas, ar laimingas tuo, kad atsidėjęs transcendentinei Dievo tarnystei pasiekė gyvenimo tikslą, toks dvasios tvirtumas vadinamas *dhṛti*. Tokio lygio žmogaus nebejaudina jokie praradimai ir jam nelieka ko siekti.

Vieno išmanančio mokslo žmogaus, Bhartṛhari, nuomone, štai kaip turėtų mąstyti tas, kuris pasiekė minėtąjį lygį: „Aš netrokštu būti aukštu vyriausybės tarnautoju. Aš būsiu patenkintas, netgi jei teks maitintis elgetaujant, neturėsiu gerų drabužių ir teks vaikščioti nuogam. Galiu miegoti ir ant plikos žemės. Tačiau netarnašiu niekam, net vyriausybei”. Kitaip sakant, tas, kuris patyrė ekstatinę meilę Dievo Asmeniui, gali pakelti visus nepatogumus, kuriuos materialios gyvenimo sampratos apimtam žmogui būtų sunku įveikti.

Kṛṣṇos tėvas Nanda Mahārāja dažnai pagalvodavo: „Mano ganyklose nuolat lankosi pati sėkmės deivė, aš turiu per milijoną karvių, kurios laigo laukuose, bet svarbiausia, aš turiu sūnų Kṛṣṇą — stiprų ir puikų talkininką. Todėl nors esu šeimos žmogus, jaučiuosi be galo laimingas!” Tokią dvasios tvirtybę lemia nelaimių nebuvimas.

Kartais bhakta sako: „Aš nuolat maudausi Dievo Asmens žaidimų nektaro vandenyne, todėl manęs nebedomina religinės apeigos, ekonomikos plėtra, juslių tenkinimas ir netgi išsivadavimas, susilieję su Brahmano būtimi”. Toks dvasios tvirtumas teatsiranda pasiekus tai, kas visų geriausia pasaulyje. O visų geriausia šiame pasaulyje — pasinerti į Kṛṣṇos sąmonę.

Laimė

„Viṣṇu Purāṇoje” pasakojama, jog Akrūra, kuris atvyko išsivežti į Mathurą Kṛṣṇą bei Balarāmą, išvydęs Jų veidus, taip apsidžiaugė, kad visame jo kūne pasirodė ekstatinės meilės požymiai. Tokia būseną vadinama laime.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 33 skyriaus 11 posme rasime aprašymą: „Pajutusi ant savo peties Kṛṣṇos ranką, viena iš *rāsos* šokyje dalyvavusių *gopių* pajuto didelį laimės antplūdį ir pabučiavo Kṛṣṇai į skruostą”. Tai laimė, kuri patiriama pasiekus išsvajotąjį tikslą.

Nekantravimas

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 71 skyriaus 33 posme pasakojama: „Kai Kṛṣṇa pirmąsyk iš Savo karalystės Dvārakos nuvyko į Indraprasthą*, visos jaunutės miesto merginos taip nekantravo Jį pamatyti, kad šio noro nepajėgė sutramdyti net naktį, gulėdamos šalia savo vyrų. Kaip dera neapsirengusios, palaidais plaukais, pametusios namų ruošos darbus, jos puolė bėgti į gatvę pasitikti Kṛṣṇos”. Tai nekantravimas, kurį sukelia ekstatinė meilė.

Savo knygoje „Stavāvalī” Śrī Raghunātha dāsa Gosvāmī meldžia malonės iš Rādhārāṇī, kurią Kṛṣṇos fleitos garsai taip užbūrė, jog Ji tuoj suskato klausinėti Vṛndāvanos miško gyventojų, kur Jį rasti. Pirmąsyk pamąčiusi Kṛṣṇą, Ji pajuto tokią ekstatinę meilę ir džiaugsmą, kad ėmė kasytis ausis. Vrajos mergelės ir Rādhārāṇī labai mokėjo vylingai kalbėtis ir

*Indraprastha — šiandieninis Delis.

kartą, išvydusios Kṛṣṇą, jos ėmė tarpusavy šnekučiuotis. O Kṛṣṇa, dėdamasis einąs skinti joms gėlių, pasislėpė greta kalno oloje. Tai dar vienas ir *gopių*, ir Kṛṣṇos meilės jausmų nekantraujant pavyzdys.

Smurto panaudojimas

Kai Kṛṣṇa, besigrumdama su gyvate Kāliya, šoko ant jos galvų, Kāliya įgėlė Kṛṣṇai į koją. Tai labai supykino Garuḍą, ir šis ėmė šnypšti: „Kṛṣṇa toks galingas, kad vien nuo Jo griausmingo balso Kāliyos žmonoms įvyko persileidimai. Ši gyvatė įžeidė mano Viešpatį, ir aš netveriu kaily iš noro ją suryti. Bet Viešpačiui matant negaliu to daryti, nes Jis supyks ant manęs“. Čia nekantraujama ką nors padaryti, matant nepagarbą Kṛṣṇai.

Kai Rājasūyos aukojimo arenoje, Mahārājai Yudhiṣṭhirai surengus aukojimą, Śiśupāla atsisakė garbinti Kṛṣṇą, jaunesnysis Arjunos brolis Sahadeva tarė: „Žmogus, kuris nepakenčia, kai garbinamas Kṛṣṇa, — mano priešas ir yra demoniškos prigimties. Todėl aš noriu kaire koja smogti į šią nepadorią galvą, ir tai bus dar griežtesnė bausmė negu Yamarājos lazda!“ O Baladeva po to ėmė apgailestauti: „Ak, telydi Viešpatį Kṛṣṇą visokeriopa sėkmė! Negaliu atsistebėti, kaip neteisėtai užgrobę Kuru karalystės sostą prakeikti Kuru dinastijos palikuonys dar drįsta gudraudami šmeižti Kṛṣṇą. Tai jau nepakenčiama!“ Taip įsikarščiuojama dėl nepagarbos Kṛṣṇai.

Pasipūtimas, kuris pasireiškia nepagarbiom kalbom

„Vidagha-mādhavoje“ pasakojama, kaip Jaṭilā, Rādhārāṇī anyta, ėmė kritikuoti Kṛṣṇą: „Kṛṣṇa, štai stovite Tu ir Rādhārāṇī, kuri ką tik ištekėjo už mano sūnaus. Aš jus kiaurai matau, tad kaip man nesirūpinti savo marčia! Kaip nesistengti apsaugoti Jos nuo Tavo šokančių akių?“ Taip nepagarbiais žodžiais netiesiogiai menkinamas Kṛṣṇa.

Kartą nepagarbiai į Kṛṣṇą kreipėsi ir kelios *gopės*: „Brangus Kṛṣṇa, Tu esi pats didžiausias piktadarys, tad tučtuojau eik šalin! Mes žinom, kad Candrāvalī Tu myli labiau negu mus, bet tai nereiškia, kad turi girti ją mums! Neteršk čia garbingo Rādhārāṇī vardo!“ Tai dar vienas atvejis, kai iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai išsprūsta nepagarbūs žodžiai.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 31 skyriaus 16 posme dar vienas pasakojimas. Kai visos *gopės* pabėgo iš namų, kad Vṛndāvanos miške susitiktų su Kṛṣṇa, Jis jas atstūmė ir sugėdinęs liepė grįžti namo. *Gopės* prakalbo: „Brangus Kṛṣṇa, kai Tavęs nėra šalia, mus apima baisus liūde-

sys, o kai pamatome Tave, širdis užlieja didžiulė laimė. Todėl mes palikom savo vyrus, gimines, brolius ir draugus ir, užburtos transcendentinės Tavo fleitos garsų, atbėgome pas Tave. O nepatiriantis nuopuolio, Tu Pats puikiai žinai, kodėl atėjome čia. Juk mes atėjome, kad mūsų širdis pavergė malonūs Tavo fleitos garsai. Visos mes — gražuolės, o Tu toks kvailys, kad atstumi mus. Nėra kito, išskyrus Tave, kuris pačiam vidurnakty atsisakytų pabūti drauge su tokiom jaunutėm merginom!” Štai dar vienas pavyzdys, kai iš ekstatinės meilės netiesiogiai įžeidžiamas Kṛṣṇa.

Pavydas

„Padyāvālī” pasakojama, kad viena Rādhārāṇī draugių kartą išrėžė Jai: „Brangi drauge, labai nesipūsk, kad Kṛṣṇa Pats išpuošė Tau kaktą. Galimas daiktas, kad Kṛṣṇa susižavėjo dar kuria nors gražule. Aš matau, Tavo kaktą išpaišė labai tvirta ranka, tad, atrodo, Kṛṣṇa nelabai jaudinosi tai darydamas. Antraip, ar brėžtų Jis tokias tiesias linijas!” Tai pavydas, kurį sukėlė Rādhos sėkmė.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 30 skyriaus 30 posme pasakyta: „Ieškodamos po *rāsos* šokio Kṛṣṇos ir Rādhos, *gopės* šnekėjo: „Mes matėm Kṛṣṇos ir Rādhos pėdų žymes Vṛndāvanos žemėj, ir tai sukėlė mums daug skausmo. Nieko nėra mums brangiau už Kṛṣṇą. Tačiau ta mergaitė tokia gudri, kad paviliojo Jį viena ir dabar dalinasi su Juo bučiniiais, o mums neleidžia!” Štai vėl pavyzdys, kai pavydint Śrīmatī Rādhārāṇī sėkmės, metami nepagarbūs žodžiai.

Kai piemenukai žaisdavo Vṛndāvanos miške, Kṛṣṇa dažnai stodavo į vieną pusę, o Balarāma — į kitą. Abi pusės varžydavosi ir žaisdavo karą, o kai Kṛṣṇos būrys pralaimėdavo Balarāmos būriui, berniukai sakydavo: „Jei Balarāmos būrys ir vėl laimės, tai ar beatsiras pasauly kas silpnesnis už mus?” Tai pavydas iš ekstatinės meilės.

Įžūlumas

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 52 skyriaus 41 posme, laiške Kṛṣṇai, Rukmiṇī rašo: „Brangus nenugalimasis Kṛṣṇa, rytoj paskirtos mano vestuvės. Atvyk slapta į Vidarbhos miestą. Tegu Tavo kariai ir karvedžiai staiga apsupa ir sutriuškina visą Magadhos karaliaus kariauną. Pasinaudojęs tokiu demonų papročiu, pagrobk ir vesk mane”.

Vedų sistemoje yra aštuoni vedybų būdai: vienas jų — *rākṣasa-vivāha*. *Rākṣasa-vivāhos* būdu mergina pagrobama ir apvesdinama jėga, o tokios

vedybos laikomos demoniškomis. Rukmiṇī pasiuntė minėtąjį laišką Kṛṣṇai ir paprašė ją pagrobtį, nes, vyresniajam broliui liepus, ji turėjo ištekėti už Śiśupālos. Tai įžūlumo iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai pavyzdys.

Viena *gopių* kalbėjo: „O, kad Kṛṣṇos saldžiabalsę fleitą nutvertų Yamunos vandenys ir nuneštų ją į vandenyną! Tas viliojantis fleitos garsas toks įžūlus, jog mes negalime sutramdyti savo jausmų net vyresniųjų aki-vaizdoje”.

Svaigulys

Kas vakarą, saulei leidžiantis, Kṛṣṇa grįždavo iš ganyklų, kur ganė karves. Kartais, negirdėdama malonių Jo fleitos garsų, motina Yaśodā labai sunerimdavo ir jai imdavo svaigti galva. Tai pavyzdys, kai iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai svaigsta galva.

Kartą, kai Yaśodā surišo Kṛṣṇą virvele, jai dingtelėjo: „Kṛṣṇos kūnas toks švelnus ir gležnas, kaipgi aš galėjau surišti Jį?” Apie tai pagalvojus, jai irgi ėmė svaigti galva.

Vyresni žmonės patardavo *gopėms* nakčiai užsklęsti duris, bet jos būdavo tiek nerūpestingos, kad nelabai ir šio paliepimo paisė. Kartais, begalvodamos apie Kṛṣṇą, jos taip įsidrąsindavo, kad naktį miegodavo savo namų kieme. Tai pavyzdys, kai iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai apsisuka galva.

Kas nors gali suabejoti, kodėl Kṛṣṇos bhaktoms svaigsta galva, juk šis pojūtis priklauso neišmanymo *gunai*. Į šį klausimą Śrīla Jīva Gosvāmī atsako: Viešpaties Kṛṣṇos bhaktos visada transcendentalūs materialios gamtos *gunų* atžvilgiu; jiems svaigsta galva arba kyla poreikis miegoti ne dėl gamtos *gunų* įtakos, o iš atsidavimo tarnybos transo. „Garuḍa Purāṇoje” rasime autoritetingą tvirtinimą apie *yogus* mistikus, kuriuos Pats Aukščiausias Dievo Asmuo priglaudė: „Visuose trijuose sąmonės būviuose — nemiegodami, sapnuodami ir kietai miegodami — bhaktos mintimis nugrimzta į Aukščiausią Dievo Asmenį. O visiškai skendį mintyse apie Kṛṣṇą, jie juk nemiega”.

Mieguistumas

Kartą Viešpats Baladeva ėmė kalbėti pro miegus: „O lotosaaki Kṛṣṇa, Tavo vaikystės nuotykiškai vyksta Tavo valia. Todėl tučiuojau sunaikink tos užsispyrėlės gyvatės Kāliyos pasipūtimą”. Šie Viešpaties Baladevos žodžiai didžiai nustebino susirinkusius Yadu dinastijos narius ir sukėlė daug juoko. Po to Viešpats Baladeva, arklo nešėjas, nusižiovavęs taip, kad net Jo pilvo oda susiraukšlėjo, vėl kietai užmigo. Tai mieguistumas iš ekstatinės meilės.

Pagyvėjimas

Kartą vienas bhakta pareiškė: „Aš jau nugalėjau neišmanymo *guṇā* ir pasiekiau transcendentinio žinojimo lygį. Todėl dabar tesieksiu Aukščiausio Dievo Asmens“. Toks pagyvėjimas kyla besireiškiant ekstatinei meilei. Transcendentinis pagyvėjimas galimas tik visiškai nugalėjus iliuziją. Pasiekus šį lygį, visi materialių pradmenų savitarpio sąveikos reiškiniai — garsas, kvapas, lytėjimas ar skonis — byloja bhaktai apie Aukščiausio Dievo Asmens buvimą. Šioje būsenoje labai ryškūs ekstazės požymiai (šiaušiasi plaukai ant kūno, vartosi akys, nubundama iš miego ir kt.).

Pirmą kartą pamačiusi Kṛṣṇą, Śrīmatī Rādhārāṇī staiga suvokė, kas yra transcendentinė laimė. Jai pakirto rankas bei kojas. Tačiau kai Jos nuolatinė palydovė Lalitā pašnabždėjo Jai į ausį šventą Kṛṣṇos vardą, Rādhārāṇī tuojau pat plačiai atsimerkė. Tai pagyvėjimas išgirdus Kṛṣṇos vardą.

Kartą Kṛṣṇa juokais pasakė Rādhārāṇī: „Brangioji Rādhārāṇī, Aš sumaniau Tave palikti“. Tai ištaręs, Jis dingo, o Rādhārāṇī iš sielvarto išblyško ir parkrito ant Vṛndāvanos žemės. Ji gulėjo beveik be žado, tačiau pražydusių gėlių kvapas atgaivino Ją, ir ekstazės pagauta Ji pakilo nuo žemės. Tai transcendentinis pagyvėjimas kylantis ką nors užuodus.

Kṛṣṇai prisilietus prie vienos *gopės*, ji tarė savo draugei: „Mieloji drauge, kieno tai ranka palietė mane? Kartą tamsiamc miške prie Yamunos upės mane apėmė didžiulė baimė, tačiau staiga mane palytėjo ta pati ranka, ir taip buvau išgelbėta nuo pamišimo priepuolio“. Tai pagyvėjimas, kurį sukėlė prisilietimas.

Viena *gopių* Kṛṣṇai pranešė: „Brangus Kṛṣṇa, kai Tu palikai *rāsos* šokio ratelį, mūsų brangiausia draugė Rādhārāṇī nualpusi krito ant žemės. Bet kai aš pasiūliau Jai Tavo kramtyto betelio riešuto likučių, Ji tuoj pat atsigavo ir Jos kūnas suspindo džiaugsmo požymiais“. Tai pagyvėjimas, kuris atsiranda ragaujant.

Vieną naktį Śrīmatī Rādhārāṇī prabilo per miegus. „Brangusis Kṛṣṇa, — tarė Ji, — nejuokauk daugiau su Manim! Liaukis, prašau! Ir neliesk mano rūbų. Antraip apie Tavo nepadorų elgesį Aš papasakosiu vyresniesiems“. Kalbėdama per miegus, Rādhārāṇī staiga pabudo ir išvydo priešais keletą vyresniųjų. Susigėdusi Ji nuleido galvą. Tai pagyvėjimas pabudus iš miego.

Kitas pavyzdys pasakoja, kaip, atėjus Kṛṣṇos pasiuntiniui, Śrīmatī Rādhārāṇī tuoj pat pakirto iš miego. Kai Kṛṣṇa vidury nakties ėmė pūsti Savo fleitą, iš miegų tuoj pat pabudo ir visos gražiosios piemenų dukterys — *gopės*. Apie miegančias *gopes* ir Kṛṣṇos grojimą sukurta labai graži analogija: „Kartais aplink lotoso žiedą plauko baltos gulgės, o kartais ten atskrenda juodosios vapsvos, renkančios nuo jo medų. Sugriaudėjus

danguje griaustiniui, gulbės sprunka šalin, o juodosios vapsvos pasilieka toliau sau mėgautis lotoso žiedais”. *Gopių* miegas čia lyginamas su baltomis gulbėmis, o Krišnos fleitos garsai — su juodomis vapsvomis. Pasigirdus Krišnos fleitai, baltųjų gulbių, arba *gopių* miego, kaip nebūta, o juodosios vapsvos — Krišnos fleitos garsai — lieka gėrėtis *gopių* grožybės lotoso žiedu.

Papildomi požymiai

Minėtieji trisdešimt trys ekstatinės meilės požymiai vadinasi *vyabhicārī*, trikdantys. Visi jie rodo akivaizdžią susijaudinimo būseną, tačiau net ir susijaudinus, praradus dvasios ramybę, išlieka aštrus ekstatinės meilės Kṛṣṇai pojūtis. Minėtuosius požymius galima skirti į tris grupes: pirmarūšius, antrarūšius ir trečiarūšius. Ekstatinės meilės būsenoje yra daug trikdančių požymių, pavyzdžiui — pyktis, nerimas, išdidumas, pavydas, sugėbėjimas daryti teisingas išvadas, bailumas, atlaidumas, nekantrumas, norai, apgailestavimas, abejojimas ir įžūlumas. Jie priskiriami prie šių trisdešimt trijų ekstatinės meilės požymių. Śrīla Rūpa Gosvāmī labai kruopščiai išanalizavo įvairius trikdančius požymius, ir mes pateikiame jo analizę, nors surasti tiksliai čia pavartotų sanskrito žodžių atitikmenis yra labai sunku.

Kai žmogų apima pyktis, matant kito žmogaus laimėjimus, jo dvasios būseną dažniausiai apibūdinama žodžiu „pavydas“. Išgąstis plykstelėjus žaibui sukelia nerimo jausmą. Todėl ir baimė, ir nerimas gali būti sutapatinti. Noras nuslėpti savo tikrąsias mintis vadinasi *avahitthā*, slapukavimas. Noras rodyti savo pranašumą vadinasi išdidumas. Abu šiuos jausmus galėtume vadinti „slapukavimu, turint tam tikrą pretenziją“. Žmogui su pretenzijomis būdinga ir *avahitthā*, ir išdidumas. Nepasitenkinimas, kai mus užgaulioja, vadinasi *amarṣa*, o kai nepakenčiame kito pranašumų — pavydas. Ir pavydą, ir *amarṣą* gimdo nepakantumas. Teisingą žodžių prasmės suvokimą galima pavadinti mokėjimu daryti teisingas išvadas. Tačiau prieš suvokiant prasminį krūvį, būtina viską gerai apmąstyti ir pasverti. Kai žmogus laiko save tamsuoliu ir nemokša, jo elgesys vadinamas kuklumu, o kai žmogus nerodo jokio entuziazmo, tai vadinasi bailumas. Todėl kuklumas kartais yra bailumas. Kai dvasios būsenos negalima sudrumsti, ji vadinama tvirta, o kai žmogus pajėgia pakęsti užgauliojimus, jis taip pat vadinasi tvirtas. Todėl atlaidumas ir tvirtumas gali būti laikomi sinonimais. Kai žmogus nori, kad greičiau bėgtų laikas, tai vadinama nekantrumu, o kai jis išvysta ką nors nuostabaus, sakoma, kad žmogus apstulbo. Nekantrumą dažniausiai sukelia apstulbimas, todėl ir nekantru-

mas, ir apstulbimas gali būti sinonimai. Kai nerimas prislopintas, jis vadinamas geismu. Tad nerimas ir geismas taip pat gali būti sinonimai. Kai žmogus apgailestauja kuo nors prasikaltęs, jis jaučia gėdą. Taigi ir gėda, ir apgailestavimas irgi yra sinonimai. Abejojimas — tai vienas ginčo aspektų. Įžūliai pasielgęs, žmogus neranda ramybės. Tad ramybės neturėjimas ir įžūlumas irgi gali būti sinonimai.

Kai visi šie požymiai pasireiškia ekstatinės meilės būsenoje, jie vadinasi *sañcārī*, nuolatiniai ekstazės požymiai. Visi jie transcendentiniai ir pasireiškia labai įvairiai — tiek vieni patys, tiek įvairiai tarpusavyje sąveikaudami. Jie panašūs į abipusius meilės santykius tarp dviejų įsimylėlių.

Kai žmogus pavyduliuoja arba būna apšmeižtas, jo veido spalva gali kisti. Ši reakcija vadinama *vibhāva*, subekstaze. Kartais iliuzija, visiško vilčių žlugimo jausmas bei didelis susirūpinimas irgi laikomi *vibhāva*. Kai daug požymių reiškiasi tuo pat metu, juos visus galima vadinti vienu vardu — ekstatine meile.

Šrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad išgąstis, miegas, nuovargis, tingulys ir pamišimas kartais priskiriami prie nuolatinėjų ekstatinės meilės požymių, kuriuos sužadina labai stiprus potraukis.

Naudojimasis melagingais argumentais, ryžtas, pastovumas, atminimas, džiaugsmas, neišmanymas, kuklumas ir sąmonės netekimas — tai įvairūs ekstatinės meilės požymiai. Prie ekstatinės meilės požymių priskiriama ir priklausomybė, kuri skirstoma į aukštesnę ir žemesnę. Rūpa Gosvāmī nubrėžia aiškų skirtumą tarp aukštesnės ir žemesnės priklausomybės, ir vėliau ji bus nusakyta.

Vienas bhakta kartą sušuko: „Ak, aš niekaip negaliu išvysti Mathuros žemės! Vos tik išgirstu Mathuros vardą, man pasišiaušia plaukai ir aptemsta akys. Tad kokia nauda iš mano akių?“ Čia išreikštas didelis noras pamatyti Mathuros žemę, kurį sukėlė stiprus prisirišimas prie Kṛṣṇos. Dar vienas stipraus prisirišimo prie Kṛṣṇos pavyzdys — Bhīma. Kartą jis ėmė niurzgėti: „Mano rankos galingos kaip perkūnas, ir vis dėlto aš negalėjau sutriuškinti Śiśupālos, kuris piktžodžiavo prieš Kṛṣṇą. Tai kokia nauda iš šių stiprių rankų?“ Šiame pavyzdyje Bhīma pyksta, ir pyktyje bei neviltyje jis pajunta prisirišimą prie Kṛṣṇos. Tai galima pavadinti stipriu prisirišimu prie Kṛṣṇos iš pykčio.

Kai Arjuna žvelgė į Kṛṣṇos visatos pavidalą, kurio akinamai spindintys dantys ryte rijo visą kosmoso būtį, jam išdžiūvo burna. Sąmonė aptemo, ir tą akimirką jis net užmiršo, kad jis — Arjuna, Kṛṣṇos draugas, nors jis visad pasiklivė Kṛṣṇos malone. Šis epizodas — žemesnės priklausomybės pavyzdys.

Pasitaiko, kad stiprią ekstatinę meilę Kṛṣṇai skatina blogi darbai. Ši

būseną vadinasi ekstatinė baimė veikiant iliuzijai. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 23 skyriaus 40 posme *brāhmaṇos*, aukoję aukas, sakė: „Nuo pat gimimo mes turime tris privalumus: priklausome kilmingoms *brāhmaṇų* šeimoms, nešiojame iškilmingai įteiktą šventąją virvelę ir esame deramai iššventinti dvasinio mokytojo. Deja, nepaisant visų šių privalumų, mes nieko verti. Net tai, kad laikomės *brahmacaryos*, irgi niekai”. Taip *brāhmaṇos* pasmerkė savo pačių veiklą. Jie suvokė, jog, nepaisant kilmės, išsilavinimo ir vidinės kultūros privalumų, juos vis dar valdo iliuzinė energija. Jie sutinka, kad net didžiuosius *yogus*, kurie nėra Viešpaties bhaktos, irgi veikia materialinė energija. Neviltis, užplūdusi *brāhmaṇas* per apeigas, rodo, kad jie vis dėlto nebuvo prisirišę prie Kṛṣṇos. Tačiau yra ir kitokia neviltis, kuri rodo prisirišimą prie Kṛṣṇos. Jaučio puolamos Vrajos mergelės ėmė šaukti: „Brangus Kṛṣṇa, maldaujame Tave, gelbėk mus! Dabar mums pražūtis!” Tai neviltis prisirišus prie Kṛṣṇos.

Kṛṣṇai nukovus demoną Keśī, Kaṁsa puolė į neviltį. Jis kalbėjo: „Keśī-daitya man buvo brangus tarsi mano paties gyvybė, ir štai jį nužudė kažkoks žiaurus, bemokslis ir karo mokslo neišmanantis piemuo. Aš be jokio vargo nugalėjau dangaus valdovą ir vis dėlto nežinau, ko vertas gyvenimas”. Kadangi tokia neviltis turi vos apčiuopiamą prisirišimo prie Kṛṣṇos jausmą, sakoma, kad tai ekstatinės meilės iš nevilties atšvaitas.

Kartą Kaṁsa papriekaištavo Akrūrai, sakydamas: „Tu toks kvailys, kad piemenį laikai Aukščiausiu Dievo Asmenu, — ir tik todėl, kad tas nugalėjo kažkokį nekaltą vandens šliužą! Gal šis vaikis ir pakėlė kokį akmenį, vadinamą Govardhanos kalnu, na ir kas čia tokio! Keista, kad tu šį vaiką laikai Dievo Asmenu!” Tai pavyzdys, kai norą piktaip papriekaištauti sukelia neviltis iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai.

Vienas bhakta norėjo paguosti *kadambos* medį, kai šis pasiskundė, kad Kṛṣṇa apėjo net jo šešėlį. Bhakta pasakė: „Brangus *kadambos* medi, nesielvartauk. Kai tik Kṛṣṇa nugalės gyvatę Kāliją Yamunos upėje, Jis ateis ir patenkins tavo troškimą”. Tai perdėta neviltis ekstatinės meilės Kṛṣṇai būsenoje.

Kartą erelis Garuḍa, Višṇu nešėjas, tarė: „Ar atsiras kas nors tyresnis už mane? Ar yra dar kitas toks sumanus ir gudrus paukštis, kaip aš? Kṛṣṇa gali nemėgti manęs, Jis gali vengti manęs, ir vis dėlto Jam teks naudotis mano sparnais!” Tai pavyzdys, kai neviltis užplūsta neutralioje ekstatinės meilės būsenoje.

Ekstatinės meilės požymiai kartais dalinami į keturias grupes: gimimą, susikirtimą, susijungimą ir patenkinimą.

Kartą Kṛṣṇa pasakė Rādhārāṇī: „Brangi drauge, kai rytą Tu mėginai pasimatyti su Manim nuošaly, Tavo draugė Mekhalā iš pavydo griežė dan-

timis. Tik pažvelki į ją!” Kṛṣṇai taip bejuokaujant, Rādhārāṇī piktai su-raukė dailius antakius. Rūpa Gosvāmī meldžia, kad šis Śrīmatī Rādhārā-ṇī antakių judesys suteiktų visiems palaimą. Tai pavyzdys, kai ekstatinėje meilėje gimsta pyktis.

Vieną vakarą, kai buvo nužudyta demonė Pūtanā, ant jos krūtinės žai-dė mažasis Kṛṣṇa. Kai tai pastebėjo Yaśodā, ji net neteko žado. Tai pa-vyzdys, kai susikerta įvairūs ekstatinės meilės požymiai. Susikirtimas gali būti palankus ir nepalankus. Tai, kad demonė Pūtanā sulaukė mirties, — palanku, tačiau tai, kad Kṛṣṇa vakaro tamsoje žaidė ant jos krūtinės ir pavojaus atveju niekas nebūtų galėjęs Jam padėti, — nepalanku. Yaśodā sutriko šių palankių ir nepalankių požymių sankirtoje.

Išmokęs vaikščioti, Kṛṣṇa labai dažnai iškėblindavo iš namų ir vėl su-griždavo. Kartą Yaśodā nustebusi tarė: „Tas vaikas toks neramus, Jis tie-siog nesuvaldomas! Jis išeina iš namų, apeina artimiausias Gokulos [Vṛn-dāvanos] apylinkes ir vėl grįžta namo. Aš matau, vaikas labai drąsus, ir vis dėlto bijau, kad Jo neužkluptų koks pavojus”. Tai pavyzdys, kai susiker-ta du priešingi dalykai: vaikas pasižymi drąsa, tačiau labiau baiminama-si dėl galimo pavojaus. Pavojus šiuo atveju — priežastis, o Yaśodos jaus-mai — dviejų priešingų požymių derinys. Kitaip sakant, Yaśodā jaučia ir džiaugsmą, ir abejonę, arba augantį nerimą.

Kai Kṛṣṇos motina Devakī žvelgė į sūnų, trykštantį džiaugsmu Kaṁ-sos imtynių arenoje, jos veidu ritosi dvejopos ašaros — tai karštos, tai la-bai šaltos. Tai pavyzdys, kai susikerta džiūgavimas ir nuogaštavimas — dvi skirtingos ekstatinės meilės priežastys.

Kartą, kai Śrīmatī Rādhārāṇī stovėjo Vṛndāvanos miške ant Yamunos upės kranto, Ją užpuolė Kṛṣṇa. Kṛṣṇa buvo stipresnis už Rādhārāṇī. Nors Ji vaidino sutrikusią, širdyje Ji šypsojosi ir buvo labai patenkinta. Ji surau-kė antakius ir vaizdavo, kad stumia Kṛṣṇą šalin. Tokia Ji buvo labai graži. Śrīla Rūpa Gosvāmī šlovina Jos grožį. Tai ekstatinės meilės būsenos, kai reiškiasi įvairūs jausmai, nors jų priežastis viena — Kṛṣṇa, pavyzdys.

Nandos Mahārājos namuose buvo rengiamos didelės šventės. Į jas rink-davosi visi Vṛndāvanos gyventojai. Vienos šventės metu Śrīmatī Rādhā-rāṇī pasipuošė aukso vėriniumi, kurį Jai dovanojo Kṛṣṇa. Tai tuoj pat pa-stebėjo motina Yaśodā ir Rādhārāṇī motina, nes vėrinys buvo Rādhārāṇī per ilgas. Pati Rādhārāṇī matė visai šalia esantį Kṛṣṇą, o netoliese buvo Jos vyras Abhimanyu. Dėl to Rādhārāṇī labai susigėdo. Ji susiraukė ir tapo labai graži. Šiuo atveju susijungė drovumas, pyktis, džiūgavimas ir nuogaštavimas. Tai ekstatinės meilės požymių susijungimo pavyzdys.

Kaṁsa kartą pasakė: „Ką tas berniūktis gali man padaryti? Jis — la-bai silpnas”. Bet tuoj jam buvo pranešta, kad berniukas nužudė visus jo

draugus. Priblokštas Kaṁsa pagalvojo: „Gal man eiti tuojau ir pasiduoti Jam? Tačiau ar gali taip elgtis didis karžygis?“ Čia jis vėl pamanė: „Kodėl aš turiu Jo bijoti? Juk tenai daug imtynininkų, visi jie palaiko mane“. Tačiau čia pat vėl ėmė svarstyti: „Šis vaikas — tikrai nepaprastas. Savo kaire ranka Jis pakėlė Govardhanos kalną. Tad ką man dabar daryti? Eisiu į Vṛndāvaną ir pamokysiu visus jos gyventojus. Tačiau negaliu net iš rūmų išeiti — taip dreba iš baimės širdis prieš tą vaikiščią!“ Šioj Kaṁsos būsenoj pasireiškia išdidumas, nuogaštavimas, nuolankumas, ryžtas, atminimas, abejonės, pyktis ir baimė. Net aštuoni įvairūs požymiai susijungia Kaṁsos dvasios būsenoj. Tai irgi kelių požymių susijungimas iš nevilties ekstatinės meilės būsenoje.

Vienas bhakta, šeimos žmogus, kartą tarė: „Mano Viešpatie, koks aš nelaimingas! Mano akys nenori regėti šlovingojo Mathuro miesto. Taigi jos niekam tikusios. Gavau gerą išsilavinimą, tačiau jis tepravertė tarnaujant vyriausybei. Aš pamiršau grėsmingąjį laiką, kuris visų stipriausias ir viską kuria bei naikina. Kam patikėsiu savo turtą, sėkmę? Kuo toliau, tuo aš labiau senstu. Kas man daryti? Gal nuo šiol imtis atsidavimo tarnybos savo namuose? Tačiau tai ne man — mane vilioja transcendentinė Vṛndāvanos žemė“.

Tai septynių ekstatinės meilės Kṛṣṇai požymių (vilties netekimo, išdidumo, abejonių, kantrybės, nuogaštavimo, pasiryžimo ir nekantravimo) susijungimo pavyzdys.

Viena sanskrito patarlė byloja: „Nusivylimas gimdo didžiausią pasitenkinimą“. Kitaip sakant, kai žmogaus jausmai ar ambicijos tampa nežaboti, kai jie išsipildo tik patyrus didžiausius išmėginimus, kai, atrodytų, apėmė visiška neviltis, tada norų išsipildymas teikia didžiausią pasitenkinimą. Kartą Vṛndāvanoj piemenukai ilgą laiką veltui ieškojo Kṛṣṇos, jų veidai apniuko ir atrodė tarsi nuvytę. Bet štai nuo kalno vos girdimai suvirveno Kṛṣṇos fleita, ir visų piemenukų veidai iškart nušvito. Tai pavyzdys, kai po didžiausios nevilties ateina pasitenkinimas.

Śrīla Rūpa Gosvāmī sako, kad nors jis ir nedaug teišmano apie ekstatinės meilės garsus, jų reikšmes bei skonius, jis vis dėlto mėgina pateikti įvairius meilės Kṛṣṇai atmainų pavyzdžius. Toliau jis pažymi, kad prie trisdešimt trijų trikdančių ekstatinės meilės požymių pridėjus dar aštuonis požymius, iš viso bus keturiasdešimt vienas pirminis ekstatinės meilės požymis. Požymiai turi įtakos kūno veiklai, sužadina jusles. Juos visus galima pavadinti širdies jausmais. Vieni jų visai natūralūs, kiti gi pasireiškia tik laikinai. Natūralūs požymiai — ir išoriniai, ir vidiniai — visada būdin-gi bhaktai.

Kaip tereikia pažvelgti į drabužius, kad suprastum, kokios jie spalvos,

taip tereikia išvysti šiuos požymius, kad suprastum tikrąją žmogaus būklę. Kitaip sakant, prisirišimas prie Kṛṣṇos yra vienoks, tačiau kadangi bhaktų yra visokių, jis pasireiškia labai įvairiai. Kaip krinta į akis raudonai dažyto drabužio raudonumas, taip ir laikiną kurio nors jausmo pasireiškimą galima nustatyti ar pastebėti iš tam tikrų ekstazės požymių. Įvairios bhaktų nuotaikos ir skoniai sukelia jiems pojūčius. Todėl, atsižvelgiant į šiuos skirtumus, ekstatinės meilės požymiai gali reikšti įvairiai ir būti nevienodai stiprūs. Jei vieno žmogaus širdis labai iškilni, rimta ir didžiadvasiška, o kito — šiurkšti ir žiauri, ekstatinės meilės požymiai pasireišk skirtingai, nelygu kokia kieno širdis. Kasdieniniame gyvenime žmonės dažniausiai nesugeba suvokti kokybinių mąstysenos skirtybių, bet jei žmogaus širdis labai minkšta ir švelni, ekstatinės meilės požymiai yra labai ryškūs ir jis juos aiškiai mato. Kilnaus ir rimto žmogaus širdis lyginama su auksu, o jei širdis minkšta ir švelni — su medvilnės gniužulėliu. Kai dvasią užlieja ekstazės pojūtis, auksinė, arba rimta širdis nesusijaudina, tačiau minkšta tuoj suspurda.

Kitas pavyzdys. Galima sakyti, kad rimta, kilniadvasė širdis — tai didelis miestas, o minkšta širdis — paprastas kaimelis. Didelis miestas šviečia daugybe žiburių, jame yra net dramblių, bet į tai mažai kas kreipia dėmesį. Tačiau kai žiburiai ar drambliai pasirodo prie mažo kaimelio, juos kiekvienas pastebi.

Širdies kietumas lyginamas su žaibu, auksu ir šelaku. Žaibas — tai milžiniška jėga, jis nėra švelnus. Taip ir širdis tų, kurie atlieka rūščią askežę, nelengva suminkštinti. Auksinė širdis tirpsta, kai aukšta temperatūra, kuri kyla, patyrus ekstatinę meilę. O šlakas širdis lengvai lydosi net ir kai nedidelė temperatūra.

Širdies minkštumas — tarsi medus, sviestas ar nektaras, o dvasios būseną — tai saulės šviesa. Kaip medus ir sviestas tirpsta netgi, kai saulė ir nelabai tekaitina, taip ir minkštos širdies žmonės lengvai atlėgsta. O nektaro konsistencija skysta. Todėl širdys tų, kurie užmezgė su Kṛṣṇa tyros ekstatinės meilės ryšius, visada ištirpusios lyg nektaras.

Tyras Kṛṣṇos bhakta visada pasižymi tam tikromis nektaro savybėmis, o kartais jis — kaip sviestas ar medus. Apskritai, širdis gali suminkštėti visomis minėtomis sąlygomis — taip kaip kietasis deimantas tirpsta tam tikrų chemikalų paveiktas. „Dāna-keli-kaumuḍī” pasakya: „Kai bhaktos širdy pražysta meilė, jis negali užgniaužti savo kunkuliuojančių jausmų. Jo širdis — tarytum vandenynas patekėjus mėnuliui. Tada neįmanoma su-laikyti vandenyno atoslūgio, kuris sukelia smarkų bangavimą”. Nors sa-

vo įprastinėje būsenoje vandenynas yra bežadis ir beribis, tačiau mėnu-
liui patekėjus jis įsiaudrina. Taip ir tyri bhaktos niekaip negali užgniaužti
savo jausmų, kurie sukyla jų širdyse.

Nenutrūkstamos meilės ekstazės požymiai

Nenutrūkstama meilės ekstazė — tarytum galingas valdovas, kuris įveikia ir laikinus meilės protrūkius, ir visus priešiškus pykčio pasireiškimus. Ekstatinė meilė gali reikštis tiesiogiai ir netiesiogiai, todėl ji būna tiesioginė ir netiesioginė. Tiesioginės ir netiesioginės ekstatinės meilės požymiai pasireiškia tik tada, kai žmogus jau visiškai pasiekė transcendentinį būvį. Skiriama savanaudiška ir nesavanaudiška tiesioginė ekstatinė meilė.

Tada, kai vienareikšmiški ekstatinės meilės požymiai ryškiai išreikšti, bet kokie nevienareikšmiški požymiai sukelia pasibjaurėjimo jausmą. Nevienareikšmiška ekstatinė meilė yra savanaudiška. Ekstatinė meilė, kuri suderina vienareikšmiškus ir nevienareikšmiškus požymius, vadinama tiesiogine nesavanaudiška meile. Šie nesavanaudiški požymiai savo ruožtu skiriami į penkias grupes: neutralumą, tarnystę, brolystę, tėvystę ir santuokinę meilę. Specifinį pobūdį nesavanaudiška ekstatinė meilė įgauna, kai susiduria su įvairiais meilės objektais.

Neutralumas

Neutralumas savo ruožtu skiriamas į visuotinį, skaidrų ir ramų. Žmonijos ar vaikų potraukis Krišnai negali įgauti ypatingesnio ar labiau patenkinamo pobūdžio. Jis kartais pasireiškia kūno virpėjimu arba akių spalvos kitimu (jos pabąla, parausta, etc.), tačiau jokie požymiai, nurodantys kurį nors konkretų jausmą, pasireikšti negali.

Sykį jaunuolis kalbėjo senam žmogui: „Tik pažiūrėk, koku džiaugsmu spindi šis vaikas — jam tik treji metai! Vien todėl, kad pamatė Krišną, jis taip greitai bėga ir garsiai krykštauja. Pažvelki!“ Tai — neutralios ekstatinės meilės vaiko širdyje pavyzdys, nieku ypatingu nepasižymintis.

Kadangi egzistuoja įvairių tipų potraukis Krišnai, tad ir bhaktų būna įvairių. Jų požymiai skaidrūs tarsi brangakmeniai. Pasakyta, kad labai atsidavęs Viešpačiui *brāhmaṇa* į Aukščiausią Dievo Asmenį tai kreipiasi

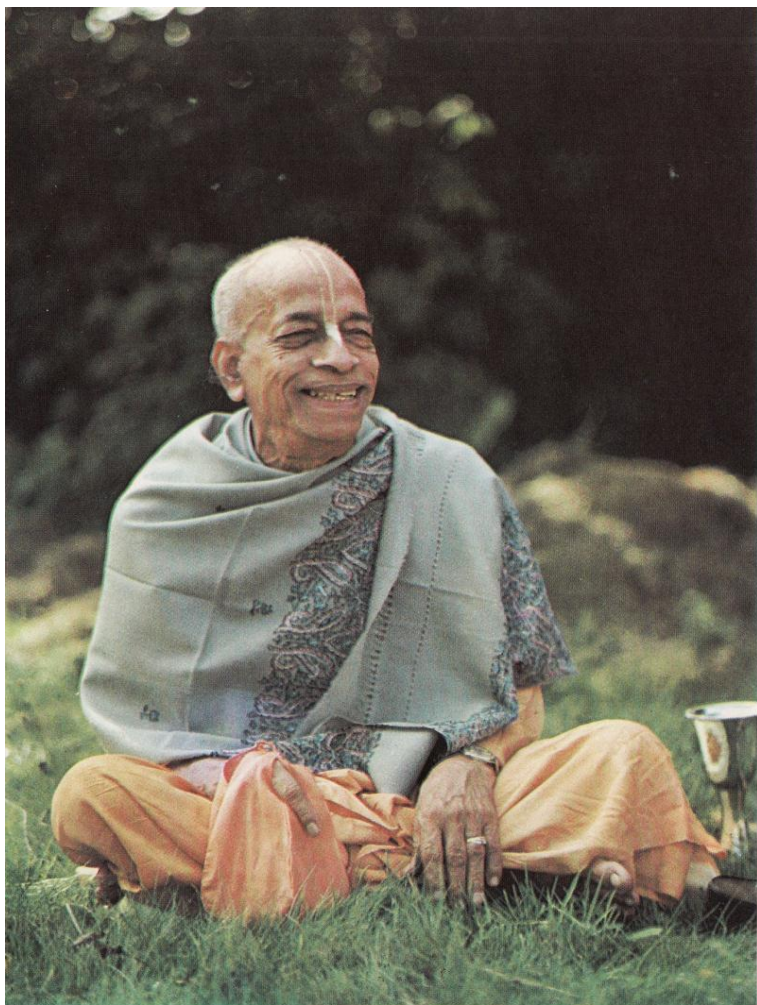
kaip į šeiminką, tai juokauja su Viešpačiu ir kalba familiariai. Kartais jis globoja Viešpatį tarsi mylimą sūnų ar šaukiasi Viešpaties lyg savo mylimojo, o kartais jis medituoja į Viešpatį kaip į Supersielą. Taigi ekstatinės meilės požymiai išryškėja *brāhmaṇai* įvairiais pavidalais ir įvairiu laiku. Tačiau kiekvienu atveju ekstatinė meilė *brāhmaṇai* teikia begalinę laimę, ir jis patiria tyrą meilės jausmą. Jis tarsi skaidri terpė, brangakmenis, kuris parodo tikrovę įvairiomis, jo paties prigimtį atitinkančiomis spalvomis.

Išgirdę, kaip didysis išminčius Nārada su *vīṇa* šlovina Viešpaties žaidimus, keturi Kumāros su Sanaka priešaky ėmė virpėti, nors buvo panirę į beasmenį Brahmaną. Kitas bhakta kartą sušuko: „Išsivadavimą galiu pasiekti tarnaudamas ir bhaktoms, bet vis dėlto mano širdis labai troškta pamatyti Aukščiausią Dievo Asmenį, kurio kūnas tamsus lyg debesį“. Didelį bhaktos troškimą susitikti su Aukščiausiu Dievo Asmeniu taip pat galima laikyti neutralios meilės požymiu.

Gryni ir sumišę aromatai

Viešpaties Kṛṣṇos bhaktą dažniausiai galima priskirti vienai iš trijų grupių. Pirmą grupę — tai tie, kurie visiškai pasikliauja Aukščiausio Dievo Asmens gailcingumu ir meile, kitoje grupėje — bhaktos, kurie su Kṛṣṇa palaiko draugiškus santykius, ir trečioje grupėje — tie, kurie elgiasi su Kṛṣṇa kaip vyresnieji, reikšdami Jam tėvišką meilę. Šios trys bhaktų grupės ilgainiui išsiugdo įvairaus transcendentinio skonio santykius su Dievo Asmeniu. Kai potraukis Kṛṣṇai grindžiamas viena kuria nuotaikų — tai vadinasi *kevalā*, gryna būseną. Esant šioje tyroje atsidavimo tarnybos būsenoje, tolydžio pajuntamas noras sekti kurio nors amžino Kṛṣṇos palydovo pavyzdžiu — Rasālos, Kṛṣṇos asmeninio tarno Goloka Vṛndāvanoje, tokių Kṛṣṇos draugų, kaip Śrīdāmā ir Sudāmā, arba Nandos ir Yaśodos, bhaktų, kuriuos riša su Viešpačiu tėvystės saitai. Ekstatinė meilė Kṛṣṇai niekada nepasireiškia tiesiogiai Pačiam Kṛṣṇai. Bhakta turi eiti amžinų Kṛṣṇos palydovų Goloka Vṛndāvanoje pėdomis.

Kai transcendentinės nuotaikos Kṛṣṇos atžvilgiu susimaišo (tai yra kai susimaišo draugystės, tarnystės ir tėviškos meilės santykiai), jos pagimdo maišytą nuotaiką arba aromatą. Maišyti transcendentiniai aromatai būdingi tokiems bhaktoms, kaip Uddhava, Bhīma ir motinos Yaśodos tarnaitė Mukharā. Tačiau mišraus atsidavimo nuotaikose viena nuotaika būna ryškiausia ir nuolatos lydi bhaktą. Ryškiausiai išsiskirianti nuotaika ir laikytina svarbiausiu bhaktos santykiu su Kṛṣṇa. Antai Uddhavą su Kṛṣṇa sieja draugystė, bet Uddhavos charakteryje pastebima ir tarnystės Kṛṣṇai

Jo Dieviškoji Malonė
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
Tarptautinės Kṛṣṇos Saṃonės Organizacijos Įkūrėjas-Ācārya

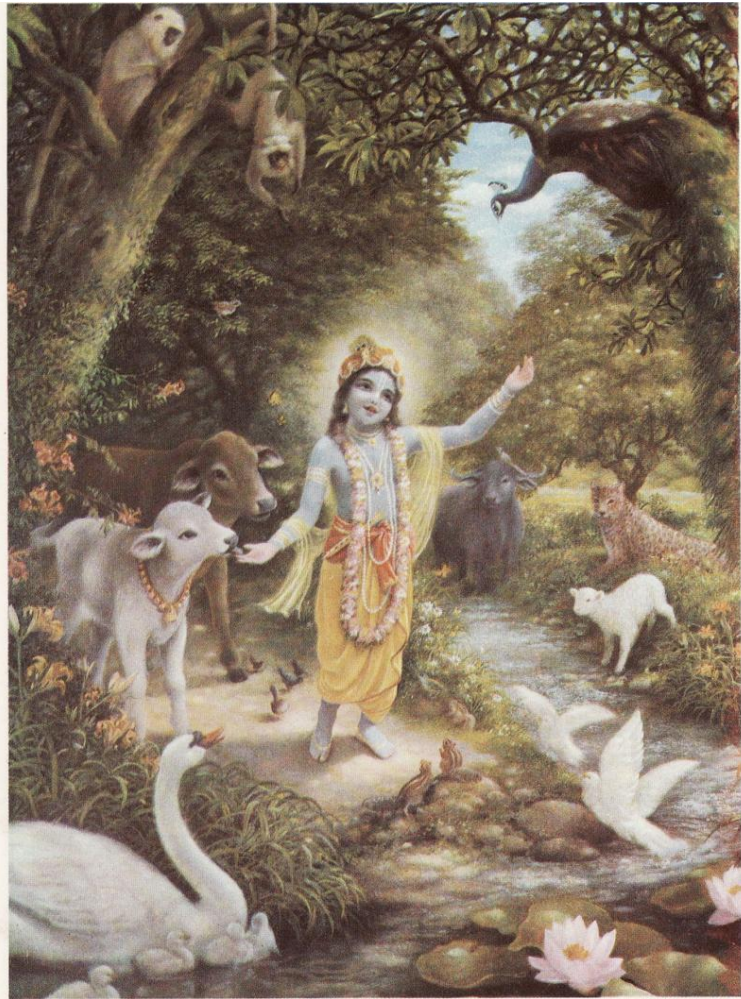
Śrī Śrī Rādhā-Madana-mohana Dievybės Nava-Jiyaḍa-Nṛsimha-Kṣetros šventykloje, Vokietijoje.

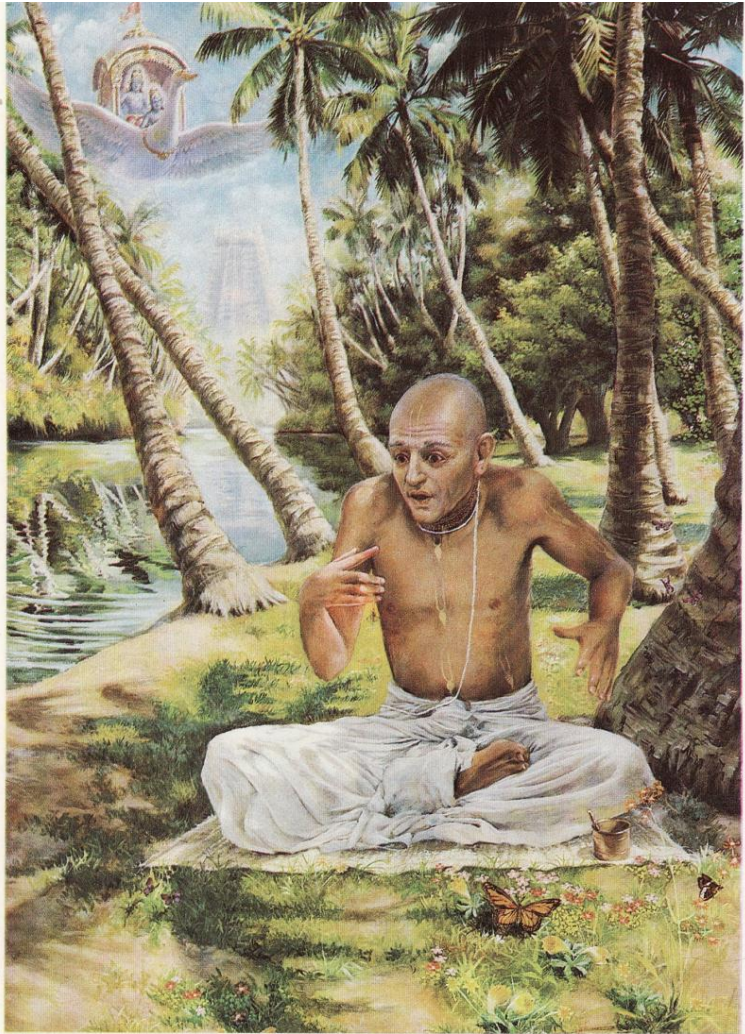
Sevā-kuñjos sodas Vṛndāvanoje. Čia prieš penkis tūkstančius metų Kṛṣṇa su *gopėmis* šoko *rāsos* šokį.

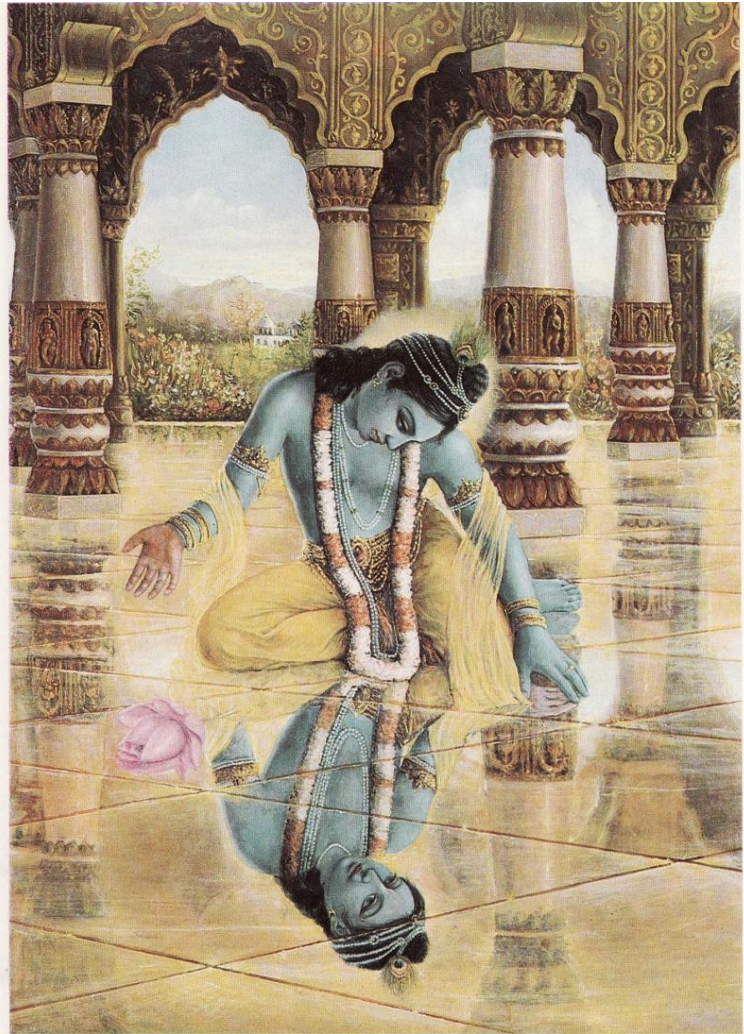
„Palankiausias laikas — pilnaties naktis rudenį, tokia kaip ši.
Geriausia vieta visam pasauly — Vṛndāvana, o gražiausios
merginos — *gopės*. Taigi, manau, turiu pasinaudoti visomis
šiomis aplinkybėmis ir pradėti *rāsos* šokių”. (p. 146)

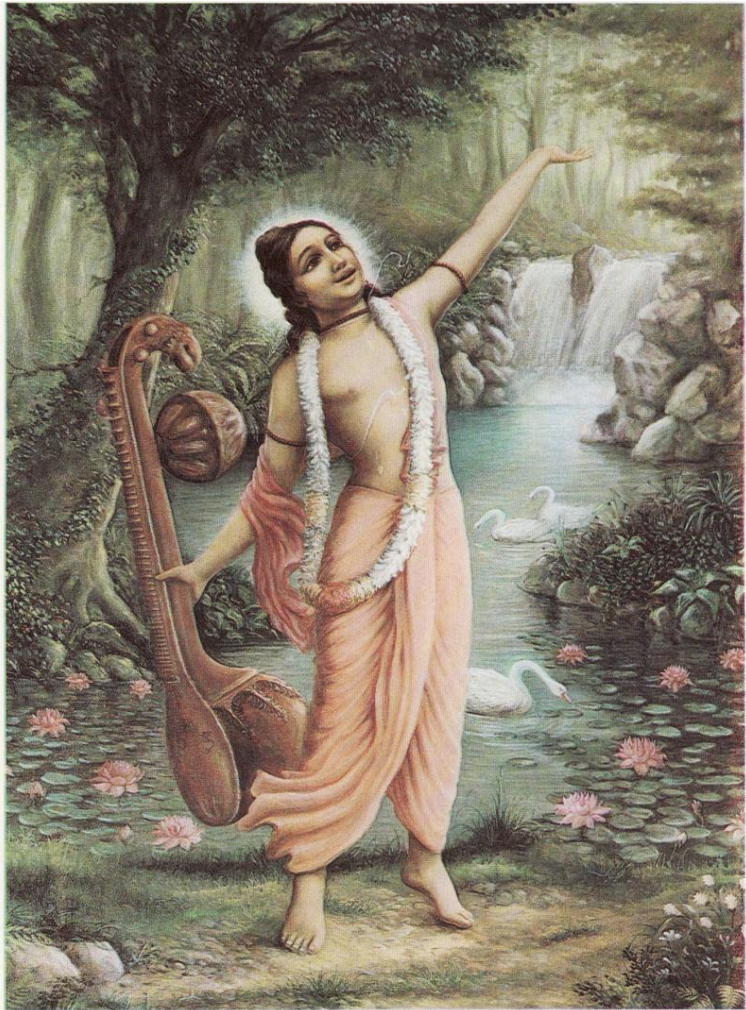
„Su pusdieviais Jis bendrauja sanskrito kalba ir gali susikalbėti net su karvėmis bei jaučiais gyvulių kalba. Jis puikiai reiškia mintis . . . papūgų ir kitų paukščių kalbomis”. (p. 139)

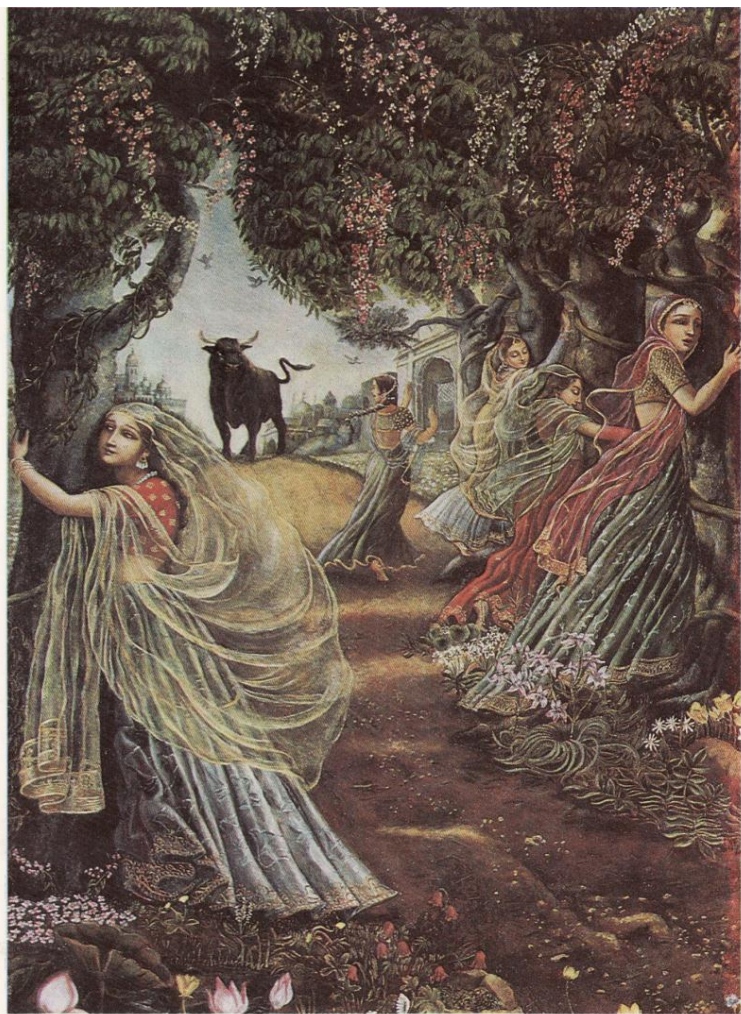
„Tačiau, vos prisilietęs prie puodo, jis tuoj pat nudegė pirštą.
Taip jo meditacija nutrūko”. (p. 75)

„Argi ne nuostabu, Aš niekad anksčiau nemačiau tokio dailaus kūno!” (p. 168)

„Kartais Nārada Muni, *vīnos* nešėjas, su didele ekstaze prisiminęs savo Viešpatį Kṛṣṇą, ima taip smarkiai ražytis, kad net jo šventoji virvelė nutrūksta“. (p. 192)

„Kai Vṛndāvanoj jaučio pavidalu apsireiškė Vṛṣāsura, *gopės* be galo išsigando. Labai sunerimusios, jos prisiglaudė prie *tamālos* medžių“. (p. 209)

„Išvydę, kad ši didžiulė gyvatė apsivijo aplink Kŗŗnos kūną, visi Kŗŗnos draugai piemenukai stipriai sunerimo”. (p. 319)

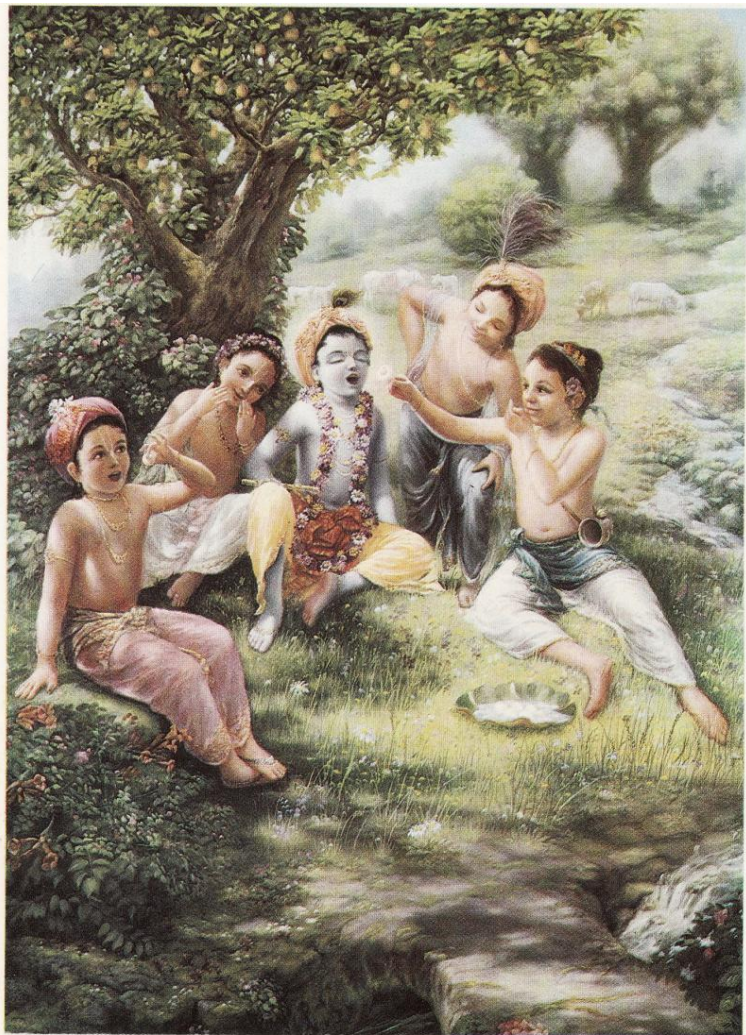
„Kai vaikelis Kṛṣṇa žaidžia, Jis dažniausiai daužo pieno ir jogurto puodus, drabsto po kiemą jogurtą ir graibo nuo pieno grietinėlę”. (p. 296)

„Mieloji mama, Aš — tavo tikrasis sūnus Abhimanyu, bet tu pažvelk, pas tave ateina Kṛṣṇa, kuris persirengė ir atrodo visai kaip Aš!” (p. 310)

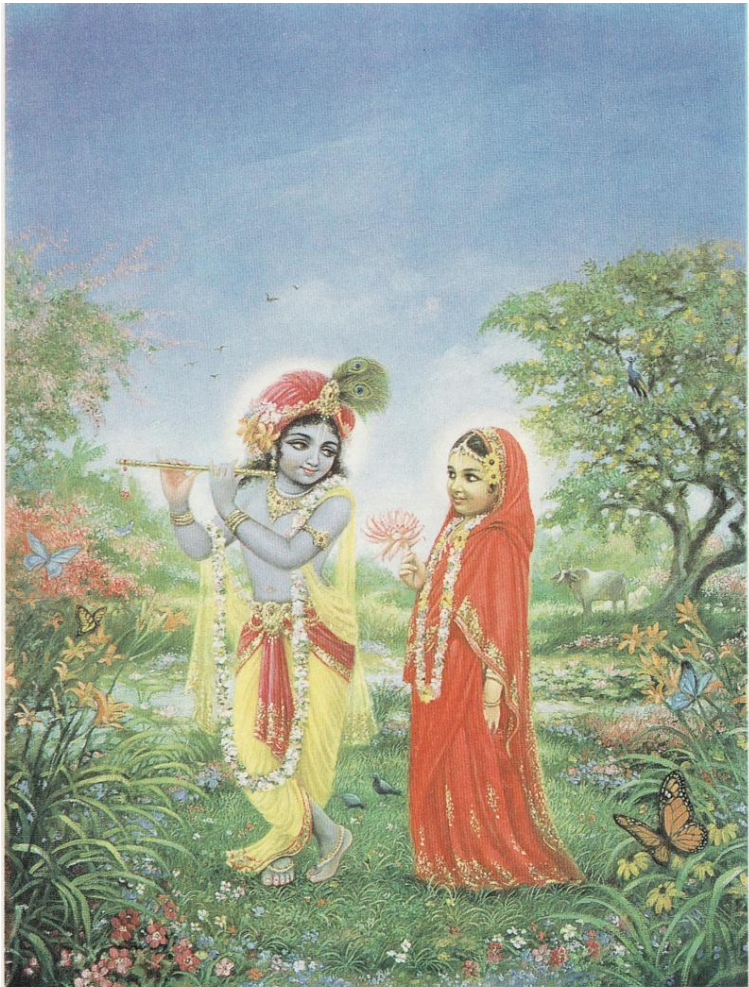
„Ižeidęs Viešpatį Śrī Kṛṣṇą, Brahmā meldėsi Jam ir prašė atleidimo”. (p. 149)

„Kṛṣṇa tuoj pat išsižiojo, tačiau draugas, užuot davęs saldainį su jogurtu, įmetė į jo burną gėlę“. (p. 309)

„Kṛṣṇa, supamas Savo mažųjų draugų būrio, su veršeliais grįžta namo”. (p. 296)

„Kṛṣṇos meilė Rādhārāṇī su žydinčiu lotosu lyginama dažnai; vienintelis skirtumas tarp šios meilės ir gėlės tas, jog Kṛṣṇos meilė ne tik nevysta, bet nuolat vis gražėja”. (p. 305)

žymė. Tokia draugystė vadinama draugyste su gilia pagarba. O štai Śrīdāmos ir Sudāmos draugiški jausmai — tipinga draugystė be jokių pagarbos priemaišų.

Ekstatinė meilė jaučiant meilės objekto viršenybę

Bhaktos, kurie apie Kṛṣṇą visada galvoja kaip apie viršesnį už save, yra ekstatinės meilės būsenoje, kai jaučiama meilės objekto viršenybė. Šioje būsenoje bhakta labai ryškiai jaučia savo menkumą prieš Viešpatį ir retai domisi kitomis transcendentinėmis meilės Viešpačiui nuotaikomis.

Karaliaus Kulaśekharos sudarytoje „Mukunda-mālā-stotroje” vienoje iš maldų sakoma: „Brangus Viešpatie, Tu suteiki išsivadavimą iš pragariškų materialios būties sąlygų visoms gyvoms esybėms, bet man nerūpi tai. Man nesvarbu, ar aš pasikelsiu į dangų, ar liksiu žemėje, ar būsiu nusiųstas į kurią nors pragaro planetą. Meldžiu tik, kad mirties valandą galėčiau prisiminti Tavo gražiąsias pėdas, kurios yra tarsi lotoso žiedai, ruđenį brandinantys sėklas”.

Draugystė

O dėl draugystės, tai dideliais draugystės santykių su Aukščiausiu Dievo Asmeniu žinovais laikomi aukšto lygio bhaktos, beveik prilygstantys Kṛṣṇai. Šiam draugystės lygmeniui būdingi įvairūs pasikalbėjimai, kupini juoko ir pokštų. Tokių draugiškų santykių su Kṛṣṇa pavyzdys pateiktas „Śrīmad-Bhāgavatam” epizode, kur Kṛṣṇa kartą mąstė: „Šiandien, gandydamas Vṛndāvanos ganykloje karves, užėjau į gražų sodą prisiskinti gėlių. Tačiau Mano draugai piemenukai nenorėjo net keletui akimirų išsiskirti su Manimi, ir kai jie Mane surado, mes ėmėme lenktyniauti, kas pirmas palies kitą su gėlėmis, kurias laikėme rankose”.

Vienas draugas Kṛṣṇai priekaištavo: „Brangus Dāmodara, nors Śrīdāmā Tave nugalėjo ir Tu gerokai nusilpai, vis dėlto Tu įsigudrinai pasirodyti stiprus ir nuslėpei Savo gėdingą pralaimėjimą”.

Tėvystė, arba vyresniojo jausmas

Išgirdusi, kad Kṛṣṇos karves jėga varėsi stiprūs Kaṁsos tarnai, o silpni piemenukai mėgino jas išsaugoti, motina Yaśodā ėmė galvoti: „Kaip aš galėčiau apginti vargšus berniukus nuo Kaṁsos tarnų antpuolio?” Tai pavyzdys, kai bhakta jaučiasi vyresnis.

Pamačiusi Kṛṣṇą, grįžusį iš ganyklos, motina Yaśodā ėmė švelniai plekšnoti Viešpačiui per skruostus.

Santuokinė meilė

Bendravimas santuokinės meilės būsenoje tobulesnis net už meilės nuotaikas, kurios siejo Kṛṣṇą ir Jo tėvus. Viešpaties ir jaunųjų *gopių* santuokinės meilės ryšiai reiškiasi labai įvairiai: žvilgsniais, antakių judesiais, labai švelniais žodžiais, šypsenomis.

Apie tai „Govinda-vilāsa” teigia: „Śrīmātī Rādhārāṇī ieškojo Kṛṣṇos labai nerimaudama ir beveik praradusi viltį”. Šiai netiesiogiai besireiškiančiai santuokinei meilei būdinga šypsniai, nuostaba, entuziazmas, sielvartas, pyktis, baimė ir kartais pasibjaurėjimas. Tai septyni santuokinės meilės išraiškos būdai, kurie sukuria dar vieną ekstatinės meilės būseną.

Tiesioginiams santuokinės meilės santykiams būdingas juokas, nuostaba, riteriškumas, sielvartas, pyktis ir baimė, tačiau jiems svetimas pasibjaurėjimo jausmas. Laikoma, kad šios nuotaikos yra neapsakomo malonumo šaltinis. Kai pasireiškia šių septynių rūšių ekstatinės meilės nuotaikos, jos įgauna pastovumo ir dar labiau praturtina santuokinės meilės skonį.

Netiesioginės ekstatinės meilės išraiškos

Juokas

Pavogęs dviems *gopėms* iš puodų jogurto, Kṛṣṇa vienai Savo draugių *gopių* tarė: „Mano gražioji drauge, galiu prisiekti, kad nevogiau nė vieno šlakelio jogurto iš tavo puodo! Ir vis dėlto tavo draugė Rādhārāṇī taip begėdiškai uosto Man iš burnos sklindantį kvapą. Būk gera, atpratink Ją nuo šio negarbingo įpročio — kišti Savo veidą prie Manojų”. Kṛṣṇai taip kalbant, Rādhārāṇī draugės negalėjo suturėti juoko. Tai juoko ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Nuostaba

Kartą Brahmā pamatė, kad visos karvės ir piemenukai aprenkti geltonais drabužiais ir papuošti brangakmeniais. Berniukai turėjo keturias rankas, juos garbino šimtai kitų Brahmų. Visi berniukai labai džiūgavo, kad tarp jų yra Kṛṣṇa, Aukščiausias Brahmanas. Tada Brahmā, išreikšdamas savo nuostabą, sušuko: „Ką aš *matau?*” Tai nuostabos ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Riteriškumas

Kartą Yamunos pakrantėje šlamėjo sausi lapai, skardeno piemenukų juokas, danguje aidėjo griaustinis. Šrīdāmā, ruošdamasis kovai su Kṛṣṇa, demono Aghos nugalėtoju, smarkiai suveržė savo juostą. Tai riteriškumo ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Sielvartas

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 7 skyriaus 25 posme pasakojama, kaip Kṛṣṇą pagriebė demonas viesulas Trṇāvarta. Kai jis nusinešė Kṛṣṇą į dangų, *gopės* ėmė garsiai raudoti. Jos atėjo pas motiną Yaśodā, sakydamos, jog nickur neranda Nandos sūnaus. Jį nusinešė viesulas. Tai sielvarto ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Kr̥ṣṇai kaunantis su Kāliya, motina Yaśodā sušuko: „Kr̥ṣṇa pranyko tarp gyvatės Kālijos gobtuvų, o aš stoviu tarsi niekur nieko! Reikia su-tikti, kad materialus kūnas turi nepaprastą savisaugos instinktą!” Tai dar vienas sielvarto ekstatinės meilės būsenoje pavyzdys.

Pyktis

Kai Jaṭilā, Abhimanyu motina, išvydo Kr̥ṣṇą su karolių vėrinium ant kaklo, ji suprato, kad šį brangakmeniais išdabintą papuošalą Jam davė Rādhārāṇī. Tad ji užsiplieskė pykčiu ir ėmė raukyti antakius, reikšdama pyktį ekstatinės meilės būsenoje.

Pasibjaurėjimas

Apie šį jausmą Yāmunācārya taip pasakė: „Nuo tada, kai patyriau abi-pusius transcendentinius meilės santykius, kurie atrodo kaskart vis nauji, vos prisimenu ankstesnio gyvenimo lytinius malonumus, kai ši mintis iš-kraipo lūpas ir norisi nusiųpti”. Tai ekstatinės meilės su pasibjaurėjimu pavyzdys.

Baimė

Vienas senas bhakta kalbėjo: „Brangus Viešpatie, išsiskyre su Tavimi, mes taip trokštam vėl Tave regėti, kad gyvenimas tampa nemielas. O kai Tave išvystame, mus tuojau apima baimė, kad teks su Tavim išsiskirti. Todėl ir regint Tave, ir kai Tavęs nėra, mus kankina sielvartas, nors jis ir skiriasi”. Tai pavyzdys, kai ekstatinės meilės Kr̥ṣṇai būsenoje susimai-šo priešingi jausmai. Tokia ekstatinė meilė yra malonaus skonio. Žinovai šią meilę lygina su jogurto, karamelės ir nedidelio kiekio juodųjų pipirų mišiniu. Sumaišius šiuos komponentus, gaunamas labai malonaus skonio mišinys.

Atsidavimo nektaras

Tam tikro pobūdžio ekstatinės meilės jausmas, kilęs vieno ar kito bhaktos širdyje, laikomas *vibhāva*. o šio jausmo apraiškos (antakių raukymas, baimė, nuostaba ir šypsena), apie kurias jau buvo kalbėta, vadinamos *anubhāva*. Įvairios priežastys *anubhāvai* ir *vibhāvai* atsirasti vadinamos nuolatine ekstaze, arba *sañcāri-bhāva*.

Kai skaitomos eilės ar rodoma pjesė apie Kṛṣṇos žaidimus, žiūrovams visada kyla noras vienaip ar kitaip su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Jie pajunta įvairius *vibhāvos*, *anubhāvos* ir *sañcāri-bhāvos* džiaugsmus.

Kol žmogus yra materialaus lygio, aptarinėti *bhāvos* ir *anubhāvos* aprašymų ir skaityti apie juos transcendentiniuose kūriniuose jam nederėtų. *Bhāva* ir *anubhāva* — tai transcendentinės Viešpaties malonumo galios apraiškos. Reikia pasistengti suprasti, kad dvasiniame būvyje egzistuoja daug abipusės meilės atmainų. Šios meilės jausmų nederėtų laikyti materialiais. „Mahābhāratoje“, „Udyama-parvos“ dalyje, įspėjama, kad tai, kas nesuvokiama, negali būti diskusijos objektas. Dvasinio pasaulio dalykai mūsų dabartinėje gyvenimo stadijoje iš tikrųjų nesuvokiami. Didžios išsivadavusios sielos, tokios, kaip Rūpa Gosvāmī ir kiti, mums stengiasi suteikti šiokią tokį supratimą apie transcendentinius dvasinio pasaulio dalykus, tačiau apskritai šie dalykai šiuo momentu mums yra nesuvokiami. Suvokti transcendentinės meilės tarnybą Kṛṣṇai ir abipusius santykius su Juo tegalima tada, kai patiriame sąlytį su Aukščiausiojo Viešpaties malonumo galia.

Šia proga Śrī Rūpa Gosvāmī pateikia pavyzdį apie dangaus debesis. Debesys kaupiasi virš vandenyno, tačiau kai jie virsta vandeniu ir nukrinta ant žemės, jie vėl sugrižta į vandenyną. Taigi Kṛṣṇos malonumo galia lyginama su vandenynu. Tyras bhakta — tarsi debesis, kuriame sukauptas malonumas. Prisipildęs transcendentinės meilės tarnybos ir prapliupdamas lietumi, jis gali apiberti savo malone kitus. Taip malonumo galia vėl grįžta į Kṛṣṇos vandenyną.

Tiesioginis ir netiesioginis potraukis Kṛṣṇai

Transcendentinis malonumas, patiriamas per atsidavimo tarnybą, skiriamas į dvi grupes: tiesioginę ir netiesioginę atsidavimo tarnybą. Skiriamos penkios tiesioginės atsidavimo tarnybos nuotaikos arba aromatai. Netiesioginė atsidavimo tarnyba turi septynias transcendentines nuotakas. Tiesioginės atsidavimo tarnybos atmainos šios: neutralumas, tarnystė, brolystė, tėvystė ir santuokinė meilė. Netiesioginė atsidavimo tarnyba skiriama pagal nuotakas: juokas, užuojauta, pyktis, riteriškumas, baimė, nuostaba ir pasibjaurėjimas. Tad atsidavimo tarnyba gali būti dvylikos atmainų, kurių kiekviena yra savaip nuspalvinta. Jų spalvos: balta, marga, oranžinė, raudona, šviesiai žalia, pilka, geltona, balsva, dulksva, rožinė, juoda ir drumsta. Kiekviena transcendentinę nuotaiką valdo tam tikra Dievo inkarnacija: Kapila, Mādhava, Upendra, Nṛsimha, Nanda-nandana, Balarāma, Kūrma, Kalki, Rāghava, Bhārgava, Varāha ir Matsya.

Palaikymas, pasireiškimas, plėtra, refleksija ir sielvartas — penki regimi abipusės ekstatinės meilės požymiai. Šie penki požymiai gali būti ekstatinės meilės stiprumo kriterijus. Neutraliai atsidavimo tarnybai būdingas palaikymas, riteriškai atsidavimo tarnybai būdinga plėtra, atsidavimo tarnybai užjaučiant — refleksija, atsidavimo tarnybai pykstant — sielvartas ir t.t.

Kartais kuri nors tariama nelaimė atsidavimo tarnyboje nepatyrusiam mokiniui gali pasirodyti skausminga, tačiau prityrę bhaktos nelaimę pergyvena kaip ekstazę. Antai „Rāmāyaṇa“ kai kas laiko graudžiu, širdį draskančiu pasakojimu, bet iš tikrųjų taip nėra. „Rāmāyaṇa“ pasakoja, kaip Viešpatį Rāma Jo vainikavimo išvakarėse tėvas išsiunčia į mišką. Viešpačiui Rāmai išvykus, Jo tėvas Mahārāja Daśaratha miršta. Miške Jo žmoną Sītādevī pagrobia Rāvaṇa ir kyla didžiulis karas. Kai pagaliau Sītādevī pavyksta išvaduoti iš Rāvaṇos nagų, visa Rāvaṇos šeima ir karalystė kartu su pačiu Rāvaṇa sunaikinama. Sītādevī grįžta į namus, bet čia ji išbando ma ugnimi ir po keleto dienų vėl ištremiama į mišką. Visi šie įvykiai „Rāmāyaṇoje“ atrodytų graudūs ir skaitytojui gali pasirodyti, kad jie pažymėti nelaimės ženklų, tačiau iš tikrųjų taip nėra. Antraip, argi Hanumānas, didis Viešpaties Rāmacandros bhakta, kas dieną skaitytų „Rāmāyaṇoje“ aprašytus Viešpaties Rāmacandros žygius? Reikalas tas, kad kiekvienoje iš minėtų dvylikos transcendentinių nuotaikų viskas teikia transcendentinį malonumą.

Čia Śrīla Rūpa Gosvāmī gaili tų, kurie apimti tariamo atsižadėjimo liepsnų, priprato prie sausų samprotavimų ir ignoruoja atsidavimo tarnybą. Žmonės, kurie pamėgo Vedose rekomenduojamas ritualines apeigas ir beasmenį Brahmaną, nepatirs transcendentinio atsidavimo tarnybos

džiaugsmo. Todėl Śrīla Rūpa Gosvāmī pataria, kad tie bhaktos, kurie jau paragavo atsidavimo nektaro, būtų atidūs ir saugotų savo atsidavimo tarnybą nuo sausų samprotavimų, formalių apeigų ir impersonalaus išsivadavimo šalininkų. Bhaktos privalo saugoti savo dvasinės meilės brangakmenį, kad jis nepakliūtų į plėšikų įsilaužėlių nagus. Žodžiu, tyram bhaktai nederėtų pasakoti apie atsidavimo tarnybą ir aiškinti įvairių jos analitinių aspektų sausų spekuliatyvių samprotavimų šalininkams bei žmonėms, praktikuojantiems netikrą atsižadėjimą.

Netapęs bhakta, žmogus niekada nepatirs to gėrio, kurį teikia atsidavimo tarnyba. Atsidavimo tarnyba jam visada bus sunkiai suvokiama. Tikrąjį atsidavimo nektaro skonį tegali pajusti tie, kurie pasišventė Aukščiausio Dievo Asmens lotoso pėdoms.

Kai žmogus pranoksta ekstatinės meilės lygį ir taip atsiduria aukščiausioje tyros dorybės pakopoje, tai reiškia, kad jis apvalė savo širdį nuo materijos nešvarybių. Šioje tyroje būties stadijoje ir pajuntamas atsidavimo nektaro skonis, o sugebėjimas jį pajusti įvardijamas specialiu terminu — *rasa*, arba transcendentinė nuotaika.

Taip Bhaktivedanta baigia apžvelgti antrąją „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalį, kuri kalba apie bendrąją atsidavimo tarnybą.

Trečia dalis

Neutrali meilė Dievui

Śrīla Rūpa Gosvāmī kreipiasi pagarbiomis maldomis į amžinąjį Aukščiausią Dievo Asmenį, kuris visada pasižymi nepaprastu grožiu ir kuriam tyri bhaktos nuolat su transcendentine meile tarnauja. Ši trečia „Bhaktirasāmṛta-sindhu” dalis apibūdina penkias pirmines atsidavimo tarnybos rūšis — neutralumą, tarnystę, draugystę, tėvystę ir santuokinę meilę. Šie penki klausimai bus smulkiai išaiškinti trečiojoje dalyje. Jie vaizdžiai vadinami penkiomis atsidavimo nektaro vandenyno vakarų dalies bangomis.

Kai žmogus sugeba išsilaikyti transcendentinėje būklėje, tatai vadinama neutralumu atsidavimo tarnyboje. Kai kurie didieji išminčiai šią būklę pasiekė, suvaldę savo jusles asketiškais žygiais ir meditacija. Įprasta juos vadinti *yogais* mistikais, o labiausiai jie domisi dvasiniu malonumu, kurį teikia beasmenis Absoliučios Tiesos aspektas. Jie beveik nieko nežino apie transcendentinį džiaugsmą, kurį teikia asmeninis kontaktas su Aukščiausiu Dievu.

Transcendentinis bendravimo su Aukščiausiu Asmeniu džiaugsmas ženkliai pranoksta malonumą, kuris patiriamas suvokus beasmenį Brahmano aspektą, nes šiuo atveju tiesiogiai bendraujama su amžinuoju Viešpaties pavidalu. Girdėdami apie Viešpaties žaidimus, impersonalistai nejaučia tiesioginio transcendentinės palaimos skonio, kurį sukelia bendravimas su Viešpačiu. Todėl impersonalistams neteikia transcendentinio malonumo ir „Bhagavad-gītā”, kurioje Viešpats Pats kalbasi su Arjuna. Svarbiausias jų impersonalaus požiūrio principas neleidžia jiems patirti transcendentinio džiaugsmo, kurį patiria bhakta, nes svarbiausias bhaktos pažinimo principas — Aukščiausiasis Asmuo. Todėl impersonalūs „Bhagavad-gītos” komentarai pražūtingi, nes nesuvokdami, koks transcendentinis malonumas slypi „Gītoje”, impersonalistai nori ją savaip interpretuoti. Tačiau jei impersonalistui pavyksta sutikti tyrą bhaktą, jo transcendentinė būklė gali keistis, ir tada jis pakyla į aukštesnę lygmenį. Todėl didieji išminčiai pataria garbinti Viešpaties pavidalą ir patirti aukščiausią transcendentinį džiaugsmą.

Negarbinant *arcā-vigrahas*, Viešpaties pavidalo arba Dievybės, neįma-

noma suprasti tokių knygų, kaip „Bhagavad-gītā” ir „Śrīmad-Bhāgavatam”. Didieji išminčiai, kurie pasiekė transcendentinio neutralumo būvį, teigia, jog pradėti reikia nuo atsidavimo Viešpačiui Višņu — amžinam keturrankiam Aukščiausio Dievo Asmens pavidalui. Todėl Kapila Muni patarė *yogams* mistikams medituoti į Viešpaties Višņu pavidalą, vadovaujantis *sāṅkhya-yogos* sistema. Deja, daug *yogų* mistikų bando medituoti į kažkokią tuštumą, tačiau, pasak „Bhagavad-gītos”, jie pasmerkti vargti ir nepasieks jokio apčiuopiamo rezultato.

Kai atlikę askezes kai kurie didieji šventieji išvydo keturrankį transcendentinį Višņu pavidalą, jie pripažino: „Šis keturrankis Viešpaties pavidalas, apsireiškęs mums melšvas, yra malonumų šaltinis ir mūsų gyvybės jėgos centras. Kai mes žvelgiame į amžinąjį Višņu pavidalą, mus, kaip ir daugelį kitų *paramahamsų*, pavergia Viešpaties grožis”. Deramas Viešpaties Višņu įvertinimas, kurį savo žodžiais išreiškė šventieji, yra *sānta-rasos*, neutralios atsidavimo tarnybos stadijos, pavyzdys. Iš pradžių siekiantys išsivadavimo stengiasi ištrūkti iš materijos pinklių, atlieka rūšcias askezes ir ilgainiui pasiekia impersonalaus dvasinio pažinimo statusą. Pasak „Bhagavad-gītos”, šiame *brahma-bhūtos* — išsivadavimo iš materijos pinklių būvyje, pasireiškia šie požymiai: žmogų užlieja džiaugsmas, jis išsivaduoja nuo troškimų ir sielvarto, ima suvokti pasaulį kaip visumą. Pasiekęs *sānta-rasą*, neutralią atsidavimo tarnybos stadiją, jis įvertina Viešpaties Višņu pavidalo didybę.

Tikrasis visos Vedų kultūros tikslas — suvokti Viešpatį Višņu. Viena „Rg Vedos” *mantra* sako, kad kiekvienas pažengęs šventasis trokšta susikaupti nuolatinėje meditacijoje į Višņu lotoso pėdas.

„Śrīmad-Bhāgavatam” pasakyta, kad tik kvailiai nežino, jog aukščiausias gyvenimo tikslas yra Višņu. Visuose autoritetinguose Vedų raštuose prieinama išvada, kad žmogus, kuris pradėjo suvokti Višņu, žengia pirmuosius atsidavimo tarnybos žingsnius. Jei žmogus ir toliau plėtoja atsidavimo tarnybą, vadovaujamas patikimo mokytojo, palengva išryškėja ir kiti atsidavimo tarnybos bruožai. *Sānta-rasos* pakopoje galima išvysti Viešpatį Višņu — Aukščiausią Dievo Asmenį, suteikiantį išsivadavimą net demonams. Šie potencialieji bhaktos suvokia Viešpatį, kaip amžinąjį transcendentinį pavidalą, visų save realizavusių sielų vadovą, Supersielą, Aukščiausiąjį Brahmaną, visiškai ramų, susivaldantį ir tyrą, gailingą bhaktoms ir nepavaldų jokioms materialioms aplinkybėms. Toks Viešpaties Višņu suvokimas, kupinas baimingos pagarbos, rodo, kad šie šventieji yra *sānta-rasos*, neutralios atsidavimo tarnybos stadijoje.

Sānta-rasos pakopą impersonalistai gali pasiekti tik bendraudami su tyrais bhaktomis. Kitaip tai neįmanoma. Kai išsivadavusi siela, kuri pa-

tyrė Brahmaną, pradeda bendrauti su tyru Viešpaties Kṛṣṇos bhakta ir nuolankiai, neiškraipydama priima Viešpaties Kṛṣṇos mokymą, ji pasiekia neutralų atsidavimo tarnybos būvį. Geriausias šventųjų, kurie yra *sānta-rasos* būsenoje, pavyzdys — broliai Kumāros. Tai Sanaka, Sanātana, Sananda ir Sanat-kumāra. Šie keturi šventieji (dar žinomi ir Catuḥ-sana var-du) yra Viešpaties Brahmos sūnūs. Jiems gimus, tėvas liepė savo sūnams kurti šeimas ir gausinti žmoniją, tačiau jie atsisakė ir pareiškė, jog nesivels į šeimininį gyvenimą, o verčiau gyvens kaip skautūs *brahmacāriai* ir atsidės savęs tobulinimui. Šie didieji šventieji gyvena jau milijonus metų, bet ir dabar atrodo tarsi ketverių penkerių metų berniukai. Jų veidai labai skautūs, kūnai spinduliuoja, o keliauja jie visada nuogi. Šie keturi šventieji beveik visada būna drauge.

Vienoje savo maldų broliai Kumāros paskelbė: „O Viešpatie Mukunda [Kṛṣṇa, suteikiantis išsivadavimą], impersonalus Absoliučios Tiesos aspektas, Brahmanas, šventam žmogui tebus patrauklus tol, kol jis nematė Tavo amžino, kupino palaimos ir žinojimo pavidalo, kuris panašus į jauną melsvą *tamālos* medį”.

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu” taip apibrėžia šventą žmogų. Tas yra šventas, kas gerai supranta, kad išsivaduoti tegalima atliekant atsidavimo tarnybą. Toks žmogus niekada nenukrypsta nuo reguliatyvių atsidavimo tarnybos principų, o tai ir yra jo pastangos išsivaduoti iš materijos pinklių.

Šventas žmogus mąsto: „Kada aš pajėgsiu gyventi vienas kalnų olose? Kada dėvėsiu tik apatinį drabužį? Kada man tereikės šiek tiek vaisių ir daržovių? Kada sugebėsiu nuolat galvoti apie Mukundos — Brahmano spindėjimo šaltinio — lotoso pėdas? Kada ateis tas laikas, kai patyręs šios dvasinės būties būvį, aš suvoksiu, kad mano dienos ir naktys tėra nereikšmingos amžinojo laiko akimirkos?”

Skelbiančiųjų Viešpaties šlovę, bhaktų ir save realizavusių asmenybių širdyse amžinai dega ekstatinė meilė Viešpačiui. Todėl jiems nuolat šviečia palaimingi ekstazės mėnulio spinduliai, ir jie vadinami šventais žmonėmis.

Šventas žmogus nori studijuoti Vedas, ypač Upaniṣadas, ir apsigyventi ten, kur pašaliečiai netrukdytų be atvangos mąstyti apie amžiną Kṛṣṇos pavidalą. Jis pasiryžęs gerbti ir tinkamai pažinti Absoliučią Tiesą, išsiskirti savo mokytumu, jis stebi Aukščiausio Viešpaties visatos pavidalą (*viśvarūpa*), visada bendrauja su mokytais bhaktomis ir aptarinėja Vedų išmintį su panašiom į save iškilniom asmenybėm. Visos šios savybės padeda šventam žmogui pakilti į *sānta-rasos* lygmenį.

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu” sako, kad visus, kurie atvyko į religinį susirinkimą, Viešpaties Brahmos sušauktą studijuoti Vedų raštus, Upaniṣa-

das, apėmė ekstatinė meilė Kṛṣṇai, Yadu dinastijos vadui. Juk Upaniṣadų studijų rezultatas yra Aukščiausio Dievo Asmens pažinimas. Materialios egzistencijos neigimas tėra viena Upaniṣadų gvildenamų temų. Kita tema — impersonalios realizacijos lygis. Ir tik po to, prasiskverbęs pro beasmenį Brahmaną, žmogus pakyla į lygį, kuriame jis bendrauja su Aukščiausiu Dievo Asmeniu, tai yra pasiekia galutinį Upaniṣadų studijavimo tikslą.

Pasiekęs *sānta-rasos* lygį, žmogus gauna impulsą toliau tobulėti atsidavimo tarnyboje, uosdamas Viešpaties lotoso pėdoms aukotų *tulasī* lapelių kvapą, klausydamasis Jo kriauklės garso, lankydamas šventas vietas kalnuose, žvalgydamasis po mišką, kuris primena Vṛndāvanos miškus, keliaudamas į maldininkų lankomas vietas, aplankydamas Gangos upės pakrantes, tramdydamas kūno poreikius (poreikį valgyti, miegoti, poruotis ir gintis), suvokdamas visa naikinančio amžinojo laiko galią ir nuolat bendraudamas su bhaktomis, kurie atsidėję Kṛṣṇos sąmonės veiklai. Visa tai skatina švento žmogaus, esančio *sānta-rasos* būsenoje, pasikėlimą į aukštesnę atsidavimo tarnybos pakopą.

Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 15 skyriaus 43 posme pasakojama, kaip keturi šventieji, garsėjantys Catuḥ-sanos vardu ir vadovaujami Sanaka-kumāros, atėjo į dvasinį dangų aplankyti Vaikuṅṭhalokos valdovo. Nusilenkę Viešpačiui, jie užuodė *tulasī* kvapą, sumišusį su šafranu, kuris juos sužavėjo. Nors šie keturi šventieji nuolat skendėjo apmąstymuose apie beasmenį Brahmaną, tačiau, susitikus su Viešpačiu ir užuodus *tulasī* lapų kvapą, jiems pasišiaušė plaukai. Taigi net ir tie, kurie patyrė Brahmaną, vos tik pradeda bendrauti su atliekančiais tyrą atsidavimo tarnybą bhaktomis, tuoj pat susižavi asmenišku Viešpaties aspektu.

Pasiekus *sānta-rasos* atsidavimo tarnybos lygį, didiems šventiesiems atsiskleidžia tam tikri požymiai. Jie koncentruoja žvilgsnį į nosies galiuką ir elgiasi kaip *avadhūtos*. *Avadhūta* — tai dvasios aukštumų pasiekęs mistikas, kuris nepaiso jokių socialinių, religinių ar Vedų elgesio normų. Kitas tokio žmogaus požymis: kalbėdamas viešumoje, jis labai paiso tam tikrų laikysenos taisyklių. Kalbėdami *avadhūtos* sujungia nykštį ir smilių. (Tai — *jñāna-mudros* poza.) Jie nenusistatę prieš ateistus ir nejaučia ypatingo prielankumo bhaktoms. Šiems žmonėms svarbiausia — išsivaduoti ir atsikratyti materialistinės gyvensenos. Jie visada neutralūs, netrokšta materialių dalykų ir niekada netapatina savęs su jais. Jie visada susikaupę ir visiškai paskendę mintyse apie Aukščiausią Dievo Asmenį. Šiais nepaprastais bruožais pasižymi bhaktos, pasiekę *sānta-rasą*.

O dėl žvilgsnio sukaupimo į nosies galiuką, tai „Bhakti-rasāmṛta-sinḍhu” pažymima, kad vienas bhakta, kartą stebėjęs taip darantį *yogą*, pa-

reiškė: „Šis didis išminčius sutelkė žvilgsnį į nosies galiuką, ir tai rodo, kad jis širdyje patyrė amžinąjį Viešpaties pavidalą”.

Bhakta *sānta-rasos* būsenoje žiovauja, ištiesia galūnes, moko apie atsidavimo tarnybą, pagarbiai lenkiasi Viešpaties pavidalui, kreipiasi į Viešpatį gražiomis maldomis ir trokšta savo kūnu tiesiogiai tarnauti Viešpačiui. Štai keletas bendrų požymių, būdingų bhaktai neutralios meilės Dievui būsenoje. Vienas bhakta, pastebėjęs kitą bhaktą žiovaujant, tarė jam: „Brangus mistike, manau, tavo širdyje liepsnoja ekstatinė atsidavimo meilė, todėl tu ir žiovauji”. Pasitaiko, kad *sānta-rasoje* bhakta krenta ant žemės, jo plaukai šiaušiasi, o visas kūnas virpa. Taip bhaktoms savaime atsiskleidžia įvairūs ekstatinio transo požymiai.

„Bhakti-rasāmṛta-sindhu” pasakojama, kaip Viešpačiui Kṛṣṇai papūtus Savo kriauklę Pāñcajaną, daugybė kalnų olose gyvenusių didžiųjų išminčių tuojau tai išgirdo ir pabudo iš meditacijos transo. Jie pastebėjo, kad jiems šiurpsta plaukai. Kartais *sānta-rasos* būsenoje bhaktos sustingsta, tampa taikūs, džiūgaujantys, atsargūs, susimąstę, neramūs, sumanūs ir pasižymį logika. Požymiai liudija apie nenutrūkstamą ekstazę arba nusišlovėjusį jausmą.

Kartą didis, realizavęs save išminčius pasiguodė, kad nors Viešpats Kṛṣṇa gyvena Dvārakoje, jam vis dar nepavyko pamatyti Jo. Nuo šios minties išminčius sustingo. Jis galvojo apie tai, kad tuščiai sugaišo tiek daug laiko. Kitaip sakant, išminčius sielvartavo, kad Aukščiausias Dievo Asmuo yra nužengęs į šią žemę, o jis per savo meditaciją negali tuo pasinaudoti.

Kai mistikas transcendentalus visokiems prasimanymams ir yra Brahmane, jo būseną vadinama transu — būviu anapus materialios būties sampratos. Išgirdęs apie transcendentinius Viešpaties žaidimus, toks žmogus ima virpėti.

Kai Brahmaną suvokęs ir pasiekęs nuolatinio transo būvį bhakta pamato amžinąjį Kṛṣṇos pavidalą, transcendentinis malonumas, kurį jis jaučia, sustiprėja milijonus kartų. Kartą vienas didis išminčius paklausė kito išminčiaus: „Brangus drauge, kaip manai, ar, gerai įvaldęs aštuoniapakopę *yogą*, galėsiu regėti amžinąjį Aukščiausio Dievo Asmens pavidalą?” Šis išminčiaus klausimas liudija apie bhaktos, pasiekusio neutralų atsidavimo tarnybos lygį, smalsumą.

Viešpačiui Kṛṣṇai drauge su vyresniuoju broliu Balarāma ir seserim Subhadra atvažiavus į Kurukšetṛą sutikti saulės užtemimo, ten atvyko ir daug *yogų* mistikų. Išvydę Viešpatį Kṛṣṇą ir Balarāmą, *yogai* mistikai garsiai sušuko, kad dabar, kai jie pamatė nuostabų Viešpaties kūno spindesį, jie beveik užmiršo malonumą, kurį teikia beasmenio Brahmano pa-

tyrimas. Vienas mistikų priėjo prie Kṛṣṇos ir ta proga pasakė: „Brangus Viešpatie, Tu visada kupinas transcendentinės palaimos, pranokstančios visus kitus dvasinius lygius. Tad, vos tik iš tolo pamačiau Tave, supratau, jog man jau nereikia jokios transcendentinės palaimos, kurią teikia beasmenis Brahmanas”.

Kartą, kai vienas didis mistikas išgirdo Kṛṣṇos Pāñcajanyaos kriauklės garsus ir pabudo iš meditacijos tronso, jį apėmė neapsakomas jausmas. Pojūtis buvo toks stiprus, kad *yogas* ėmė daužyti galvą į žemę, akys pasruvo ašarom, ir, ekstatinės meilės pagautas, jis pažeidė visas savo *yogos* praktikos regulas. Taip jis iš karto užmiršo Brahmano patyrimo kelią.

Savo knygoje „Kṛṣṇa-karṇāmṛta” Bilvamaṅgala Ṭhākura rašo: „Tegul impersonalistai eina savuoju transcendentinio suvokimo keliu, garbindami beasmenį Brahmaną. Iš pradžių aš irgi susipažinau su Brahmano patyrimo keliu, tačiau dabar mane iš jo išvedė vienas išdykėlis berniukas — didelis gudragalvis, labai prisirišęs prie *gopių*. Jis pavertė mane Savo tarnu. Taigi dabar aš jau pamiršau Brahmano patyrimo kelią”.

Bilvamaṅgala Ṭhākura spėjęs susipažinti su beasmenės Absoliučios Tiesos patyrimo keliu, tačiau vėliau, Vṛndāvanoje pabendravęs su Kṛṣṇa, tapo patyręs bhakta. Tas pats atsitiko Śukadevai Gosvāmī, kuris, kaip ir Bilvamaṅgala Ṭhākura, Viešpaties malone atsivertė ir pasuko atsidavimo tarnybos keliu, palikęs nuošaly beasmenio patyrimo kelią.

Śukadeva Gosvāmī ir Bilvamaṅgala Ṭhākura, atmetę beasmenę Absoliučios Tiesos sampratą ir pasukę atsidavimo tarnybos keliu, — geriausias neutralaus būvio bhaktų pavyzdys. Kai kurie autoritetai teigia, kad šio būvio negalima laikyti viena transcendentinių nuotaikų, arba *rasų*, bet Śrīla Rūpa Gosvāmī teigia, kad netgi nepripažįstant šio būvio transcendentine nuotaika, vis dėlto reikia laikyti jį pradiniu atsidavimo tarnybos etapu. Tačiau jei žmogus taip ir nepakyla iki realios tarnystės Viešpačiui, jis laikomas nepasiekusiu transcendentinio skonio lygmens. Šia proga Vienuoliktoje „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmėje Viešpats Kṛṣṇa Pats moko Uddhava: „Būvis, kai susitelkiama į Mano asmeninį pavidalą, vadinasi *śānta-rasa*. Nepasiekus šio lygio, neįmanoma ir tikroji tyra atsidavimo tarnyba”. Kitaip sakant, nickas negali suvokti asmeniško Aukščiausio Dievo Asmens aspekto, nepasiekęs bent *śānta-rasos* lygio.

Transcendentinės meilės jausmas (tarnystė)

Transcendentinės meilės skonį tokie autoritetai, kaip Śrīdhara Svāmī, laiko viena iš tobulo atsidavimo stadijų. Ši stadija truputį aukštesnė negu neutralumas ir yra būtina sąlyga tarnystės nuotakai atsirasti. Kūrinyje „Nāma-kaumudī“ toks būties būvis vadinamas nenutrūkstama meile Kṛṣṇai, arba susižavėjimu. Autoritetingasis Śukadeva mano, kad nenutrūkstamos meilės stadija yra neutrali, tačiau kiekvienas bhakta jaučia įvairių skonių transcendentinę meilę, tad bendras šio būvio pavadinimas — meilė, arba tyra meilė Kṛṣṇai.

Prisirišimas prie Viešpaties, kurį jaučia tarnaujantys Kṛṣṇai bhaktos, — kupinas pagarbos jausmas. Kai kurių Gokulos (žemėje apreikšta Vṛndāvana) gyventojų prisirišimas prie Kṛṣṇos reiškiasi pagarbios meilės lygmeniu. Vṛndāvanos gyventojai sakydavo: „Kṛṣṇa mums visada apsireiškia juosvo debesies spalvos. Savo lotoso rankose Jis laiko stebuklingąją fleitą. Jis dėvi geltono šilko rūbais, o Jo galvą puošia povo plunksna. Kai toks Kṛṣṇa vaikštinėja netoli Govardhanos kalno, dangaus ir žemės planetų gyventojai jaučia transcendentinę palaimą ir laiko save amžiniais Viešpaties tarnais“. Kartais tokią pat baimingą pagarbą bhakta pajunta, žvelgdamas ir į Višņu atvaizdą, nes Višņu pasipuošęs kaip Kṛṣṇa ir Jo oda tokios pat spalvos. Vienintelis skirtumas: Višņu turi keturias rankas, kuriose laiko kriauklę, diską, vėzdą ir lotoso žiedą. Viešpatį Višņu visada puošia daugybė nuostabių brangakmenių, tokių, kaip *candrakānta* ir *sūryakānta*.

Rūpos Gosvāmī „Lalita-mādhavoje“ vienas Kṛṣṇos tarnų, vardu Dāruka, sako: „Žinoma, Viešpats Višņu labai gražus — Jo kaklą puošia *kaustubhos* brangakmenių vėrinys, Savo keturiose rankose Jis laiko kriauklę, diską, vėzdą ir lotoso žiedą, ir akinamu grožiu spindi Jo brangakmenių papuošalai. Jis toks nuostabus Savo amžinoje vietoje — skriedamas ant Garudaš pečių. Tačiau dabar Viešpats Višņu yra čia, žemėje, Kamšos priešo pavidalu, ir, matydamas Jį Savo asmenišku aspektu, aš baigiu užmiršti Vaikuṅthos turtus“.

Kitas bhakta kartą pasakė: „Iš Aukščiausio Dievo Asmens kūno porų nuolat išeina milijonai visatų, Jo gailestingumas beribis kaip vandenynas, Jis valdo nesuvokiamas energijas ir pasižymi visomis tobulybėmis, Jis yra visų inkarnacijų šaltinis ir žavi visas išsivadavusias asmenybes. Šis Aukščiausias Dievo Asmuo ir yra visų aukščiausias valdovas, aukščiausias garbinimo objektas. Jis — visa žinantis, niekada neabejojantis, valdo visus turtus bei galybę. Jis — atlaidumo simbolis, atsidavusių sielų globėjas, dosnusi; Jis vykdo Savo pažadą. Jam būdingas sumanumas, Jis — visų palankiausias, galingiausias ir religingiausias; griežtai vykdo šventraščių nurodymus. Jis — bhaktų draugas, didžiadvasis, įtakingas, jaučiantis dėkingumą, vertas pagarbos, garbingas, kupinas stiprybės ir valdomas tyros meilės. Be abejonės, bhaktoms, kuriuos su Juo sieja meilė ir tarnystė, Jis yra vienintelis prieglobstis”.

Viešpaties bhaktos, esantys tarnystės būsenoje, skiriami į keturias grupes: bhaktos paskirti tarnai (tokie, kaip Viešpats Brahmā ir Viešpats Śiva, kuriuos paskyrė valdyti materialias aistros ir neišmanymo *gunas*), bhaktos, kuriuos globoja Viešpats, bhaktos nuolatiniai palydovai ir bhaktos, kurie paprasčiausiai eina Viešpaties pėdomis.

Paskirti tarnai

Viena Kṛṣṇos žmonų, Jāmbavatī, kalbėdamasi su savo drauge Kālindī paklausė: „Kas toji, kuri eina ratu aplink mūsų Kṛṣṇą?”

Kālindī atsakė: „Tai Ambikā, visų pasaulio reikalų vyriausia tvarkytoja”.

Jāmbavatī vėl paklausė: „Kas tasai, kuris dreba nuo Kṛṣṇos žvilgsnio?”

Kālindī atsakė: „Tai Viešpats Śiva”.

Jāmbavatī: „Kas tasai, kuris meldžiasi?”

Kālindī: „Tai Viešpats Brahmā”.

Jāmbavatī: „Kas ten parpuolė ant žemės išreikšti pagarbą Kṛṣṇai?”

Kālindī: „Tai Indra, dangaus valdovas”.

Jāmbavatī: „Kas tasai, kuris atėjo su pusdieviais ir dabar juokauja su jais?”

Kālindī: „Tai mano vyresnysis brolis Yamarāja, mirties prižiūrėtojas”.

Šiame pokalbyje minimi visi pusdieviai, tarp kurių yra ir Yamarāja; visi jie vykdo Viešpaties nurodytą tarnybą. Jie vadinasi *adhikṛta-devatā* — pusdieviai, paskirti tvarkyti konkrečias pasaulio valdymo sritis.

Bhaktos, ginami ir globojami Viešpaties

Vienas Vṛndāvanos gyventojas kartą Viešpačiui Kṛṣṇai tarė: „Brangus

Kr̥ṣṇa, Vṛndāvanos džiaugsmė! Bijodami materialios būties, mes glaudžiamės prie Tavęs, nes Tu gali mus nuo visko apginti! Mes puikiai suvokiame Tavo didybę. Todėl mes daugiau nebetrokštame išsivaduoti ir visiškai atsiduodame Tavo lotoso pėdoms. Nuo tada, kai išgirdome apie be paliovos didėjančią Tavo transcendentinę meilę, mes savo noru atsidėjome transcendentinei tarnystei Tau”. Taip kalbėjo bhakta, visiškai atsidavęs Viešpačiui Kr̥ṣṇai ir pelnęs Jo globą.

Kai Kr̥ṣṇa nubaudė juodąją Yamunos gyvatę Kāliją, kojomis trempdamas Kālijos galvas ir neduodamas jam nė kvapo atgauti, gyvatė atėjo į protą ir prisipažino: „Brangus Viešpatie, aš sunkiai nusikaltau Tau, tačiau Tu esi toks geras, kad ant mano galvų palikai Savo lotoso pėdų žymes”. Tai dar vienas pavyzdys, kai ieškoma prieglobsčio prie Kr̥ṣṇos lotoso pėdų.

„Aparādhā-bhañjanoje” vienas tyras bhakta išreiškia savo jausmus: „Brangus Viešpatie, man gėda prisipažinti, kad paklusdavau savo šeimininkams — geiduliui, pykčiui, šykštumui, iliuzijai ir pavydai. Kartais aš vykdžiau bjauriausias jų įsakymus. Ir nors jiems ištikimai tarnavau, jie tebėra nepatenkinti manimi ir nenori manęs paleisti. Jie net nesigėdi naudotis tokiais mano patarnavimais. Brangus Viešpatie, Yadu dinastijos vadove, dabar aš atgavau protą ir atsiduodu Tavo lotoso pėdoms. Dovanok man galimybę tarnauti Tau”. Tai dar vienas pavyzdys, kai atsiduodama Kr̥ṣṇai ir randamas prieglobstis prie Jo lotoso pėdų.

Įvairiuose Vedų raštuose yra daug pavyzdžių, kai žmonės, kurie stengėsi išsivaduoti spekuliatyvaus pažinimo būdu, galų gale atsisakė šio metodo ir visiškai atsidavė Kr̥ṣṇos lotoso pėdoms. Tokių žmonių pavyzdys — Naimiṣāraṇyos miško *brāhmaṇos**, vadovaujami Śaunakos. Išmanantys mokslo žmonės laiko juos bhaktomis, įgijusiais visišką išmintį. „Hari-bhakti-sudhodayoje” pasakojama, kaip minėtieji *brāhmaṇos* ir išminčiai, kuriems vadovavo Śaunaka R̥ṣi, kreipėsi į Sūtą Gosvāmī: „Brangi didi siela, argi tai ne stebuklas! Nors, mes, būdami žmonės, pažymėti daugybe materialios egzistencijos dėmių, tačiau, vos pakalbėję su tavimi apie Aukščiausią Dievo Asmenį, pradedame atsisakyti savo troškimo išsivaduoti”.

„Padyāvālī” vienas bhakta sako: „Kas, siekdamas savęs suvokimo, labai prisirišo prie spekuliatyvaus pažinimo, kas nusprendė, jog aukščiausios tiesos neįmanoma suvokti meditacijos keliu, ir kas dėl to pateko į dorybės *guṇos* įtaką, tas tegu ir toliau ramiai praktikuoja savo metodą. O mes paprasčiausiai prisirišome prie Aukščiausio Dievo Asmens, kuris

**Brāhmaṇos*, kuriems Sūta Gosvāmī paskelbė „Śrīmad-Bhāgavatam”. Apie tai autorius rašo Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės pirmame skyriuje.

iš prigimties labai geras, tamsus lyg debesis, dėvi geltonus rūbus ir turi gražias kaip lotosas akis. Mes tenorime vieno — medituoti Jį”.

Tie, kurie nuo pat pirmųjų savęs realizacijos žingsnių pamėgo atsidavimo tarnybą, vadinami *sevā-niṣṭha*. *Sevā-niṣṭha* reiškia „tą, kuriam patinka tik atsidavimo tarnyba”. Geriausias tokių bhaktų pavyzdys — Viešpats Śiva, karalius Indra, karalius Bahulāśva, karalius Ikṣvāku, Śrutadeva ir Puṇḍarīka. Vienas bhakta pareiškė: „Brangus Viešpatie, Tavo transcendentinės savybės žavi net išsivadavusias sielas ir traukia jas į bhaktų sambūrius, kuriuose Tau be paliovos giedama šlovė. Net didieji išminčiai, pripratę prie atsiskyrėlių gyvenimo, žavisi giesmėm, apdainuojančiom Tavo šlovę. Matydamas Tavo transcendentines savybes, aš irgi susižavėjau ir nutariau visą gyvenimą su meile Tau tarnauti”.

Nuolatiniai palydovai

Dvārakos mieste Kṛṣṇa turėjo artimų palydovų. Tai Uddhava, Dāruka, Sātyaki, Śrutadeva, Śatrujitas, Nanda, Upananda ir Bhadra. Jie visur lydėjo Viešpatį, buvo Jo sekretoriai, o kartais patarnaudavo Jam ir asmeniškai. Iš Kuru dinastijos narių artimi Viešpačiui Kṛṣṇai — Bhīṣma, Mahārāja Parīkṣitas ir Vidura. Pasakytą: „Visi Viešpaties palydovai skaistaus kūno, o jų akys primena lotoso žiedus. Jie tokie galingi, kad gali nurungti pusdievius, be to, turi dar vieną būdingą požymį — visada pasipuošę brangiais papuošalais”.

Kartą, Kṛṣṇai apsilankius sostinėje Indraprasthoje, vienas žmogus kreipėsi į Jį: „Brangus Viešpatie, Tavo asmeniniai palydovai su Uddhava priešaky nuolat stovi prie Dvārakos vartų ir laukia Tavo įsakymų. Dažnai jie žvelgia su ašaromis akyse. Jų, degančių noru pasitarnauti Tau, nebaušina net Viešpaties Śivos kurstoma naikinimo ugnis. Tai sielos, atsidavusios vien Tavo lotoso pėdoms”.

Sakoma, kad iš daugelio artimų Kṛṣṇos palydovų Uddhava geriausias. Štai kaip jis aprašomas: „Jo kūnas tamsus kaip Yamunos upė ir toks pat vėsus. Jį visada puošia gėlių girliandos nuo Viešpaties Kṛṣṇos kaklo; jis dėvi geltono šilko drabužius. Jo rankos — tarsi durų skląščiai, o akys — tarsi lotoso žiedai, iš visų palydovų Jis — svarbiausias bhakta. Tad su pagarba nusilenkime Uddhavos lotoso pėdoms”.

O štai kaip Uddhava nupasakojo transcendentines Śrī Kṛṣṇos savybes: „Viešpats Śrī Kṛṣṇa, kuris yra mūsų, taip pat Viešpaties Śivos bei Viešpaties Brahmos valdovas, kuris yra mūsų garbinama Dievybė ir visų pasaulių Viešpats, paklūsta Savo senelio Ugrasenos paliepiams. Jis — milijonų visatų šeimininkas, ir vis dėlto Jis prašo vandenyno duoti Jam lopinėlių

žemės. Ir nors Jis yra kupinas neaprėpiamos tarsi vandenynas išminties, prašo mano patarimo. Jis toks didis ir didžiadvasis, o vis dėlto dirba įvairiausius darbus, tarytum būtų paprastas žmogus”.

Viešpaties pasekėjai

Tas, kuris nuolat asmeniškai tarnauja Viešpačiui, vadinamas *anuga* — pasekėju. Pasekėjai buvo Sucandra, Maṇḍana, Stamba ir Sutamba. Visi jie — Dvārakos miesto gyventojai. Jie apsirengę bei pasipuošę, kaip ir kiti palydovai. *Anugos* atlieka pačius įvairiausius patarnavimus. Antai Maṇḍana nuolat laiko skėtį virš Viešpaties Kṛṣṇos galvos, Sucandra vėduoja Jį *cāmara* — vėduokle iš jako uodegos plaukų, o Sutamba paduoda betelio riešutus. Visi jie — didūs bhaktos ir visada su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui.

Anugų galima sutikti ne tik Dvārakoje, bet ir Vṛndāvanoje. Vṛndāvanos *anugų* vardai šie: Raktaka, Patraka, Patrī, Madhukaṇṭha, Madhuvrata, Rasāla, Suvilāsa, Premakanda, Marandaka, Ānanda, Candrahāsa, Payoda, Bakula, Rasada ir Śārada.

Štai kaip aprašoma Vṛndāvanos *anugų* išvaizda: „Pagarbiai nusilenkim nuolatiniams Mahārājos Nandos sūnaus palydovams. Jie nuolat gyvena Vṛndāvanoje, jų kūnus puošia perlų girliandos, auksinės apyrankės ir kitos brangenybės. Jų kūnai — juodųjų bičių ir mėnulio spalvos, o rūbai puikiai derinasi prie jų išorės. Jų savitas pareigas apibūdina motinos Yaśodos žodžiai: „Bakula, išvalyk geltonąjį Kṛṣṇos rūbą. Vārika, įpilk į maudymosi indą *aguru* kvėpalų, o tu, Rasāla, paruošk betelio riešutus. Ar nematote, Kṛṣṇa jau pareina. Į orą kyla dulkių debesys ir aiškiai matyti karvės”.

Svarbiausias iš *anugų* yra Raktaka. Štai kaip aprašoma jo išvaizda: „Jis dėvi geltonus drabužius, o jo odos spalva primena ką tik prasikalusią žolę. Jis puikus dainininkas ir nuolat užimtas tarnyba Mahārājos Nandos sūnui. Visi sekime Raktakos pavyzdžiu ir taip, kaip jis, su transcendentine meile tarnaukime Kṛṣṇai!” Raktaka labai myli Kṛṣṇą, ir tai akivaizdu iš jo žodžių, kuriuos jis pasakė Rasadai: „Paklausyk! Surask man kokį darbą, kad aš visad galėčiau tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai, kuris išgarsėjo tuo, kad pakėlė Govardhanos kalną”.

Kṛṣṇos bhaktos, kurie tarnauja Jam asmeniškai, yra labai atsargūs, nes žino, kad būti asmeniniu Viešpaties Kṛṣṇos tarnu nėra paprasta. Net tas pasiekia amžiną laimę, kuris reiškia savo pagarbą skruzdėms, tarnaujančioms Kṛṣṇai, tad ką jau kalbėti apie tarnaujančius Pačiam Kṛṣṇai? Kartą Raktaka mintyse sau kalbėjo: „Ne tiktai Kṛṣṇa yra Viešpats, vertas mano garbinimo ir tarnavimo, bet ir *gopės*, Jo draugės, taip pat užsitarnavo to

paties. Ir ne tik jos, — aš reiškiau pagarbą ir tarnauju kiekvienam Viešpaties tarnui. Aš esu vienas Viešpaties tarnų ir bhaktų, todėl, be abejo, turiu saugotis ir neišpuikti”. Šie žodžiai rodo, kad tyri bhaktos, kurie betarpiškai tarnauja Viešpačiui, visada būna atsargūs ir tarnaudami neišpuiksta.

Tokio tiesioginio Kṛṣṇos tarno mąstysena vadinama *dhūrya*. Meistriškai išanalizavęs tiesioginių Viešpaties palydovų elgesį, Śrīla Rūpa Gosvāmī suskirstė juos į tris grupes: *dhūrya*, *dhīra* ir *vīra*. Raktaka priskiriamas *dhūryos* grupei — tiems, kurie nuolat pasirenge patarnauti pačioms mylimiausiosiomis *gopėms*.

Vienas iš *dhīros* grupės Kṛṣṇos palydovų yra Satyabhāmos auklės sūnus. Satyabhāmā — viena Kṛṣṇos karalienių Dvārakoje. Jai ištekėjus už Kṛṣṇos, auklės sūnui buvo leista vykti drauge su ja, nes nuo pat vaikystės jiedu gyveno kaip brolis ir sesuo. Taigi šis malonus vaikinys gyveno pas Kṛṣṇą kaip svainis ir kartais, tuo naudodamasis, leisdavo sau pajuokauti. Kartą jis tarė: „Brangus Kṛṣṇa, niekada nemėginau įsiteikti sėkmės deivei, kuri ištekėjo už Tavęs, ir vis dėlto man taip pasisekė — mane laiko vienu Tavo šeimos narių — Satyabhāmos broliu”.

Kartą vienas iš *vīros* grupės Kṛṣṇos palydovų išdidžiai pareiškė: „Galbūt Viešpats Baladeva ir didelis Pralambāsuro priešas, bet man nėra ko bijotis Jo. O Pradyumna, tai jis dar vaikas — ką jis gali? Taigi iš aplinkinių aš nieko nesitikiu. Man terūpi pagauti palankų Kṛṣṇos žvilgsnį, ir todėl nebijau net Satyabhāmos, kurią Kṛṣṇa taip brangina”.

Ketvirtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 20 skyriaus 28 posme karalius Pṛthu kreipiasi į Viešpatį, sakydamas: „Brangus Viešpatie, gali atsitikti, kad sėkmės deivė bus nepatenkinta mano darbais, ir mes galim net nesutarti. Tačiau man tas nėra motais, nes visiškai pasikliauju Tavimi. Tu visada kupinas nepriežastinės malonės Savo tarnams ir net menkiausių jų patarnavimą priimi kaip didžiai reikšmingą. Tad, tikiuosi, Tu priimsi mano kuklią tarnystę, nors ji ir neverta jokio dėmesio. Mano brangus Viešpatie, Tu esi Pats Sau pakankamas. Be niekieno pagalbos Tu gali daryti viską, ką tik nori. Taigi, jei sėkmės deivė ir bus manim nepatenkinta, žinau, kad Tu vis tiek priimsi mano tarnystę”.

Bhaktos, kuriems patinka su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui, gali būti trejopi: tai atsidavusios sielos, sielos, daug pasiekusios atsidavimo moksle, ir sielos, kurios visiškai atsidėjo transcendentinei meilės tarnystei. Šie bhaktos atitinkamai vadinami neofitais, tobulais ir amžinai tobulais.

Veiksniai, skatinantys tarnystę Kṛṣṇai

Nepriežastinė Kṛṣṇos malonė, Jo pėdų dulkės, Jo *prasāda* ir bendravimas su Jo bhaktomis — štai keletas veiksnių, kurie skatina bhaktą įsitraukti į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui.

Savo nepriežastinę malonę Kṛṣṇa parodė, kai aplankė senolį Bhīṣmą, jam paliekant kūną. Vykstant Kurukšetros mūšiai, Bhīṣmadeva, Arjunos senelis, visas suvarpytas gulėjo strėlių guolyje ir buvo besiskirias su šiuo mirtingųjų pasauliu. Kai Viešpats Kṛṣṇa, Mahārāja Yudhiṣṭhira ir kiti Pāṇḍavos priėjo prie Bhīṣmadevos, senolis, jausdamas didžiulį dėkingumą Viešpačiui Kṛṣṇai, taip kreipėsi į *brāhmaṇą* ir karo vadą Kṛpācāryą: „Brangus Kṛpācārya, tik pažvelki, kokia stebuklinga nepriežastinė Viešpaties Kṛṣṇos malonė! Aš — pats nelaimingiausias ir nieko vertas žmogus. Aš koviausi prieš artimiausią Kṛṣṇos draugą Arjuną ir net bandžiau *nukauti* jį! Esu Kṛṣṇai tiek daug nusikaltęs, o Viešpats vis dėlto toks geras, kad atėjo palydėti manęs paskutinę valandą. Jį garbina didžiausi išminčiai, ir vis dėlto Jis toks maloningas, kad atėjo aplankyti tokio netikėlio, kaip aš”.

Kartais ekstatiškai mylėti Kṛṣṇą gali paskatinti ir Viešpaties Kṛṣṇos fleitos bei rago garsai, Jo šypsena, pėdų žymės žemėje, transcendentinis Jo kūno aromatas ar naujo debesies pasirodymas danguje.

„Vidagdha-mādhavoje” yra šie žodžiai: „Kṛṣṇai griežiant fleita, labai susirūpinęs Baladeva pasakė: „Pažvelkit, išgirdęs transcendentinį Kṛṣṇos fleitos garsą, dangaus valdovas Indra apsiverkė savo dangaus karalystėje! O nuo jo ašarų, kurios krinta ant žemės, Vṛndāvana pavirto į dangišką pusdievių buveinę”.

Ekstatinei meilei Kṛṣṇai, kuri garsi *anubhāvos* vardu, būdingi šie požymiai: žmogus atsideda tarnauti vien Dievui ir stengiasi stropiai vykdyti Dievo įsakymus. To, kuris visiškai atsidėjo transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui, daugiau nickas nebetrikdo, jis niekam nepavydi ir draugauja su Viešpaties bhaktomis, ištikimai Jam tarnaujančiais. Visi šie požymiai vadinasi *anubhāva*, ekstatinė meilė.

Pirmas *anubhāvos* požymis — tam tikros tarnybos atlikimas. To pavyzdys galėtų būti Dāruka, Kṛṣṇos tarnas, kuris vėduodavo Kṛṣṇą *cāmara* (vėduokle iš jako uodegos plaukų). Tai darant, jį apimdavo ekstatinė meilė ir kūne išryškėdavo jos požymiai. Bet Dāruka taip rimtai žiūrėjo į savo tarnybą, kad visus šiuos ekstatinės meilės požymius užgniauždavo ir manydavo, kad jie trukdo jo darbui. Šie požymiai jam mažai terūpėjo, jie atsirasdavo savaime.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 86 skyriaus 38 posme pasakojama, kaip Śrutadeva, *brāhmaṇa* iš Šiaurės Indijos krašto, vadinamo Mithilā, vos pamatęs Kṛṣṇą, pajusdavo begalinį džiaugsmą. Nusilenkęs Viešpačiui, jis tuoj atsistodavo ir imdavo šokti, aukštai iškėlęs rankas.

Vienas Kṛṣṇos bhaktų kartą kreipėsi į Viešpatį: „Brangus Viešpatie, nors Tu ir nesi profesionalus šokėjas, tačiau Savo šokiu mus taip nustebinai, jog išsyk supratome, kad Tu — pats geriausias šokėjas. Tikriausiai šokio meno Tu išmokai iš pačios meilės deivės“. Kai ekstatinės meilės pagautas bhakta šoka, atsiskleidžia požymiai, kurie vadinasi *sāttvika*. *Sāttvika* reiškia, kad jie priskiriami prie transcendentinių. Šie požymiai nėra materialios emocijos, jie kyla iš pačios sielos.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 85 skyriaus 38 posmė Śukadeva Gosvāmī sako Mahārājai Parīkṣitui, kad, viską paaukojęs Vāmanadevos lotoso pėdoms, Bali Mahārāja čia pat suėmė rankomis Viešpaties lotoso pėdas ir prispaudė jas sau prie širdies. Jį apėmė begalinis džiaugsmas, o kūne pasireiškė visi ekstatinės meilės požymiai, akyse suspindo ašaros, trūkinėjo balsas.

Šios ekstatinės meilės išraiškos turi ir įvairių antrinių požymių. Tai džiūgavimas, nykimas, tylėjimas, nusivylimas, niūrumas, pagarbumas, susimąstymas, atminimas, abejojimas, pasitikėjimas, užsidedimas, abejingumas, neramumas, įžūlumas, drovumas, inertiškumas, iliuzija, pamišimas, pasibaisėjimas, kontempliacija, svajingumas, liga ir mirties ženklai. Pamačius Kṛṣṇą, bhaktai išryškėja džiūgavimo, išdidumo ir atkaklumo požymiai, o, labai ilgintis Kṛṣṇos, ima vyrauti pasibaisėjimo, ligos ir mirties požymiai.

Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 11 skyriaus 5 posme sakoma, kad, Kṛṣṇai grįžus iš Kurukṣetros mūšio į Savo namus Dvārakoje, visi Dvārakos gyventojai ėmė su Juo kalbėtis tarsi vaikai, sulaukę mylimo tėvo, grįžusio iš tolimos šalies. Tai džiūgavimo pavyzdys.

Išvydęs Kṛṣṇą Jo rūmuose, Mithilos karalius Bahulāśva nusprendė, kad pagarbiai nusilenks Jam ne mažiau kaip šimtą kartų, bet jį užvaldė toks stiprus meilės jausmas, kad, nusilenkęs vos vieną kartą, jis užmiršo kas esąs ir jau nepajėgė pasikelti.

„Skanda Purāṇoje” vienas bhakta sako Viešpačiui Kṛṣṇai: „Brangus Viešpatie, kaip saulei kaitinant iš žemės išgaruoja visa drėgmė, taip ir išsiskyrimo su Tavimi pergyvenimai atėmė mano veidui ir kūnui skaistumą”. Tai pavyzdys, kai žmogus ekstatinės meilės būsenoje nyksta.

Nusivylimas buvo ryškus ir dangaus valdovo Indros veide. Pamatęs saulės dievą, jis tarė: „Brangus saulės dieve, tavo saulės šviesa labai stipri, nes pasiekia net vyriausiojo iš Yadu dinastijos — Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdas. O iš mano tūkstančių akių, pasirodo, nėra jokios naudos. Jomis aš negaliu pamatyti Viešpaties lotoso pėdų, tegu tai truktų ir akimirka”.

Pagarbus atsidavimas Viešpačiui palengva auga, virsdamas iš pradžių ekstatine, po to — aistringa meile ir galiausiai — prisirišimu. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 38 skyriaus 6 posme Akrūra teigia: „Šiandien aš važiuoju susitikti su Viešpačiu Kṛṣṇa, tad nepalankių ženklų neliko nė šešėlio. Dabar mano gyvenimas bus sėkmingas: aš galėsiu pagarbiai nusilenkti Aukščiausio Dievo Asmens lotoso pėdoms!”

Kitas bhakta, pajutęs pagarbią ekstatinę meilę, kartą tarė: „Kada išaušta didi mano gyvenimo diena, kai galėsiu nuciti prie Yamunos upės ir pamatyti tenai Viešpatį Kṛṣṇą, žaidžiantį tarsi paprastas piemenukas?”

Jei tokia ekstatinė meilė neišblėsta ir jei jos neaptemdo jokios abejonės, vadinasi, bhakta pasiekė būklę, kuri vadinasi tvirta meilė Kṛṣṇai. Kai bhakta šioje stadijoje jaučiasi nelaimingas, prislėgtas, jo pojūčiai vadinasi *anubhāva* — ekstatinės meilės požymiai.

Savo pagarbią ekstatinę meilę Bali Mahārāja išreiškė taip: „Brangus Viešpatie, Tu nubaudei mane ir kartu parodei Savo nepriežastinę malonę. Esu tikras, kad, atradus prieglobstį prie Tavo lotoso pėdų, niekada, jokiomis gyvenimo aplinkybėmis aš daugiau neprarasiu dvasios ramybės. Ar suteiksi galimybę mėgautis *yogos* tobulumais, ar nublokši į pačias bjauriausias pragariško gyvenimo sąlygas, tai man neatims dvasios ramybės”.

Po susitikimo su Bali Mahārāja, Kṛṣṇa pasakė Uddhavai: „Brangus drauge, kaipgi Man apsaityti puikiąsias Bali Mahārājos, Virocanos sūnaus, savybes? Nors Virocanos sūnus prakeikė *surū* [pusdievių] karalių, nors Aš, įsikūnijęs kaip Vāmana, jį apgavau ir išblaškiau po visą visatą jo valdas, nors Aš ir papriekaištavau, kad nevykdo savo pažado, tačiau ką tik savo karalystėje jis labai jausmingai išreiškė Man savo meilę”.*

*Bali buvo demonų karalius, kuris kariavo prieš pusdievius ir užvaldė beveik visą visatą. Kai pusdieviai ėmė šauktis pagalbos, Viešpats nužengė Vāmanadevos pavidalu. Vāmanadeva — nykštukas *brāhmaṇa*, paprašė karaliaus Bali dovanoti Jam žemės trims žingsniais žengti. Bali sutiko, bet Vāmana dviem Savo žingsniais aprėpė visus pasaulius ir po to paklausė Bali, kur Jam žengti trečiąjį žingsnį. Bali pasiūlė Viešpačiui statyti pėdą ant jo galvos ir taip tapo *mahājana* — didžiu bhakta.

Kai meilės jausmas sustiprėja, jis vadinamas aistringa meile. Šioje meilės stadijoje niekas net akimirkai negali pakęsti išsiskyrimo su Kṛṣṇa.

Vienas bhakta pasakė Kṛṣṇos tarnui Dārukai: „Brangus Dāruka, mažes nestebina, kad, ilgėdamasis Kṛṣṇos, tu tampi panašus į medį. *Kiekvienam* bhaktai, pamačius Kṛṣṇą, akys pasrūva ašaromis, o išsiskyre su Juo, bhaktos sustingsta ir styro it medinės lazdos. Čia nėra nieko nuostabaus”.

Vedose pasakojama ir apie meilės požymius, kurie pasireiškė Uddhavai. Išvydus Kṛṣṇą, jo akys prisipildė ašarų, ir tos ašaros lyg upės ėmė tekėti į Kṛṣṇos jūrą, tarsi norėdamos atiduoti duoklę Jam, kaip žmona atiduoda duoklę vyrui. Jo kūnas pašiurpo, jis tapo panašus į *kadambos* žiedą, o kai meldėsi — labai išsiskyrė iš visų bhaktų.

Kai aistringai meilei būdingi tiesioginės laimės ir kančios pojūčiai, ši būseną vadinama susižavėjimu. Susižavėjimo ir ekstatinės meilės būsenoje žmogus ramiai pakelia įvairias negandas. Net gresiant pavojui, toks bhakta niekada neapleis transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui. Puikų šios ekstatinės meilės pavyzdį, prieš išsiskirdamas su šiuo pasauliu, parodė karalius Parikṣitas. Atsisakęs savo karalystės, nusidriekusios per visą pasaulį, ir negerdamas nė lašo vandens ištisas septynias dienas, likusias jam gyventi, jis klausėsi Śukadevos Gosvāmī pasakojimo apie transcendentinius Viešpaties žaidimus ir nė kiek nesigraužė. Maža to, bendraudamas su Śukadeva Gosvāmī, jis jautė transcendentinį ekstatinį džiaugsmą.

Kartą vienas bhakta paslapčia pasisakė, ką galvojąs: „Jei Viešpats Kṛṣṇa dovanos nors lašelį malonės, jausiuos visiškai saugus net tarp liepsnų ar vandenyno platybėse. Bet jei neteksiu Jo nepriežastinės malonės, tai, net tapęs Dvārakos valdovu, tebūsiu smulkių patyčių vertas”.

Tokie bhaktos, kaip Mahārāja Parikṣitas ir Uddhava, yra ekstatinio susižavėjimo būsenoje, kurios pagrindas — karšta meilė. Šioje būsenoje išryškėja draugiškumo jausmas. Išsivadavęs nuo bet kokio materialaus užterštumo, Uddhava išvydo Viešpatį ir negalėjo ištarti nė žodžio, nes jam suspaudė gerklę. Vien antakių judesiais jis tegalėjo glamonėti Viešpatį. Tokią ekstatinę meilę didieji išminčiai skiria į dvi dalis: pridėtį ir atimtį. Jei bhakta nebendraudžia tiesiogiai su Viešpačiu, tai — atimtis. Šioje meilės būsenoje bhakta visas savo mintis nukreipia į Viešpaties lotoso pėdas. Jis labai trokšta sužinoti apie transcendentines Viešpaties savybes. Didžiausias bhaktos rūpestis — pradėti bendrauti su Viešpačiu.

„Nṛsīṃha Purāṇoje” yra pasakojimas apie karalių Ikṣvāku, iliustruojantis tokią ekstatinę meilę. Iš didžiulės meilės Kṛṣṇai karalius Ikṣvāku negalėjo atitraukti akių nuo juodų debesų, juodų elnių, juodų elnio akių ir lotoso žiedų, kurie visada lyginami su Viešpaties akimis. Dešimtos „Bhāgavatam” Giesmės 38 skyriaus 10 posme kalbama, kokios mintys aplankė

Akrūrą: „Štai Viešpats atėjo į šią žemę, kad palengvintų jos naštą, ir visi savo akimis gali regėti Jo transcendentinį kūną. Argi tai nėra patsai mūsų akių tobulumas?” Kitaip sakant, Akrūra suvokė, kad didžiausias akių tobulumas — matyti Viešpatį Kṛṣṇą. Todėl, Viešpačiui Kṛṣṇai tiesiogiai pasirodžius šioje žemėje, kiekvienas, kas Jį regėjo, išties pasickė regos tobulumo viršūnę.

Užsidedimas ekstatinės meilės būsenoje Bilvamaṅgalos Ṭhākuros knygoje „Kṛṣṇa-karṇāmṛta” išreikštas šiais žodžiais: „Vargas man, mano brangus Kṛṣṇa, vilties netekusiųjų drauge! O maloningasai Viešpatie, kaip praleisiu šias vargas dienas, neregėdamas Tavęs?” Panašų jausmą išreiškė Uddhava savo laiške Kṛṣṇai: „Mano brangus ir didis Vrajos karaliau, Tu tarsi nektaras akims. Kai nematau Tavo lotoso pėdų ir Tavo kūno spindėjimo, apsiniaukia mano protas. Aš niekur nerandu ramybės. Kiekviena išsiskyrimo akimirka man prailgsta tarsi daugybė metų”.

„Kṛṣṇa-karṇāmṛtoje” taip pat pasakyta: „Brangus Viešpatie, Tu — gailėstingumo vandenynas. Sudėjęs virš galvos rankas, nuolankiausiai ir nuoširdžiausiai lenkiuosi Tau. Meldžiu Tave, mano Viešpatie, ar nesiteiktum padaryti taip, kad nors menkutis Tavo žvilgsnio spindulėlis kliūtų ir man? Tai būtų didžiausia laimė”.

Vienas Viešpaties Kṛṣṇos bhakta tarė: „Jei net Śaśīsekharā [Viešpats Śiva] negali Tavęs matyti, ar galiu turėti nors mažiausią viltį aš, menkesnis už paprasčiausią kirmėlę? Visi mano darbai — vien piktadarystės. Aš žinau, kad nenusipelniau net melstis Tau. Tačiau Tu garsėji kaip Dīnabandhu — puolusiųjų draugas, todėl aš nuolankiai meldžiu, kad Savo transcendentinio žvilgsnio šviesa apvalytum mane. Jei Tavo maloningas žvilgsnis nupraus mane, galbūt būsiu išgelbėtas. Todėl, mano Viešpatie, nukreipk į mane Savo maloningą žvilgsnį”.

Abejingumas ir išsiskyrimas

Kartą didis bhakta Uddhava parašė Kṛṣṇai laišką: „Brangus Kṛṣṇa, aš ką tik baigiau studijuoti įvairius filosofinius kūrinius ir Vedų posmus, kurie kalba apie gyvenimo tikslą. Savo studijomis aš pelniau šiokią tokią šlovę. Tačiau, nepaisant šlovės, mano žinios nieko vertos, nes aš, nors ir apšviestas Vedų žinojimo, nesugebu deramai įvertinti to spindėjimo, kurį skleidžia Tavo pėdų nagai. Todėl, kuo greičiau man pavyks atsikratyti pasipūtimo ir užmiršiu Vedų žinojimą, tuo bus geriau!” Tai — abejingumo pavyzdys.

Kitas bhakta, labai susirūpinęs, taip išreiškė savo būseną: „Mano protas labai blaškosi, ir aš negaliu sukaupti jo į Tavo lotoso pėdas. Jausdamas savo negalią, raustu iš gėdos ir visą naktį negaliu sumerkti akių, nes ši negalia varo mane į neviltį”.

„Kṛṣṇa-karnāmṛtoje” Bilvamaṅgala Tḥākura savo nerimastį paaiškino tokiais žodžiais: „Brangus Viešpatie, Tavo išdykumas vaikystėje — pats nuostabiausias dalykas visuose trijuose pasauliuose. Tu ir Pats žinai, ką reiškia išdykauti, todėl lengvai suprasi, kodėl nerimsta mano protas. Tai žinoma ir Tau, ir man. Aš tetrokštu sužinoti, kaip į Tavo lotoso pėdas gali sukaupti savo protą”.

Kitas bhakta išreiškė savo įžulumą: „Brangus Viešpatie, nepaisydamas savo menkumo, prisipažinsiu, kad mano akys — tarsi tos juodosios vapsvos, kurios dūzgia prie Tavo lotoso pėdų”.

Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 4 skyriaus 37 posme didis išminčius Nārada pasakoja Mahārājai Yudhiṣṭhirai apie Prahlādą Mahārāją, kuris nuo pat gimimo buvo didis bhakta. Įgimto Prahlādos atsidavimo įrodymas — tai, kad, būdamas dar visai vaikas, jis ne žaidė su draugais, o aistringai skelbė Viešpaties šlovę. Užuoat sportavęs ir su visais bandęs savo vikrumą, jis nerodė didelio aktyvumo, nes skendėjo nuolatiniam meditacijos į Kṛṣṇą transe. Išorinis pasaulis niekaip negalėjo jo paveikti.

Štai kaip pasakyta apie Viešpačiui atsidavusį *brāhmaṇą*: „Ką tik paima į rankas šis *brāhmaṇa*, viską kuo puikiausiai padaro, tačiau nesupranta, kodėl jis nieko neveikia, o tik žiūri įsispitrijęs į viršų ir neatitraukia žvilgsnio. Jo kūnas nė nekrusteli, atrodytų, kad tai lėlė. Matyt, virtuoziš-

kojo fleitininko, Śrī Kṛṣṇos, grožis užbūrė jį. Susižavėjęs Juo, *brāhmaṇa* vis žvelgia į juodą debesį, kurio spalva primena Śrī Kṛṣṇos kūną". Tai pavyzdys, kaip iš ekstatinės meilės bhakta sustingsta.

Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam" Giesmės 4 skyriaus 40 posme Prahlāda Mahārāja prisimena, kad dar vaikystėje, garsiai šlovindamas Viešpatį, jis šokdavo ir pamišėlis, užmiršęs bet kokią gėdą. O kartais, visiškai pasinėręs į mintis apie Viešpaties žaidimus, jis imdavo pamėgdžioti juos. Tai pavyzdys, kai bhakta elgiasi tarsi pamišėlis. Pasakojama, kad ir didysis išminčius Nārada taip ekstatiskai mylėjo Kṛṣṇą, kad kartais imdavo šokti nuogas, o kartais visas jo kūnas sustingdavo. Čia jis triukšmingai kvatodavo, čia garsiai rauduoja ar ilgai tylėdavo. Kartais atrodydavo, lyg jis kažkuo sirgtų, nors buvo sveikas. Tai dar pavyzdys, kai atsidavimo ekstazėje žmogus elgiasi tarsi pamišėlis.

„Hari-bhakti-sudhodayoje" pasakojama, kaip Prahlādai Mahārājai pagalvojus, jog jis nevertas prisiartinti prie Aukščiausio Dievo Asmens, jį prislėgdavo didžiausias sielvartas — ištisas nelaimės vandenynas. Jis pratrūkdavo ašaromis ir tarsi be sąmonės krisdavo ant žemės.

Vieno garsaus bhaktos mokiniai kartą kalbėjosi: „Brangūs dvasios broliai, išvydęs Viešpaties lotoso pėdas, mūsų dvasinis mokytojas puolė į sielvarto ugnį, ir toje ugnyje išgaravo beveik visas jo gyvybės vanduo. Todėl įpilkime į jo ausis šventojo vardo nektaro, gal tada jo gyvybės gūlbė vėl ims rodyti gyvasties ženklus".

Kai Viešpats Kṛṣṇa buvo išvykęs į Śoṇitapurą kautis su Bali sūnumi Bāṇa ir nukirsti jam visas rankas, Uddhava, kuris buvo toli nuo Kṛṣṇos ir galvojo, kaip sekasi Kṛṣṇai, sustingo ir beveik prarado sąmonę.

Kai bhakta visa savo esybe myli Aukščiausią Dievo Asmenį, išsiskyrus su Viešpačiu, jam gali pasireikšti šie požymiai: karščiavimas, nykimas, nemiga, neprisirišimas, inertiškumas, liguista išvaizda, pamišimas, sąmonės praradimas, o kartais net mirtis.

Dėl karščiavimo, tai Uddhava kartą Nāradai pasakė: „Brangus išminčiau, lotoso gėlė, saulės draugė, kartais gali sukelti mums liūdesį, vandenyne mes galim apdegti nuo karščio, o Indīvara, demono draugas, gali visai mus kamuoti, tačiau visa tai mums nerūpi. Liūdniausia tai, kad viskas mums primena Kṛṣṇą, o tai jau tikra kančia!" Tai pavyzdys, kai išsiskyrus su Kṛṣṇa karščiuojama.

Keletas bhaktų, atvykę į Dvāraką aplankyti Kṛṣṇos, sulaikyti prie durų kalbėjo: „Brangus Kṛṣṇa, Pāṇḍavų drauge, kaip gūlbė mėgsta nardyti tarp lelijų žiedų ir be vandens pražūtų, taip ir mes tetrokštame vieno — būti su Tavimi. Mūsų rankos ir kojos sulysos ir nusilpo, nes mes netekome Tavęs".

Nors ir patogiai gyveno karalius Bahula savo rūmuose, išsiskyrus su Kṛṣṇa, naktys jam tapo labai ilgos ir kankinamos.

Karalius Yudhiṣṭhira kartą tarė: „Kṛṣṇa, Arjunos vežėjas, — mano vienintelis giminaitis visuose trijuose pasauliuose. Mano protas šėlsta ir neranda ramybės nei dieną, nei naktį, nes aš atskirtas nuo Jo lotoso pėdų. Nebežinau nei kur man dėtis, nei kur eiti, kad atgaučiau proto tvirtybę“. Tai kitas nemigos pavyzdys.

Kai kurie Kṛṣṇos draugai piemenukai kalbėjo: „Brangus Kṛṣṇa, demono Muros priešė, tik pagalvok, kas nutiko Tavo asmeniniam tarnui Rakatakai. Terekėjo jam pamatyti pavo plunksną, ir jis užsimerkė, visai užmiršęs, kad reikia ganyti karves. Jis paliko jas be jokios priežiūros tolimoj ganykloj ir net lazdos nekilstelėjo, kad jas pargintų“. Tai dvasinės pusiausvyros praradimas, kurį sukelia išsiskyrimas su Kṛṣṇa.

Viešpačiui Kṛṣṇai išvykus į karaliaus Yudhiṣṭhiros sostinę, Uddhavaė ėmė deginti toks ilgesys, kad iš jo karščiuojančio kūno čiurkšlėmis liejosi prakaitas, o iš akių upeliais sruvo ašaros. Taip jis visiškai suakmenėjo.

Ieškodamas Syamantakos brangakmenio, Kṛṣṇa išvyko iš Dvārakos ir ilgai negrižo. Uddhava taip sunerimo, kad jo kūne ėmė reikštis ligos požymiai. Beje, dėl nepaprastos ekstatinės meilės Kṛṣṇai Uddhavaė Dvārakoje visi vadino pamišėliu. Jo didžiai laimei, tą dieną nuomonė, jog Uddhava pamišėlis, galutinai įsitvirtino. Savo beprotystę Uddhava patvirtino, kai užkopė į Raivatagos kalną ir ėmė įdėmiai apžiūrinėti tirštus juodus debesis. Pagautas nerimo jis pradėjo melstis jiems, o po to reiškė savo džiaugsmą, su pagarba jiems lenkdamasis.

Uddhava Kṛṣṇai pareiškė: „Brangus Yadu dinastijos vadove, Tavo tarnai Vṛndāvanoj nuolat galvoja apie Tave ir naktimis negali užmigti, o dabar jie tįso ant Yamunos kranto tarsi sukaustyti mėšlungio. Atrodo, kad jie vos gyvi, nes jų kvėpavimas visai sulėtėjo“. Tai pavyzdys, kai išsiskyrus su Kṛṣṇa prarandama sąmonė.

Kartą Kṛṣṇai buvo pranešta: „Tu — visų Vṛndāvanos gyventojų siela. Todėl, Tau išvykus iš Vṛndāvanos, visi Tavo lotoso pėdų tarnai labai kenčia. Atrodo, tarsi svilinantys išsiskyrimo su Tavimi karštis būtų išdžiovinęs ežerus, pilnus lotoso žiedų“. Šiame pavyzdyje Vṛndāvanos gyventojai lyginami su ežerais, pilnais lotoso žiedų. Svilinantys išsiskyrimo su Kṛṣṇa karštis išdžiovina ežerus kartu su visais lotoso žiedais, ir tada gulbės — Vṛndāvanos gyventojų gyvybės jėga — palieka šiuos ežerus. Kitaip sakant, svilinti kaitra gulbės išveja iš ežerų. Metafora perteikia bhaktų būseną išsiskyrus su Kṛṣṇa.

Kaip susitinkama su Kṛṣṇa

Kai susitinka Kṛṣṇa ir Jo bhaktos, tokiam susitikimui įvardinti yra specialus terminas — *yoga*, arba susijungimas su Viešpačiu. Kṛṣṇos ir Jo bhaktų susitikimai gali būti trejopi: tobuli, teikiantys pasitenkinimą ir nuolatiniai.

Kai bhakta susitinka su Kṛṣṇa, to labai trokšdamas, toks susitikimas vadinamas tobulu.

„Kṛṣṇa-karṇāmṛtoje” Bilvamaṅgala Tḥākura pasakoja, kaip Kṛṣṇa pasitinka Savo bhaktą. Jo plaukuose įsegta povo plunksna, ant krūtinės — *marakatos* brangakmenių papuošalai, lūpose — žavi šypsena, akys žviterios, o kūnas labai švelnus.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 38 skyriaus 34 posme Śukadeva Gosvāmī karaliui Parīkṣitui sako: „Brangus karaliau, kai tik vežėjas Akrūra išvydo Vṛndāvanoj Viešpatį Kṛṣṇą ir Jo vyresnįjį brolių Balarāmą, jis tuoj pat išlipo iš vežimo. Stipraus meilės jausmo transcendentiniam Viešpačiui pagautas, jis puolė prie Jo lotoso pėdų išreikšti savo nuolankią pagarbą”. Čia pateikiami tobulų susitikimų su Kṛṣṇa pavyzdžiai.

Bhaktos susitikimas su Viešpačiu po ilgo išsiskyrimo, vadinamas pasitenkinimu. Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 11 skyriaus 10 posme pasakyta, kad, Viešpačiui Kṛṣṇai sugrįžus į Savo sostinę Dvāraką, gyvenotojai ėmė kalbėti: „Brangus Viešpatie, jeigu Tu taip ilgai viešėsi svetimose šalyse, mes negalėsime matyti Tavo besišypsancio veido! O žvelgti į Tavo veidą mums, amžiniems Tavo tarnams, — neapsakomas džiaugsmas. Tada visi mūsų gyvenimo rūpesčiai tuoj pat išsisklaido. O kai Tu išvyksti iš Dvārakos, ir mes ilgiau nematome Tavęs, gyvenimas mums tampa nebe mielas”. Tai pavyzdys, kai patiriamas pasitenkinimas, pamačius Kṛṣṇą po ilgo išsiskyrimo.

Sykį, išvydęs Kṛṣṇą prie Dvārakos vartų, Kṛṣṇos asmeninis tarnas Dāruka užmiršo sudėti rankas ir išreikšti savo pagarbą.

Kai bhakta ilgainiui pasiekia galimybę bendrauti su Kṛṣṇa, sakoma, kad jis pasiekė pastovią atsidavimo tarnybos padėtį. Apie pastovią padėtį atsidavimo tarnyboje kalbama knygoje „Hamsadūta”. Joje pasakojama,

kaip Akrūra, kuris *gopems* buvo tikras siaubo įsikūnijimas, aptarinėdavo su Kṛṣṇa Kuru dinastijos reikalus. Tokią pat pastovią padėtį turėjo ir Bṛhaspati mokinys Uddhava. Klūpėdamas prieš Kṛṣṇą ant žemės, jis nuolat masażuodavo Jo lotoso pėdas.

Kai bhakta tarnauja Viešpačiui, sakoma, kad jis pasiekė *yogą*. Žodžio *yoga* atitinkmuo — „linking up” („susijungimas”). Taigi tikrasis susijungimas su Kṛṣṇa, Aukščiausiu Dievo Asmeniu, prasideda tada, kai bhakta ima Jam tarnauti. Bhaktos, kurie yra transcendentinėje tarnystės *rasoje*, išnaudoja kiekvieną progą pasitarnauti Viešpačiui kuriuo nors konkrečiu, jiems būdingu būdu. Kartais jie susėda prieš Kṛṣṇą ir tik laukia Jo įsakyimų. Kai kas tokios atsidavimo tarnybos tikra *bhakti-yoga* nenori pripažinti. Šios atsidavimo tarnystės Kṛṣṇai tikraja *bhakti-yogos* sistema nelaiko ir kai kurios Purānos. Tačiau „Śrīmad-Bhāgavatam” aiškiai nurodo, kad tarnystės ryšiai su Kṛṣṇa — tikroji *yogos* realizacijos pradžia.

Vienuoliktos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 3 skyriaus 32 posme pasakyta, kad bhaktos, kurie atlieka *bhakti-yogą*, prisiminę Kṛṣṇą tai verkia, tai juokiasi, tai džiūgauja, tai labai keistai kalba. Kai kada jie dainuoja, šoka, patarnauja Viešpačiui, o kitąkart sėdi tylėdami, tarsi pasinėrę į transą.

Septintos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 7 skyriuje 34 posme Prah-lāda Mahārāja panašiai kalba savo draugams: „Mieli bičiuliai, vos išgirde apie transcendentines Viešpaties, amžino visų žaidimų šaltinio, pramogas arba Jo transcendentines savybes, tyri Viešpaties Kṛṣṇos bhaktos patiria nenusakomą džiaugsmą. Jų kūnuose pasireiškia ekstazės požymiai, iš akių srūva ašaros, trūkčioja balsas, ekstazės pagauti jie garsiai šlovina Viešpatį, gieda ir šoka. Jie nuolat yra ekstazėje, tačiau kartais ekstazė viršija ribas ir tampa visiems akivaizdi”.

Atsiduoti Aukščiausiam Dievo Asmeniui — reiškia įvykdyti šešis reikalavimus: pritarti viskam, kas naudinga atsidavimo tarnybai; atmesti viską, kas atsidavimo tarnybai nenaudinga; tikėti, kad Kṛṣṇa visada apsaugos; laikyti save vienu Kṛṣṇos bhaktų; jausti savo bejėgiškumą ir visad remtis Kṛṣṇa; visad laikyti save menkesniu už Kṛṣṇą — net ir tada, kai galima kuo puikiau be Jo išsiversti. Kai žmogus tvirtai įsitikinęs, kad jį visada, bet kuriomis aplinkybėmis, globoja Kṛṣṇa, toks jausmas vadinamas pagarbiu atsidavimu. Pagarbaus atsidavimo objektas gali būti ir Aukščiausias Dievo Asmuo, ir kiti Jo globojami bhaktos.

Kṛṣṇai gyvenant Dvārakoje, kai kurie iš vyresniųjų Yadu šeimos narių kartais prašydavo Kṛṣṇos išspręsti kurį nors svarbų klausimą. Tada Kṛṣṇa labai atidžiai įsigilindavo į reikalą. O jei būdavo juokaujama, Kṛṣṇos veidą tuojau nušviesdavo šypsena. Kartais, cidamas Savo pareigas asamblė-

joje, kuri vadinosi Sudharmā, Kṛṣṇa prašydavo vyresniųjų jos narių vertingo patarimo. Šie poelgiai byloja Jį esant aukščiausią dvasinį mokytoją, aukščiausią vykdomosios valdžios atstovą, aukščiausią protą, aukščiausią jėgą, globėją ir palaikytoją.

Pagarbus sūnų ir kitų valdinių atsidavimas

Išties pagarbus atsidavimas būdingas tiems, kurie laiko save Kṛṣṇos valdiniais arba Kṛṣṇos sūnumis. Geriausi tokio pavaldumo pavyzdžiai — Sāraṇa, Gada ir Subhadrā. Visi jie buvo iš Yadu dinastijos ir niekada neabejojo, kad Kṛṣṇa juos apgins. Panašų jausmą patyrė ir Kṛṣṇos sūnūs — Pradyumna, Cārudeṣṇa, Sāmba ir kt. Dvārakoje Kṛṣṇa turėjo daug sūnų. Kiekviena iš 16 108 Jo karalienių pagimdė Jam po dešimt sūnų, ir visi Jo sūnūs, Pradyumnos, Cārudeṣṇos ir Sāmbos vedami, nuolat juto Kṛṣṇos globą. Pietaudami su Kṛṣṇa, jie būdavo išsižios, kad Kṛṣṇa juos pamaitintų. Kartais, kai Kṛṣṇa, pasisodinęs ant kelių, glamonėdavo kurį nors Savo sūnų ir laimindavo jį, uosdamas jo galvą, kiti liedavo ašaras, mąstydami apie tai, kiek daug doringų darbų šis laimingasis turėjo nuveikti ankstesniame gyvenime. Iš daugybės Kṛṣṇos sūnų vyriausiu laikomas Pradyumna, svarbiausios Kṛṣṇos karalienės Rukmiṇī sūnus. Savo išvaizda Pradyumna be galo panašus į Kṛṣṇą. Tyri Kṛṣṇos bhaktos šlovina Pradyumną už jo sėkmę: jis panašus į savo tėvą kaip du vandens lašai.

„Hari-vaṁšoje” aprašoma, kaip elgėsi Pradyumna, pagrobęs Prabhāvatī. Pradyumna tarė jai: „Miela Prabhāvatī, tik pažvelk į mūsų šeimos galvą — Śrī Kṛṣṇą. Jis yra Patsai Aukščiausias Viṣṇu, kuris skraido ant Garuḍos pečių. Jis — mūsų aukščiausiasis valdovas. Mes taip didžiuojamės ir pasikliaujame Jo globa, kad kartais net išdrįstame grumtis su Tripurāri [Viešpačiu Śiva]”.

Yra dvi bhaktų grupės, kurie tarnauja su baiminga pagarba: tai Viešpaties valdiniai ir Jo sūnūs. Tarnaujantys Dvārakos buveinėje visada šlovina Kṛṣṇą, kaip visų garbiausiąjį Dievo Asmenį. Kṛṣṇa juos pavergė Savo nepaprasta didybe. Jo šeimos nariai, kurie niekada neabejojo, kad juos saugo Kṛṣṇa, be vargo patvirtindavo šio įsitikinimo teisingumą savo darbais, mat Kṛṣṇos sūnūs retkarčiais rimtai pažeisdavo įstatymus, tačiau nepaisant to Kṛṣṇa ir Balarāma juos visada apgindavo.

Net vyresnysis Kṛṣṇos brolis Balarāma kartais nesąmoningai lenkdavosi Jam. Kartą, atėjęs pas Viešpatį Balarāmą, Kṛṣṇa skubėjo nusilenk-

ti Savo vyresniajam broliui, bet staiga prie Kṛṣṇos lotoso pėdų nusileido Balarāmos vėzdas. Kitaip sakant, vėzdas Balarāmos rankoj pats nusilenkė Kṛṣṇai. Kaip jau minėta, toks pavaldumo jausmas kartais pasireiškia kaip *anubhāva*.

Kai Śrī Kṛṣṇą aplankė pusdieviai iš dangaus planetų, visi Kṛṣṇos sūnūs sekė jiems įkandin, o Viešpats Brahmā apšlakstė juos vandeniui iš savo *kamaṇḍalu*. Pusdieviams atvykus pas Kṛṣṇą, sūnūs, užuot susėdę į aukso krėslus, sutūpė ant išklotų elnių kailiais grindų.

Kartais Kṛṣṇos sūnūs elgdavosi tarytum Jo asmeniniai tarnai. Jie visados Jam nusilenkdavo, Jo akivaizdoje būdavo tylūs, nuolankūs ir švelnūs, nuolat pasiruošę išpildyti Kṛṣṇos įsakymus, net jei tai kainuotų jiems gyvybę. Atėję pas Kṛṣṇą, sūnūs nusilenkdavo iki žemės ir būdavo tiek tylūs ir ramūs prieš Viešpatį, jog drovėjosi nusikosėti ar nusijuokti. Ir jie niekad neaptarinėdavo Kṛṣṇos santuokinės meilės žaidimų. Taigi ir bhaktos, kurie tarnauja su pagarbiu atsidavimu, neturi kalbėti apie Kṛṣṇos santuokinės meilės nuotykius. Niekam nevalia skelbtis užmezgus amžinus ryšius su Kṛṣṇa, kol dar nepasiekė išsivadavimo. Sąlygotame gyvenime bhaktos privalo vykdyti jiems nurodytas pareigas, kaip to reikalauja atsidavimo tarnybos kodeksas. Tik tada, kai atsidavimo tarnyba pasiekia brandą, o siela tampa realizuota, galima suvokti savo amžinus santykius su Kṛṣṇa. Dirbtinai nustatinėti tokių santykių pobūdžio nevalia. Pasitaiko, kad pradinėje stadijoje kuris nors geidulių kupinas sąlygotas žmogus bando dirbtinai užmezgti su Kṛṣṇa santuokinės meilės ryšius. Bet jis tampa tik *prākṛta-sahajīya*, arba tuo, kuris viską vertina labai pigiai. Nors tokie asmenys gali labai trokšti santuokinės meilės santykių su Kṛṣṇa, jų sąlygotas gyvenimas materialiam pasaulyje kelia pasišlykštėjimą. Tas, kuris išties užmezgė santykius su Kṛṣṇa, materialiu lygmeniu nieko neveikia, ir jo būdo bruožų smerkti nevalia.

Kartą, Kupidonui apsilankius pas Kṛṣṇą, vienas bhakta kreipėsi į jį: „Brangus Kupidone, kadangi tau nusišypsojo laimė regėti Kṛṣṇos lotoso pėdas, prakaito lašai ant tavo kūno sušalo ir dabar primena *kaṇṭakī* vaisius [smulkūs vaisiai, augantys ant spygliuotų krūmų]”. Tai ekstazės ir pagarbos Aukščiausiam Dievo Asmeniui požymiai. Kai Yadu dinastijos princas išgirdavo Kṛṣṇos Pāñcājanos kriauklės garsus, iš ekstatinio džiaugsmo plaukai ant jų kūno tuoj pat pasišiaušdavo. Atrodydavo, tarsi visi princų kūnų plaukeliai ekstazėje šoktų.

Kartais greta džiaugsmo atsiranda nusivylimas. Pradyumna kreipėsi į Sāmbą: „Mielasis Sāmba, tu esi vertas didžiausios šlovės! Mačiau, kaip kartą tu žaidei ant plikos žemės ir buvai visas išsivoliojęs dulkėse, tačiau mūsų tėvas, Viešpats Kṛṣṇa, vis dėlto pasisodino tave ant kelių. O aš, ne-

laimingasis, niekad nesulaukiu iš tėvo tokios meilės!” Šie žodžiai yra nusivylimo mylint pavyzdys.

Suvokti Kṛṣṇos viršenybę — reiškia jausti Jam pagarbą, o kai bhakta dar jaučia ir Kṛṣṇos globą, jo transcendentinė meilė Kṛṣṇai dar sustiprėja, ir toks jausmas vadinamas pagarbiu atsidavimu. Kai toks nuolatinis pagarbus atsidavimas sustiprėja dar labiau, jis vadinasi meilė Dievui su pagarbiu atsidavimu. Potraukis ir meilė Kṛṣṇai — ryškiausi šios būsenos požymiai. Iš pagarbaus atsidavimo Pradyumna niekada garsiai nekalbėdavo su savo tėvu. Iš tiesų jis net burnos nepraverdavo ir slėpdavo savo ašarotą veidą, o jo akys visad žvelgdavo į tėvo lotoso pėdas.

Kitas nuolatinės ir tvirtos meilės Kṛṣṇai pavyzdys — tai epizodas, kai Arjuna pranešė Kṛṣṇai apie savo sūnaus Abhimanyu mirtį. Abhimanyu buvo Kṛṣṇos sūnėnas — Jo jaunesniosios sesers Subhadros sūnus. Jis buvo nužudytas Kurukšetros mūšyje bendromis visų Duryodhanos karo vadų — Karṇos, Aśvatthāmos, Jayadrathos, Bhīšmos, Kṛpācāryos ir Droṇācāryos — pastangomis. Norėdamas įtikinti Kṛṣṇą, kad Subhadros meilė Jam dėl to nė kiek nenukentėjo, Arjuna pasakė: „Nors Abhimanyu žuvo, galima sakyti, Tavo pašonėje, Subhadros meilės Tau tai nesudrumstė ir nė kiek nesušilpnino”.

Savo jausmus bhaktoms Kṛṣṇa atskleidė, kai paprašė Pradyumnos greita Jo labai nesidrovėti. Jis tarė Pradyumnai: „Mano mielas berniuk, užmiršk savo menkumo jausmą ir nestovėk taip panarinęs galvos. Kalbėk su Manim aiškiai, neverk. Žvelk drąsiai Man į akis ir nesidrovėk apkabinti Mane. Nėra jokio reikalo rodyti savo tėvui tiek daug pagarbos”.

Pradyumnos meilę Kṛṣṇai rodo jo darbai. Gavęs kokį tėvo įpareigojimą, jis nedelsdamas jį įvykdydavo ir savo užduotimi džiaugdavosi kaip nektaru, nors jį galėjo būti tarsi nuodai. O tai, kam tėvas nepritardavo, jis atmesdavo lyg nuodus, nors tai ir būtų buvęs nektaras.

Susirūpinimą ir prisirišimą prie Kṛṣṇos Pradyumna išreiškė žodžiais, kuriuos jis pasakė savo žmonai Rati: „Priešas Śambara jau nukautas. Dabar aš nekantrauju pamatyti savo tėvą — mano dvasinį mokytoją, kuris rankoj visados laiko kriauklę, garsėjančią Pāñcajanyaos vardu”. Kai Kṛṣṇa buvo išvykęs iš Dvārakos į Kurukšetros mūšį, Pradyumna labai Jo ilgėjosi. Jis sakė: „Tėvui išvykus iš Dvārakos, man nekelia džiaugsmo kovos pratybos, nebeįdomios jokios pramogos ir žaidimai. Ir apskritai, ar verta apie tai kalbėti? Aš nenoriu net būti Dvārakoje, kai čia nėra mano tėvo”.

Kai, nudobęs Śambarāsūrą ir grįžęs namo, Pradyumna sutiko savo tėvą Kṛṣṇą, jis taip nudžiugo, kad net pats nesuprato, ko taip džiūgauja. Tai pavyzdys, kai išsiskyrimas laimingai baigiasi susitikimu. Panašų pasitenkinimą išgyveno Kṛṣṇos sūnūs, Kṛṣṇai iš Kurukšetros mūšio grįžus į Sa-

vo namus Dvārakoje. Visi jie jautė tokį didžiulį džiaugsmą, kad, ekstazės pagauti, ėmė daryti tas pačias klaidas. Šios klaidos — visiško pasitenkinimo ženklas.

Kasdien Pradyumna žvelgė į Krišnos lotoso pėdas su ašaromis akyse. Pradyumnos atveju būdingi tie patys pagarbaus atsidavimo ženklai, kurie buvo paminėti, kalbant apie kitus bhaktas.

Broliškas atsidavimas

Kai bhakta nuolat pasinėręs į atsidavimo tarnybą ir kai santykiuose su Dievo Asmeniu (sprendžiant iš įvairių ekstazės požymių) jam atsiskleidė ir subrendo broliškas jausmas, arba skonis, šis jausmas vadinasi broliška meilė Dievui.

Broliškos meilės Dievui stimulus — Patsai Dievas. Kai žmogus išsivaiduoja ir atskleidžia savo amžinus santykius su Aukščiausiuoju Viešpačiu, Pats Viešpats tampa stimulu broliškai meilei plėtoti. Štai kaip tai apibūdina amžini Viešpaties palydovai Vṛndāvanoje: „Klajodamas po Vṛndāvaną, Viešpats Hari, kurio kūno spalva primena *indranilos* brangakmenį, kurio nuostabi šypsena panaši į *kundos* žiedą, kurio šilko rūbai geltoni tarsi auksinė rudens lapija, kurio krūtinė padabinta gėlių girliandomis ir kuris visad griežia fleita, — šis demono Aghos priešas pavergia mūsų širdis”.

Kalbų, atskleidžiančių brolišką meilę, galima išgirsti ne tik Vṛndāvanoje. Kai Kurukšetros mūšio lauke Pāṇḍu sūnūs, vadovaujami Mahārājos Yudhiṣṭhiros, išvydo keturrankį Kṛṣṇos pavidalą su kriaukle, disku, vėzdu ir lotoso žiedu rankose, jie visiškai užsimiršo ir nugrimzdo į nektarišką laimės vandenyną. Tai rodo, kad Pāṇḍu sūnus — karalių Yudhiṣṭhirą, Bhīmą, Arjuną, Nakulą ir Sahadevą — apėmė broliškos meilės Kṛṣṇai jausmas.

Pasitaiko, kad brolišką meilę sukelia įvairūs vardai, pavidalai, atributai ir transcendentinės savybės. Pavyzdžiui, gražus Kṛṣṇos rūbas, tvirtai sudėtas kūnas, gera lemiantys ženklai kūne, kalbų mokėjimas, mokyti žodžiai „Bhagavad-gītoje”, genialūs sugebėjimai įvairiausiose veiklos srityse, visapusiškos žinios, gailastingumas, riteriškumas, Jo, kaip sutuoktinio, elgesys, intelektas, atlaidumas, nepamprastas patrauklumas, turtingumas ir laimė — visa tai žadina brolišką meilę.

Labai natūralu ir tai, kad broliška meilė atsiranda pamačius Kṛṣṇos palydovus Vṛndāvanoj, nes jų išorės bruožai, savybės ir rūbai tokie pat, kaip Kṛṣṇos. Tarnaudami Viešpačiui, Kṛṣṇos palydovai visada jaučia laimę. Įprasta juos vadinti *vayasyomis* — bendraamžiais draugais. *Vayasyos*

nė kiek neabejoja, kad Kṛṣṇa juos apgins. Kartais bhaktos meldžiasi: „Reiškiame nuolankią pagarbą Kṛṣṇos *vayasyoms*, kurie nė kiek neabejoja Kṛṣṇos draugystės tvirtumu, kurie tiki, kad Kṛṣṇa juos apgins, ir kurie yra amžinai atsidavę Kṛṣṇai. Jie nepažįsta baimės, o savo transcendentinę meilės ir atsidavimo tarnystę jie atlieka tuo pačiu lygiu, kuriuo egzistuoja Kṛṣṇa”. Amžinų *vayasyų* sutinkame ne tik Vṛndāvanoje, bet ir Dvārakoje bei Hastināpuroje. Vietovės, kur vyko Kṛṣṇos žaidimai (išskyrus Vṛndāvaną), vadinasi *puros* — miestai. Ir Mathurā, ir Hastināpura — Kuru sostinė, yra *puros*. Tokios asmenybės, kaip Arjuna, Bhīma, Draupadī ir Śrīdāmā Brāhmaṇa, — tai *purų* bhaktos, kuriuos sieja su Kṛṣṇa broliški ryšiai.

Štai kaip Pāṇḍu sūnūs, Pāṇḍavos, džiaugiasi galėdami bendrauti su Kṛṣṇa: „Śrī Kṛṣṇai atvykus į Kuru sostinę Indraprasthą, Mahārāja Yudhiṣṭhira išskubėjo pasitikti Jo ir įkvėpė Jo galvos kvapo”. Yra toks Vedų paprotys, kai vyresnis arba aukštesnę padėtį užimantis žmogus pauosto savo valdinių galvas tuo metu, kai pastarieji išreiškia savo pagarbą, liesdami vyresniųjų pėdas. Vadovaudamiesi šiuo papročiu, Arjuna bei Bhīma džiūgaudami apkabino Kṛṣṇą, o du jaunesnieji broliai — Nakula ir Sahadeva — su ašaromis akyse palytėjo Kṛṣṇos lotoso pėdas ir išreiškė Jam savo pagarbą. Taigi visus penkis brolius Pāṇḍavas su Kṛṣṇa siejo transcendentinė broliškos draugystės *rasa*. Iš penkių Pāṇḍavų artimiausi santykiai su Kṛṣṇa — Arjunos. Jis nešiojasi nuostabų lanką Gāṇḍivą. Jo šlaunys lyginamos su dramblių straubliais, o akys visada rausvos. Kai Kṛṣṇa ir Arjuna sėdi kovos vežime, jie spindi nežemišku grožiu ir džiugina visų akis. Pasakojama, kad kartą Arjuna ilsėjosi lovoj, padėjęs Kṛṣṇai ant kelių galvą, ir visiškai laisvai kalbėjosi bei juokavo su Juo. Bendrauti su Kṛṣṇa Arjunai buvo taip malonu, kad jis visas švytėjo iš pasitenkinimo ir šypsojosi.

Reikia pasakyti, kad Vṛndāvanos *vayasyos* (draugai) jaučia didžiulę širdgėlą, nematydami Kṛṣṇos, nors tai truktų tik akimirka.

Štai vieno bhaktos malda, kuria jis šlovina Vṛndāvanos *vayasyas*: „Tegu bus pašlovinti Kṛṣṇos *vayasyos*, kurie yra Kṛṣṇos bendraamžiai, pasižymi tokiom pat savybėm ir žaidimais, yra taip pat apsirengę ir tokie pat gražūs. Jie įpratę groti fleitomis, padirbtomis iš palmės lapų, ir visi turi buivolo rago medžioklinius ragus, aptaisytus, kaip ir Kṛṣṇos ragas, *indranīlos* brangakmeniais, auksu ir koralais. Kaip ir Pats Kṛṣṇa, jie visada džiugios nuotaikos. Tesaugo mus amžinai šie šlovingieji Kṛṣṇos palydovai!”

Vṛndāvanos *vayasyų* ir Kṛṣṇos draugystė tokia artima, jog kartais jiems atrodo, kad jie niekuo neprastesni už Kṛṣṇą. Štai vienas tokio draugiško jausmo pavyzdys: „Kai Kṛṣṇa kaire ranka iškėlė Govardhanos kalną, va-

yasyos kalbėjo: „Brangus drauge, septynias dienas ir septynias naktis Tu stovi be jokio poilsio. Mums kančia tai matyti, nes Tu ėmeisi labai sunkaus darbo. Tad, manome, Tau neverta ilgiau stovėti, šitaip iškėlus kalną. Tu gali perduoti jį Sudāmai. Žiūrint į Tave, sielvartas drasko mūsų širdis. Jei manai, kad Sudāmā neišlaikys Govardhanos kalno, tai bent pakeisk ranką — užuot laikęs kaire, perkelk jį ant dešinės rankos, o mes kairiąją pamasažuosime”. Šis artimumo pavyzdys rodo, kaip tvirtai *vayasyos* buvo įsitikinę, kad jie lygūs Kṛṣṇai.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 12 skyriaus 11 posme Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkṣitui: „Brangus karaliau, gilių žinių transcendentalistui Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, impersonalistui — didžiausias laimės šaltinis, bhaktai — aukščiausia garbintina Dievybė, o tam, kurį užbūrė *māyā*, — paprasčiausias berniukas. Tik pamanyk, šie piemenukai žaidžia su Aukščiausiuoju Asmeniu kaip lygūs su lygiu! Iš to kiekvienam aišku, kad jie bus sukaupe labai daug doringų darbų rezultatų, už kuriuos jiems dabar leista artimai bendrauti su Aukščiausiu Dievo Asmeniu”.

Vienas fragmentas pasakoja, ką jaučia Kṛṣṇa Savo *vayasyoms* Vṛndāvanoje. Kartą Jis tarė Balarāmai: „Mielas brolau, kai Mano bendražygius prarijo Aghāsura, Aš verkiau gailiomis ašaromis. Ir kai jos plovė Mano skruostus, patikėk, brangusis vyresnėli, kažkurią akimirką visiškai pamečiau galvą”.

Gokuloje Kṛṣṇos *vayasyas* įprasta skirti į keturias grupes: 1) geradarius, 2) draugus, 3) artimesnius draugus ir 4) pačius artimiausius draugus. Kṛṣṇos draugai geradariai yra kiek vyresni už Kṛṣṇą, jų jausmai Kṛṣṇai, galima sakyti, tėviški. Būdami vyresni už Kṛṣṇą, jie nuolat stengiasi apsaugoti Jį nuo visokių nelaimių. Todėl kartais jie nešiojasi ginklą, kad galėtų nubausti kiekvieną piktadarį, kuris kėsinsis nuskriausti Kṛṣṇą. Prie draugų geradarių priskirtini Subhadra*, Maṇḍalībhadrā, Bhadravardhana, Gobhaṭa, Yakṣa, Indrabhaṭa, Bhadrāṅga, Vīrabhadra, Mahāguṇa, Vijaya ir Balabhadra. Visi jie vyresni už Kṛṣṇą ir nuolat rūpinasi Jo gerove.

Vienas vyresniųjų draugų kalbėjo: „Brangus Maṇḍalībhadrā, ko taip mojuoji spindinčiu kardu, tarsi pultum Ariṣṭāsura, ketindamas jį užmušti? Brangus Baladeva, ko tuščiai velki tą sunkų arklą? Mielas Vijaya, ko taip įsiaudrinai be reikalo? Mielas Bhadravardhana, kam taip grūmoji? Atidžiau įsižiūrėję, pamatysite, kad tai ne joks pasivertęs jaučiu Ariṣṭāsura, kaip jūs manėte, o audros debesis, pakibęs virš Govardhanos kalno”. Šie vyresnieji Kṛṣṇos draugai geradariai didžiulį debesį palaikė pasivertusiu

*Nepainioti su Kṛṣṇos seserim, vardu Subhadrā.

milžinišku jaučiu Arištāsura. Kai jie iš susijaudinimo net sukaito, vienas jų išsižiūrėjęs suprato, kad iš tikrųjų tai tebuvo debesis virš Govardhanos kalno. Todėl jis pranešė kitiems, kad dėl Kṛṣṇos nėra ko jaudintis, nes tąsyk Arištāsura jokio pavojaus nekėlė.

Iš draugų geradarių svarbiausi yra Maṇḍalībhadra ir Balabhadra. Štai kaip aprašomas Maṇḍalībhadra. Jis gelsvo veido ir dēvi nuostabius rūbus. Jis nuolat nešiojasi margaspalvę lazdelę, jo galvą puošia povo plunksna ir jis labai gražios išvaizdos. Maṇḍalībhadros jausmus išreiškia šie žodžiai: „Mieli draugai, mūsų mylimas Kṛṣṇa labai pailso, ganydamas karves ir bevaikščiodamas po mišką. Matau, Jis labai pavargęs. Kol Jis namie ilsėsis, aš tylutėliai pamasažuosiu Jam galvą, o tu, Subala, pamasažuok Jam šlaunis”.

Vienas bhakta taip apsakė Baladevos grožį: „Aš trokštu rasti prieglobstį prie Balarāmos lotoso pėdų. Jo grožį dar labiau paryškina auskarai, dažnai užkrintantys ant skruostų. Veidą puošia *tilaka* iš *kastūrī* [muskuso], o plačią krūtinę — *guñjos* [smulkių kriauklių] girlianda. Jo oda balta lyg rudėnis debesis, o rūbai — melsvi. Jo balsas labai žemas, o rankos tokios ilgos, kad siekia šlaunis. Nudobdamas demoną Pralambą, Jis parodė Savo didžiulę jėgą. Tebūnie man leista rasti šio kilniojo Balarāmos* prieglobstį”.

Baladevos meilę Kṛṣṇai išreiškia žodžiai, kuriais Jis kreipėsi į Subalą: „Brangus drauge, pasakyk Kṛṣṇai, kad šiandien Jis neitų prie Kāliyos ežero. Šiandien Jo gimtadienis, ir Aš noriu drauge su motina Yaśoda Jį išmaudyti. Sakyk Jam, kad šiandien niekur neitų iš namų”. Šie žodžiai rodo, kaip Balarāma, Kṛṣṇos vyresnysis brolis, rūpinasi Kṛṣṇa su savotiška tėviška meile, kuri, beje, neišeina už broliškos meilės ribų.

Jaunesnieji Kṛṣṇos draugai, kurie labai Jį myli ir visai Jam tarnauja, vadinami paprastais draugais, arba tiesiog draugais. Paprasti draugai vadinasi *sakhos*. Štai kai kurių *sakḥū* vardai: Viśāla, Vṛṣabha, Ojasvī, Devaprastha, Varūthapa, Maranda, Kusumāpīḍa, Maṇibandha ir Karandhama. Visi šie *sakhos*, Kṛṣṇos draugai, tenori vieno — Jam tarnauti. Kartais kas nors jų keliasi ankstų rytą ir nedelsdamas dumia prie Kṛṣṇos namų, kur prie durų laukia Jo pasirodant, kad galėtų drauge eiti į ganyklą. Tuo metu motina Yaśodā rengia Kṛṣṇą, o kai pamato prie durų esantį berniuką, kviečiasi jį vidun: „Na, Viśāla, ko ten stovi? Eik šen!” Gavęs motinos Yaśodos leidimą, jis greit įsmunka vidun, ir kol motina Yaśodā rengia Kṛṣṇą, jis mėgina užkabinti ant Kṛṣṇos kojų varpelius, o Kṛṣṇa juokais suduoda

*Balarāma ir Baladeva — du skirtingi tos pačios Kṛṣṇos ekspansijos vardai. Balarāma — Kṛṣṇos vyresnysis brolis.

jam Savo fleita. Tada motina Yaśodā tuoj pat subara Kṛṣṇą: „Kṛṣṇa, kas čia dabar? Ko erzini Savo draugą?” Kṛṣṇa prapliumpa juoktis, o kartu su Juo juokiasi ir Jo draugas. Štai tokie kai kurių Kṛṣṇos *sakṣy* žaidimai. Kartais *sakṣos* prižiūrėdavo karves, kurios laigydavo po visą ganyklą. Jie sakydavo Kṛṣṇai: „Tavo karvės jau buvo beišsilakstančios”, o Kṛṣṇa jiems dėkodavo.

Kṛṣṇai ir Jo *sakhoms* išėjus į ganyklą, Kaṁsa kartais pasiūsdavo kurį nors iš demonų, kad šis nužudytų Kṛṣṇą. Todėl beveik kiekvieną dieną vykdavo grumtynės su koku nors demonu. Po kovos su demonais Kṛṣṇa jausdavosi pavargęs, Jo plaukai išsidraikydavo į visas puses. Atskubėję *sakṣos* stengdavosi kaip galėdami nuvyti Jo nuovargį. Berniukai kalbėdavosi: „Brangus Višāla, paimk vėduoklę iš lotoso lapų ir pavėduok Kṛṣṇą, kad Jis pasijustų nors truputį geriau. Tu, Varūthapa, sušukuok Kṛṣṇai plaukus, užkritusius Jam ant veido. Vṛṣabha, liaukis plepėjęs! Geriau pamasažuok Kṛṣṇos kūną. Jo rankos pailso nuo kovos ir imčių su tuo demonu. Ak, tik pažiūrėkit, kaip pavargo mūsų bičiulis Kṛṣṇa!” Tai keletas pavyzdžių, kaip *sakṣos* rūpinosi Kṛṣṇa.

Štai kaip aprašomas vienas *sakha*, vardu Devaprastha. Jis yra tikras stipruolis, gabus mokinytis ir gerai žaidžia kamuoliu. Jis dėvi baltus rūbus ir plaukus virvele riša į mazgą. Kai tik Kṛṣṇa kaunasi su koku demonu, Devaprastha visada pirmasis atskuba į pagalbą ir grumiasi tarytum dramblys.

Kartą viena *gopė* tarė savo draugei: „Mano brangioji gražioji drauge, kartą Nandos Mahārājos sūnus Kṛṣṇa ilsėjosi kalno oloje, Savo galvą padėjęs ant Śrīdāmos rankų, o kaire ranka pasirėmęs į Dāmos krūtinę. Pasinaudojęs šia proga, Devaprastha iš didelės meilės Kṛṣṇai tuojau ėmė masažuoti Jo kojas”. Taip Kṛṣṇos draugai ganyklose leisdavo dienas.

Artimesni draugai vadinasi *priya-sakṣos*; jie beveik Kṛṣṇos bendraamžiai. Kadangi juos sieja su Kṛṣṇa labai artima draugystė, jų elgesys vien tyra draugyste ir tegrindžiamas. Kitų draugų elgesį nulemia tėviška meilė Kṛṣṇai arba tarnystė, bet artimi draugai bendrauja su Kṛṣṇa kaip lygūs. Štai keletas artimų Kṛṣṇos draugų: Śrīdāmā, Sudāmā, Dāmā, Vasudāmā, Kiṅkiṇī, Stoka-kṛṣṇa, Amśu, Bhadrasena, Vilāsī, Puṇḍarīka, Viṭaṅka ir Kalaviṅka. Artimų draugų poelgiai įvairiuose žaidimuose teikdavo Kṛṣṇai transcendentinio džiaugsmo.

Apie artimų draugų elgesį viena Rādhārāṇī draugė pasakojo Jai: „Brangi grakščioji Rādhārāṇī, Tavo artimam draugui Kṛṣṇai tarnauja ir artimi Jo draugai. Kai kurie jų švelniais balsais juokauja su Kṛṣṇa ir tuo suteikia Jam daug džiaugsmo”. Antai Kṛṣṇa turėjo vieną draugą *brāhmaṇą*, vardu Madhumaṅgala. Berniukas juokais vaidindavo godų *brāhmaṇą*. Kai tik

draugai sėsdavo valgyti, Madhumaṅgala būtinai suvalgydavo daugiau už visus. Ypač daug jis valgė *laḍḍu*, kuriuos jis ypač mėgo. Sukirtęs daugiausiai *laḍḍu*, Madhumaṅgala vis tiek likdavo nepatenkintas ir vis sakydavo Kṛṣṇai: „Jei duosi man dar vieną *laḍḍu*, aš būsiu laimingas ir palaiminsiu Tave, kad Tavo draugė Rādhārāṇī būtų patenkinta Tavimi”. *Brāhmaṇos* teikia palaiminimus *vaiśyoms* (ūkininkų ir prekijų kasti), o kadangi Kṛṣṇą visi laikė Mahārājos Nandos — *vaiśyos*, sūnumi, berniukas *brāhmaṇa* elgėsi kaip ir derėdavo, laimindamas Kṛṣṇą. Kṛṣṇai buvo malonu gauti draugo palaiminimus, ir Jis duodavo Madhumaṅgalai vieną *laḍḍu* po kito.

Kartais koks artimas draugas priedavo prie Kṛṣṇos ir su didele meile Jį apkabindavo. Kitas draugas prisėlindavo už nugaros ir delnais uždengdavo Kṛṣṇos akis. Tokie artimų draugų pokštai Kṛṣṇą visada labai smagiai nuteikdavo.

Iš artimų draugų labiausiai išsiskyrė Śrīdāmā. Jis buvo tamsaus veido, vilkėjo geltonais rūbais ir nešiojosi buivolo ragą. Jo galvą puošė vario rausvumo turbanas, ant kaklo kabėjo daili girlianda. Draugiškai juokaudamas, jis ginčydavosi su Kṛṣṇa. Melskimės Śrīdāmāi, prašydami jo malonės!

Kartais Śrīdāmā priekaištaudavo Kṛṣṇai: „Koks Tu žiaurus! Palikai mus vienus ant Yamunos kranto, o mes, nematydami Tavęs, iš proto kraustomės. Bet, mūsų laimė, mes vėl išvydome Tave, ir jei nori mus nuraminti, kiekvieną mūsų apkabink. Patikėk, mielas mano drauge, kai Tu dingsti nors akimirakai, ne tik mums, bet ir karvėms darosi labai baugu. Viskas apsisverčia aukštin kojom, ir mes dėl Tavęs kraustomės iš proto”.

Yra ir dar artimesnių Kṛṣṇos draugų. Jie vadinasi *priya-narmos* — patys artimiausi draugai. Prie *priya-narmų* priskiriami Subala, Arjuna, Gandharva, Vasanta ir Ujjvala. Sykį Rādhārāṇī draugės *gopės* kalbėjo tarpusavy apie artimiausius Kṛṣṇos draugus. Viena *gopė* kreipėsi į Rādhārāṇī: „Mieloji Kṛṣṇāṅgī [ta, kuri labai jautri ir švelni], tik pažvelki, kaip Subala pašnibždom perduoda Kṛṣṇai į ausį žinutę nuo Tavęs, kaip be žodžių įteikia Kṛṣṇai slaptą Śyāmādāsī laišką, kaip deda Kṛṣṇai į burną betelio riešutus, kuriuos paruošė Pālikā, ir kaip jis puošia Kṛṣṇą Tārakos suverta girlianda. Ar Tu žinai, mano mieloji drauge, kad šie artimiausi Kṛṣṇos draugai be perstojo šitaip tarnauja Jam?” Iš daugelio artimiausiųjų *priya-narmų* labiausiai pagarsėję — Subala ir Ujjvala.

Štai kaip aprašomas Subala. Jo oda — išlydyto aukso spalvos. Jis vilki geltonais drabužiais ir yra be galo mielas Kṛṣṇai. Jo krūtinę visada puošia girlianda, o jo akys — lyg lotoso žiedlapiai. Subala toks išmintingas, kad jo žodžių ir dorovingų pamokymų su didžiausiu džiaugsmu klauso visi bi-

čiuliai. Todėl su pagarba nusilenkime Kṛṣṇos draugui Subalajai!

Apie Kṛṣṇos ir Subalos artumo laipsnį byloja tai, kad judviejų pokalbiai būdavo tokie slapti ir jiems vieniems tesuprantami, jog niekas kitas negalėjo žinoti, apie ką jie kalbasi.

Kitas artimas draugas, Ujjvala, aprašomas taip. Jis visuomet vilki kokią nors oranžinės spalvos rūbą, jo akys labai žvitrrios, o odos spalva beveik kaip Kṛṣṇos. Ant kaklo Ujjvala visada nešioja perlų vėrinį ir mėgsta puošti įvairiomis gėlėmis. Kṛṣṇa jį labai brangina. Visi garbinkime Ujjvalą, patį artimiausią Kṛṣṇos draugą!

Kalbėdami apie grynai asmeniškus Ujjvalos patarnavimus, negalime nepateikti šių Rādhārānī žodžių, kuriuos Ji išsakė vienai Savo draugui: „Mieloji drauge, Aš nebegaliu ilgiau būti ori! Norėjau niekada nebekalbėti su Kṛṣṇa, bet kur tau! Štai prie Manęs vėl artinasi Jo draugas Ujjvala su savo įkalbinėjimais. Jis taip moka įkalbinėti, kad *gopēms* — tegul jos bus ir labai drovios bei ištikimos savo šeimoms ir vyrams — labai sunku nuslopinti savo meilę Kṛṣṇai ir neleisti jai prasiveržti”.

Toliau pateikiamas Ujjvalos pasisakymas, kuris išduoda jo linksmą būdą: „Brangus Kṛṣṇa, Aghāsuros nugalėjau, Tu taip išplėtei Savo meilės nuotykius, kad Tave galima palyginti su beribiu vandenynu. O viso pasaulio mergaitės, ieškančios idealaus mylimojo, — tai tarsi upės, kurios skuba į vandenyną. Gal jos ir mėgins nukreipti savo tėkmę kita linkme, bet galų gale vis tiek atbėgs pas Tave”.

Kai kurie Kṛṣṇos draugai gerai pažįstami iš šventraščių, apie kitus daug kalba liaudies tradicija. Kṛṣṇos draugus galima skirti į tris grupes: amžini Kṛṣṇos draugai, iškilnūs pusdieviai ir tobuli bhaktos. Kiekvienoj grupėj yra draugų, kurie savo prigimtimi yra tvirti Kṛṣṇos tarnystėje ir dosniai dalija patarimus; kiti labai mėgsta pokštus, ir jų šmaikštūs žodžiai nori nenori priverčia Kṛṣṇą šypsotis. Kai kurie iš prigimties labai paprasti, ir Viešpačiui Kṛṣṇai labai patinka jų kuklumas. Yra ir tokių, kurie savo žaidimais sukuria tokias nuostabias situacijas, tarsi jie kovotų prieš Kṛṣṇą. Dar kiti labai šnekūs: jie nuolatos ginčijasi su Kṛṣṇa ir sukuria nenutylančių ginčų atmosferą. Kai kurie draugai labai švelnūs ir džiugina Kṛṣṇą savo maloniais žodžiais. Visi jie labai artimi Kṛṣṇai ir dideli savo srities žinovai, o jų tikslas visada vienas — teikti Kṛṣṇai džiaugsmo.

Broliški meilės nuotyčiai

Kršnos amžius, grožis, medžioklės ragas, fleita, kriauklė bei maloni laikysena — visa tai sukelia draugišką meilę Kršnai. Jo nepaprasti pokštiniško sugebėjimai, kuriuos Jis kartais parodo, kai juokais apsimeta karališkos kilmės princu ar net Aukščiausiu Dievo Asmeniu, taip pat skatina bhaktas ugdyti draugišką meilę Kršnai.

Mokyti žinovai Kršnos amžių skiria į tris periodus. Amžius iki sukančiant penkeriems metams vadinamas *kaumāra*, nuo šešerių iki dešimties metų — *pauganḍa*, o nuo vienuolikos iki penkiolikos — *kaiśora*. Kršnos piemenavimo laikas vadinamas *kaumāros* ir *pauganḍos* amžiumi. *Kaiśoros* amžiaus Kršna gyveno Gokuloje ir buvo piemenukas, o vėliau, kai Jam sukako šešiolika, Jis išvyko į Mathurą užmušti Kamsos.

Kaumāros amžiuje ryškiai atsiskleidžia abipusė vaiko ir motinos Yaśodos meilė. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 13 skyriaus 11 posme Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkṣitui: „Brangus karaliau, nors Viešpats Kršna yra aukščiausias besimėgaujantis subjektas ir nors Jam atitenka įvairiausių aukojimo apeigų vaisiai, Jis visgi valgo drauge su Savo draugais piemenukais. Tuo metu Jis apreiškia paprasto berniuko žaidimus — po pažastim pasispaudęs fleitą, o medžioklės ragą kartu su lazdele užsikišęs už diržo prie dešinio šono. Kairėj rankoj Jis laiko saują ryžių pastos su jogurtu, o pirštuose spaudžia vaisių karalių — *pīlu*. Sėdėdamas tarp Savo draugų, Jis primena lotoso žiedą, o Jį supantys draugai panašūs į žiedlapius. Kai taip susėdę jie juokauja, dangaus gyventojai apstulbsta iš nuostabos ir žvelgia į juos išpūtę akis”.

Kršnos *pauganḍos* amžių savo ruožtu galime dalinti į tris laikotarpius: pradžią, vidurį ir pabaigą. Prasidėjęs *pauganḍos* amžiui, Jo lūpos įgauna labai gražų rausvą atspalvį, liemuo tampa visai liaunas, o ant kaklo išryškėja panašios į kriauklės vingius raukšlės. Kartais Vṛndāvanos svečiai grįžta, kad dar kartą pažiūrėtų į Kršną, o, Jį išvydę, iš nuostabos sušunka: „Brangus Mukunda, Tavo grožis be perstojo didėja tarsi banjano medžio lapas! Brangus lotosaaki, Tavo kaklas, ant kurio atsirado raukšlės, primena kriauklę. Mėnesienoje Tavo dantys ir skruostai savo grožiu nustel-

bia *padmarāgos* brangakmenius, o Tavo dailiai nauaugęs kūnas, esu tikras, labai džiugina Tavo bičiulius”.

Šio amžiaus Kṛṣṇa išpuoštas įvairių gėlių girliandomis. Jis dėvi daugybe spalvų dažytus šilkinius rūbus. Dailūs papuošalai — tai Kṛṣṇos kosmetika. Įvairiaspalviais rūbais Kṛṣṇa pasipuošia, kai gena į mišką karves. Miške Jis su Savo draugais eina imtynių, o kartais visi jie šoka. Tai būdingi *paugandos* amžiui užsiėmimai.

Draugaudami su Kṛṣṇa, Jo draugai piemenukai jautėsi tokie laimingi, kad negalėjo suturėti savo transcendentinių jausmų: „Brangusis Kṛṣṇa, Tu nepailsdamas ganai po visą gražiąją Vṛndāvaną laigančias karves. Tavo turbaną puošia spalvinga girlianda, maža kriauklytė ir povo plunksna. Tu vilki geltono šilko rūbus. Tavo ausis dabina *karnikāros* gėlės, o ant krūtinės — girlianda iš *mallikos* žiedų. Kai, taip puošniai atrodydamas, Tu tarsi aktorius apsimeti, jog kaunies su mumis, mus užlieja begalinė transcendentinė palaima”.

Kṛṣṇai paūgėjęs ir įpusėjęs *paugandos* amžių, Jo nagai dailiai nusmailėja, o putnūs skruostai įgauna spindesio ir suapvalėja. Virš juosmens iš abiejų šonų atsiranda trys odos raukšlėlės, vadinamos *trivalī*.

Kṛṣṇos draugai piemenukai labai didžiuojasi tuo, kad bendrauja su Kṛṣṇa. Šiame amžiuje Jo nosies galiukas grožiu nustelbia sezamo žiedus, Jo skruostai spindi labiau už perlus, abi Jo kūno pusės nuostabiai gražios. *Paugandos* amžiaus Kṛṣṇa dėvi šilkinius drabužius, spindinčius tarsi žaibas. Jo galvą puošia auksu siuvinėtas šilkinis turbanas, o rankose Jis nešioja maždaug penkiasdešimt šešių colių ilgio lazdelę*. Matydamas nepaprasto puikumo Kṛṣṇos rūbus, vienas bhakta tarė savo draugui: „Mielas drauge, tik pažvelk į Kṛṣṇą! Žiūrėk, kaip Jis neša rankoj lazdelę, iš abiejų galų papuoštą aukso žiedais, kaip gražiai blizga Jo turbanas aukso apvadu! Kokį neapsakomą transcendentinį džiaugsmą Jo draugams teikia Jo drabužiai!”

Baigiantis *paugandos* amžiui, Kṛṣṇos plaukai laisvai krinta ir siekia juosmenį, o kartais jie būna išsidraikę. Dabar Jis per pečius išplatėjo, o veidą visada puošia *tilakos* ženklas. Kai nuostabūs Jo plaukai laisvai krinta ant pečių, rodos, kad sėkmės deivė laiko Jį savo glėby, ir tai Jo draugams teikia ypatingą džiaugsmą. Kartą Subala kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangusis Kešava, nors apskritai aš stipresnis už visus Tavo draugus ir Patį Tave, šiandien pasijutau beginklis prieš Tave, nes Tu dėvi apskritąjį turbaną, ran-

*Šiam amžiui būdingi žaidimai vyksta girioje, kuri vadinama Bhāndīravana. Bhāndīravana, kartu su kitomis vienuolika *vanų*, arba girių, ir dabar ošia Vṛndāvanos apylinkėse. Eidami aplink Vṛndāvaną, bhaktos net dabar gali gėrėtis jų grožiu.

kose laikai lotoso žiedą, o ant kaktos Tau — statmenas *tilakos* ženklas, be to, nuo Tavęs sklinda muskuso ir *kumkum* kvapas, o Tavo kūnas žavi savo linijomis. Aš niekaip nesuprantu, kaip prieš visa tai gali atsilaikyti išdidžios jaunosios Vṛndāvanos mergaitės? Jeigu Tavo grožis net mano širdį pavergia, ar yra vilties jam atsispirti toms iš prigimties labai naivioms ir trapioms būtybėms?”

Šio amžiaus Kṛṣṇa labai mėgsta kuždėtis su Savo draugais, ir kalbama dažniausiai apie gražiausias *gopes*, kurios anaip tol nesiskubina sprukti nuo jų į šalį. Subala kartą pasakė Kṛṣṇai: „Brangus Kṛṣṇa, Tu esi labai gudrus. Tu skaitai kitų žmonių mintis, todėl aš pakuždėsiu Tau į ausį vieną dalyką: Tavo apdarai sužavėjo tas penkias *gopes*, beje, pačias gražiausias, ir aš manau, kad Kupidonas bus įpareigojęs jas pavergti Tavo širdį”. Kitaip sakant, *gopių* grožis gali pavergti Kṛṣṇą, nors Kṛṣṇa yra visų pasaulių nugalėtojas.

Jau esame apibūdinę *kaišoros* amžiaus požymius. Būtent šio amžiaus Kṛṣṇą bhaktos garbina labiausiai. Kṛṣṇa su Rādhārāṇī garbinami kaip Kišora-kišorī. Kṛṣṇa neperžengia *kaišoros* amžiaus ribų, o „Brahma-saṁhitā” patvirtina, kad nors Jis — pati seniausia asmenybė ir turi nesuskaičiuojamą daugybę įvairių pavidalų, pirmapradis Jo pavidalas visada jaunatviškas. Paveiksluose, kurie vaizduoja Kṛṣṇą Kurukšetros mūšio lauke, matome Jį dar visai jauną, nors tada Jis jau buvo tokio amžiaus, kad turėjo ne tik sūnų ir anūkų, bet ir proanūkių. Syki draugai piemenukai Kṛṣṇai pasakė: „Brangusis Kṛṣṇa, Tau visai nereikia puoštis. Tavo transcendentiniai bruožai savaime spindi tokiu grožiu, kad Tau nereikia jokių papuošalų”. Kai šio amžiaus Kṛṣṇa ankstų rytą ima groti fleita, visi Jo draugai nedelsdami šoka iš lovų, kad galėtų drauge su Juo bėgti į ganyklas. Vienas draugas kartą tarė: „Brangūs mano bičiuliai piemenukai, nuo Govardhanos kalno sklindantys Kṛṣṇos fleitos garsai sako mums, kad ieškoti Jo Yamunos pakrantėse tikrai neverta”.

Viešpaties Šivos žmona Pārvatī savo vyrui tarė: „Brangus Pañcamukha [tas, kuris turi penkis veidus], tik pažvelk į Pāṇḍavas! Išgirdus Kṛṣṇos kriauklės Pāñcajanyos gausmą, jiems grįžo jėgos ir dabar jie stiprūs kaip liūtai”.

Kartą šio amžiaus Kṛṣṇa, norėdamas pralinksinti Savo draugus, apsirėngė visai kaip Rādhārāṇī. Jis įsisegė auksinius auskarus, o kadangi buvo tamsaus gymio, kūną išsitemė *kumkum* pasta, kad būtų šviesesnės odos — kaip Rādhārāṇī. Išvydęs tokius apdarus, Kṛṣṇos draugas Subala didžiai nustebė.

Kartais Kṛṣṇa žaisdavo su Savo artimais draugais — pešdavosi arba eidavo su jais imtynių. Kitąsyk jie žaisdavo kamuoliu arba šachmatais, arba

nešiojo vienas kitą ant pečių, o kartais rodydavo savo miklumą, sukdami lazdas. Norėdami suteikti Kṛṣṇai džiaugsmo, piemenukai dažnai sėsdavo kartu su Juo ant suolo arba į sūpynes, kartu ilsėdavosi, drauge juokavo ar plaukiojo tvenkinyje. Visi šie žaidimai vadinasi *anubhāva*. Kai tik Kṛṣṇa ir piemenukai sucidavo draugėn, tuoj prasidėdavo žaidimai; labiausiai jiems patikdavo šokti drauge. Kartą stebėjęs imtynes vienas draugas paklausė Kṛṣṇos: „Brangusis drauge, demono Aghos nugalėjau, Tu išdidus vaikštinėji tarp Savo draugų, norėdamas parodyti, kad Tavo rankos labai stiprios. O gal taip elgiesi iš pavydo man? Esu tikras, kad imtynėse Tu neįveiktumei manęs. Be to, galiu pasakyti, ko taip ilgai delsei atsisdėdęs ir nieko neveikdamas — Tu neturėjai nė mažiausios vilties nugalėti mane”.

Visi Kṛṣṇos draugai buvo labai drąsūs ir nesibaidė jokių sunkumų, nes visiškai pasikliovė Kṛṣṇa ir tikėjo, kad Jis padės pasiekti pergalę visuose rizikinguose žygiuose. Dažnai jie susėdę patarinėjo vienas kitam ką daryti ir skatino vienas kitą geriems darbams. Kartais jie vaišindavo vienas kitą betelio riešutais, puošdavo veidus *tilaka* arba tepdavo vienas kitam kūnus *candanos* pasta. O kartais, kad būtų linksčiau, jie išspiešdavo veidus keisčiausiais raštais. Kitas piemenukų užsiėmimas — žaidimuose nugalėti Kṛṣṇą. Jie tai sugriebdavo Jį už drabužių, tai ištraukdavo Jam iš rankų gėles. Kuris nors piemenukų versdavo draugą išpuošti savo kūną, o kai šis nepakludavo, abu užsidedavo ryžtu kautis ir tuojau kviesdavo vienas kitą imtynių. Šitaip dažnai žaisdavo Kṛṣṇa ir Jo bičiuliai.

Dar vienas svarbus Kṛṣṇos draugų žaidimas — būti Kṛṣṇos ir *gopių* pasiuntiniais. *Gopių* pasiuntiniai pristatydavo jas Kṛṣṇai, o Kṛṣṇos pasiuntiniai visaip *gopėms* girdavo Kṛṣṇą. Kai *gopės* ir Kṛṣṇa susipykdavo, Kṛṣṇos akivaizdoje jie palaikydavo Jo pusę, o *gopių* akivaizdoje Kṛṣṇos draugai užtardavo jas. Taip, užtardami tai vieną, tai kitą pusę, paslapčiomis jie perduodavo žinutes, ilgai kuždėdami į ausį, nors iš tikrųjų tai nebuvo daroma rimtomis.

Kartais Kṛṣṇos tarnai skindavo gėles, puošė Kṛṣṇos kūną brangiais papuošalais, šokdavo priešais Jį, dainavo, padėjo prižiūrėti karves, vėrė gėlių girliandas ir vėdavo Jį. Tai svarbiausios Kṛṣṇos tarnų pareigos. Tarnaudami Kṛṣṇai, Kṛṣṇos draugai ir tarnai sujungdavo savo pastangas. Šie veiksmai vadinasi *anubhāva*.

Kai, nubaudęs Kāliyanāgą, Kṛṣṇa išniro iš Yamunos upės, Śrīdāmā labai norėjo pirmas Jį apkabinti, tačiau iš didžiulės pagarbos neįstengė pakelti rankų.

Kai Kṛṣṇa grodavo fleita, rodė, tai dunda debesys danguje, patekėjus Svātī žvaigždei. Pagal Vedų astronominius skaičiavimus, patekėjus Svātī žvaigždei, iškritęs į jūrą lietus virsta perlais, o užlijęs ant gyvatės — bran-

gakmeniais. Taip lygiai, kai Kṛṣṇa grodavo fleita, kurios garsai buvo panašūs į perkūnijos dundesį po Svātī žvaigžde, Śrīdāmā išpildavo prakaitas, kurio lašeliai atrodė tarytum perlai.

Kai Śrīmatī Rādhārāṇī pamatė, kaip apsikabino Kṛṣṇa ir Subala, Jos širdį suspaudė pavydas. Slėpdama Savo įaudrintus jausmus, Ji tarė: „Koks tu laimingas, brangusis Subala! Tu drašiai gali laikyti ranką ant Kṛṣṇos peties, o Kṛṣṇa gali uždėti Savąją ant tavo peties, netgi vyresniesiems matant. Esu tikra, savo ankstesniuose gyvenimuose tu atlikai daugybę įvairių askezių“. Čia norima pasakyti, kad nors apkabinti Kṛṣṇą Rādhārāṇī nebuvo naujiena, tačiau vyresniųjų akivaizdoje to daryti Ji negalėjo, tuo tarpu Subala visai nesivaržė taip elgtis. Todėl Rādhārāṇī gyrė gerą jo lem-tį.

Kṛṣṇai išokus į Kālijos ežerą. Jo artimi draugai iš išgąščio taip susijaudino, kad išblyško, o iš jų gerklių pasigirdo siaubingas gargaliavimas. Jie čia pat krito ant žemės, tarytum būtų praradę sąmonę. Panašiai nutiko ir užsiliepsnojus miškui. Kṛṣṇos draugai, užmiršę apie save, ratu apsupo Kṛṣṇą, kad apsaugotų Jį nuo liepsnų. Šį Kṛṣṇos draugų elgesį giliaminčiai poetai pavadino *vyabhicārī*. Ekstatinė *vyabhicārī* meilė Kṛṣṇai pasireiškia pamišimu, išradingumu, baime, tinguliu, džiūgavimu, išdidumu, svaiguliu, giliu susimąstymu, liga, užmaršumu ir kuklumu. Tai kai kurie požymiai, būdingi ekstatinės meilės Kṛṣṇai *vyabhicārī* stadijai.

Draugiška ekstatinė meilė, kai Kṛṣṇa ir Jo bičiuliai vieni kitiems nejaucia pagarbos ir elgiasi taip, tarsi būtų lygūs, vadinasi *sthāyī*. Kai draugystės ryšiai su Kṛṣṇa tampa tokie artimi, meilė pasireiškia susižavėjimu, prisirišimu, artimumu ir atsidavimu. Antai *sthāyī* galime pajusti Arjunos* žodžiuose Akrūrai: „Brangus Gāndinī sūnau, paklausk Kṛṣṇos, kada galėsiu Jį apglėbti“.

Stadija, kai Kṛṣṇos viršenybė gerai suvokiama, tačiau draugiškuose santykiuose su Juo nėra pagarbos, vadinama prisirišimu. Štai puikus tokio prisirišimo pavyzdys. Kai pusdieviai, vadovaujami Viešpaties Śivos, pagarbiamai meldėsi Kṛṣṇai ir šlovinò Jo turtus, minėtasis Arjuna stovėjo priešais Kṛṣṇą, uždėjęs Jam ant peties ranką ir braukė nuo Jo povo plunksnos dulkes.

Kai Duryodhana ištrėmė Pāṇḍavas ir privertė juos slapstytis girioje, niekas negalėjo sužinoti, kur jie yra. Tuo metu didysis išminčius Nārada sutiko Viešpatį Kṛṣṇą ir tarė: „Brangus Mukunda, nors Tu — Aukščiausias Dievo Asmuo, pati galingiausią asmenybė, dėl draugystės su Tavimi

*Tai nėra tas pats Arjuna, Kṛṣṇos draugas, kuriam buvo pasakyta „Bhagavad-gītā“. Šis Arjuna — Vṛndāvanos gyventojas.

Pāṇḍavos prarado teisę valdyti pasaulį. Maža to, dabar jie gyvena miške ir priversti dangstytis svetimais vardais. Jiems netgi tenka svetimuose namuose dirbti paprastais darbininkais. Materialiai jų padėtis tikrai nieko gero nežada, tačiau ji tuo ir puiki, kad, nepaisant visų vargų, Pāṇḍavų meilė Tau ir tikėjimas Tavimi nė kiek nesumažėjo. Jie be paliovos galvoja apie Tave ir ekstatinės draugystės jausmo kupini kartoja Tavo vardą”.

Kitą stipraus prisirišimo prie Kṛṣṇos pavyzdį rasime Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 15 skyriaus 18 posme. Kartą ganykloje Kṛṣṇa pasijuto kiek nuvargęs ir, norėdamas pailsėti, išsitiesė ant žemės. Jį tuoju apspito piemenukai ir su didžiule meile ėmė dainuoti, kad Kṛṣṇai būtų smagiau ilsėtis.

Kurukšetros mūšio lauke gražų draugystės pavyzdį matome tarp Kṛṣṇos ir Arjunos. Per mūšį Droṇācāryos sūnus Aśvatthāmā įžūliai puolė Kṛṣṇą, nors pulti priešininko vežėją galiojančios riteriškumo taisyklės ir draudė. Tačiau Aśvatthāmos negąsdino nederami poelgiai, ir nors Kṛṣṇa tebuvo Arjunos vežėjas, Aśvatthāmā nedvejodamas nusitakė į Kṛṣṇą. Pamatęs, kad Aśvatthāmā, norėdamas sužeisti Kṛṣṇą, paleido į Jį kelias strėles, Arjuna užstojo Kṛṣṇą, strėlėms atstatydamas savo krūtinę. Nors strėlės skaudžiai žeidė Arjuną, tačiau tą akimirką jis jautė ekstatinę meilę Kṛṣṇai. Strėlės jam buvo tarsi gėlių lietus.

Yra ir kitas ekstatinės draugiškos meilės Kṛṣṇai pavyzdys. Kartą, kai piemenukas, vardu Vṛṣabha, rinko miške gėles, norėdamas iš jų suverti girliandą Kṛṣṇai, saulė įkopė į zenitą. Saulės spinduliai buvo labai kaitrūs, tačiau Vṛṣabhai jie atrodė tarsi mėnesiena. Šitaip derėtų vykdyti transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui. Kai užgriūva didžiuliai sunkumai — net ir tokie, kuriuos patyrė Pāṇḍavos ir kurie jau buvo minėti, — visus vargus bhakta telaiko gera paskata tarnauti Viešpačiui.

Arjunos ir Kṛṣṇos draugystės pavyzdį pateikia Nārada, primindamas Kṛṣṇai: „Mokydamasis šaudyti iš lanko, Arjuna ištisas dienas nematė Tave. Tačiau kai Tu atvykai čia, jis viską metė ir puolė Tave apkabinti”. Tai reiškia, kad net išitraukęs į karybą, Arjuna nė akimirkai neužmiršo Kṛṣṇos ir, vos tik išvydo Jį, puolė prie Jo ir suspaudė savo glėby.

Vienas Kṛṣṇos tarnų, vardu Patrī, kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangus Viešpatie, Tu apgynei piemenukus nuo išbadėjusio demono Aghāsuros ir nuo gyvatės Kāliyos nuodų. Tu išgelbėjai juos ir iš baisių miško liepsnų. Tačiau išsiskyrimo su Tavimi kančios man baisesnės už Aghāsuros alkį, užnuodytą Kāliyos ežerą ir miško liepsnas. Kodėl gi Tu neapsaugai manęs nuo šio skausmingo ilgesio?” Kitas Kṛṣṇos draugas kalbėjo: „Brangusis Kamšos priešė, nuo to laiko, kai Tu palikai mus, išsiskyrimas degina kaip ugnis. O

kai sužinojome, kad Bhāṇḍīravanoje Savo vėsiomis bangomis Tave gavina Bhānu-tanayos [Rādhārāṇī] upė, ilgesio ugnis ėmė deginti mus dar smarkiau". Čia norėta pasakyti, kad, Kṛṣṇai leidžiant laiką su Rādhārāṇī, piemenukai, vadovaujami Subalos, labai Jo ilgėjosi. Išsiskyrimas su Kṛṣṇa jiems buvo tiesiog nepakeliamas.

Vienas draugas tarė Kṛṣṇai: „Brangusis Kṛṣṇa, Aghāsuros nugalėtojai, Tau išvykus iš Vṛndāvanos į Mathurą užmušti karaliaus Kaṁsos, piemenukai neteko keturių savo *bhūṭų* [žemės, vandens, ugnies ir erdvės pradmenų]. Tik penktoji *bhūta* — oras — labai greitai judėjo jų nosimis". Kṛṣṇai išvykus į Mathurą užmušti demono Kaṁsos, piemenukų širdis suspaudė toks išsiskyrimo jausmas, kad jie vos nenumirė. Kai žmogus miršta, sakoma, kad jis „palieka" penkis pradmenis, vadinamus *bhūtomis*, t.y. kūnas suyra ir susimaišo su penkiais pradmenimis, iš kurių buvo sudarytas. Nors šiuo atveju keturių pradmenų — žemės, vandens, ugnies ir eterio — jau nebeliko, akivaizdu, jog liko paskutinysis pradmuo — oras, kuris smarkiai virpino piemenukų nosis. Kitaip sakant, Kṛṣṇai išvykus iš Vṛndāvanos, jie be paliovos nerimavo, kaip baigsis Jo kova su karaliumi Kaṁsa.

Kitas Kṛṣṇos draugas sykį Jam pranešė: „Iš ilgesio Tau vieno Tavo draugo akys, panašios į išsiskleidusį lotosą, visą laiką temdomos ašarų. Todėl juodieji miego tranai pabūgo skristi į jas ir nudūzgė šalin". Pražydydus lotosui, rinkti medaus iš jo atskrenda juodieji tranai. Kṛṣṇos draugo akys lyginamos su lotoso žiedu, o kadangi jos buvo pilnos ašarų, juodieji miego tranai negalėjo rinkti iš jų medaus ir nuskrido šalin. Kitaip sakant, iš didelio sielvarto jo akyse kaupėsi ašaros ir jis nebegalėjo migoti. Tai nemigos išsiskyrimas su Kṛṣṇa pavyzdys.

O štai kaip aprašomas bejėgiškumas: „Dėl to, kad Kṛṣṇa paliko Vṛndāvaną ir išvyko į Mathurą, artimiausi Kṛṣṇos draugai piemenukai širdy jautė slegiančią tuštumą, o jų mintys pleveno labai toli. Jie buvo tarsi lengvesni už orą medvilnės pūkeliai ir sklandė ore, nerasdami kur prisiglausti". Kitaip sakant, išsiskyre su Kṛṣṇa, piemenukai negalėjo beveik apie nieką galvoti. Kai Kṛṣṇa iškeliavo į Mathurą, piemenukai neišvengė ir nekantrumo. Kankinami išsiskyrimo sielvarto, berniukai liovėsi rūpinęsi karvėmis, stengėsi užmiršti visas smagias dainas, kurias anksčiau dainavo ganyklose. Galų gale, atskirti nuo Kṛṣṇos, jie visiškai prarado norą gyventi.

Apmirimo pavyzdį rasime vieno Kṛṣṇos draugo pasakojime. Kṛṣṇai į Mathurą jis pranešė, kad visi piemenukai tapo panašūs į belapius medžius kalvų viršūnėse. Jie menkai apsirengę, sulybę ir išsekę, jų rankose dabar jau nematysi nei vaisių, nei gėlių. Jis pasakė Kṛṣṇai, kad visi Vṛndāvanos

berniukai pasidarė tylūs tarsi medžiai, stūksantys ant kalvos. Kartais dėl išsiskyrimo su Kṛṣṇa jie negaluoja ir baisiausiai nusivylę, be jokio tikslo šlaistosi Yamunos pakrantėmis.

Yra pavyzdžių, kai išsiskyrimas su Kṛṣṇa sukelia pamišimą. Kṛṣṇos išvykimas iš Vṛndāvanos piemenukus visai išmušė iš vėžių; jie užmiršo visus žaidimus, apleido savo kasdienines pareigas ir atrodė tarsi pamišėliai. Jie tai tysojo ant žemės, tai voliojosi dulkėse, tai prapliupdavo juoku ar imdavo greitai bėgioti. Sprendžiant iš šių požymių, jie buvo panašūs į pamišėlius. Vienas Kṛṣṇos draugas, smerkdamas Kṛṣṇą, pasakė: „Brangus Viešpatie, susidorojęs su Kaṁsa, Tu tapai Mathuros valdovu. Tai mums gera naujiena. Tačiau, Tau išvykus, visi Vṛndāvanos gyventojai išverkė akis ir dabar nieko nebemato. Tik nerimas juos kankina, ir jų visai nedžiugina tai, kad tapai Mathuros karaliumi”.

Kartais išsiskyrimas su Kṛṣṇa sukeldavo netgi mirties požymius. Kartą Kṛṣṇai pranešė: „Brangus Kaṁsos priešė, atskirti nuo Tavęs, piemenukai taip kenčia, kad dabar tyso slėniuose vos alsuodami. Užjausdami vargšus vaikus, net jų miško bičiuliai elniai lieja ašaras”.

„Skanda Purāṇos” skyriuje, kuris vadinasi „Mathurā-khaṇḍa”, yra fragmentas apie tai, kaip Kṛṣṇa ir Balarāma, piemenukų lydimi, prižiūri karves ir veršelius. Kai Drupada-nagaros mieste, puodžiaus krautuvėje, Arjuna sutiko Kṛṣṇą, tarp jų užsimezgė stipri draugystė, kurią paskatino labai panaši jų išvaizda. Tai pavyzdys, kai susidraugaujama dėl potraukio, kurį sukelia išorinis panašumas.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 71 skyriaus 27 posme pasakyta, kad, Kṛṣṇai atvykus į Indraprasthos miestą, Bhīmą apėmė toks didžiulis džiaugsmas, kad su ašaromis akyse ir šypsena veide jis puolė apkabinti savo pusbrolių iš motinos pusės. Jam iš paskos sekė jaunesnieji jo broliai Nakula ir Sahadeva bei Arjuna. Jie visi nepaprastai džiaugėsi, matydami Kṛṣṇą, ir su didžiausiu pasitenkinimu apkabino Viešpatį, garšėjantį Acyutos (to, kuris nepatiria nuopuolio) vardu. Panašiai pasakojama ir apie Vṛndāvanos piemenukus. Kṛṣṇai atvykus į Kurukšetros mūšio lauką, visi piemenukai atskubėjo pasimatyti su Juo, pasipuošę brangiais auskarais. Nepaprastai džiūgaudami, jie tiesė rankas ir glėbesčiavosi su Kṛṣṇa kaip su savo senu draugu. Tai begalinio pasitenkinimo draugaujant su Kṛṣṇa pavyzdys.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 12 skyriaus 12 posme pasakyta, kad net atlikę rūščias askezes ir įvykdę visus *yogos* reikalavimus, didieji *yogai* mistikai vis tiek yra neverti nubraukti dulkes nuo Kṛṣṇos lotošo pėdų. Tačiau tą patį Dievo Asmenį, Kṛṣṇą, nekliudomi gali regėti Vṛndāvanos gyventojai. Mat didžiulė bhaktų sėkmė su niekuo nesulyginama.

Draugiški piemenukų santykiai su Kṛṣṇa — tai ypatinga dvasinės ekstazės rūšis, beveik prilygstanti santuokinės meilės ekstazei. Piemenukų ir Kṛṣṇos meilės nuotykių ekstazė labai sunkiai paaiškinama. Tokie patyrę bhaktos, kaip Rūpa Gosvāmī ir kiti, labai stebisi nesuvokiamais Kṛṣṇos ir Jo draugų — piemenukų jausmais.

Ypatinga ekstatinė meilė tarp Kṛṣṇos ir Jo artimų draugų ilgajniui perauga į tėvišką, o po to — į santuokinę meilę, pačią kilniausią ekstatinės meilės tarp Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo bhaktų nuotaiką, arba skonį.

Tėvų meilė

Kai ekstatinė meilė Viešpačiui perauga į tėviškus ryšius ir kai šie ryšiai giliai įsišaknija bhaktos širdyje, jie vadinasi *vātsalya-rasa*. *Vātsalya-rasos* lygio atsidavimo tarnybos pavyzdys — santykiai tarp Kṛṣṇos ir Jo bhaktų, kurie užima vyresniųjų — tėvo, motinos ar mokytojo — padėtį.

Štai kaip vyresniųjų bhaktų tėvišką meilę Kṛṣṇai aprašo išmanantys mokslo žmonės: „Išvydus Vṛndāvanos gatvėmis vaikštinėjantį Aukščiausią Dievo Asmenį, kurio veidas melsvas tarsi ką tik išsiskleidęs lotoso žiedas, kurio kūnas gležnas ir kuriam ant lotoso akių krenta juodos lyg bitės garbanos, mylimiausiai Nandos Mahārājos žmonai Yaśodai iš krūtų tuoj pat ėmė sunktis pienas, ir tada visas jos kūnas sušlapo”. Vedų raštai vardija bruožus, kurie ypač skatina tėvišką meilę Kṛṣṇai, tai: Jo tamsi, labai patraukli ir maloni akiai kūno spalva, visais gerais ženklais išsiskirianti išorė, švelnumas, meilūs žodžiai, paprastumas, drovumas, kuklumas, pasiryžimas visada rodyti pagarbą vyresniesiems ir labdaringumas. Visos šios savybės laikomos veiksniais, skatinančiais ekstatinę tėvišką meilę.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 8 skyriaus 45 posme Śukadeva Gosvāmī sako, kad nors Vedos Viešpatį Kṛṣṇą pripažįsta dangaus Valdovu, Upaniṣados — impersonaliu Brahmanu, filosofija — aukščiausiuoju vyru, *yogai* — Supersiela, o bhaktos — Aukščiausiu Dievo Asmeniu, motinai Yaśodai Jis — jos sūnus. Kartą motina Yaśodā pasakė vienai savo draugių: „Nuo raganos Pūtanos ir kitų demonų nagų Kṛṣṇą apsaugojo tik tai, kad Nanda Mahārāja, piemenų vadas, ir aš drauge garbinome Viešpatį Viṣṇu. *Arjunos* medžius dvynius, žinoma, išvertė stiprus vėjas, o Govardhanos kalną, nors atrodė, kad jį laikė iškėlę Kṛṣṇa su Balarāma, iš tiesų, manau, laikė Nanda Mahārāja, nes ar gali mažas berniukas pakelti tokį didžiulį kalną?” Tai kitas tėviškos meilės ekstazės pavyzdys. Tokia tėviška meilė užgimsta tada, kai mylintis bhakta mano esąs vyresnis už Kṛṣṇą ir todėl turįs rūpintis Juo, antraip Kṛṣṇa žūsiąs. Tad vienas bhaktų meldėsi Viešpaties Kṛṣṇos tėvams: „Tebūnie man leista rasti prieglobstį pas vyresnius Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas, kurie, tėviškai Jį mylėdami, atsidavė Jam ir kurių vienintelis rūpestis — tarnauti Kṛṣṇai ir globoti

Jį. Jie visados tokie geri Jam. Su pagarba lenkimės jiems už Jų gerumą Aukščiausiam Dievo Asmeniui, kuris yra visos visatos tėvas!”

Panašiai meldžiasi ir vienas *brāhmaṇa*: „Vedas, Upaniṣadas ir „Mahābhārata” tegarbina tas, kuris bijo materialios būties ir trokšta iš jos išsivaduoti. Aš gi tetrokštu vieno — garbinti Mahārāją Nandą, nes Patsai Aukščiausias Absoliutus Dievo Asmuo, Kṛṣṇa, ropoja po jo kiemą tarsi tikras jo sūnus”.

Toliau vardinami garbingi asmenys, kuriuos su Kṛṣṇa sieja tėviška meilė: 1) motina Yaśodā, Vrajos karalienė, 2) Mahārāja Nanda, Vrajos karalius, 3) motina Rohiṇī, Balarāmos motina, 4) visos vyresnio amžiaus *gopės*, kurių sūnus buvo pagrobęs Vicšpats Brahmā, 5) Devakī, Vasudevos žmona, 6) kitos penkiolika Vasudevos žmonių, 7) Kuntī, Arjunos motina, 8) Vasudeva, tikrasis Kṛṣṇos tėvas, 9) Sāndīpani Muni, Kṛṣṇos mokytojas. Visi šie garbūs vyresnio amžiaus asmenys laikomi patyrusiais tėviška meilę Kṛṣṇai. Eiliškumą šiame sąrašė lemia vieno ar kito asmens reikšmingumas, taigi matome, kad motina Yaśodā ir Mahārāja Nanda laikomi svarbiausiais iš visų vyresnio amžiaus asmenų.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 9 skyriaus 3 posme Śukadeva Gosvāmī apsako Mahārājai Parīkṣitui motinos Yaśodos išvaizdą ir jos grožį. Jis sako: „Brangus karaliau, plačius motinos Yaśodos klubus gobia šilkai ir linas. Iš meilės Kṛṣṇai jos krūtys pritvinkusios pieno. Kai ji muša sviestą, tvirtai laikydama virvę, ant jos rankų skimbčioja puošnios apyrankės ir ausyse švytuoja į šalis auskarai. Iš dailiai sušukuotų plaukų slysta ir krinta žemėn jos galvą dabinę gėlių žiedai. Darbas nelengvas, todėl jos veide spindi prakaito lašeliai”.

O štai kaip motiną Yaśodą savo maldoje apibūdina vienas bhakta: „Tegloboja mane motina Yaśodā! Kaip gražiai ji virvele surišo savo garbiniuotus plaukus ir ryškiu cinoberio raudonių papuošė plaukų sklastymą. Žiūrint į jos dailų stotą, net jos papuošalai atrodo blankūs. Jos akys temato Kṛṣṇos veidą ir todėl yra pritvinkusios ašarų. Jos veidas — tarsi melsvas lotoso žiedas; jos grožį dar labiau paryškina spalvingi rūbai. Tegul jos maloningas žvilgsnis palaimina mus visus ir apsaugo nuo *māyos* nagų, idant nekliudomi žengtume atsidavimo tarnybos keliu!”

Apibūdinama ir motinos Yaśodos meilė Kṛṣṇai. Atsikėlusi ankstų rytą, motina Yaśodā pirmiausia pamaitina Kṛṣṇą savo pienu, o po to gieda įvairiausias *mantras*, kurios turėtų apsaugoti Jį. Po to gražiai papuošia Jo kaktą, o ant rankų užriša nuo piktų jėgų sergstinčius talismanus. Visi jos veiksmai liudija, kad ji — tikras motiniškos meilės Kṛṣṇai simbolis.

O taip nusakomi Nandos Mahārājos išorės bruožai. Jo plaukai juodi, vietomis žilstelėję. Dėvi jis žalsvus tarsi jauni banjanmedžio lapai rūbus,

yra apkūnus, o skaisčiame kaip mėnulio pilnatis veide puikuojasi puošnūs ūsai. Kartą Kṛṣṇa, dar visai kūdikis, nusitvėręs tėvo piršto, pėdino po kiemą, tačiau Jo žingsniai buvo dar labai netvirtai, ir, rodės, Jis tuoj parvirs. Kai Nanda Mahārāja šitaip rūpestingai vedžiojo savo transcendentinį sūnų, jo akys nei iš šio, nei iš to pritvinko ašarų, o širdį užliejo džiaugsmas. Su pagarba nusilenkime karaliaus Nandos lotoso pėdoms!

Vaiko amžius, jo rūbeliai, judesiai, švelnūs žodžiai vaiko lūpose, miela šypsena ir įvairiausi vaikiški žaidimai — visa tai kursto dar didesnę tėvišką meilę Kṛṣṇai. Kṛṣṇos vaikystė skiriama į tris laikotarpius: *kaumāros* amžiaus pradžia, *kaumāros* amžiaus vidurys ir *kaumāros* amžiaus pabaiga. *Kaumāros* amžiaus pradžioje ir viduryje Kṛṣṇos šlaunytės riebios, o akių baltymai labai balti. Šiuo laiku jam dygsta dantukai. Jis labai švelnus ir glėžnas. Štai kaip Jis aprašomas: „Kai Kṛṣṇai prasikalė trys ar keturi dantukai, Jo šlaunytės buvo riebios, kūnelis trumpas. Mažylio judesiai skatino dar didesnę Nandos Mahārājos ir motinos Yaśodos meilę Jam. Jis tai tapšėjo Savo kojytėmis ar verkė, tai šypsojosi bei čiulpė Savo nykštį, tai šiaip gulėjo. Tai tik keletas kūdikio Kṛṣṇos veiksmų. Kai Kṛṣṇa, gulėdamas ant nugaros, čiulpė Savo kojyčių pirštelių ar spardėsi, o kartais verkė arba šypsojosi, motina Yaśodā nė nemanė Jo tramdyti, o, priešingai, neatplėšė nuo savo kūdikio akių ir žavėjosi Jo išdaigomis”. *Kaumāros* amžiaus pradžioje Kṛṣṇos kaklą puošė tigro nagai, suverti ant auksinės grandinėlės, o kaktą sergėjo *tilakos* ženklas. Jo akys ir vokai buvo paryškinti juodu tušu, o juosmenį siautė šilko rūbas. Taip Kṛṣṇą rengė *kaumāros* amžiaus pradžioje.

Kai Nanda Mahārāja pamatė, koks gražus jo kūdikis Kṛṣṇa su tigro nagų vėriniu ant krūtinės, jauno *tamālos* medžio spalvos oda, dailia *tilaka*, paruošta naudojant karvės šlapimą, puikiais rankų papuošimais iš šilko siūlų ir šilkiniais rūbais, kurie juosė Jį per liemenį, jis negalėjo atsigerėti, koks gražus jo vaikas.

Įpusėjęs *kaumāros* amžiui, Kṛṣṇos plaukai krinta ant kaktos. Žemiau pusiaujo Jį kartais dengia audeklas, o kartais Jis visiškai nuogutis. Jis bando vaikščioti, žengdamas atsargius žingsnius, arba kažką neaiškiai burbuliuoja. Tai keletas požymių, kurie būdingi Jam *kaumāros* amžiuje. O štai kaip aprašomas Kṛṣṇa, pasiekęs *kaumāros* amžiaus vidurį, epizode, kai kartą į Jį pažvelgė Yaśodā: Jo palaidi plaukai siekė antakius, akytės buvo labai žviritros. Jis dar ne visai sklandžiai kalbėjo, ir visgi buvo labai džiugu ir miela girdėti Jį kalbant. Žvelgdama į Jo mažas ausytes, nuoga kūnelį, matydama, kaip trumpomis kojytėmis Jis bando greitai bėgti, motina Yaśodā grimzdo į nektaro vandenyną. Šio amžiaus Kṛṣṇos papuošalai — perlas nosytės pertvaroje, sviestas Jo panašiuose į lotoso žiedus delniu-

kuose ir kabantys ant juosmens nedideli varpeliai. Pasakojama, kad, regint savo judrų vaiką su skambančiais ant juosmens varpeliais, besišypsančiu veideliu, su perlu nosytėje ir sviestu delniukuose, motinai Yašodai apsalldavo širdis.

Kai Kṛṣṇa pasiekė *kaumāros* amžiaus vidurį, Jo liemuo įgavo liaunumo, krūtinė praplatėjo, o nuo galvos garbanomis krito juodi ir blizgantys tarsi varno sparnai plaukai. Motina Yašodā niekaip neatsistebėjo nuostabiais Kṛṣṇos išorės bruožais. Baigiantis *kaumāros* amžiui, Kṛṣṇa nešiojosi nedidelę lazdelę, Jo rūbas buvo jau kiek ilgesnis, per juosmenį surištas į mazgą, kuris priminė gyvatės gobtuvą. Taip aprengtas, Kṛṣṇa netoli namų gandydavo veršelius arba žaisdavo su tokio pat amžiaus piemenukais. Jis turėjo mažytę fleitą ir buivolo raga, o kartais grodavo fleita, padirbta iš medžio lapų. Taip atrodė Kṛṣṇa baigiantis *kaumāros* amžiui.

Paūgėjęs Kṛṣṇa Savo mažuosius veršelius gindavo į pamiškę. Kai Jis truputį vėluodavo pareiti, Nanda Mahārāja tuoj lipdavo į *candra-śālikā* (nedidelę stoginę, iš kurios patogu apžvelgti apylinkes) ir dairėsi Jo. Nerimaudamas, kodėl užtruko jo mažasis sūnus, Nanda Mahārāja tol nelipdavo nuo *candra-śālikos*, kol nepranešdavo žmonai, kad Kṛṣṇa, supamas Savo mažųjų draugų būrio, su veršeliais jau grįžta namo. Nanda Mahārāja atpažindavo povo plunksną savo vaiko plaukuose ir pasakodavo mylimai žmonai, kaip berniukas džiugina jo akis.

Tada motina Yašodā sakydavo Nandai Mahārājai: „Pažvelk į mano brangųjį skaisčiaakį sūnelį. Jo galvą puošia turbanas, kūną gaubia apsiaustas, o ant kojų švelniai skimbčioja varpeliai. Jis jau artinasi, o su Juo — *surabhi* veršeliai. Tik pažvelk, kaip Jis žengia šventa Vṛndāvanos žeme!”

Mahārāja Nanda savo ruožtu kreipdavosi į žmoną: „Brangioji Yašoda, tik pažiūrėk į savo palikuonį — Kṛṣṇą! Kaip švyti Jo tamsus kūnas, kokie švelnūs rausvi akių vokai, kokia plati krūtinė ir koks gražus aukso papuošalas ant Jo kaklo! Kaip puikiai Jis atrodo! Žiūrėdamas į Jį, aš jaučiu vis didesnę ir didesnę transcendentinę palaimą!”

Įkopęs į *kaiśoros* amžių ir dar labiau išgražėjęs, mylimas Nandos Mahārājos sūnus Kṛṣṇa Savo tėvams ir toliau tebelieka *pauganḍos* amžiaus, nors tuo metu Jam jau buvo tarp dešimties ir penkiolikos metų. Tuo tarpu, kai Kṛṣṇa yra *pauganḍos* amžiaus, kai kurie Jo tarnai Jį laiko esant *kaiśoros* amžiaus. Kai vaikelis Kṛṣṇa žaidžia, Jis dažniausiai daužo pieno ir jogurto puodus, drabsto po kiemą jogurtą ir graibo nuo pieno grietinėlę. Kartais Jis sulaužo kokią muštuvę arba svaido į ugnį sviestą. Taip elgdamasis, Jis teikia dar didesnę transcendentinį džiaugsmą motinai Yašodai.

Taigi kartą motina Yašodā tarė savo tarnaitei Mukharai: „Antai, žiū-

rėk, Kṛṣṇa atsargiai lenda iš už krūmo ir vogčiomis dairosi. Greičiausiai Jis rengiasi vogti sviestą. Neišsiduok, kad nesuprastų, jog mudvi stebime Jį. Man didžiausias malonumas pamatyti Jo šelmiškai išlenktus antakius, išsigandusias akytes ir gražų veidelį”.

Stebint, kaip Kṛṣṇa slapčia vagia sviestą, motiną Yaśodą apimdavo motiniškos meilės ekstazė. Kartais ji uodė Jo plaukų kvapą ar plekšnojo Jį ranka, laimino Jį ar įsakinėjo Jam, akylai stebėdavo Jį ar rūpindavosi Juo, o kartais mokino nevagiliauti. Taip reiškiamo motiniška ekstatinė meilė. Įdomu tai, kad vaikišką polinkį vagiliauti turėjo net Aukščiausias Dievo Asmuo, todėl šis polinkis yra natūralus. Tačiau dvasiniuose santykiuose šis polinkis nėra kažkas piktybiška, kaip tai esti materialiam pasaulyje.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 13 skyriaus 33 posme Śukadeva Gosvāmī pasakoja karaliui Parīkṣitui: „Brangus karaliau, kai vyresniosios *gopės* išvydo savo grįžtančius sūnus, visi ženklai rodė, kad jas užvaldė neapsakoma motiniška meilė. Jos ketino nubausti savo vaikus už sviesto vagilavimą, tačiau kai tik išvydo juos, visas jų pyktis išgaravo, ir jos svaigte svaigo iš meilės. Jos glamonėjo savo sūnus ir uodė jų plaukų kvapą. Meilė vaikams varė jas į pamišimą”. Bežaisdami visi piemenukai drauge su Kṛṣṇa vogdavo sviestą. Bet, užuot supykusi, motina Yaśodā visa sumirkdavo nuo bėgančio iš jos krūtų pieno. Meilės Kṛṣṇai pagauta, ji vis uodė Jo plaukų kvapą.

Ištisas dienas piemenukų motinos tik bučiavo juos, glamonėjo, šaukė vardais, o kartais švelniai barė už vagilavimą. Tokia motiniška meilė vadinasi *sāttvikos* ekstazė, ir jos atveju ryškiai matyti aštuoni ekstazės požymiai. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 13 skyriaus 22 posme Śukadeva Gosvāmī sako karaliui Parīkṣitui: „Savo klaidinamą įtaką paskleidus *yogamāyai*, Dievo Asmens galiai, visas piemenukų motinas apėmė iliuzija. Vos išgirdusios savo berniukus grojant fleita, jos pašokdavo ir mintyse apglėbdavo vaikus, kuriuos buvo sukūrusi tiesioginė vidinė Kṛṣṇos galia. Laikydamos juos savo tikraisiais sūnumis, jos kėlė berniukus nuo žemės, glamonėjo ir glaudė prie savęs. Jausmai, kurie apimdavo jas tai darant, buvo saldesni už nektarą, virtusį gardžiu svaiginančiu gėrimu, o bėgantį iš jų krūtų pieną vaikai beregint iščiulpdavo”.

Rūpos Gosvāmī „Lalita-mādhavoje” į Kṛṣṇą kreipiamasi šiais žodžiais: „Brangus Kṛṣṇa, kai Tu ganai gyvulius, veršelių bei karvių kanopų sukeltos dulkės nusėda ant Tavo mielo veido ir dailios *tilakos*, ir Tu būni labai dulkinas. Tačiau kai Tu grįžti namo, tekantis iš Tavo mamos krūtų pienas nuplauna nuo Tavo veido dulkes, ir pieno apvalytas Tu tampi panašus į Dievybę, kurią išmaudė *abhīṣekos* apeigos metu”. Šventyklose egzistuoja paprotys po kurio nors nešvaraus veiksmo maudyti Dievybes pienu. Kṛṣṇa

yra Aukščiausias Dievo Asmuo, ir Jis buvo išmaudytas motinos Yašodos krūtų pienu, kuris apvalė Jį nuo dulkių.

Kartais atsitinka, kad motina Yašodā iš ekstazės sustingsta be žado. Taip nutiko, kai ji pamatė savo sūnų, laikantį Govardhanos kalną. Kṛṣṇai stovint ir laikant kalną, ji norėjo Jį apkabinti, tačiau sustingo, netekusi žado. Ji baiminosi, kad Kṛṣṇai, iškėlus kalną, ko neatsitiktų, todėl jos akys pritvinko ašarų. Ašarotomis akimis ji nebematė Kṛṣṇos, iš susijaudinimo jai užgniaužė kvapą, ir ji negalėjo net pamokyti Kṛṣṇos, kaip Jam šiuo atveju elgtis. Tai sustingimo ekstatinės meilės būsenoje požymiai.

Kai, užpuolus Pūtanai bei kitiems demonams, Kṛṣṇa likdavo gyvas ir sveikas, motina Yašodā patirdavo transcendentinę laimės ekstazę. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 17 skyriaus 19 posme Śukadeva Gosvāmī sako, kad, atgavusi savo, atrodė, pražuvusį vaiką, motina Yašodā pasijuto neapsakomai laiminga. Ji tuojau pat pasisodino Jį ant kelių ir ėmė glamonėti. Jos glamonėms, rodės, nebus galo, iš akių liejosi upeliai ašarų, ir ji nepajėgė išreikšti savo transcendentinio džiaugsmo. Śrīla Rūpa Gosvāmī savo „Vidagdha-mādhavoje” sako: „Mano brangus Kṛṣṇa, Tavo mamos prisilietimas toks malonus ir vėsus, kad savo gaivinančiom savybėm pranoksta net sandalmedžio ar *uśīros* šaknies, sumaišytų su skaisčia mėnesiena, pastas”. (*Uśīra* — tai šaknis, kurią išmirkius vandenyje, gaunamas puikus gaivinantis gėrimas, ypač vartojamas per didelius karščius.)

Motinos Yašodos meilė nuolat auga. Jos jausmai ir ekstazė kartais apibūdinami kaip stipri meilė, o kartais — kaip begalinis prisirišimas. Begalinio prisirišimo prie Kṛṣṇos pavyzdys pateikiamas Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 6 skyriaus 43 posme, kur Śukadeva Gosvāmī kreipiasi į Mahārāją Parīkṣitą: „Brangus karaliau, grįžęs iš savo kelionės, kilnis Nanda Mahārāja uodė sūnaus plaukus ir jį pagavo tėviškos meilės ekstazė”. Pasakojama, kad panašiai nutiko ir motinai Yašodai. Kartą ji laukė grįžtančio iš ganyklos Kṛṣṇos ir vis klausėsi, ar dar negirdėti Kṛṣṇos fleitos. Jai atrodė, kad jau labai vėlu, todėl ji dar stipriau troško išgirsti Kṛṣṇos fleitą, ir iš jos krūtų ėmė trykšti pienas. Jaudindamasi ji čia blaškėsi po kambarius, čia bėgo į kiemą ir vis dairėsi, ar nepamatys keliu grįžtančio Govindos. Kai didžiausi išminčiai meldėsi Viešpačiui Kṛṣṇai ir šlovino Jo žygius, Kurukšetros mūšio lauke pasirodė motina Yašodā, Gokulos karalienė, o jos *sārī* buvo šlapias nuo bėgančio iš jos krūtų pieno. Tai įvyko dar neprasidėjus Kurukšetros mūšiui. Kartais saulės užtemimo metu Kṛṣṇa iš Savo tėvų namų (Dvārakoje) vykdavo į Kurukšetrą, ir tada pasimatyti su Juo į Kurukšetrą suvažiuodavo Vṛndāvanos gyventojai.

Kai maldininkas Kṛṣṇa kartą atvyko į šventą Kurukšetros lauką, tarp

susirinkusiųjų tuoj kilo šurmulyš: atvyko Kṛṣṇa, Devakī sūnus! Tada Devakī, kaip tikra mylinti motina, ėmė tapšnoti Jam per veidą. Ir kai žmonės vėl sušuko, kad atvyko Kṛṣṇa — Vasudevos sūnus, karalių Nandą ir motiną Yaśodą užliejo meilės banga, ir visi matė, kokie jie laimingi.

Kai motina Yaśodā, Gokulos karalienė, ruošėsi vykti į Kurukṣetrą susitikti su sūnum Kṛṣṇa, viena jos draugių tarė: „Brangioji karaliene, nuo pieno, kuris teka iš tavo krūtų tarsi kalnų, jau pabalo Gangos upė, o nuo ašarų, kurios nuplovė juodus tavo akių dažus, patamsėjo Yamunos vanduo. Ir kai tu štai šitaip stovi tarp dviejų upių, aš imu galvoti, ar bereikia tau trokšti pamatyti sūnaus veidą? Apie tavo motinišką meilę Jam viską papasakoja šios dvi upės!”

Ta pati Yaśodos draugė kalbėjo Kṛṣṇai: „Brangus Mukunda, jei motinai Yaśodai, Gokulos karalienei, būtų liepta šokti į ugnį, tačiau ji galėtų regėti Tavo veidą, liepsnos jai pasirodytų tarsi Himalajų kalnai — vienas ledas! O jeigu jai pasiūlytų apsigyventi nektaro vandenyne, bet ten ji neregėtų Tavo Šviesybės lotoso veido, nektaro vandenynas jai pasirodytų kartesnis už arseno nuodų vandenyną”. Tegu garsas apie motiną Yaśodą iš Vrajos, karštai trokštančią visad regėti Kṛṣṇos lotoso veidą, apskrieja visą pasaulį!

Panašiai kalbėjo ir Kuntīdevī Akrūrai: „Mielas brole Akrūra, mano sūnėnas Mukunda jau ilgokai neaplanko mūsų. Ar negalėtum Jam pranešti, kad Jo tetą Kuntī iš visų pusių supa priešai ir kad ji norėtų sužinoti, kada vėl galės regėti Jo lotoso veidą?”

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 46 skyriaus 28 posme pasakyta: „Kai Uddhava buvo atvykęs į Vṛndāvaną ir pasakojo apie Kṛṣṇos darbus Dvārakoje, išgirdus šį pasakojimą, motinai Yaśodai iš krūtų ėmė sunktis pienas, o iš akių upeliais pasruvo ašaros”. Kitas atsitikimas, liudijantis apie begalinę Yaśodos meilę Kṛṣṇai, nutiko, kai Kṛṣṇa išvyko į Mathurą, Kaṁsos karalystę. Išsiskyrusi su Kṛṣṇa, motina Yaśodā kurį laiką žvelgė į Jo kosmetikos priemones, o po to, garsiai sušukusi, beveik be sąmonės krito ant grindų. Besiraitydama po grindis, ji labai susibraižė kūną ir gaudulio pagauta vis vaitojo: „O brangusis mano sūnau! Brangusis mano sūnau!” Abiem rankom ji mušėsi į krūtinę. Tokius motinos Yaśodos veiksmus išmanantys bhaktos vadina ekstatine meile išsiskiriant. Šiai meilci būdingi ir kiti požymiai: nerimas, sielvartas, beviltiškumo jausmas, apstulbimas, nuolankumas, nenustygimas vietoje, pamišimas ir iliuzija.

Matydamos motinos Yaśodos nerimą, Kṛṣṇai išėjus į ganyklą, vienas bhakta kreipėsi į ją: „Yaśoda, tu taip vangiai judi, jog, matyti, tave kamuoja nerimas. Tu įsistebeilėjai į vieną tašką, o kvėpuoji taip karštai, kad,

žiūrėk, pienas užvirs krūtyse. Visa tai liudija, kad, išsiskyrus su sūnumi, iš skausmo tau plyšta galva". Taip kartais pasireiškėdavo motinos Yašodos nerimas dėl Kṛṣṇos.

Kai atvykęs į Vṛndāvaną Akrūra pasakojo apie Kṛṣṇos darbus Dvāra-koje, motina Yašodā sužinojo, kad Kṛṣṇa vedė labai daug karalaičių ir dabar paskendęs šeimyniniuose reikaluose. Tai išgirdusi, ji ėmė sielvartauti, kokia ji nelaiminga, kad neapvesdino sūnaus, kai Jis išaugo iš *kaišoros* amžiaus. Dėl to dabar Jis su marčia negyvenąs jos namuose. Ji sušuko: „Brangus Akrūra, savo žodžiais tu draskai man širdį!" Taip sielvartavo motina Yašodā, išsiskyrusi su Kṛṣṇa.

O kartais motiną Yašodā apimdavo neviltis, pagalvojus: „Aš turiu milijonus karvių, tačiau kokia iš jų nauda, jei jų pieno neparagauja Kṛṣṇa. Tebūnie prakeiktas tas pienas! Vargas man — aš turiu tiek turtų, o negaliu uosti savo vaiko galvos ir pamaitinti Jo savo krūtų pienu, kaip darydavau, kol Jis dar gyveno čia, Vṛndāvanoje". Tai neviltis, kuri apėmė motiną Yašodā išsiskyrus su Kṛṣṇa.

Vienas Kṛṣṇos draugas kreipėsi į Jį: „Mano brangus lotosaaki, kai Tu gyvenai Gokuloje, visada nešiojaisi rankoje lazdelę. Dabar ji guli užmiršta motinos Yašodos namuose, o motina Yašodā, kai pamato ją, kaskart sustingsta, netekusi žado, tarsi toji lazdelė". Taip kartais išsiskyrimas su Kṛṣṇa atima žadą. Išsiskyrusi su Kṛṣṇa, motina Yašodā tapo tokia nuolanki, kad su ašaromis akyse meldė pasaulio kūrėją Viešpatį Brahmą: „Brangusis kūrėjau, ar negalėtum sugrąžinti bent valandėlei mano brangaus sūnaus Kṛṣṇos? Aš taip noriu pažvelgti į Jį". Kartais, nerasdama sau vietos, motina Yašodā lyg kokia pamišėlė imdavo priekaištauti Nandai Mahārājai: „Ką tu veiki šituose rūmuose? Begėdi! Ir už ką tave žmonės Vrajos karaliumi vadina? Tik pagalvokit, jo brangiausias sūnus Kṛṣṇa kažin kur toliausiai nuo jo, o kietaširdis tėvas lyg niekur nieko sėdi sau Vṛndāvanoje!"

Kažkas Kṛṣṇai papasakojo, kaip pamišo Jo motina Yašodā: „Pamišimo apimta, motina Yašodā klausinėjo *kadambos* medžių: „Kur mano sūnus?" Ji kamantinėjo paukščius ir tranus, ar nepraėjo pro šalį Kṛṣṇa, ar neatnešė jė žinios apie Jį. Iliuzijos apimta, motina Yašodā klajojo po Vṛndāvaną ir visų klausinėjo apie Kṛṣṇą". Tai pamišimas, kuris kilo išsiskyrus su Kṛṣṇa.

Apkaltintas motinos Yašodos kietaširdiškumu, Nanda Mahārāja tarė: „Brangioji Yašoda, ko tu taip sielvartauji? Būk maloni ir atidžiai paklausyk! Štai Jis, tavo sūnus Kṛṣṇa, stovi prieš tavo akis! Nesisielok it pamišėlė ir nedrumsk mano namų ramybės". Taip Kṛṣṇa iš draugų sužinojo, kad ir tėvas Nanda, išsiskyręs su Juo, pateko iliuzijos įtakon.

Susirinkusios Kamsos arenoje ir išvydusios patrauklųjį Kṛṣṇą, visos Vasudevės žmonos pajuto Jam motinišką meilę. Iš jų krūtų ėmė tekėti pienas, nuo kurio sumirko jų *sārī*. Tai pavyzdys, kaip atsiranda ekstatinės meilės požymiai, išsipildžius troškimui matyti Kṛṣṇą.

Pirmos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 11 skyriaus 29 posme pasakojama: „Kai, pasibaigus Kurukṣetros mūšiui, Kṛṣṇa įžengė į Dvāraką, pirmiausiai Jis aplankė Savo motiną bei visas įmotes ir su pagarba žemai nusilenkė joms. Motinos tuojuo sodinosi Kṛṣṇą ant kelių ir iš motiniškos meilės iš jų krūtų ėmė tekėti pienas. Ir jų krūtų pienas, sumišęs su ašaromis, buvo jų pirmutinė auka Kṛṣṇai“. Tai pavyzdys, kai po ilgo išsiskyrimo patiriamas džiaugsmas.

Panašiai pasakyta „Lalita-mādhavoje“: „Argi ne nuostabu, kad iš didžiulės meilės savo brangiausiajam sūnui Kṛṣṇai karaliaus Nandos žmona Yaśodā išmaudė Jį savo pienu, sumaišytu su ašaromis!“ „Vidagdha-mādhavoje“ bhakta kreipiasi į Viešpatį Kṛṣṇą: „Brangusis Mukunda, išvydusi Tavo veidą, kvepiantį lotoso žiedais ir spindintį tarsi mėnuo, motina Yaśodā pajuto tokį meilės antplūdį, kad iš jos panašių į vandens indus krūtų spenelių ėmė trykšti pienas“. Rūbai, dengę motinos Yaśodos pieno ašočius, sumirko, tačiau pienas, skirtas Kṛṣṇai, ir toliau be paliovos tekėjo.

Tokie yra tėviškos meilės Kṛṣṇai, kurią jautė Jo tėvas, motina ir vyresnio amžiaus žmonės, ženklai. Tėviškos meilės ekstazė pasireiškia, kai į Kṛṣṇą žiūrima kaip į savo sūnų. Tokie pastovūs transcendentiniai meilės jausmai Kṛṣṇai vadinami nuolatine tėviškos meilės ekstaze.

Čia Śrīla Rūpa Gosvāmī nurodo, kad kai kurių išmanančių mokslo žmonių nuomone, minėti trejopai transcendentiniai skoniai — tarnystė, broliškas atsidavimas ir tėviška meilė — kartais tarpusavyje persipina. Pavyzdžiui, broliški Balarāmos jausmai turi tarnystės ir tėviškos meilės bruožų. Yudhiṣṭhiros meilė Kṛṣṇai taip pat persipynusi su tėviška meile ir tarnyste. Transcendentinis jausmas, kurį Kṛṣṇai jaučia Kṛṣṇos senelis Ugrasena, irgi persipynęs su tarnyste ir tėviška meile. Visų vyresniųjų Vṛndāvanos *gopių* jausmas — tai tėviškos meilės, tarnystės bei broliško atsidavimo mišinys. Mādrī sūnų Nakulos ir Sahadevos, kaip ir išminčiaus Nārados, meilė — draugystės ir tarnystės mišinys. Viešpaties Śivos, Garuḍos ir Uddhavos meilės jausmas — tai tarnystės ir broliško atsidavimo mišinys.

Atsidavimo tarnyba santuokinės meilės būsenoje

Tyro bhaktos santuokinės meilės jausmas Kṛṣṇai vadinamas atsidavimo tarnyba santuokinės meilės būsenoje. Nors tokie santuokiniai jausmai visiškai nematerialūs, vis dėlto dvasinė meilė ir materialieji veiksmai turi šiek tiek panašumo. Todėl žmonės, kuriuos tedomina materialūs veiksmai, dvasinės santuokinės meilės suvokti nesugeba; abipusis atsidavimas jiems — keistas ir paslaptingas dalykas. Todėl santuokinę meilę Rūpa Gosvāmī aprašo labai glaustai.

Akstinas santuokinei meilei yra Pats Kṛṣṇa ir Jo brangiosios palydovės — Rādhārāṇī bei Jos artimos draugės. Viešpats Kṛṣṇa neturi varžovų: niekas Jam neprilygsta ir niekas Jo nepranoksta. Jo grožis neprilygstamas; Jis yra svarbiausias santuokinės meilės objektas, nes santuokinės meilės žaidimais Jis pralenkia visus.

Jayadevos Gosvāmī „Gīta-govindoje“ viena *gopė* sako draugei: „Kṛṣṇa — visų visatos malonumų šaltinis. Jo kūnas švelnus tarsi lotoso žiedas, o Jo laisvumas bendraujant su *gopėmis*, toks panašus į jaunuolio potraukį jaunai mergaitei, priklauso transcendentinės santuokinės meilės sričiai“. Tyras bhakta seka *gopių* pavyzdžiu ir garbina *gopes*: „Su pagarba lenkiuosi visoms jaunoms piemenaitėms, kurių išorė tokia patraukli. Jau vien dėl to, kad yra patrauklios, jos garbina Aukščiausią Dievo Asmenį, Kṛṣṇą“. Iš visų jaunų *gopių* grožių labiausiai išsiskiria Śrīmatī Rādhārāṇī.

Štai kaip aprašomas Śrīmatī Rādhārāṇī grožis: „*Cakorī* paukščio akys grožiu netgi lygintis su žaviomis Rādhārāṇī akimis negali. Kas pamato Rādhārāṇī veidą, tam mėnuo nebemielas. O prieš Jos kūno spalvą blanksta net auksas. Tad gėrėkimės transcendentiniu Śrīmatī Rādhārāṇī grožiu“. Štai kaip Savo susižavėjimą Rādhārāṇī išreiškia Pats Kṛṣṇa: „Kai, norėdamas pasigrožėti Rādhārāṇī, Aš pasišaipau iš Jos, Ji įdėmiai išklauso Mano pašiepiamus žodžius, tačiau Savo elgesiu ir atsakymais aiškiai parodo, kad Ji Man visai abejinga. Šis Jos abejingumas Man teikia begalinį džiaugsmą, nes tada Ji tampa šimtąkart žavesnė“. Panašiai pažymėta ir „Gīta-govindoje“. Joje pasakojama, kad, apkabinęs Śrīmatī Rādhārāṇī,

Kamsos priešas Śrī Kṛṣṇa išsyk pakliūva į meilės tinklus ir palieka kitų *gopių* draugiją.

Rūpos Gosvāmī „Padyāvalī” pasakojama, jog, išgirdusios Kṛṣṇos fleitos garsą, *gopės* kaipmat užmiršta šeimos vyresniųjų priekaištus, gėdos baimę ir vyrų griežtumą. Vienintelė jų mintis — eiti ir ieškoti Kṛṣṇos. O susitikę *gopės* ir Kṛṣṇa varsto vienas kitą akimis, pokštauja ir linksminasi. Toks jų elgesys vadinasi *anubhāva*, arba santuokinės meilės subekstazė.

„Lalita-mādhavoje” Kṛṣṇos antakių judesius Rūpa Gosvāmī lygina su Yamunos vingiais, o Rādhārāṇī šypsena — su mėnesiena. Kai mėnesiena susitinka su Yamuna, Yamunos vanduo įgauna nektaro skonį — jis pasidaro toks gardus, kad, gerdamas jį, negali atsidžiaugti. Jis vėsina tarytum sniegas. Tad ir „Padyāvalī” tekstuose vienos nuolatinių Rādhārāṇī palydovių pasakyta: „Brangioji Rādhārāṇī, Tavo veidas tarsi pilnatis, Tu atrodai viskuo patenkinta, tačiau Tavo akyse liko ašarų žymės. Tavo balsas trūkčioja, o krūtinė kilnojasi. Visi šie požymiai liudija, kad Tu girdėjai Kṛṣṇos fleitos garsus ir dėl to dabar Tau sąla širdis”.

Minėtoje „Padyāvalī” aprašoma, kaip dėl santuokinės meilės apima neveltis. Śrīmatī Rādhārāṇī kalbėjo: „Brangus pone Kupidone, nežeisk Mano širdies — nelaidyk į Mane savo strėlių! O tu, brangusis pone Ore, nerzink Manęs gėlių kvapais. Kṛṣṇa nebemyli Manęs, tad kam Man rūpintis šiuo niekam nereikalingu kūnu? Tokio kūno nenorėtų turėti jokia gyva esybė”. Tai neveltis ekstatinėje meilėje Kṛṣṇai požymis.

„Dāna-keli-kaumudī”, nurodydama į Kṛṣṇą, Śrīmatī Rādhārāṇī sako: „Šis nuovokus miško vaikas gražus tarsi melsvas lotoso žiedas. Jis gali sužavėti visas visatos merginas. Jis leido Man pajusti Savo transcendentinio kūno skonį, ir Mano susižavėjimui nėra ribų. Jaučiuosi tarytum dramblio sujaudinta patelė!” Tai džiūgavimo iš ekstatinės meilės Kṛṣṇai pavyzdys.

Nuolatinė santuokinės meilės ekstazė yra svarbiausia kūniško džiaugsmo priežastis. „Padyāvalī” šią svarbiausią santuokos priežastį apibūdina Rādhārāṇī žodžiais, kuriuos Ji išsakė Savo nuolatinei palydovei: „Brangioji drauge, kas tasai vaikas, kurio akių vokai be paliovos šoka, dar labiau pagražindami Jo veidą, ir kursto Manyje santuokinės meilės norą? Jis vilki geltonais rūbais, o Jo ausys padabintos *aśokos* gėlės pumpurais. Kai šis vaikas ima groti fleita, Aš nerandu Sau vietas”.

Santuokinei Rādhā-Kṛṣṇos meilei netrukdo jokie egoistiniai motyvai. Štai kaip apibūdinama nesudrumsčiama Rādhos ir Kṛṣṇos meilė: „Kiek atokiau nuo Kṛṣṇos stovėjo motina Yaśodā. Pats Kṛṣṇa buvo Savo draugų apsupty. Priešais Kṛṣṇą stovėjo Candrāvalī, o prie įėjimo į Vrają, ant didžiulio akmens luito, stovėjo demonas vardu Vṛṣāsura. Tačiau kai Kṛṣṇa

už tankių vijoklių išvydo Rādhārāṇī, net ir tada nuostabusis Kṛṣṇos žvilgsnis nelyginant tvykstelėjęs žaibas krypo į ją”.

Pateikiamas ir kitas pavyzdys: „Viename kiemo gale tysojo Śaṅkhāsuroso lavonas, kurio tykojo daugybė šakalų, o kitame meldėsi būrys mokytų, save sutramdžiusių *brāhmaṇų*. Jų maldos buvo malonios kaip gairius vasaros vėjas. Priešais Kṛṣṇą stovėjo Viešpats Baladeva, nuo kurio sklido vėsa. Tačiau netgi tokiomis aplinkybėmis — tai dvelkiančiomis ramybe, tai keliančiomis nerimą, ekstatinės santuokinės meilės, kurią Kṛṣṇa jau-tė Rādhārāṇī, lotoso žiedas nevyto”. Kṛṣṇos meilė Rādhārāṇī su žydinčiu lotosu lyginama dažnai; vienintelis skirtumas tarp šios meilės ir gėlės tas, jog Kṛṣṇos meilė ne tik nevysta, bet nuolat vis gražėja.

Išskiriamos dvi santuokinės meilės būsenos: *vipralambha*, arba santuokinė meilė išsiskyrus, ir *sambhoga*, arba santuokinė meilė, bendraujant tiesiogiai. *Vipralambha* (išsiskyrimas) savo ruožtu išskiriama dar į tris būsenas: 1) *pūrva-rāga*, arba pradinis susižavėjimas, 2) *māna*, arba tariamasis pyktis, ir 3) *pravāsa*, arba būseną, kai įsimylėjęliai yra toli vienas nuo kito.

Meilės stadija, kai įsimylėjęliai aiškiai jaučia, kad labai norėtų susitikti, vadinama *pūrva-rāga*, arba pradiniu susižavėjimu. „Padyāvalī” Rādhārāṇī Savo palydovei pareiškė: „Mieloji drauge, Aš kaip tikėjau prie Yamunos upės, kai staiga prieš Mano akis išdygo labai gražus, tamsiai mėlyno debesies gymio jaunuolis. Jis į Mane pažvelgė taip, jog nepajėgsiu to žodžiais apsaityti. Ir nuo tos akimirkos, deja, Aš nebegaliu galvoti apie Savo šeimynines pareigas”. Tai pradinio susižavėjimo Kṛṣṇa pavyzdys. Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 53 skyriaus 2 posme Kṛṣṇa sako *brāhmaṇai*, atnešusiam nuo Rukmiṇī žinią: „Brangusis *brāhmaṇa*, Aš, kaip ir Rukmiṇī, naktį nemiegu ir nuolat galvoju apie ją. Aš žinau, kad jos brolis Rukmī nemėgsta Manęs, ir todėl Mano vestuvės su Rukmiṇī atšauktos”. Tai dar vienas pradinio susižavėjimo pavyzdys.

O apie *mānā*, arba pyktį, „Gīta-govindoje” pateikiamas kitas pavyzdys: „Išvydus, kaip Kṛṣṇa su keliomis *gopėmis* linksminasi, Śrīmatī Rādhārāṇī širdyje dilgtelejo pavydas, nes Jai skiriamas ypatingas dėmesys, rodėsi, priblėso. Todėl Ji greitai iš ten pabėgo ir, pasislėpusi už gėlių gražiame žydinčiame krūme, aplink kurį dūzgė juodieji tranai, Ji ėmė guostis vienai Savo palydovių”. Tai tariamo nepritarimo, arba pykčio, pavyzdys.

Pravāsa, arba išsiskyrimo, kai įsimylėjęliai gyvena toli vienas nuo kito, pavyzdys aprašytas „Padyāvalī”: „Nuo tada, kai Kṛṣṇa išvyko į Mathurą, Śrīmatī Rādhārāṇī vis rymojo ir liejo ašaras. Ašaros nedžiūvo nuo Jos veido, ir Ji nė akimirksniai nesudėjo bluosto”. Kai veidas drėgnas, išsilaksto visi miegai. Rādhārāṇī be paliovos verkė, jog išsiskyrė su Kṛṣṇa, tad Jos

ir neėmė miegas. „Prahlada-samhitoje” Uddhava sako: „Pervertas Kupidono strėlių, Aukščiausias Dievo Asmuo, Govinda, nuolat skaudama širdim galvoja apie jus [*gopes*]. Jis nei dorai pavalgo, nei pailsi”.

Kai įsimylėjėliai susitinka ir džiaugiasi, galėdami bendrauti vienas su kitu, tokia būseną vadinama *sambhoga*. „Padyāvalī” apie Kṛṣṇą pasakytą: „Kṛṣṇa taip vikriai apkabino Śrīmatī Rādhārāṇī, tarsi Jis būtų šokęs povų šokį”.

Taip Śrī Rūpa Gosvāmī baigia penktąją savo Atsidavimo Nektaro Vandenyne bangą. Jis su pagarba lenkiasi Aukščiausiam Dievo Asmeniui, kuris apsireiškė Gopāla, amžinuoju Viešpaties pavidaļu.

Taip Bhaktivedanta baigia apžvelgti trečiąją „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalį, kurioje kalbama apie penkias pirmines santykių su Kṛṣṇa rūšis.

Ketvirta dalis

Juoko ekstazė

Ketvirtoje „Bhakti-rasāmṛta-sindhu” dalyje Śrīla Rūpa Gosvāmī apibūdina netiesioginės atsidavimo tarnybos ekstazės rūšis: juoką, nuostabą, riteriškumą, užuojautą, pyktį, baimę ir pasibjaurėjimą. Šioje dalyje Śrīla Rūpa Gosvāmī toliau aprašo atsidavimo jausmus, kurių vieni derinasi tarpusavyje, o kiti nesiderina. Kai ekstatinėje atsidavimo tarnyboje persipina nesuderinami jausmai, tokia būseną vadinasi *rasābhāsa*, arba išskraipyti skoniai.

Išmanantys mokslo žmonės sako, kad juokiasi daugiausiai jaunimas arba draugėn suėję seneliai ir maži vaikai. Ekstatinės meilės juokas kartais suima net ir labai rimtą žmogų. Kartą, kai senas elgeta atėjo prie motinos Yaśodos durų, Kṛṣṇa jai tarė: „Brangi mama, Aš bijau artintis prie to sudžiūvusio klastūno. Jei Aš prieisiu, jis gali įmesti Mane į savo maišą ir nusinešti!” Nuostabasis vaikas Kṛṣṇa neišleido Savo mamos iš akių, o elgeta, stovėdamas tarpdury, veltui bandė paslėpti šypseną. Jį ėmė juokas. Tai pavyzdys, kai juoką sukelia Patsai Kṛṣṇa.

Vienas Kṛṣṇos draugų kartą Jam tarė: „Išsižiok, brangusis Kṛṣṇa, aš įdėsiu Tau į burną skanų saldainį iš cukraus ir jogurto”. Kṛṣṇa tuoj pat išsižiojo, tačiau draugas, užuot davęs saldainį su jogurtu, įmetė į Jo burną gėlę. Pakramsnojęs gėlę, Kṛṣṇa susiraukė, ir, tai pamatę, greta stovėję draugai pratrūko juoku.

Kartą į Nandos Mahārājos namus atėjo chiromantas, ir Nanda Mahārāja paprašė jo: „Brangus išminčiau, ar negalėtum pažvelgti į mano sūnelio Kṛṣṇos delną ir pasakyti, ar ilgai Jis gyvens ir ar turės tūkstančius karvių?” Prašymas chiromantą prajuokino, ir Nanda Mahārāja jo paklausė: „Brangusis pone, kodėl tu juokiesi ir slepi savo veidą?”

Tokio ekstatinio juoko iš meilės priežastis visada yra Kṛṣṇa arba kas nors susiję su Juo. Šiai atsidavimo tarnybos rūšiai būdinga džiūgavimas, tingėjimas, jausmų slėpimas bei kiti, iš pažiūros trikdantys elementai.

Śrīlos Rūpos Gosvāmī nuomone, juoką iš ekstatinės meilės galima skirti į šešias kategorijas. Šios kategorijos, nelygu kokias šypseną, turi įvairius sanskrito pavadinimus: *smita*, *hasita*, *vahasita*, *avahasita*, *apahasita* ir *atiha-*

sita. Vienos šių kategorijų svarbesnės, kitos — mažiau svarbios. Svarbiausios — *smita*, *hasita* ir *vahasita*, mažiau svarbios — *avahasita*, *apahasita* ir *atihāsita*.

Kai žmogus šypsosi, nerodydamas dantų, tuoj pat keičiasi jo akių ir skruostų linijos. Tokia šypsena vadinasi *smita*. Vyriausia namų tarnaitė Jaratī užklupo Kṛṣṇą vagiant jogurtą ir puolė Jį gaudyti. Kṛṣṇa, labai jos išsigandęs, nubėgo pas Savo vyresnįjį brolių Baladevą ir sako Jam: „Mielas broliau, Aš vogiau jogurtą! Žiūrėk, antai Mane atsiveja Jaratī!” Kai, gelbėdamasis nuo Jaratī, Kṛṣṇa bėgo pas Baladevą užtarimo, visi didieji dangaus planetų išminčiai ėmė šypsotis. Tokia šypsena vadinama *smita*.

Šypsena, kai šiek tiek pasirodo dantys, vadinasi *hasita*. Kai vienąsyk Kṛṣṇa paslapčia nuėjo pas Rādhārāṇī, Jis pamatė grįžtantį namo Abhimanyu, vadinamąjį Rādhārāṇī vyrą, kuris nežinojo, kad jo namuose yra Kṛṣṇa. Kṛṣṇa bematant persirengė Abhimanyu drabužiais ir, tapęs visai panašus į Abhimanyu, nuėjo pas Abhimanyu motiną Jaṭilā ir tarė jai: „Mieloji mama, Aš — tavo tikrasis sūnus Abhimanyu, bet tu pažvelk, pas tave ateina Kṛṣṇa, kuris persirengė ir atrodo visai kaip Aš!” Abhimanyu motina Jaṭilā išsyk patikėjo, kad Kṛṣṇa yra jos sūnus, ir labai supyko ant tikrojo sūnaus, kuris tuo metu ėjo namo. Ji ėmė vyti jį šalin, o šis šaukė: „Mama, mama, ką tu darai?!” Šis reginys visoms pas Ją susirinkusioms Rādhārāṇī draugėms sukėlė šypseną, ir kai jos šypsojosi, pasirodė jų dantų krašteliai. Tai *hasita* šypsenos pavyzdys.

Kai šypsantis pasirodo visi dantys, šypsena vadinasi *vahasita*. Kartą Jaṭilos namuose vogdamas sviestą ir jogurtą, Kṛṣṇa tvirtu balsu pasakė draugams: „Brangūs draugai, dabar ši senyva ponია kietai įmigo — antai jau girdėti, kaip giliai ji alsuoja. Mes galime tyliai, nesijaudindami pavogti jos sviestą ir jogurtą”. Tačiau „senyvoji ponია” Jaṭilā nemiegojo; tai girdėdama ji negalėjo sulaikyti šypsenos ir bematant plačiai nusišypsojo. Tai *vahasita* šypsenos pavyzdys.

Šypsena, kai nosies landos išsipučia, o akys susiaurėja, vadinasi *avahasita*. Kartą anksti rytą, kai Kṛṣṇa grįžo namo po *rāsos* šokio, pažvelgusi į Kṛṣṇos veidą, motina Yaśoda paklausė: „Brangus mano sūnau, kodėl Tavo akys atrodo tarsi būtų dažais išteptos? Gal Tu apsilkęs mėlynais Baladevos rūbais?” Kai motina Yaśodā šitaip klausinėjo Kṛṣṇą, netoliese stovėjusi Kṛṣṇos draugė ėmė šypsotis — jos nosies landos išsipūtė, o akys susiaurėjo. Tai *avahasita* šypsenos pavyzdys. Ši *gopė* gerai žinojo, kad Kṛṣṇa visą naktį šoko *rāsos* šokį ir kad motina Yaśoda net nenutuokė, kaip leidžia naktis jos sūnus ir kaip Jis išsitepė *gopių* kosmetikos dažais. Mergaitė šypsojosi *avahasita* šypsena.

Kai besišypsant iš akių ištrykšta ašaros ir virpa pečiai, šypsena vadinama

si *apahasita*. Kai, išgirdęs seną tarnaitę Jaratī dainuojant, mažasis Kṛṣṇa ėmė šokti, Nārada labai nustebė. Aukščiausią Dievo Asmenį, kuris valdo kiekvieną didžiųjų pusdievių — Brahmos ir kitų — judesį, šokti privertė senos tarnaitės daina! Matydamas tokį pokštą, Nārada pats ėmė šokti; jo pečiai virpėjo, iš susijaudinimo sudrėko akys. Jis plačiai šypsojosi, ir nuo jo dantų spindėjimo debesys danguje nusidažė sidabru.

Kai besišypsantis žmogus ploja delnais ir šokinėja, jo veide atsiradusi šypsena vadinasi *atihāsita*, arba nesulaikomas juokas. *Atihāsitos* pavyzdį rodo šis nutikimas. Kartą Kṛṣṇa kreipėsi į Jaratī: „Mieloji geroji moteriške, tavo veido oda susiraukšlėjo ir todėl tavo veidas visai kaip beždžionės. Neatsitiktinai, matyt, beždžionių karalius Balīmukha tave į žmonas išsirinko“. Kṛṣṇai šitaip erzinant Jaratī, ji atsakė, kad gerai žinanti, jog beždžionių karalius norėjęs ją vesti. Tačiau ją jau priglaudė Kṛṣṇa — daugybės galingų demonų nugalėtojas, ir ji nutarė ištekėti ne už beždžionių karaliaus, o už Jo. Išgirdusios tokį kandų plepiosios Jaratī atsakymą, visos ten buvusios *gopės* ėmė kvatoti ir ploti delnais. Toks juokas, lydymas rankų plojimo, vadinamas *atihāsita*.

Kartais *atihāsita* sukelia ir netiesioginės kandžios pastabos. Tokią pastabą viena *gopių* metė Kuṭilai, kuri buvo Jaṭilos dukra ir Abhimanyu, vadinamojo Rādhārāṇī vyro, sesuo. Kuṭilą netiesiogiai užgavo tokie žodžiai: „Mieloji Kuṭila, Jaṭilos dukra, tavo krūtys ilgos tarsi pupų ankštys — jos tokios pat sausos ir ilgos. Tavo nosis tokia graži, jog grožiu toli pranoksta varlės, o akys nuostabios kaip šuns. Tavo lūpos raudonesnės už gėstančio laužo žarijas, o pilvas grožiu prilygsta dideliamei būgnui. Gražioji Kuṭila, tu gražiausia iš visų Vṛndāvanos piemenaičių, ir kadangi tu — visų nuostabiliausia, tavęs, manau, nepavilios saldūs Kṛṣṇos fleitos garsai!“

Nuostaba ir riteriškumas

Nuostaba

Nuostabos sukelta ekstazė atsidavimo tarnyboje patiriama dvejopai: tiesiogiai — stebint patiems, ir netiesiogiai — išgirdus iš kitų.

Kai Nārada, atėjęs į Dvāraką pažiūrėti, ką veikia Viešpats, pamatė, kad tas pats Kṛṣṇa vienu metu buvo visuose rūmuose ir kiekvienas Jų veikė ką nors kita, jis apstulbo iš nuostabos. Tai vienas iš nuostabos, kurią sukėlė tiesioginė atsidavimo tarnybos patirtis, pavyzdžių. Viena motinos Yaśodos draugių sako: „Yaśoda, tu matai, koks stebuklas! Štai tavo vaikelis, kuris taip mėgsta žįsti pieną iš tavo krūtų, ir štai Govardhanos kalnas, kuris pastoja kelią net debesims. Tačiau — tu tik pažvelk! — tavo vaikas kairės rankos piršteliu laiko šį mižinišką Govardhanos kalną tarsi žaisliuką! Argi tai ne stebuklas?“ Tai dar vienas pavyzdys, kai nuostabą atsidavimo tarnyboje sukelia tiesioginė patirtis.

Netiesiogiai patirtos nuostabos atsidavimo tarnyboje pavyzdys — Mahārājos Parīkṣito jausmai, kuriuos sukėlė Śukadevos Gosvāmī pasakojimas apie tai, kaip Kṛṣṇa nukovė Narakāsura, kuris su vienuolikos *akṣauhiniṅ* divizijų kariais užpuolė Kṛṣṇą. Kiekvienoje *akṣauhiniṅ* divizijoje — keletas tūkstančių dramblių, keletas tūkstančių arklių bei vežimų ir keletas šimtų tūkstančių pėstininkų. Narakāsura turėjo vienuolika tokių divizijų, ir visos jos šaudė į Kṛṣṇą strėlėmis, ir vis dėlto Kṛṣṇai tereikėjo trijų strėlių šioms kariuomenėms sunaikinti. Išgirdęs apie šią nepaprastą pergalę, Mahārāja Parīkṣitas ėmė braukti iš akių ištryškusias ašaras ir jį užliejo begalinio džiaugsmo banga. Šis pavyzdys rodo, kaip nuostabą atsidavimo tarnyboje galima patirti netiesiogiai — išklausus pasakojimo.

Pateikiamas ir kitas netiesioginės nuostabos pavyzdys. Norėdamas įsitikinti, ar tikrai Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo, Viešpats Brahmā pagrobė visus Jo draugus piemenukus ir karves. Tačiau nespėjo jis nė mirktelėti, kaip Kṛṣṇa ir vėl žaidė kaip žaidęs su tais pačiais piemenukais, karvėmis ir veršeliais. Kai Viešpats Brahmā papasakojo apie šį atsitikimą savo draugams iš Satyalokos planetos, jie buvo stačiai priblokšti. Brahmā pasakojo, jog nepraėjo nė akimirka po to, kai jis pagrobė visus berniukus,

o Kṛṣṇa ir toliau tebežaidė su jais. Jų kūno spalva buvusi tamsi, beveik kaip Kṛṣṇos, ir visi jie turėję po keturias rankas. Aplinkui ramiai ganėsi tokios pat karvės ir veršeliai. Pasakodamas apie šį nutikimą, Brahmā vėl tapo kaip nesavas. „O nuostabiausia, — pridūrė jis, — kad garbinti Kṛṣṇos bei Jo palydovų tenai susirinko daugybė Brahmų iš įvairiausių visatų”.

Panašiai nutiko ir Kṛṣṇos draugams. Kai Bhāṇḍīravanoje kilo miško gaisras, Kṛṣṇa liepė Savo draugams stipriai užsimerkti. Atsimerkę piemenukai pamatė, jog Kṛṣṇa gaisrą užgesino ir jokio pavojaus nebėra, o karvės su veršeliais gyvos ir sveikos. Tereikėjo berniukams tik pagalvoti apie tai, ir jie suprato, koks tai stebuklas. Tai dar vienas atvejis, kai nuostabą atsidavimo tarnyboje sukelia netiesioginė patirtis.

Žmogaus poelgiai, netgi ir niekuo neypatingi, jo draugų širdyse ir protose sukelia nuostabą ir susižavėjimą, o nepažįstamo žmogaus darbai — netgi ir stebuklingi — nedaro jokio įspūdžio. Meilė ir yra ta jėga, dėl kurios nepaprasti kieno nors poelgiai daro įspūdį mūsų protams.

Riteriškumas, kilnumas

Kai meilė ir atsidavimo tarnyba Viešpačiui įkvepia ypatingą, pakilų drąsos jausmą, šio jausmo sukelti veiksmai vadinasi „riteriški”. Riteriškumas reiškiasi draugiška kova, labdaros, gailėstingumo aktais, religijos normų laikymusi. Žmogus, kuris riteriškumą parodo kovoje, vadinamas *yuddha-vīra*. Tas, kuris užsiima labdara — *dāna-vīra*. Rodantis ypatingą gailėstingumą yra *dayā-vīra*, o atsidėjęs religiniams ritualams — *dharmavīra*. Tačiau, šiaip ar taip, visų šių riteriškų veiksmų objektas yra Kṛṣṇa.

Kai Kṛṣṇos draugas nori atlikti Jo malonumui kokį riterišką žygį, jis kviečia Kṛṣṇą dvikovon, ir tada priešininku būna Pats Kṛṣṇa; kartais Kṛṣṇa panūsta stebėti kovą iš šalies, ir tada priešininku tampa kuris nors kitas draugas. Kartą vienas draugų metė Kṛṣṇai iššūkį: „Brangus Mādhava, Tu nenustygsti vietoje, manydamas, kad niekas negali Tave nugaldėti. Tačiau jei Tu nedelsdamas nespruksi iš čia, aš gerai Tave pamokysiu. Tai džiaugsis mano draugai, matydami Tavo pralaimėjimą!”

Kṛṣṇa ir Śrīdāmā buvo geriausi draugai, tačiau kartą Śrīdāmā, supykęs ant Kṛṣṇos, iškvietė Jį dvikovon. Kai jiedu susirėmė, visi draugai didžiai džiaugdami stebėjo nepaprastą dviejų bičiulių kovą Yamunos pakranteje. Jie paruošė draugiškai kovai strėles, ir Kṛṣṇa ėmė jas laidyti į Śrīdāmą, o šis, greitai sukdamas lazda, tas strėles atmušinėjo. Śrīdāmos kovos išmanymas teikė Kṛṣṇai daug malonumo. Tokiose draugiškose kautynėse dažniausiai susiremia kovingumu pasižyminčios asmenybės, kurios priverčia stebėtis ir jaudintis visus žiūrovus.

„Hari-vaṁśoje” pasakojama, kaip kartais Arjuna ir Kṛṣṇa kaudavosi Kuntī akivaizdoje ir kaip Kṛṣṇa visad išeidavo nugalėtoju.

Tokiose riteriškose draugų kautynėse neišvengiama net pagyrūniškumo, pasitenkinimo savimi, puikybės, jėgos demonstravimo, nedaug tereikia, kad būtų griebtasi ginklo, šaukiama dvikovon ir atsiduriama priešininko padėtyje. Tokie požymiai visad skatina riteriškiems atsidavimo tarnybos žygiams.

Vienas draugų erzino Kṛṣṇą: „Mielas drauge Dāmodara, jau ką Tu moki nuostabiai daryti — tai tik valgyti. Subalą Tu nugalėjai tik todėl, kad jis silpnesis, be to, Tu gribeisi apgaulės. Tad koks gi Tu didvyris, kaip gali juo skelbtis? Tu pasirodei esąs gyvatė, o aš būsiu povas, kuris Tave tuojau užkapos”. Povas — didžiausias gyvatės priešas. Draugų kautynes, kuriose kiekvienas giria save, išmanantys mokslo žmonės vadina subektaze. Grėsmingas kvietimas į dvikovą, tam tikri paruošiamieji kovos judesiai, įkvėpimas, ginklų neturėjimas ir pažadai įbaugintiems stebėtojams parodyti kažką nepaprasto — visi šie riteriški veiksmai vadinami subektaze.

Vienas Kṛṣṇos draugų kreipėsi į Jį: „Brangus Madhusūdana, Tu žinai, koks aš stiprus, ir vis dėlto susikauti su galinguoju Baladeva Tu įkalbinėjai ne mane, o Bhadraseną. Taip elgdamasis Tu tiesiog įžeidi mane — juk mano rankos tvirtos kaip vartų skląščiai!”

Kartą vienas bhakta pasakė: „Brangus Viešpatie Kṛṣṇa, tebus pašlovin-tas Tavo priešininkas Śrīdāmā už savo riteriškus žygius! Jis kvietė Tave dvikovon, griaudėdamas kaip perkūnas ir riaumodamas kaip liūtas. Tebus pašlovinti riteriški Śrīdāmos darbai!” Riteriški (kilnūs) veiksmai — kautynės, labdara, gailestingumas bei religiniai ritualai — vadinami konstituciniais veiksmais, o savęs gyrimas, emocijos, ištvermė, švelnumas, ryžtas, džiūgavimas, entuziazmas, pavydas ir atminimas — ne konstituciniai. Kai vienas iš daugelio Kṛṣṇos draugų, vardu Stoka-kṛṣṇa, kovėsi su Kṛṣṇa, Stoka-kṛṣṇos tėvas griežtai jį išbarė, nes Kṛṣṇa buvo visų Vṛndāvanos gyventojų siela, visas jų gyvenimo džiaugsmas. Išbartas tėvo, Stoka-kṛṣṇa daugiau nebesikovė su Kṛṣṇa. Bet Kṛṣṇa ir toliau jį erzino, kviesdamas į dvikovą, todėl Stoka-kṛṣṇa, priimdamas iššūkį, paėmė savo lazda ir ėmė mikliai ją sukuti.

Kartą Śrīdāmā metė iššūkį Bhadrasenai: „Brangusis drauge, tau dar nėra ko manęs bijoti. Pirmiau aš nugalėsiu mūsų brolių Balarāmą, o po to prikulsiu Kṛṣṇą. Na, o tada ateis ir tavo eilė”. Todėl Bhadrasena paliko Balarāmą ir stojo Kṛṣṇos pusėn. Jis taip įaudrino savo bičiulius, tarsi Māndaros kalnas vandenyną. Nuo jo riaumojimo apkurto visi draugai, o jo riteriški žygiai pakėlė Kṛṣṇos kovos dvasią.

Kartą Kṛṣṇa kvietė į kovą Savo draugus: „Mieli draugai, pažvelkit, Aš trykšte trykštu riteriška narsa. Nebėkite šalin“. Tai išgirdęs, vienas Jo draugas, vardu Varūthapa, priėmė Viešpaties kvietimą ir stojo su Kṛṣṇa į kovą.

Vienas iš draugų kartą pastebėjo: „Sudāmā stačiai iš kailio neriasi, stengdamasis nugalėti Dāmodarą. Aš manau, jeigu jam padėtų mūsų galiūnas Subala, jie labai atitiktų vienas kitą — tarsi aukso aptaisas ir brangakmenis“.

Tokiuose riteriškuose veiksmuose varžovais tegali būti Kṛṣṇos draugai. Kṛṣṇos priešai negali su Juo varžytis. Todėl Kṛṣṇos draugų kvietimai kautis vadinami riteriška atsidavimo tarnyba.

Dāna-vīra, arba riteriškumas (kilnumas), kuris pasireiškia labdarybe, būna dvejopo pobūdžio — kaip dosnumas ir kaip atsižadėjimas. Dosnus yra tas, kuris viską gali paaukoti Kṛṣṇai. Kai žmogus, regėdamas Kṛṣṇą, pajunta, jog trokšta dalinti aukas, Kṛṣṇa vadinamas dosnumo akstinu. Kai Kṛṣṇa atėjo į šį pasaulį kaip Nandos Mahārājos sūnus, Nanda Mahārāja iš visos širdies troško savo sūnui gėrio ir ėmė aukoti *brāhmaṇoms* brangias karves. Ir *brāhmaṇos*, kuriems jo labdaringumas buvo labai malonus, turėjo pripažinti, kad dosnumu Nanda Mahārāja pralenkė net tokius praeities valdovus, kaip Mahārāja Pṛthu ir Nṛga.

Žmogus, kuris visiškai suvokia Viešpaties šlovę ir yra pasiruošęs viską paaukoti Viešpačiui, vadinamas *sampradānaka* — „tas, kuris viską aukoja Kṛṣṇai“.

Kai Mahārāja Yudhiṣṭhira su Kṛṣṇa atvyko į Rājasūyos aukojimo areną, jis savo vaizduotėje ėmė tepti Kṛṣṇos kūną sandalmedžio pasta, papuošė Jį ilga, kelius siekiančia gėlių girlianda, užvilko Jam auksu siuvinėtus rūbus, uždėjo brangakmeniais nusagstytus papuošalus, dovanojo ištaigingai papuoštus dramblis, vežimus ir arklius. Dar jis norėjo paaukoti Kṛṣṇai savo karalystę, savo šeimą ir net patį save, o kai jau nebebuvo ką aukoti, Mahārāja Yudhiṣṭhira labai susijaudino ir sunerimo.

Panašų požiūrį Mahārāja Bali kartą išreiškė savo šventikui Śukrācāryai: „Brangus išminčiau, tu puikiai išmanai Vedas ir todėl, atlikdamas Vedų nurodomus ritualus, garbini Viṣṇu, Aukščiausią Dievo Asmenį. O šiam *brāhmaṇai* nykštukui [Vāmanadevos inkarnacijai], kad ir kas Jis būtų — Viešpats Viṣṇu, paprastas *brāhmaṇa* ar mano priešas, — aš nutariau duoti tiek žemės, kiek Jis prašo“. Mahārāja Bali buvo be galo laimingas, kad Viešpats ištiesė prieš jį Savo ranką, rausvą nuo raudonų *kurṅkum* miltelių, kurie nuolat puošia sėkmės deivės krūtinę. Taigi, nors Dievo Asmuo toks didis, kad sėkmės deivė visada pasiruošusi patenkinti visus Jo norus, Jis vis dėlto ištiesė Savo ranką, prašydamas Mahārājos Bali aukos.

Žmogus, kuris nori viską paaukoti Kṛṣṇai ir už tai nelaukia jokio atpildo, išties yra atsižadėjęs. Antai bhakta atsisakys bet kokio išsivadavimo, net jeigu jį siūlytų Pats Viešpatis. Tikroji meilė Kṛṣṇai pasireiškia tada, kai Kṛṣṇa tampa labdaros objektu, o bhakta — teikiančiuoju labdarą.

„Hari-bhakti-sudhodayoje” rasime dar vieną pavyzdį, kurį parodė Mahārāja Dhruva. Jis kreipėsi į Viešpatį: „Brangus Viešpatie, aš troškau, kad Tu išpildytum mano norą, todėl vykdžiau askezes ir atgailavau, tačiau mainais už tai Tu leidai man pamatyti Tave, nors Tavęs nemato net didieji išminčiai bei šventieji. Aš ieškojau stiklo šukių, o radau vertingiausių brangakmenį. Todėl, mano Viešpatie, aš esu labai laimingas ir nieko daugiau iš Tavo Šviesybės nebeprašau”.

Panašus tvirtinimas yra ir Trečios „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 15 skyriaus 48 posme. Keturi išminčiai, vadovaujami Sanakos Muni, šitaip kreipėsi į Viešpatį: „Brangus Aukščiausias Dievo Asmuo, Tu garsėji Savo patrauklumu ir tuo, kad esi laisvas nuo materijos nešvarybių. Todėl Tave pelnytai garbina; iš tikrųjų, Tu esi visų šventų vietų šaltinis. Dorieji, kuriems nusišypsojo laimė šlovinti Tavo atributus ir kurie supranta, kokia tobula Tavo transcendentinė padėtis, netrokšta net Tavo siūlomo išsivadavimo. Turėdami tokius transcendentinius lobius, jie nepavydi net dangaus valdovui Indrai. Jie žino, kad net dangaus valdovui nesvetimas baimės jausmas, tuo tarpu žmonės, garbinantys Tavo transcendentines savybes, patiria tik džiaugsmą — jiems negresia joks pavojus. Tad ar gali tai žinantys žmonės susigundyti aukštomis pareigomis dangaus karalystėje?”

Vienas bhakta taip kalbėjo apie savo jausmus, kuriuos jam sukėlė valdovo Mayūradhvajos labdaringumas: „Su didžiausia pagarba lenkiuosi Mahārājai Mayūradhvajai, apie kurio darbus nesiryžtu net prabilti”. Mayūradhvaja buvo labai išmintingas ir tuoj pat suprato, ko kartą atėjo pas jį Kṛṣṇa, persirengęs *brāhmaṇos* rūbais. Kṛṣṇa pareikalavo, kad jis paaukotų Jam pusę savo kūno, kurį perpjauti turėtų žmona su sūnumi, ir karalius Mayūradhvaja sutiko. Stipraus atsidavimo tarnybos jausmo užvaldytas, karalius nuolat galvojo apie Kṛṣṇą, todėl, kai tik jis suprato, kad Kṛṣṇa atėjo pas jį persirengęs *brāhmaṇa*, karalius nesvyruodamas sutiko Jam paaukoti pusę savo kūno. Mahārājos Mayūradhvajos aukai nėra lygių pasaulyje, ir mes turėtume su didžiausia pagarba lenktis jam. Karalius Mayūradhvaja visiškai suvokė Aukščiausią Dievo Asmenį, persirengusį *brāhmaṇos* rūbais. Mayūradhvaja vadinamas tobulu *dāna-vīra*, atsižadėjusiu žmogumi.

Žmogus, visada pasirengęs patenkinti Kṛṣṇą ir sumaniai vykdantis atsidavimo tarnybą, vadinasi *dharma-vīra* — tas, kurio kilnumas pasireiškia religinių ritualų atlikimu. *Dharma-vīros* lygi tegali pasiekti pažengę

bhaktos, kurie atlieka religinius ritualus. *Dharma-vīra* išstudijavo autoritetingus šventraščius, laikosi moralės principų, yra ištikimas bei pakantus ir valdo savo jusles. Žmonės, kurie religinius ritualus atlieka Kṛṣṇos džiaugsmui, pasižymi tvirtumu atsidavimo tarnyboje, o tie, kurie atlieka religinius ritualus, nepasiryžę suteikti džiaugsmo Kṛṣṇai, tevdinami dievotais.

Geriausias *dharma-vīros* pavyzdys — Mahārāja Yudhiṣṭhira. Kartą vienas bhakta Kṛṣṇai pasakė: „Brangus Kṛṣṇa, visų demonų nugalėtojai, vyriausias Mahārājos Pāṇḍu sūnus Mahārāja Yudhiṣṭhira atnašavo įvairiausių rūšių aukas, tenorėdamas suteikti Tau malonumo. Dalyvauti *yajñose* [aukose] jis visada kvietėsi dangaus valdovą Indra. O kadangi karalius Indra dėl to dažnai palikdavo Śacīdevī, ji, parėmusi veidą delnais, daug dienų prarymojo, laukdama Indros”.

Kai *yajños* atnašaujamos pusdieviams, laikoma, kad garbinamos Aukščiausio Viešpaties galūnės. Pusdieviai yra kosminio Viešpaties kūno dalys, todėl galutinis pusdievių garbinimo tikslas — garbinant Viešpaties kūno dalis, patenkinti Jį Patį. Mahārāja Yudhiṣṭhira neturėjo tokių materialių norų; visas aukas jis atnašavo todėl, kad taip nurodė Kṛṣṇa, o ne siekdamas asmeninės naudos. Jis tetroško patenkinti Kṛṣṇą, todėl yra vadinamas geriausiu iš bhaktų. Jis visada buvo paniręs meilės tarnybos vandenynė.

Užuojauta ir pyktis

Užuojauta

Kai atsidavimo tarnybos ekstazė sukelia sielvartą, kurio objektas — Kṛṣṇa, tokia būseną vadinasi atsidavimo tarnyba užuojautos būsenoje. Akstinas atsidavimo tarnybai užuojautos būsenoje yra transcendentinės Kṛṣṇos savybės, pavidalas ir darbai. Kartais ši atsidavimo tarnybos sukelta ekstazė įgyja ir kitų požymių, tokių, kaip apgailėstavimas, sunkus kvėpavimas, verksmas ar mušimasis į krūtinę, nukritus ant žemės. Kitąsyk stebimi ir kitokie požymiai: tingulys, neviltis, šmeižtas, nuolankumas, susirūpinimas, niūrumas, veržlumas, nenustygisimas vietoje, pamišimas, mirtis, užmaršumas, liga ir iliuzija. Kai bhakta širdyje nerimauja dėl Kṛṣṇai gresiančio pavojaus, ši būseną vadinama atsidavimo tarnyba netektyje. Šis netekties jausmas — dar vienas atsidavimo tarnybos užuojautos būsenoje požymis.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės 16 skyriaus 10 posme aprašoma, kaip Kṛṣṇa nubaudė Kāliyanāgą Yamunos upėje. Išvydę, kad ši didžiulė gyvatė apsvijio aplink Kṛṣṇos kūną, visi Kṛṣṇos draugai piemenukai stipriai sunerimo. Iš netekties jausmo, sielvarto ir baimės jie prarado nuovoką ir krito ant žemės. Kadangi piemenukams atrodė, kad Kṛṣṇai gresia pavojus, minėti požymiai nėra niek nestebina: piemenukai buvo paaukoję Kṛṣṇai ir savo draugystę, ir turtus, ir troškimus, ir netgi savo sielas.

Kai Kṛṣṇa išoko į Yamunos upę, kurios vandenis užnuodijo joje gyvenusi Kāliya, motina Yaśodā išsigando ir, bijodama, kad Kṛṣṇai gresia didžiulė nelaimė, sunkiai alsavo. Jos rūbai sumirko nuo ašarų, ir ji vos stovėjo ant kojų.

Panašiai jautėsi ir Viešpats Baladeva, kai Śaṅkhāsura vieną po kitos puolė Kṛṣṇos karalienes: po kiekvieno antpuolio Jis vis labiau mėlo.

„Hamsadūtoje“ aprašytas štai toks nutikimas. *Gopės* paprašė Hamsadūtą surasti Kṛṣṇos lotoso pėdų žymes ir perkelti jas ant savo šalmo, kaip tai padarė Viešpats Brahmā, pavogęs visus Kṛṣṇos piemenukus. Apgailėstaudamas dėl savo įžūlumo prieš Kṛṣṇą, Viešpats Brahmā žemai nusi-

lenkė Viešpačiui, ir ant jo šalmo Kṛṣṇa paliko Savo pėdų žymes. *Gopės* Hamsadūtai priminė, kad, išvydus šias žymes, net ir didįjį išminčių Nāradą pagauna įkvėpimas. Pamatyti juos trokšta net didieji išsivadavę išminčiai. „Todėl tu turi labai trokšti rasti Kṛṣṇos pėdas“, — primygtinai siūlė *gopės*. Tai dar vienas atsidavimo tarnybos užuojautos būsenoje pavyzdys.

Kitas pavyzdys pasakoja, kaip nudžiugo Sahadeva, jaunesnysis Nakuolos brolis, išvydęs ryškiai šviečiančias Kṛṣṇos pėdų žymes. Jis apsiverkė ir sušuko: „Motina Mādrī! Kur tu? Tėve Pāṇḍu! Kur tu? O kaip gaila, kad jūsų čia nėra ir jūs negalite pamatyti Kṛṣṇos pėdų!“ Tai dar vienas užuojautos atsidavimo tarnyboje pavyzdys.

Kartais bhaktos, su atsidavimu tarnaujančio Viešpačiui užuojautos būsenoje, veidas nušvinta šypsena, tačiau streso ar sielvarto požymių jame niekada nepamatysi. Užuojauta kyta iš ekstatinės meilės. Baladevos ir Yudhiṣṭhiros baimė dėl Kṛṣṇai ar Jo mylimoms karalieniems gresiančios nelaimės jau buvo aptarta. Jie išsigando ne todėl, kad jiems buvo nežinoma nesuvokiama Kṛṣṇos galybė, o todėl, kad be galo Jį mylėjo. Tokie būkštavimai dėl Kṛṣṇai gresiančios nelaimės iš pradžių verčia sielvartauti bet palengva jie perauga į tokią stiprią meilės ekstazę užuojautos būsenoje, jog pakrypsta kita vaga ir teikia transcendentinį malonumą.

Pyktis

Kai ekstatinės meilės tarnystė Kṛṣṇai turi pykčio skonį, šio pykčio objektas visad yra Kṛṣṇa. „Vidagdha-mādhavoje“, Antro veiksmo 37 posme, Lalitā-gopī, kreipdamasi į Śrīmatī Rādhārāṇī, išlieja pyktį, kurį sukėlė Kṛṣṇa: „Brangi drauge, manyje užsiplieskė slapsti ir nedori troškimai. Todėl aš keliausiu į Yamarājos karalystę. Tačiau man širdis plyšta, kai matau, kad Kṛṣṇa šypsodamasis ir toliau apgaudinėja Tave. Nesuprantu, kodėl visus Savo meilės jausmus Tu patikėjai šiam gyvenančiam su pie-menimis aistringam jaunuoliui“.

Pamačiusi Kṛṣṇą, Jaratī kartais sakydavo: „Ak Tu, jaunų mergelių turto vagiliau! Aš juk aiškiausiai matau, kad Tu apsigaubęs mano marčios skraiste“. Ir ji ėmė garsiai šaukti, kad visi Vṛndāvanos gyventojai žinotų, jog karaliaus Nandos sūnus ruošiasi sugriauti jos marčios šeimyninį gyvenimą.

Ekstatinę meilę Kṛṣṇai pykčio būsenoje patyrė ir Rohiṇī-devī, išgirdusi, kaip du *arjunos* medžiai, prie kurių buvo pririštas Kṛṣṇa, su didžiuliu trenksmu virto ant žemės. Visi kaimynai tuoju atskubėjo į įvykio vietą, o Rohiṇī-devī, pasinaudodama proga, ėmė priekaištauti motinai Yaśodai: „Gal tu ir išmokysi savo sūnų klusnumo, raišiodama Jį virvėmis, bet ne-

jaugi tau né motais, kad tavo sūnus atsidūrė pavojingoj vietoj? Čia medžiai virsta, o Jis lyg niekur nieko šliaužioja netoliese!” Rohiṇī-devī pyktis, nukreiptas į motiną Yaśodā, — tai ekstatinės meilės pykčio būsenoje pavyzdys; pykčio priežastis yra Kṛṣṇa.

Kartą ganykloje draugai piemenukai ėmė prašyti Kṛṣṇos eiti į Tālavanos girią, kurioje gyveno Gardabhāsura — ramybę drumsčiantis demonas, turintis asilo pavidalą. Kṛṣṇos draugai norėjo paragauti vaisių nuo šios girios medžių, tačiau bijojo demono ir nedrįso ten eiti. Todėl jie paprašė Kṛṣṇos nueiti į Tālavanos girią ir užmušti Gardabhāsurą. Kai Kṛṣṇa nudobė demoną, jie visi sugrižo namo, ir motina Yaśodā sužinojo, kas nutiko tą dieną. Tai išgirdusi, ji labai susijaudino: juk jie nusiuntė Kṛṣṇą į Tālavanos girią — į tokį pavojų vieną! Ji piktai žvelgė į berniukus.

Štai dar vienas pavyzdys, kai pykčiu pratrūksta Rādhārāṇī draugė. Kai Rādhārāṇī, nepatenkinta Kṛṣṇos elgesiu, liovėsi su Juo kalbėti, Kṛṣṇa dėl to labai apgailėstavo ir, prašydamas atleidimo, puolė prie Jos lotoso pėdų. Tačiau net ir tada Rādhārāṇī liko nepatenkinta — Ji vis tiek nekalbėjo su Kṛṣṇa. Tada viena iš Rādhārāṇī draugių pasipiktinusi ėmė Ją drausminti: „Mieloji drauge, Tu net nemėgini užgniaužti Savo nepasitenkinimo, tad ką Tau bepasakysiu? Galiu teduoti vieną patarimą: kuo greičiau bėk iš čia, nes Tavo netinkamas elgesys pernelyg mane skaudina. Povo plunksna ant Kṛṣṇos galvos palytėjo Tavo pėdas, o Tu vis dar verdi pykčiu. Aš negaliu to pakelti”.

Anksčiau aprašytos nepasitenkinimo ir pykčio nuotaikos atsidavimo tarnyboje vadinamos *īṣyu*.

Akrūrai išvykstant iš Vṛndāvanos, kelios vyresnės *gopės* jam priekaištavo: „O Gāndinī sūnau, tavo žiaurumas nedaro garbės karaliaus Yadu dinastijai. Tu išsiveži Kṛṣṇą, palikdamas mus vienas tokioj liūdnoj padėty. Jau dabar, tau dar neišvykus, gyvybės oras beveik paliko *gopes*”.

Kai Mahārājos Yudhiṣṭhiros surengtoje Rājasūyos *yajñoje* Śiśupāla įžeidė Kṛṣṇą, tarp Pāṇḍavų ir Kauravų kilo didžiulis sąmyšis, į kurį buvo įtrauktas ir senelis Bhīṣma. Tada Nakula, baisiausiai niršdamas, tarė: „Kṛṣṇa yra Aukščiausias Dievo Asmuo. Jo pėdų nagai tviska nuostabia šviesa, kuri krinta nuo brangakmenių ant Vedų žinovų šalmu. Kaip Pāṇḍava, aš pareiškiu, kad kiekvienam, išdrįsusiam koneveikti Kṛṣṇą, kaire koja nuspirsiu šalną, o jį patį persmeigsiu savo strėlėmis, kurios galybe nenusileidžia *yama-daṇḍai* — Yamarājos vėzdui!” Tai ekstatinės meilės Kṛṣṇai pykčio būsenoje pavyzdys.

Tokio transcendentinio pykčio apimtas, žmogus kartais pareiškia kandžių pastabų, piktai žvalgosi ir įžeidžiamai kalba. Kartais galimi ir kiti požymiai, pavyzdžiui, supykęs žmogus trina delnus, griežia dantimis, kietai

spaudžia lūpas, raukia antakius, kaso rankas, nudelbia akis, tankiai kvėpuoja, svaidosi piktais žodžiais, krato galvą, jo akių kampučiai pagelsta, o lūpos virpa. Akys gali parausti ar pabalti. Kartais žmogus svaidosi praieiksmiais arba tyli. Visus šiuos pykčio požymius galima skirti į dvi rūšis: konstitucinius ir nekonstitucinius, arba nuolatinius ir laikinus. Kai kuriais atvejais pasireiškia požymiai, kurie priskiriami prie nekonstitucinių. Tai didelis susijaudinimas, pasimetimas, išdidumas, nusivylimas, iliuzija, bejėgiškumas, pavydas, išradingumas, nerūpestingumas bei sunkaus darbo ženklai.

Visų šių ekstatinės meilės nuotaikų nuolatinis veiksnys yra pykčio jausmas.

Puldamas Mathuros miestą, įtūžęs Jarāsandha sarkastiškai nužvelgė Kṛṣṇą. Tada Baladeva paėmė vieną Savo ginklų — arklą, ir įsmeigė pauraudusias iš pykčio akis į Jarāsandhą.

„Vidagdha-mādhavoje” aprašyta, kaip supykusi Śrīmatī Rādhārāṇī kreipėsi į Savo motiną Paurṇamāsī, išbarusią Ją už tai, kad Ji vaikšto pas Kṛṣṇą: „Brangioji mama, — tarė Rādhā, — ką Aš galiu tau pasakyti? Kṛṣṇa toks žiaurus, kad dažnai gatvėje užpuola Mane, o kai pamėginu garsiai šaukti, šis jaunuolis su povo plunksna plaukuose tuoj pat užspaudžia Man burną, kad nutilčiau. Kai, baimindamasi Jo, noriu pabėgti iš ten, Jis ištiesia rankas ir užtveria Man kelią. Ir kai prašydama pasigailėti puolu Jam į kojas, tas demono Madhu priešas supykęs kandžioja Man veidą! Mama, pamėgink suprasti Mano padėtį ir nerūstauk be reikalo. Geriau pasakyk, kaip Man apsisaugoti nuo šių siaubingų Kṛṣṇos išpuolių!”

Kartais kai kurie Kṛṣṇos amžininkai patirdavo pykčio ekstazę, kurios priežastis — meilė Kṛṣṇai. Ryškus tokio pykčio pavyzdys — ginčas tarp Jaṭilos ir Mukharos. Jaṭilā — tai Rādhārāṇī anyta, o Mukharā — Rādhārāṇī prosenelė. Jos kalbėjosi apie tai, kaip Kṛṣṇa be jokios priežasties kimba prie Rādhārāṇī ir neleidžia Jai net gatve praeiti. Jaṭilā kalbėjo: „Kokia tu žiauri, Mukhara! Tavęs besiklausant, man kraujas užverda!” O Mukharā atsakė: „O nuodėmingoji Jaṭila, nuo Tavo žodžių man jau galvą įskaudo! Kaip tu įrodysi, kad Kṛṣṇa buvo užpuolęs Rādhārāṇī, mano anūkės Kīrtidos dukrą?”

Kartą, kai Rādhārāṇī nusiėmė karolius, kuriuos Jai dovanojo Kṛṣṇa, Jos anyta Jaṭilā tarė draugei: „Miela draugužė, tik pažvelk į šiuos nuostabius karolius, kuriuos Rādhārāṇī gavo dovanų iš Kṛṣṇos. Štai, Ji laiko karolius rankose, o dar nori mus įtikinti, kad su Kṛṣṇa Jos niekas nesieja. Šios mergelės darbeliai užtraukė gėdą visai mūsų giminei!”

Tuo tarpu Śīsupālos bei kitų panašių asmenybių gaivališkas pavydas Kṛṣṇai negali būti vertinamas kaip ekstatinė meilė pykčio būsenoje.

Baimė ir pasibjaurėjimas

Baimė

Ekstatinė meilė Kṛṣṇai baimės būsenoje turi dvi priežastis: tai Pats Kṛṣṇa arba baimę kelianti padėtis, kurioje Jis atsidūrė. Kai bhakta jaučia, kad prasikalto Kṛṣṇos lotoso pėdoms, Pats Kṛṣṇa tampa jo baimingos ekstatinės meilės objektas. O kai Kṛṣṇos draugai ir geradariai suvokia, kad Jam gresia pavojus, baimę jiems kelia grėsminga padėtis, kurioje atsidūrė Kṛṣṇa.

Kai, besikaudamas su Kṛṣṇa, Rkṣarāja staiga suprato, kad Kṛṣṇa — Aukščiausias Dievo Asmuo, Kṛṣṇa jam tarė: „Brangus Rkṣarāja, ko taip išbalo tavo veidas? Žinok, kad iš Mano pusės tau negresia joks pavojus. Be reikalo taip dreba tavo širdis. Nurimk, Aš visai nepykstu ant tavęs. O tu, jei nori, pyk ant Manęs kiek tinkamas — gali ir toliau Man tarnauti, kaudamasis ir suteikdamas progą pasimankštinti”. Šioje baimę keliančioje ekstatinės meilės Kṛṣṇai situacijoje baimės objektas yra Patsai Kṛṣṇa.

Štai dar vienas atvejis, kur baimės objektas — Patsai Kṛṣṇa. Kai mažasis Kṛṣṇa Yamunos upėje tinkamai pamokė gyvatę Kāliya, Kāliya ėmė maldauti: „O demono Muros nugalėjau, savo askezėmis bei atgaila aš gavau daug mistinių jėgų, tačiau prieš Tave aš esu niekas, visiškas menkysta. Pasigailėk vargšės sielos ir nerūstauk ant manęs. Aš nesuvokiau, kas Tu esi iš tikrųjų, ir per neišmanymą taip baisiai prasikaltau Tau. Išgelbėk mane. Aš — pats nelaimingiausias, kvailiausias padaras. Meldžiu Tavo gailingumą”. Tai irgi baimės ekstazė atsidavimo tarnyboje.

Kai Vṛndāvanos ramybę ėmė drumsti demonas Keśī, pasivertęs milžinišku arkliu, kuris net medžius peršokdavo, motina Yaśodā tarė savo vyrui Nandai Mahārājai: „Mūsų vaikutis toks nenuorama, gal geriau užrakinkim Jį namuose. Man labai neramu dėl to demono Keśī, kuris siaučia, pasivertęs milžinišku arkliu”. Kai paaiškėjo, kad įniršęs demonas lekia į Gokulą, motina Yaśodā ėmė taip nuogaštauti dėl savo vaikelio, kad jos veidas išbalo tarsi drobė, o akys pritvinko ašarų. Tai keletas atsidavimo

tarnybos ekstazės baimės būsenoje požymių, kurie atsiranda, matant Krišnai gresiantį pavojų.

Po to, kai buvo nužudyta ragana Pūtanā, motinos Yaśodos draugės ėmė ją klausinėti apie šį nutikimą. Tačiau motina Yaśodā tuojau paprašė draugių: „Dėl Dievo, nutilkit, nutilkit! Nepriminkit man to atsitikimo su Pūtanā. Man nemalonu net prisiminti tai. Ragana Pūtanā norėjo suėsti mano sūnų ir taip mane apgavo, kad pati leidau jai pasiimti kūdikį ant rankų. Bet paskui, paėmusi mano sūnų ant rankų, ji numirė, o jos didžiulis kūnas virsdamas sukėlė baisų triukšmą”.

Atsidavimo tarnybos ekstazė baimės būsenoje turi šiuos nekonstitucinius požymius: džiūsta burna, atsiranda perdėtas gyvumas, žvalgomasi į šalis, norisi pasislėpti, sumyštama, šaukiamasi mylimojo, kuriam gresia pavojus, ir garsiai raudama. Kiti nekonstituciniai požymiai — iliuzija, užmaršumas, pavojaus laukimas. Visais atvejais ekstatinė baimė yra pastovi, t.y. ji — nuolatinis faktorius. Ją sukelia arba prasikaltimai, arba grėsmingos aplinkybės. Prasikalsti galima įvairiai, ir tą, kuris taip pasielgia, apima baimė. Kartais baimę sukelia koks nors baisus objektas; dažniausiai tai būna baisios išvaizdos žmogus, turintis baisų būdą ir darantis blogą įtaką. Antai objektas, kuris sukėlė ekstatinę baimę, — ragana Pūtanā. Baimę gali sukelti piktavalės demoniškos asmenybės, pavyzdžiui, Kaṁsa, arba labai galingi pusdieviai, tokie, kaip Indra ar Śaṅkara.

Tokie demonai, kaip Kaṁsa, bijo Krišnos, tačiau jų jausmas nėra ekstatinė baimė atsidavimo tarnyboje.

Pasibjaurėjimas

Autoritetingi šaltiniai teigia, kad prisirišimas prie Krišnos, kurį skatina pasibjaurėjimas, kartais sukelia atsidavimo tarnybos ekstazę su pasibjaurėjimo jausmu. Tokio pobūdžio ekstatinė meilė Krišnai dažniausiai būdinga žmogui, kurio atsidavimo tarnyba Viešpačiui yra neutrali, arba *sānta-rasa*. Ekstatinė meilė, kurią sukelia pasibjaurėjimas, aprašoma šiame tekste: „Anksčiau šį žmogų tedomino tai, kaip numalšinti aistrą ir patenkinti jutimus. To siekdamas, jis atskleidė tokius sugebėjimus, kad jo verčiamos moterys tenkino visus jo geidulius. Tačiau dabar, o stebukle, šis žmogus su ašaromis akyse gieda Krišnos vardus, o moters veidas kelia jam pasibjaurėjimą. Jo veidas man sako, kad dabar jis šlykštisi lytiniu gyvenimu”.

Atsidavimo tarnybą su pasibjaurėjimo nuotaika lydi subekstatiniai požymiai: noras nusispjauti, prisiminus savo praeitį, iškreiptas veidas, pridengta nosis ir rankų prausimas. Kartais virpa kūnas, tašo traukuliai, pila

prakaitas. Galimi ir kiti požymiai: gėdos jausmas, nuovargis, pamišimas, iliuzija, nusivylimas, nuolankumas, gailestis pačiam sau, neramumas, užsidegimas ir kūno sustingimas.

Kai bhaktos, apgailestaujančio dėl savo bjaurių praeities darbu, kūne išryškėja tam tikri požymiai, jo patiriamas jausmas vadinasi atsidavimo tarnybos ekstazė pasibjaurėjimo būsenoje. Šiuos požymius sukelia bundanti Kṛṣṇos sąmonė.

Šia proga pasakyta: „Ar gali žmogui teikti malonumo lytinis gyvenimas, jei jo kūnas — tai kaulų maišas, pripildytas kraujo, pridengtas odos ir mėsos sluoksniu, kuris be to, išskiria gleives ir bjauriai dvokia?“ Šitaip matyti daiktus tegali tas, kuris pabudo Kṛṣṇos sąmonei ir suvokė materialaus kūno menkumą.

Štai kaip motinos iščiose meldžiasi Kṛṣṇai laimingas kūdikis: „O Kaṁsos priešė, kaip sunkiai aš turiu kentėti dėl materialaus kūno. Dabar aš surakintas motinos iščiose, tūnu kraujo, šlapimo ir skystų išmatų mišiny. Taip gyvendamas, kenčiu didžiausius skausmus. Todėl, o dieviškasis malonės vandenyne, būk man maloningas. Aš neturiu jokios galimybės su atsidavimu ir meile Tau tarnauti, bet meldžiu išvaduoti mane!“ Panašiai meldėsi ir žmogus, nusiritęs į pragariškas gyvenimo sąlygas. Jis kreipėsi į Aukščiausią Viešpatį: „Brangus Viešpatie, Yamarāja surado man purviniausią vietą, kur viskas šlykščiai dvokia. Kiek čia įvairiausių vabalų ir kirmėlių, knibždančių įvairiomis ligomis sergančių žmonių išmatose! Nuo šio siaubingo reginio skauda akis, ir aš baigiu apakti. Todėl meldžiu Tave, o mano Viešpatie, o išvaduotojau iš pragariško gyvenimo. Aš nugar mėjau į patį pragarą, tačiau visada stengsiuos prisiminti Tavo šventą vardą ir kaip nors išlikti“. Tai dar vienas ekstatinės meilės Kṛṣṇai atvejis, kai patenkama į būklę, kuri kelia pasibjaurėjimą.

Reikia atminti, kad kiekvienas, kuris nuolat gieda šventus Viešpaties vardus: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare, — yra pasiekęs transcendentinę meilę Kṛṣṇai, todėl kad ir kur jis gyventų, jam pakanka su atsidavimu ir ekstatine meile prisiminti Viešpaties vardą.

Baigiant galima pasakyti, kad ekstatinė meilė Kṛṣṇai pasibjaurėjimo būsenoje atsiranda tada, kai snūduriuojantis neutralumas ima peraugti į tobulą meilę.

Rasų sumaišymas

Yra dvylikos rūšių *rasos*, arba ekstatiniai ryšiai su Kṛṣṇa. Visos jos jau aprašytos. Penkios iš jų — tiesioginės. Tai neutralumas, tarnystė, broliška meilė, tėviška meilė ir santuokinė meilė. Kitos septynios *rasos* — netiesioginės. Tai juokas, nuostaba, riteriškumas (kilnumas), užuojauta, pyktis, baimė ir pasibjaurėjimas. Penkios tiesioginės *rasos* amžinai egzistuoja Vaikuṅthos pasaulyje — dvasinėje karalystėje, tuo tarpu septynios netiesioginės *rasos* tai įgauna amžiną išraišką, tai būna neišreikštos Gokula Vṛndāvanoje (transcendentinių Kṛṣṇos žaidimų vieta materialiam pasaulyje).

Labai dažnai, greta įprastinės *rasos*, galima pastebėti ir kitą, papildomą *rasą*. Kartais šios meilės nuotaikos derinasi viena su kita — yra malonaus skonio, o kartais nesiderina ir yra nemalonaus skonio. Toliau pateikiame šių *rasų*, arba meilės nuotaikų, suderinamumo ir nesuderinamumo mokslinę analizę.

Kai neutralios meilės *rasoje* (*śānta-rasoje*) šmėsteli baimė ar nuostaba, rezultatas yra suderinamas. Kai neutralioje meilėje yra santuokinės meilės, riteriškumo, pykčio ar baimės apraiškų, rezultatas nesuderinamas.

Kai tarnystės nuotaikos ekstazėje pastebimi baimės, neutralios meilės ar riteriškumo apraiškos (tarkim, *dharmavīra* ir *dānavīra*), rezultatas suderinamas. Atsidavimo tarnybos ekstazę riteriškumo (*yuddhavīra*) ir pykčio būsenose įkvepia tiesiogiai Pats Kṛṣṇa.

Su broliškos meilės ekstaze labai derinasi santuokinė meilė, juokas ir riteriškumas. Tačiau su broliška meile visiškai nesiderina baimė ir tėviška meilė.

Su tėviškos meilės ekstaze derinasi juokas, užuojauta ir baimė, nors šie skoniai ir labai skirtingi.

Su tėviškos meilės ekstaze niekaip nesiderina santuokinė meilė, riteriškumas ir pyktis.

Su atsidavimo ekstaze santuokinės meilės būsenoje derinasi juokas ir brolystė.

Kai kurių išmanančių žmonių nuomone, vienintelis su santuokinės meilės ekstaze suderinamas priedas yra riteriškumo jausmas, vadinamas *yud-*

dha-vīra ir *dharma-vīra*. Anot jų, be šių dviejų nuotaikų, visi kiti jausmai su santuokine meile nesiderina.

Su juoko ekstaze atsidavimo tarnyboje derinasi baimė, santuokinė bei tėviška meilė, tačiau užuojauta ir pasibjaurėjimas visiškai nesiderina.

Su atsidavimo ekstaze nuostabos būsenoje derinasi riteriškumas ir neutrali meilė, tačiau visai nesiderina pyktis ir baimė.

Su atsidavimo ekstaze riteriškumo būsenoje puikiai derinasi nuostaba, juokas bei tarnystė, tačiau baimė ir santuokinė meilė su ja nesuderinamos. Kai kurių išmanančių žmonių nuomone, neutralios meilės ekstazė puikiai derinasi su riteriška atsidavimo tarnyba.

Su užuojautos ekstaze atsidavimo tarnyboje gerai derinasi pyktis ir tėviška meilė, tačiau juokas, santuokinė meilė ir nuostaba čia visiškai netinka.

Su pykčio ekstaze atsidavimo tarnyboje derinasi užuojauta ir riteriškumas, tačiau nesiderina juokas, santuokinės sąjungos ir baimės skoniai.

Baimės ekstazė atsidavimo tarnyboje derinasi su pasibjaurėjimu ir užuojauta.

Su riteriškumo ekstaze atsidavimo tarnyboje visiškai nesiderina santuokinės sąjungos, juoko ir pykčio skoniai.

Kai atsidavimo tarnyboje patiriama pasibjaurėjimo ekstazė, su ja derinasi neutralios meilės, juoko ir tarnystės jausmai, tačiau visiškai nesiderina santuokinės sąjungos ir brolystės jausmai.

Pateikta analizė — tai *rasābhāṣas*, arba nesuderinamų *rasų* susimaišymo, tyrinėjimo pavyzdys. Šis transcendentinis *rasābhāṣas* mokslas leidžia iki galo išsiaiškinti ekstatinės meilės nuotaikas, kurių vienos tarpusavy derinasi, o kitos ne. Kai Viešpats Caitanya Mahāprabhu gyveno Jagannātha Puryje, Jį dažnai lankydavo poetai ir bhaktos, norėdami paskaityti Jam savo eiles, tačiau nustatyta tvarka pirmiausia visus rašinius kruopščiai peržiūrėdavo Viešpaties Caitanyos sekretorius Svarūpa Dāmodara. Savo kūrinis poetai galėjo skaityti Viešpačiui Caitanyai tik tada, kai Svarūpa Dāmodara įsitikindavo, kad eilėse nėra sumaišytų nesuderinamų *rasų*, arba transcendentinių skonių.

Rasų suderinamumo klausimai labai svarbūs, ir tyri bhaktos nori, kad įvairių santykių su Dievo Asmeniu aprašymuose niekada nebūtų maišomi nesuderinami skoniai. Kartais išsiaiškinti, ar skoniai derinasi vienas su kitu, būna labai sunku. Kodėl taip yra, padės suprasti šis pavyzdys. Kai susitinka du bičiuliai, šio susitikimo skonis turėtų būti labai malonus. Tačiau, susitikus draugams, jausmai nubunda tokie įvairūs, kad sunku būtų tiksliai pasakyti, kada šie jausmai suderinami, o kada ne.

Literatūros mokslo žinovai tyrinėjo tarpusavyje suderinamas *rasas*, su-

jungdami jas su kitomis ir tame mišinyje išskirdami „visumą“ ir „dalį“. Pasak šio metodo, labiausiai pasireiškiantis jausmas vadinamas „visuma“, o antraeilis — „dalimi“.

Dalies ir visumos sąvokos paaiškėja iš šių eilučių: „Visos gyvos esybės yra tarsi aukščiausiojo laužo kibirkštys, todėl aš, kaip maža kibirkštis, nesu tikras, ar sugebėsiu su transcendentine meile tarnauti aukščiausiajam laužui — Viešpačiui Kṛṣṇai“. Šiame teiginyje neutralios meilės jausmai traktuojami kaip visuma, o troškimas tarnauti Viešpačiui — kaip dalis. Tiesą sakant, abipusės Viešpaties ir bhaktos meilės ekstazė Brahmano spindesy neįmanoma.

Pateiksime vieno bhaktos žodžius, kuriais jis išreiškia sielvartą: „Deja, aš vis dar mėginu gauti malonumą iš kūno, kuris tėra odos maišas, dengiantis gleives, sėklą ir kraują. Šioje sąmonės būsenoje aš toks nelaimingas, kad nesugebu prisiminti Aukščiausio Dievo Asmens ir patirti transcendentinės ekstazės“. Pateiktame pavyzdyje persipina dvi ekstatinės meilės nuotaikos — neutralumas ir pasibjaurėjimas; neutralumas — visuma, o pasibjaurėjimas — dalis.

Panašiai kalba ir kitas bhakta: „Dabar mano tarnyba Aukščiausiajam Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai bus vėduoti Jį, sėdintį aukso soste. Savo amžinu transcendentiniu pavidalu, tamsaus lyg juosvas debesis veido, Jis yra Aukščiausias Parambrahma. Nuo šios akimirkos materialus kūnas, kuris yra ne kas kita, kaip mėsos ir kraujo gniužulas, manęs nebežavės“. Čia irgi matome persipynusias tarnystės bei pasibjaurėjimo nuotaikas; tarnystės ekstazė laikoma visuma, o pasibjaurėjimo ekstazė — dalimi.

Štai dar vienas pavyzdys: „Kada ateis tas laikas, kai išsivaduosiu iš neišmanymo? Ir kada, taip apsivalęs, pasieksiu amžino tarnavimo Kṛṣṇai būseną? Tik tada galėsiu Jį garbinti, nuolat žvelgdamas į Jo lotoso akis ir nuostabaus grožio veidą“. Šiame pasisakyme visuma — neutralumo ekstazė, o dalis — tarnystė.

Kitas bhakta sako: „Pažvelkite į šį Viešpaties bhaktą! Vos pagalvojęs apie Kṛṣṇos lotoso pėdas, jis ima šokti. Žiūrint į jo šokį, nebeįdomios tampa net gražiausios moterys!“ Čia visuma — neutralumas, o dalis — pasibjaurėjimas.

Vienas bhakta drąsiai pareiškė: „Brangus Viešpatie, dabar vien nuo minties draugauti su jaunomis mergaitėmis išsikreipia mano veidas. Manęs nebedomina ir Brahmano pažinimas, nes nuolat galvoju apie Tave. Skendint palaimingose mintyse apie Tave, išnyko visi mano troškimai, netrokštu net mistinių jėgų. Mano galvoj teliko viena mintis — garbinti Tavo lotoso pėdas“. Šiame pasisakyme visuma — neutralumo ekstazė, o dalis — riteriškumas (kilnumas).

Šie žodžiai skirti Subalai: „Brangus Subala, Vṛndāvanos mergelės, kurioms teko paragauti saldžių Kṛṣṇos bučinių, be abejo, laimingiausios iš visų laimingiausių pasaulio moterų”. Šiame pavyzdyje broliškos atsidavimo tarnybos ekstazė — visuma, o santuokinės meilės ekstazė — dalis.

O šitaip Kṛṣṇa kreipėsi į *gopes*: „Mielos susižavėjęsios mergelės, nežiūrėkit į Mane tokiomis ilgesingomis akimis. Nusiraminkit ir grįžkit į savo namus Vṛndāvanoj. Jums nebūtina čia pasilikti”. Kai Kṛṣṇa šaipėsi iš Vrajos mergelių, kurios su didžiausia viltimi atbėgo į *rāso*s šoki, tenai buvo ir Subala, kuris žvelgė į Kṛṣṇą plačiai atvertomis besijuokiančiomis akimis. Subala tada patyrė mišrų brolystės ir juoko atsidavimo tarnyboje jausmą. Broliški jausmai čia laikomi visuma, o juokas — dalimi.

Kitas pavyzdys — tai ekstatinis brolystės ir juoko mišinys, kur brolystė — visuma, o juokas — dalis. Pastebėjęs, kaip Rādhārāṇī rūbais persirenęs Subala tyliai slepiasi gražaus *aśokos* medžio šešėlyje Yamunos pakrantėje, Kṛṣṇa labai nustebo ir tuojau pašoko iš vietos. Matydamas Kṛṣṇos nuostabą, Subala bandė sutramdyti juoką ir veidą suspaudė delnais.

O štai taip atsidavimo tarnyboje persipina tėviška meilė ir užuojauta. Pagalvojusi apie tai, kad jos sūnus vaikšto po mišką be skėčio ir basas, motina Yaśodā labai susirūpino, kad Kṛṣṇa patiria daug nepatogumų. Šiuo atveju visuma — tėviška meilė, o dalis — užuojauta.

O štai tėviškos meilės ir juoko *rasų* mišinio pavyzdys. Motinos Yaśodos draugė tarė jai: „Mieloji Yaśoda, tavo gudruolis sūnus pavogė iš manęs gabalą sviesto. O kad pagalvočiau, jog tai mano sūnaus darbas, Kṛṣṇa, kol šis miegojo, sviestu ištepė jam veidą!” Tai išgirdus, motina Yaśodā tik kilstelėjo savo lenktus antakius. Ji žvelgė į savo draugę ir šypsojosi — tiek ji ir tegalėjo padaryti. Telaimina motina Yaśodā kiekvieną savo šypseną. Šiame pavyzdyje visuma — tėviška meilė, o dalis — juokas.

Štai keletas atsidavimo tarnybos nuotaikų susimaišymo pavyzdžių. Kai kaire ranka Kṛṣṇa laikė Govardhanos kalną, Jo plaukai išsidraikė ant pečių, ir atrodė, kad Jis suprakaitavęs. Išvydus šį vaizdą, motiną Yaśodā ėmė krėsti drebulys. Jai taip plačiai atmerktomis akimis bežiūrint, Kṛṣṇa pradėjo visaip kraipyti veidą, o motina Yaśodā, pasijutusi laiminga, ėmė šypsotis. Tačiau, kai tik ji pagalvojo, jog Kṛṣṇa taip ilgai laiko kalną, jos rūbai net sudrėko nuo prakaito. Tegloboja motina Yaśodā Vraješvarī visą pasaulį, skleisdama savo begalinę malonę! Šiame pavyzdyje visuma — tėviška meilė, o dalis — baimė, nuostaba, juokas, užuojauta, etc.

Śrīmatī Rādhārāṇī žodžiai rodo, kaip persipina santuokinės ir tėviškos meilės *rasos*: „Mielosios draugės, tik pažvelkit, kaip Kṛṣṇa apkabino išsi-puošusio mergaitės rūbais Subalos pečius! Turbūt per Subalą Jis siunčia

žinutę Man”. Čia norima pasakyti, kad vyresniesiems Rādhārāṇī šeimos nariams labai nepatiko, kad Rādhārāṇī bendrauja su Kṛṣṇa ir Jo draugais piemenukais; todėl Kṛṣṇos draugai kartais persirengdavo mergaitėmis, kad galėtų perduoti Rādhārāṇī žinutę nuo Kṛṣṇos. Šiame pavyzdyje visuma — santuokinė meilė, o dalis — brolystė.

O štai santuokinės meilės ir juoko *rasų* atsidavimo tarnyboje susimaišymo pavyzdys. Persirengęs mergaitės drabužiais, Kṛṣṇa kalbėjo Rādhārāṇī: „O, kokia kieta Tavo širdis! Argi nematai, kad Aš — Tavo sesuo? Kaip Tu gali nepažinti Manęs? Susimildama, meiliai apkabink Mane per pečius!” Apsirengęs taip, kaip Rādhārāṇī, Jis kalbėjo meilūs žodžius, ir Śrīmatī Rādhārāṇī suprato, ko Jis nori. Tačiau ten buvo daug šeimos vyresniųjų, todėl Ji tik šypsojosi ir nieko nesakė. Šiame pavyzdyje santuokinės meilės ekstazė laikoma visuma, o juoko ekstazė — dalimi.

Kitas pavyzdys rodo, kaip susimaišo keletas jausmų. Pamačiusi, kad Kṛṣṇa ruošiasi kautis su demonu Vṛṣāsura, viena Candrāvalī palydovių pamanė: „Koks Kṛṣṇa gražus! Jis šypsosi, sužavėtas Candrāvalī antakių, Jo rankos nelyginant gyvatės, apsivijusios draugo pečius, o, kviesdamas Vṛṣāsurą kautis, Jis riaumoja kaip liūtas!” Tai santuokinės meilės, brolystės ir riteriškumo drauge pavyzdys. Santuokinė meilė čia laikoma visuma, o brolystė ir riteriškumas — dalimis.

Kai Kubjā, alpdama iš geismo, čiupo už geltono Kṛṣṇos rūbo matant žmonėms, kurie stovėjo ir juokėsi, Kṛṣṇa tik nulenkė galvą, slėpdamas degančius skruostus. Tai pavyzdys, kai susimaišo ekstatinė santuokinė meilė ir juokas. Juokas laikomas visuma, o santuokinė meilė — dalimi.

Vienas piemenukas taip kreipėsi į Višalą, kitą piemenuką, kuris susiruošė grumtis su Bhadrasena: „Kodėl tu taip nori parodyti man savo riterišką narsą? Prieš tai tu mėginai kautis net su Śrīdāma, bet žinok, kad Śrīdāmāi net su šimtu Balarāmų kautis vieni juokai. Tad ko čia šokinėji, juk esi niekas prieš juos?” Tai pavyzdys, kai susimaišo broliškas atsidavimas ir riteriškumas. Riteriškumas — visuma, o broliškas atsidavimas — dalis.

Šisūpāla nepraleisdavo progos pasakyti ką nors bjauraus apie Kṛṣṇą ir savo įžeidinėjimais jis erzino Pāṇḍu sūnus labiau negu Patį Kṛṣṇą. Todėl Pāṇḍavos gerai apsiginklavo ir ketino užmušti Šisūpālą. Jų jausmai — ekstatinio pykčio ir brolystės mišinys, kur pyktis — visuma, o brolystė — dalis.

Kartą Kṛṣṇa stebėjo, kaip Śrīdāmā, kaudamasis su Balarāma, kuris puikiai kovėsi vėzdu ir juo buvo nudobęs net demoną Pralambāsurą, sumaniai valdo lazda. Kṛṣṇai buvo labai malonu matyti, kai Śrīdāmā, kaudamasis su nedidele lazda, galų gale nugalėjo Balarāmą. Jis žvelgė į Śrīdā-

mą didžiai nustebeš. Šiame pavyzdyje persipynė nuostaba, brolystė ir riteriškumas atsidavimo tarnyboje. Brolystė ir riteriškumas šiuo atveju yra dalis, o nuostaba — visuma.

Išmanantys skonių tyrinėtojai mus moko, kad tada, kai susimaišo įvairūs skoniai, tas skonis, kuris laikomas visuma, arba labiausiai pasireiškiančia nuotaika, vadinamas nuolatine ekstaze. „Viṣṇu-dharmottaroje” liudijama, kad, susimaišius keletui atsidavimo ekstazės skonių, labiausiai pasireiškiantis skonis, arba visuma, vadinamas nuolatine atsidavimo tarnybos ekstaze. O papildomas skonis, nors kurį laiką ir juntamas, palengva ištirpsta labiausiai pasireiškiančių visumoje. Todėl jis vadinamas nekonstitucine atsidavimo tarnybos ekstaze.

Ryšį tarp dalies ir visumos gerai paaiškina ši analogija. Viešpats Vāmanadeva nors ir yra Aukščiausias Dievo Asmuo, tačiau visiems atrodė, kad Jis „gimė” vienu Indros brolių. Nors kartais Vāmanadeva laikomas nereikšmingu pusdieviu, iš tikrųjų nuo Jo priklauso netgi Indra — pusdievių valdovas. Taigi, nors kartais Vāmanadeva traktuojamas kaip priklausomas pusdievis, iš tikrųjų Jis yra aukščiausia visuma, viso pusdievių pasaulio šaltinis. Lygiai taip labiausiai pasireiškianti *rasa* kartais atrodo esanti tarsi šalutinė, nors iš tikrųjų tai svarbiausias arba labiausiai pasireiškiantis bhaktos meilės jausmas.

Nekonstitucinė atsidavimo tarnybos ekstazė, net ir tais atvejais, kai ji ryškiai išreikšta, vis tiek laikoma dalimi. Išreikšta nelabai ryškiai, ji būna žymi tik kurį laiką ir greitai ištirpsta visumoje. Kai ji trumpam išryškėja, į ją nekreipiama dėmesio; juk kai žmogus valgo gardų patiekalą, jis net nepajus, kad bevalgydamas mažą žolelę perkrimto, ir jam visiškai nerūpės, koks jos skonis.

Tolesnė sumaišytų rasų analizė

Kaip jau sakytą, jei susimaišo kai kurie skoniai ir jei susimaišiusieji skoniai būna priešingi, susidaro būseną, kuri vadinasi nesuderinama. Nelabai skanu valgyti saldžius ryžius, į kuriuos įmaišyta ko nors sūraus ar rūgštaus; sakoma, kad šie skoniai vienas su kitu nesiderina.

Kaip klasikinį nesuderinamumo pavyzdį, galima pateikti vieno sielvarto apimto impersonalisto žodžius: „Aš žavėjau tik impersonalaus Brahmano aspektu ir veltui leidau dienas, praktikuodamas transą. Aš neskyriau deramo dėmesio Śrī Kṛṣṇai, beasmenio Brahmano ir visų transcendentinių malonumų šaltiniui“. Šiuose žodžiuose žymūs neutralumo bei santuokinės meilės pėdsakai, ir bendra nuotaika, kurią sukuria šie skoniai, nesuderinama.

Kartais tokiose vietose, kaip Vṛndāvana, galima sutikti žmonių, kurie, vos pajutę atsidavimo meilę Kṛṣṇai (kuri dar tėra neutralaus lygio), tuoj pat dirbtinai mėgina sietti santuokinės meilės lygmens. Tačiau neutralumas nesiderina su santuokine meile, todėl galiausiai toks žmogus puola tiek žemai, kad iš viso negali laikytis atsidavimo tarnybos reikalavimų.

Nesuderinamumas labai ryškus vieno didžio bhaktos, kurį su Viešpačiu sieja neutrali *rasa*, sarkastiškoje maldoje: „Aš labai trokštu pamatyti Kṛṣṇą — Aukščiausią Dievo Asmenį, kuris milijonus kartų mielesnis už Pitas [protėvius], gyvenančius Pitṛlokoje, kurį nuolat garbina didieji pusdieviai ir išminčiai. Tačiau mane truputį stebina tai, kad Kṛṣṇos — sėkmės deivės vyro — kūne dažnai žymu palaido elgesio mergelių įdrėskimai!“ Šiame pavyzdyje nesiderina neutralumo ir aukšto lygio santuokinės meilės skoniai.

Viena *gopė* taip kalbėjo: „Brangusis Kṛṣṇa, pirmiausia Tu turi apkabinti mane Savo stipriomis rankomis, o tada, mano mielas drauge, aš pauostysiu Tavo plaukus ir pasilinksminsiu su Tavim“. Tai nesuderinamumo atvejis, kur santuokinė meilė — visuma, o tarnystė — dalis.

Vienas bhakta kalbėjo: „Brangusis Kṛṣṇa, ar galiu kreiptis į Tave, kaip į savo sūnų, jei didieji *vedāntistai* Tave vadina Absoliučia Tiesa, o *vaiṣṇavos*, vadovaudamiesi „Nāraḍa-pañcarātros“ nurodymais, — Aukščiausiu

Dievo Asmeniui? Tu esi ta pati Aukščiausioji Asmenybė, apie kurią jie kalba, tad ar gali mano liežuvis taip sužūlėti, kad kreipčiausi į Tave, kaip į paprastą sūnų?” Šiuose žodžiuose persipina neutralumas ir tėviška meilė, kurie visiškai nesiderina.

Kitas bhakta sako: „Mielasis drauge, mano jaunystės grožis trumpalakis kaip žaibo blyksnis danguje, tai ko verti patrauklūs mano išorės bruožai? Aš niekad nesu regėjęs Kṛṣṇos, todėl padėk man tuoj pat susitikti su Juo”. Šiuose žodžiuose neutralumo skonis nesiderina su santuokine meile.

Kartą Kailāsoje viena aistringa moteris kreipėsi į Kṛṣṇą: „Brangusis Kṛṣṇa, tebūnie ilgas Tavo gyvenimas!” Tai ištarusi, ji apkabino Kṛṣṇą. Šiame pavyzdyje nesiderina tėviškos ir santuokinės meilės skoniai.

Pateiktos analizės tikslas — parodyti, kad jeigu, persipinus tarpusavyje įvairiems skoniams (arba ekstatinės meilės tarp Kṛṣṇos ir bhaktų mainams), jų rezultatas nėra grynas, tada atsiranda nesuderinamumas. Nepalenkiamų Kṛṣṇos bhaktų, pavyzdžiui, Rūpos Gosvāmī, nuomonė, tuo atveju, kai pasireiškia priešingi jausmai, rezultatas būna nesuderinamas.

Kartą Kṛṣṇai atsidavusi moteris kreipėsi į Jį: „Brangus mano berniuk, aš žinau, kad mano kūnas — tik mėsos ir kraujo derinys ir kad Tavęs jis visai nežavi. Ir vis dėlto mane taip pakerėjo Tavo grožis, kad aš trokštu tapti Tavo mylimąja”. Šiuose žodžiuose nesuderinamumą sukelia pasibaurėjimo ir santuokinės meilės atsidavimo tarnyboje mišinys.

Śrīla Rūpa Gosvāmī įspėja bhaktas tokio nesuderinamumo savo rašiniuose ir elgesyje vengti. Nesuderinamų jausmų buvimas vadinasi *rasābhāsa*. Pastebėjęs *rasābhāsa* kurioje nors Kṛṣṇos sąmonės knygoje, bet kuris išmanantis mokslo žmogus ar bhakta ją atmes.

Antrojo „Vidagdha-mādhavos” veiksmo 17 posme Paurṇamāsī sako Nāndīmkhī: „Tik pažvelk, ar tai ne stebuklas! Didieji išminčiai, išsivadavę iš visų materialių rūpesčių, medituoja Kṛṣṇą, ir jiems labai sunku išlaikyti Jį savo širdyse. O ši jauna mergaitė, priešingai, mėgina savo mintis atplėšti nuo Kṛṣṇos ir trokšta pasinerti į materialią veiklą, skirtą julslems patenkinti. Argi neskaudės širdis, reginti, kaip ji stengiasi išvyti iš savo širdies tą patį Kṛṣṇą, kurio didieji išminčiai rūšiomis askezėmis ir išbandymais siekia!” Nors šioje citatoje sumaišyti prieštaringi ekstatinio atsidavimo skoniai, visuma nėra prieštaringa, nes santuokinė meilė yra tokia kilni, kad nustelbia visus kitus skonius. Čia Śrīla Jīva Gosvāmī pažymi, kad tokią meilę ne kiekvienas patirs. Ją tepatiria Vṛndāvanos *gopės*.

Esama daug kitų priešingų skonių sumaišymo pavyzdžių, kuriuose neįjauciama iškreiptosios *rasābhāsos*. Kartą dangaus planetose vienas nereikšmingesnių pusdievių pastebėjo: „Kadaise šmaikštūs Kṛṣṇos žodžiai

sukėlė daug juoko Vṛndāvanos gyventojams, o dabar Jį užpuolė gyvačių karalius Kāliya, ir dėl to visi gyventojai labai sielvartauja!” Šiame pavyzdyje juokas susimaišęs su užuojauta, tačiau jie vienas kitam neprieštarauja, nes abi šios *rasos* didina meilę Kṛṣṇai.

Kartą kažkas pasakė Śrīmatī Rādhārāṇī, kad Ji, nors ir atsisakė veiklos, vis dėlto yra tobuliausias įkvėpimo įvairioms atsidavimo tarnyboms šaltinis. Į Ją buvo kreiptasi šitaip: „Brangi Rādhārāṇī, išsiskyrusi su Kṛṣṇa, Tu nurimai ir tapai panaši į visų gražiausią medį, kurio grakštumo negali paslėpti net gausi lapija. Tavo ramybė sudaro įspūdį, kad esi visiškai panirusi į Brahmano patyrimą!” Šiame pavyzdyje sumaišytos neutrali ir santuokinė meilė, tačiau santuokinė meilė užgožia viską. Tiesą pasakius, Brahmano patyrimas yra labai netobulas. Štai ką apie Rādhārāṇī pasakė Pats Kṛṣṇa: „Śrīmatī Rādhārāṇī Man įkūnija taiką. Dėl Jos Aš nesumerkiu akių. Aš tik žiūriu be paliovos kažkur į tolį, nemirksėdamas ir paskendęs meditacijoje. Dėl Jos Aš net kalno oloje apsigyvenau!” Tai santuokinės meilės, sumaišytos su neutralia meile, pavyzdys, tačiau jokio prieštaravimo tarp jų nėra.

Štai pokalbis, kurį sudaro klausimai garsiajai gražuolei Rambhai ir jos atsakymai: „Brangioji Rambha, kas tu?” — „Aš esu įkūnyta taika”. — „O kodėl sklandai danguje?” — „Noriu patirti Aukščiausią Absoliučią Tiesą”. — „Kodėl tu taip įdėmiai žiūri?” — „Noriu gerai išžiūrėti į tobulą Absoliučios Tiesos grožį”. — „Bet kodėl atrodo, kad tu nerandi ramybės?” — „Tai todėl, kad Kupidonas dirba savo darbą.” Šiame pavyzdyje aptartieji skoniai taip pat neiškreipti, nes santuokinės meilės ekstazė apskritai užgožia atsidavimo tarnybos neutralumo jausmą.

Dešimtos „Śrīmad-Bhāgavatam” Giesmės 60 skyriaus 45 posme Rukmiṇī-devī sako: „Brangusis vyre, moteris, kuri nepatyrė transcendentinio malonumo, kurį teikia betarpiškas bendravimas su Tavimi, savo vyru renkasi kažkokį ūsų, barzdos, gyvaplaukių, nagų ir šukuosenos derinį. O jos išrinktojo vidus prikimštas raumenų, kaulų, kraujo, vidurių kirminų, išmatų, gleivių, tulžies ir pan. Iš tiesų, toks vyras — tai negyvas kūnas, tačiau moteris, kuri nesusižavėjo Tavo transcendentiniu pavidalu, vyru turės išsirinkti šį išmatų ir šlapimo derinį”. Šie žodžiai, kurie vardija sudėtinės materialaus kūno dalis, nėra iškreiptas transcendentinio suvokimo skonis, nes jame teisingai parodytas skirtumas tarp materijos ir dvasios.

Antro „Vidagdha-mādhavos” veiksmo 31 posme Kṛṣṇa sako Savo draugui: „Brangus bičiuli, argi ne keista, kad nuo tada, kai išvydau gražiausias Śrīmatī Rādhārāṇī lotoso akis, Man norisi spjauti ir į mėnulį, ir į lotoso žiedą!” Tai santuokinės meilės, sumaišytos su pasibjaurėjimu, pavyzdys, tačiau jokio nesuderinamumo nėra.

Šie žodžiai aptaria įvairius atsidavimo tarnybos skonius: „Nors Kṛṣṇa priešams buvo nenugalimas, išvydę Jo puikius karališkus apdarus ir žyg-darbius Kurukṣetros mūšio lauke, Vṛndāvanos piemenukai iš nuostabos vos nepajuodo”. Šiuose žodžiuose iškreipto skonių atspindžio nėra, nors riteriška veikla bei baimė atsidavimo tarnyboje čia ir sumaišyta.

Viena Mathuros gyventoja paprašė savo tėvo užrakinti duris ir eiti su ja į Sāndīpani Muni mokyklą ieškoti Kṛṣṇos. Ji skundėsi, kad Kṛṣṇa visiškai pavergė jos mintis. Šiame epizode santuokinė meilė susimaišė su tėviška meile, tačiau nesuderinamumo čia nėra.

O vienas *brahmānandī* (impersonalistas) išreiškė savo norus šitaip: „Ka-da gi pagaliau aš išvysiu Aukščiausią Absoliutų Dievo Asmenį — amžiną palaimą ir žinojimą, ant kurio krūtinės yra likę raudonų *kumkum* miltelių nuo Rukmiṇī krūtų žymės?” Šiame pavyzdyje sumaišyti santuokinė mei-lė ir neutralumo jausmai. Nors šie skoniai priešingi, nesuderinamumo čia nėra, kadangi Kṛṣṇa sužavėjo net *brahmānandī*.

Nanda Mahārāja savo žmonai pasakė: „Brangioji Yaśoda, nors tavo sūnus Kṛṣṇa švelnus ir gležnas kaip *mallikā* gėlėlė, Jis išėjo nukauti de-mono Keśī, kuris galingas kaip kalnas. Todėl man šiek tiek neramu. Ta-čiau ko čia jaudintis — telydi mano sūnų sėkmė ir laimė! Aš pakelsiu štai šią ranką, stiprią kaip kolona, ir pats užmušiu demoną Keśī, kad Vraja-manḍalos gyventojai galėtų ramiai gyventi!” Šiuose žodžiuose susimaišo du skoniai: riteriškumas ir baimė. Tačiau abu jie sutvirtina tėvišką meilę, todėl nesuderinamumo čia nėra.

Śrīla Rūpa Gosvāmī „Lalita-mādhavoje” rašo: „Kṛṣṇai įžengus į Kam-sos areną, Kamsos šventikas metė į Jį pasibjaurėjimo kupiną žvilgsnį. Siau-bas sukaustė visą areną, kuri buvo Kamsos ir jo šventiko pusėje, o gyvi Kṛṣṇos draugų veidai švytėjo džiaugsmu. Piktųjų Kṛṣṇos varžovų gretos ėmė krikti. Didieji išminčiai meditavo, Devakī ir kitų moterų — motinų akyse kaupėsi karštos ašaros, o patyrusiems kariams pasišiaušė plaukai. Indra bei kiti pusdieviai širdyje labai stebėjosi. Tarnai šoko, o jaunos mer-gaitės smalsiai dairėsi aplink”. Čia aprašomas pavyzdys, kaip susimaišo įvairūs skoniai, tačiau ir šiuo atveju nesuderinamumo nėra.

Skonių nesuderinamumo nėra ir analogiškose „Lalita-mādhavos” eilu-tėse, kuriose autorius laimina visus knygos skaitytojus: „Nors Aukščiau-sias Dievo Asmuo kairės rankos piršteliu gali pakelti kalną, tačiau Jis vi-sada nuolankus ir romus. Jį mylintiems bhaktoms Jis visada labai švelnus. Jis sužlugdė Indros pastangas atkeršyti Jam, uždrausdamas atlikti Indra-yajños auką. Jis — visų mergelių džiaugsmo šaltinis. Telydi jus per amžius Jo gailėstingumas!”

Iškreiptai besireiškiantys skoniai

Rasābhāsa, nesuderinami skonių mišiniai, būna trejopi: *uparasa* (netikra skonių išraiška), *anurasa* (imitacija) ir *aparasa* (iškreipti arba klaidingai traktuojami skoniai).

Štai ką pasakė vienas impersonalistas, kuris ką tik regėjo Kṛṣṇą: „Visiškai apsivalęs nuo materialios būties nešvarybių, žmogus patiria transo būseną ir skendi transcendentinėje palaimoje. Tačiau tokią pat palaimą aš patyriau ir išvydęs Tave, Aukščiausią Dievo Asmenį“. Tokia iškreipta skonių išraiška vadinama *sānta-uparasa*, arba iškreipta impersonalizmo ir personalizmo samplaika.

Kitas teiginys: „Kur pažvelgsiu, visur regiu Tavo asmenybę. Todėl aš suprantu, kad Tu — nesuteptas Brahmano spindėjimas, aukščiausioji visų priežasčių priežastis. Man atrodo, kad, be Tavęs, šioje kosmoso reiškinijoje daugiau nieko nėra“. Tai irgi *uparaso* — iškreiptos impersonalizmo ir personalizmo išraiškos — pavyzdys.

Kai artimas Kṛṣṇos draugas Madhumaṅgala juokaudamas šoko priešais Kṛṣṇą, niekas nekreipė į jį dėmesio, ir jis juokais pasakė: „Brangus Viešpatie, būk man maloningas. Aš meldžiu Tavo malonės“. Tai *uparaso* — broliškos meilės ir neutralumo būsenos — pavyzdys.

Kartą Kamsa krcipėsi į savo seserį Devakī: „Brangi sese, pamatęs tavo mylimą sūnų Kṛṣṇą, aš pamaniau, kad toks stipruolis gali nukauti bet kokį imtynininką, netgi jei šis būtų tvirtas kaip uola. Taigi man daugiau nėra ko jaudintis dėl Jo, net jeigu Jam tektų susiremti žiauriose grumtyne“. Tai *uparaso* atvejis, kai iškreiptai reiškiasi tėviška meilė.

„Lalita-mādhavoje“ Śrīla Rūpa Gosvāmī sako: „*Yājñika brāhmaṇu* žmonos buvo jaunos moterys, ir Kṛṣṇa jas traukė taip, kaip ir Vṛndāvanos *gopes*. Iš meilės jos atnešė Kṛṣṇai maisto“. Čia susijungia du atsidaivimo skoniai — santuokinė ir tėviška meilė, o rezultatas — *uparasa* santuokinės meilės būsenoje.

Viena Śrīmatī Rādhārāṇī draugių Jai sakė: „Brangi mano drauge Gāndharvika [Rādhārāṇī], Tu buvai skaisčiausia mūsų kaimo mergaitė, tačiau dabar Tu susidvejinai: Tu ir skaisiti, ir neskaisti. Tai įvyko po to, kai pa-

matei Kṛṣṇą ir išgirdai Jo fleitos garsus, — čia bus įsiterpęs Kupidonas”. Tai kitas *uparasos* pavyzdys, kai ją lemia skirtingas santuokinės meilės supratimas.

Kai kurie didžiai išsimokslinę išminčiai teigia, kad įsimylėjėlių jausmai dažnai įvairiai iškreipia skonius.

„*Gopes* palietė apvalantis Kṛṣṇos žvilgsnis, todėl jų kūnuose aiškiai matyti Kupidono poveikis”. Materialiame pasaulyje jaunuolis, žvelgdamas į merginą, savotiškai ją suteršia, tačiau Kṛṣṇa, metęs savo transcendentinį žvilgsnį į *gopes*, jas apvalė. Kitaip sakant, kiekvienas Kṛṣṇos veiksmas transcendentistiškai tyras, nes Jis — Absoliuti Tiesa.

Kai Yamunos upėje Kṛṣṇa nubaudė Kāliya-nāgą, šokdamas ant jo galvų, Kāliya-nāgos žmonos kreipėsi į Jį: „Brangus piemenuk, mes, Kāliya-nāgos žmonos, — dar tokios jaunos. Kodėl gi Tu audrini mūsų mintis, grodamas Savo fleita?” Kālijos žmonos pataikavo Kṛṣṇai, kad Jis pasigailėtų jų vyro. Todėl tai irgi yra *uparasos*, arba netikros skonių išraiškos pavyzdys.

Viena atsidavusi moteris kalbėjo: „Brangusis Govinda, Kailāsoje sužydėjo nuostabus krūmas. Aš jauna mergaitė, o Tu — žavingas jaunuolis. Ką galima pridurti? Pagalvok Pats”. Tai *uparasa*, kilusi dėl įžūlumo santuokinės meilės būsenoje.

Keliaudamas po Vṛndāvaną, Nārada Muni priėjo Bhāṅḍīravanos girią ir viename šios girios medžių išvydo garsiąją papūgų porą, kuri nuolat lydi Viešpatį Kṛṣṇą. Papūgos mėgdžiojo jų nugirstą pokalbį Vedāntos filosofijos tema ir tarsi ginčijosi įvairiais filosofijos klausimais. Tai regėdamas, Nārada Muni apstulbo iš nuostabos ir įsistebeilijo į papūgas. Tai *anurasos* — imitacijos — pavyzdys.

Kai Kṛṣṇa bėgo iš mūšio lauko, Jarāsandha iš tolo sekė Jį neramiu žvilgsniu ir be galo didžiavosi. Puikuodamasis savo pergale, jis keliskart garsiai nusikvatojo. Tai *aparasos* pavyzdys.

Viskas, kas susiję su Kṛṣṇą, vadinama ekstatine atsidavimo meile, nors tokia meilė gali pasireikšti labai įvairiai: kartais tiesiogiai, o kartais iškreiptai. Išmanančių bhaktų nuomone, transcendentinio skonio stimulų gali būti viskas, kas žadina ekstatinę meilę Kṛṣṇai.

Taip Bhaktivedanta baigia apžvelgti Śrīlos Rūpos Gosvāmī „Śrī Bhaktirasāmṛta-sindhu”.

Pabaigos žodis

Baigdamas knygą, Śrīla Rūpa Gosvāmī sako, kad paprastam žmogui labai sunku suprasti „Bhakti-rasāmṛta-sindhu”, tačiau jis viliasi, kad Viešpats Kṛṣṇa, amžinasis Aukščiausias Dievo Asmuo, bus patenkintas jo darbu.

Apytikriais skaičiavimais Śrīla Rūpa Gosvāmī baigė rašyti „Śrī Bhakti-rasāmṛta-sindhu” Gokula Vṛndāvanoje 1552 metais. Kol Śrīla Rūpa Gosvāmī buvo šioje planetoje, jis gyveno įvairiose Vṛndāvanos dalyse, tačiau ilgiausiai buvo apsistojęs Rādhā-Dāmodaros šventykloje, kuri įeina į dabartinio Vṛndāvanos miestelio teritoriją. Dar ir šiandien gerai žinoma ir gerbiama Rūpos Gosvāmī *bhajanos* vieta, kur jis su atsidavimu tarnavo. Rādhā-Dāmodaros šventykloje iškilę du antkapiniai statiniai: vienas — jo *bhajanos* vieta, o kitame palaidotas jo kūnas. Čia pat, už šio antkapinio statinio yra ir mano *bhajanos* vieta, kurią palikau 1965 metais. Dabar ją prižiūri mano mokiniai, o aš, Kṛṣṇos valia, gyvenu Tarptautinės Krišnos Sąmonės Organizacijos Los Angeles miesto šventykloje. Baigiu šį komentarą šiandien, 1969 metų birželio 30-ąją dieną.

Priedas

Apie autorių

Jo Dieviškoji Malonė A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Calcuttos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Gosvāmī, pirmą kartą susitiko Calcuttoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvatī, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvatī pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Allahabade) — oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatī Ṭhākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba — „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“), kurį dabar Vakaruose toliau leidžia Jo mokiniai daugiau negu trisdešimčia kalbų.

1947 metais, pripažindama retą Śrīlos Prabhupādos išprusimą ir atsidavimą Viešpačiui, Gauḍīyos Vaiṣṇavų Bendrija suteikia jam „Bhaktivedantos“ titulą. 1950 metais, būdamas penkiasdešimt ketverių metų amžiaus, Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo ir tampa *vānaprastha* — duoda atsiskyrėlio įžadus, daugiau laiko paskirdamas studijoms ir knygų rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje viduramžių Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia, kuklioje aplinkoje, jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959 metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāso* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą — daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ („Bhāgavata Purānos“) vertimą su komentarais. Parašo „Easy Journey to Other Planets“ (lietuviškai „Anapus laiko ir erdvės“).

1965 metais, išleidęs tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda atvyksta į Jungtines Valstijas įgyvendinti misijos, kurią jam uždejo dvasinis mokytojas. Vėliau jis išleidžia daugiau kaip šešiasdešimt tomų autoritetingų vertimų su komentarais bei studijų, kuriose apžvelgia Indijos religijos

ir filosofijos klasikinius kūrinius.

1965 metais kroviniu laivu atvykęs į New Yorką, Śrīla Prabhupāda praktiškai neturėjo jokių lėšų. Tik kitų metų liepos mėnesį, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos Sąmonės Organizaciją. Kai 1977 metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama Organizacija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją, kurią sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų*, mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

Vakarų Virginijoje Śrīla Prabhupāda įkūrė pirmąją Krišnos sąmonės žemės ūkio bendruomenę. Be to, Vakarų šalyse jis įvedė Vedų švietimo sistemą — *gurukulą*.

Śrīla Prabhupāda — taip pat ir keleto stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplink Śrīdhāma Māyāpuros centrą Vakarų Bengalijoje iškils dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks virš dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Krišna-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus sukurti centrai.

Vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis — tai jo knygos. Mokslininkų nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje kolegdžų. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 40 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygomis publikuoti, šiuo metu yra stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeliaavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro ištisą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Atsidavimo nektaro „bangos“

„Bhakti-rasāmṛta-sinḍhu“ („Tyro atsidavimo tarnybos nektaro vandenynas“) dalijama į keturias stambias dalis: rytų, pietų, vakarų ir šiaurės. Kiekvieną šią dalį sudaro mažesnės dalelės, vadinamos „bangomis“. Šioje lentelėje pateikiamas pirminis „Bhakti-rasāmṛta-sinḍhu“ padalijimas ir jį atitinkantys „Atsidavimo nektaro“ poskyriai.

Rytų pusė — <i>Bhagavad-bhakti-bhedā</i> (Atsidavimo tarnybos atmainos)	
Pirmoji banga — <i>Sāmānya-bhakti</i> (Bendroji atsidavimo tarnyba)	3
Antroji banga — <i>Sādhana-bhakti</i> (Praktinė atsidavimo tarnyba)	43
Trečioji banga — <i>Bhāva-bhakti</i> (Ekstatinė atsidavimo tarnyba)	113
Ketvirtoji banga — <i>Prema-bhakti</i> (Atsidavimo tarnyba meilės Dievui būsenoje)	125
Pietų pusė — <i>Sāmānya-bhagavad-bhakti-rasa</i> (Bendrieji transcendentinio skonio požymiai)	
Pirmoji banga — <i>Vibhāva</i> (Ypatinga ekstazė)	131
Antroji banga — <i>Anubhāva</i> (Fiziniai ekstazės požymiai)	191
Trečioji banga — <i>Sātvika-bhāva</i> (Egzistencinė ekstazė)	195
Ketvirtoji banga — <i>Vyabhicāri-bhāva</i> (Nepaprastai stipri ekstazė)	203
Penktoji banga — <i>Sthāyi-bhāva</i> (Nenutrūkstama ekstazė)	233
Vakarų pusė — <i>Mukhya-bhakti-rasa</i> (Svarbiausi meilės santykių tipai)	
Pirmoji banga — <i>Śānta-bhakti-rasa</i> (Neutrali meilė Dievui)	245
Antroji banga — <i>Prīti-bhakti-rasa</i> (Transcendentinis meilės jausmas — tarnystė)	251
Trečioji banga — <i>Preya-bhakti-rasa</i> (Broliškas atsidavimas)	275
Ketvirtoji banga — <i>Vatsala-bhakti-rasa</i> (Tėvų meilė)	293
Penktoji banga — <i>Madhura-bhakti-rasa</i> (Atsidavimo tarnyba santuokinės meilės būsenoje)	303

Šiaurės pusė — *Gauṇa-bhakti-rasa* (Netiesioginiai meilės ryšiai)

Pirmoji banga — <i>Hāsya-bhakti-rasa</i> (Juoko ekstazė)	309
Antroji banga — <i>Adbhuta-bhakti-rasa</i> (Nuostaba)	313
Trečioji banga — <i>Vīra-bhakti-rasa</i> (Riteriškumas)	314
Ketvirtoji banga — <i>Karuna-bhakti-rasa</i> (Užuojauta)	319
Penktoji banga — <i>Raudra-bhakti-rasa</i> (Pyktis)	320
Šeštoji banga — <i>Bhayānaka-bhakti-rasa</i> (Baimė)	323
Septintoji banga — <i>Bībhatsa-bhakti-rasa</i> (Pasibjaurėjimas)	324
Aštuntoji banga — <i>Mairī-vaira-sthiti</i> (Suderinamas ir nesuderinamas skonių sumaišymas)	327
Devintoji banga — <i>Rasābhāsa</i> (Iškreiptai besirciškiantys skoniai)	337

Kaip kartoti Hare Kṛṣṇa mahā-mantra

Norintiems išsivaduoti iš kančių ir rūpesčių bei siekiantiems laimės vienas svarbiausių veiklos aspektų yra meditacija.

Meditacija — tai „vidinis susikaupimas“, jis neįmanomas neturint tikslo. Trokštantis atsikratyti kasdieninių, protą blaškančių vargų turi pakilti iš materialaus lygio į transcendentinį, dvasinį lygį. Tai pasiekti jis gali, nuolat kartodamas Dievo vardus ir taip su Juo bendraudamas.

Įvairūs religiniai raštai teigia: Dievas turi daugybę vardų: Kṛṣṇa, Rāma, Jehova, Alachas, Buddha ir kt. Dievo vardų kartojimas apvalo sąmonę ir pakelia ją iš materialaus lygio į dvasinį. Indijoje ištisus tūkstantmečius žmonės kartoja įvairias *mantras*, šventus Viešpaties vardus. Sanskrito kalba *mana* reiškia protą, o *traya* — išsivadavimą. Taigi *mantra* reiškia transcendentinių garsų rinkinį, išvaduojantį mūsų protą nuo nerimo ir baimės.

Vedų raštai vieną šių *mantrų* vadina *mahā-mantra* (didžiąja *mantra*). „Kali-santarana Upaniṣad“ teigia, kad šešiolika ją sudarančių žodžių: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare — ypač rekomenduotina Kali-yugai, baimės, kivirčių ir veidmainystės epochai, kurioje mes gyvename.

Vardo *Kṛṣṇa* reikšmė — „visų patraukliausias“, *Rāma* — „visa džiuginantis“, o *Hare* — tai kreipimasis į Viešpaties atsidavimo tarnybos energiją. Taigi *mantra* reiškia: „O visų patraukliausias, o visa džiuginantis Viešpatie, o Viešpaties energija, leisk man su atsidavimu Tau tarnauti“.

Hare Kṛṣṇa *mantrai* kartoti nėra griežtų taisyklių. Nuostabiausia, kad ją galima kartoti visur — namuose, darbe, vairuojant automobilį, autobuse ar metro, be to, bet kuriuo paros metu.

Yra du *mantrų* meditacijos būdai: individualus, vadinamas *japa*, kai žmogus kartoja *mantra* su karolių vėriniu, ir kolektyvinis, kai pirma gieda vedantysis, o paskui kiti jam pritaria — toks kartojimas vadinamas *kīrtana*. *Kīrtanos* metu dažnai akompanuojama muzikos instrumentais arba tiesiog plojama delnais. Abu šie būdai yra vienodai rekomenduotini, nes abu vienodai palankūs asmenybės vystymuisi.

Pirmajam *mantras* meditacijos būdai reikalingas tik karolių vėrinys. Jį galima įsigyti parduotuvėje arba pasidaryti pačiam, remiantis šiais praktiškais patarimais:

1. Įsigykite 109 didelius apvalius medinius karolius (1—2 centimetrų skersmens) ir 3—5 metrų ilgio storą stiprų siūlą.

2. Užmegzkite mazgą, palikę 15 centimetrų nuo galo, ir verkite vieną po kito karolius, po kiekvieno karolio užmegzdami tvirtą mazgą.

3. Suvėrę 108 karolius, abu galus perverkite per paskutinį karolį.

4. Šis karolis vadinamas Kṛṣṇos karoliu ir turėtų būti didesnis už kitus. Per jį pernėrę abu siūlo galus, užmegzkite mazgą ir nupjaukite siūlo likutį. Štai jūsų karolių vėrinys ir baigtas.

Pradėkite *mantras* meditaciją, karolių vėrinį laikydami dešinėje rankoje. Nykščiu ir didžiuoju pirštu suspauskite karolį, cinantį iškart po Kṛṣṇos karolio, ir pasakykite *mantrą*: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Sukalbėję posmą, suspauskite kitą karolį ir vėl pakartokite *mahā-mantrą*. Taip darykite tol, kol ties kiekvienu karoliu sukartosite po *mantrą* ir prieisite Kṛṣṇos karolį — tuomet jūs būsite baigęs vieną *japos* ratą. Vieno rato *mantras* kartojimas turėtų trukti maždaug septynias minutes, tačiau pirmu metu tai gali trukti dešimt ir daugiau minučių. Ties Kṛṣṇos karoliu *mantras* nekartokite, tik apsukite vėrinį ir vėl tęskite *mantras* kartojimą. Kartoti *mantrą* su karolių vėrinium rankose itin svarbu, nes taip į meditaciją įtraukiamas lytėjimo jausmas, o tai padeda geriau susikaupti medituojant *mantrą*.

Jei per dieną pasižadate kartoti *mantrą* tam tikrą ratų skaičių, jums pravers neilga virvutė ir ant jos suverti karoliai: jų kiekis priklauso nuo jūsų pasirinkto ratų skaičiaus. Mazgų tarp šių karolių nereikia, jie būtini tik virvutės galuose, kad nenusmuktų karoliai. Užbaigę ratą, skaičiuoklės vieną karolį perstumkite žemyn.

Kartoti *mantrą* galite namuose arba vaikščiodami gryname ore, garsiai arba tyliai, svarbu, kad patys girdėtumėte, ką sakote. Svarbiausia — aiškiai ir tiksliai tarti kiekvieną žodį. Gali būti, kad jūsų dėmesį patrauks pašalinės mintys, nes protas neramus ir nepastovus, verčia nuolatos galvoti apie įvairiausias dalykus. Pabandykite visas savo mintis sutelkti į Hare Kṛṣṇa *mahā-mantras* kartojimą ir įsiklausykite į kiekvieną žodį.

Kartoti *mantrą* galima bet kuriuo paros metu, tačiau Vedų raštai pažymi, kad dvasinei veiklai tam tikros valandos pačios palankiausios. Tinkamiausias laikas dvasiškai tobulėti — ankstyvas rytas. Gerai, jei Hare Kṛṣṇa *mantrą* kartosite kasdien vienu ir tuo pačiu metu. Pradėkite nuo vieno dviejų ratų *mantras* kartojimo per dieną ir palaipsniui jų skaičių

didinkite iki šešiolikos; tiems, kurie rimtai žiūri į *japos* meditaciją ir nori tapti atsidavusiais Viešpaties Kṛṣṇos pasekėjais, tai rekomenduojamas minimumas.

Skirtingai nuo *japos* — individualios meditacijos, *kīrtana* yra kolektyvinė meditacija. *Kīrtanos* metu Hare Kṛṣṇa *mantrą* giedame pagal kokią nors melodiją. Giedoti galima pritariant muzikos instrumentams. Rinktis *kīrtanai* galite tiek namie, su šcima ar draugais, tiek svečiuose arba gamtoje. Iš pradžių Hare Kṛṣṇa *mantrą* gieda vienas žmogus, „vedantysis“, o vėliau visi kiti pagal tą pačią gaidą ją atkartoja. Po to vedantysis vėl gieda *mantrą* ir vėl visi kiti jam antrina. Taip giedama Hare Kṛṣṇa *mantra*. *Kīrtanos* metu jos dalyviai pajunta nuolat augantį dvasinį džiaugsmą.

Giedodami su visais kartu, Hare Kṛṣṇa *mantrą* girdite ne tik pats ją ištardamas, bet ir kai ją gieda kiti, — tai *kīrtanos* privalumas. Giedoti *mantrą* galima pagal bet kokią melodiją, pritariant (nors tai ir nebūtina) kokiais nors muzikos instrumentais. Ypač dera *kīrtanose* tradiciniai indų instrumentai — būgnai ir cimbolai; jeigu jų nėra, galima pritari su bet kuriuo turimu instrumentu — daugiau vaizduotės. Galima panaudoti ir kitus instrumentus — pianiną, vargonus, fleitą, gitarą ir t.t. Pakanka ir tiesiog ploti delnais. *Kīrtanose* gali dalyvauti vaikai, tai jiems suteikia galimybę dvasiškai tobulėti. Rengti *kīrtanas* galima vakarais kartu su visa šcima. Gerai ruošti *kīrtanas* kiekvieną dieną arba kada tik įmanoma.

Kartodami Hare Kṛṣṇa *mantrą*, pajusite dvasinį žvalumą, ir šis pojūtis nuolatos stiprės. Galite įsitikinti tuo patys. Pabandykite penkias minutes kartoti bet kokį kitą žodį ar frazę. „Pepsi-kola“ jau po kelių minučių jums mirtinai įgris ir nesuteiks jokio pasitenkinimo. Tuo tarpu Kṛṣṇos vardas — transcendentinis. Jo vardą norisi kartoti nuolatos.

Kad ir kokiomis aplinkybėmis žmogus kartotų *mahā-mantrą*, tai nepaprastai skatins jo dvasinį tobulėjimą. Vis dėlto didieji išminčiai ir šventieji — *japos* meditacijos autoritetai — rekomenduoja remtis keliais patarimais; tai sustiprins ir pagreitins tokios meditacijos poveikį.

Kuo daugiau žmogus kartoja Hare Kṛṣṇa *mantrą*, tuo lengviau jam laikytis išvardintų principų, nes ši giesmė suteikia dvasinių jėgų ir išugdo tobulesnio džiaugsmo supratimą. Dvasinę palaimą patyrusiam žmogui gerokai paprasčiau atsikratyti blogų įpročių, trukdančių dvasiškai tobulėti.

1. Norintiems rimtai ir nuoširdžiai siekti dvasinio tobulėjimo rekomenduojame laikytis žemiau išvardintų keturių svarbiausių principų:

- a) nevalgyti mėsos, žuvies ir kiaušinių;
- b) nevartoti intoksikatų (narkotikų, alkoholio, tabako, taip pat kavos ir arbatos);
- c) nežaisti azartinių lošimų;

d) neturėti nesantuokinių lytinių santykių (o santuokiniai ryšiai skirti tik vaikams pradėti).

2. Reikia nuolatos skaityti A.C. Bhaktivedantos Swami Prabhupādos kūrinis, ypač „Bhagavad-gītā” ir „Śrīmad-Bhāgavatam”. Jau vien klausantis apie Kṛṣṇą, apie Jo nepaprastus žygius ir transcendentinius žaidimus, valosi širdis, užteršta ilgo buvimo materialiam pasaulyje. Nuolatos klausydamasis apie Kṛṣṇą ir dvasinį pasaulį, kuriame Kṛṣṇa amžinai pramogauja su Savo bhaktomis, žmogus suvokia sielos prigimtį, tikrąją dvasinę veiklą ir tobulą metodą, kuris išvaduoja iš šio materialaus pasaulio.

3. Kiekvienas, norįs tapti atspariu materijos purvui, turi maitintis tik vegetariu maistu, prieš tai paaukojęs jį Aukščiausiam Viešpačiui Kṛṣṇai, — toks maistas yra sudvasintas. Už kiekvienos gyvos būtybės (įskaitant ir augalus) nužudymą mūsų laukia *karmos* atoveikis, tačiau „Bhagavad-gītoje” Kṛṣṇa sako, kad Jis panaikina *karmos* pasekmes tam, kuris aukoja Jam vegetarinį maistą. (Žr. priedą „Mitybos yoga”).

4. Savo veiklos rezultatus derėtų aukoti Aukščiausiam Viešpačiui Kṛṣṇai. Jei žmogus triūsia tik savo malonumui, tenkina tik savo jusles, jis patiria savo veiklos karminį atoveikį. O jei jis dirba vardan Kṛṣṇos, tetrokšdamas Jį patenkinti, jo veikla karminio atoveikio nesulaukia. Kada žmogus dirba vardan Kṛṣṇos, tai ne tik išvaduoja jį nuo *karmos*, bet ir atgailina miegančią meilę Kṛṣṇai. Galima tęsti savo įprastą veiklą, jeigu ji — tiesiogiai ar netiesiogiai — neprieštarauja keturiems reguliatyviems principams, išvardintiems aukščiau.

5. Tvirtai nutaręs praktikuoti *japos* meditaciją, žmogus turi kuo daugiau bendrauti su pasirinkusiais tą patį tikslą žmonėmis — tai suteiks dvasinę paspirtį. Supantis pasaulis mus labai stipriai veikia — tai natūralu, todėl nepatariama bendrauti su tais, kurie neturi jokių dvasinių tikslų. Bendravimas su žmonėmis, siekiančiais dvasinio tobulumo, Hare Kṛṣṇa *mantros* kartojimas ir laikymasis reguliatyvių principų — pats tiesiausias ir patogiausias tobulėjimo kelias grįžti namo, atgal pas Dievą.

Mitybos yoga

Baigdamas kalbėti apie *bhakti-yogą* (atsidavimo *yogą*), Viešpats sako „Bhagavad-gītoje“: „O Kuntī sūnau, kad ir ką tu darytum, valgytum, aukotum ar atiduotum, kokias askezes tu atliktum — daryk tai, kaip auką Man” (Bg. 9.27). Ten pat Jis teigia, kad žmogui dera valgyti tik tai, kas pirmiau buvo paaukota Jam. Todėl maisto siūlymas Kṛṣṇai yra neatskiriama *bhakti-yogos* sistemos dalis.

Viešpats taip pat nusako tas aukas, kurias Jis priima. „Jeigu kas su meile ir atsidavimu pasiūlys Man lapelį, gėlę, vaisių ar vandens, Aš priimsiu auką” (Bg. 9.26). Kṛṣṇa sąmoningai nepamini mėsos, žuvies ir kiaušinių, todėl Kṛṣṇos bhakta tokio maisto Jam neaukoja. Iš meilės Kṛṣṇai bhakta siūlo Jam tik patį geriausią ir švariausią maistą, todėl skerdyklose užmuštų gyvulių pūvantys kūnai ir viščiukų gemalai, be abejo, šiam tikslui netinka.

Bhakta Kṛṣṇos sąmonėje aukoja Kṛṣṇai maistą ir taip išreiškia Jam savo meilę. Net kasdieniniame gyvenime, norėdami parodyti kokiam nors žmogui savo atsidavimą ir meilę, ruošiame jam valgį, ir tas žmogus įvertina ne tik patį maistą, bet ir šilumą, su kuria visa tai buvo paruošta. Toks pat ir maisto aukojimas Kṛṣṇai — jis skirtas ugdyti mūsų meilę ir atsidavimą Dievui.

Be abejo, sunku mylėti nepažįstamą, niekadus nematytą pavidalą. Unikalus Vedų raštai smulkiai aprašo Dievo asmenybės bruožus. Kitų tradicinių pasaulio religijų raštuose Dievas minimas tik kaip aukščiausiasis tėvas, o apie Jo asmenybę pateikiama stebėtinai mažai žinių. Kristus vadinavo save Dievo sūnumi, Mahometas buvo Jo pranašas, o kas yra Patsai Dievas? Jis apsidriškia tik neticsiogiai — kaip dangaus akis, liepsnojantis krūmas ir panašiai.

Tačiau jei pripažįstame, kad mus sukūrė Dievas, remdamiesi logika mes negalime neigti, jog Pats Jis taip pat turi visus asmenybės požymius — tam tikrą pavidalą, išorę, visus jutimo organus, jų sugebėjimus ir savybes. Jei mes turime tam tikrą formą ir charakterį, o Dievas jų neturiš, tuomet šiuo atžvilgiu mes Jį pranokstame. Tačiau nelogiška tvirtinti, kad Dievo

kūrinys gali kažkuo pranokti savo Kūrėją. Vadinasi, jei mes esame asmenybės, tai ir Dievas yra asmenybė, turinti nepaprastai galingą dvasinį pavaldalį. Galų gale sakoma, kad mes sukurti pagal Dievo pavyzdį ir panašumą.

Įsivaizduodami Dievą, Vakarų dailininkai dažniausia piešia kresną barzdotą prosenį. Tačiau Vedų raštai pateikia tikslų Dievo išorės ir asmenybės bruožų aprašymą, be to, šie senovės Indijos raštai yra vienintelis tokių žinių šaltinis. Visų pirma, Dievas visada jaunas. Nepaprastos Jo savybės žavi net išsivadavusias sielas. Jis — pats gambiausias dailininkas ir pats gambiausias muzikantas. Jis nepaprastai iškalbus ir be galo protingas, linksmo būdo ir visa ko atsižadėjęs. Be to, Jis apreiškia nepakartojamus transcendentinius žaidimus su Savo amžiniais palydovais. Vedos pateikia nesibaigiančius Aukščiausio Dievo Asmens patrauklių savybių aprašymus. Todėl Jį vadina Kṛṣṇa arba „visų patraukliausiu“. Kai mes suvoksime Dievo Asmenį, bus daug paprasčiau į Jį sutelkti savo mintis — ypač, kai aukosime Jam maistą.

Kadangi Kṛṣṇa yra visų galingiausias ir absoliučiai dvasinis, visa, kas tik susiliečia su Juo, taip pat tampa absoliučiai tyra ir dvasiška. Kai kurie dalykai apvalo net materialiam pasaulyje. Pavyzdžiui, saulė stipriais spinduliais gali iš užteršto ežero išgarinti švarų vandenį. Jei tokia savybė būdinga saulei — materialiam objektui, mums sunku net įsivaizduoti tą apvalančią galią, būdingą Aukščiausiam Dievo Asmeniui, Kṛṣṇai, be jokio vargo sukūrusiam milijonus saulių.

Iš tikrųjų Savo transcendentinių energijų padedamas, materiją Kṛṣṇa gali paversti į dvasią. Jeigu į ugnį įdėsime metalinį strypą, neužilgo jis įkais iki raudonumo ir įgaus visas svarbiausias ugnies savybes. Taip pat ir maistas (materiali substancija) tampa absoliučiai dvasinis, kai jį pasiūlome Kṛṣṇai. Toks maistas virsta *prasāda* — sanskrito kalba tai reiškia Viešpaties malonę.

Bhakti-yogoje prasāda labai svarbu. Kitos *yogos* reikalauja dirbtinai tramdyti savo jusles, tačiau praktikuodamas *bhakti-yogą* žmogus gali pasirinkti tokią dvasinę veiklą, kuri patenkintų jusles ir įtrauktų jas į veiklą. Tokios praktikos dėka juslės palaipsniui tampa dvasinės, ir jas pradeda traukti dvasiniai džiaugsmi — daug kartų pranašesni už visus mūsų materialiai patirčiai prieinamus malonumus.

Vedų raštai pateikia daugybę *prasādos* aprašymų ir aiškina jo poveikį. Viešpats Caitanya, Aukščiausio Viešpaties inkarnacija, apsireiškęs Indijoje prieš 500 metų, taip kalbėjo apie *prasādą*: kiekvienam anksčiau teko ragauti šį materialų maistą, tačiau dabar jis nepaprastai skanus ir skleidžia nuostabų kvapą; jau vien kvapas, nekalbant apie skonį, sužavi protą

ir verčia žmogų užmiršti visus kitus gardumynus. Tai liudija, kad Krišnos lūpos, kupinos dvasinio nektaro, lytėjo šį kasdieninį maistą ir suteikė jam visas transcendentines savybes.

Valgantis tik Viešpačiui Krišnai aukotą maistą yra vegetaras tikraja to žodžio prasme. Daugelis gyvūnų, pavyzdžiui, balandžiai ir beždžionės, taip pat nevartoja mėsos, todėl pati savaimė vegetarinė mityba nėra didelis pasiekimas. Vedos teigia, kad žmogaus gyvenimo tikslas — atgaivinti pirmąją ryšį tarp sielos ir Dievo, ir, siekiant šio tikslo, labai svarbu *prasādos* poveikis.

Tobulas tikro vegetarizmo suvokimas nulemia visų pirma tai, kokius produktus ruošiamės aukoti Krišnai. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad maistą galima skirstyti į tris rūšis pagal tai, kokiai *gunai* (dorybės, aistros ar neišmanymo) jis priklauso. Pieno produktai, grūdai, cukrus, daržovės, vaisiai ir riešutai yra dorybės *gunoje*, ir juos galima siūlyti Krišnai. Įprasta, kad aistros ir neišmanymo *gunose* esantis maistas neaukojamas Krišnai, kuris Pats „Bhagavad-gītoje“ (17.9–10) sako, jog toks maistas „sukelia kančias, nelaimes ir ligas“ ir kad jis „neskanus, nešviežias ir sugedęs“. Nesunku suprasti, kad mėsa, žuvis ir kiaušiniai, o taip pat česnakas, svogūnai ir grybai — tai maistas, priklausantis žemiausioms *gunoms*. Jų siūlyti Krišnai nedera. Kava ir arbata, kurių sudėtyje yra kofeino — tai nar Kotinės medžiagos, todėl jų taip pat negalima siūlyti Krišnai. Jas galima pakeisti pirkčių ar surinktų įvairių žolelių arbata.

Perkant produktus reikia atminti, kad mėsos, žuvies ir kiaušinių gali būti kitų produktų sudėtyje, todėl būtina atidžiai perskaityti etiketes, o ginčytiniais atvejais klausti pardavėjo arba krciptis į fabriką. Pavyzdžiui, kai kuriose jogurto ir grietinės rūšyse yra želatinos, kuri gaminama iš skerdyklose užmuštų gyvūnų kaulų, ragų ir kanopų. Būtina taip pat įsitikinti, kad gaminant sūrį, kurį jūs perkate, nebuvo panaudotas veršelio skrandžio fermentas.

Taip pat dera vengti to maisto — ypač grūdinio — kurį gamino žmonės, nesantys Viešpaties Krišnos bhaktos. Subtilieji gamtos dėsniai taip sutvarkyti, kad virėjo sąmonė veikia ne tik fizinę maisto kokybę, bet ir subtiliąją. Taip maistas nepastebimai veikia mūsų sąmonę. Kitas pavyzdys, atskleidžiantis šį principą — paveikslas, kuris nėra vien tik potepių derinys ant drobės gabalo, bet taip pat išreiškia dailininko nuotaiką, kuri persiduoda stebinčiam paveikslą žmogui. Lygiai taip, kai valgome maistą, gamintą neturinčių dvasinės sąmonės žmonių, pavyzdžiui, kokio nors fabriko darbininko, mes, be abejo, gauname atitinkamą dozę materialios sąmonės. Be to, kiek tai įmanoma, mes turime vartoti tik šviežius, natūralius produktus.

Ruošiant valgį ypač svarbu laikytis švaros, kadangi dvasinis tobulėjimas ir švara — lygiaverčiai dalykai. Kṛṣṇai negalima siūlyti nieko nešvaraus. Todėl virtuvėje stenkitės palaikyti tvarką. Prieš pradėdami gaminti, būtinai kruopščiai nusiplaukite rankas. Ruošdami valgį, jo neragaukite. Tai meditacijos proceso dalis: jūs gaminatė ne šiaip sau, bet ruošiate maistą Kṛṣṇai patenkinti, todėl Jis turi būti pirmasis, kas paragaus ir pasisotins šiuo maistu. Jei gaminatė pagal išbandytus receptus, nesuklysite.

Gerai turėti lėkštutę ir kitus stalo reikmenis, skirtus tik Kṛṣṇai. Puiku, jei šie reikmenys nauji ir niekur kitur nenaudoti. Kai maistas paruoštas, ant šios lėkštutės dedame po truputį visų patiekalų. Pats paprasčiausias aukojimo būdas — tiesiog ištarti: „Mano brangus Viešpatie Kṛṣṇa, prašau paragauti šio valgio“. Atminkite, tikrasis viso to tikslas — išreikšti savo atsidavimą ir padėką Viešpačiui, todėl ruošdami Kṛṣṇai įdėkite visą savo širdį, ir Jis priims jūsų auką. Dievas Pats Sau pakankamas. Jam nieko netrūksta, todėl šis atnašavimas — tai būdas parodyti savo meilę ir dėkingumą Jam. Pasiūlę Kṛṣṇai maistą, keletą minučių kartokite Hare Kṛṣṇa *mantrą*: Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare. Paskui *prasāda* (tiksliai šio žodžio reikšmė — „Viešpaties malonė“) galima patiekti į stalą. Visas paruoštas maistas dabar laikomas paaukodu Kṛṣṇai, tačiau tai, kas buvo pačioje lėkštutėje, ypač vertinama ir vadinasi *mahā-prasāda*. Svarbu, kad kiekvienas gautų paragauti ir *mahā-prasādos*. Pabandykite suprasti *prasādos* dvasinės savybės ir atminkite, kad šis maistas išvaduoja jus nuo *karmos* įtakos. Bet visų pirma — mėgaukitės juo!

Galbūt ilgainiui jūs panorėsite aukoti Viešpačiui maistą pagal taisykles, nustatytas Hare Kṛṣṇa judėjimo tiems, kas praktikuoja Kṛṣṇos sąmonę namuose. Šiuo tikslu įsirenkite paprastą altorių su Viešpaties Kṛṣṇos, Viešpaties Caitanyos ir Śrīlos Prabhupādos, Hare Kṛṣṇa judėjimo dvasinio mokytojo, atvaizdais. Pilnas valgio aukojimo ritualas nuo paprastesnio ritualo skiriasi dar tuo, kokios maldos yra kalbamos. Siūlant pagal visas taisykles tris kartus pakartojamos žemiau surašytos maldos, be to, atliekantis ritualą žmogus nusilenkia prieš altoriuje esančius atvaizdus, ties kuriais prieš tai padėjo lėkštutę su maistu Kṛṣṇai. Paskui, kai maldos pasakytos, maistas turi dešimt penkiolika minučių likti ant altoriaus, kol Viešpats skanauja. Šį laiką bhakta gali skirti *kīrtanai* (žr. priedą „Kaip kartoti Hare Kṛṣṇa mahā-mantrą“).

*nama om viṣṇu-pādāya kṛṣṇa-preṣṭhāya bhū-tale
śrīmate bhaktivedānta-svāmin iti nāmine*

„Pagarbiai lenkiuosi Jo Dieviškajai Malonei A.C. Bhaktivedantai Swa-

mi Prabhupādai, kuris labai brangus Viešpačiui Kṛṣṇai, nes rado prieglobstį prie Jo lotoso pėdų”.

*namas te sārvasvatī-deve gaura-vāṇī-pracāriṇe
nirviśeṣa-śūnyavādi-pāścātya-deśa-tāriṇe*

„Pagarbūs nusilenkimai tau, o dvasinis mokytojau, Sarasvatī Gosvāmī tarne. Tu gailėstingai skleidai Viešpaties Caitanyadevos mokymą ir gelbsti Vakarų pasaulį, apimtą impersonalizmo ir voidizmo”.

*namo mahā-vadānyāya kṛṣṇa-prema-pradāya te
kṛṣṇāya kṛṣṇa-caitanya-nāmne gaura-tviṣe namaḥ*

„O gailėstingiausia Dievo inkarnacija! Tu esi Pats Viešpats Kṛṣṇa, nužengęs kaip Śrī Caitanya Mahāprabhu. Tavo oda aukso spalvos kaip Śrīmatī Rādhārāṇī, ir Tu dosniai dalini tyrą meilę Kṛṣṇai. Pagarbiai Tau lenkiusi”.

*namo brahmanyā-devāya go-brāhmaṇa-hitaya ca
jagaddhitāya kṛṣṇāya govindāya namo namaḥ*

„Reiškiu savo pagarbą Viešpačiui Kṛṣṇai, kuris yra visų brāhmaṇų garbinama Dievybė. Jis linki gero karvėms, brāhmaṇoms ir visoms gyvoms esybėms. Dar kartą lenkiusi Govindai, visų juslių džiaugsmo šaltiniui”.

Cituoti šaltiniai

Knygoje cituojami arba minimi šventraščiai. (Skaičiai nurodo puslapius.)

- „Ādi Purāṇa” 84, 85, 86, 88
„Agastya-saṁhitā” 41, 69
„Agni Purāṇa” 70, 132
„Aparādha-bhañjana” 253
„Bhagavad-gītā” *ix, xi, xiv*, 4, 14, 18, 19-20, 24, 25, 32, 41, 45, 51, 52, 55, 67, 72, 78, 86, 95, 103, 120, 127, 142, 145, 146, 147, 158, 161, 162, 163, 167, 176, 181, 189, 245, 246, 275
„Bhāvārtha-dīpikā” 13
„Bhāgavatāmṛta” 128
„Bhaviṣya Purāṇa” 61, 70, 85
„Brahma-yāmala” 48
„Brahmāṇḍa Purāṇa” 61, 83, 103
„Brahma Purāṇa” 50
„Brahma-saṁhitā” 56, 64, 163, 164, 173
„Brahma-vaivarta Purāṇa” 50, 74
„Bṛhad-vāmana Purāṇa” 166
„Caitanya-caritāmṛta” *x, xviii*, 12, 64, 98, 104, 193
„Dāna-keli-kaumudī” 203, 230, 304
„Dvārakā-māhātmya” 60
„Garuḍa Purāṇa” 71
„Gautamīya-tantra” 67
„Gīta-govinda” 165, 303, 305
„Govinda-vilāsa” 236
„Hamsadūta” 213, 267, 319
„Hayaśirṣa-pañcarātra” 34
„Hari-bhakti-sudhodaya” 11, 13, 61, 62, 68, 87, 264, 317
„Hari-bhakti-vilāsa” 38, 43, 80
„Hari-bhakti-viveka” 79
„Hari-vaṁśa” 199, 203, 215, 271, 315
„Kātyāyana saṁhitā” 51
„Kṛṣṇa-karṇāmṛta” 119, 120, 159, 250, 261, 263, 267
„Kūrma Purāṇa” 173

- „Lalita-mādhava” 155, 162, 168, 207, 210, 211, 251, 297, 301, 304, 336, 337
- „Liṅga Purāṇa” 63
- „Mahābhārata” 54, 78, 83, 144, 239, 294
- „Mahā-kūrmā Purāṇa” 110
- „Mahā-varāha Purāṇa” 173
- „Mukunda-mālā-stotra” 235
- „Nāma-kaumudī” 251
- „Nārada-pañcarātra” xx, 11, 21, 34, 64, 66, 80, 125, 126, 127, 128, 333
- „Nāradiya Purāṇa” 49, 50, 61, 78, 115
- „Nārāyaṇa-vyūha-stava” 111
- „Nṛsimha Purāṇa” 67, 73, 80, 122, 260
- „Padyāvalī” 120, 143, 193, 209, 221, 253, 304, 305, 306
- „Padma Purāṇa” 5, 7, 18, 19, 33, 38, 49, 53, 54, 56, 59, 60, 65, 67, 68, 73, 74, 84, 85, 86, 88, 109, 115, 118, 126, 136, 180, 181, 218
- „Prahāda-saṁhitā” 306
- „Rāmāyaṇa” 83, 240
- „Rāsa-sudākara” 206
- „Śikṣāṣṭaka” 59
- „Skanda Purāṇa” 38, 49, 51, 60, 62, 65, 67, 70, 77, 80, 81, 83, 84, 98, 111, 115, 259, 290
- „Śrīmad-Bhāgavatam” ix, xi, 3, 4, 5, 6, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 40, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 60, 62, 63, 64, 67, 69, 71, 72, 78, 79, 80, 83, 84, 86, 87, 91, 92, 93, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 103, 114, 115, 117, 125, 126, 127, 132, 133, 135, 138, 140, 142, 144, 146, 147, 149, 156, 157, 160, 161, 162, 164, 165, 167, 168, 169, 172, 175, 176, 179, 180, 181, 184, 189, 191, 196, 197, 198, 199, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 227, 235, 237, 246, 248, 250, 256, 258, 259, 260, 263, 264, 267, 268, 277, 288, 290, 293, 294, 297, 298, 299, 301, 305, 317, 319, 335
- „Stavāvalī” 219
- „Śuka-saṁhitā” 115
- „Tantra śāstra” 9, 12, 68
- „Varāha Purāṇa” 56, 69, 83
- „Vidagdha-mādhava” 168, 220, 257, 298, 320, 322, 334, 335
- „Viṣṇu-dharma” 64, 74
- „Viṣṇu-dharmottara” 69, 332
- „Viṣṇu-yāmala-tantra” 173
- „Viṣṇu Purāṇa” 73, 219
- „Viṣṇu-rahasya” 62, 63

Žodynėlis

- Ācārya** — kas moko savo pavyzdžiu; *bona fide* dvasinis mokytojas.
- Ārati** — atliekamas pagal nustatytą tvarką garbinimo ritualas; jo metu Dievybei (vienas iš Viešpaties pavidalų) aukojama *ghī* lempa ir kiti reikmenys.
- Arcana** — Dievybės garbinimas, kaip atsidavimo tarnybos praktikos dalis.
- Bhagavad-gītā** — pokalbis tarp Aukščiausio Viešpaties, Kṛṣṇos, ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos; aiškina atsidavimo tarnybą kaip svarbiausią dvasinio tobulėjimo priemonę, nagrinėja dvasinio tobulėjimo galutinį tikslą.
- Brahmā** — pirmoji sukurta gyvoji būtybė, pavaldusis materialios visatos kūrėjas.
- Brāhmaṇa** — išmintingasis (Vedų apibrėžimu), kuris gali vadovauti visuomenei; pirmasis Vedų socialinis skyrius.
- Brahmānanda** — malonumas, kurį teikia Brahmano patyrimas.
- Brahmanas** — Aukščiausia Absoliuti Tiesa. Žodis „Brahmanas“ dažniausiai nurodo impersonalųjį Absoliuto aspektą.
- Brahmāstra** — branduolinis ginklas, sukuriamas Vedų himnais.
- Candana** — sandalmedis; kosmetinė sandalmedžio pasta.
- Caraṇāmṛta** — vanduo, kuriuo buvo nuplautos Viešpaties Dievybės pėdos.
- Dāśya** — atsidavimo nuostata (tarnystė); viena iš penkių svarbiausių *rasų*.
- Dvārakā** — miestas, kuriame Viešpats Kṛṣṇa apreiškė Savo žaidimus kaip turtingas karalaitis.
- Ekādaśī** — ypatinga diena, kai daugiau laiko skiriama Kṛṣṇai atminti. *Ekadaśī* buna vienuoliktą dieną po mėnulio pilnaties ir vienuoliktą dieną po jaunaties. Šią dieną nurodoma pasninkauti, susilaikant nuo grūdų ir ankštinių kultūrų vartojimo.
- Gauḍīyos Vaiṣṇavų sampradāya** — vaišnavizmo mokykla, sekanti Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu tradicija.

- Goloka Vṛndāvana** — aukščiausia dvasinio pasaulio planeta, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė, kur Jis egzistuoja Savo pirmapradžiu, dvirankiu pavidalu.
- Gopės** — Kṛṣṇos draugės piemenaitės iš Vṛndāvanos, pačios artimiausios Jo tarnaitės.
- Gopī-candana** — šventa Vṛndāvanos žemė, kurią bhaktos naudoja šventiems ženklams ant kūno žymėti.
- Indra** — svarbiausias iš pusdievių administratorių, dangaus planetų valdovas.
- Indranīlos brangakmenis** — safyras.
- Yamarāja** — pusdievis, atsakingas už mirtį ir baudžiantis nuodėmingas gyvas esybes.
- Kaiśora** — Kṛṣṇos amžiaus tarpsnis nuo vienuolikos iki penkiolikos metų.
- Kamaṇḍalu** — *sannyāsio* vandens indas; Viešpaties Brahmos simbolis.
- Kaumāra** — Kṛṣṇos amžiaus tarpsnis nuo kūdikystės iki penkerių metų.
- Kīrtana** — Aukščiausio Viešpaties vardų kartojimas ir Jo šlovinimas; vienas iš devynių svarbiausiųjų atsidavimo tarnybos metodų.
- Kṣatriya** — karys arba administratorius; antrasis Vedų socialinis skyrius.
- Kuṅkum** — raudoni kosmetiniai milteliai (čiņoberis).
- Madana-mohana** — Viešpats Kṛṣṇa, kuris Savo grožiu sužavi net Kupidoną.
- Māyā** — Aukščiausio Viešpaties iliuzinė energija; būvis, kai užmirštama apie savo ryšį su Kṛṣṇa.
- Mantra** — Vedų giesmė; garso virpesiai, kurje išvaduoja protą nuo iliuzijos.
- Marakatos brangakmenis** — smaragdas.
- Mukti** — išsivadavimas iš besikartojančio gimimo ir mirties ciklo.
- Nṛsimha** — Aukščiausio Viešpaties Viṣṇu pusiau žmogaus, pusiau liūto inkarnacija. Viešpats Nṛsimha apsireiškė, kad išvaduotų Savo bhaktą Prahlādą ir nužudytą demoną Hiranyakaśipu.
- Padmarāgos brangakmenis** — rubinas.
- Paugaṇḍa** — Kṛṣṇos amžiaus tarpsnis nuo šešerių iki dešimties metų.
- Piṇḍa** — specialiai maisto auka mirusiems protėviams.
- Prākṛta-sahajiyā** — netikras *vaiṣṇava*, kuris labai nupigina santuokinės meilės Dievui idėją.
- Prasāda** — „Viešpaties malonė“; maistas, sudvasintas paaukojus Viešpačiui.
- Purāṇos** — istoriniai Vedų priedai, pateikia žinių apie įvairias Aukščiausio Viešpaties inkarnacijas, smulkiai aiškina atsidavimo tarnybos praktikos nurodymus.

- Pusdieviai** — gyvosios būtybės, kurioms Aukščiausias Viešpats yra suteikęs ypatingus įgaliojimus veikti; visatos reikalų valdovai.
- Rasa** — tam tikrų dvasinių savitarpio santykių su Aukščiausiu Viešpačiu transcendentinis „skonis“.
- Rasābhāsa** — nesuderinamų *rasų* mišinys.
- Ratha-yātrā** — kasmetinė šventė, per kurią Aukščiausias Viešpats Dievybės pavidalu, kaip Viešpats Jagannātha, drauge su broliu Baladeva ir seseria Subhadra išnešamas iš šventyklos ir keliauja didžiuliais iškilmių vežimais.
- Sādhaka** — kas siekia tobulumo dvasiniame gyvenime.
- Sādhana-bhakti** — reguliatyvi atsidavimo tarnybos praktika, pradinė jos pakopa.
- Samutkaṅṭhā** — nepaprastai stiprus noras.
- Saṅkīrtana** — kolektyvinis šventų Dievo vardų giedojimas; dvasinės realizacijos metodas, rekomenduojamas šiam amžiui.
- Sannyāsis** — kas atsižadėjo pasaulio; ketvirtasis Vedų dvasinis skyrius.
- Śānta** — neutrali atsidavimo nuostata. Bhakta su tokia nuostata gerai suvokia Dievo didybę, tačiau nėra visiškai išitraukęs į tarnystę Jam. Viena iš penkių svarbiausių *rasų*.
- Śāstros** — apreiškietieji šventraščiai; Vedos, jų priedai bei komentarai.
- Siddhi** — mistinės jėgos, įgaunamos *yogos* praktika.
- Śrīmad-Bhāgavatam** — „nepriekaištingoji Purāṇa“; nagrinėja grynąją atsidavimo tarnybą Aukščiausiam Viešpačiui. Prieš penkis tūkstančius metų Śukadeva Gosvāmī papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ Parīkṣitui Mahārājai, o po to Sūta Gosvāmī persakė ją Naimiṣāranyos išminčiams. „Śrīmad-Bhāgavatam“ sudaro dvylika Giesmių, arba 18 tūkstančių posmų.
- Śūdro** — darbininkai; žemiausias iš keturių „profesinių“ skyrių Vedų visuomenėje.
- Tilaka** — šventi molio ženklai ant bhaktos kūno.
- Upaniṣados** — filosofiniai traktatai, įeinantys į Vedas. Jų tikslas — padėti geriau suprasti Absoliučios Tiesos, kaip asmenybės, esmę.
- Vaikuṅṭha** — Dievo karalystė, kuri yra „laisva nuo visų rūpesčių“.
- Vaiśyos** — ūkininkai ir prekijai; trečiasis iš keturių „profesinių“ skyrių Vedų visuomenėje.
- Vaiṣṇavos** — atsidavę Viešpaties Viṣṇu, Kṛṣṇos, pasekėjai.
- Vātsalya** — atsidavimo nuostata (tėvų meilė); viena iš penkių svarbiausių *rasų*.
- Vedānta** — „Vedų išvada“; Śrīlos Vyāsadevos sukurtos *sūtros*, kurios apibrėžia Absoliučios Tiesos esmę.

Vedos — pirmapradžiai apreikštieji raštai, kuriuos sudėjo Pats Aukščiausias Viešpats.

Vraja — žr. Vṛndāvana.

Vṛndāvana — Kṛṣṇos asmeninė buveinė, kur visiškai atsiskleidžia Jo saldumo kokybė; kaimelis Šiaurės Indijoje. Čia vyko intymiausi Viešpaties Kṛṣṇos žaidimai, kai Jis buvo šioje planetoje.

Kaip tarti sanskritą

Sanskrito transliteracijos sistema, kurios laikomasi šioje knygoje. — tai paskutiniuosius penkis dešimtmečius pasaulio mokslininkų plačiai vartojama sistema, skirta visiems sanskrito kalbos garsams žymėti. Dalį sanskrito terminų ir vardų knygoje pateikiame su lietuviškomis galūnėmis ir kaitome pagal lietuvių kalbos taisykles.

Trumpasis balsis **a** tariamas kaip **a** žodyje „kad“, ilgasis **ā** — kaip **a** žodyje „lašas“. Trumpasis **i** tariamas kaip **i** žodyje „tik“, ilgasis **ī** — kaip **y** žodyje „lyja“, trumpasis **u** — kaip žodyje „kur“ ir ilgasis **ū** — kaip žodyje „dūmai“. Balsis **ṛ** tariamas kaip **ri** žodyje „rimas“. Balsiai **e** ir **ai** tariami kaip **ei** žodyje „keistas“ ir **o** bei **au** tariami kaip **o** anglų kalbos žodyje „go“ [gou] („eiti“). *Anusvāra* (**m̐**) yra grynas nosinis garsas ir tariamas kaip **n** prancūzų kalbos žodyje „bon“ („geras“). *Visarga* (**h**) — stiprus aspiratas (artikuliacijai būdingas stiprus iškvėpimas, kylantis dėl staigaus oro srovės nutraukimo). Dvieilio gale **aḥ** tariamas kaip **aha**, o **iḥ** — kaip **ihī**.

Guturaliniai (gomuriniai) priebalsiai — **k**, **kh**, **g**, **gh** ir **ṅ**; juos tariant, liežuvio užpakalinė dalis pakyla ir priartėja prie minkštojo gomurio. **K** tariamas kaip žodyje „kalnas“, **kh** — kaip junginys „kch“, **g** — kaip žodyje „gilus“, **gh** — kaip junginys **gh** ir **ṅ** — kaip žodyje „dingti“.

Palataliniai (liežuvio vidurinieji) priebalsiai — **c**, **ch**, **j**, **jh** ir **ñ**; juos tariant liežuvio vidurinė dalis pakyla ir priartėja prie kietojo gomurio. **C** tariamas kaip žodyje „čia“, **ch** — kaip junginys **čch**, **j** — kaip žodyje „džiaugsmas“, **jh** — kaip junginys **džh** ir **ñ** — kaip anglų kalbos žodyje „canyon“.

Cerebraliniai priebalsiai — **ṭ**, **ṭh**, **ḍ**, **ḍh** ir **ṇ** — tariami panašiai kaip dantiniai, tačiau liežuvio priešakinė dalis neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Dantiniai priebalsiai — **t**, **th**, **d**, **dh** ir **n**; juos tariant liežuvio priešakinė dalis liečia dantis. **T** tariamas kaip žodyje „tikslas“, **th** — kaip junginys **tch**, **d** — kaip žodyje „diena“, **dh** — kaip junginys **dh** ir **n** — kaip žodyje „ne“.

Labialiniai (lūpiniai) priebalsiai — **p**, **ph**, **b**, **bh** ir **m**; juos tariant daly-

vauja lūpos. **P** tariamas kaip žodyje „pintinė“, **ph** — kaip junginys **pch**, **b** — kaip žodyje „banga“, **bh** — kaip junginys **bh** ir **m** — kaip žodyje „miegas“.

Pusbalsiai **y**, **r**, **l** ir **v** tariami atitinkamai kaip žodžiuose „jautrus“, „ratas“, „laikas“ ir „vaikas“. Sibilantai (švilpiamieji ir šnypščiamieji) — **š**, **ś** ir **s** tariami atitinkamai kaip žodžiuose „šaltis“, „šienas“ ir „saulė“. Raide **h** žymimas garsas tariamas kaip žodyje „himnas“.

Pastaba: junginys **jñ** tariamas kaip junginys **gj** (pvz.: yajñā — kaip jagja).